

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ
آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا يُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ
رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴾

[البقرة : ٢٨٥]

پيشگوٽن

چاقين مه پتر يي ناشكهرا بت ، تشتي پتر مه دقيت ل فيري ئهم بهر چاف بكهين
 ئهوه خواندهفاني قان سهرهاتي يان ب (مهنهجي) پيغه مبهران د بلاقكرنا ديني دا
 ناگهدار ببن و بزنانن كاني پيغه مبهران ودويكهفتي يين وان يين سهرراست چاوا
 ب ئيسلامي خودي بهر گري يا جاهلييه تا مرو فان كرى به ، وچاوا شياينه
 د هه فركي يا خو دا د گهل نه حه قى يي ب سهر كهفن بيى هندی موى به كي
 ب تنى ژى حه قى يي ژ دهست بدهن يان د چاقين خه لكي دا شيلي بكهن ..

مه دقيت قان سهرهاتي يان ب رهنگه گي وهسا فه گيرين د ژينا مه يا ئه فرور دا
 بسنه (واقعه كي) بهر چاف دا خواندهفان وه ههست بكهت ئه و يي سهره دهري يي
 د گهل تشته كي زيندى دكهت و تامي ژى وه ربگرت و د ژينا خو دا مفاى بو خو ژى
 بينت .

وييخه مهت ناماده كرنا قان سهرهاتي يان مه مفا ژ گه لهك كتيبين كهفن ونوى
 وهر گرتي به ، يين ته فسيري و حه ديسي و ديرو كي ، ومه بهر گه ريان ژى كرى به كو
 هندی ژ مه بيت و د توخويبين زانينا مه دا بت ئهم خو ب ريوايه تين دورست فه
 بگرين و فه گيرين و نه گه ر هات وهندهك جارن مه هندهك ريوايه تين بهر گومان يان
 يين لاواز فه گوهاست بن ژى مه ئيشارهت پي دايه ، و ل هندهك جهان هه ر بو
 (ئستناس) - وه كي زانا دييژن - مه ريوايه تين ته وراتي ژى فه گوهاستينه وجهي وان
 د ته وراتي دا ده سنيشان كرينه ؛ دا خواندهفان بشيت لي بزفرت نه گه ر هات ووي
 ئه ف چهنده فيا .

ودويمه يي هيفي يا مه ژ خودايي مه زن ئه وه هه مي كارى مه راست بينت
 و ته رازي يا خيرين مه پي تزي بكهت .

دهوك ١٨ / ٦ / ١٤٢٢ هـ

٩ / ٨ / ٢٠٠١ م

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا ، وَسَيِّئَاتِ
 أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ [آل
 عمران : ١٠٢] .

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ
 مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَتَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ
 رَقِيبًا ﴾ [النساء : ١] .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا . يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
 ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ [الأحزاب : ٧٠-٧١] .

خواندهفانين هيژا : ئه ف بابه تين د في كتيبي دا هاتينه كو مكرن چه نده
 سهرهاتي به كن ژ وان سهرهاتي يان يين خودايي مه زن د قورنانا پيرور دا ،
 و پيغه مبهري وي - سلاف لي بن - د حه ديسين خو دا بو مه فه گيرين ، نارمانج ژى
 ئه وه ئهم خواندهفانين كورد پي ناگهدار بكهين ؛ دا ئه و بزنانن كاني رهين پيرورزه
 دارا پيغه مبهري يي د ناخا ديرو كي را چهند كو ير دداهيلاينه ، و د فه گيرانا
 خو دا بو قان سهرهاتي يان مه نه ل بهر بهر بابه ته كي خوري ديرو كي فه گيرين ، هه ر
 چه نده دبت گه لهك جارن ئهم سينا هي يي بدهينه سهر لايي ديرو كي ژى دا وينه ل بهر

فەگىپت ، وچونكى قورئان (وسووننەت ژى ھەر وەسابە) ژىدەرى خودايى يى ئىكانەيە پاراستى گەھشتى يە مە ئەو دى مینت ژىدەرى باوەر پىكرى يى ئىكانە يى كو ئەم دىيىن ب پشت راستى دىرۇكا كەفنا مرۇقىنى يى ژى وەر بگىرن . وقورئانى د پىشچا قىرنا خو دا بو دىرۇكا مرۇقىنى يى ئسلووبى خو يى وىنە (وفەرىد) ھەبە ، ئەف ئسلووبە ل سەر دو بناخەيىن سەرەكى يى ئافاكرى يە :

❖ بەرى ھەر تىشتەكى قورئان دىرۇكا مرۇقىنى يى وەسا بو مە بەر چاف دكەت ھەر وەكى ئەو ھەمى پىكفە ئىك پارچەبە ، وبى گومان ئەفە ژ بەر ھندى يە چونكى خورستى يا مرۇقى ھەر ئىكە ونايتە گوارتن ئە گەر چەند دەم و جھ بىنە گوارتن ژى . ❖ دىرۇكا مرۇقىنى يى نە ب تى ئەو سەرھاتى ورۆيدانن يىن چىووين وچووين ، بەلكى ئەو شروفا كرنا فان سەرھاتى ورۆيدانانە ب رەنگەكى وەسا مرۇف ب سەر وان پەيوەندى يىن ئاشكەرا ونەپەنى ھل بىت يىن پرتىن فان سەرھاتى يان دگەھىننە ئىك وھەمى يان دكەنە پارچەبە ئىكگرتى .

ژ بەر فى چەندى قورئان دەمى سەرھاتى يىن دىرۇكى بو مە فەدگىپت دقیت وەسا مە تى بگەھىننە كو مەسەلە ھەر ئىك بووبە ، بو نموونە : دەمى ئايەتا (۱۰۵) ى ژ سوورەتا (الشعراء) بەحسى مللەتى نووحى دكەت دىيىت : ﴿ كذبت قوم نوح المرسلين - مللەتى نووحى درەو ب پىغەمبەران كر ﴾ ھەر چەندە پىغەمبەرەكى ب تىنى كو نووحە بو مللەتى نووحى ھاتبوو ھنارتن ، ھەر وەسا مللەتىن پشتى وان ژى : ﴿ كذبت عاد المرسلين ﴾ ، ﴿ كذبت ثمود المرسلين ﴾ ، ﴿ كذب أصحاب الأيكة المرسلين ﴾ وھەتا دویمایى يى ، مەعنا : مەسەلە ھەر ئىك بووبە وگازى يا پىغەمبەران ژى ئىك بووبە لەو ھەچى يى درەو ب ئىك ژ وان كرى ھەر وەكى وى درەو ب وان ھەمى يان كرى .

دەمى مرۇقى خودان باوەر سەرھاتى يىن دىرۇكى - وەكى د قورئانى وھەدىسى دا ھاتىن - دخوینت ، ھەست پى دكەت ھەر وەكى ئەو يى پىداچوونەكى د كاروانى باوهرى يى دا دكەت ژ سەر كىشى كاروانى بگرە كو ئادەمە وھەتا دگەھتە پىغەمبەرى دویمایى يى - سلاف ل ھەمى يان بن - ؛ دا جھى خو د ناف دا دەسنىشان

بۇچى فەگىپنا سەرھاتى يان ؟

دەمى مرۇف قورئانا پىرۇز وھەدىسىن پىغەمبەرى - سلاف لى بن - دخوینت دى تى ئىننە دەر كو پىشكە كا مەزن ژ (مەساحى) بو سەرھاتى يىن پىغەمبەر و مللەتىن وان يىن بۇرىن يا ھاتى يە تەر خانكرن ، تىشتى پىسارەكى ل نك خودانى ھل دىيخت : ئەرى (حكەمەت) ژ ھندە پویتە پىكرنا ب چىرۇك و سەرھاتى يان چىبە ، وبۇچى ئەف ھەمى مەساحە بو ھاتى يە تەر خانكرن ؟

ژ تىشتىن نە بەر گومانە كو مرۇقىنى خودان سەربۇرە كا دەولە مەندە ژ لايى سەرھاتى يان فە ؛ چونكى ئەو د ژى يى خو دا د دىرۇكە كا دوبر ودرىژ را بۇرى يە ، و مرۇقى ئە گەر بقیب ب چاف رۇھنى بەرى خو بدەتە كاروانى مرۇقىنى يى وخو پى ئاگەھدار بکەت پىتقى يە ل دىرۇكا مرۇقىنى يى بزفرت و فە كۆلینە كا باش ل سەر بکەت و دەرس و عىبەرەتان بو خو ژى وەر بگرت ..

دىرۇكا مرۇقىنى يى گەلەك مللەت و شارستانى نىاسىنە يىن ھاتىن دنيا يا ئىخستى يە بن دەستى خو پاشى يىن ب سەرك دا ھاتىن وبن ئاخ بووين ، وپتىرى يا فان شارستانى يان ئە گەر يىن نە مانا خو د ناف خو دا ھلگرتىنە ، وچونكى پتىرى يا فى دىرۇكى بەرى زەمانى پەيدا بوونا نقىسىنى بووبە و ژ وى دەمى يە يى مرۇقى ب نافى (چاخى بەرى دىرۇكى) دايە نىاسىن ، مرۇف - ھەتا بشىت خو پى ئاگەھدار بکەت - يى ھەو جەبى ژىدەرەكى خودايى بووبە دا فى دىرۇكى ب دورستى بو

بکەت و بزانت ئەو یی ب تنی نینه ، بەلکی ئەو یی د گەل کاروانەکی سەرکیشین
وی پیغەمبەر بووینە و ئالاھلگیرین وی هەقالین فان پیغەمبەران بووینە .

ژ لایەکی دی فە قورئان - دەمی سەرھاتی یین دیرۆکی فەدگیرت - خواندەفانی
خۆ ل ھندئ ھشیار دکەت کو حەتا ئەو بشیت د فان سەرھاتی یان بگەھت ،
و پارچە یین وان ب دورستی لیک بدەت ، دقیت ئەو خۆ ژ لایی رووھی و ھزری فە بۆ
وەرگرتنی نامادە بکەت ، ئەگەر نە سەرەدەری یا وی د گەل فان سەرھاتی یان دی یا
خرش بت ، و ئەگەر خواندەفانی لایی رووھی و ھزری ل نک خۆ ژ کار نەئیخست
بەرسفدانان وی دی یا پیکھاتی و دورست بت ، و ھنگی ئەو دی ب سەر ئارمانجا
سەرەکی ژ فەگیرانا سەرھاتی یی ھل بت ، و دی زانت کو ئیسلامە ئەو (نەسەبا)
رەھین خۆ د ناف ناخا دیرۆکی را داھیلاین و خودان باوەر ھەمی گەھاندینە ئیک
و کرینە ئیک ئومەت : ﴿ وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُون ﴾ [المؤمنون :
۵۲] ، ووی ئەگەر ھەست ب فی (نەسەبی) کر و پتر ژ ھەر نەسەبە کا دی
کەیف یی ھات ھنگی دو ھەست و شعورین مەزن د دلی وی دا دی پەیدا بن :

۱- ھەستا ب صەبر و دلخۆشی یی کو ئەو ژ ئیکە ژ ئەندامین فی کۆما مەزن یا
ل بەر چاقین خودی و ب دەستین پیغەمبەران ھاتی بە ئافاکرن .

۲- ھەستا ب وی سەرفەرازی و سەر بلندی یی یا ھیزە کا وەسا بدەتە وی کو
نەخۆشی یین رینکی ل بەر وی سقک بکەت و شیانە کا وەسا بدەتی کو ئەو
بەردەوامی یی ب فی رینکی بدەت ، و خەمی ژ ئاستەنگین رینکی نەخۆت .

گرنگی یا

سەرھاتی یین قورئانی و ھەدیسی

ژ بەر کو فەگیرینا چیرۆک و سەرھاتی یان رەنگە کە ژ رەنگین دەربڕینا ئەدەبی
ھەر ژ بەری وەرە مرۆفی یا حەز ژئ کری و گرنگی یە کا تابەت یا دایئ
و گۆھداری یە کا باش بۆ کری یە . و ئەدیبان د نفیسین و بەرھەمین خۆ دا گەلەک چەق
و طا ژئ برینە و ھژمارە کا نە یا کیم ژ رەنگ و پروییان دایئ .. و حەتا ئەفرۆ ژئ
د گەل وی ھەمی پیکھاتی یی و تەکنۆلۆژی یا مرۆف گەھشتی یی ھیشتا
چیرۆکی بەھایی خۆ ژ دەست نەدایە ، ھیشتا یا دئینە نفیسین و خواندن
و پیکھاتی یی ، چ ل ھۆلین سینە مایئ بت ، چ ل سەر دەبی شائۆیی بت ،
چ ل سەر جاما تەلەفزیوونی و پیلین رادیۆیی بت .

و ئەگەر پتری یا کەسان - ل فی دەمی - فیئری ھندئ یین کو چیرۆکی بۆ
موژیلایە یی و خۆ ژ بێرفە کرنی بخوینن ؛ چونکی د ھزرا وان دا یا ھاتی یە چاندن کو
بارا چیرۆکی ژ راستی یی چو نینە ، مرۆف دلی خۆ دبەتە ھندئ کو ھندەک
چیرۆکان بخوینت راستی بن و ب راستی ھاتبە فەگۆھاستن ل وی دەمی کو لایین
خۆ یین ھۆنەری ژئ پاراست بن و ل سەر حسیبا راستی یی ژ دەست نەدابن ، و ئەف
رەنگی چیرۆک و سەرھاتی یان ل بەر دەست ھەنە بۆ یی بقیست لی بزقیرت ،
خودایی مەزن د ئایەتە کی دا دبیتژت : ﴿ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ - ئەی موھەمد ب ئینانە خوارا فی
قورئانی ب رینکا وەحی یی بۆ تە ئەم باشتیرین چیرۆکان بۆ تە فەدگیرین ،
ئەگەر چ بەری ھاتنە خوارا وی بۆ تە تو د دەرھەقا فان چیرۆکان دا ژ بی

ئاگەھان بووى ، تە تىشەك زى ئىزى دىزىنى ﴿ [يوسىف : ۳] مەننا : ئەو چىرۆك
 وسەرھاتى يېنى خۇدى ب رېكا وەھىيى بۇ پېغەمبەرى - سىلاڧ لى بن - ھىنارتىن
 باشتىرىن و دورستىرىن چىرۆك وسەرھاتىنە ؛ چونكى ل سەر راستىيى
 دىناڧا كرىنە . وھەر جارىھە كا مۇرۇقى باوھرى ئىنا كو ئەڧ سەرھاتى يېنى خۇدى
 و پېغەمبەرى وى - سىلاڧ لى بن - بۇ مە ڧە گۇھاستىن ھەمى دراست و دورستىن ھىنگى
 وان سەرھاتى يان كارتىكرنە كا بەر چاڧ د دل و گىان و رەڧتارى وى دا دى ھەبت ؛
 چونكى ئەو دى گەلەك دەرس و عىبىرەتان بۇ خۇ زى وەرگرت دا د زىنا خۇ دا مفاى
 بۇ خۇ زى بىنت .

۴- ڧە گۇھاستىن چىرۆك وسەرھاتى يان د قورئان و ھەدىسان دا ھىزارە كا ئەگەر
 وئارمانجا بۇ ھەبووئە ، ل قىرى ئەم چەندە كان بەر چاڧ كەين :

۱- ئارمانجا ژ ھەمى يان مەزنىر ئەو خۇدايى مەزىن ب رېكا ڧە گۇھاستىن ڧان
 سەرھاتى يېنى راست و دورست دڧىت راستىيا پېغەمبەرىنىيا موھمەدى - سىلاڧ لى
 بن - بەر چاڧ بىكەت . چونكى ژ تىشەن ئاشكەرايە كو ئەڧ پېغەمبەرى مۇرۇڧە كى
 نەخواندە ڧان بوو ، ووى كىتېبىن بەرى نەخواند بوون و ئەو ب دىرۆكا مۇرۇڧىنىيى يى
 شارهزا نەبوو ، ڧىجا پا چاوا وى ئەڧ سەرھاتى يە ب قى بەر ڧرەھىيى و بىنەجھىيى
 دزانىن ؟

۵- ھەسا چىبوو بوو ھىندەك جاران جوھى يان ڧەلە يان ھەتا صەنەم پەرىس دەھاتىنە نىك
 پېغەمبەرى - سىلاڧ لى بن - و داخواز زى دىكر ئەو ڧلان سەرھاتىيا دىرۆكى بۇ وان
 ڧەگىرت ، وئارمانجا وان ژ قى داخوازى جەرباندنا پېغەمبەرى بوو - سىلاڧ لى بن - دا
 بزانن كىناى راستە ئەو پېغەمبەرى يان نە ، مەننا : ڧە گۇھاستىن ڧان سەرھاتى يان
 راستىگۇبىيا قورئانى و پېغەمبەرى - سىلاڧ لى بن - بۇ ھەڧر كان بەر چاڧ دىكر .

۲- ڧە گۇھاستىن قورئانى و ھەدىسان بۇ سەرھاتى يېنى پېغەمبەرى و مىللەتتىن بۇرىن بۇ
 ھىندى بووئە دا ل نىك مە مۇگەر بىت كو دىنى خۇدى ھەر ئىك بووئە و كو گازى
 و داخواز ھەمى پېغەمبەرى زى ئىك بووئە ، و خۇدان باوھرى - ئەگەر چەند جە و دەھى
 وان يى ژىك دوبر زى بت - ھەمى ئىك ئومەتن و باوھرى ب ئىك خۇدايى ھەيە .

۳- و ئەڧ باوھرى يە - وەكى مە گۇتى - شعوراب سەرھىندىيى و سەر ڧەرازىيى
 ل نىك خۇدان باوھرى پەيدا دىكەت ؛ چونكى ئەو ھەست ب ھىندى دىكەت كو ئەو
 ئەندامەكە د وى كۇمى دا يا پېغەمبەرىن رېبەرىيا وى كرى .

۳- و قورئان و ھەدىس دەمى ڧان سەرھاتى يان بۇ مە ڧە دىگىرن مە ل ھىندى ئاگەھدار
 دىكەن كو رېكا ھەمى پېغەمبەرىن د بەلاڧكرنا دىنى خۇدى دا ئىكە ، و پېشوازىيا
 جاھلىيەتتى زى بۇ گازىيا وان ئىك رەنگە و نائىتە گۇھارتىن ، لەو خۇدان باوھرى -
 ل چ جە و چ دەمى ھەبت - دڧىت ب رېكا خۇ ويا دوزمىنىن خۇ دىشارەزا بن ،
 و ژ ھەلوئىستى جاھلىيەتا مۇرۇڧان بەرانبەر ئىسلاما خۇدى عەجىبگرتى نەبن .

۴- و ژ ڧان سەرھاتى يېنى دىرۆكى گەلەك دوبارە كرىن بۇ مە ئاشكەرا دىت كو
 ھەر جارىھە كا ھەڧر كى د ناپەرا باوھرىيى و كۇڧرى دا پەيدا بوو دوئىماھى بۇ باوھرىيى
 يە ، بەلى نە وە بت خۇدان باوھرى ھىزىر بىكەن ئەڧى سەر كەڧتى قوربانى يى نەڧىن ، يان
 بى خۇوھستاندن ب دەست دىكەت . رېكا سەر كەڧتى پېغەمبەرى دوئىكەڧتى يېنى وان
 ب گول و گولچىچە كان يا رەشاندى نەبووئە ، و ھەتا وان گازىيا خۇ گەھاندى
 گەلەك خۇھ و خۇبىن يا ھاتى يە رىتن : ﴿ اَلَمْ . اَحْسَبِ النَّاسُ اَنْ يُشْرَكُوا اَنْ يَقُولُوا آمَنَّا
 وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ . وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلْيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِيْنَ صَدَقُوا وَلْيَعْلَمَنَّ الْكٰذِبِيْنَ -
 ئەلىف ، لام ، مىم . ئەرى مۇرۇڧان ھىزىركرى يە كو ئەگەر وان گۇت : مە باوھرى
 ئىنا ، خۇدى بى جەرباندن دى وان ھىلت ؟ و ب راستى ئەو مىللەتتىن بەرى وان يېنى
 مە پېغەمبەرى بۇ ھىنارتىن مە جەرباند بوون ، ڧىجا ب راستى خۇدى دى وان نىاست
 يېنى د باوھرىيا خۇ دا دراست ، و يېنى د باوھرىيا خۇ دا ددرەوئىن ﴿ [العنكبوت :
 ۱-۳] .

۵- و ژبلى قى ھەمىيى قورئان و ھەدىس ب رېكا ڧە گىرپىنا سەرھاتى يان شىانا
 خۇدى ل سەر كرنا كارپىن پەردە د ر و نەعەدەتى بۇ مە بەر چاڧ دىكەن ، و دىيار دىكەن
 كو چو تىشە - بلا چەند ل بەر خەلكى د نەعەدەتى زى بن - نىنن خۇ ل بەر ھىزى
 و شىانا خۇدى بگرن ، يان د رېكا ھىزىكرنا وى دا بىنە ئاستەنگ .

چيروكا دسيپيكي وسرهاتي يا ئادهمي - سلاڤ لى بن -

زانايين شوينوران ئه فرؤ گه لهك خو ب هندى فه دوهستين كو ب سهر دهسيپيكي هل بن وبزانن كانى كهنگى و ل كيرى وچاوا ژينى ل سهر عهردى دهست پيكرى به ، وئەف خو وستاندنه ژ بهر هندى به دا ئەو بهرسقى ل سهر وى بسيارى بدهن ئەوا د كهفن دا هزرا مرؤقى وهستاندى ، ومروقى - دوبر ژ وهحى يا خودى - چو بهرسف بو نهديتين : نەرى دەسيپيكا من - وهك مرؤف - ژ كيهيه ؟ وئەگەر هات ودهسيپيك ديار بوو نەرى دويمهى بو كيهيه ؟

و د گهل وان پيزانينين كيم يين ب دهست زانايين شوينوران د قى دهر باره يى دا كهفتين زى هيشتا ئەو پيزانين - ل نك وان ب خو - جهى گومان ودودلى يينه ؛ چونكى ئەو نهشايينه راستى يى بو مرؤقى ژ بن ئاخا دبرؤكا كهفن بيننه دهر .. ب تنى وهحى يا خودايى ئافراندەرە دشييت بهرسفه كا بنسپر بدهته مرؤقى وچاقى وى ل راستى يى فه كهت .

بهرسفا خودى ل سهر بسيارا مرؤقى :

قورئانا پيرؤز - ئەوا مه باوهرى يى هەى كو گوتنا خودى به - پتر ژ جاره كى بهرسف ل سهر وى بسيارى دايه يا د كهفن دا هزرا مرؤقى وهستاندى ، بسيارا دهسيپيكي ، وقورئان - وهكى كتيپين عهسمانى يين بهرى خو ژى - ناشكەرا رادگه هينت كو ئەف مرؤقين نوكه ل سهر روى يى عهردى دژين هەمى د بنيات دا

دگههنه زهلامه كى (كو ئادهمه) وئەف زهلامه ب دهستى خودى و ژ بهر حكمهته كا ئەو يى دزانت ژ ئاخى يى هاتى به ئافراندىن ويى بوويه مرؤقه كى دورست بو هندى دا ببتە خهليفى خودى ل سهر عهردى ، وحهتا دهمه كى ل نك خودى دهسنيشانكرى بژيت ، وپاشى بزقرت جاره كا دى ببتە ئاخ فه ، وحهتا رؤزا خودى دهستويرى يى ددهت دوباره رابيت وقهستا ئيك ژ دو رپكان بكهت : خو شى يا بهردهوام د بهحهشتى دا ، يان نهخوشى يا بهردهوام د جههنمى دا .

سهرهاتى يا ئادهمى وپهيدا بوونا وى بهريه رى ئيكي به د ژينسا مرؤقيني يى دا ، ومهزنترين وگرنگتريين بهريه ره ژى ؛ چونكى مهسهلا باوهرى يى بنهجه دكهت ، وئەگەر وچاوانى يا پهيدا بوونا ژينى ناشكەرا دكهت ، وبؤ مرؤقى بهر چاف دكهت كانى ئەو چيه ؟ و ژ كيهيه هاتى به ؟ وبؤچى هاتى به ؟ ودى كيهيه چت ؟

سهرهاتى يا ئادهمى مهسهلا ژ هەمى يى سهره كيتير ژ باوهرى يا مرؤقى دا ، كو مهسهلا خوداينى وپه رستى به ، نيشا مرؤقى ددهت ، ئەف سهرهاتى بهيه خودايى مرؤقان يى حەق وئافراندەرى وان ب وان ددهته ناسين ، وچيروكا دهسيپيكي ل بهر وان روهن وئاشكەرا دكهت .

ئەگەر مرؤف ب سهرهاتى يا بابى خو ئادهمى ئاگه هدار بوو وزانى كانى ئەو ژ چ هاتى به ئافراندىن ، دى ب سورشت وخورپستى يا خو زانا بت ، ودى زانت كانى چيه وى نزم دكهت ؟ وچيه وى بلند دكهت ؟ وكى به دوژمنى وى يى سهره كى ؟ هنگى ئەو رپكا خو بهرزە ناكهت ، وقهستا كۆره رپكا سهر داچوونى ژى ناكهت ..

ئەگەر مه ئەفه زانى دى بو مه ناشكەرا بت كانى بوچى قورئانا پيرؤز - ل دەمى مه ككى ومهدهنى - هنده پويسته ب چيروكا ئافراندا ئادهمى كرى به ، و د پتر ژ شەش حەفت سووره ته كان دا سهرهاتى يين چيكرنا وى ، هەر ژ بهرى بست وحهتا ل عهردى دئيتته دانان ، بو مه فه گيپراينه .

سهرهاتی یا ئافرانندی :

دهسپیکا مروقی چ بوو؟ وچاوا ئه و هاتی به ئافرانندن؟ و د چهند قویناغان را بوری به حهتا بوویه مروقه کی دورست؟

ئهفه ئه و پسیار بوون یین هزرا مروقی گهلهک وهستاندی ، لهو مروقی ل گهلهک دهمان ژ دیروکا خو بهرگهریان کری به کوب علمئ خو - یئ کیم - بگههته بهرسفه کا وهسا خو پی قانع بکته ودلی وی پی رحهت بت ، بهلی دویر ژ وه حی یا خودی چو جاران وی هیقی یا خو ب جه نه ئینایه .. هیشتا نه پنی یا پهیدا بوونا ژینئ د (شانا ئیکئ) دال بهر وی یا بهرزویه وکسهئ نه گوتی به ئه ز یئ ب سهر هلبوویم ، راسته ئه و (نهظه ریاتیئ) مروقی بو خو ته خمین کرین گهلهک یین ل دویف قئ مهسهلی چووین ، وهمی یین گههشتینه هندئ کو (مروق) د سالوخه تیئ خو دا چیکری به کی بی وینه یه ، وحه تا نه فرؤ ژئ ئه و نه شیاینه په یوهندی به کا وهسا د ناقه را مروقی ووان چیکری یین دی دا - یین هندهک دبیزن مروقی ژئ وهرار کری به - پهیدا بکهن کو (علم) پشتا خو پی گهرم بکهن و ژ ریزا (نهظه ریاتان) بلند بکته ریزا (راستی یین علمی) ، ژ لایه کی دی ژئ قه فان (نهظه ریاتان) نه شیاینه (ئحتمالا دی !) ب ریکه کا علمی لابدهن : کو مروق چیکری به که ههر ژ دهسپیکئ (سهر بخو) یئ هاتی به ئافرانندن ، و سالوخه تیئ تابیهت یین بو هاتینه دان .

قورئان - ژیندهری باوهر پیکری یئ ئیکانه د قئ دهر باره یئ دا - رادگه هینت کو دهمی خودی قیای قئ عهردی ب نفشی مروقی ئاقا بکته (ئیرادا) وی ل سهر هندئ ب جه هات ئه و بابئ مروقان (ئادهمی) - سلاف لی بن - بنا فرینت ، وبهری ئه و ب ئافرانندا وی رابیت وی ملیا که تیئ خو ب قئ چهندی ئاگه هدار کرن :

﴿ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ - وَتَو [ئه ی موحه ممهد] ل بیرا خه لکی بینه فه دهمی خودایئ ته گوتی به

فریشته یان : ئه ز دی ملله ته کی ل عهردی دام هندهک ژ وان بو ئاقه دانکرنا وی جیگری یا هنده کان دی کهن ، وان گوت : ئه ی خودا مفایئ ئافرانندا ئه قین هه بو مه بیژه ، ههر چه نده کاری وان د عهردی دا خرابکاری به وخوین ریتنه وئهم یین د فه رمانا ته دا ، وکاری مه ههردهم نفیژ کرنه بو ته ، وپاککرنا ته یه ژ ههر کیماسی به کی و مه زکرنا ته یه ب هه می سالوخه تیئ مه زنی یئ ؟ خودی گوته وان : ئه ز وی دزانم یا هوین نزانن ژ وی مه صلحه تا د ئافرانندا وان دا هه ی ﴿ البقرة : ۳۰] .

ئیرادا بلندا خودی هاته سهر کو ئه و چیکری به کی نوی بدهت بو هندئ دا دهسته کهک ژ وان ل عهردی جیگری به کا دهسته که کی بکهن ، وئیرادا خودی نه گهر هاته سهر تشته کی کهسهک نابت به رانبه ر راوه ستت یان خو ل سهر نه رازی بکته ، ودهمی ملیا که تان گوتی : چاوا تو چیکری به کی وهسال عهردی دی دانئ خرابکاری یئ تیدا بکته وخوینئ برپژت ؟ مه خسه دا وان به رهنگاری یا ئه مرئ خودی نه بوو ؛ چونکی ئه فه نه بابته وانه ، به لکی مه خسه دا وان ئه و بوو مفایئ چیکرنا قئ (مروقی) بزنان ، وچونکی ئارمانج ژ چیکرن وئافرانندا مروقی ههر ژ دهسپیکئ (جیگری یا د عهردی دا) بوو ، خودی وهسا هه زکر قئ چیکری ب رهنگه کی وهسا بدهت کو ئه و بشیت ب قئ کاری خو رابیت ، ب جوانترین (ته صمیم) ئه و دا ، و ب باشترین رهنگ وروی ئه و دورستکر ، وهند به هره وشیان دانئ کو ئه و ب ساناهی بشیت وی مه به ستئ ب جه بینت یا خودی ئه و بوو دای .

ول جهه کی دی قورئان ب مه ددهته زانین کو ههر هنگی ، وهیشتا خودی ئادهم نه ئافرانندی ، وی فه رمان ل ملیا که تان کر کو ههر گاقه کا وی ئادهم دورستکر دقیت ئه و خو بو ئادهمی بچه مینن : ﴿ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ . فَإِذَا سَوَّيْتَهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴾ .

ل قیری رهنگه پسپارهک بیته کرن : ئه ری چاوا ملیا که تان زانی نفشی مروقان خرابکاری یئ د عهردی دا دی کهن وخوینئ دی ریزن ههر چه نده هیشتا ئه و نه هاتبوونه ئافرانندن ؟ ته فسیرزانی ناقدار (ئبن کهئیر) د به رسقا قئ پسپاری دا دبیزت :

« هەر وان ب زانینه کا تایبەت ئەف چەندە زانییە ، یان ژى وان ژ تبیعەتی مرۆفی تی ئینا دەر کو ئەو دئی فی چەندی کەن ؛ چونکی خودی ئەو پی ناگەهدار کربوون کو ئەو دئی مرۆفی ژ ناخە کا کززر ئافرینت .. یان ژى وان مرۆف ل سەر چیکرییە کئی دی قیاسکر کو بەری هنگی ل عەردی بوو و خرابکاری و خوین رپتن کربوو » .

هۆسا ، ب فی رەنگی و ژ بەر فی ئەگەری ، ئیرادا خودی هاتە سەر کو نفسی مرۆفان بیته ئافراندن .

هێڤینی ئادەمی :

و ئەو بوو خودی ب دەستی خو ئادەم ئافراند .. ل دەسپیکئی لەشی وی دورستکر و ئەو (ماددی) لەشی وی ژى هاتییە دورستکر ژ فی عەردی هاتە وەرگرتن یی ئەم ل سەر دژین ، ژ وی ناخا ژ گەلەك جھین عەردی هاتییە وەرگرتن و پشستی هاتییە کززرکر و هیلان حەتا رەنگی وی هاتییە گوهارتن ، و د دویف را قەدرگرتن بوو نفسی مرۆفی خودایی مەزن ب خو ب دەستی خو ئادەم ل سەر شکلی وی دورستکر ، و دەمە کئی ئەو پی دزانت کانی چەند بوو وی ئەو ب فی رەنگی هیلا ، د حەدیسه کئی دا یا (بوخاری و موسلم) ژ (ئەبوو هورەیره ی) فەگوهاستی هاتییە : ﴿ خلق الله آدم علی صورته ، طولہ ستون ذراعا .. ﴾ یەعنی : خودی ئادەم ل سەر رەنگی وی یی تمام دا یی ئەو ل سەر نە کو وەکی مرۆفین دی ل سەری یی بچویک بوو پاشی پیچ پیچە مەزن بوو حەتا گەهشتی یە حەجمی خو یی دویماهی یی ، هەر ژ رۆژا ئیکئی ئەو تیدا هاتییە چیکرن ئەو زەلامە کئی تمام بوو ، دریتژی یی وی شیست گەز بوو ، و د دویماهی یی حەدیسی دا هاتییە : ﴿ فکل من يدخل الجنة علی صورة آدم فلم یزل الخلق ینقص بعد حتی الآن - فیجا هەر کەسە کئی بچتە بەهشتی دئی ل سەر رەنگی ئادەمی بت ، و مرۆفی پیچ پیچە ل کیمی یی دایە حەتا ئەفرۆ ، ژ فی حەدیسی ئاشکەرا دبت کو مرۆف ل دەسپیکئی دریتتر بوو ژ فی کافی پاشی رۆژ بوو رۆژی یی کورت بووی .

پشتی لەشی مرۆفی ژ تەقنە کا کززر هاتییە دورستکر ، دەمە کئی ب تنی خودی پی دزانت کانی چەند فەکیشایە ئەو ما د فی حالی دا ، حەتا ئیرادا خودی هاتییە سەر ئەو فی قویناغی دەر باس بکەت و ببتە مرۆفە کئی دورست ، ئەو بوو وی دەستویری دا ئەف هەری یی کززر ژ (دەرراتین) خو یین سادە بیته فەگوهاستن و ببتە (چیکرییە کئی) تمام و دورست ، یی خودان هەست و شعور ، و بیس و باوەر .

فی فەگوهاستنا مەزن و دەربازبوونا ژ قویناغا هەرییە کا مری بوو ئیکەمین (شانای زیندی) یا نهینی یی ژینی تیدا هاتییە دانان ، چەند فەکیشا ؟

- بەس خودی پی دزانت .

و تشتی قورانی بوو مە فەگیرای ب تنی ئەو ئەگەرە یا ئەف فەگوهاستنه پەیدا کری : ﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ . وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَلِو السَّمُومِ . وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ . فَاذْأ سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴾ [الحجر : ٢٦-٢٩] .

﴿ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي ﴾ ئەفە (عونصری) دووی بوو دەوری خو د ئافراندنا ئادەمی دا دیتی ، و عونصرە کئی گرنگ ژى بوویە ؛ چونکی هەر جارە کا (روح) ژ قالبی دەر کەفت ، قالب دئی زقپتە قویناغا (ناخینی یا) خو !

و ئەگەر پسیار بیته کرن ئەو (روح) یا خودی کرییە د لەشی ئادەمی دا و ئەو پی کرییە مرۆفە کئی دورست چ بوو ؟

دئی بیژین : ئەها ئەفەیه ئەو نهینی یی مرۆف نەشیایە و نەشیت بگەهتی د سەر هاتی یی ئافراندنی دا ، و ئەفەیه ئەو مەسەلا (لاوازی یا) مرۆفی هەر و هەر دایە ناف چافان و بیژاری یی وی بوو ئاشکەرا کری : رح چیە و چاوا دئیتە دان !

مرۆف و دانا زانینی :

پشتی خودایی مەزن رح دایە ئادەمی ئادەم بوو مرۆفە کئی دورست ، یی تیگەهشتی و ب دەف و ئەزمان و خودان هەست و هزر و بیس ، (ترمذی) ژ (ئەبوو هورەیره) ی فەدگوھیزت ، دبیتژت : پیغەمبەری - سلاف لی بن - گۆت :

﴿ دهمی خودی ئادهم ئافرانندی ورح دایب ، ئادهم بینزی ، ئینا ب تی گهاندنا خودی بو وی وی گوت : سوپاسی بو خودی بت (الحمد لله) ، خودایی وی گوتی : نهی ئادهم ! خودی رهحمی ب ته ببهت ، ههره نك وان ملیاکهتین هه یین روینشتی و بیژی : سلاف ل وه بت (السلام علیکم) ، وان گوت : سلافا خودی وپرحما وی ل ته زی بت (وعلیک السلام ورحمة الله ، پاشی ئادهم زقپری نك خودایی خو ووی گوتی : نهفه دی سلافا ته ویا عهیالی ته زی بت .. ﴾ .

و د نایهتین (۳۱-۳۳) دا ژ سوورەتا (البقرة) هاتی به کو پستی خودی ئادهم ئافرانندی هندەك تشت ب وی دانه زانینی یین کو چیکری یین دی نه دزانین ؛ دا بو وی و بو وان زی ناشکەرا بکەت کو ئەف چیکری یی نوی هند تایبه تمه نندی هه نه کو بشیت پی ب دوری خو راپیت ، قورئان دبیژت : ﴿ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ . قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ . قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ .

کاره کی ب ساناهی نه بو یی کو ئادهم و دووندهها وی بو هاتینه هلبزارتن ، کو جیگری یا د عهردی دایه ، و ژ رهحما خودی بو ب مروقی دهمی وی نهو بو قی دوری هلبزارتی کو نهو هند شیانی بدهتی هه تا نهو بشیت ب ناخفتنه کا زارکری ناقان ل سهر تشتان بدانت ، وهنگی بهایی قی قهنجی یا مهزن ب دورستی دنیته زانین دهمی نه م ل بیرا خو دینین کو نه گهر مروقی شیان نه با ب ناقان ناقلینکری یان بنیاست ، کانی هنگی نه م چهند زهحمه تی دا بینین هه تا نه م د ئیک و دو گه هشتابین ؟

هزر بکهن : نه گهر مه قیابا بهحسی چیا به کی بو ئیک و دو بکهین و چو چیا ل ویری نه بان دا چاوا شیین د ئیک و دو گه هین ؟ و هزر بکهن هنگی ناستهنگ د ریکا زانینی دا چهند دا یا مهزن بت ؟ و مروق د لایی زانینی دا چهند دا یی پاشکەفتی بت ؟

خودی مروق دا ، وشیان زی دایی کو نهو راستی یا تشتان بزانت ، و ب قی شیانا خودی دایه مروقی نهو ل درینزی یا دیروکا خو شیا هند پیشکەفتین علمی ب دهست خو بیخت کو بشیت ب ساناهی ب دوری خو راپیت .. و بیشتی به مروق قی راستی یی ژ بیرا خو نه بهت ؛ دا ژ ریکا دورست دهر نه کهفت ووهسا د خو نه گهت کو یی خودی نهو تشته که .

ژی پی ئادهمی وژی پی عهیالی وی :

د حه دیسا (نه بو هورهیره) ی دا نهوا (ترمذی) زی فه دگوهیزت هاتی به : پیغه مهبر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ دهمی خودی ئادهم ئافرانندی پشتا وی قه مالی ، ئینا ههر رحا ههر کهسه کی نهو دی ئافرینت ژ دووندهها ئادهمی هه تا رۆژا قیامه تی ژ پشتا وی کهفت ، و ل ناف چاقین ههر ئیکی ژ وان رۆناهی به که فه دهشی ، پاشی وی نهو بو ئادهمی بهرچاف کرن ، ئادهمی گوت : نهی خودا ، نهفه کینه ؟ وی گوت : نهفه دووندهها تهیه . و ئادهمی د ناف وان دا زهلامه ک دیت کهیف ب رۆناهی یا وی هات ، ئینا ئادهمی گوت : نهی خودا ، نهفه کی به ؟ خودی گوتی : نهفه زهلامه که ژ ئومه تین دویماهی یی به ژ دووندهها ته دبیژنی داوود ، ئادهمی گوت : نهی خودا ، ته چهند عه مر دایی ؟ گوت : شیست سال ، ئادهمی گوت : نهی خودا ، چل سالان ژ عه مری من زی بدی .. قیجا دهمی ئادهم کهفتی به بهر مرنی و ملیاکه تی مرنی هاتی به نك ، ئادهمی گوتی : ما هیشتا چل سال ژ عه مری من نه ماینه ؟ وی گوت : ما ته نهو نه داینه کورپی خو داوودی ؟ گوت : قیجا ئادهمی ژ بیرکر لهو دووندهها وی زی ژ بیرکر ، و ئادهم خه لهت بوو لهو دووندهها وی زی خه لهت بوو ﴾ .

و د ریوایه ته کا دی دا هاتی به : ﴿ دهمی ملیاکه تی مرنی هاتی به نك ئادهمی ئادهمی گوتی : ته لهزا کری ، هزار سال بو من یین هاتینه دان ، وی گوت : به لی ، بهس ته شیست سال [و د ریوایه تا بووری دا : چل سال] یین داینه کورپی خو داوودی .. ﴾ .

ژ فې حه‌ديسي دئيتته زانين كو نادم نه ه سهد وشييست سالان مابوو ساخ؛ چونكي وي چل سال ژ ژيبي خو دابوونه داوودي - سلاف لي بن - ، ههر وهسا ژ حه‌ديسي دئيتته زانين كو نادمي حسيب دزاني وسال دهژمارتن ، وكو عه‌مري ههر مرؤفه‌كي بي هاتي‌يه نفيسين هيشتا ژ رؤژا نادم هاتي‌يه نافراندن ، ونه‌گهر نادمي ژ بير نه كريا وخه‌لهت نه‌با ههر مرؤفه‌ك دا عه‌مري خو زانت .

ناهنگا قه‌درگرنا مه‌زن :

خودايي مه‌زن بابي مرؤفان نادم د جوانترين رهنګ وروي دا نافراند ، و د سهر هندي ژي را وي هنده‌ك تايه‌تمه‌ندي‌بين وهسا دانئ كو نه‌دابه كه‌سي دي ژيلي وي ، نه‌فه ژ بهر هندي دا نهو بشييت ب دورستي ب دهوري خو رابيت كو جيگري يا د عه‌ردى دايه .

ودا كو خودي پتر قه‌درگرنا خو بو في مرؤفي نيشا چيكرى‌يان بدهت وي د ناف ملياكه‌تان دا كره دهنګ كو ده‌مي رح دئيتته نادمي ونهو دبنه مرؤفه‌كي دورست دقيت نهو هه‌مي خو بو نادمي بجه‌مين ، وقه‌درگرتن بو نادمي و ب جهينان بو فه‌رمانا خودي دقيت نهو بو نادمي بجه‌م سوجوودي :

﴿ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴾ [البقرة : ۳۴] .

وناشكه‌رايه كو نه‌ف سوجووده بو قه‌درگرنا نادمي بو ، ودا ملياكه‌ت بزانت كو في مرؤفي بهايي خو بي مه‌زن ل نك خودي هه‌يه ، نه كو بو په‌رستن وعياده‌تي بو ، ويا زانايه كو سوجده‌برنا بو قه‌درگرنتي تشته كي ره‌وا بوو بهري نيسلامي ، وده‌مي نيسلام هاتي نه‌ف چه‌نده حه‌رام كر وگوت : چي نابت كه‌س خو بو كه‌سي بجه‌مينت نه‌گهر خو بو قه‌درگرنتي ژي بت .

بهابه‌كي مه‌زن بوو خودي دايه مرؤفي ده‌مي ب دهستي خو نهو نافراند ، وده‌مي سررا خو كرى‌يه تي‌دا ويف كرى‌بي حه‌تا بوويه چيكرى‌يه‌كي خودان رح ، وده‌مي

ملياكه‌ت‌ين خو هه‌مي بو چه‌ماندين .. نه‌ري نهو چ بوويه مرؤف هنده بلندكري وگه‌هاند‌يه في پيكا ب قه‌در .. مرؤف ، نه‌وي ژ مسته كا ناخي هاتي‌يه چيكرن ؟ مرؤف چيكرى‌يه كه بهايي خو نه ژ هيتر وشيانا خو وهردگرت ، نه‌گهر مه‌سه‌له هيتر وشيان بت د في گه‌ردووني دا گه‌له‌ك چيكرى هه‌نه هيتر وان ژ يا مرؤفي پتره ، بهايي مرؤفي ژ هندي دئيت ده‌مي نهو خو ب وهريسي خودي قه‌دگرت ، وهيزي ژ وي وهردگرت ، نهو خودايي عه‌قله‌كي مه‌زن كرى‌يه د سهرى وي دا وه‌ر تشته‌كي ل عه‌رد وعه‌سماني بو وي (موزه‌خهر) كرى ويخيستي‌يه بن دهستي وي .

سررا قه‌درگرنا مرؤفي ژ في رووحي بوويه نه‌وا خودي كرى‌يه د له‌شي وي دا ، نه‌گهر نه پا بوچي ده‌مي نادم په‌يكه‌ره‌كي بي رح خودي فه‌رمان ل ملياكه‌تان نه‌دكر كو بو وي بجه‌م سوجوودي ؟

﴿ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴾ [الحجر : ۲۹] .

وملياكه‌تان هه‌مي‌يان فه‌رمان ب جه‌ نينا وخو بو نادمي چه‌ماند ، وعه‌ده‌تي ملياكه‌تانه ده‌مي خودي فه‌رمانه‌كي لي دكه‌ت يا وان ب جهينانه ، وسوجده‌برنا وان بو نادمي بو وان ب خو ژي بلندي بوو ؛ چونكي ب كارئينانا فه‌رمانا خودي بوو ، وعه‌بد هنگي ب قه‌در دكه‌ت ده‌مي فه‌رمانا خوداني خو ب جه‌ دئيت .

په‌دابوونا شه‌يطاني بي :

رؤژا خودي دنيا داي هه‌زكرنا وي ل سهر هندي هاتي‌يه رؤژ ب رؤناهي يا خو قه‌ هه‌بت ، وشه‌ف ب تاري يا خو قه‌ د دويش دا بيت ، ونه‌گهر تاري يا شه‌في نه‌با مرؤفي بهايي رؤناهي يا رؤژي ب دورستي نه‌دزاني .. د گه‌ل خو‌شي بي نه‌خو‌شي ژي دا ؛ دا مرؤف تاما خو‌شي بي بزانت ، ورؤژا وي نادم ژي نافراندى وده‌وري جيگري يا د عه‌ردى دا دايي - ژ بهر حكمه‌ته‌كا نهو بي دزانت - وي (كه‌سه‌كي خرابكار) ژي دا ؛ دا في ديمه‌ني زه‌لال شيلي بكه‌ت ، وبه‌رگه‌رياني بكه‌ت خرابي بي تيكه‌لي في باشي بي بكه‌ت ، ودورماتي يا نادمي ودوونده‌ها وي بو خو بكه‌ته كاري سهره‌كي .

ئەف كەسى خرابكار ئەو ئەو يى ب نافی (شەيطان) يان ئېلىس هاتى يە نياسىن ،
 و د دەر حەقا شەيطانى وھىقىنى وى دا چەند گۆتەك ھەنە ، يا ژ ھەمى يان دورستتر
 ئەوہ : ھىقىنى شەيطانى ژ نەشى (ئەجنانە) ، وئەجنە - وەكى مرؤفان - ئىك ژ وان
 چىكرى يانە يىن خودى بۇ حكەمەتە كا ئەو پى دزانت ئافراندىن ، وئەجنە - وەكى
 ب رەنگە كى ئاشكەرا د قورئانى و حەدېسان دا هاتى - ژ گورپى يا ئاگرى يىن هاتىنە
 ئافراندىن ، و ئافراندىن وان بەرى يا مرؤفان بوو ؛ چونكى دەمى ئادەم هاتى يە ئافراندىن
 ئېلىس ھەبوو ، وپسارەك ھەبە ل قىرى دئىتە كرن :

ئەرى مادەم ئېلىس نە ژ مليا كەتان بوو ، پا بۇچى ئەو كەفتە بن وى ئەمى
 خودى ل مليا كەتان كرى كو بۇ ئادەمى بچنە سوجوودى ؟

بۇ بەرسف دى بىژىن : يا زانايە كو عەرد بەرى ئادەمى ب زەمانە كى درىژ ھاتبو
 چىكرن ، و بەرى ئادەم بىتە چىكرن ھندەك چىكرى يىن دى ل سەر عەردى دژيان ،
 وئەجنە چىكرى يەك ژ وان چىكرى يان بوون ، د ھندەك رىوایەتان دا ژ (ئىن
 عەبباسى) دئىتە فە گۇھاستن ، دىبىژت : دەمى ئەجنان خرابى د عەردى دا كرىن
 و خوین رىتى خودى مليا كەت قىرا بەردان وئەو ژ عەردى دەرىخستىن و بەرى وان
 دانە جزىرىن بەحران .

وشەيطان ئەوئ بەرى ھنگى دگۆتنى : (عەزازىل) ئىك ژ وان بوو ،
 و چونكى ئەو ژ عىبادەت كەرىن وان بوو مليا كەتان ئەو د گەل خۇ برە عەسمانى و
 د ناف خۇ دا ھىلا ، و ھندى وى عىبادەت دكر ئەو بوو مەزنى ھندەك مليا كەتان
 و ژ بەر ھندى گۆتنى : (طاووس الملك) يەنى مەزنى مليا كەتان ، و چونكى ئەو
 د گەل مليا كەتان بوو ئەو ژ وان هاتە ھژمارتن و دەمى خودى فەرمان داىى كو
 مليا كەت بۇ ئادەمى بچنە سوجوودى فەرمانى ژ وى ژى گرت ، بەلى ئەو ل بەر
 نەھات و ھىجەتا وى ئەفە بوو وى گۆت : ئەز ژ ئادەمى چىترم ؛ چونكى ئەز ژ
 ئاگرى يى ھاتىمە ئافراندىن وئەو ژ ئاخى .. وئەو ب خۇ وى درەو دكر ، مەسەلە
 نە چىترى بوو ، مەسەلە حەسویدى بوو ، وى حەسویدى ب ئادەمى بر ، و دلى

وى نەگرت چىكرى يەكى بىنت خودى ھندە قەدرى و بەھايى بدەتى ، لەو شەيطان
 دئىتە ھژمارتن ئىكەمىن كەس حەسویدى ب خەلكى برى .

و چونكى ئەجنە ژى وەكى مرؤفان وەسا يىن هاتىنە ئافراندىن كو بشىن باشى يى ژى
 بكنە و خرابى يى ژى ، يەنى : خودى ئختىيار يا داىە وان كو گۇھدارى يا خودى
 بكنە يان يى ئەمى يا وى بكنە ، عەزازىلى مەجال ھەبوو فەرمانا خودى ب جە
 نەئىنت و بۇ ئادەمى نەچتە سوجوودى ، نە وەكى مليا كەتان ئەو يىن ئەف مەجالە نەھەى ،
 و چونكى وى گۇھدارى يا خودى نەكر پەيضا شەيطان ل سەر هاتە دانان ، ئەوا
 د زمانى عەرەبان دا بۇ وى كەسى دئىتە گۆتن يى حەقى يى و نەحەقى يى تىكەلى
 ئىك بكتە ، وراستى يى ل بەر خەلكى بەرزە كەت .

دورمىنى يا بەردەوام .. و ھەفركى يا كرىت :

ل قىرى .. پشتى ئېلىسى فەرمانا خودى ب جە نەئىناى ، و خۇ ژ ھندى مەزنتىر
 دىتى كو بۇ ئادەمى بچنە سوجوودى ، فەرمانا خودى هاتە سەر كو ئەو ژ رەحما
 خودى يى بار بىت :

﴿ قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِيْنَ .
 قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ . قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَاجِعٌ . وَإِنَّ
 عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ - خودى گۆتە ئېلىسى : ئەو چبوو نەھىلاى تو بۇ وى بچىە
 سوجوودى يى من قەدرى وى گرتى و ب ھەردو دەستىن خۇ ئافراندى ؟ يان تو
 ژ وان بووى يىن خۇ ژ خودايى خۇ مەزنتىر دىبن ؟ ئېلىسى ژ نەرازىبوون فە ل سەر
 ئەمى خودى گۆت : ئەز بۇ وى نەچومە سوجدى ؛ چونكى ئەز ژ وى
 چىترم ، تە ئەزى ژ ئاگرى ئافراندىم ، وئەو ژ تەقى (وئاگر ژ تەقى چىترە) .
 خودى گۆتە وى : پا دى تو ژ بەحەشتى دەر كەفە ھندى توىى ب گۆتنى توىى
 دویر كرى يى ، و توىى لەعنتى يى ، و دەرىخستىن من بۇ تە دى يا ھەر و ھەر بت ﴾
 [ص : ۷۵-۷۸] .

گافا ئېلىسى دىتى ئەف موصىبەتا مەزن سەرا ئادەمى ھاتە سەرى طىبەتتى خۆ بى شەيطانى ئاشكەرا كر ، ئەو ھەسويدىيا بەرى ھنگى د دەر ھەقا ئادەمى دا د دلى وى دا ھەى بۇ كەربە كا وەسا ئىبەتا تۆلشە كرنى ل نك پەيدا كر ، ئەو ئىبەتا بەرى وى دايە دوژمناتى بە كا مەزن :

﴿ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ . قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ . إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ . قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ . إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ . ئېلىسى گۆت : خودايى من پا دى تو مرنا من پاش بىخە ، وھتا خەلك ژ گۆرپىن خۆ دەر دكەفن تو من بەيلى . خودى گۆتە وى : ھندى تويى تو ژ وانى يىن ھەتا رۆژا دەمى دەسنىشانكرى دئىنە ھىلان ، رۆژا پفكرنا ئىكى دەمى خەلك ھەمى دمرن . ئېلىسى گۆت : قىجا سوپند ب زالبوون و مەزنى يا تە - ئەى خودا - ئەز دووندىھا ئادەمى ھەمى يان دى د سەر دا بەم ، ئەو تى نەبت يى تە بۆ عىبادەتتى خۆ ھلبژارتى ، وتە ژ سەرداچوونا من پاراستى ، وتە چو دەسھەلات ل سەر وان نەدايە من ﴾ [ص : ۷۹-۸۳] .

گافا وى زانى ئادەم ئەگەرا قى دویمایى يا خرابە يا ئەو دى گەھتى ، وى نەقىا بى تۆلشە كرن خۆ تەسلىمى قى دویمایى بى بکەت ، ئىكەمىن جار وى ژ خودى خواست دەلیفەھە كا وەسا بدەتتى كو دەمى ھەفركى و دوژمناتى يا وى د گەل ئادەمى و دووندىھا وى درىژتر لى بت ، دا مەجالى تۆلشە كرنى بۆ وى بەرفرەھتر لى بىت ، و ژ بەر ھكەمەتە كا خودى بى دزانت قەدەر وى ل سەر ھندى ب جھ ھات كو ئەو داخووا ئېلىسى بۆ وى ب جھ بىنت ، و ل قىرى ئېلىسى ب روى قائىمى قە راگەھاند كو يا ژى بىت د دەر ھەقا د سەر دا برنا ئادەمى و دووندىھا وى دا ئەو دى كەت .

ئەفە ئىكەمىن شەر بوو دژى نەشى مرۆفى ھاتى بە راگەھاندن ژ لایى ئېلىسى قە ، و د قى راگەھاندنا خۆ دا - وەكى قورئان بۆ مە قەدگىرت - ئېلىسى چەند مەسەلەك بەر چاف كرن يا د جھى خۆ دايە ئەم مرۆف پى دناگەھدار بىن ؛ دا د ھەفركى يا خۆ دا د گەل وى ئەم لى دەشيار بىن :

ل سەرى ئېلىسى راگەھاند كو مەيدانا شەرى دى عەرد بت : ﴿ قَالَ رَبِّ بَمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ [الحجر : ۳۹] ، مەعنا : مەيدانا شەرى دى ل عەردى بت .. ويا ئاشكەرايە كو ئېلىسى دزانى كو خودى گۆتوو ملياكەتان : ئەز دى خەلیفەھە كى ل عەردى دانم ، لەو وى دزانى كو ھەفركى دى ئەو بت يا ل عەردى پەيدا دبت .

ھەر وەسا وى ئىشارەت دا وى چەكى ژى بى كو ئەو د قى شەرى دا ب كارئىت ، دەمى گۆتى : ﴿ لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ .. وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ گۆت : ئەز دى ئىكا ھند كەم خرابى ل بەر وان بىتە باشى ، تىتتى كرىت ل بەر وان جوان بىت ، و د سەر ھندى ژى را ئەز دى وە ل وان كەم كو ئەو ب قى خەملاندنا ژ درەو بىنە خاپاندن ھەتا ئەو ھزر بکەن ئەو خرابى يا ئەو دكەن باشى بە ، ژ بەر قى ئىكى تو بەرى خۆ بدى ھەر كەسە كى دلى دىبەتە خرابى بە كى ئەو خرابى د چاقىن وى دا دئىتە خەملاندن ، و ل بەر وى دئىتە شرىنكرن .. ئەفە چە كى شەيطانى بە باش بزىن !

ويا غەرىب ئەو ھەر ژ رۆژا ئىكى يا شەيطانى شەر تىدا راگەھاندى وى باش زانى كو د ناف مرۆفان دا توخمە كى پاراستى ژ وى و خەملاندن و خاپاندنا وى دى ھەبت ، لەو ھەر ژ دەسپىكى وى (ئعتراف) كر رەنگە كى مرۆفان دى ھەبت ب چو رىكا ئەو نەشىتە وان :

﴿ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ . إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴾ [الحجر : ۳۹-۴۰] گۆت : ئەز دى شىم ھەمى مرۆفان د سەر دا بەم ب تى ئەو عەبدىن تە نەبن يىن تە بۆ عەبدىنى يا خۆ ھلبژارتىن و (ئىخلاص) ب رزقى وان كرى . ئەوان ئەز نەشىمى . خودى ب خۆ ژى ئەف راستى بە بنجھ كر كو دەسھەلاتا شەيطانى ب تى دى ل سەر وان بت يىن بەند كى خۆ د گەل خودى دقەتىنن و خۆ ژ كاروانى عەبدىنى يا خودى قەدەر دكەن ، ئەو دى بنە دىل د دەستىن شەيطانى دا ، خودى گۆت : ﴿ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ أَتْبَعَكَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴾ [الحجر : ۴۳] .

نه دبوو خودائی وان بوجونین خهلهت و (تهسهوورائین) لهوچه یین کو وی ل هندهك دهمین دیروکا خو راگهانیدن ، وه کی کو وی هزرکری ژن سهره کانی یا خرابی بی هیقینی پیساتی بی یه ، یان دهمی هندهك جاران کونگر بهستین دا کو دان وستاندنی ل سهه عهسلای ژنی بکهن کانی نهو ژی مرؤفه وحق ههیه بچته د مهله کوتا خودی دا ، یان ژی نهو چیکری به کا بی خیره خودی بو زهلامی دایه دا نهو و جا خو بی بقه تینت !؟

مرؤقینی - ل دهمه کی - د بهریخودانا خو دا بو ژنی هند نزم بوو ههتا هه می تایه تمه ندی یین مرؤقینی بی ژی ستاندین ونه گهر ژ بهر هندی نه با کو بیی وی زیده هی چی نه دبوو دویر نینه هه ما حوکم ب نه مانا ئیکجار ل سهه دابا .. پاشی سال وزه مان زقپن ورؤژهك ب سهه مرؤقینی بی دا هات دلی خو بره دورست کرنا فی خهلهتی بی ئینا رابوو زیده ب ناف لای بی دی دا چوو هه تا ژن ب رهنگه کی وه سا بی سهه رگری کو نهو ژ سهه هزرا خو بهت کو نهو وزه لام پیکفه نفشی مرؤفی دورست دکه ن .

د ناقهرا فان ههردو بهریخودانین کهچ دا ئیسلام بهریخودانا خو یا نافجی بهرچاف دکهت کو هندی ژنه د مرؤقینی بی دا هه فیشکا زهلامی یه و د هیقینی دا هه ر ژ وی یه ، لهو د (حقووق و واجباتان) ژی دا هه قالا وی یه .

پاستن یا دووس : ههه چهنده زهلام وژن د هیقین و خورستی یا خو دا ئیکن و د بی فهرق وجودهینه ، بهلی دقیت ژبیر نه کهین کو د ناماده بوون و کاری دا هندهك جوداهی د ناقهری دا هه نه ، وهه بوونا فان جوداهی یان بو هندی یه دا ژین ب رهنگه کی دورست ب ریشه بچت ، بو نمونه : مهقهسی دو دهف هه نه ، ههردو وه کی ئیکن و دژنیک جودانه ژی ، و ههتا ههردو نه گه هه ئیک نابنه مهقهس ونه شین کاری برینی بکه ن .

نهف هه دیسا بوری دهمی بو مه ناشکهرا دکهت کو ژن ژ پهراسی یه کا خوار چیپوویه نه قیت مه وه تی بگه هینت کو نهو چیکری یه کا هو فیه ب چو رپکان نایته سهه ری .. نه ! بهلکی دقیت بیژته مه زهلامان : ژینا خو د گهل ژنی ل سهه خه و نان

ثاقا نه کهن ، ویزانن کو ژنی که سین یه کا جودا وسه ربخو ههیه ، ودبت نهو د هندهك تشتان دا ل دویف وان قیاسان نه بت یین هوین ددانن ، فیجا نه وه بت هوین هزر بکهن نهف چهنده دی بته ئاستهنگ د رپکا هه وه وخوشی بی برنی دا ، وهوین لی نه گهرن ژنی ل دویف وان قیاسان فهصال بکهن یین هوین د خهونین خو دا ددانن .

هسههلا س یین : نهه دزانین کو خودی دشیا د گهل ئادهمی هه ووی بی ژی جودا چی بکهن ، بهلی ههه وه کی خودی ب فی ئافراندنی دقیا ئادهمی و دوونده ها وی ل هندی ئاگه هدار بکهت کو بناخهیی مرؤفی نهو خیزانه یا ژ ژن ومیره کی دورست دبت ، ونه ژن بیی زهلامی ژ مرؤقان دئیته هژمارتن ونه زهلام بیی ژنی ..

ئاکنجیبوونا ل بهحهشتی :

پشتی خودی دهیکا مرؤقان هه ووا دای - یان بهری وی بدهت ل دویف گوتنه کی - خودی وه سا هه زکر ئادهمی وژنکا وی بیخته ژیر جهرباندنی ، ئینا فه مان دا وان ل بهحهشتی ئاکنجی بکهت ، وه کی د ئایه ته کی دا هاتی :

﴿ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَثْتَ وَزَوْجَكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ [البقرة : ۳۵] .

وئیکه مین پیسار ل قیری دئیته هلیخستن نه فیه : نه ری نهو چ بهحهشت بوو ئادهم و هه ووا لی هاتینه دانان ؟ ونه و بهحهشت ل کیفه بوو ؟

د بهرسقا فی پیساری دا دو گوتن هه نه :

(جمه ووری) زاناین ئیسلامی ل وی باوه رینه کو نهو بهحهشت (جنة المأوی) بوو یا کو خودان باوه رپوژا قیامه تی دی چنی ، وده لیلی ژ هه می یان ب هیژتر ل سهه فی بوجوونی نهو هه دیسا دریزه یا ئیمامی (موسلم) ژ (نه بوو هورهیره ی و حوذه یفه ی) فه گوهاستی ، تیدا هاتی یه : « رپوژا قیامه تی خودان باوه ر دچنه نک ئادهمی دا نهو بیته ده رگه هی بهحهشتی بو وان فه کهت ، ئینا ئادهم دبیزته وان : ما تشته کی هوین ژ بهحهشتی ده ریخستینه ژبلی گونه ها بابی هه وه ؟ » نه فه هندی

دگه هینت کو ئەو بەحهشتا ئادەم ژێ هاتی بە دەریخستن هەر ئەو بەحهشته یا خودان باوەر پڕژا قیامەتی دچنی .

بۆچوونا دووی ئەوە یا ژ هندهك زانایان هاتی بە فه گوهاستن کو ئەو بەحهشت نە ئەوە یا خودان باوەر پڕژا قیامەتی دچنی ، و دەلیلی وان یی ژ هەمیان ب هیزتر ئەقەبە ، ئەو دبیژن : ئەگەر ئەو بەحهشت (جنة المأوی) با ، چاوا شهیطان دا چتی و ل ویری وان د سەر دا بەت ، پشتی خودی لهعنت لئ کرین و ئەو دەرکری ؟

وباشترین بەرسف ل سەر فی گووتی - ب هزرا من - ئەو ئەم بیژین : شهرت نینه هەتا شهیطانی ئادەم و حەووا د سەر دا برین ئەو ب خو چوووتە د بەحهشتی ، راستە شهیطان یی د گەل وان ناخفتی و گەلهك یی مایه پیقه هەتا شیای وان د سەر دا بەت ، بەلی مەعنا فی ئەو نینه شهیطان ب خو چوووتە د بەحهشتی دا ؛ چونکی یا ئەم دزانین و قورئانی بۆ مە فه گپرای پڕژا قیامەتی بەحهشتی - د بەحهشتی دا - و جەهنەمی - د جەهنەمی دا - د گەل ئیک و دو دناخفن و بەرسفا ئیک و دو ددەن و ئیک و دو دبینن ژ ی ، و هەر ئیک یی ل جهی خو .

وخو ئەگەر هات و شهیطان ب خو چوووتە د بەحهشتی دا ل نک وان چو مانعی نینه بیته گوتن : خودی هند مەجال دابووی ئەو بیجته بەحهشتی ؛ دا مەسەلا جەرباندنا ئادەم و حەووا یی پیک بینت ، وەکی کو ژ یەکی دریز دایی ؛ دا ئەو سۆزا خو د سەردابرا دووندها ئادەمی دا پیک بینت .

و هەر چاوا بت ئایەت یا ئاشکەرایە کو دەمی خودی ئادەم و حەووا ل بەحهشتی داناین بۆ وان دورستکر هەر دارەکا بەحهشتی یا وان بقییت ئەو ژ ی بخوون ب تئ دارەك تئ نەبت گووتی : هوین ژ فی داری نەخوون ئەگەر دی ژ زۆرداران ئینە هژمارتن .. ئەو چ دار بوو ؟

نە د قورئانی دا ونە د حەدیسین دورست دا بەرسفا فی پسپاری نینه .. و چونکی مەخسەد ژ فی نەخوارنی جەرباندنا (ئیرادا) ئادەمی و حەووا یی بوو - وەکی ئاشکەرا - نە کو نەخوارنا فی رەنگی داری ب خو بوو ، خودی رەنگی داری بۆ مە

ئاشکەرا نەکر ، و یا گرنگ نینه ئەم بزاینن ئەو دارا خوارنا وی هاتی بە قەدەغە کرن چ بوو ، بەلکی یا گرنگ ئەو ئەم بزاینن مەخسەد ژ ی جەرباندنا ئادەمی و حەووا یی بوو کانی ئەو دی شین خو ژ خوارنا فی دارا ل بەر دەستی وان دهنه پاش ل وی دەمی کو د شیانیان وان دایە ئەو ژ ی بخوون ، یا نە ؟

و ئەقەبە تشتی مرۆفی ژ حیوانی جودا دکەت : تشته کی قەدەغە کری ل بەر دەستی هەبت و د شیانا وی دا بت ئەو وی تشتی قەدەغە کری بکەت ، و هنگی ئەو د ناقبەرا دو کاران دا راوہستت : یان دلچوونا خو تیر بکەت و یی ل قەدەغە ی بدانت ، یان ژ ی یی خودان ئیرادە بت و بشیتە خو .

مەعنا ئیرادە ئەو دورپانە یا مرۆفی و حیوانی ژیک جودا دکەت .

دەوری ئبلیسی د سەردابرا ئادەمی دا :

ووەسا چیبوو ئادەم و حەووا د فی جەرباندنی دا بۆ دەمەکی نە دەسنیشانکری ب سەرکەفتن ، هەتا حەز کرنا خودی هاتی بە سەر کو ری بۆ دوژمنی وان یی مەزن ئبلیسی لهعنتی بیته فه کرن دا ئەو دەوری خو د سەردابرا وان دا بینت .. و هەر چەندە خودی ئادەم و حەووا هەردو ل هندی ناگەهدار کربوون کو ئبلیس دوژمنی وانە ، فیجا بلا دەشیار بن دا ئەو ئیکا هند د گەل وان نەکەت کو ئەو ژ بەحهشتی بیته دەریخستن ، وەکی د ئایەتەکی دا هاتی : ﴿ فَعَلَّمَا يٰۤاٰدَمُ اِنَّ هٰذَا عَدُوُّ لَكَ وَاٰزْوٰجِكَ فَاٰخْرَجْنٰكَم مِّنَ الْجَنَّةِ فَمَشٰى ﴾ [طه : ۱۱۷] ، بەلی دبارە دەمەکی دریز ب سەر وان دا بۆری و وان د فی دەمی دا ئەو شیرەت ژ بیرکر یا خودی لئ کری وەکی خودی ب خو گووتی : ﴿ وَاٰدَمُ مِنْ قَبْلِ فَنَسٰى وَاٰدَمُ مِنْ قَبْلِ فَنَسٰى وَاٰدَمُ مِنْ قَبْلِ فَنَسٰى ﴾ [طه : ۱۱۷] ، بەلی دبارە ئەو ژ ی نەخوت ، و مە گووتبوو وی : هندی ئبلیسە دوژمنی تە ویی ژنکا تەبە ، فیجا ئەو هەووە ژ بەحهشتی دەر نەئخت ، ئەگەر هوین د دنیایی دا دی د نەخوشی یی دا بن ، ئینا شهیتانی وەسواس بۆ چیکر وی گوهداری یا وی کر ، و ئادەمی شیرەتا

مه ژبیر کر ، ومه نه دیت وی نهو پاراستی یا فه رمان بی ل وی هاتی به کرن ﴿ [طه : ۱۱۵] .

وئبلیسی ده می گه لهك خو جه ربانندی وچو نه نجام ب دهست فه نه هاتین ، نهو لی گه رپا نوقطه لاواز ل نك مرؤقی (نستغلال) بکته ، وخو پی بگه هینته نارمانجی ، وپشتی وی باش مرؤف نیاسی وی زانی نهو نوقطه ل کیفیه ..

خودایی مه زن دبیژت : ﴿ فَوَسَّسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَى - ئینا شهیطانی وه سواس بو ناده می چی کر وگوتی : نه ری نه ز وی دارئ نیشا ته بدهم یا کو نه گهر تو ژئ بخوی ههروهه ر بمینی ونه مری ، وملکه کی بی دویماهی و فه برین بگه هته ته ؟ ﴿ [طه : ۱۲۰] ول جهه کی دی دبیژت : ﴿ فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَلَّ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَکَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ - ئینا شهیطانی بی نه مری یا خودی ئینا سه ر دلئ ناده می وحه ووی کوه نهو ژ وی دارئ بخون یا خودی نهو ژئ پاشقه لی داین ؛ دا نهو جهی ل بهر وان هاتی به فه شارتن ژ عه وره تی وان بو وان ناشکه را بیت ، وبو سه ر دابرن وی گوته وان : هه ما ژ بهر هندئ خودایی هه وه هوین ژ خوارنا فیقی بی قئ دارئ پاشقه لی دان دا هوین ژئ نه بنه دو فریشته ، ودا هوین نه بنه ژ وان یین هه ر زیندی دمین ﴿ [الأعراف : ۲۰] دیاره ئبلیسی ده مه کی نه بی کییم خو جه ربانندی به دا ناده می د سه ر دا بیهت ، وپشتی چو به ره هم ب بزاقین وی فه نه هاتین رابوو (ته رکیز) کره سه ر هنده ک ژ وان دلچوونان یین خودی د خورستی یا مرؤقی دا داناین ووی گوته ناده می وحه ووی هه ر دووان : نه ز دی داره کی نیشا هه وه ده مه نه گهر هوین ژئ بخون هوین چو جارن نامرن ، وملکه کی بی دویماهی دی گه هته هه وه ، وطبیعه تی هه وه دی وه کی بی ملیا که تان لی ئیت . ودا نهو هه ر خرابی بی ژئ نه که ن وی سویند بو وان ب خودی خوار کو وی خیرا وان دقیت ونه قیت چو خرابی بگه هته وان .

وئایهت ناشکه را دکته کو نارمانجا ئبلیسی ژ قئ بهر گه رپانی نهو بوو جهی فه شارتن ژ عه وره تی وان ل بهر وان ناشکه را بکته ، دیاره وی دزانی نه گهر وی نهف

چه نده کر وعه وره تی وان ل بهر وان ناشکه را کر هه رنا تیر کرنا پیتقی یین له شی دی ل سه ر وان زال بت وبه ری وان ده ته خو ژبیر کرنئ و مرؤقی نه گهر خو ژبیر کر و ژبیر کر کانی نهو بوچی هاتی به دان دی خودایی خو ژئ ژبیر کته .

وه سا چی بوو ده مه کی خو ژبیر کرنئ ب سه ر ناده می وحه ووی دا هات وشهیطانی نهف ده لیه ژ ده ست خو نه کر :

﴿ فَذَلَّلَاهُمَا بِعُرْوٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ - ئینا وی نهو هه ر دو خرانندن وده سه ر دابرن ، ووان ژ وی دارئ خوار یا خودی نهو ژئ پاشقه لی داین ، فیجا ده می وان ژئ خوارئ عه وره تی وان ل بهر وان ناشکه را بوو ، ونهو تشتئ خودی نهو به ری هنگی پی ستاره کرین نه ما ، فیجا وان ده ست دایی به لگین به حه شتی دانه بهر خو ، وخودایی وان گازی وان کر : نه ری ما من هوین ژ خوارنا وی دارئ نه دابوونه پاش ، ومن نه گوتبوو هه وه : هندئ شهیتانه دوژمنه کی ناشکه راپه بو هه وه ؟ ﴿ [الأعراف : ۲۲] .

ول جهه کی دی خودایی مه زن دبیژت : ﴿ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى - فیجا ناده می وحه ووی ژ وی دارئ خوار یا خودی گوتی بی ژئ نه خون ، وعه وره تی وان ل بهر وان ناشکه را بوو ، وبه ری هنگی نهو ل وان بی فه شارتن بوو ، ئینا وان ده ست دایی به لگین به حه شتی کرن وخو پی ستاره کرن ؛ دا نهوا دیار بووی ژ عه وره تی وان نهو فه شیرن ، وناده می بی نه مری یا خودایی خو کر ، وب خوارنا ژ وی دارئ یا خودی گوتی بی خو نیریک نه که نهو د سه ر دا چوو ﴿ [طه : ۱۲۱] .

ول فیئری دو راهستان د گهل سه رهاتی یا دسه ر داجوونا ناده می و خوارنا وی ژ دارا قده غه کری مه هه نه :

يا نبيك: هندهك كهس هه نه وهسا ددهنه زانين كو دهوري سه ره كي د سهر دابرا ناده مي دا حه ووايي گيپا بوو (۳) ، يه عني : ده مي شهيطان بي هيفي بووي كو نادهم گوهداري يا وي بكهت ، نهو رابوو خو د گهل حه ووايي جه رپاند و ب ساناهي شيا وي دسه ردا بهت ، نه بهس هنده بهلكي وي حه ووا بو خو كره نهو داف يا وي نادهم زي پي گرتي ، و ژ بهر قي چهندي نفسي زني د چاقين وان دا بناخه بي خرابي پي وسه ردا چوني وله عته تي به ، و چونكي حه ووا نه گهرا ئي كه مين گونه ها مه زنه مروفي كرى ، زن - ب ديتنا وان - نه يا ژ هه زي هندي به بجهت د مه له كووتا خودي دا . وئيسلام قي بوچوني راست نابينت ، بهلكي قورئان - وهكي د نايه تاين بووي دا مه ديتي - ب رهنگه كي تاشكه را ديتره مه : كاني چاوا شهيطاني حه ووا د سهر دا بر وهسا وي نادهم زي د سهر دا بر ، و كاني چهند گونه ها قي بي نه مري يا خودي د كهفته سهر ملين حه ووايي هند كهفته سهر ملين ناده مي زي ، و چونكي هه ر دو د گونه هي دا دپشكدار بوون هه ر دووان پي كفه داخوازا ليپوريني كر ، و خودي تو با هه ر دووان پي كفه قه بويلكر ، وهه ر دو زقپن بي گونه ه .

يا دوغو: ده مي نادهم و حه ووا د به حه شتي دا وهندي وان پيگيري ب نه مري خودي دكر ، نهو ل سهر فيطره تا خو بوون وعه ورتي وان يي فه شارتى بوو ، شهيطان هنگي راهستيا قي فيطره تي ل بهر وان شيلي بكهت وعه ورتي وان بهرچاف بكهت ، يه عني : پيتفي به مروف باش بزانت كو خو رويسكرون وديار كرنا وي جهي خودي فه رمان ب فه شارتنا وي داي ژ له شي هونه ره كه ژ داهينانا شهيطاني به ، لهو مروفي خودان باوه ر دقيت خو زي بده ته پاش ، و قورئان ب تاشكه رايي قي راستي پي بو مه بهرچاف دكهت ده مي ديترت : ﴿يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَتَرَعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِمَّنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ - نهي دوونده ها ناده مي بلا شهيطان هه وه نه خايبنت ، و گونه هي ل بهر هه وه شرين

(۳) بو پتر پيزانينان ل دور قي بوچوني بهري خو بده : (سفر التكوين ۳/۱-۲۰) .

نه كهت ، هه ره كي ل بهر دابايين هه وه نادهم و حه ووايي شرينكري ، فيجا ژ بهر هندي وي نهو هه ر دو ژ به حه شتي ده ريخستن ، نهو وان جلكين خودي نهو پي ستاره كرين ژ بهر وان دكهت ؛ دا عه ورتي وان نيشا وان بدهت . هندي شهيتانه نهو دوونده ه و نفسي وي هه وه ديبين بي هوين وان بيبين فيجا لي ده شيار بن . هندي نه مين مه شهيتان يين كرينه دوست وسه ركار بو وان كافر ين باوه ري پي ب ته و حيدا خودي نه عين ، و پيغه مبرين وي راستگو نه ده ريخن ، و كاري ب ريكا وي نه كهن ﴿ [الأعراف : ۲۷] .

توبه كرنا ناده مي و حه ووايي :

ناده مي نهو پهيمنان ژ بير كر يا وي د گهل خودي بهستي كو گوهداري يا شهيطاني نه كهت و ژ دارا قه دهغه كرى نه خوت ، و بهر انبه ر خاپاندنا دوژمني خو ئبليسي لاواز بوو ، وهنگي نه مري خودي ب جه هات ، ناده مي وژنكا وي حه ووايي هه ر دووان ژ داري خوار و كهفته نه د بي نه مري يا خودي دا ، و وان ب قي كاري خو دا زانين كو مروف د نافراندنا خو دا يي لاوازه و ناماده بوونا وي بو دسه ردا چوني هيه ، وهكي خودايي مه زن د ده ر حه قا نافراندنا وي دا گوتي : ﴿ .. وَخَلَقَ الْإِنْسَانَ ضَعِيفًا - و مروف لاواز يي هاتي به نافراندن ﴿ [النساء : ۲۸] ، ژ بهر قي چهندي يا غه ريب نينه مروف هندهك جار ان بكهت يان خو ژ بير بكهت و گونه هه كي - بلا چهند يا مه زن زي بت - بكهت ؛ چونكي نهفه بشكه كه ژ طبعه تي مروفي ، ب تني يا گرنگ نهوه مروفي ده كي هشير ورحه كا گهش هه بت و ريكا ل خو زقپيني ل بهر خو بهرزه نه كهت ، و بزانت وي خودايه كي وهسا هيه ل كهفتني دبورت ، وشكه ستي فه دگرت ، وله زي د عه زابداني دا ناكهت .

نادهم و حه ووا هه ر دو خه له ت بوون ده مي دلي خو بري به (خولوودي) و (ملكه كي بي دويماهي) وقه ستا وي داري كرى يا خودي نهو زي داينه پاش و ژ بهري وي خواري ، و گافا نهو كهفتينه د گونه هي دا ووان بهر انبه ر گازی يا شهيطاني خو لاواز ديتي ، نهو فيطره تا خودي دايه وان گهش بوو و بهري وان دا ريكا

تۆبه كرنى ، وطبعه تى مرؤقى يه ل دو ده مان پتر به رى وى دكهفته رپكا تۆبه كرنى :
 گاڤا دكهفته د تنگافى يه كا وه سا دا ل نك وى مسوگهر دبت كو ژ خودى پيشه تر
 وى چو رپكين دى نين ، وگاڤا ب ئاگرى (غريزه يه كا) وه سا يا نهو نه شين پاشفه
 لى بدهت دئنه سؤتن ، قيچا پشتى نه فسا وى تهنا دبت په شيمانى قيچا دگهت ،
 وله يى يا توبى د دلى دا رادبت ، و ژ ده رگه يى خودى پيشه تر نهو چو كه سى
 نايبت هاوارين خو بگه هينتى ويى ژى ب هيشى بت كو د هاوارى بيت ..

گاڤا ئاده مى وحه ووايى بى ئه مرى يا خودى كرى وزانى وان نهو كرى يا خودى نهو
 ژى دايه پاش ، په شيمانى ل نك وان پهيدا بو ، و ب تۆبه كرن فو وان هاوارين خو
 گه هاندنه خودى : ﴿ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ
 الْخَاسِرِينَ - ئاده مى وحه ووايى گوت : خودايى مه ب خوارنا ژ دارى مه
 زوردارى ل خو كر ، وئه گهر تول مه نه بورى و دلوفانى يى ب مه نه بهى مسوگهر نه م
 دى ژ وان بين يين بار وپشكين خو ل دنيايى وئاخره تى به رزه كرين ﴾ [الأعراف :
 ۲۳] ، وئه ف پيشه نهو بوون يين ئاده مى ژ خودايى خو وهر گرتين ، ودوعا بو خو
 يى كرين قيچا خودى توبا وى ژى قه بويلكرى .

دهر كهفتنا ژ به حه شتى :

سه ربورا ئيكى ب دويماهى هات ، و سالوخهت و تايبه تمه ندى يين مرؤقى پى
 ئاشكهر بوون ، و مرؤف ب خو پى ئاگه هدار بوو ، وئه فو تشته كى گه له كى فهر بوو
 بو مرؤقى پشتى نهو ل مهيدانا هه قركى يى هاتى يه دانان : ل عهردى ، نهوى خودى
 وه هه زكرى بته جهى شه رى به رده وام د ناقبه را مرؤقى وشه يطانى دا .. ﴿ قَالَ
 اهْبُطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ . قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ
 وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ - خودايى مه زن گوتته ئاده مى وحه ووايى وئبليسى :
 هوين ژ عه سماني بهر ب عهردى فو هه رنه خوارى ، وهندهك ژ هه وه بو هنده كان دى
 بنه دوژمن ، وجههك بو هه وه ل عهردى هه يه هوين لى ئاكنجى بن وحه تا دمرن
 خو شى يى لى بهن . وگوتته ئاده مى وحه ووايى و دوونده ها وان : ژينا هه وه دى

ل وپرى بت ، ئانه كو : ژينا خو يا دنيايى هوين ل عهردى دى بورين ، و مرنا
 هه وه ژى دى ل وپرى بت ، و خودايى هه وه هه ر ژ وپرى دى هه وه راکه ته فو ، و بو
 رؤژا قيامه تى كوم كهت ﴾ [الأعراف : ۲۴-۲۵] .

و ب فى فەرمانا خودايى نشى مرؤقى د شه خصى ئاده مى وحه ووايى دا ، هه ر
 وه سا ئبليس ژى ، ژ عه سماني بهر ب عهردى فو هاتنه دادان و ل عهردى ئاكنجى
 بوون ، وهه ژى گوتنى يه بيژين : ئيمامى موسلم ژ نه بوو هور به رى فو دگوهيژت
 ديژت : پيشه مبه رى - سلاف لى بن - گوت : ﴿ باشترين رؤژ رؤژ تيدا هه لات بت
 رؤژا نه ينى يى يه ، ل وى رؤژى ئاده م هاتبوو ئافراندن ، و ل وى رؤژى نهو ل
 به حه شتى هاتبوو دانان ، و ل وى رؤژى نهو ژ به حه شتى هاتبوو دهر بخستن ﴾
 و د ريوايه ته كا دى دا هاتى يه : ﴿ و ل وى رؤژى قيامهت رادبت ﴾ .

و دبت پسياهك ل قيبرى بيسته كرن : نه رى ئاده م وحه ووا وئبليس ل كيژ
 جهى ل عهردى هاتنه دانان ؟

د به رسقى دا دى بيژين : نه د قورئانى دا ، ونه د حه ديسين دورست دا به رسقا فى
 پسيارى نه هاتى يه دان ، هندهك ريوايه تان ژ هندهك صه حابى و تابيعى يان يين هاتينه
 فو گهاستن چهند به رسقه كين ژيك جودا بو فى پسيارى تيدا هه نه .

ل عهردى :

وه سا خودى بو ئاده مى و دوونده ها وى هه زكر كو نهو ل سه ر عهردى بينه دانان ،
 نهو عهردى نهو ژ ئاخا وى هاتينه ئافراندن ، دا نهو لى بينه خودان ده سه هلات ووى
 ئاڤا كهن ، وحه تا خودى بو هه زكرى ل سه ر بژين وگاڤا مرن د ناف ئاخا وى دا بينه
 فه شارتن ، پاشى ژى بينه راکرن و بزقرنه نك خودايى خو دا نهو حوكمى د ناقبه را وان
 دا بكهت : يان بو به حه شتى .. مالا وان يا ئيكى ، نه گهر وان رپكا پيشه مبه ران
 گرت ، يان ژى بو جه هنه مى ، نه گهر نهو د گازى يا شه بطانى چوون
 و ب هيشى يين وى هاتنه خاپاندن ، وده مى فەرمان ژ لايى خودى فو هاتى يه دان

کو نفسی مروّقی ژ به‌حشتمی ژرردا بهر ب عهردی فه بیته خواری ، خودی راستی‌به‌ک
ل بهر چاقان دانا :

﴿ قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ . وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ .
مه گوته وان : هوين ههمی پیکفه ژ به‌حشتمی هه‌ر نه خواری ، وپاشی بو هه‌وه
ودوونده‌هین هه‌وه یین پشتی هه‌وه دئین تشتی هیدایه‌تا هه‌وه تیدا هه‌ی دی ئیت .
قیجا هه‌چی‌یی کاری پی بکته ترس ل سهر پاشه‌روژی وپه‌شیمانی ل سهر یا
بوری ناگه‌ته وان ، به‌لکی دل‌رحه‌تی ل دنیایی وناخه‌رتی دی یا وان بت . وئو‌وین
کافری ودره ب نایه‌تین مه یین دئینه خواندن و نیشانین ته‌وحیدا مه کری ، نه‌و
ئه‌ون یین دمیینه د ناگری دا ، هه‌ر دی تیدا مین ، ژی ده‌رناکه‌فن ﴿ [البقرة : ۳۸-
۳۹] .

وقورئان ده‌می سهره‌اتی‌یا ناده‌می ب به‌رفه‌هی بو مه فه‌دگپرت هه‌ر ژ به‌ری بیته
نافراندن وحه‌تا پشتی ل سهر عهردی هاتی‌به‌دانان دقیت به‌ری مه بده‌ته چه‌ند
راستی‌به‌کین مه‌زن یین کو مروّقی دویری قورئانی دژیت یی لی ناگه‌هدار نینه ، ژ
وان راستی‌یان :

۱- په‌یدابوونا مروّقی ل سهر فی عهردی بو ژین وژیارا وی هاتی‌به‌ناماده‌کرن
کاره‌کی بی نارمانج و (صودفه‌یه‌کا) ژ قه‌ستا نه‌بوویه ، وئو‌وین هزر دکه‌ن نه‌ف
گه‌ردوونا نه‌م لی دژین بی ده‌ستی یا هاتی‌به‌د خه‌له‌کا هه‌بوونی دا ، وپاشی ژین
ب خو ژی ب بی ده‌ستی‌به‌کا دی یا لی هاتی‌به‌دان ، د بی نارمانجی وگومانه‌کا مه‌زن
دا دبه‌رزه‌نه !

۲- بهاداری‌یا نفسی مروّقی ب وی نارمانجی فه‌یا گریدایه‌یا کو نه‌و ژ به‌ر
هاتی‌به‌نافراندن : کو عهردی ل ژیر سیبه‌را عه‌دینی‌یا خو بو خودی نا‌فا بکته
، نه‌وه‌کی د دیتن و بو‌چوونین (ماددی) دا دئیته هزرکرن کو بهایی
مروّقی ب بها و (قیه‌مین ماددی) ب تنی فه‌یی گریدایه .. نه‌ف مروّقی نه‌گه‌ر
ژ لایی (جه‌می) فه بیته هه‌لسه‌نگاندن هه‌ر نه‌ئیته دیتن به‌رانه‌ر وان چیکری‌یین

د گه‌ردوونی دا هه‌ین ، خودی هند تایه‌تمه‌ندی یین داینی کو - د سنوری
عه‌دینی‌یا خو بو خودی دا - بیته سه‌روه‌ری ههمی خودان رحان .

۳- نه‌ف مروّقی د هیقینی خو دا دگه‌ته ناده‌می وحه‌ووایی ، د گه‌ل وان
تایه‌تمه‌ندی‌یین وی هه‌ین ژی ، د هنده‌ک لاین هه‌بوونا خو دا یی لاوازه ، نه‌گه‌ر
که‌سه‌ک هه‌بت ریبه‌ری‌یا وی بو خرابی‌یی بکته و ب سهر جه‌ین لاوازی‌یا وی هل
ببت زوی دی شیت وی د سه‌ردا بهت ، ژ به‌ر فی چه‌ندی خودی نه‌و نه‌هیللا
ب هیقی‌یا فطرت و عه‌قلداری‌یا وی ب تنی فه ، به‌لکی لی هاته‌که‌رمی و پیغه‌مه‌ر بو
هنارتن و کیتاب د گه‌ل دا ؛ دا به‌ری وان ژ ریکاراست نه‌ئیته وه‌رگپران .

۴- چونکی مروّقی لاوازی‌یی هاتی‌به‌نافراندن - وه‌کی مه گوتی - وجهی
گومانی‌یه کو د هه‌ر جه‌رباندنه‌کا نه‌و تی دپورت دا نه‌و بته‌حست ، خودی ده‌رگه‌هی
توبی ل به‌ر فه‌کر وهیللا فه‌کری ، وگوتی : هه‌ر جاره‌کا تو ته‌حسی ، ل من بزقپه
وتوبه‌بکه گونه‌ها ته نه‌گه‌ر چه‌ند یا مه‌زن ژی بت نه‌ز دی بو ته‌ژی به‌م . ب فی
راستی‌یا خو نیسلامی باری مروّقی سقک کر ، وئو چیقانو‌کا که‌نیسی وزه‌لامین خو
بو خو فه‌هاندی کو : « گونه‌ها ناده‌می له‌عنه‌ته‌کا هه‌ر وه‌ره د ستویی دوونده‌ها وی
دا ، حه‌تا نه‌و باوه‌ری‌یی بینن کو خودی د کراسی مروّقی دا یی هاتی‌به‌وخو دایه
کوشتن وه‌لاویستن » نه‌ف چیقانو‌که لادا وگوت : ناده‌م خه‌له‌ت بوو وتوبه‌کر ،
ووه‌کی هه‌ر مروّقه‌کی خه‌له‌ت بت وتوبه‌بکته خودی لی بوری وئو ژ گونه‌هی
پاقرکر .. وخالس !

۵- شه‌ری مروّقی یی سه‌ره‌کی و به‌رده‌وام نه‌و شه‌ره‌ی شیطانی دژی وی
راگه‌هاندی ، وسوز دای هندی ژی بیت نه‌و به‌رده‌وامی‌یی پی بده‌ت ؛ دا نه‌هیلت
پترینی مروّقان ژ دوونده‌ها ناده‌می بزقپه‌نه وی به‌حشتمی یا نه‌و ژی هاتینه
ده‌ریخستن .

سهرهاتییا هەردو کورپین ئادەمی :

پشتی خودی فەرمان دای ئادەم و حەووا ل سەر عەردی بیئە دانان ، ئیکسەر فەرمان هاتە ب جە ئینان ، و عەرد بۆ جەئێ ژین و ژیارا وان ، و ل سەر عەردی خودی دوونەدە دا ئادەم و حەووا یی ، و دبیزن : هەر جار حەووا یی جیمکە دبوو : کورەك و کچەك ، و ئەو هەردو حسیب دبوون خویشک و برایی ئیک ، و پێخەمەت زیئەدەبوونا مرۆفی خودی بۆ ئادەمی کرە شریعت کو ئەو وی کچا ئەف سالە دبەت ل کورپێ سالەکا دی ماره بکەت ، و کچا سالەکا دی دبەت ل کورپێ ئەف سالە ماره بکەت ، و چی ئەدبوو کچ و کورپین سالەکا بۆ ئیک و دوو بن ؛ چونکی هەردو خویشک و برایی ئیک بوون .

پشتی هاتە خوارا ئادەمی و حەووا یی بۆ عەردی قورئان سهرهاتییه کا ب تسی ژ ژینا وان بۆ مه فه دگيرت ئەو ژى سهرهاتییا هەردو کورپین وانه دەمی ئیکی یی دی کوشتی ، و ئەو ژى ب فی رەنگی ، خودی دبیزت :

﴿ وَأَثَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنِي آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ - و تو ئەى مو حەمەد ، بە حەسى هەر دو کورپین ئادەمی قابیل و هابیلی بۆ ئسرائیلیان بکە ، و ئەو چیرۆکە کا راستە : دەمی هەر بەك ژ وان قوربانەك دای - دا پێ نيزيكي خودی بین - ئینا خودی قوربانى هابیلی قەبویل کر ؛ چونکی ئەو مرۆفەکی ب تەقوا بوو ، فێجا قابیلی حەسویدی ب برایی خو بر ، و گوتی : ئەز دى تە کوژم ، هابیلی گوت : هندی خودی یە قوربانى ژ وی قەبویل دکەت یی ژ وی بترست ﴾ [المائدة : ۲۷] .

سهرهاتییا هەردو کورپین ئادەمی بین دورست : قابیلی و هابیلی ، ژ فیرێ دەست یی دکەت ، وەکی قورئان بۆ مه فه دگيرت ، هەر ئیک ژ وان قوربانەك بۆ خودی پێشکیش کر ب ئیەتا هندی کو خو نيزيكي خودی بکەن ، ئینا خودی قوربانى هابیلی ژى قەبویلکر وی هابیلی قەبویل نەکر ، و ئەگەر بیئە گوتن : ئەرى وان چاوا زانی قوربانى کى قەبویل بوو وی کى قەبویل نەبوو ؟ دى بیژین : ژ هەندەك صەحابی

و تابعی یان دئیتە فه گوهاستن کو ئاگرەك ژ عەسمانی هاتە خواری و قوربانى قابیلی خواری و ئەفە بۆ وان نیشانەك بوو کو خودی قوربانى وی قەبویل نەکر .. ئینا وی حەسویدی ب برایی خو بر و گوتی : بۆچی قوربانى تە قەبویل بوو وی من نە ؟ ئەز دى تە کوژم . هابیلی گوتی : ﴿ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ . لَئِن بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدَيْ إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ . إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ - هابیلی گوت : هندی خودی یە قوربانى ژ وی قەبویل دکەت یی ژ وی بترست . و ئەگەر تە دەستی خو درێژکرە من دا من بکوژی ، تو وی چەندی ژ من نابینی ، ئەز وەکی تە ناکەم ، هندی ئەز ئەز ژ خودی خودایى هەمی چیکری یان دترسم . هندی ئەز من دقیت تو بزفری گونەها کوشتنا من ، و گونەها بەرى هنگى ل سەر تە هەى ژى تو هلگری ، فێجا دا تو بی یە ژ خەلکی ئاگرى یین هەر تیدا دمیین ، و ئەو هە جزایى زورداران ﴾ [المائدة : ۲۷-۲۹] .

و دیارە فی گوتی پتر کەربین وی ژ برایی وی فه کرن : چاوا ئەو یی ب تەقوا بت و ئەز نە ، و قوربانى وی بیئە قەبویلکر وی من نە ؟ لەو وی گەفین کوشتنی ل برایی خو کرن ، و دویمایى یی نەفسی و شەیطانى ئەو پالەدا کو گەفا خو ب جە بینت :

﴿ فَطَوَعَتْ لَهٗ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ - ئینا نەفسا قابیلی کوشتنا برایی وی ل بەر وی شرین کر ، فێجا وی ئەو کوشت ، و ئەو بوو ژ زیانکاران یین ئاخو رەتا خو دایە ب دنیا یا خو ﴾ [المائدة : ۳۰] .

و چونکی ئەفە ئیکەمین رویدانا مرئی بوو د ژینا مرۆفی دا چیبووی ، هابیلی تى کەفت و نەزانی دى چ ل کەلەخى برایی خو کەت ، ئینا خودی ری نیشا دا : ﴿ فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْأَةَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ الْغُرَابِ فَأُوَارِي سَوْأَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ - ئینا خودی قەلەك هنارت دا کو رەكەکی د عەردی بکوالت وقەلەکا مرى تیدا قەشیرت ؛ دا ب وی چەندی نیشا قابیلی بدەت کانى چاوا دى لەشى برایی خو قەشیرت ؟ ئینا

قابيل مهنده هوش بوو ، وگوت : ئهري چاوا ئهز نه شيام وه كي في قهلي بكم وله شي
برايي خو شه شيرم ؟ ئينا قابيلي برايي خو شه شارت ، فيجا خودي په شيماني
ب رزقي وي كر پشتي نهو ب زيانكاري شه زفري به ﴿ المائدة : ۳۱ ﴾ .

هنده قورنان في سهرهاتي يي بو مه شه دگيرت وچو به رفره هي يين دي ناده تي ،
ومه سه لا كو هه فركي يا قابيلي د گهل هاييلي سهره خويشكا وي بوو - وه كي هندهك
ديژن - ده مي قابيلي گوتي : خويشكا من نهوا د گهل من بووي دي بو من بت نه
كو خويشكا هاييلي نهوا د گهل وي بووي ؛ چونكي خويشكا من ژيا وي
جوانتره ، نهف چهنده نه د قورناني دا ونه د حهديسين دورست دا نههاتي به ومرؤف
نه شيت خو يي پشت راست بكت .

هه چاوا بت هاييل نيكه مين مرؤف بوو مري ، ووه كي مه ديتي ب كوشتن
چوو بوو ، و ب دهستي برايي خو هاتوو كوشتن ومسوگه نهف رويدانه ل سهر
نهفسيه تا ناده مي - وه مي مرؤفين وي ده مي - يا گران بوويه ؛ چونكي نيكه مين
رويدانا مرنئ بوو مرؤفي ديتي ، وچونكي مرنه كا طبعي نه بوو ، وچونكي كوشتن
تاوانه كا مه زنه قورناني پشتي شه گيرينا سهرهاتي يا قابيلي وهاييلي گوت :

﴿ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي
الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ
رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴾ - ژ بهر في تاوانا
كوشتني مه بوو ئسرائيلي يان كره شريعت كو هه چي يي نه فسه كي يي تول شه كرن ،
يان ژ بهر كرنا خرابكاري يي و دوزمناتي يا شريعتي خودي ل دنيايي بكوژت ، هه
وه كي وي مرؤف هه مي كوشتن ژ بهر كو وي خو هيژاي عه زابا خودي يا مه زن
كر ، وهه چي يي خو ژ كوشتنا نه فسه كا خودي حهرام كرى دا پاش هه وه كي وي
مرؤف هه مي زيندي كرين ؛ چونكي پاراستنا مرؤفه كي ب تني پاراستنه بو مرؤفان
هه مي يان ، و ب راستي پيغه مبه رين مه ب هيجهت ودهليلين ئاشكهره ل سهر راستي يا
پهياما وان گازی بوو دكر ، ژ باوهري ئينانا ب خودي ويپك ئينانا تشتي ل سهر وان
هاتي به فهر كرن بوو ئسرائيلي يان هاتبوون ، پاشي پشتي هنارتنا پيغه مبه ران گه لهك

ژ وان ئسرائيلي يان ب كرنا حهرامي يي وهيلانا فهرمانا خودي زينده گافي يي ل سهر
توخويبين خودي دكهن ﴿ المائدة : ۳۲ ﴾ .

مرنا ناده مي :

بهري نوكه مه بهحسي ژي يي ناده مي كروبو (۴) ، ومه دابوو زانيني كو ئيمامي
(ترمذي) حهديسه كا دورست ژ نه بوو هورهيره ي شه دگوهيزت تييدا هاتي به كو
خودي هزار سال دابوونه ناده مي ، وناده مي چل سال ژ زي يي خو دانه داوودي ،
وده مي ناده م ل سهر عهردى هاتي به دانان وي دزاني كاني نهو چهنده سالان دي مينته
ساخ ، بهلي وي ژ بيركروبو كو وي چهنده سال ژ زي يي خو دابوونه داوودي ، لهو
ده مي مليا كه تي مرنئ هاتي دا رحا وي بستين ناده مي گوتي : هيشتا چل سال
ژ عه مري من يين ماین ، مليا كه تي مرنئ گوتي : ما ته نهو نه داينه كوري خو
ناده مي ؟

ول فيري هه زي گوتي به بيژين : د حهديسين دورست دا هاتي به كو رحا
پيغه مبه ره كي نههاتي به ستاندن نه گهر بهري هنگي داخواز زي نههاتبه كرن كو نهو نيك
ژ دووان بوو خو هلبيرت : مرنئ يان ماني .

و د حهديسه كا دي دا يا عهبدللاهي كوري نه هه دي ژ (ئوبه يي كوري كه عبي)
شه دگوهيزت هاتي به : ده مي ناده م كه فتي به بهر مرنئ گوته كورين خو : دلي من يي
دچته فيقي يي به حه شتي ، ئينا نهو چوون بوو ل داخوازا وي بگه ريين (۵) ، وده مي
نهو ده ركه فتن ، هندهك مليا كه ت هاتنه به راهي يا وان كفن و بينين خوش وته فر وبير
د گهل دا بوون ، وان گوت : گه لي كورين ناده مي هوين دي چ كه ن ؟ وان
گوت : بابي مه يي نساخه ودلي وي يي دچته فيقي يي به حه شتي ، وان گوت :
بزفر نه فه مه سه لا بابي هه وه قه تيا !

(۴) برينه بهر پري (۲۰) ژ في پرتوكي .

(۵) هه چهنده وان دزاني نهو نه شين داخوازا بابي خو ب جه بين زي بهلي ژ دلپشه بوونا وان وان
نه فيا دلي بابي خو بهيلن .

ودەمى مىلىكەت ب ژۆركەفتىن ھەووايى ئەو نىاسىن لەو وى خۆ د ئادەمى
وەركر ، ئىنا ئادەمى گۆتتى : خۆ ژ من دويىر بگە ، نى ژ لايى تە قە ئەز ھاتبوومە تى
ئىخستىن^(۶) ، من بەپىلە د گەل مىلىكەتتىن خودايى من .. ووان رحا وى ستاندى ھەر
وان ئەو شويشت و كفنكر و بىنن خۆش لى كرن ، ونقىژ ل سەر كر وقەشارت ،
پاشى وان مىلىكەتان گۆتە عەيالى ئادەمى : ئەقە رىبازا ھەوويە .

وزانايى ناقدار (ئبن كەثير) دىيۇت : رۆژا ئادەم تىدا مرى ئەينى بوو ، وپشتى
ئادەمى كورپى خۆ (شىشى) جەيى وى گرتبوو ، و د ھەدىسە كى دا يا (ئبن حبان)
ژ (ئەبوو زەرى) قەد گۆھىزت ھاتىيە : پىغەمبەر - سلاڤ لى بن - دىيۇت : خودى
سەد وچار صەحيفە ھنارتىنە ، پىنجى ژ وان بو (شىشى) ھاتبوونە خوارى . وئەڤ
ھەدىسە ھندى دگەھىنت كو (شىث) ئ كورپى ئادەمى ژى پىغەمبەر بوويە ،
ووحى بو ھاتبوو خوارى .

وناشكەرايە كو ئادەم بەرى ژنكا خۆ ھەووايى مریبوو ، ونەھاتىيە زانین كانى ئەو
چەند سالان پىشتى ئادەمى مابوو و كانى ژىيى وى دەمى ئەو مری چەند بوو .

بەرى دویمایىيى :

بەرى ئەم سەرھاتىيا ئادەمى ب دویمایى بىنن مەسەلەك ھەيە مە دقیت ئىشارەتى
بدەينى :

ژ سەرھاتىيا ئادەمى بو مە ئاشكەرا دبت كو مروف ھەر ژ رۆژا ئىكى ژىيى خۆ
يى خودى ناس بوويە ، وپشتى ئەو ل سەر عەردى ھاتىيە دانان وزىدەھى كرى ئەو
ھەر يى خودى ناس بوو ، ووى پەرستنا خودى ب تى دكر ، وياوهرى ب تەوھيدا
خودى ھەبوو .

---

(۶) ژ قى گۆتتا ئادەمى دئىتە زانین كو ھەووايى بەرى وى ژ دارى خوار بوو ، ووى ب قى چەندى
(تەشجىعەك) بو ئادەمى چىكر كو ئەو ژى ژى بخۆت ، مە گۆت : تەشجىع ؛ دا نەئىتە ھزركرن
كو وى ئادەم د سەر دا برىيە ، وبەرى نوکە گۆتن ل دۆر قى مەسەلى مە كرىيە .

ودەمى ئەم قى راستىيى بەر چاف دكەين ، مە دقیت ھىيارىيە كى بدەينە
سەيدايىن دىرۆكى دا ئەو نەكەقنە وى خەلەتىيا مەزن يا ئەقرو ژ لايى گەلەك كەس
ودەزگەھان قە رەواج بو دئىتە كرن كو مروفى ل دەسپىكى باوهرى ب تەوھيدا
خودى نەبوو ، بەلكى وى پەرستنا گەلەك خوداوندان دكر ، پاشى ھىدى ھىدى وى
خوداوندىن خۆ كىمكرن ھەتا دویمایىيى ھەمى كرىنە ئىك خودا !

ئەو جەيى قى ھزرى بەلاڤ دكەن دقین مە وە تى بگەھىنن كو تەوھيدا خودى
مەسەلەكا ژ چىكرنا مروفىيە ، دا بىنن پىشتى ھنگى بىژن : عەبدىنىيا مروفى بو
خودى ودىندارى تىشتەكە ژ چىكرنا مروفى ب خويە !

ملله تې وان وگوتې : هندی ئەف مروڤين چاك وصالح د ناف ههوه دا بهره كهت دسهر ههوه دا دهات ، پشتی ئەو مرین و چووین ، بهره كهت د ناف ههوه دا نهما ، وچهند ساله كین دینه هوین دی وان ژ بیركەن ، قینجا ئەگەر هوین دی ب من كەن رابن هەر ئيك ژ وان پهيكهه كی بو چي بكن وبداننه سەر قهبرين وان ؛ دا چو جاران ئەو ژ بيرا ههوه نهچن ، وبو هندی دا دهمی هوین شكلی وان دبینن هوین ژی وهکی وان د كرنا عبادەتی خودی دا مجد بن ، وان گوت : تو راست ديیژی ، وراپوون هەر ئیکی پهيكههك بو چيكر ودانا سەر قهبری وی ، پشتی ئەو دهستی مروڤان نهمای ودهسته كی دی هاتی چاره كا دی شهيطان هاته نك وان وئەو وهسا تی گههاندن كو بايبن وان عبادەت بو فان پهيكههرا دكر و ب بهره كهتا وان باران دباری .. و ب فی رهنگی شرکی رپكا خو د ناف وان دا دیت .

و ژ فی گوتنا (عبداللاهی كورپی عهباسی) چهند مهسهلهك بو مه ناشكهرا دبن :
 ۱- هندی شرکه ب رپكا شهیطانی د ناف مروڤان دا بهلاف بوو ، وپنخه مهت فی نارمانجی شهیطانی پتر ژ پینگاشه كی هاقیت ههتا شیبای مرادا خو ب جه بینت ، ومروڤ ژ تهو حیدی بهر ب شرکی فه چوو ، نه كو ژ شرکی بهر ب تهو حیدی فه چوو وهکی هندهك (مهنهه جین دپرو كی) یین نوی دقیت مه تی بگههین .

۲- لادان و (ئنحراف) پیچ پیچه د ناف خهلكی دا بهلاف دبت ، و ل سهری یا بچویكه ، وهیدی هیدی مهزن دبت ههتا خودانی ژ دینی دورست دهردئخت وبهری وی ددته شرکی وكوفری ، وئومهت ئەگەر ل دهسپيكي بهرگری یا ئنحرافی نه كهت دویماهی یی مهسهلی دی ژ دهستان دهر كهفت .

۳- چيكرنا پهيكههرا - كو هونه ره كی بهر بهلاف بوو ل وی دهمی - ئەگهرا سهره كی یا بهلاف بوونا شرکی بوو ، لهو ئیسلامی ئەف رهنگی هونهری حهرا م كس ، و ژ موسلمانانی خواست كو ئەو ب شكاندنا صه نه مان رابت ، وری نه دهته (صه نه مسازی یی) كو جهی خو د ناف ئومهتی دا بكهت ، و ئەگەر هیجهتا هنده كان ئەو بت بیژن : مانئ نوكه عبادەت بو چو صه نه مان نائیته كرن ، د حه دیسن دورست دا هاتی به كول دویماهی یا زه مانی چاره كا دی صه نه م پهریسی د ناف

خهلكی دا دی بهلاف بت ، ودویر نینه ئەف رپزگرنا نوكه ل پهيكههرا ن دئیته گرتن رۆژه كی وهراری بكهت و بته په رستن ، لهو (پیرۆزی یا قهبر و پهيكههرا ن) ب دیتنا ئیسلامی دهر ازینكا شرکی به .

۴- قه درگرنا مروڤين مهزن وچاك ب هندی نابت مروڤ صه نه مین وان چي كهت و ل سه رین رپكان بچكلینت ، و ب چاقه كی پیرۆز بهری خو بده تی ، بهلكی ئەفه دبته رهنكه كی كیمكرنی بو وان ، ومروڤين مهزن ب كارین خو یین مهزن د دلئ ملله تی خو دا دمینت ، نه كو ب ته صویر كرنا وی د بهره كی رهق وهشك دا !

پشتی شهيطان شیبای ب فی رهنگی بی دینی یی د ناف خهلكی دا بهلاف بكهت ، رۆژ بو رۆژی شرک بهر بهلاف بوو ، ههتا وه لی هاتی تهو حیدا خودی و دینی دورست هیدی هیدی ژ بيرا خهلكی چووی وبهری خهلكی كهفتی به شرکی وكوفری .. ودهمی ئیسلام د ناف خهلكی دا نهمای خودی وهسا حهز كر ئیکه مین قاصدی ژ لایئ خو فه (كو نوح بوو) بو مروڤان بهنیرت ؛ دا ئەو چاره كا دی بهری وان بدهته ئیسلاما راست و دورست .

مه گوت : د هندهك حه دیسان دا هاتی به كو د ناقههرا ئادهمی ونووحی دا دهه قهرن هه بوون خه لك هه می ل سهر دینی دورست بوون ، وپشتی خهلكی ژ دینی دورست لادایی ههتا وه لی هاتی كو دینی دورست بریای وئیکجار د ناف خهلكی دا نهمای ، قینجا خودی ژ نوی پیغه مبهری خو نوح بو خهلكی هنارتی ، چهند قهرن پیغه چووبوون ؟ و ئەف قهرنه ژی هەر دكهفنه دناف وان دهه قهرنان دا یین د حه دیسی دا هاتین ؟ یان د جودانه ؟ ئەفه مه نه زانی به ، لهو ئەم ل قیری نه شین ب دورستی وی دهمی دهستنیشان بکهین یی كو كهفتی به د ناقههرا ئادهمی ونووحی دا .

نوح کی بوو ؟

قورئان ئاشكهرا دكهت كو نوح - سلاف لی بن - ئيك ژ پیغه مبه رین خودی یین خودان قه در بوو ، وزان ل وی باوه رینسه كو نوح ئيك ژ (ئولولعه زمانه) ژ پیغه مبهرا ن یین كو بهایی وان ژ یین هه می یان پتره .

د دهر حهقا نهسهبا نووحي دا ، كاني كورپي كيپه ، وچه ند باب د ناقهرا وى وئادهمى دا هه نه ، ژبلى ريوايه تا (تهوراتي) چو ريوايه تين دى د ده ست مه دا نينن .. تهورات (۸) ناشكرا دكه ت كو ئا دم بابي نووحي يي نهه يپه ، وناقين ههر نههان زي دئينت ، وديرو كقنانين كهفن هه مى فان ناقان زي فه دگوهيژن ، بهلى ژ بهر وئ ده ستيفه دانا مه زن يا كو د تهوراتي دا چيپووي مرؤف نه شيت خو ب فان ناقان پشت راست بكه ت .

نوح وئدريس :

گه لك زانا ل وئ باوره ينه كو ئدريس پيغه مبه ر نهوئ به حسي وى د قورئاني دا هاتي په كرن ، و خودئ د دهر حهقا وى دا گو تي : ﴿ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ إِسْمَهُ كَانْ صِدْقًا نَبِيًّا . وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا . وَتُو [نهى موحه ممد] د في قورئاني دا به حسي ئدريسى سلاف لي بن بكه ، هندي نهو بوو نهو د گو تن و كريبارين خو دا گه لك يي راستگو بوو ، و نهو پيغه مبه ر بوو وه وحي بو د هات . ومه ناف وده نكي وى د ناف خه لكى دا بلند كر بوون ، وده رجا وى دانا د ناف يين نيزيك دا ، فيجا به حسي وى ومه رته با وى يا بلند بوو ﴿ [مريم : ۵۶-۵۷] دييژن : ئدريس باپيري بابي نووحي په ، نهوئ تهوراتي ناقئ (خه نووخ) بو دانايى ، و دييژن : ئدريس د ژيانا ئاده مى دا بوو بوو و نهو سييه مين (نهى) په ، پشتي ئا ده مى و كورپي وى شيشي ، و د حه ديسا (معراجي) دا هاتي په كو پيغه مبه رى - سلاف لي بن - ئدريس پيغه مبه ر ل عه سماني چاري ديته وو .

و نه گه ر راست بت كو ئدريس بابي باپيري نووحي بوو ، مه عنا وئ دئ نهو بت نووحي (نهى) يي چاري په د ديرو كا مرؤقيني يي دا خودئ وه وحي بو هنارتي ، و (ره سوولي) ئيكي په ، و ده ليل ل سهر هندي كو نووحي ئي كه مين (ره سووله) حه ديسا مه هده را مه زنه ل رؤژا قيامه تي ، يا كو (بوخاري و موسلمى) ژ (نه بو

(۸) د ئيصاحا پينجي ژ (سفر التكوين) دا .

هوره يره وئ) فه گوهاسي و تي دا هاتي په : ﴿ فَيَأْتُونَ نوحًا فيقولون : يا نوح أنت أول الرسل إلى أهل الأرض ﴾ .

نوح خه لكى كيژ ده فهرئ بوو ؟

به رسفا في بسياري زي نه د قورئاني دا ونه د حه ديسي دورست دا نه هاتي په ، و د هنده ك گو تنان دا هاتي په كو نووحي خه لكى بازيپري بابلي بوو ل عيراقئ ، وهنده ك دييژن : خه لكى شامئ بوو .

و دبت ژ وئ ئايه تا پيروژ يا كو به حسي چيكرنا نووحي بو گه مي يي دكه ت (۹) ده مي ملله تي وى ياري بو خو يي دكرن ، بيته زانين كو جهي نووحي و ملله تي وى لي دژيان چهنده كي يي دوير بت ژ ناقئ و ده ربايي ، لهو وان ترانه بو خو پي كرين و گو تن : چاوا تو دئ گه مي يي ل ه شكاتي يي هاژوي !

نوح و پيغه مبه ريني :

ل دور زي يي نووحي - سلاف لي بن - ده مي بو پيغه مبه ريني يي هاتي په هلبزارتن ، ئيمامي (طه به ري) د تاريخا خو دا هنده ك گو تنان ژ چهنده صه حابي و تابعي په كان فه دگوهيژن ، ئيك ژ وان (عه بدللاهي كورپي عه عباسي په) نهوئ زي دئيتسه فه گوهاستن كو : ده مي نووحي بوويه پيغه مبه ر زي يي وى چارسه د و حه شتي سال بوون ، و پشتي توفاني زي سي سه د و پينجي سالان ما بوو ، ويا ناشكراهه كو وى سه د و پينجي سالان گازي يا خو گه هاندبوو ملله تي خو به ري كو توفان ب سهر وان دا بيت ، مه عنا نهو هزار و حه فت سه د و حه شتي سالان ما بوو ساخ ، هزار و سي سه دان زي پيغه مبه ر بوو .

ويا زانايه كو وى زه ماني هژمارا مرؤقان يا كي م بوو ، به لي كه له خين وان ژ يين مرؤقين في گافئ گه لك مه زتر بوون ، و زي يي وان زي پتر بوو ، و رؤژ بو رؤژ هژمارا مرؤقان زي ده تر لي هات ، به لي ژلايي كه له خي فه ، و ژلايي

(۹) كو ئايه تا (۳۸) په ژ سووره تا (هود) نهوا تي دا هاتي : ﴿ وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴾ .

عەمرى ژى فە ، بچويكتىر لى ھاتن ، ھەر وەكى خودى ب فى چەندى قىايە
تشكەكى بۇ مرۇفى ب تشتەكى دى بەدەل فەكەت !

نوح و راستكرنا رېكى :

پشتى خەلكى رېكا راست ل بەر خو بەرزەكرى يا كو پيغەمبەرىن خودى :
(ئادەمى ، وشيى ، وئدريسى) بەرى وان دايى ، و ئەو پەيكەرېن شەيطانى بەرى
خەلكى دايە چيكرنا وان ژ رامانا خو يا ئەصلى - كو بىرئىنانا خەلكى ب فان مرۇفان
بوو - دەر كەفى ورەنگەكى پىرۆزىبى وەرگرتى ، پاشى پەرستىن بۇ ھاتى بە كرن ،
خودى وەسا ھەز كر كو قاصدەكى ژ نك خو بۇ مرۇفان بەنيرت ، وپەيامەكى بۇ
خەلكى بەدەتە فى ، دا ئەو فى شرکا خو بەس بكنەن و جاره كا دى ل تەوھيدا خودى
بزفون ، وەكى د قورئانا پىرۆز دا ھاتى : ﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ
مُّبِينٌ . أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ أَلِيمٍ - و ب راستى مە نووح
بۇ مللەتى وى ھنارتبوو فيجا وى گۆتە وان : ئەز يى ھاتىم ھەوہ ژ عەزبا خودى
بترسىنم ، ووى فەرمانا خودى يا ئەز يى ھاتىمە ھنارتن ئاشكەرا بكنەم . ئەز فەرمانى
ل ھەوہ دكەم كو ھوين ژ خودى پيغەمبەر پەرستنا كەسى نەكەن ، ئەز دترسم - ئەگەر
ھوين پەرستنا خودى ب تنى نەكەن - عەزبا رۆژە كا ب ئيش ب سەر ھەوہ دا بيت ﴿
[ھود : ۲۵-۲۶] .

ئەف ئايەتە وگەلەكېن دى ژى وەكى وان ھندى دگەھىنن كو خودى پيغەمبەرى
خو نووح بۇ خەلكى وى زەمانى ھنارتبوو دا ئەو وان ژ عەزبا خودى بترسىنن ئەگەر
ھات ووان بەردەوامى ل سەر كوفر و سەردا چوونا خو كر .

نووح ئيك ژ وان بوو ، ب ئەزمانى وان دئاخفت ، ووان باش دزانى كو نووح
مرۇفەكى راستگويە و ژ بنەمالە كا ھيقين پاقرە ، و بەرى وى ل مەصلەھەتېن دىيائى
يېن بەرەخت نېنە .. نووحى ژ وان خواست ئەو عىبادەتى خودى ب تنى بكنەن ،
وگۆھدارى يا وى بكنەن ، وگۆتە وان :

- ﴿ ئەى مللەتى من ! ھندى ئەزم ئەز ئاشكەرا ھەوہ ژ عەزبا خودى دترسىنم ، كو
ئەو ب سەر ھەوہ دا بيت ئەگەر ھەوہ بى ئەمرى يا وى كر ، فيجا ھوين تەوھيدا
خودى بكنەن ، وپەرستنا وى بكنەن ، و ژ عەزبا وى بترسن ، وھوين گۆھدارى يا من
د وى تشتى دا بكنەن يى ئەز فەرمانى بى ل ھەوہ دكەم وھەوہ ژى ژى ددەمە پاش ،
ھندى ئەزم ئەز پيغەمبەرى خودىمە بۇ ھەوہ ، ئەو دى ل گۆنەھىن ھەوہ
بۆرت وھەتا ددەمەكى ل نك خودى ئاشكەرا ئەو دى ژىبى ھەوہ دريژ كەت ، ھندى
مرنە ئەگەر ھات ئەو قەت نائيتە پاشخستن ، ئەگەر ھوين وى بزائىن ھوين دى لەزى
د باوھرىبى وگۆھدارى دا كەن ﴾ .

ئەفە ئەو گازىيە يا ھەمى پيغەمبەران ژى دەست پى كرى ، وھەمى پيغەمبەر
ل سەر دگەھنە ئيك : باوھرى ئىنانا ب تەوھيدا خودى ، وپەرستنا وى ، وگۆھدارى يا
پيغەمبەرى وى .

ئەو مللەتى نووح د ناف دا ھاتىبە ھنارتن يى تۆزى فەساد و خرابكارى بوو
ژ گەلەك لايان فە : فەسادا سياسى ، فەسادا جفاكى ، فەسادا ئەخلاقى .. وھتد ، بەلى
نووحى ژ فەسادا عەقائىدى دەست پى كر ، خەما نووحى يا سەرەكى ئەو بوو بىر
وباوھرىن خەلكى د دەر ھەقا خودى دا دورست بكەت ، چونكى وى دزانى كو
فەسادا بىر وباوھران سەرەكانى يا ھەر فەسادەكى يە . گازى يا نووحى ھەمى د چەند
ئاخفتنەكان دا دكۆم بت : (أعبدوا الله ما لكم من إله غيره) و (اتقوه)
و (أطيعوني) !

عەبدىنى يا خودى ب تنى بكنەن ، يەعنى : كراسى جاھىليەتى ژ بەر خو بكنەن ،
ومەنھەجى شركى و كوفرى ژ زىنا خو لابەدن ، و ب ھەمى فە وەرنە د ئىسلامى دا
وسەرەبەرى ژىنا خو ل دويش مەنھەجى خودى بىنە .. ژ خودى پيغەمبەر ھەوہ چو
خودايىن ب ھەق نىن ، يەعنى : ھەر تشتەكى دى يى ھەوہ خوداينى يان پشكە كا
خوداينىبى دايى ، خوداوەندەكى بەطالە ، گۆتن دقېت گۆتتا خودى بت ، ومەنھەج
ئەو بت يى پيغەمبەرى وى يى ھاتى ، وئەفەيە تەقوا وگۆھدارى يا پيغەمبەران .

ومرؤف دهمی هزرا خو د فی گازی بی دا دکهت یا نوح پی هاتی په هنارتن دی
بینت هه نهو گازی په یا ههمی پیغه مبهه پی هاتین ، و هتا نهفرو زی دویکهفتی بین
پیغه مبهه ران بهری خه لکی د دهنی .

نوحی نهه سه د وپینجی سالان نهف گازی په د ناف ملله تی خو دا به لاف کر ،
ب چ رهنگ ؟

خودی دپیژت : نوحی گوت : « خودایی من ، هندی نهز ب شهف ورؤژ من
بهری ملله تی خو دا باوه ری ئینانا ب ته وگوه داری یا ته ، فیجا گازی یا من بو وان
ژ رهفین وپشدانی پیغه تر تشتهك ل وان زیده نه کر ، وهندی نهزم ههه جاره کا من بهری
وان ددا ب باوه ری ئینانا ب ته ؛ دا بته نه گهرا هندی کو تو گونه هین وان بو وان
ژی بهی ، نهو دا تبلین خو که نه د گوهین خو را ؛ دا وان گوه ل گازی یا حق
نبت ، و دا کراسین خو ب سهه خو دادهن ، دا نهو من نه بین ، ونه ومانه ل سهه
کوفرا خو ، ووان خو ژ باوه ری ئینانی مهز نتر دیت ، پاشی من
ب ناشکه رای بی نهو بو باوه ری بی گازی کرن ، وهندهك جار ان من ب دهنگه کی
بلند گازی وان کر ، وهندهك جار ان من ب دهنگه کی نزم وفه شارتی نهو گازی
کرن ، و من گوته ملله تی خو : هوین داخوازا ژیرنا گونه هان بو خو ژ خودایی خو
بکهن ، و ژ کوفرا خو توبه بکهن ، هندی نهو نهو گهلهك گونه ژیر بوویه بو وی
بی توبه بکهت ژ بهنی بین وی و ل وی بزفرت ، نه گهه هوین توبه بکهن وداخوازا
گونهه ژیرنی بو خو بکهن خودی بارانه کا بوش و ل دویف ئیک دی بو ههوه
ئینته خواری ، ونه و ما وعیالی ههوه دی زیده کهت ، وهندهك باغین هوین
خوشی بی ب جوانی و بهر ههمی وان بهن دی دهته ههوه ، و دی وان رویاران دهته
ههوه بین هوین حیوانهت و دهرامه تی خو بی ناف بدهن » .

ب فی رهنگی ، ب شهف ورؤژ ، ب ناشکه را ونه پهنی ، نوحی گازی یا خو
د ناف ملله تی خو دا به لاف کر ، وههه چهنده وان یاری و ترانه بو خو ب نوحی
وگازی یا وی دکر ، وچاف وگوهین خو دگرتن دا وی نه بین وگازی یا وی سهه
نه کهن ، بهلی نوح ژ بلا فکرنا گازی یا حق سست نه بوو ، وچونکی کافرین ملله تی

وی چو نه حقی د گازی یا وی دا نه ددیت رابوون خو ب هندهك مهسه لین (هامشی)
فه موژیلکرن ؛ دا بهری نوحی و دویکهفتی بین وی ژ مهسه لا سهه کی لابه دن ،
سه رین کوفری ژ ملله تی وی گو تنی : تو نه فریشته یی تو مروقی ، فیجا بوچی
د ناقهه را مه ههمی یان دا وهی بو ته ب تنی هات ؟

یهعنی : وان چو تیینی بین وهسا ل سهه وهی بی ب خو نه بوون ، بهلی گو تن :
د ناقهه را مه ههمی یان دا بوچی وهی دی بو نوحی ئیت ، بوچی بو مهزنهك
ودهوله منده کی مه نه دهات ؟

مهسه له کا دی : وان گوته نوحی : نهم دبین هه ما ژ رهز لین مه پیغه تر کهس
ب دویف ته نه کهفتی په ووان زی بی هزر کرن دویکهفتنا ته یا کری ، ونه م نابین کو
هوین نهوین چووینه د فی دینی دا ، ههوه چو سه راتی د رزقی و مالی دال سهه مه
ههبت ..

نوحی د بهر سقا وان دا گوت : نهی ملله تی من ! نه ری نه گهه نهز خودان
هیجه ته کا ناشکه رام ژ خودایی خو د وی تشتی دا بی نهز بو ههوه پی هاتیم ونه و
هندی بگه هینت کو نهز بی حهقم ، و خودی ژ نک خو دلوقانی پهك دابته من ، کو
پیغه مبهه رینی په ، فیجا ژ نه زانین و دفن بلندی یا ههوه نهو ل بهر ههوه هاتبه فه شارتن ،
نه ری ما چی دبت نه م ب کوته کی وی بکهینه د دهستین ههوه دا یا ههوه پی نه خوش
وهوین پی د کافر ؟ نه م وی چهندی ناکهین ، بهلی دی ههوه هیلینه ب هیفی یا
خودی فه هتا نهو حو کمی د ناقهه را مه وههوه دا بکهت ب وی رهنگی وی دفت .

بهرسف و بهرسف :

وه کی مه گو تی نوح ب ههمی ریکان هاتی دا بهری ملله تی خو بدته ریکا خودی
یا راست ، ووی گهلهك رهنگین گازی کرنی ب کارئینان ، وچو یا وهسا ب گازی یا
وی فه نه هات ، وان پیغه مبهه ری خو درهوین دهریخست ، وگو تن : تو مروقه کی
سه رداچووی ، ته دفت دینی باب و باپیرین مه بگوهو ری وریکه کا نوی د ناف
خه لکی دا دهریخی ، ب راستی تو مروقه کی درهوینی !

نووحي - دا كو وان ب نك گازی یا خو ڤه بکيشت - گازی یا خو چه نده کي نهرم کر ، و ب نه زمانې شيره تي ڤه گوته وان : نهی ملله تي من ! سهر ا گازی کرنا هه وه بو توحيدا خودي و کرنا عياده تي بو وی ب تني نه ز پسيارا ماله کی ژ هه وه ناکه م کو هوین پшти باوهری ئینانی بدنه من ، بهلی خیرا شیره تکرنا من ل هه وه هه ما ب تني ل سهر خودي یه ، ونه هیژای منه نه ز خودان باوهران - یین کو هوین ژ بهر ڤه قیری یا وان ب چافه کي کیم بهری خو دده ني - ژ نك خو دهر ییخم ، هندي ئه ون نهو ل رۆژا قیامه تي رابهری خودايي خو دي راره ستن ، بهلی نه ز دینم هوین ملله ته کي نه زانن ؛ چونکی هوین ژ من دخوازن کو نه ز خو شتقی یین خودي ژ نك خو دهر ییخم ، و وان ژ خو دویر بکه م . نهی ملله تي من ! کی دي من ژ خودي پاريزت نه گهر وی ڤیا سهر دهر ییخستنا خودان باوهران من عذاب بدت ؟ نه ری ما هوین د مه سلان ناگهن و نزانن کانی چ تشت بو هه وه چيتر و ب مفاتره ؟ ونه ز ناييژمه هه وه : کو گه نجينه یین خودي د دهستي من دانه ، و نه ز تشتي نه بهر چاف نزام ، ونه ز نه فریشته یه کم ژ فریشته یان ، ونه ز ناييژمه فان یین د چافین هه وه دا دکیم ژ خودان باوهرین لاواز : خودي خیره کي سهر ا کر یارین هه وه ناده هه وه ، خودي ب تني یه وی تشتي دزانت یی د سنگ دلین وان دا هه ی ، ونه گهر من نهو چه نده کر هنگی نه ز دي ژ وان بم یین زورداری ل خو و غیری خو کری .

رکداری یا دوماهی یی :

پشتی کافرین ملله تي وی چو هیجه ت د دهستا دا نه ماین ، و - وه کی عده تي وان ل هه می جه وده مان - وان ژ خو نه گرت دویکه فتنا حه قی یی بکه ن ، دهر گه هی دان وستاندنی د گهل خودان باوهران گرت ، وکفه رکی وگوئن : نهی نووح ! ته هه ڤرکی د گهل مه کر ، و ته هه ڤرکی یه کا زیده زی کر ، ڤیچا کانی وی عذابي ب سهر مه دا بینه یا تو گه فان پی ل مه دکه ی نه گهر تو ژ راستگو یانی د گوئتا خو دا .

عهده تي لاوازی یی یه گاڤا کراسی هیژی کره بهر خو دي خو دفن بلند کته ؛ دا لاوازی یا خو پی بڤه شیرت .. نووحي - ب نه خلاقی خو یی پیغهمبه رینی یی ڤه - بهر سقا رکداری یا وان دا وگوئ : هندي خودي یه نهو ب تني یه دشیت عذابي ب سهر هه وه دا بینت چی گاڤا وی ڤیا ، ونه گهر وی ڤیا هه وه عذاب بدت هوین نه شین خو ژ دهست وی دهر ییخین ؛ چونکی چو تشت نه ل عهردی نه ل عهسمانی نه شیت وی بیزار بکه ت . وشیره تکرن و خو وه ستاندنا من ب هه وه ڤه کو هوین باوهری یی بینن چو مفای ناگه هینته هه وه ، نه گهر خودي قیامت کو هه وه ری بهرزه بکه ت وتی بهت ، نه وه خودايي هه وه ، و هوین ل ناخره تي بو حسیبی و جزادانی د زڤر نه نك وی .

یه عنی : نووحي ڤیا ملله تي خو ل وی راستی یی ناگه هدار بکه ت یا وان ژ بیرا خو بری ، کو عهزابدان ونه عهزابدان ب دهستي خودي یه ، و ب قهده را وی یه ، یی وی ڤیا نهو دي وی عذاب ده ت ، بهلی گاڤا وی دڤیت ووه کی وی دڤیت ، ونه گهر هوین ژ من وگازی یا من بین تهنگ بووینه ، وهه وه نه ڤیت من بینن هوین ویا هه وه دڤیت ، من یی خو هیلا یه ب هیڤی یا خودي ڤه ، ویا ژ هه وه دڤیت هوین ته خسیری یی نه کهن .

نووح .. وپیشکیش کرنا نه نجامی :

پشتی نهه سه د وپینجی سالین ژ گازی یا بو رپکا خودي ، و صهبر ل سهر نه خو شی یا کافران ، نووحي بهری خو دایي ملله تي وی رۆژ بو رۆژی پتر ل سهر کوفرا خو یی مجد دین ، نووحي نه نجامی گازی یا خو و بهر سقا ملله تي خو بو خودايي خو پیشکیش کر ، وگوئ : خودايي من هندي ملله تي منه گه لهک زیده بی نه مری یا من کر ، ونه ز دره وین دهر ییخستم ، و مرؤڤین لاواز ژ وان دویکه فتنا سهروکین سهر دا چووی کر نهوین مالی وان و زارؤکین وان د دنیا یی دا ژ سهردا چوونی پیڤه تر و ل ناخره تي ژ عذابي پیڤه تر چو ل وان زیده نه کری ، و سهروکین سهردا چووی ڤیلبازی یه کا مه زن ل دویکه فتی یین خو یین لاواز کر ،

وگوتنه وان : هوبن په‌رستنا خوداوه‌ندین خو نه‌هیلن دا عبادته‌تی خودایه‌کی ب تنی بکه‌ن ، وهوبن وه‌ددی وسواعی ویه‌غووثی ویه‌عووقی ونه‌سری نه‌هیلن - وئه‌فه‌ ناڤین صه‌نهمین وان بوون یین کو وان عبادت بو دکر - ، و ب راستی ښان یین دویکه‌فتنا وان هاتی‌یه‌ کرن گه‌له‌ک مرؤف به‌رزه‌کرن ب رپکا خه‌ملاندنا خرابی‌یی ل بهر وان ، و تو - نه‌ی خودایی مه - ژ دوبرکه‌فتنا حه‌قی‌یی پی‌فه‌تر چو ل ښان یین ب کوفری زورداری ل خو کری زیده نه‌که .

وېشتی نوح - سلاف لی بن - ژ وان بی هیقی بووی گوت : خودایی من تو نه‌هیله کافره‌ک ل سهر عهردی بمنت و ب رپفه‌ بچت . هندی تویی نه‌گهر تو وان بهیلی نه‌ی یین ته‌ یین باوهری ب ته‌ ئینای ژ حه‌قی‌یی د سهر دا بهن ، و مرؤفه‌ک ژ وان نابت نه‌گهر یی کافر وگونه‌هکار نه‌بت .

نفرینا مه‌زن :

نفرینه‌کا مه‌زن بوو نووحي کرى پشتی صه‌بره‌کا مه‌زتر وی ل سهر ملله‌تی خو کیشای ، وئه‌ف نفرینه‌ هنگی نووحي ل ملله‌تی خو کر پشتی خودی وه‌حی بو هنارتی کو ژ وان پی‌فه‌تر یین باوهری ئینای ئیدی که‌س باوهری‌یی نائینت : ﴿ وَأَوْحِي إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ - وَدَهَمِيَ عِزَابَ ل سهر ملله‌تی نووحي فهربووی خودی وه‌حی بو وی هنارت کو ژ وان پی‌فه‌تر یین به‌ری نوکه باوهری ئینای که‌سه‌کی دی ژ وان باوهری‌یی نائینت ، فیجا تو نه‌ی نووحي ژ بهر کارای وان دکر ب خه‌م نه‌که‌فه ﴾ [هود : ۳۶] .

ملله‌تی نووحي ل سهری دیرؤکا مرؤفینی‌یی هاتبون ، وگاڤا وان بو پیغه‌مبه‌ری خو نووحي به‌رچاڤ کری کو نه‌و ههر وهر دی مینن ئاسته‌نگ د رپکا دینی حه‌ق دا ، وه‌ما نه‌و ههر هزرا هندی ناکه‌ن کو رؤزه‌کی بینه‌ د فی دینی دا ، نووحي دوعا ژ خودایی خو کر کو نه‌و فی ملله‌تی مه‌ژی هسک ژ رپکی لادهدت ، وروی‌یی عهردی ژ وان بمالت ؛ دا رپک بو هنده‌ک مرؤفین دی یین خودی ناس بیته‌ فره‌هکر ، وچونکی مرؤفینی ل سهر ده‌می نووحي هیژ ل زارو کینی‌یا خو پیر

بووبو ووه‌کی وی دارا هیشتا یا نازک ئیش فی دکه‌فت وهسک دکه‌ت ، قه‌ده‌را خودی ل سهر هندی بنه‌جه بوو ب توفانی بینه‌ شویشتن ؛ دا نه‌و ناخا ب خرابی‌یا مرؤفان لاواز بووی جاره‌کا دی قه‌له‌و بیت ، وتوقی خیری د ناف خو دا شین بکه‌ت ؛ به‌لکی قه‌نجی پیغه‌ بینه‌ به‌ری ..

ودوعایا نووحي ب جه هات ، به‌لی به‌ری خودی داخوازا وی بو ب جه بمنت ، وه‌حی بو هنارت کو نه‌و گه‌می‌یه‌کا مه‌زن چی بکه‌ت ؛ دا ل ده‌می توفان رادبت ، نه‌و خودان باوهران ژ خندقاندنی رزگار بکه‌ت : ﴿ وَأَصْنَعُ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَكَمَا نُخَاطِبُنِي فِي الْذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرَفُونَ - وَتَوَلَّىٰ بَعْرَ جَافِيَيْنَ مَهْ ، وَبِ پاراستن ورازبوونا مه‌ گه‌می‌یی چیکه ، و تو داخوازی ژ من نه‌که کو نه‌ز ښان یین ب کوفری زورداری ل خو کری ژ ملله‌تی ته‌ فه‌هیلم ، هندی نه‌ون نه‌و ب توفانی دی خندقن ﴾ [هود : ۳۷] . وگه‌می نه‌و نامویره‌تی رزگاربوونی بووی خودی پیغه‌مبه‌ری خوو نووحي دویکه‌فنی‌یی وی یین کیم پی رزگار کرین ، وئه‌فه هندی دگه‌هینت کو دقیت مرؤف نه‌گهرین (ماددی) ب کار بمنت و ته‌خسیری‌یی د وی تشتی دا نه‌که‌ت یی پیغه‌ بیت ، ووه‌کی دی نه‌نجام ب هیقی‌یا خودی فه‌به .. و خودی نیشانه‌ک بو وی دانا دا نه‌و یی بزانت کو ده‌می ب جه هاتنا عه‌زایی نیریک بوو ، گوتی : ﴿ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ - حه‌تا ده‌می کو فه‌رمانا مه‌ ب تیبرنا وان هاتی وه‌کی مه‌ سؤز ب وی چهندي دایه نووحي ، وئاف ب ره‌نگه‌کی بوش ژ ته‌نویری فویریای دا بته‌ نیشان ل سهر هاتنا عه‌زایی ، مه‌ گوتنه‌ نووحي : ژ ههر ره‌نگه‌کی ژ حه‌یوانه‌تان ئیکی نیر وئیکا می تو بکه د پاپوری دا ، و ژ مرؤفین مالا خو ژ ی هلگره نه‌و تی نه‌بن یین گوتن ب عه‌زابدانا وی بوری ژ وان یین باوهری نه‌ئینای ، وه‌چی‌یی باوهری ئینای ژ ملله‌تی ته‌ تو هلگره ، وکیم تی نه‌بن که‌سی باوهری د گهل وی نه‌ئینا بوو ههر چهنده نه‌و گه‌له‌ک د ناف وان دا مابوو ژی ﴾ [هود : ۴۰] .

چیکرنا گهمی یی :

ونووحی فرمانا خودایی خو ب جه ئینا ، و دهست ب چیکرنا گهمی یی کر :
 ﴿ وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ
 مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ . فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ -

ونووحی پاپور چی ذکر ، وهر جاره کا کومهک ژ مهزنین مللهتی وی د بهر وی را
 چووبان یاری بو خو پی ذکر ، نووحی گوته وان : نه گهر هوین نه فرؤ - ژ نه زانینا
 خو ب راستی یا سوژا خودی - یاریان بو خو ب مه بکن ، نم ژی سوهای دهمی
 هوین دخنطقن دی یاریان بو خو ب ههوه کهن کانی چاوا هوین یاریان ب مه
 دکهن . فیجا دهمی فرمانا خودی ب وی چهندی هات هوین دی زانن : کانی عذابا
 خودی د دنیا یی دا دی ب سهر کی دا ئیت ووی شهرمزار کت ، و ل ناخره تی
 ژی عهزابه کا بهردهوام و بی فه برین دی ب سهر دا ئیت ؟ ﴿ [هود : ۳۸-۳۹] .

و ژ فی ئایه تی دیار دبت کو دهمی کافرین مللهتی وی د بهر وی را دبورین دهمی
 وی گهمی چی ذکر یاری و ترانه بو خو پی ذکر ، و دگوتن : نووح دی گهمی یی
 ل هسکاتی یی بهت ! و وان قهت باوهری ب گوتنا نووحی نه دئینا کو ئاف دی رابت
 و خودی دی وان پی بهته هیلاکی .

و ل دؤر وی سهفینا نووحی چیکری : یا چاوا بوو ؟ و یا چهنند بوو ؟ و ژ کیژ
 داری چیکری بوو ؟ نه فه همی با گرنگ نینه ، و نه گهر مفایهک تیدا ههبا قورنان دا بو مه
 ناشکرا کت .

دهسپیکرنا تووفانی :

وگافا خودی دهسپیری دای عهزاب ب سهر مللهتی نووحی دا بیئت ، نهو نیشان
 ب جه هات یا خودی بو خودان باوهران دهسپیشانگری : تهنویر ب ئافی فویری یا ..
 کیژ تهنویر ؟

دبت تهنویره کا دهسپیشانگری بت ل وی جهی یی نوح لی ، دا نهو ب فی
 نیشانی بزانت کو هنده تووفان دی دهست پی کت ، فیجا دا کاری خو بکته ،

ودبت مهخسه د پی همی تهنویر بن ، یه عنی : گافا هاتنا عهزابی نیزیک بووی خودی
 وهسا ههز کر نهو تهنویرین ناگر تیدا د ئیته هلکرن ئاف ژی بفویری بیئت . و ژ بلی فی
 ئافا ژ عهردی زای خودی دهر گه هین عهسمانی ژی ب بارانه کا بوش فه کرن .. وههردو
 ئاف گه هشتنه ئیک .

ونووحی فرمانا خودایی خو ب جه ئینانا و داخواز ژ خودان باوهران کر کو
 ل گهمی یی سویار بن ، و وی ژ ههر ههوانه کی ژی جوتنهک سویار کر : ﴿ وَقَالَ
 ارْكَبُوا فِيهَا بِاسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ . وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ
 كَالْجِبَالِ .. ونووحی گوته وان یین باوهری د گهل وی ئینای : هوین ل پاپوری
 سویار بن ، ریقه چوونا وی ل سهر ئافی دی ب ئافی خودی بت ، وراوه ستانا وی ژی
 دی ب ئافی خودی بت . هندی خودایی منه باش گونه ژ پیری گونه هین وان بهنی یین
 خویه یین توبه بکن ، یی دلؤفانکاره ب وان پشتی توبه کرنی وان عهزاب نادته .
 ووی پاپوری نهو د ئاف وان پیلان را برن یین کو هند بلند دبوون هتا وه کی چیا یان
 لی دهاتن ﴿ [هود : ۴۱-۴۲] .

و ل دؤر هژمارا وان کهسان یین باوهری ب نووحی ئینای و دگهل وی
 ل سهفینی سویار بووین چهند گوتنهک ژ صهحابی یان هاتینه فه گوهاسستن ،
 (عهبدللهی کوری عهباسی) دبیئت : نهو مروقیین ل گهمی یی سویار بووین همی
 پینگفه دبنه هشتی کس ، و (کهعب نهله حبار) دبیئت : حهفتی و دو بوون ..
 و ناشکراهیه کو نه ب تنی بنه مالا نووحی د گهمی یی دا بوون ، بهلکی ههر کهسه کی
 باوهری ب دینی نووحی هه ل گهمی یی سویار بوو بوو ، نه گهر خو پی بیانی ژی با ،
 وهر کهسه کی باوهری نه ئینای سویار نه بوو نه گهر خو ژ مروقیین نووحی یین نیزیک
 ژی با .

و ژ قورنایی ناشکرا دبت کو ژ بنه مالا نووحی دو کهسین نیزیک وی هه بوون
 ژ کافران بوون ، لهو خودی نهو ژی ب تووفانی خندقانندن ، ئیک ژ وان ژنا نووحی
 ب خو بوو ، و پی دی کوری وی بوو ، قورنان د دهر حهقا ژنا نووحی دا دبیئت :
 ﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأةً نُوحٍ وَامْرَأةً لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا

صَالِحِينَ فَخَاتَنَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ - خودی مه ته لهك ل سهر حالی فان کافران ئینا ، کوئو تیکه لی یا موسلمانان دکهن وئهف تیکه لی یه چو مفای ناگه هینته وان ، ب حالی ژنا پیغهمبه ری خودی نوو حی ، وژنا پیغهمبه ری خودی لوو طی : ئهو ههردو ژنین دو به نی بین مه بین چاک بوون ، ئینا وان خیانت د دینی دال وان کر ، وههردو کافر بوون ، فیجا فان ههردو پیغهمبه ران چو مفا نه گه هانده وان ده می عهز ابا خودی ب سهر وان دا هاتی ، وبو وان ههردو ژنکان هاته گوتن : هوین ژی د گهل وان ههردو بین دچنه ئاگری ﴿ [التحريم : ۱۰] .

و د دهر حهقا کوری نوو حی دا قورئان د بیژت : ﴿ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ . قَالَ سَاوِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَوْلَا عَصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مِنْ رَحْمٍ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ - ونوو حی گازی کوری خو کر ، وئهو یی ل جهه کی فهدهر بوو ، ئینا نوو حی گوتی : ئه ی کورکی من د گهل مه ل پاپوری سویار ببه ، وتو د گهل وان نه به بین کافری ب خودی کری دا نه خندقی . کوری نوو حی گوت : ئهز دی خو گه هینمه چیا به کی دا ئهز بی ژ نافی قورتال بيم ، ونه خندقم ، ئینا نوو حی به رسقا وی دا : ئه فرؤ کهس نینه هو کمی خودی پاشقه لی بدهت کو خه لک بینه تیبرن و خه ندقاندن ئهو تی نه بت یی خودی ره حم بی بری ، فیجا باوهری یی بیسه و د گهل مه ل پاپوری سویار ببه ، وپیلا بلند کهفته نافه را نوو حی و کوری وی ، وئهو بوو ژ وان بین خندقین وتیچووین ﴿ [هود : ۴۲-۴۳] .

و پشستی نوو حی دیتی پیل گه هشته کوری وی ، وی ههوار کره خودایی خو : ﴿ وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ . قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ . قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ - ونوو حی گازی خودایی خو کر وگوت : خودایی من ته سوژ دابوو من کو تو من وعه یالی من ژ

خندقاندن وتیچووئی رزگار بکه ی ، وهندی ئهف کوری منه یهک ژ مرؤقین منه ، وهندی سوژا ته یه ئهو راستی یه یا چو خیلاف تییدا نه ، وتو ژ هه می هو کم داران داد که رتری . خودی گوت : ئه ی نوو ح هندی ئهو کوری ته یه یی تیچوو ی ئهو نه ژ وان مرؤقین ته یه بین من سوژ دایه ته کو ئهز وان رزگار بکه م ؛ چونکی ئهو کافره ، وکاری وی نه یی چاکه ، وئهز ته ژ هندی پاشقه لی ددهم کو تو پسپارا تشته کی تو چو ژی نه زانی ژ من بکه ی ، هندی ئهزم ئهز شیره تی ل ته دکهم تو ب پسپار کرنا ژ فی تشتی نه بی یه ژ نه زانان . نوو حی گوت : خودایی من هندی ئهزم ئهز خو ب ته دپاریزم کو ئهز پسپارا وی تشتی ژ ته بکه م یی من چو زانین بی نه هه ی ، وئه گهر تو گونه ها من ژی نه به ی ، و ب دلؤفانی یا خو دلؤفانی یی ب من نه به ی ، ئهز دی ژ وان بم بین زبان گه هانده یه خو ﴿ [هود : ۴۵-۴۷] .

وئهفه ده لیله ل سهر هندی کو مرؤفانی یا پیغهمبه ر وچاکان چو مفای ناگه هینته مرؤفی ئه گهر کاری مرؤفی یی خراب بت .

د گه می یی دا :

وه کی مه گوتی : خودی نیشانهک بو پیغهمبه ری خو نوو حی دانا بوو ، دا پی بزانت کو ده می تووفانی یی نیزیک بووی ، کو فویریانا ته نویری بوو ، وگافا وی ئهف نیشانه دیتی وی فه رمان ل خودان باوهران کر کول گه می یی سویار بسن ، ووه کی مه گوتی : هژمارا وان - ل دو یف بوو چوونا عه بدللاهی کوری عه بیاسی - حه شتی کهس بوون ، وژبلی مرؤقان نوو حی - ب فه رمانا خودی - ژ هه ر حه یوانه کی ژی جوتهک سویار کر بوو ، دا نفشی وان نه برییت ، وئهف خودان رحه بین کو د گه می یا رزگار بوئی دا هاتینه هلگرتن ، ئهو ب تنی بوون ژ نه مانئ خلاس بووین و ماینه ل سهر عه ردی ، پشتی ئاف دا هاتی ..

سهرهاتییا تووفانا مهزن :

پشتی ملله تی نووخی پیغمبهری خو دره وین دهریخستی ، ونووح ژ باوهری ئینانا وان بی هیقی بووی ، وی ههوارین خو گه هاندنه خودایی خو ، نهوی زوی د ههوارا وی هاتی و داخوازا وی ب بو ب جه ئینای :

﴿ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ . فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ . فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ . وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ . وَحَمَلْنَا عَلَى ذَاتِ الْأَلْوَابِ وَدُسُرَ . تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ . وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ . فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرَ - بهری ملله تی ته [ئه ی موحه مه د] ملله تی نووخی ژ ی به نی یی مه نوووح دره وین دهریخستبوو ووان گوت : نهوی یی دینه ، ووان نهو پاشفه لی دابوو و ب گه لهك رهنگین عهزایی گهف لی کربوون ، نه گهر نهو گازی یا خو نه هیلت . ئینا نووخی دوعا ژ خودایی خو کرن کو نه زی لاوازم ومن هیزا فان نینه ، فیجا تو من سه ریخه و ژ بهر کوفرا وان تو وان عهزاب بده . ئینا مه دوعایا وی قه بویلکر ، ومه دهر گه هین عهسمانی ب ئافه کا بوش فه کرن ، ومه کانی یین بوش ل عهردی پهقاندن ، فیجا ئافا عهسمانی ویا عهردی ل سهر تیبرنا وان گه هشتنه ئیک ، نهو تیبرنا خودی سهر ا شرکا وان بو وان نفیسی . ومه نوووح و نهو وین د گهل دا ل سهر گه می یه کا خودان ده پ و بزمار هلگرتن ، نهو ب پاراستنا مه و ل بهر چاقین مه دجت ، و ژ بهر کوفرا دره وویکهران وپشتهقانی ژ لایی مهفه بو نووخی مه نهو خه ندقاندن . و ب راستی مه چیرو کا نووخی د گهل ملله تی وی هیلا ؛ دا بته نیشان ل سهر شیانا مه بو وان که سین پشتی نووخی ، ودا نهو هزرا خو تیدا بکه ن کانی چ ب سهری فی ملله تی هات یی کو کوفر ب خودایی خو کری ، نهری فیجا یه ک هه یه بیرا خو لی بینته فه ؟ ﴾ [القمر : ۹-۱۶] .

دیمه کنی ب سه هم بوو ، عهر دو عهسمان که تنه د خزمه تا نووخی دا ، عهسمانی دهر گه هین خو فه کرن ، و عهر دی کانی یین خو پهقاندن ، و عهزاب نه گهر ژ بن یی یین مروقی زا ، و ل هنداف سهری باری خودانی چو رینکین رهقی ناین ، و پشتی تووفانی

ئارمانجا خو ب جه ئینای ، وروی یی عهردی ژ کوفری وکافران مالی ، فهرمان ل ئاقی هاته کرن شه ری خو راگرت ورحهت بیت : ﴿ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَأْسَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ - وپشتی ملله تی نووخی تیچووی خودی گوته عهردی : نهی عهر دو تو ئافا خو دا عویره ، و نهی عهسمان بارانی راوه ستینه ، و ئاف کیموو وهشکبوو ، و فهرمانا خودی ب تیبرنا ملله تی نووخی ب جه هات ، و پا پور ل سهر چایی جوودی راوه ستا ، وهاته گوتن : دوبر کرن و تیچوون بو وی ملله تی زوردار بت یی پی ل توخو بیین خودی دانای ، و باوهری نه ئینای .. ﴾ [هود : ۴۴] .

پاشی : ﴿ قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ وَأْمُرْهُمْ بِسُلُوكِهِمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ . تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ - خودی گوت : نهی نوووح ب ته ناهی و سلامه تی ژ لایی مه فه تو ژ پا پوری و هره خواری ، و ب پیروزی فه ل سهر ته و ل سهر وان ملله تین د گهل ته دا . و هندهك كؤم و مللهت هه نه هم د ژینا دنیایی دا خو شیی دی دینی ، هتا رۆژا وان دئیت ، پاشی عهزابه کا ب ئیش ژ لایی مهفه ل رۆژا قیامه تی دی گه هته وان . نهو سهرهاتی یا هه یا مه بو ته فه گپرای ژ بهحسی نووخی و ملله تی وی [نهی موحه مه د] ژ وان دهنگ و باسین بووری یین نه بهر چاقن ، نه م بو ته ب وهی دهنیرین ، نه ته و نه ملله تی ته بهری فی چهندی نهو نه دزانی ، فیجا بیهنا خو ل سهر نه خو شی ودره وویکرا ملله تی خو فرهه بکه ، وه کی پیغمبهران بهری ته بیهنا خو فرهه کری ، هندی دویماهی یا باشه ل دنیایی وئاخره تی بو وان ته قوادارانه یین ژ خودی دترسن ﴾ [هود : ۴۷-۴۹] .

پشتی تووفانی :

پشتی خودی فهرمان دای تووفان ب دویماهی بیت ، و عهر د ژ ئاقی هسك بووی ، خودی و هسا چه زکر گه می یا نووخی ل سهر چایی (جوودی) نهوی دئیتسه هژمارتن ئیک ژ ناقدا ترین چاییین کوردستانی راوه ستیا ، و ل جهرگی کوردستانی نوووح

ودووندها وی ئاکنجی بوو ، و ب قی چهندی کوردستانا نافیسن - ب نهصا قورئانی -
دئیته هژمارتن جهی دووی بی به لاقبوونا مرؤفان .

وبه ری نوکه مه فه گوهاسست بوو کو ژ (عهبدللاهی کورپی عهباسی) دئیته
فه گیران کو نوح پیغه مبهه پشستی توفانی سی سهد و پینجی سالان مابوو .^(۱۰)

مرنا نووحی و ژیی وی :

د چو ئایه تی قورئانی دا ، و د چو حه دیسین دورست ژی دا نه هاتی یه فه گوهاسستن
کانی ژیی نووحی - سلاف لی بن - ده می مری چهند بوو ، ب تنی قورئان ئیشاره تی
دده ته وان سالان یین نووحی د ناف ملله تی خو دا بو ران دین ده می وی گازی یا خو
د ناف وان دا به لاف کری ، قورئان دبیزت : ﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ
فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ - و ب راستی مه نووح
بو ملله تی وی هنارت قیجا نهو هزار کیم پینجی سالان د ناف وان دا مابوو ، وی
به ری وان ددا ته وحیدی ونه و ژ شرکی ددانه پاش ، به لی وان گوهی خو نه دا وی ،
ئینا خودی نهو ب توفانی کوشتن، و وان ب کوفر و سهردا چوونا خو زورداری ل خو
کر ﴿ [العنکبوت : ۱۴] .

به لی به ری پیغه مبهه ری بی ، و پشستی توفانی نووح چهند سالان ژی یا بوو ؟ نه فه
ب ریکا قورئانی و سوننه تی نه گه هشتی یه مه ، ب تنی نهو گو تن د ده ست مه دا هه یه
یا ژ (عهبدللاهی کورپی عهباسی) دئیته فه گوهاسستن ، یا به ری نوکه مه فه گپرای ،
کو ژیی وی ده می نهو مری هزار و حه فت سهد و حه شتی سال بوون . و ل دور وی
جهی نووح لی مری وهاتی یه فه شارتن ، نهو ژی ب ریکی دورست نه گه هشتی یه
مه .

(۱۰) د ئیصحا حه نه هی ژ (سفر التکوین) ژی دا نه ف چهنده هاتی یه ، ونهو دبیزت : رؤژا نووح
مری ژیی وی نهه سهد و پینجی سال بوون .

سه رهاتی یا هوودی - سلاف لی بن -

د نافبه را نووحی و هوودی دا :

پشستی فه رمانا خودی ل سه ر هندی ب جه هاتی کو نهو ملله تی نووحی وهه می
کافرین وی سه رده می ب توفانی تی بهت ، و که سه کی ب تنی ژی ژ وان نه هیلته
ل سه ر روی بی عه ردی ، وه کی نووحی - سلاف لی بن - داخواز کری ، نووح
ودویکه فتی یین وی ژ خودان باوه ران ب تنی - دگهل هژمارا وان وا کیم - مان ،
وهیدی هیدی زنده بوون ، و ل جیهانا وی ده می به لاف بوون ، و خودی سوژا خو بو
پیغه مبهه ری خو نووحی ب جه ئینا کو نهو جیگری یا ل عه ردی بده ته خودان باوه ران .
و پشستی بو رینا سال و زه مانان - یین ب تنی خودی دزانت کانئ چهندن -
وبه لاقبوونا نفشی مرؤفان ودویر که فتنا وان یا هیدی هیدی ژ چرای پیغه مبهه ری بی
جاره کا دی جاهلییه تی سه ری خو هلدا و بهر پی یین خو فره هکرن ، وهژماره کا نه یا
کیم ژ مرؤفان ئیخستنه دافین خو و به ری وان ژ دینی خودی یی دورست لادا ،
جاره کا دی خه لکی نه زان ته وحیدا خودی ب شرکی گوهارت ، و صه نه م په ریسی بی
ریکا خو بو دلین وان دیت .. ونهو ملله ت پهیدا بوون یین خودی پیغه مبهه ری خو
نووح پی ئاگه هدار کری ده می - پشستی توفانی - گو تی بی : ﴿ قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ
مِّنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ أُمَّةٍ مِّنْ مَّعَكَ وَأُمَّةٍ سَمِعَتْهُمْ لَمَنَّا يَمْسُهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ -
خودی گو ت : نهی نووح ب ته ناھی و سلامه تی ژ لایی مه فه تو ژ پاپوری و هره
خواری ، و ب پیروزی فه ل سه ر ته و ل سه ر وان ملله تی د گهل ته دا . و هنده ک

كۆم ومللهت هه‌نه ئەم د ژينا دنيايي دا خووشي يي دى دهيني ، هه‌تا رۆژا وان
 دئيت ، پاشى عه‌زابه‌كا ب ئيش ژ لايي مه‌قه ل رۆژا قيامه‌تي دى گه‌هته وان ﴿
 [هود : ٤٨] .

وده‌مى دىروكى خو دوباره‌كرى ، وشه‌يطان شياى جاره‌كا دى دوونده‌ها ناده‌مى ژ
 رپكا خودى ده‌ريخت ، خودى وه‌سا هه‌زكر كو پيغه‌مبه‌ره‌كى دى ژ دوونده‌ها
 نووحى د ناف خه‌لكى دا بهيتر ؛ دا به‌رى وان بده‌ته وى دينى دورست يي بابي
 وان يي ئيكي ئاده‌م وبابي وان يي دووى نووح پي هاتين ، وپيغه‌مبه‌رى قى جارى
 هوود بوو - سلاف لى بن - ، و د نابه‌را نووحى وهوودى دا چه‌ند سال بوورى بوون ،
 وچاوا جاره‌كا دى شركى ووه‌نه‌م په‌ريسي يي شيا بوو جهي ته‌وحيدى بگرن ؟ ئەفه
 ب دورستى مه‌نه‌زانى به ، ودوير نينه هه‌ر ب رپكا چيكرنا په‌بكه‌ران شه‌يطان شيا بت
 به‌رى مروّفان بده‌ته په‌رستنا سه‌نه‌مان ، وه‌كى كو به‌رى هنگى وپشتى هنگى ژى
 كرى .

هوود و ملله‌تى وى :

گومان تيدا نينه كو هوود پيغه‌مبه‌ر - سلاف لى بن - ژ دوونده‌ها نووحى بوو ،
 وپشتى وى هاتبوو هنارتن ، وه‌كى د نايه‌ته‌كى دا هاتى : ﴿ أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذَكَرٌ
 مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ
 فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ - يان تشتى هوين مه‌نده‌هوش كرين
 ئەو بوو كو خودى ئەو بوو هه‌وه هنارت يي بيرا هه‌وه پى ل وى تشتى بيته‌فه يي
 خيرا هه‌وه تيدا ، ل سه‌ر ئەزمانى زه‌لامه‌كى ژ هه‌وه ب خو ، هوين وى دناسن
 ودزانن يي راستگويه ؛ دا ئەو هه‌وه ژ عه‌زابا خودى بترسينت ؟ وهوين وى قه‌نجى يا
 خودى بيننه بيرا خو كو وى هوين د عه‌ردى دا كرنه جيگريتن خه‌لكى به‌رى هه‌وه
 پشتى كو وى ملله‌تى نووحى براندى ، ووى له‌شين هه‌وه ب هيژ ومه‌زن لى كرن ،
 قييجا هوين قه‌نجى يين خودى يين گه‌له‌ك بيننه بيرا خو ؛ دا به‌لكى هوين
 ب سه‌ر كه‌فتنا مه‌زن ل دنيايي وئاخه‌ته‌تى ب سه‌ر كه‌فتن ﴿ [الاعراف : ٦٩] .

مه‌عنا : خودى پشتى براندا ملله‌تى نووحى جيگري يا د عه‌ردى دا دابوو ملله‌تى
 هوودى .

و هوود - وه‌كى باراپتر ژ زانايين دىروكى ديبژن - ژ دوونده‌ها سامى كورى
 نووحى به ، به‌لى دىروكفان د نابه‌را خو دا ژيك جودا بووينه كانى د نابه‌را هوودى
 ونوحى دا چه‌ند باب هه‌نه ، هنده‌ك ديبژن : نووح باپيرى باپيرى هوودى به ،
 وهنده‌ك ديبژن : نووح بابى هوودى يي حه‌فتى به ^(١١) ، وهه‌ر چاوا بت ب هزاران
 سال د نابه‌را وان دا هه‌نه ، چونكى - وه‌كى مه‌پتر ژ جاره‌كى قه‌گيراي - هه‌ر
 جيله‌كى مروّفان ل وى ده‌مى نيژيكى هزار سالان دژيا .

وئو ملله‌تى هوود - سلاف لى بن - بو هاتى به‌هنارتن ب ناهى ملله‌تى (عاد)
 دهاته ناسين ، وعاد - وه‌كى دىروكفان ديبژن - ناهى باپيرى بابى هوودى بوو ، ئەفى
 مروّفى دوونده‌هه‌كا بوش ب دويش كه‌فت و ب ناهى وى هاتنه ناسين گوتنى :
 ملله‌تى عادى .

ملله‌تى عادى كى بوون ، و ل كيه‌ه دژيان ؟

د قورئانا پيروژ دا سووره‌ته‌كا تايه‌ت ب ناهى (الاحقاف) هه‌يه ، وده‌مى
 مروّف قى سووره‌تى دخوينيت دزانت كو قى سووره‌تى ناهى خو ژ په‌يضا
 (الاحقاف) وه‌رگرتى به ئەوا د نايه‌تا (٢١) يدا هاتى ، ده‌مى خودايى مه‌زن
 ديبژت : ﴿ وَذَكَرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتْ النُّجُودُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنِ
 خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ - وتو ئەى موحه‌مه‌د
 به‌حسى پيغه‌مبه‌رى خودى هوودى براى عادى يان بكه ، ده‌مى وى ملله‌تى خو
 ترساندى كو عه‌زابا خودى ب سه‌ر وان دا بيت ، گاڤا ئەول وارى خو يي ب ناهى
 ئەحقافى ناقدار دئاكنجى ، و ب راستى به‌رى هوودى وپشتى وى ژى گه‌له‌ك پيغه‌مبه‌ر
 هاتبون ئەول هندى هشار كرپون : كو هوين د په‌رستنا خو دا بو خودى چو

(١١) وزانايى ناقدار (ابن حجر) د كتيب (فتح الباري) دا ديبژت : يا راجع ئەفهيه .

شریکان بۆ وی نه دانن ، هندی ئەزم ئەز دترسم عەزابا خودی ب سەر ههوه دا بیته ل رۆژه کا ترسا وی مهزن ، کو رۆژا قیامهتی یه ﴿ [الاحقاف : ۲۱] .
 و دهفرا (نه حقایق) وهکی زانا دبیزن : جهه کی تزی خیز بوو ، دکهفته ژیری یا گزیرتا عه ره بان ، د نابهرا (عومانی) و (حهضره مهوتی) دا ، ل وهلاتی یه مهنی ،
 و نهو خه لکی لی دژیا عه ره ب بوون ، و ب قی چه ندی هوود - سلاف لی بن - دئیه
 هژمارتن ئیکه مین پیغه مهبر خودی ژ ناف عه ره بان هلبزارتی .. (ئبن حبان)
 حه دیسه کی ژ (نه بوو زهری) فه دگوهیزت ، تیدا هاتی یه کو پیغه مهبر - سلاف لی
 بن - به حسی وان پیغه مهبران دکهت یین کو ژ عه ره بان هاتینه هلبزارتن ودبیزت :
 نهو چارن هوود وشوعیب و صالح و پیغه مهبری ته نهی (نه بوو زهر) .

صه نه م په ریسی یا ملله تی هوودی :

هه ره چه نده دیرۆکنقیس دبیزن : عاد ئیکه مین مللهت بوو پشتی نوو حی عیاده تی
 صه نه مان کری ، به لی دبت به ری وان ژی هیشتا مللهت هه بن ژ ریکا خودی
 ده رکه فت بن ودینی وی ب شرکی گوهارت بت و خودی پیغه مهبر بۆ هنارت بن ،
 چونکی د وی ئایه تی دا یا به ری نوکه مه فه گوهاسی خودایی مهزن به حسی هوودی
 دکهت و دبیزت : ﴿ وَقَدْ خَلَّتِ النَّدْرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ - به ری هوودی و پشتی
 وی گه له ک پیغه مهبر هاتبوون ﴾ [الاحقاف : ۲۱] . وهه ر چاوا بت ژبلی سه ره هاتی یا
 ملله تی عادی دگه ل پیغه مهبری وان هوودی قورنایی و سونه تی بۆ مه سه ره هاتی یا چو
 پیغه مهبری بن دی نه فه گوهاسینه .

ژ ئایه تین قورنایی بۆ مه ئاشکه را دبت کو ملله تی عادی ^(۱۲) ملله ته کی خودان هیز
 وشیان بوو ، و خودی گه له ک قه نجی د گه ل وان کربوون ، وجهی وان تژی خیر
 و به ره کهت کربوو ، به لی د گه ل هندی ژی وان شوکرا خودی نه دکر و په رستنا
 صه نه مان دکر ، له و پیغه مهبری وان هه رده م بیرا وان ل قی قه نجی یی دئینا فه ، وه کی
 ئایه ته ک دبیزت : ﴿ وَاذْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ

(۱۲) و بۆ زاین به حسی هوودی و ملله تی وی ئیکجار د ته وراتا نوکه دا نینه .

بَسْطَةً فَاذْكُرُوا اَللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ - وهوین وی قه نجی یا خودی بیننه بیرا خو کو
 وی هوین د عه ردی دا کر نه جیگرین خه لکی به ری هه وه پشتی کو وی ملله تی نوو حی
 براندی ، ووی له شین هه وه ب هیز و مهزن لی کرن ، قیجا هوین قه نجی یین خودی
 یین گه له ک بیننه بیرا خو ؛ دا به لکی هوین ب سه ره که فتنا مهزن ل دنیایی وئاخه تی
 ب سه ره که فن ﴿ [الأعراف : ۶۹] .

و د جهه کی دی دا قورنای ل سه ره نه زمانی هوودی دبیزت : ﴿ اَتَّبِعُونَ كُلَّ رِيعٍ آيَةً
 تَعْبَثُونَ . وَتَسْخَدُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ . وَاِذَا بَطَشْتُمْ بَطْشَتُمْ جَبَّارِينَ . فَاتَّقُوا اللّٰهَ
 وَاَطِيعُوا نِيَّ - نه ری هوین ل هه ره جهه کی بلند ئافاهی یه کی مهزن چی دکه ن دا هوین
 ریفنگان لی بیین و یاری یان بۆ خو بی بکه ن ؟ و نه فه کاره کی بی خیره و گه له ک مال
 لی دئیه خه رجکرن و چو مفایی هه وه یی دین و دنیایی تیدا نینه ، وهوین قه سرین
 ئاسی و که لین موکم ئافا دکه ن هه ره وه کی هوین هه ره دی د دنیایی دا بن وهوین
 نامرن ، و نه گه ره هه وه که سه ک گرت بۆ کوشتی یان لیدانی هوین وی چه ندی
 ب کوته کی وزورداری دکه ن . قیجا هوین ژ خودی بترسن و گوه داری یا من بکه ن ﴿
 [الشعراء : ۱۲۸-۱۳۱] .

و ل جهه کی دی ژ قورنایی خودی به حسی ملله تی عادی دکهت و دبیزت :
 ﴿ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ . اِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ . الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ -
 نه ری ما ته [نهی موحه مه د] نه دیت کانی خودایی ته چ د گه ل ملله تی عادی یین
 ئوبجاخا ئه رم کر ، خودانین ئافاهی یین بلند ل سه ره ستوینان ، نهوین وه کی وان
 د مه زنی یی و هیزی دا ل وه لاتی نه هاتینه ئافرانن ؟ ﴾ [الفجر : ۶-۸] .

ژ فان ئایه تان دئیه زانین کو خودی هیز و شیانین مهزن دا بوونه ملله تی عادی ،
 د له شین خو دا نهو د مهزن و ب هیز بوون ، و د کارین خو ژی دا نهو د بی
 منهت بوون ، ئافاهی یین مهزن د چیا یان د کولان ، و کاره کی وه سا یی ب هیز وان
 دکر حه تا ده ره جهیه کی وان هه زر دکر ئه ف کاری وان (خولوودی) دی ده ته وان
 قیجا هه زر بکه ن نهو کار چه ند دی کاره کی مهزن بت !؟

بهلی قی پیشکهفتنا (عمرانی) یا مهزن ، وهیزا وان ، چو مفا نه گههاندنه وان دهمی - ژ بهر کوفرا وان - عهزبا خودی ب سهر وان دا هاتی .

هنارتنا هوودی :

دهمی خودی قیای مللهتی عادی ژغهفته وان بیته دهر و بهری وان بدهته دینی خو بی دورست ، پیغهمبهری خو هوود بو وان هنارت ، وهوود نیك ژ وان ب خو بو ، نه یی بیانی بو ، وان نهو باش دناسی ، لهو قورئانی گوت : مه بو عادییان برایی وان هوود هنارت ، هوود برایی وان بو د نهسهبی دا ، بهلی دهمی دینه کی دورست نهو نه گههاندینه نیك نهو براینی د ناقههرا وان دا نهما :

﴿ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ . قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَادِبِينَ . قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ . أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ . أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ . قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبِدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤَنَا فَأِنَّا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ . قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ . فَأَجِئْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ . وَمَهْ بُو تُو بجاخا عادییان برایی وان هوود هنارتبوو - دهمی وان په رستنا صه نه مان کری - قیجا وی گوتنه وان : عه بدینی یا خودی ب تنی بکهن ، چونکی ژ وی پیغه تر ههوه چو خودایین دی نینن هیژای په رستنی بن ، نه ری ما هوین خو ژ عهزبا خودی و غهزه با وی ناپارینن ؟ مه زینن مللهتی هوودی نهوین کافر بووین گوتن : هندی نهمین نهو دینین تو ب قی گازی یا خو کو ژ مه دخوازی نهو خوداوه ندینن خو بهیلین و په رستنا خودی ب تنی بکهین مرؤقه کی عهقل سفکی ، وهندی نهمین نهو هزر دکهین تو ژ وان مرؤقانی یین دره وان ژ کیسی خودی دکهن . هوودی

گوت : نهی مللهتی من چو عهقل سفکی ل نک من نینه ، بهلی نهز پیغهمبهره کم بو ههوه ژ لایی خودایی هه می چیکرییان قه هاتیم . نهز وی په یامی دگههینمه ههوه یا خودایی من نهز پی هنارتیم ، ونهز - د قی گازی یا خو دا کو بهری ههوه ددهمه تهو حیدا خودی و کرنا ب شریعهتی وی - بو ههوه شیره تکاره کم ، ونهز ل سهر وه حی یا خودی مرؤقه کی ده سپاکم . یان تشتی هوین مه نده هوش کرین نهو بوو کو خودی نهو بو ههوه هنارت یی بیرا ههوه یی ل وی تشتی بیته قه یی خیرا ههوه تیدا ، ل سهر نه زمانی زه لامه کی ژ ههوه ب خو ، هوین وی دناسن و دزانن یی راستگویی ؛ دا نهو ههوه ژ عهزبا خودی بترسینت ؟ وهوین وی قهنجی یا خودی بیینه بیرا خو کو وی هوین د عهردی دا کرنه جیگرین خه لکی بهری ههوه پستی کو وی مللهتی نوو حی براندی ، وی له شین ههوه ب هیز و مهزن لی کرن ، قیجا هوین قهنجی یین خودی یین گهلهک بیینه بیرا خو ؛ دا بهلکی هوین ب سهرکهفتنا مهزن ل دنیایی وئاخره تی ب سهرکهفن . عادییان گوتنه هوودی سلاف لی بن : نه ری ته گازی مه کری به دا نهو په رستنا خودی ب تنی بکهین و په رستنا وان صه نه مان بهیلین یا کو مه ژ بابینن خو بو خو گرتی ؟ پا دی وی عهزایی ب سهر مه دا بیته یا تو مه یی دترسینی نه گهر تو ژ راستگوییانی . هوودی گوتنه مللهتی خو : ب راستی عهزبا و غهزه ب ژ خودایی ههوه ب سهر ههوه دا هات ، نه ری هوین د دهرحه قان صه نه مان دا یین ههوه و بابین ههوه ناف لیکرین ههفر کی یی د گهل من دکهن ؟ خودی چو هیجهت و دهلیلک یی نه ئینایه خواری ؛ چونکی نهو یین هاتینه چیکرن نه چو مفای دگههینن ونه چو زیانی ، وهما یی په رستن بو بیته کرن خودی ب تنی به یی نافراندهر ، قیجا هوین چافه ری بن کو عهزبا ب سهر ههوه دا بیت نهز ژی د گهل ههوه چافه ری یی هاتنا وی مه ، ونه قه دویماهی یا گهفلین کرن و ترساندن یی به . ئینا عهزبا خودی کو هرهبایه کی دژوار بوو ب سهر وان دا هات ، و خودی هوود ونهوین باوهری د گهل دا ئینای ب دلؤقانی یا خو یا مهزن رزگار کرن ، و کافرین مللهتی وی هه می براندن و په لخاندن ، ونهو ژ خودان باوهران نه بوون چونکی وان کوفرا

ب ئايەتین خودی د گەل هیلانا کرنا چاکیی پیکفە ل نک خو کۆم کر بوو ﴿ [الاعراف : ۶۵-۷۲] .

ئەفە ب کورتی ئەو گازی بوو یا هوودی د ناڤ مللەتی خو دا بەلاف کری ، و ئەو پەيام بوو یا خودی ئەو بوو عادی یان پی هەنارتی ، و دەمی وان ئەو هەلویست بەرانبەر پیغەمبەری خو وەرگرتی یی کافرین مللەتی نووحو بەرانبەر پیغەمبەری خو وەرگرتی فەرمانا خودی ل سەر هندی هات وان بیهتە هیلاکی ..

گەف و قەبجوازی یا دویمای :

پشتی هوودی هەمی نیشان ل سەر راستگویی یا خو و دورستی یا دینی خو بوو مللەتی خو بیناین ، وان باوهری پی نەئینا و کەفتنە رکی و گۆتە هوودی : خو نەوستینە ئەم گوهداری یا تە ناکەین ، و دەمی هوودی ئەف چەند ژوان دیتی ، هوودی بوو جارا دویمای یی ئەو ژ دویمای یا خرابا فی کاری وان دانە پاش ، و گەفە کا دژوار ل وان کر ، ئایەتین قورئانی دبیژن :

﴿ قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ . إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ . مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُونِي . إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ . فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبَلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ . وَانْ كُوتَ : ئەي هوود چو هەجەتەین ئاشكەرا د گەل تە نینن راستی یا گۆتتا تە بوو مە دیار بکەت ، و ئەم ژ بەر گۆتتا تە وان خوداوەندیین خو ناھیلین یین ئەم دپەریسیین ، و ئەم نە ئەوین ییین باوهری یی ب وی دئینن یا تو دبیژی . ئەم تشتەکی نابیژین ژبلی هندی کو هەندەك خوداوەندیین مە تو یی هەنگافتی ژ بەر کو تو خەلکی ژ پەرستنا وان ددەبە پاش . وی گۆتە وان : هندی ئەزم ئەز خودی ل سەر گۆتتا خو دكەمە شاهد ، و ئەز هەوە ژی دكەمە شاهد کو ئەزی بەریمە ژ وی تشتی هویین بوو خودی دكەنە هەفیشك ، ژ صەنەم و هەفتایان ،

فێجا هویین و ئەو خوداوەندیین هەوە بوو خو دانانین ل خرابی یا من بگەریین وزیانی بگەھیننە من ، و هویین دەمەکی کیم ژی خو گیرۆ نە کەن ؛ ئەفە ژ بەر هندی بوو چونکی هوودی دزانی نە ئەو و نە خوداوەندیین وان نەشین چو نەخۆشی یی بگەھیننە وی . هندی ئەزم من یی خو هیلایە ب هیقی یا خودی خودایی من و خودایی هەوە قە ، ئەوە خودانی هەر تشتەکی ، فێجا تشتەکی بیی فەرمانا وی ناگەھتە من ، و ئەو ل سەر هەر تشتەکی یی خودان شیانە ، فێجا خودان رحەك نینە ل سەر فی عەردی ب رێڤە بچت ئەگەر خودی خودانی وی نەبت ، و ئەو د بن فەرمانا خودی دا نەبت . هندی خودایی منە یی ل سەر رێڤە کا راست ، ئانە کو ئەو د حوكم و شریعەتی خو دا بی دادکەرە . مرۆڤی قەنج ب قەنجی یا وی جزا ددەت ویی خراب ب خرابی یا وی . فێجا ئەگەر هویین پشت بدەنە وی گازی یا ئەز بەری هەوە ددەمی کو تەو حید و پەرستنا خودی ب تنی بە ب راستی من پەياما خودایی خو گەھانە هەوە ، و هەوە چو هەجەت نەمان ، و کو هەوە باوهری ب خودی نەئینا ئەو دی هەوە تی بەت و مللەتەکی دی ئینت و ل شوینا هەوە داننە واری هەوە و ل سەر مالی هەوە ، و ئەو دی پەرستنی بوو خودی ب تنی کەن ، و هویین ب تشتەکی زیانی ل وی ناکەن ، هندی خودایی منە ل سەر هەر تشتەکی پارێزەرە ، ئەوە یی من دپاریژت و ناھیلت هویین نەخۆشی یی بگەھیننە من ﴿ [هود : ۵۳-۵۷] .

ب فی رەنگی هوودی خو ب خودایی خو پشت راست کر و ژ دوژمنین خو بی منەت کر ؛ چونکی وی باش دزانی کو ئەو خودایی چیکری یا عەردی پشتی مللەتی نووحو کری بە دەستی عادی دا دشت ب ساناهی ژ دەست وان بینتە دەر ، و خودانین گازی یا حەق هەر جارە کا ب فی رەنگی باوهری ب خودایی خو هەبت دی خو سەر بلند بینن بەرانبەر جاھلییەتی و هیژا وی یا ماددی .

تێرنا مللەتی کافر :

پشتی هوودی هەمی رێڤە د گەل مللەتی خو جەرپاندىین و چو فایدە نە کری ، وی و خودان باوهرین د گەل دا خو ژ کافرین مللەتی خو قەدەر کرن ، و گەف

ب عذابہ کا دُوار ل وان کر ، وان ژ بی دینی یا خو یاری بو خو ب گهفا پیغہ مبهری خو کر ، وه کی قورئان ژ زار دهقی وان فه دگو هیئت ، ودیئزت : ﴿ قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا نَعْبُدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ - عادیان گوته هوودی سلاف لی بن : نهری ته گازی مه کری به دا هم په رستنا خودی ب تنی بکهین وپه رستنا وان صنه مان بهیلین یا کو مه ژ بابین خو بو خو گرتی ؟ پا دی وی عه زابی ب سهر مه دا بینه یا تو مه پی دترسینی نه گهر تو ژ راستگو یانی ﴾ [الأعراف : ۷۰] .

وان لهز ل هاتنا عه زابی کر ، وه می هزرا وان نهو بوو نه فه رهنگه کی ترانه وباربانه نهو بو خو ب هوودی دکهن ، لهو هوودی به رسقا وان دا و گوٹ : ﴿ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رَجْسٌ وَغَضَبٌ أَتَّجَادُلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانظُرُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ - هوودی گوته ملله تی خو : ب راستی عه زاب وغه زه ژ خودایی هه وه ب سهر هه وه دا هات ، نه ری هوین د دهر حه قا فان صنه مان دا یین هه وه وبابین هه وه ناف لی کرین هه فرکی پی د گهل من دکهن ؟ خودی چو هیجهت وده لیله ک پی نه نیایه خواری ؛ چونکی نهو یین هاتینه چی کون نه چو مفای دگه هینن ونه چو زیانی ، وه ما پی په رستن بو بیته کون خودی ب تنی به پی ئافراندر ، فیجا هوین چاقه ری بن کو عه زاب ب سهر هه وه دا بیٹ نه ز ژی د گهل هه وه چاقه ری پی هاتنا وی مه ، ونه فه دویمای یا گه فلین کون وترساندن پی ﴾ [الأعراف : ۷۱] .

یه عنی : هنده ئیدی یا من وه وه خلاص ، و ژ بهر کارای هه وه عه زاب ل سهر هه وه فهر بوو ، فیجا هه ما ل هیقی پی بن هه وه هند دیت عه زاب ب سهر هه وه دا هات .. وتییرنا کافران ژ بهر کوفرا وان سوننه ته که ژ سوننه تیین خودی یین کو ههر دی ب جه نیین ، کانی چاوا ب سهر نیخستنا خودان باوهران سوننه ته که ژ سوننه تیین وی یین ههر ب جه دینن ، به لی مه سه له مه سه لا وه ختی به ، وجه رباندا وانه . پاشی روژ هات خودی نه یارین حه قی پی تی بهت ، ورهنگی تییرنی قی جاری پی جودا بوو ژ جارا دی ..

نهو وه لاتی عادی لی دژیان - وه کی بهری نوکه مه فه گپرای - وه لاته کی تژی خیر و بهر هکته بوو ، و باژ پری وان پی کو ب نافی (نره م) دئیته ناسین هه تا نه فرؤ ژی مه ته ل ب باغ و بستانین وی دئیته گوٹن ، گاغا خودی قیای . قی ملله تی کافر تی بهت ، سی سالان ل دویف ئیک باران ژی برین ، باغ و بستانین وان به هین ، و نافیین وان هشک بوون وگرانی د ناف وان دا پهیدا بوو ، ودیئزت : عه ده تی عه ره بین وی ده فه ری بوو ، گاغا که فتبانه د ته نکافی به کی دا هنده ک مروف ژ خو دهنارتنه وی ده فه ری یا مالا خودی لی ل نیقا گزیرتا عه ره بان ، و ل ویری وان دوعا دکرن کو نهو ته نکافی ژ سهر وان رابیت ، و ل دویف وی عه ده تی عادی یان هنده ک مروف هنارتنه مالا خودی - نهوا هیژ ل سهر ده می ئاده می هاتی به ئا فا کون - دا نهو دوعایین بارانی بو وان بکهن .

پشتی سالا سی پی ژ هشکاتی پی خودی ده ستویری دا ئا قاهی پی کوفری بهلوه شییت وتول بیته ستانن ، ل وی ده می ههر سال باران لی دباری ودنیا سار دبوو ، نهو پی حه سیان ههر وه کی دنیا یا که ل دبت ، رو پی روژی شاریا ، و ژ بهر گهر می وه شکاتی پی سه قایی دنیا پی نه خو ش بوو ، پاشی وان هندی دبت هنده ک عه وران ل هندافی سهری وان خو لی کدا ، وان گوٹ : سه دا سه د نه فه دوعایین وان مروفانه قه بویل بوون یین مه هنارتینه مالا خودی لهو که یفه کا زیده بو وان چی بوو ، و ژ بهر گهر ما روژی وان هه می یان خو دا بهر سیبه را وان عه وران و ل هیقی پی مان باران ژی ببارت ، خودی دبیئزت : ﴿ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أُوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمْطَرًا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ . تُدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَاكِينُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ - فیجا ده می وان نهو عه زاب یا وان لهز ل هاتنا وی کری دیتی وه کی عه وره کی ب لایی نهالین وان فه هاتی ، وان گوٹ : نه فه عه وره که باران دی بو مه ژی بارت ، ئینا هوودی سلاف لی بن گوته وان : نهو نه عه وری بارانی به وه کی هوین هزر دکهن ، به لکی نهو عه وری وی عه زابی به یا هه وه لهز ل هاتنا وی کری ، نهو هره پایه که عه زابه کا ب ئیش ونه خو ش تی دایه . ههر تشته کی نهو قی بکهفت ب نانه می یا خودایی خو نهو دی وی

يَرْجِعُونَ . فَلَوْلَا نَصَرَهُمْ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكُمْ
 إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ - و ب راستی مه نهو ته گهرین مانا د عهردی دا دابوونه
 عادی یان یین کو مه نه داینه هه وه نهی گهلی کافرین قورهی شی یان ، ومه هندهك گوھ
 دابوونه وان کو وان پئی گوھ لی بیت ، وهندهك چاف نهو پئی بیین ، وهندهك دل نهو
 پئی تی بگههن ، بهلی وان نهو د وی ریکی دا ب کارئینان یا خودی پئی ژ وان رازی
 نهبت ، فیجا وان چو مفا نه گه هانده وان ؛ چونکی وان باوهری ب نایه تیین خودی
 نهینا بوو ، ونهوه عهز ابا وان لهز لی ذکر ویاری پئی ذکر ب سهری وان هات .
 ونهفه گهفه كه ژ خودی وترساندنه كه بو کافران . نهی خه لکی مه که هی ب
 راستی نهو گوندین ل دؤر وره خین هه وه ژ گوندین عادی ونه موودی یان مه تی برن ،
 وکافل کرن ، ومه ب گهلهك رهنگان نیشان وهیجه تیین خو بو وان ناشکه راکرن ؛ دا
 بهلکی نهو ژ وی کوفرئ بزقن یا نهو ل سهر . فیجا پا دی بلا نهف
 ملله تیین مه تی برین ژ لای و وان خودا وهندان فه هاتبانه ب سهرئ یخستن یین
 وان په رستن بو کری ؛ دا نهو وان نیزیکی خودی بکهن ومه هدری بو بکهن ، نی
 نهو ل وان بهرزه بوون ، و د بهر سقا وان نه هاتن ، وبه ره فانی ژی نه کر ، ونهو بوو نهو
 درهوا وان کری دهمی وان ژ دره و خودایینی دایی ﴿ [الاحقاف : ۲۶-۲۸] .

سه رهاتی یا صالحی - سلاف لی بن -

جیگرین ملله تی عادی :

ملله تی عادی ژی وه کی ملله تی نوو حی هاته تیبرن ، و ب تیبرنا وان کاروانی
 مرؤفینی پئی رانه وهستا ، و ل بهر خودی تشته کی ب زه همت نه بوو وان تی بیته
 و ملله ته کی دی ل شوینا وان بدانت ، ونهو بوو چه زکرنا خودی ل سهر هندی هات
 ملله تی (نه موودی) بو اون بکه ته جیگر ، وهه می رهنگین خوشی پئی وبه رفره هی پئی
 وبی منه تی پئی بده ته وان دا وان بجه ری بینت کانی نهو دی چ کهن وچاوا دی شوکرا
 خودی کهن سهر ا فان قهنجی یین خودی د گهل وان کرین ؟

وتشتی هندی بو مه مسو گهر دکهت کو ملله تی نه موودی پستی ملله تی عادی هاتبوو
 وجیگری یا وان کر بوو گو تنا پیغه مبه ری وان صالحی به دهمی گو تی به وان :
 ﴿ وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا
 وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ - وهوین
 قهنجی یا خودی بیننه بیرا خو ، کو وی پستی ئویجاخا عادی یان هوین ل عهردی
 کر نه جیگر ، وی هوین ل عهردی باش ئاکنجی کرن ، فیجا هوین ل جهین راست
 ژ وی عهردی قهسرین مهزن ئافاد کهن ، وهوین د چیا یین وی دا هندهك خانی یین دی
 دکولن ، فیجا هوین قهنجی یین خودی ل سهر خو بیننه بیرا خو ، و ب خرابکاری
 د عهردی دا نه گهرن ﴿ [الاعراف : ۷۴] .

ثەموودی ل کی بوون ؟ و ل کیفه دژیان ؟

مللهتی ئەموودی ئیک ژوان مللەتان بوو یێن پشتی مللهتی عادی هاتین ، و ل دۆر نەسەبا فی مللهتی زانا دیژن : ئەو ژ دووندهها ئەموودی بوون کو دبتە نەقیی نەقیی نووچی - سلاف لی بن - ، وچونکی ئەف ئەمووده باپیری و ان یی مەزن بوو ئەو ب وی هاتنە نافکرن ، و بەری نوکه دەمی مه بهحسی هورود پیغه مبهری کری - سلاف لی بن - مه ئەو هەدیس فەگیرا بوو یا (بن حبان) ژ (ئەبوو زهرری) فەگواستی کو چار پیغه مبهری ژ عه ره بان هاتبوونه هلیژارتن و ئیک ژ وان صالح بوو - سلاف لی بن - ، وەکی ژ نافی فی پیغه مبهری ب خو ژی ناشکەرا دبت ئەو عه ره ب بوو ؛ چونکی په یفا (صالح) - وەکی ناشکەرا - په یقه کا عه ره بی یه .

و ل دۆر وی جهی یی مللهتی ئەموودی لی دژیان دو ئیشارەت د قورئانی دا هەنە : **ئیک** : دەمی د سوورەتا (الفجر) دا دیژت : ﴿ وَتَمُودُ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ - وَتَمُودُ يَبْنِ مِلَّةً صَالِحٍ تَهْوِينُ كَهْفٍ د نَهْلَانِ سَمْتِينَ وَبُوَ خُوَ كَرِينَه خَانِي ﴾ [الفجر : ۹] ، ژ فی ئایه تی ناشکەرا دبت کو ئەو جهی ئەف ملله ته لی دژیان ئەو چیا وگر لی هه بوون یێن خودان که فر .

ویا دوو : دەمی د سوورەتا (الحجر) دا دیژت : ﴿ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ . وَآتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ . وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتًا آمِنِينَ . فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْحِينَ . فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ - وَان رَاسْتِي خەلكي نهالا حيجري صالح سلاف لي بن دره وين ده ريخست ، ووان ب وي چه ندي دره ب هه مي پیغه مبهران کر ؛ چونکی هه چي یی باوهری یی ب پیغه مبهره کی نه ئینت ئەو وی باوهری ب چو پیغه مبهران نه ئینایه ؛ چونکی دینی هه می یان ئیک بوو . و مه ئایه تین خو ئەوین راستی یا وی تشتی ناشکەرا دکەن یی صالح یی هاتی دا بوونه ملله تی صالحی ، به لی وان وجهک بو خو ژی نه گرت ، وپشتا خو دا یی . ووان خانی د چیان دکۆلان ، و ئەو ژی دپشت راست بوون کو ب سهر وان دا ناههرفن . ئینا ل دەمی سپیدی زوی قیری یا عه زابی ئەو گرتن ، فیجا

مال و خانی یێن وان یێن د چیان را عه زاب ژ وان پاشقه لی نەدا ، و ئەو هیزا بو وان هاتی یه دان ژی چو فایدی وان نه کر ﴿ [الحجر : ۸۰-۸۴] . د شان ئایه تان دا خودی نافی (نه ل حجر) بو وی وه لاتی ددانت یی ملله تی ئەموودی ل دژیان ، و وه کی زانیان جوغرافی یی ناشکەرا دکەن ئەف وه لاته دکه فته ده فهرا (وادي القری) ل ژۆری یا گزیرتا عه ره بان .

و د کتیبین هه دیسی دا هاتی یه کو پیغه مبهری - سلاف لی بن - جهی فی ملله تی ب دورستی بو سه حابی یێن خو ده سنیشان کر بوو ، و خو بو وان ناشکەرا کر بوو کانی حیشترا صالحی د کیفه را دهاته سهر بیری و د کیفه را دزقیری ، ئەفه دەمی پیغه مبهری - سلاف لی بن - د گهل سه حابی یێن خو ده رکه فتی یه غه زایا ته بوو کی ل رۆزی یا گزیرتا عه ره بان^(۱۳) ، ژ فی هه دیسی ناشکەرا دبت کو ملله تی ئەموودی ل وی ده فه ری دژیان ئەوا دکه فته د ناههرا مه دینی و ته بوو کی دا .^(۱۴)

د ناههرا عادی و ئەموودی یان دا :

هه ره چه نده یا مسوگه ره کو ملله تی ئەموودی پشتی ملله تی عادی هاتبوون - وه کی بۆری دگهل مه - به لی نه هاتی یه زانین کانی چه ند سال وزه مان د ناههرا وان دا هه نه ، و ژ ئایه تین قورئانی ناشکەرا دبت کو ملله تی ئەموودی ئیک ژ وان ملله تان بوو یێن خودی هیز و شیائین مەزن دابینی ژ لایه له شی ژی فه ، و ژ لایه زانینی ژی فه ، له و وان قه سر و قوسویرین مەزن د چیا یان دکۆلان ، و ئەف پیشکەفتنا وان یا

(۱۳) ئەفی هه دیسا هه ئیمام نه محمد ب ریکه کا دورست ژ جابری فه دگو هیزت .

(۱۴) وهه ره چه نده مووسا پیغه مبهری - سلاف لی بن - ب ناشکەرایه به حسی ملله تی عادی و ئەموودی بو ملله تی خو کر بوو ژی وه کی قورئان ژی فه دگو هیزت : ﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ . أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَتَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ .. ﴾ [إبراهيم : ۸-۹] به لی دگهل هندی ژی سه رهاتی یا فان هه ردو و ملله تان د ته واتا د نوکه دا نینه ! وهه ژی گوتتی یه کو سه هاتی یا فی ملله تی و تیر نا وی د ناف عه ره بان دا یا به لاف بوو به ری قورئان بیته خواری ژی .

د راستی یا خو دا یا جودا نینه ؛ چونکی گازی هەر ئه و گازی به یا نوح و هوود پی هاتین ، و بهرسف ژی هەر ئه و بهرسفه یا کافرین بهری وان دای ، و خو ئه نجام ژی هەر ئه و ئه نجامه :

﴿ وَإِلَىٰ تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ - وَمه بؤ ئه موودی یان برایی وان صالح هنارت ، ئینا وی گۆته وان : ئه ی ملله تی من په رستنا خودی ب تنی بکن ، و هوین ژ دل عیباده تی بؤ وی بکن ؛ چونکی هه وه ژ وی پی شه تر چو خودایین دی یین حه ق نین ، ئه وه یی ده ست ب نافراندنا هه وه کری ژ عه ردی ده می بابی هه وه ناده م ژئ چیکری ، ووی هوین کر نه ئا فاکه رین عه ردی ، قیجا هوین داخوازا ژ بیرنا گونه هان بؤ خو ژ وی بکن ، و هوین ب تۆ به کا دورست فه ل وی بزفړن . هندی خودایی منه یی نیژیکی وی یه یی ژ دل عیباده تی بؤ وی بکه ت ، و ل وی بزفړت ، و ئه و د به رسفا وی دئیت ئه گه ر وی دو عا ژئ کرن ﴿ [هود : ۶۱] .

مه سه له هه ر ئه وه یا هه می پیغه مبه ر پی هاتینه هنارتن : ته و حیده خودی .. کو خودایینی و عیباده ت و گوهداری و حوکمرانی بؤ خودایی ب حه ق ب تنی بن ، ئه وی مروّف ژ چوننه یی دای ، و جیگری یا د عه ردی دا ئیخستی به د ده ستان دا ، و هه ر جاره کا ئه ف گازی به هاته بلند کرن ، مروّف د ده رحه قی دا دینه دو پشک : ﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ آلِ تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ - و ب راستی مه بؤ ئه موودی یان برایی وان صالح هنارتبوو : کو ته و حیده خودی بکن ، و په رستنا که سی دی نه کهن ، قیجا ده می صالح بؤ وان هاتی و بهری وان دایه خودی و په رستنا وی ملله تی وی بوونه دو ده سته ک : هنده کان باوه ری پی ئینا ، و هنده کان کوفر ب گازی یا وی کر ، و هه ر ئیک ژ وان هزر دکر ئه و یی حه قه ﴿ [النمل : ۴۵] .

ومه ژی هسکی یا ملله تی صالحی - وه کی هه ر ملله ته کی دی یی کافر - گه هسبوو ده ره جه کی وان راستی و دورستی یا بیر و باوه ران ب کاری باب و باپیران فه گری

ددا ؛ چونکی ل بهر وان تشته کی مسوگه ر بوو کو دورستی بهس ئه و تشته یی باب و باپیران کری ، وان گۆته پیغه مبه ری خو صالحی :

﴿ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّ لَنَا لِفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ - ئه ی صالح ! ب راستی بهری تو فی گۆتنی بیژی به مه هیفی یا مه ئه و بوو تو بی به یه که ژ مه زن و ری هسی یین مه ، ئه ری تو مه پاشقه لی دده ی کو ئه م وان خودا وه ندان په ری سین یین با یین مه په رستنا وان دکر ؟ و هندی ئه مین ئه م یین د گومانی دا ژ وی گازی یا تو به ری مه دده یی کو ئه م خودی ب تنی په ری سین ﴿ [هود : ۶۲] .

یه عنی : گرفتاری یا وان یا مه زن ئه و بوو چاوا ئه و دی رپبازا باب و باپیران هیلن - کو شرکه - و باوه ری یی ب وی دینی ئینن یی صالح یی هاتی - کو ته و حیده - ! و هو سا بؤ مه ناشکه را دبت کو ته و حید گازی به که بهری هه ر تشته کی مه ژی یی خودانی خو ژ بن ده ستی یا ته قلید و چاقلیکرنا باب و باپیران رزگار دکه ت .

دفن بلندی په کا بی مه عنا :

مه گۆت : ئه موودی یین ملله تی صالحی چو تی بینی ل سه ر که سینی یا صالحی ب خو نه بوون ، به لکی وان هیفی به کا مه زن هه بوو کو صالح ژ بهر شاره زایی و عه قلداری و تیگه هشتنا خو بته ئیک ژ مه زن و ری هسی یین وان ، ئه فه بهری ئه و بهری وان بده ته ته و حیددی و پستی صالح ب گازی یا حه ق بؤ وان هاتی ئه و د ده ر حه قا وی دا بوونه دو پشک : بارا پتر ژ وان - و ب تایه تی ری به ر و مه زن و ده وه له مه ندین وان - دژی صالحی و گازی یا وی پاوه ستان ، و هژماره کا کی م باوه ری ب صالحی ئینا .

ئهوین باوه ری نه ئینای هیجه تا وان چ بو ؟

هیجه تا ژ هه می یا مه زتر ئه و بوو وان گۆت : چاوا ئه م رپکا باب و باپیرین خو به یلین و دو بکه فتنا دینه کی دی بکه بن !؟

هیجه تا وان یا دی ئه فه بوو وان هزر دکر خودی ژ هندی مه زتره کو مروّفه کی بکه ته پیغه مبه ر و بؤ خه لکی به نیرت : ﴿ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ . فَقَالُوا أَبَشْرًا مِمَّا وَاحِدًا

تَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ وَسُعْرٍ . أُولَئِكَ الذُّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَابٌ أَشْرٌ -
 ئەموودىيان دره ب وان ئايەتان كر يين ئەو ترساندين ، وگوتن : ئەرى ئەم ئەف
 كوما بۆش دويكەفتنا مرۆفەكى ب تنى بكهين ؟ ب راستى ئەگەر مە وە كر ئەو
 ئەم ددیین و ژ راستىي ددويرين . ئەرى ژ ناڤهرا مە هەمىيان وەحى بۆ وى هاتىيە
 وئەو بوويە پيغەمبەر ، وئەو ئيكى ب تنىيە ؟ ب راستى ئەو گەلەكى درهوين
 و خوۆمەزنكەرە ﴿ [القمر : ۲۳-۲۵] ، گوتن : بۆچى خودى ملياكەتەك بۆ مە
 نەدھنارت بەرى مە بدەتە دىنى خوۆ ئەگەر راست بت ئەفە دىنى وى بت ، نە .. صالح
 درهوان دكەت خودى ئەو بو مە نەھنارتىيە !

هەمى هيجەتا وان ئەفە بوو .. ودا ئەو وەسا خوۆ نيشا خەلكى بدەن كو ئەو
 ل دويش دەليلين ناشكەرا و بەرچاڤ دچن ، وان باوەرى ئينا خوۆ ب گازی يا صالحى
 ب دەليلەكى بەرچاڤ فە گریدا ، گوتن : ﴿ مَا أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بَايَةَ إِنْ كُنْتَ
 مِنَ الصَّادِقِينَ - تو ژى وەكى مە مرۆفى ژ دووندها نادەمىيى ، فيجا چاوا پيغەمبەرىنى
 دى بۆ تە ئيت ؟ كانى نيشانەكا ناشكەرا بۆ مە بينە پيغەمبەرىنى يا تە راست
 دەريخت ، ئەگەر تو ژ راستگويانى كو خودى تو بۆ مە يى ھنارتى ﴿ [الشعراء :
 ۱۵۴] .

يى نەشارەزا دى ھزر كەت ئەو مللەتەك بوون بىر و باوەرىن خوۆ هەمى
 ب نيشان و دەليلين ناشكەرا فە گرى ددان ، فيجا قوسويى بەس ئەو بوو صالحى
 چوو نيشانين ناشكەرا د گەل دا نەبوون !

دەليلەكى ناشكەرا .. وشەرتەكى مەزن :

گەلەك جارەن وەسا يا چىبووى مللەتەين كافر داخووازا موەجەزەيە كا پەردەدر
 ونەدەتە ژ پيغەمبەرىن خوۆ كرىيە دا ببتە نيشان ل سەر راستگويى يا پيغەمبەرىنى يا
 وان ، و ئەموودى ئيك ژ وان مللەتان بوون ، گاڤا پيغەمبەرى وان صالحى گازی يا
 خوۆ د ئاف وان دا بەلاڤ كرى ، و وان چوو هيجەت نەماين كو نەباوەرى ئينانا خوۆ
 پيغە گرى بدەن رابوون داخووازا موەجەزەيە كى ژى كر ، تەفسيرزان ديبژن :

ئەموودى رۆژەكى ل ديوانخانەيا خوۆ دروينشتى بوون ، پيغەمبەرى وان صالح
 ھاتە نك وان و داخووازا ژ وان كر ئەو باوەرىيى ب دىنى وى بينن و كافر يى خوۆ
 بەيلن ، ئينا وان گوت : وى كەڤرى ھە تو دىنى .. چى گاڤا تە حيشتەرەك بۆ مە
 ژى دەريخت ، ئەو تو مرۆفەكى راستگويى . پيغەمبەرى وان گوتى : باشە ئەگەر
 من داخووازا ھەو بۆ ھەو ب جە ئينا ھوين دى باوەرىيى ب من ئين ؟ وان گوت :
 بەلى ، و وان سۆز و پەيمان ل سەر فى چەندى دانە صالحى .

صالح چوو و پيغە و ل بەرانبەر خودايى خوۆ راوەستا و دەست ب نقيژى كر ،
 و د نقيژا خوۆ دا دوعا ژ خودايى خوۆ كر كو ئەو داخووازا مللەتى وى ب جە بينت بۆ
 ھندى دا ئەو باوەرىيى ب دىنى ھەق بينن ، خودى وەحى بۆ پيغەمبەرى خوۆ ھنارت
 كو ئەو دى داخووازا وان ب جە ئينت بەلى ب وى شەرتى ئەو مايى خوۆ د وى
 حيشتەرى نەكەن ، جەھى وى بڤيت ئەو دى لى چەرت ، و ئاڤا بىرا وان دى رۆژەكى
 بۆ وان بت و رۆژەكى بۆ حيشتەرى بت .

﴿ قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ . وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ
 عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ - صالحى گوتە وان : ئەفە حيشتەرەكە خودى دايبە ھەو
 ل رۆژەكا دەسنيشانكرى ئاف بارا وىيە ، و ل رۆژەكا دى ئاف بۆ ھەو ھەو . وى
 رۆژا دۆرا فەخوارنا وى بت چى نابت ھوين ئافى ژى فەخون ، و رۆژا دۆرا ھەو ب
 ئەو ئافى فەناخوت ، و تشتەكى خراب وەكى ليدانى يان فەكوشتنى چى نابت ھوين
 د گەل بکەن ، ئەگەر خودى ب عەزابا رۆژەكا مەزن دى ھەو تى بەت ﴿ [الشعراء :
 ۱۵۵-۱۵۶] .

و وەسا ديارە كو وان ئەف شەرتە قەبويلكر لەو خودى داخووازا وان ب جە ئينا
 و حيشتەرەك ب وى رەنگى وان گوتى ، و ژ وى كەڤرى وان دەسنيشانكرى ئينا
 دەر .

ثەموودی و جەرباندن :

ووەسا چیبوو خودی موعجزەیا دەریخستا حیشتی ژ کەفری ل سەر دەستی پیغەمبەری خو صالحی ب جە ئینا ، ب وی رەنگی یی مللەتی وی خواستی پستی صالحی ل سەر وان کری یە شەرت کو ئەو دەست نەکنە وی حیشتی ، و ئاڤا بیری رۆژەکی بو وی بهیلن بەرانبەر هندی کو ئەو شیری بو خو ژ ی بدۆشن هندی وان بقیەت .

و هەنارتا فی حیشتی ب فی رەنگی نەعەدەتی بو هندی بوو دا خودی وان پی بجهربینت : ﴿ إِنَّا مُرْسِلُو النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ . وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ - هندی ئەمین ئەم دی وی حیشتی ژ کەفری دەریخین یا وان داخواز کری ؛ دا وان پی بجهربینن ، فینجا تو - ئەی صالح - زیڕەشانی یی ل وان بکە کانی دی چ عەزاب ب سەر وان دا ئیت ، وتو صەبری ل سەر گازی یا خو ونەخۆشی یا وان بکیشە . وتو ب وان بدە زانین کو ئاڤ د ناڤهرا مللەتی تە و حیشتی دا یا لیکفە کری یە : رۆژەکی بو حیشتی یە ، و رۆژەکی بو وانە ، هەر رۆژەکی ئەو دی ئامادە بست یی بارا وی بست ، ویی بارا وی نەبت ئامادە نابت ﴿ [القمر : ۲۷ - ۲۸] ، و ئەو بوو ئەو دفی جەرباندنی دا ب سەر نە کەفتن !

یا بەر عەقل ئەو بوو دەمی ئەموودی یان ئەف موعجزە ژ پیغەمبەری خو دیتی باوهری پی ئینابا وزانیا کو ئەف کارە ژ خودی یە ، بەلی وان ئەو نەکر ، و شوینا کو ئەف موعجزە باوهری یی ل نک وان پەیدا بکەت پسر ئەو ل سەر کوفری مجد کرن ، لەو صالحی جارە کا دی دەست ب شیرە تکرنا وان کر :

﴿ إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا عِوَانِي . وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ . أَتُرْكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ . فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ . وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ . وَتَنْجُونَ مِنَ الْجِبَالِ الَّتِي هُنَّ فَاوِئَاتٌ لِلْبَلْغَامِ وَاللَّحْمِ النَّاسِ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا عِوَانِي . وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ . الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ - دەمی برایی وان صالحی گۆتی یە وان : ئەری هوین ژ عەزابا

خودی ناترسن ، و پەرستنا وی ب تنی ناکەن ؟ هندی ئەزم ئەز ژ لای خۆدی قە بو هەو یی هاتیمە هەنارتن ، و ئەز د گەهاندنا فی پەیمانی دا یی دەسپاکم ، کا چاوا من ئەو ژ خودی وەرگرتی یە وەسا ئەز وی دگەهینمە هەو ، فینجا هوین ژ خودی بترسن ، و پیگیری یی ب وی بکەن یا من بەری هەو دا یی . و ئەز سەرا شیرە تکران و پینیشادانا هەو داخوازا چو جزای ژ هەو ناکەم ، هەما جزایی من ب تنی ل سەر خودایی هەمی چیکری یانە . ئەری خودایی هەو دی هەو هیلتە د وی خۆشی یی دا یا هوین تیدا و هوین هەر دی د فی دنیایی دا پشت راست و تەنا ژ عەزاب و نەمان و مرنی مینن ؟ د ناڤ باغین خودان بەرەم و کانی یین ئاڤی و بیستان و دارقەسپین خودان بەرەمەکی نەرم و گەهشتی دا ، و هوین ب شارەزایی و دفن بلندی قە خانیا د چیا یان دا دکۆلن . فینجا هوین ژ عەزابا خودی بترسن ، و گوهداری یا شیرەتا من بکەن ، و گوھی خو نەدەنە وان یین زۆرداری ل خو کری و گەلەک ب ناڤ گونەهی وی ئەمیری یا خودی قە چوین ، ئەوین کاری وان خرابکاری یا د عەردی دایە و ئەو چاکیی تیدا ناکەن ﴿ [الشعراء : ۱۴۲ - ۱۵۲] .

بەلی فی هەمی یی کار د وان نەکر ، و وان بەر دەوامی ل سەر رکداری یا خو کر ،

حەتا مەسەلە گەهشتی یە هندی وان ئنیەتا دو تاوانین مەزن کرە دلی خو ..

تاوانا ئیککی :

کوشتنا وی حیشتی بوو یا وان ب خو داخوازا پەیدا بوونا وی کری !

پیغەمبەری وان صالحی ل سەر وان کربوو شەرت کو ئەو دەست نەکنە حیشتی و پیککی لی نەگرن ؛ دا چی جهی وی بقیەت ئەو بچت لی بجهرت ، و رۆژا دۆرا وی یا ئاڤدانی بت کەس نەچت ئاڤی ژ بیری بەت ، ووەسا دیارە کو پستی هەمیا مەکی بینا ئەموودی یان ژ فی شەرتی تەنگ بوو لەو وان هزرا کوشتنا حیشتی کر ، بیی ئەو هزەرەکی بو گەڤا صالحی بکەن .

مەزن و ماقولین مللەتی ئەموودی کۆمبوونەکا ب لەز کر دا دان و ستاندنی ل دۆر فی مەسەلی بکەن ، و بریارا وان یا دویماهی یی ئەو بوو ئیککی ژ خو

رازی ژوان ب فی کارئ مهزن و ب (خه طهر) رابیت ، وئهو د مهسه لا دیتنا مروقه کئ ب فی رهنگی دا مهحتل نه بوون : ﴿ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا . إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا - ثَمُودِيَّانِ زُ بَهر زیده سهردا چوونا خو پیغه مبهری خو دره وین دهریتخت ، ده می ئهوی ژ هه می یان بی بهختتر ژوان رابووی دا حیشتری فه کوژت ﴾ [الشمس : ۱۱ - ۱۲] .

پیغه مبهر - سلاف لی بن - د هندهك حه دیسین خو دا بو مه بهحسی وی زهلامی دکهت یئ کارئ فه کوشنا حیشتری ب ستویی خو فه گرتی ، وئاشکهره دکهت کو ئهو مروقه کئ سورسوره بوو ، وئیک ژ زه بهردهست و ماقویلین ملله تی خو بوو ، ویی خودان پشت بوو ، د حه دیسه کئ دا یا (نیمام نه حه د) فه دگوهیزت هاتی به : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوته عه لی یئ کورئ ئه بوو طالی و عه ماری کورئ یاسری : ﴿ ئه ری ئه ز بو هه وه نه بیژم کانی بی بهختترین دو زه لام کینه ؟ ﴾ وان گوٹ : به لی .. پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوٹ : ﴿ سورسوری ئه موودی یان ئه وی حیشتتر فه کوشتی ، وئه وی دربه کی ددانته قیرا ته ئه ی عه لی [وئیشارهت کره سهرئ خو] فیجا قیری ژ بهر سور دبت [وئیشارهت کره ریپین خو] . وئهندهك ته فسیرزان (وه کی طه بهری) د هندهك ریوایه تان دا فه دگوهیزن کو ژنه کا خودان مالبات و جوانی خو پیشکیشی پسمامه کی خو کر ب وی شهرتی کو ئهو حیشتری فه کوژت ! (۱۵) .

ههر چاوا یئ ژ هه می یان بهخت ره شتر د ناف ئه موودی یان دا ب فی کارئ رابوو ، و حیشتتر فه کوشت ، و د سهر فی تاوانا خو را وان خو بی منهت کر و گوته

(۱۵) وئه وی عه لی زی کوشتی (عه بدره هانی کورئ موجه می) ل سهر داخوازا ژنه کا خارجی یا کو دگوتنی قه طام ب فی تاوانا خو رابوو بوو ، شاعرهك د فی مهسه لی دا دبیزت :

فلم أر مهرأ ساقه ذو سحاحة	كمهر قطام بیناً غیر معجم
ثلاثة الاف وعبد وقینة	وقتل علي بالحسام المصمم
فلا مهر أعلی من علي وان غلا	ولا فتك الا دون فتك ابن ملجم

پیغه مبهری خو : ئه ی صالح ! ئه فه مه حیشتتر فه کوشت وچی یا ژ ته دبیت تو بکه .. قورئان ژ زار ده فی صالحی فه دگوهیزت ، دبیزت : ﴿ فَقَالَ تَمَتُّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعَدَّ غَيْرُ مَكْدُوبٍ - صالحی گوته وان : سی رورژان هوین ل واری خو خو شوی بی بهن ، پشتی وان ههر سی رورژان مسوگر عه زاب دی ب سهر هه وه دا ئیت ، وئه فه سوژه که ژ خودی دره و تیدا نینه ، و ههر دی ئیت ﴾ [هود : ۶۵] .

تاوانا دووی :

پشتی ئه موودی ب تاوانا کوشتنا حیشتری رابووین ، وان ژ پیغه مبهری خو خواست ئهو وی عه زابی ب سهر وان دا بینت یا ئهو گه فی بی ل وان دکهت ، و د سهر هندی زی را وان کارئ خو بو ب جه ئینانا تاوانا دووی کر :

﴿ قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ . قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ . وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ . قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ . وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ . فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ - صالحی گوته دهسته کا کافر : بوچی هوین له زی ل کورئ و کرنا خرابی یئ دکهن یا کو دی عه زابی ب سهر هه وه دا ئیت ، و هوین باوهری بی و کرنا باشی یان یا کو خیر بو هه وه پیغه دبیت پاش دبخن ؟ بوچی هوین ههر ژ سهری داخوازا ژ بیسنا گونه هان بو خو ژ خودی ناکهن ، و ل خو نازقن ؛ دا بهلکی دلوقانی ب هه وه بیته برن . ملله تی صالحی گوٹی : مه خیر وئیفله حی ژ ته و ژ وان یین هاتینه د دینی ته دا نه دیتی به ، صالحی گوته وان : ههر باشی و خرابی به کا بگه هته هه وه خودی بو هه وه یا نفیسی وئهو دی هه وه جزا دهت ، بهلکی هوین ملله ته کن ب خو شوی و نه خو شوی بی دبینه جه پانندن . و ل باژیری صالح لی نه هه زه لام هه بوون ، کارئ وان خرابکاری یا د عهردی دا بوو ، ئهو خرابکاری یا چو چاکی د گهل دا نه بت . فان ههر نه هان گوته ئیک و دو : هوین بو ئیک و دو ب خودی سویند بخون : کو ئه ب شه فی

و ب خافله تی فه بیین صالحی و مروؤفین وی بکوژین ، پاشی بیژینه وی یی داخووازا خوینا وی بکعت ژ مروؤفین وی : مه کوشتنا وان ب چاف نه دیتی یه ، وئهم د گوتنا خو دا دی دراستگؤ بین . ووان ئەف پیلانه گیرا دا صالحی و خه لکی مالا وی بکوژن ، ئینا مه پیغه مبه ری خو صالح ب سه ر ئیخست ، و مه ب خافله تی فه ئەو گرتن و عه زاب دان ، بینی ئەو هزرا عه زابا مه بکه ن یان کاره کی بو بکه ن . فئجا تو ئەی موحه ممه د ، به ری خو بده دویماهی یا عه درا فان د گهل پیغه مبه ری وان صالحی کانئ مه چ ب سه ری ئینا ؟ مه ئەو و ملله تی وان هه می تیبرن ﴿ [النمل : ٤٦ - ٥١] .

مه عنا ژبلی فه کوشتنا حیشتری وان کوشتنا صالحی و خه لکی مالا وی ژی کره دلی خو . و برپارا وان ئەو بوو ئەو ب شه ف هیرشی بکه نه سه ر مالا صالحی و ل بن په ردی شه فی یی تاری ئەو ب فی تاوانا خو رابن ، و بو ب جه ئینانا فی تاوانئ وان نه ه مروؤفین ب هیژ هلبژارتن ، ووان ژ فان ب جه وده می کومبوونی دا ئیک و دو .. و به ری ئەو بکه ن یا وان دقیت ئەو چیوو یا وان هزرا بو نه کری .

تیچوون بو ئەموودی یان بت :

ده می سه ر داچوونا ملله تی ئەموودی ژ توخوبیان ده رکه فتی ووان ئەو حیشتی فه کوشتی یا خودی ب ره نگه کی موعجزه دایه وان ، ووان پیلان گیراین دا کو پیغه مبه ری خو صالحی و خودان باوه رین د گهل وی دا ژی بکوژن ، فه رمانا خودی ل سه ر تیبرنا وان هات . گافا وان حیشتی فه کوشتی پیغه مبه ری وان صالحی گوته وان : حه تا سی رۆژین دی خودی عه زابه کا عام دی ب سه ر هه وه دا نینت ، وه کی د نایه ته کا پیروژ دا هاتی : ﴿ فَقَالَ تَمَتُّوْا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذٰلِكَ وَعَدَّ غَيْرُ مَكْدُوْبٍ - صالحی گوته وان : سی رۆژان هویس ل واری خو خو شی یی به ن ، پستی وان هه ر سی رۆژان مسوگه ر عه زاب دی ب سه ر هه وه دا نیت ، وئه فه سه رزه که ژ خودی دره و تیدا نینه ، و هه ر دی نیت ﴿ [هود : ٦٥] . و ل شوینا کو ئەو باوه ری یی ب فی گه فا صالحی بینن و ژ عه زابدانی بترسن ، ئەو رابوون

به رگه ریان کر دا صالحی و بنه مالا وی بکوژن . ئەو هه ر نه ه زه لامین په یمان ب کوشتنا صالحی دایه ئیک و دو ب شه ف ل ژفانی خو ده رکه فتن ، و ل جه ه کی ده سنیشان کری گه هشتنه ئیک ، و هه می یان پیکشه قه ستا صالحی کر ، به لی وان تشته ک دقیا و خودی تشته کی دی ، و هه ر گاف ئەو تشت چی دبت یی خودی دقیت .. بارانه کا به ران یا ل نک خودایی ته بو سه ر داچوویان هاتی یه ناماده کرن ل وان هه ر نه ه مروؤفان باری ، و وه کی دهنده ک ریوایه تان دا هاتی ئەو به خت ره شی حیشتی فه کوشتی ئیک ژ وان نه ه که سان بوو . رۆژا دویش دا ده می بوویه سپیده رۆژا ئیک یا گه فی ده ست پی کر ، و رۆژا دووی ویا سی یی ژی ب سه ر وان دا بۆری و به ری وان لی بوو کانئ دویماهی یا هه فرکی یا وان و صالحی دی ل سه ر چ راوه ست ، و ل سپیده یی یا رۆژا چاری د گهل رۆژه لاتئ قیری یه کا وه سال وان هاته راهیلان په ردین گوھین وان هاتنه دراندن ، و د گهل فی قیری یی وان هند دیت ل بن پی بین وان شلقه کا مه زن ب عه ردی که فت ئەو تیکدا هژاندن : ﴿ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِن خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ . وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ . كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِثَمُودَ - فئجا ده می فه رمانا مه ب تیبرنا ئەموودی یان هاتی مه ژ دلؤفانی یا خو صالح وئوین د گهل دا باوه ری ئینا ی رزگار کرن ، و مه ئەو ژ ره زیلی و شه رمزاری یا وی رۆژئ رزگار کرن . هندی خودایی ته یه ئەوه خودان هیژی زال ، و ژ زالبوون و هیژداری یا وی بوو وی ملله تین سه ر داچووی تیبرن ، و پیغه مبه ر و دویکه فتی بین وان رزگار کرن . وده نگه کی ب هیژ و بلند ئەموودی بین زۆردار گرتن ، فئجا ئەو ل واری خو بوونه هنده ک که له خین مرار و که فتنه سه ر ده فی . هه ر وه کی ئەو - ژ له زین نه مانا وان دا - ده مه کی ل وی جه ی نه بووین . نی هندی ئەموودی بوون وان باوه ری ب خودایی خو نه ئینا بوو . نی تیچوون و دویرکه فتنا ژ دلؤفانی یا خودی بو ئەموودی یان بت ، فئجا ئەو چه ند دره زیل و دل نه خو شن ! ﴿ [هود : ٦٦ - ٦٨] .

و ب فی رهنگی عهزایی کافرین ملله تی شه موودی هه می هاتنه تیبرن ، ب تنی زهلامه ک تی نه بت دگوتنی : (ئه بوو رغال) پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیژت : ئه و ل حهره می بوو ، وگافا ژ حهره می دهر که فتی ئه و هاته سه ری وی یا هاتی یه سه ری ملله تی وی . ل پترین ده مان مرؤقین کوه ککار وزرتکه ب هینزا خوؤ دئینه خاپاندن وهرز دکهن چو هینز نینن بشین خوؤ ل بهرانبه ر شیان و قیانین وان بگرن ، وده می ئه و دگه هنه کلؤفانکی یا فی خاپاندنا خوؤ ژ لایه کی فه بی ئه و چو هزری بوؤ نه کهن عهزایا خودی ب سه ر وان دا دئیت ، و د نابقه را چاف وبرویان دا ئه و ب زرتسه کی یا وان فه ژ سه ر روی بی عهردی دئینه مالین .. ﴿ وَمَكْرُؤًا مَكَرًا وَمَكْرُؤًا مَكَرًا وَهُم لَّا يَشْعُرُونَ . فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ . فَبَلَّغْ يَبُوتَهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ . وَأَخْبَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ - ووان ئه ف پیلانه گپرا دا صالحی و خه لکی مالا وی بکوژن ، ئینا مه پیغه مبهه ری خوؤ صالح ب سه ر ئیخست ، ومه ب خافله تی فه ئه و گرتن و عهزابدان ، بیی ئه و هزرا عهزایا مه بکه ن یان کاره کی بوؤ بکه ن . فیجا تو - ئه ی موحه مه د - به ری خوؤ بده دویماهی یا غه درا فان د گهل پیغه مبهه ری وان صالحی کانی مه چ ب سه ری ئینا ؟ مه ئه و وملله تی وان هه می تیبرن . فیجا ئه وین هه خانی یین وانه دکافلن کسه تییدا نینه ؛ ژ بهر وی ژررداری یا وان ل خوؤ کری ، کو شرک ب خودی کری و باوه ری ب پیغه مبهه ری خوؤ نه ئینای . هنلی د وی تیبرنی دایه نیشانه ک ووجه ک بوؤ وی ملله تی هه یه بی پی ئاگه هدار ، وئه فه ریبازا مه یه د دهر حه قا وان دا یین باوه ری بی ب پیغه مبهه ران نه ئینن . ومه صالح وئه وین باوه ری د گهل دا ئینای ژ وی عهزایی رزگار کرن یا ب سه ری شه موودی یان هاتی ، ئه وین ب باوه ری یا خوؤ خوؤ ژ خودایی پاراستی ﴿ [النمل : ۵۰ - ۵۳] .

وصالح پیغه مبهه - سلاف لی بن - و خودان باوه رین د گهل وی دا ژ وی عهزایی هاتنه رزگار کرن ، وده می صالحی پشت دایه ملله تی خوؤ بی نه گوهدار ب خه ماری فه وی دگوت : ﴿ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَنْبَلَعْتُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُمْ لَكُمْ وَلَكِنْ لَّا تُجِبُونَ النَّاصِحِينَ - ئه ی ملله تی من ب راستی من ئه و په یام گه هانده هه وه یا خودایی من

فه رمان بی ل من کری ، و بوؤ شیره تکرنی و ترساندن یی یا ژ من هاتی من کر ، به لی هوین حه ز ژ شیره تکه ران ناکه ن ، هوین گوتنن وان دزفرین ، وه وه گوهداری یا هه ر شه یانه کی له عه نه تی بی هه ی کر ﴿ [الاعراف : ۷۹] .

پیغه مبهه ری ئیسلامی ل شوینواری شه موودی یان :

د کتیپن حه دیسان هاتی یه کو ده می پیغه مبهه - سلاف لی بن - چوویه عهزایا ته بوو کی د بهر شوینوارین ملله تی شه موودی را بوؤی ، وئه و جه نیشا سه حاجی یین خوؤ دان یین کو حیشتتر تیپرا ده ات و دچوو ، وگوته سه حاجی یین خوؤ : ده می هوین دچنه جه ی وان یین هاتینه عهزابدان ب گری فه بوؤن ؛ دا ئه و نه ئیته سه ری هه وه یا هاتی یه سه ری وان ، وده می پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - دیتی هه فالین وی ئاف بوؤ خوؤ ژ بیرا شه موودی یان یا داگرتی وهه فی ری خوؤ بی پی کری ، گوته وان : وی ئافی بریژن ووی هه فی ری بده نه حیشتترین خوؤ .

دویماهی یا صالح پیغه مبهه ری :

د هنده ک گوتنان دا هاتی یه کو پشتی کافرین ملله تی صالحی هاتینه تیبرن ، و واری وان ژ مرؤقان قالا بووی و بوویه کافل ، پیغه مبهه ری وان صالحی - سلاف لی بن - قه ستا مه که ه ی کر و ل حهره می ئاکنجی بوو حه تا ئه مری خودی کری ، و ژ فی چهندی دئیته زانین کو حهره م و باژیری مه که ه ی هنگی دئاقا بوون ، ویا دیاره کو پشتی هنگی که عبه خراب بوو بوو ، و باژیری مه که ه ی کافل بوو بوو حه تا ئیبراهیم پیغه مبهه - سلاف لی بن - هاتی و جاره کا دی که عبه ئافا کری وه کی کو دی بوؤ مه ژ سه رهاتی یا وی ئاشکه را بت نه گه ر خودی حه ز بکه ت . و خودی چیتر دزانت .

وژبلی فی سیناهی یی فورئان وحه دیس چویئ ژ نهسه با ئیبراهیمی بو مه
 نافه گو هیژن ، به لی تشتی گومان تیدا نهیی نهوه کو ئیبراهیم ژ دووندهها نوح
 پیغه مبهری یه - سلاف لی بن - وپشتی وی ب زه مانه کی دریتز هاتبو .

و چونکی ئیبراهیم باپیروی یه عقوبی یه - نهوی دیبژنی : ئیسرائیلی -
 ئیسرائیلی یان پویته به کی مه زن یی دایه سه رهاتی یا وی ونه مالا وی د کتیبا خو دا
 نهوا نهو ب ناقی (کتیبا پیروژ) دده نه ناسین ، د پشکا (په یمانا که فن - العهد
 القدیم) دا (۱۶) ، د فی پرتو کی دا هاتی به کو ئیبراهیم - یان : نه برام وه کی نهو
 دیبژنی - کورئ تارحی یه ، و تارح کورئ ناحووری یه ، و پییدا دچن حه تا دگه نهه بابی
 هه شتی کو نه رفه کشادی کورئ سامی کورئ نوحی یه . یه عنی : ل دویف ریوایه تا
 (تهورانئ) د ناقه را تارحی بابی ئیبراهیمی ونووحی دا هه شت باب هه نه .

بابی ئیبراهیمی ودهیکا وی :

وه کی ژ یا بوری بو مه ناشکه را بووی جوداهی یه ک د ناقه را ریوایه تا قورئانی ویا
 (سفر التکوین) دا د دهر حه قا ناقی بابی ئیبراهیمی دا هه به ، قورئان دیبژت : ناقی
 بابی ئیبراهیمی نازهر بوو ، و (سفر التکوین) دیبژت : ناقی وی تارح بوو .
 و یا غه ریب نهوه گه له ک زانایین موسلمان بهر گه ریان کری یه کو ریوایه تا قورئانی
 (ته نویل) بکه ن ، دا د گه ل ریوایه تا تهوراتی بگونجت ، هه ر وه کی ریوایه تا
 تهوراتی بناخه به کی باور یی کری یه ! لهو دی بینی ئیک ژ وان لی دگه ریپت کو
 (نازهری) بکه ته مامی ئیبراهیمی نه بابی وی (۱۷) ، وهنده کیسن دی دیبژن : دیاره
 نازهر له قه بی وی بوو نه ناقی وی بوو .. وهند .

(۱۶) و ب تایبه تی د (سفر التکوین) دا .

(۱۷) وهنده ک ژ وان وان مه خسه ده کا دی زی ب فی چه ندی هه یه ، نهو دیبژن : دایباین
 پیغه مبهری مه - سلاف لی بن - ژ ده یباین وی حه تا دگه نه نادم وحووایی هه می به حه شتینه ،
 ودا نازهری بابی ئیبراهیمی گوتتا وان دره و دهر نه ئیخت ، رابوون نایه ت ته نویل کر و نازهر حسینب
 کر مامی ئیبراهیمی !

سه رهاتی یا ئیبراهیمی - سلاف لی بن -

ئیبراهیم .. خوشتفی یی خودی ، نهوی ناقی وی پتر ژ شیست جاران
 د قورئانی دا هاتی ، نهو پیغه مبهری خودان قه دره یی گه له ک جاران خودایی مه زن
 فرمان ل مه (نومه تا موحه مده دی) کری کو نه م چاف ل وی بکه یین و ل سه ر
 ریکا وی بچین .. ریکا خو ته سلیم کرنا ب هه می فه بو خودی .
 فی جاری به حسی مه دی سه رهاتی یا فی پیغه مبهری بت ، نه گه ر خودی حه ز
 بکه ت .

ئیبراهیم کی بوو ؟

وه کی هه ر جار ئیکه مین پسارا نه م ده لیخین ل ده سپیکا فه گیرینا سه رهاتی یا فی
 پیغه مبهری دی نه فه بیت : نه ری ئیبراهیم کی بوو ؟

بو به رسف دی بیژن : نه قورئانی ونه حه دیسین درست به رسقا فی پساری
 نه دایه ، تشتی قورئانی بو مه گوتی ب تنی نه فه یه قورئان ناقی بابی ئیبراهیمی یی
 درست بو مه فه دگپرت و دیبژت : ﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَّ أَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً
 إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ - وَتَوَّاهُ مَوْحِمًا مَّهْدًا ، به حسی دان وستاندنا
 ئیبراهیمی سلاف لی بن د گه ل بابی وی نازهری بکه ، ده می وی گوتی یی : نه ری
 تو وهنده ک صه نه مان دکیه خودا وژبلی خودی تو په رستی بو دکه ی ؟ نه ز ته و ملله تی
 ته د به رزه بوونه کا ناشکه را دا دینم ﴿ [الانعام : ۷۴] .

وچونكى قورئان ژندهرى خودايى يى ئيكانهيه يى كو ب رهنكه كى پاراستى گه هشتى به مه هم ديبژين : ريوايه تا وى - بىي كو تهئويل بكهين - ژ ههر ريوايه ته كا دى يا دورستتره ^(۱۸) ، وئوپين خو ب تهئويلا ريوايه تا قورئانى فه مژويل دكهن دا ل دويشف ريوايه تين دى بهن ، يا باشتير بو وان نهوه نهوه ريوايه تين دى ل دويشف ريوايه تا قورئانى بينن ، نه گهر وان باوهرى ههبت كو قورئان بناخهيه .

وژبلى نايه تا قورئانى د حه ديسه كا دورست ژى دا يا (بوخارى) ژ (نه بوو هورهيره) فه دگو هيئت هاتى به : ﴿ يلقى إبراهيم أباه آزر يوم القيامة .. ﴾ ، نه فه ژى هندى دگه هينت كو بابى ئيبراهيمى نازهره .

وتشتى دى يى قورئانى بو مه ژ بابى ئيبراهيمى فه گوهاستى وتهوراتى به حس ژى نه كرى نه فه به : كو هه فركى سه را دينى دورست د نابقه را ئيبراهيمى وبابى وى دا چي بو بوو ، وبابى ئيبراهيمى ژ وى خواست كو نهو ژ وى وهلاتى دهر كهفت يى نهو لى ، وئبراهيمى نهف داخوازا وى ب جه ئينا ، وبابى خو هيتلا ومشهخت بوو .. وبهروفاژى يا قى چهندي تهورات ناشكه را دكهت كو ئيبراهيم د گهل بابى خو ژ باژيرى (نور) بهر ب (حهررانى) فه مشهخت بوو ، وهكى پاشى دى فه گيرين . و دهندهك ژندهران دا هاتى به كو ناقى دهيكه ئيبراهيمى (عهوشاء) بوو .

ئىبراهيم .. دم ، وجه :

د بهرسقا قى پسارا دو سهرى ژى دا دى بيژين : د چو نايه تان وچو حه ديسين دورست دا نه هاتى به كانى ئيبراهيم ل چ دهى ، و ل كيژ وهلاتى ژيا بوو ، بهلى ژ هلكولينين شوينوران (حه فرياتان) ، و فه كولينين ديووكى ، ناشكه را دبت كو ئيبراهيم پيغه مبهر - سلاف لى بن - دوهزار سالان ههتا هزار وحهفت سهه د سالان

(۱۸) وهيژاى گوتنى به كو ديووكنفيسى كهفن (يوسيفوس) ديبژت : ناقى بابى ئيبراهيمى (نانهر) بوو ، و نانهر و نازهر - وهكى ناشكه را - دنيزيكى ئيكن .

بهرى بوونا عيساى - سلاف لى بن - يى هاتى به سهه دنيايى . ^(۱۹) و ل دور جهي ئيبراهيم لى بووى ، ويشكا ئيكي ژ زينا خو لى بوراندى سى بوچوونين سهه ره كى هه نه دئينه گوتن :

يا ئيكن - كو ريوايه تا تهوراتى به - ديبژت : ل باژيرى (نور) ^(۲۰) كو ئيك ژ باژيرين ناقدارين وهلاتى كلدانى يان بوو ل وى سهه دهى وسهه ب بابلى فه بوو ، خودى سى كورپ دانه تارحى - پشتى ژى يى وى ژ حهفتى سالى يى بووى - : نه برام ، و ناهوور ، وهاران ، و پشتى چهنه ساله كان - بىي ده سنيشان كرنا هژمارا وان سالان - تارحى مالا خو ژ باژيرى (نور) ل وهلاتى كلدانى يان باركر و قيا قهستا وهلاتى كه نعانى يان (ل شامى) بكهت ، بهلى بهرى نهو بگه هته شامى نهو ل باژيرى (حهررانى) يى كشدانى يان ئاكنجى بوو ، و ل وبرى مر ، و پشتى مرنا وى ئيبراهيمى مالا خو فه گوهاسته وهلاتى كه نعانى يان ، و ل شه كيم (نابولسا نوكه) ئاكنجى بوو ، پاشى پشتى ده مه كى چوو ههروونى (نه ل خه ليلا نوكه) و ل وبرى ما ههتا مرى .

يا دغوون نهوه يا ديبژت : ئيبراهيم ل شامى ، ل جهه كى نيزيكى باژيرى ديمه شقى يى بووى ، ويشكا ئيكي ژ ژى يى خو ل وبرى بوراندى به .

يا سسين ديبژت : بابى ئيبراهيمى خهلكى باژيرى (حهررانى به) - كو ئيك ژ باژيرين كوردستانى بينن ناقداره - ، و ل قى باژيرى خودى ئيبراهيم دابوو ،

(۱۹) ل دويشف ريوايه تا تهوراتا نوكه ئيبراهيم (۱۹۴۸) سالان پشتى نادهى يى بووى ل سالان (۲۱۶۶) بهرى زايينى ، و (۲۱۲۳) سالان پشتى وى يى مرى ، و د نابقه را مرنا ئيبراهيمى و بوونا عيساى دا نيزيكى (۱۸۰۰) سال هه نه ، و ل دويشف قى ريوايه تى ديووكا مروقينى يى بو (۳۸) قهرنان بهرى زايينى دزفرت ، و نه فه بيست قهرن پشتى زايينى ژى چوون مه عنا - نه فه نيزيكى (۸۵) قهرنايه مروف ل سهه روى يى عهردى دژيت .. مه گوت : ل دويشف ريوايه تا تهوراتا نوكه !

(۲۰) دكهفته ده فه را ژيرى يا عيراقا نوكه .

ودهى ئەو ھېشتا زارۆك بابى ۋى مالا خۆ ئېنا باژېرى (ئۆر) ۋى ئاكنجى بوو ، ئىبراھىم ل ۋىرى مەزن بوو بوو ، ۋىشتى چەند سالە كان ئەف مالە زفرى قە ۋەلاتى خۆ ۋ ل حەررانى ئاكنجى بووقە ، ۋقە كۆلىنىن شوینواران يىن نوى پىسر پىشتەقانى يا قى بۇچونى دكەن .

ۋ ب دورستى نەھاتى يە زانین كانى ئىبراھىم ژ چ مللەت بوو يە ، ۋتشتى بەرەقل ئەو ۋەنە مالا ئىبراھىمى ژ ۋى مللەتى بت يى ھنگى ل حەررانى دژيا .. ۋيا زانايە كو خەلكى دەقەرا حەررانى ل ۋى دەمى ستىر پەرىس بوون ، ۋخەلكى ۋەلاتى بابلى (ۋخەلكى ئۆر ژى د گەل وان دانە) پەرستنا صەنەمان دكر .

رامانا پەيقا (ئەبرام ، ئەبراھام ، ئىبراھىم) :

يا زانايە كو پەيقا (ئىبراھىم) پەيقە كانە يا عەرەبى يە ، لەو قى پەيقى د زمانى عەرەبان دا چو رامان بۇ نىن ، وزانايىن زمانان دىيژن : پەيقا ئىبراھىم - ۋەكى نوکە ب عەرەبى دئىتە زاركرن - ژ پەيقا (ئەبراھام) يا سريانى يا ھاتى يە ۋەرگرتن ، كو ب رامانا : « بابى دلۇقان » دئىت .

ۋەندەك دىيژن : ئەف پەيقە يا عەربى يە ، ژ دو پارچەيان يا لىكدايە : (ئەب : باب) ، ۋ (راھام : گەلەك) يەعنى : بابى گەلەكان ؛ چونكى دووندەھە كا بۇش ب دويىف كەفتبوو .

ۋسەيدا (عەباس مەحموود ئەلەققاد) دىيژن : دەمى ئىبراھىم بووى بابى ۋى ئاقى ۋى كرىو (ئىبرام) يەعنى : خۇشتقى يى خوداۋەندان (صەنەمان) ، بەلى پىشتى ھنگى ئاقى ۋى ھاتە گوھارتن ۋبوو (ئىبراھام) يەعنى : خۇشتقى يى خودى ، ۋ ب قى چەندى پەيقا ئىبراھام (يان ئىبراھىم) ب دورستى دكەفتە بەرانبەر پەيقا (خلیل الله) يا عەرەبى .

ۋ د قورئانى ۋەدەدىسان دا ھژمارە كا ناسناقان بۇ قى پىغەمبەرى ھاتىنە دانان ۋەكى : (خلیل الله - خۇشتقى يى خودى) ۋ (شىخ الأنبياء - پىرى پىغەمبەران) ۋ (أب الأنبياء - بابى پىغەمبەران) ۋ (أب المؤمنین - بابى خودان باۋەران) .

ئىبراھىم بەرى پىغەمبەرىنى يى :

سەرھاتى يا زىنا ئىبراھىمى بەرى بىتە پىغەمبەر ب بەرفرەھى نەھاتى يە زانین ؛ چونكى نە د قورئانى دا ۋنە د ھەدىسان ژى دا - ۋنە د تەۋراتى دا - بەھسى قى قويناغا ژى يى ۋى ب درىژى نەھاتى يە كرن .

ۋ ل دويىف گۆتىن ژىك جودا د ۋەر ھەقا ۋى جھى دا يى ئىبراھىم لى ژىاي مرؤف دشىت بىژت : ئىبراھىم - چ ل حەررانى بت ، چ ل ئۆر بت - زارۆكىنى ۋجھىلىنى يا خۆ ل ژىرى يا عىراقى بۇراندى يە ، د ئاقبەرا ئۆر ۋبابلى دا ، ۋدىرۆك بۇ مە قەدگىرت كو ئەو دەمى ئىبراھىم لى ژىاي - دەسپىكا ھزارا دووى بەرى زايىنى - شارستانى يە كا پىشكەفتى ل ۋەلاتى بابل ھەبوو ، يا پىشكەفتى ژ لايىن علمى ۋھۆنەرى ۋئاقھى يان قە ، ۋيا پاشكەفتى ژ لايى بىر ۋباۋەران قە ؛ چونكى خەلكى قى ۋەلاتى خودايى ب ھەق نەدناسى ۋپەرستن بۇ ھندەك خوداۋەندىن چىكرى پىشكىش دكر ، ۋ ل بەر سىبەرا شارستانى يا بابلى يان كۆلان ۋدېوانخانە دتژى صەنەم بوون ، ئەو صەنەمىن پەرستن بۇ دەھاتە كرن ، ۋەندەك دىرۆكفان دىيژن : ئازەرى بابى ئىبراھىمى ب خۆ ئىك ژ وان كەسان بوو يىن ب كارى چىكرنا صەنەمان رادبوو ، ۋدویر نىنە ژ بەر زىدە گرىدانا ۋى ب صەنەمان قە ۋى ئاقى كورى خۆ يى نەخرى كرىتە (ئىبرام - خۇشتقى يى صەنەمان) .

ۋدىيژن : پىشتى ئىبراھىم فاما بووى ، دەمى بابى ۋى ئازەرى صەنەمەك چى دكر ددا قى ۋدگۆتى : ھەرە بىبە بازارى بۇ مە بفرۆشە ، ۋچونكى ئىبراھىم ھەر ژ زارۆكىنى يى بۇ پىغەمبەرىنى يى دەھاتە نامادە كرن ، خودى فطرەتە كا ساخلەم داۋوبى ۋى پى دزانى كو ئەف دىنى بابى ۋى ل سەر دىنە كى بى خىرە ، ئىبراھىمى صەنەم دبر د ئاقى دەلاند ۋ ب ترانە قە دگۆتى : ئاقى قەخۆ ! ۋگافا دچوو بازارى گازى دكر : كى دى قى كرت يى ژبلى خوسارەتى يى تىشتە كى نەگەھىنت !؟

ئەف كارى ئىبراھىمى دەمى ھېشتا زارۆك ل دللى خەلكى نەدھات ؛ چونكى وان ئەف كارى ۋى حسىب دكر ترانە پىكرن ب دىن ۋصەنەمىن وان ، ۋدویر نىنە وان

هندەك جاران گازندەيېن خۇ ژ ئىبراھىمى گەھاندېنە بابى ۋى ژى ، بەلسى ۋى ئەف گازندە ب چو فە ۋەرنەگرت بن ، ب ھىجەتا ھندى كو ئىبراھىم زارۇكە كى نەزانە .
 د ناف فى ۋەلاتى دوير ژ خودى دا ، و ل نك فى بابى صەنەم پەرىس ، خودى بەنىيى خۇ ئىبراھىم - سلاف لى بن - پاقر ۋىژوین راکر ، ھىشتا خودى ۋەحى بو نەھنارتى نەقىانا صەنەم پەرىسىيى ئىخستبوو سەر دللى ۋى ، ئىبراھىمى ب خورپىتى يا خۇ دزانى كو خودى ژ ھندى مەنزىرە د بەرەكى يا دارەكى دا بىتە كۆمكرن ، وئىبراھىم ل سەر فى باۋەرى يا پاقر ما ھەتا خودى قەنجى يا خۇ ل سەر ۋى تمام كرى ۋىيغەمبەراتى بو ھنارتى .

يېغەمبەرىنى يا ئىبراھىمى :

ئىبراھىم ژ لايى خودىيى خۇ فە بو بارەكى گران ۋەمەن - كو يېغەمبەرىنى يە - دەتە نامادە كرن ، لەو ھەر ژ زارۇكىنى يا ۋى خودى خورپىتى يە كا پاك ۋى پاقر دابوويى ، ۋەكى د نايەتەكى دا ھاتى : ﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ - و ب راستى مە ئىبراھىم ب ۋى ھىدايەتا ۋى ئىنابوو سەر رى ، يا ۋى بەرى مووسا ۋى ھاروونى بەرى خەلكى ددايى ، ۋەمە دزانى كو ئەو خودانى ۋى چەندى يە ﴾ [الأنبياء : ۵۱] ، دەمى ئىبراھىم گەھىشتى ۋىبوويە زەلامەكى تمام خودى ئەو ھىژاى ھندى دىت بو ھلگرتنا گازى يا خۇ ھلېژىرت ، و ب راستى مە نەزانى يە دەمى ئەو بو يېغەمبەرىنى يى ھاتى يە ھلېژارتن كانى ژىيى ۋى چەند سال بو .

ئىبراھىمى - ۋەكى ھەر يېغەمبەرەكى دى - ملين خۇ ب دورستى دانە بەر بارى يېغەمبەرىنى يى ، ل سەرى ژ مالا خۇ دەست پى كرى ، ۋەر ھەر كەسەكى ۋى گازى يا خۇ گەھاندە بابى خۇ ۋژنكا خۇ سارايى ۋى برازىيى خو لووطى ، ھەر ۋەسا گازى خۇ گەھاندە مللەتى خۇ ژى .. ۋەكى ھەر جار ھۇمارە كا كىم ژ فەقىر ۋژاران گوھدارى يا ۋى كرى ، ۋىپىرى يا خەلكى نەيارەتى يا ۋى كرى .

ئىبراھىم ۋە لافكرنا گازى يا ئىسلامى :

ئىسلام گازى يا ئىبراھىمى بو ، ئەو دىن بو يى ئىبراھىمى بەرى خەلكى ددايى ، ۋەكى خودايى مەزن دىبىت : ﴿ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ - ئەف دىنى ھۇساب ساناھى دىنى بابى ھەۋە ئىبراھىمى يە ، ۋخودى يە د كىتابىن بەرى ھاتىنە خورايى دا نافى ھەۋە كرى يە موسلمان ﴾ [الحج : ۷۸] .

و د نايەتە كا دى دا ھاتى يە كو ئىسلام ئەو دىن بو يى خودى بو يېغەمبەرى خۇ ھلېژارتى ، ۋەكو گوتى : ﴿ وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ . إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ . وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ - و كەس پىشت نادەتە دىنى ئىبراھىمى - كو ئىسلامە - كىم فامەكى نەزان نەبت ، و ب راستى مە د دىيى دا ئەو بو يېغەمبەرىنى يى ھلېژارت ، ۋەو ل ئاخىرتى ژ چاكانە يىن دەرەجىن بلند بو وان ھەين . ۋەگەرا فى ھلېژارتى لەزكرنا ۋى يا بى دودلى بو بو ئىسلامى ، دەمى خودايى ۋى گوتى يى : دللى خۇ بو خودايى خۇ خورى پاقر بكة . قىجا ئىبراھىم د بەرسقى ھات وگوت : من خۇ تەسلىمى خودايى ھەر تىشتەكى كرى ب دلسۆزى ۋىيان ولىزقرىن فە . وئىبراھىمى ۋىەحقوويى كورپىن خۇ پالدىن كول سەر ئىسلامى موكم بىن گوتن : ئەى كورپىن مە ھندى خودى يە ئەف دىنە بو ھەۋە ھلېژارتى يە ، كو دىنى ئىسلامى يە [يى موھمەد سلاف لى بن پى ھاتى] ، قىجا ھوین ھەمى ژىنا خۇ ئەۋى نەھىلن ، ۋىلا مرن نەگەھتە ھەۋە ئەگەر ھوین د موسلمان نەبن ﴾ [البقرة : ۱۳۰ - ۱۳۲] .

ۋەكى مە گوتى دەمى خودى ئىبراھىم بو گازى يا خو ھلېژارتى بەرى ھەر تىشتەكى ۋى ئەف گازى يە گەھاندە بابى خو ، ۋچونكى د سەرھاتى يا ئىبراھىمى دا د گەل بابى ۋى دەرسە كا مەزن بو خودان باۋەران ھەيە قورئانا پىروژ بو مە فەگىراپە ، ۋەم ژى ل قىرى دى بەحس ژى كەين ..

ئىبراهيم د گەل بابى خۇ :

نازەرى بابى ئىبراهيمى مۇرقە كى صەنەم پەرىس بوو ، و ل دويف گۆتسە كى
وى صەنەم چى دكرن ژى ودفروتن ، و دەمى ئىبراهيمى دەست ب گازى يا خۇ كرى
ژ بابى خۇ دەست يى كر - وەكى مە گۆتى - ژ بەر سى ئە گەران :

يا نىكى : چونكى نازەر بابى ئىبراهيمى بوو وئىبراهيم مۇرقە كى دلۇفان بوو
ب بابى خۇ و بەرى هەر كەسە كى وى خىر بو وى دقيا .

يا دوون : چونكى بابى وى صەنەم چى دكرن ، و ب هاتتا فى مۇرقى بو نواف
رېزىن ئىسلامى دەر گەهە كى خرابى يى مەزن ل باژىرى دئىتە گرتن .

يا سىبىن : چونكى ئىبراهيم مۇرقە كى (داعيه) بوو ، و مۇرقى (داعيه) بەرى
هەر تشتە كى ژ مالا خۇ دەست پى دكەت ؛ چونكى تشتە كى بەرەقل نىنە ئەو
پىسى بى د مالا خۇ دا قەبويل بکەت ولى بگەرىپىت مالین خەلكى پاقر بکەت .

وقورنالى د گەلەك جهان دا سەرھاتى يا ئىبراهيمى د گەل بابى وى بو
قەگىراپە ، ژ وان جهان سوورەتا (مەرىمە) ژ ئايەتا [۵۰ - ۴۱] ، خودايى مەزن
دبىزت : ﴿ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴾ ئىبراهيم پىغەمبەرە كى
راستگو بوو د هەمى گۆتن و كرىرىن خۇ دا ، ودا ئەو بو موسلمانان بىتە جەھى
چاقلىكرنى تو - ئەى موحەمەد - د فى قورنالى دا بەحسى سەرھاتى يا وى د گەل بابى
وى بو مللەتى خۇ بکە ، ئەوى - سلاف لى بن - چ كر بوو ؟

﴿ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴾ دەمى وى
گۆتى يە بابى خۇ نازەرى : ئەى بابى من ! ب فى پەيضا نازك ؛ دا بىرا وى ل وى
پەيوەندى يى بىنتە قە يا وان دگەهينتە ئىك كو كورىنى و باينى يە يا كو هەندى
دخوازت هەر ئىك ژ وان د خىرا يى دى دا بت ، ئەى بابى من ، ژ بەر چ تو وان
صەنەمان دپەرىسى يىن نە گوھ ل تشتە كى دبت ، ونە چو تشتا دبىن ، ونە گەر خودى
نەبت ئەو نەشپىن تشتە كى ژ تە پاشقە لى بدەن ؟ ئاخرى پەرستن بو هەندى يە دا ئەوى

مۇرق پەرستنى بو دكەت مفايە كى ب گەهينتە مۇرقى ، ئەف صەنەمىن هە د رەق
وهشكن ، تشتە كى ژ فى ناكەن !

﴿ يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴾ جارە كا
دى : ئەى بابى من ، هەندى خودى يە ژ وى زانىنى يا دايە من يا نە دايە تە ، فىجا تو
وى ژ من قەبويل بکە ، و تو د وى تشتى دايى ئەز تە بو گازى دكەم دوپكەفتنا من بکە
، ئەز دى بەرى تە دەمە وى رىكا راست يا تو لى بەرزە نەبى باش هزرا خۇ د گۆتتا
ئىبراهيمى دا بکەن . . طبعەتى مۇرقى يى وەسايە گەلەك جاران مۇرق ژ خۇ ناگرت
گوھى خۇ بدەتە وى حەقى يى يا ئىكى ژ مۇرقى كىمتر بو مۇرقى بىزت ، فىجا دا
ئەف طبعەتى نەبى دورست غەلەبەتى ل بابى وى نەكەت ، ئىبراهيمى گۆتە بابى
خۇ : ئەفا ئەز بو تە دبىزم علمەكە خودى يى دا يە من ، يەنى : نە ژ شارەزايى
وزىرە كى يا منە ، هلبزارتەكە خودى كرى ، و علمەكە وى يى دايە من ونە دايە تە ،
فىجا تو دوپكەفتنا وى حەقى يى بکە يا من بو تە گۆتى ، ئەز دى بەرى تە دەمە
رىكە كا راست كو رىكا خودى يە .

﴿ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَانِ عَصِيًّا ﴾ ئەى بابى من ، تو
د پەرستتا فان صەنەمان دا گوهدارى يا شەيتانى نەكەن : چونكى شەيتان ئەو بوو يى
بى ئەمىرى يا خودايى پردلۇفان كرى و خۇ ژ گوهدارى يا وى مەزنىر لىكرى ﴿ يَا أَبَتِ
إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَانِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴾ ئەى بابى من ، هەندى
ئەزم ئەز دترسم تول سەر كوفرى بمرى ، فىجا عەزابهك ژ خودايى پردلۇفان بگەهتە
تە ، و تو د ئاگرى دا بو شەيتانى بى يە هەقال . يەنى : مەسەلە هەمى ئەفەيە دللى من
يى ب تەفە ، و ئەز دترسم ئە گەر تو دوپكەفتتا رىكا خودى نەكەى خودى عەزابه كا
مەزن ب سەر تە دا بىنت ، و تو بى يە ژ وان يىن دچنە جەنەمى ب فى نەرم
و حەلىمى يى ئىبراهيمى گازى يا خۇ گەھاندە بابى خۇ ، بەلى بەرسقا بابى وى يا
ب چ رەنگ بوو ؟

قورنان ژ زار دەفى وى قەدگوھىزت و دبىزت : ﴿ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا
إِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهَ لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْرُنِي مَلِيًّا ﴾ بابى ئىبراهيمى گۆتى : ئەرى تو پشت

ددهیه په رستنا خوداوه ندین من ئه ی ئیبراهیم ؟ به رسقه که زفراتی ژی دپهشت .. نه گوتی : ئه ی کورپی من ، دیسا نه گوتی : کا وهره دا سه حکه یی نه و چ دینه تو پی هاتی ، وبوچی دینی ته یی دورسته ویی من یی خه له ته .. (ته عه صوبا) وی بو رپبازا باب وباپیران ب رهنگه کی و هسا چاف لی تاری کرن وی ناگه ه ژ (عاطفا) بابینی یی نه ما ، ده لیه نه دا دان وستاندنی کو ده وری خو بیست ، ئیکسه ر ده ست ب گه فان کر و گوت : سویند بت نه گهر تو هافیتنا سه نه مین مه بهس نه که ی نه ز دی بهران ل ته بارینم و ته کوژم ! و تو ژ نک من هره نه مینه ل وی جهی یی نه ز لی ، وئیدی د گهل من نه ناخفه .

همه ی رپک لی برین : د گهل من نه ناخفه ، و نه و جهی کو نه ز لی تو نه مینه لی ، و د گهل هندئ ژی ئیدی وه نه بت تو به حسی سه نه مین مه ب خرابی بکه ی ، نه گهر نه ز ب خو دی ته کوژم .. چاوا ؟ دی بهران ل ته بارینم هتا ته دکوژم !

ئیبراهیمی چ به رسف دایي : ﴿ قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بَسِيحَفِيًّا . وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴾ ئیبراهیمی گوته بابی خو : سلاف ژ من ل ته بن نه خوشی به ک ژ من ناگه هته ته ، و پاشی نه ز دو عایین هی دایه تی و گونه ه ژیرنی دی بو ته ژ خودی که م . هندی خودای من ب حالی من یی مهره بان و دلوفانکاره د به رسقا پسپارا من دئیت ده می نه ز هاوار دکه می . و نه ز دی خو ژ هه وه ووان خوداوه ندین هوین په رستنی بو دکه ن فه ده رکه م ، و نه ز ژ دل دی دو عایان ژ خودای خو که م ، به لکی نه ز ب دو عایا خودای خو به خت ره ش نه م کو نه و د به رسقا پسپارا من نه ئیت .

یه عنی : ههر چاوا بت تو بابی منی ، و من خرابی بو ته نه قیت ، نه گهر تو خو ژ من سل بکه ی و من ده رپنخی ژی ، نه ز هره دی دو عایا خیری بو ته که م ، به لکی خودی دو عایا من ب جه بیست و به ری ته بده ته هی دایه تی .

و ژ فی دان وستاندنی پیقه تر قورئان چ به حسی بابی ئیبراهیمی ناکه ت ، به لی قورئان - وسوننه ت ژی - بو مه ناشکه را دکه ن کو بابی ئیبراهیمی هتا مری ژی باوهری ب دینی دورست نه ئینا بو ، له و رپوژا قیامه تی نه و ئیک ژ جه نه می یانه ،

(بوخاری) ژ (نه بوو هورهیره ی) فه دگو هیزت ، دبیزت : پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ يَلْقَىٰ إِبْرَاهِيمَ أَبَاهُ أَرْزُومَ الْقِيَامَةِ ، وَعَلَىٰ وَجْهِ آزْرِ قَسْتَرَةٍ وَغَيْرَةٍ ، فَيَقُولُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ : أَلَمْ أَقُلْ لَكَ لَا تَعْصِنِي ؟ فَيَقُولُ أَبُوهُ : فَاَلْيَوْمَ لَا أَعْصِيكَ ، فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ : يَا رَبِّ إِنَّكَ وَعَدْتَنِي أَنْ لَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُعْتَبُونَ ، فَأَيُّ خِزْيٍ أَخْزَىٰ مِنْ أَبِي الْأَبْعَدِ ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَىٰ : إِنِّي حَرَمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ ، ثُمَّ يُقَالُ : يَا إِبْرَاهِيمُ مَا تَحْتِ رَجْلَيْكَ ؟ فَيَنْظُرُ فَإِذَا هُوَ بِذِيخٍ مَلْتَمِخٍ فَيُؤْخَذُ بِقَوَائِمِهِ فَيُلْقَىٰ فِي النَّارِ - رِوَاةُ قِيَامَتِي ئیبراهیم بابی خو نازه ری دبینت ، و ل سه ر دیمی نازه ری نیشانی عیجزی یی و نه خوشی یی د دیارن ، ئیبراهیم دی بیژتی : ما من نه گوتوو ته بی نه مری یا من نه که ؟ بابی وی دی بیژت : نه فرؤ نه ز بی نه مری یا ته ناکه م ، ئینا ئیبراهیم دی بیژت : یا ره بی ته سوژ دابوو من کو تو رپوژا قیامه تی من شه رمزار نه که ی ، و ما چ شه رمزاری ژ هندی مه زتسه ره بابی من یی دویتر بت ، خودی دی بیژت : من به حه شت ل سه ر کافران حه رام کر یسه ، پاشی دی ئیته گوتن : نه ی ئیبراهیم نه و چی به ل بهر پی یین ته ؟ ئیبراهیم دی به ری خو ده تی حه یوانه کی کریت و د خوینی گه فاستی دی بینت ، فیجا نه و حه یوان دی ب پیپکان ئیته کی شان و دی بهن هافینه د ناگری دا .

ئیبراهیم و سه نه م په رپسین ملله تی وی :

د گهل فی (ده عوا) فه ردی یا ئیبراهیمی د گهل بابی خو ذکر وی ده عوا (جهماعی) د گهل ملله تی خو ژی ذکر ، ههر ده لیه یه کا بو وی هل دکه فت وی ده نگگی خو ب گازی یا حه ق دگه هانده وان ، د سووره تا (الشعراء) دا ژ ئیه تا (۶۹-۸۹) خودای مه زن دان و ستاندنه کا ئیبراهیمی د گهل ملله تی وی بو مه فه دگو هیزت و دبیزت : ﴿ وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ إِبْرَاهِيمَ . إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ . قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُّ لَهَا عَاكِفِينَ - تو نه ی موحه مه د ، به حسی ئیبراهیمی بو کافران بکه ده می وی گوتی به بابی خو و ملله تی خو : هوین په رستنا چ دکه ن ؟ وان گوت : نه م په رستنا هنده ک سه نه مان دکه یین ، فیجا نه م ل سه ر په رستنا وان

دمینین ﴿ و دا ئیبراهیم یی مفایبی یا فی کارئ وان بو وان بهرچاف کهت پسارهک ژ وان کر وگوت : ﴿ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ . أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ - ئیبراهیمی بو دیار کرنا نه حه قی یا بوچوونا وان گوت : نهرئ وان گوهر ل دو عایین هه وه دین دهمئ هوین گازی وان دکهن ، یان نهو مفایه کی دگه هیننه هه وه دهمئ هوین وان دپهر یسن ، یان ژئ نهو زیانه کئ دگه هیننه هه وه نه گهر هه وه پهرستنا وان هیلأ ؟ ﴿ پساره کا د جهئ خو دایه ، ههر کاره کئ مروف بکهت دقیت بهرئ خو بده تئ کانئ کرنا وی چ مفایبی دگه هینته خودانی ونه کرنا وی چ زیانی دگه هینتی ، ول دویف فی نهجانی دئ هه لویسته کی ستینت کانئ وی کاری بکهت یان نه ، بهر سفا ملله تئ ئیبراهیمی - وبایئ وی ژئ د گهل دا - چ بوو ؟ ئایهت دبیژن : - وان گوت : تشته کئ وه سا چئ نابت ، بهلئ یا مه بایین خو دیتبون وان نهو دپهر یسن ، قیجا مه ژئ د وی تشتی دایئ وان دکر چاف ل وان کسر (مه نطق) ئ جاهلیه تئ یئ هه می دهم وجهانه ، بایین مه نهف کاره یئ کری ، نه م ژئ دئ ل سهر ریکا وان چین ، نه گهر خو فی کاری چو مفا تیدا نه بت ونه کرنا وی چو زیان تیدا نه بت ژئ - وه کی تو دبیژئ - نه م دئ وی ههر کهین ، وئیکی وه کی ته ژ نوی نه شیت مه بگوهرت و بهرئ مه ژ پیروزه ریکا باب وبایران بده ته پاش ! گافا ئیبراهیمی نهف ئیصرارا وان ل سهر کوفرئ دیتی وزانی شیرهت کاری د وان ناکهن ، ب ناشکهرایی (موفاصه له) د گهل وان کر : ﴿ قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ . أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ . فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ . الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِي . وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي . وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي . وَالَّذِي يُمَيِّتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِي . وَالَّذِي أَطْعَمُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ - ئیبراهیمی گوت : نهرئ هه وه دیتی به تشتی هه وه وبایین هه وه یین کهفن بهرئ هه وه دپهر یسن ژ صه نه مین یئ گوهر یین نه مفای دگه هینن ونه زیانی ؟ هندی نهو تشتن یین هوین ژبلی خودئ دپهر یسن نهو دوژمنین منن ، ونه ز پهرستنا خودایی هه می چیکری یان ب تئ دکم . نه وه یئ ب جوانترین رهنگ نه ز نافراندیم و بهرئ من دده ته ریکا مه صلحه تا دنیایی و ناخره تئ ، ونه وه یئ ژ قه نجی یا خو خوارئ و قه خوارئ دده ته من ، ونه گهر

نه خوشی بهک گه هشته من نهو من ساخ دکهت ، ونه وه یئ من د دنیایی دا دمیرنت ورحا من دستینت ، پاشی ل ررژا قیامه تئ نهو من زیندی دکه ته قه ، ژ وی پیقه تر کهس نه شیت وی چهن دئ بکهت ، ونه وه یئ نه ز دلی خو دبه می کو ررژا جزادانی نهو گونه ها من ژئ بهت . ﴿

ب شهف وررژ ئیبراهیمی گازی یا خو گه هانده ملله تئ خو ، و ب هه می ریکان هاتی کو بهرئ وان بده ته دینی دورست ، بهر سفا وان چ بوو ؟ قورئان دبیژت : ﴿ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَجَابَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ - قیجا بهر سفا ملله تئ ئیبراهیمی بو وی نهو بوو هنده ک ژ وان گوت ههنده کان : هوین وی بکوژن یان بسوزن ﴿ [العنکبوت : ۲۴] .

ئیبراهیم ل کوچکا مه لکی کافر :

د سوره تا (البقرة) دا خودی مه زن سهرهاتی یا ئیبراهیمی د گهل مه لکه کئ کافر بو مه فه دگیرت ، دهمئ وی ئیبراهیم فه خواندی به کوچکا خو دا دان وستاندنی د گهل وی بکهت سهر فی دینی نهو بی هاتی به هنارتن ، و ژ سیاقی دان وستاندنی دئسته زانین کو فی مه لکی ده عوا خوداینی یئ دکر ، و بهرئ سهرهاتی یا ئیبراهیمی د گهل فی مه لکی فه گئیرین یا د جهئ خو دایه پساره کئ بهلینین :

نهرئ نهف مه لکه کی بوو ؟ ومه لکاتی ل کیژ وه لاتی دکر ؟ ونه فه نهو بوو یئ فهران ب هافیتنا ئیبراهیمی بو ناف ناگری دای یان ئیکئ دی بوو ؟ و بهر سفا فی پساری ب راستی په یه وندی ب مه سه له کا دی فه هه یه : نهرئ نهو جهئ ئیبراهیم لی دژیا کیژ جه بوو ؟ ^(۲۱) نه گهر ئیبراهیم ل باژپری (نؤر) بت ، هزر پتر دئ بو هندی چت کو نهف مه لکه مه لکی بابل بت ؛ چونکی باژپری (نؤر) ل وی سهرده می پترین جاران تابعی بابل بوو ، ودبت نهف مه لکه حاکمی باژپری (نؤر) بت ، خه لکی گوتبتئ : مه لک ؛ چونکی تابعی مه لکی بابل بت ، یان ژئ سهر بخوئی یا وی هه بت .

(۲۱) بهرئ نوکه نه م ل دؤر فی مه سه لی ناخفینه .

هندەك زاناين دېرۆكى دېيژن : نافي في مهلكي نه مرودى كورې كهنعاني كورې كوشى بوو ، كو ئيك ژ مهلكين بابلي بوو ، پشتي مللهتي ئيبراهيمي نهو هافيتي به د ناگري دا نهف دان وستاندنه وان د گهل ئيك كربوو (۲۲) ، بهلي ديرؤكا بابلي نهوا چه تا نه فرؤ هاتي به زانين چو مهلك ب في نافي نه داينه ناسين ، تشتي هندى دگه هينت كو نهف نافلي كونه دبت يا دورست نهبت ، وبؤ زانين د (سفر التكوين) دا ژ (تهوراتي) به حسي مهلكه كي زوردار ب نافي نه مرودى كورې كوشى هيه ، ودوير نينه ديرؤكفانان نهف نافه ژ ويرى وهرگرت بت . (۲۳)

قورئان ب في رهنگي سه رهاتي يا ئيبراهيمي دگهل وي مهلكي كافر فه دگيرت ودبيژت : ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ .. ﴾ نهى موحه مهمد ، ما ته ژ حالي وي عه جيتتر ديتي به يي د خودايني وته وحيدا خودى دا هه فركي د گهل ئيبراهيمي سلاف لى بن كرى ؛ چونكي خودى ملك دابووي ، فيجا وي كوته ككاري كرى و ب دفن بلندي فه پسيار ژ ئيبراهيمي كرى : كى به خودايي ته ؟

ئبراهيمي چ به رسهف دايي ؟ ﴿ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ ﴾ ئيبراهيمي سلاف لى بن گوتى : خودايي من نهوه يي چي كرى يان زيندى دكته فيجا نهو دژين ، وژينى ژوان دستينت فيجا نهو دمرن ، نهو ب تنسي به يي ژينى و مرني ددهت ، وي گوت : نهز خهلكي زيندى دكهم ودمرينم ، نانه كو : يي من بقت بكوژم نهز دكوژم ، وي من بقت بهيلم نهز دهيلم ..

(۲۲) في گوتنى زاناين نافدار (بن كهثير) ژ هندەك تهفسيرزانان فه دگو هيزت .

(۲۳) هندەك تهفسيرزان دېيژن : دهمي ئيبراهيمي هه فركي د گهل مهلكي كافر كرى وگوتى يي خودايي من ژينى و مرني ددهت ، وي مهلكي گوتى : ته ب چاف ديتي به دهمي نهو في چه ندى دكته ؟ وچونكي ئيبراهيمي نهو ب چاف نه ديتيوو نهشيا بيژتى : بهلي .. فيجا پشتي هنگي ئيبراهيمي نهف داخوازه ژ خودايي خو كر .

دبيژن : وي داخواز كر دو مروقان بو بينن ، ئيك كوشت وئيك هيبلا ، پاشى ل ئيبراهيمي زفرى وگوت : نهفه من ژى ئيك مراند وئيك زيندى كر !

گافا ئيبراهيمي نهف چه نده ژ وي ديتي زاني نهو چاوا هزر دكته ، ئينا بهري دان وستاندني ب لايه كي دى فه وهرگيپرا ، گوت : ﴿ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ﴾ ئيبراهيمي گوتى : هندى نهو خودايه يي نهز وي دپهرسييم رؤژى ژ رؤژه لاتى دئينه دهر ؟ نهري تو دشپي في سونه تا خودايي بگوهورى ووي ژ رؤژ نافي بيني به دهر ؟ ئينا نهف كافر حيه تي ما وچو هيجهت د دهستان دا نه مان .

ئبراهيمي دهمي دهليلي ئيكي بو مهلكي ئيناي ، يي مراندن وزينديكرنى ، مه خسه دا وي پي راستي يا مراندن وزينديكرنى بوو ، بهلي مهلكي بو هه فركي و ژ قهستا بهري موناقه شي ژ (حقيقه تي) وهرگيپرا (مه جازي) ، ئيبراهيم دشيا بيژته مهلكي : نه گهر مراندن وزينديكرن نهفه بت ، نه م هه مي دشپين في كاري بكهين ، فيجا بوچي تو خودى بي و نه م نه ؟! وهنگي ژى مهلك دا رهق راوه ستست ، بهلي دوير نينه هنگي (حقيقهت و مه جاز) ل بهر هندەك كه سين حازر تيكه لي ئيك ببا ، لهو وي نمونه گوهارت ، و مروقي (داعيه) دقت في دهرسي بو خو ژ ئيبراهيمي وهرگرت : گافا نهو ترسا ژ بهر نمونه به كي مهسه له ل بهر (جمهورى) بهرزه بت دقت نهو نمونه به كا دى بينت ، ئيبراهيمي نمونه يا هه لاتن و نافي بونا رؤژى ئينا چونكي چو (مه جاز) د في مهسه لي دا نينن ، نهفه ژ لايه كي فه ، و ژ لايه كي دى فه يا زانايه كو ملله تي ئيبراهيمي (ومه لك ئيك ژ وان بو) د گهل صه نه م په ريسي يي عيباده تي هه ر حه ف كه و كه بان ژى دكر (كو رؤژ يان ئيلاه سن وه كي وان دگوتى ئيك ژ وانه ، بهلكي يان ژ هه مي يان مه زنتره) نه گهر مهلكي گوتبا : نهز رؤژى دهه ليم و نافي دكهم - و دشيا وه بيژت ! - هنگي نهو د گهل خهلكي ديوانا خو دا كه فته هه فركي يي ، و گرفتاري به كا سياسي دا بو وي چي بت ، نهري چاوا رؤژ خوداوه ندا ژ هه مي يان مه زنتر بت ومه لك وي بينت و بهت ؟ ملله ت في قه بويل ناكه ت ، فيجا ملك چ بيژت ؟ يا باشتر بو وي نه بوو كو نهو

نهئاخفت ؛ چونکی نهبرسقدانا وی بو ئیبراهیمی چیره ژ هندی کو مللهت دژی وی رابت !! ب فی رهنگی ئەو بی دهنگ بوو: ﴿ فَبَهْتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴾ [البقرة: ۲۵۸] .

ئىبراهيم و سهرهاتی یا ساخکرنا تهيران :

ئەفە ئیک ژ وان سهرهاتی بین تزی (ئیعجازه) بین قورئانی بو مه فه گيراین ، خودایى مهزن دبیژت : ﴿ وَاذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ اُولَمْ تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ اِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِيَنَّكَ سَعْيًا وَاَعْلَمُ اَنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ - وتو نهی موحهمد ، بهحسی داخوازا ئیبراهیمی بکه دهمی وی ژ خودایى خو خواستی کو نیشا وی بدهت کانئ چاوا ئەو مرییان ساخ دکهت ، ئینا خودی گوتئ : ئەری ما ته باوهری نهئینایه ؟ وی گوت : بهلی ، بهس ئەز وی چهندی داخوازا دکهت دا باوهرییا من پتر لی بیت ، وی گوت : پا دی چار تهیران بینه نک خو ، ووان فه کوژه وپارچه پارچه بکه ، پاشی ل سهر ههر چیایه کی پارچهیه کی ژ وان بدانه ، پاشی گازی وان بکه ئەو ب لهز دی ئینه نک ته . ئینا ئیبراهیمی سلاف لی بن گازی کر ، هنگی ههر پارچهیهک زفری جهی خو ، و ب لهز هاتن . وتو بزانه هندی خودییه بی زاله کەس نهشیئئ ، د گوتن وکریار وشریعت وقهدهرا خو دا بی کاربنه جهه ﴿ [البقرة : ۲۶۰] .

د فی ئایهتی دا خودایى مهزن بیرا مه ل وی چهندی دئینت دهمی ئیبراهیم پیغمهبری داخوازا ژ خودایى خو کری کو ئەو ل بهرجاف نیشا وی بدهت کانئ ئەو چاوا مرییان ساخ دکهت ، وخودی داخوازا وی ب جه ئینای .. ودهمی مرؤف فی سهرهاتی بی دخوینت ئیکه مین پسیارا ئەو ژ خو دکهت دی ئەفه بت :

ئەری ئەفه چ داخوازا بوو ئیبراهیمی کری ؟ ما گومانهک د دلی وی دا هه بوو کو خودی دشیت مرییان ساخ بکه تهفه ؟

بهرسف - وهکی ئیبراهیمی ب خو دای - : نهخیر ! بهلی ئیبراهیمی شهوق وئاره زویهک ددلی دا هه بوو کو فی نهینی بی د چیکری بین خودی دا بینت ، ئەف شهوقه نهخواستنا دهلیله کی یه بو موکمکرنا باوهری بی ، نه .. ئەفه ئاره زویهکه هندهک جارن ددلی مهزترین خودان باوهری دا پهیدا دبت کو ئەو نهینی یا چیکرن وزیندیکنئ ب چاف بینت دهمی چی دبت .

و د تهعلیقه کی دال سهر فی سهرهاتی بی پیغمهبر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ نحن احق بالمشك من ابراهيم اذ قال : وَاذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ اُولَمْ تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ﴾ (۲۴) ، ومهنا فی حه دیسی ئەوه پیغمهبر - سلاف لی بن - دبیژت : ئەم ژ ئیبراهیمی ههژترین کو شک بو مه چی بست ، فیجا ئەگهر شک بو مه چی نهبت مهنا ئیکجار ئەو بو ئیبراهیمی چی نه بوویه .. وئەف حه دیسه ژى هندی دگههینت کو ئەف پسیارا ئیبراهیمی کری نه ژ بهر چو گومانان بوویه کول نک وی پهیدا بوینه .

ئىبراهيم وشکاندنا صه نه مان :

پشتی ئیبراهیمی هه می رینک ب کارئینان دا بهری مللهتی خو بدهته دینی خودی بی دورست و بی خیری یا صه نه م په رسی بی بو وان بهرچاف بکهت ، ومللهتی وی بهردهوامی ل سهر کافری یا خو کری ، ئیبراهیمی قیا ئسلووبی خو بگوهورت ، و ب رهنگه کی (نوی) بو مللهتی خو ناشکهرا بکهت کو ئەو دینی ئەو ل سهر دچن بی بی مفایه ، رهنگه کی و هسا کو کریار ژى دگهل دا بت ..

ئەو مللهتی ئیبراهیم د ناف دا دژیا ل سالی رۆژهک وان هه بوو کهیف تیدا دکر ، جهژنه کا وان یا سالانه بوو ، ل وی رۆژی هه می پیکفه هویر و گر ، ژن ومیر ، ژ باژیری دهر دکهفتن وبو کهیف ووسیرانی دچوونه چۆلی ، ههر ژ سپیدی دهر دکهفتن وحتا رۆژ ئافا دبوو دمانه ل ویری ، وتشته کی دی ژى هه بوو وان دکر : ل رۆژا جهژنی ههر ماله کی هندهک خوارن چی دکر وسپیدی دبر

(۲۴) ئەف حه دیسه بوخاری وموسلم ژ ئەبوو هورهیره ی فه دگوهینن .

ددانا بهر صه نه مان ، ودهر دکه فتن ، دهمی ئیبقاری دزقرینه فته دا چن وی خوارنی زقرینه مال وهمی هزرا وان ئه و بوو ئه ف خوارنه یا پیرۆز بووی !

ل شهفا جهزنی دهمی خه لکی کارئ خو دکر ، مروقیئ ئیبراهیمی گوتئ : توژی سوباهی د گهل مه وهره جهزنی ، ئیبراهیمی چ بهرسف دا وان ؟ قورنان دبیزت : ﴿ فَنظَرَ نَظْرَةً فِي النَّجْمِ . فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ - ئیبراهیمی ب لایئ ستیران فه بهری خو دا وگوت : ئەزئ نهخوشم ^(۲۵) ﴾ [الصافات ۸۸ - ۸۹] ، و بوجی وی بهری خو دا ستیران وئه ف گوتنه گوت ؟

دبت ژ بهر هندی بت چونکی ملله تی وی هزر دکر ستیر نهخوشی بی دگه هینه مروقی ، قیجا دهمی ئیبراهیمی بهری خو دایه ستیران وئه ف گوتنه کری ، وان هزرکر ئیبراهیم بی دبیزت : ستیران ئەزئ نهخوش کریم ، لهو وان باوهری ب گوتنا وی ئینا و ل دویف دریژ نه کر .

سپیئدی خه لک ژ باژیری دهر که فتن ، ودهمی ئه و دور که فتن ئیبراهیمی ب دهنگه کی نرم فه سویند خوار کو چی گاڤا ئه و دهر که فتن ئه و دی چت صه نه مین وان شکینت ، و ب نیشانان فه هنده ک مروقان ژ وان گوهل دهنگی وی بوو بهلی ژ لهزان دا وان چو پویته نه دا گوتنا وی ، پشتی باژیر ژ مروقان قالا بووی ، ئیبراهیمی ئیکسه ر قه ستا بوتخانه یا باژیری کر .. ئیبراهیمی ب لهز قه ستا صه نه مین ملله تی خو کر ، و ب ترانه فه گوتنه وان : ئه ری ما هوین فی خوارنی ناخون یا خزمه تکارین هه وه بو هه وه دئینن ؟ هه وه چی یه بوجی هوین ناخاخن و بهرسقا پیسار که ران نادهن ؟ پاشی وی دهست دایئ و ب دهستی خو بی راستی صه نه م هه می شکاندن ؛ دا بو ملله تی خو ئاشکه را بکه ت کو ئه و د خه له تن دهمی ئه و عیباده تی بو

(۲۵) دبت مه خسه دا ئیبراهیمی ب نهخوشی بی نهخوشی یا (نهفسی) بت نه یا (لهشی) بت ، بهلی چونکی ئه ف گوتنا وی رهنگه کی دره وی د گهل دا بوو د حه دیسه کی دا یا (موسلم) ژ (نه بوو هورهیره) فه دگوهیزت هاتی یه : لم یکذب ابراهیم علیه السلام قط إلا ثلاث کذبات .. وه کی پاشی دئ ل جهه کی دی به حس ژئ کهین .

وان دکهن ، ودا ئه و وان تی بیخت وی صه نه می مهزن هیلا نهشکاند ، وبقری خو دانا سه ر ملی وی .

ئیبقاری دهمی ئه و زقرینه باژیری ، وه کی هه ر جار چوونه نک صه نه مین خو دا خوارنا خو یا پیرۆز د گهل خو ببه نه مالین خو ، بهلی چهند حیبه تی یا وان یا مهزن بوو دهمی وان دبیتی صه نه مین وان هه می دهویره ویر کرینه ، وگاڤا وان صه نه مین خو د قی کراسی رهزیل دا دبیتین ، هنده ک ژ وان پیسار ژ هنده کان کر : کی ئه فه د گهل خوداوه ندین مه کری یه ؟ ب راستی ئه و دی مروقه کی زوردار بت ، چاوا وی بستهی ل سه ر خوداوه ندین مه یین مهزن کری یه !

ئهوین گوهل ئیبراهیمی بووی دهمی وی سویند خواری کو دی صه نه مان شکینت گوتن : مه گوهل لی بوو وی خورتی دبیزنی : ئیبراهیم ، بهحسی صه نه مین مه ب خرابی دکر . مه زین وان گوت : پا دی هوین ئیبراهیمی ل بهر چاقین مروقان بینن ؛ دا ئه و شاهده بی ل سه ر ئعترافا وی بدهن ؛ دا هیجه تا مه خوشتر لی بیت .

ب راستی پیساره کا غه ریب بوو وان کری ! ئه و ب خو یین دبیزن : خودایین مه ، ویین دبیزن : کی وه لی کری یه ؟ ئه ری ئه و چ خودانه یین کهسه کی دی هه بت بشیت وان بپه لختین !

ووان ئیبراهیم ئینا ، وب نیشانان فه ئیبراهیم هنگی هیشتا بی جحیل بوو ، لهو وان گوت : ئه و خورتی دبیزنی ئیبراهیم ^(۲۶) ، پشتی ئیبراهیم ل دیوانا وان حازر بووی وان پیسار ژئ کر : ئه ری تویی بی ته خوداوه ندین مه شکاندین ؟

تشتی ئیبراهیمی دقا ژ دیار کرنا بی عه قلی یا وان ب جه هات ، لهو ئیبراهیمی - دا بی عه قلی یا وان ئاشکه را بکه ت - گوت : نهخیر ، بی ئه و شکاندین ئه ف

(۲۶) قورنان ژ زار ده فی وان دبیزت : ﴿ قَالُوا سَمِعْنَا فَتَى يَدْعُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ﴾ [الانبیاء : ۶۰] ویا زانایه کو په یقا (فتی) د زمانی عه ره بان دا بو وی جحیلی دئینه گوتن بی بیست حه تا سیه سالی بت .

صه نه مې مهزنه ، نه وې بفر ل سهر ملي ، پسار او بکه ، کاني دې شپت ئاخفت
 يان بهرسقا ههوه دهت ! ئينا مهسه له کفته له پين وان ، وسهر داچوونا وان بو وان
 ناشکرا بوو ؛ چاوا نهو پرستنا وان دکه و نهو دبيران ، نه دشين خرابي يي ژ خو
 پاشقه لي بدن ، نه دشين بهرسقا پسار کهرئ خو بدن ؟ ووان ئعتراف
 ب زورداری يي و شرکي ل سهر خو دا . پاشي پشتي نهو هاتينه راوه ستانندن
 ههر زوی هه فرکي يا وان زفرې فه ، و نهو ل نه حه قې يي فه گهريان ، ووان بهرانه
 ئيبراهيمي نهو هيجهت بو خو گرت يا کو دبهت هيجهت ل سهر وان ، وان گوت :
 چاوا پسار وان بکهين ، وتو دزاني نهو نئاخفتن ؟ ئيبراهيمي بو کيمکرنا بهايي
 صه نه مين وان گوت : چاوا هوين پرستنا وان صه نه مان دکه يين نه گهر پرستنا
 وان هاته کرن نهو چو مفای ناگه مين ، و نه گهر پرستنا وان هاته هيلان ژي نهو چو
 زياني ناگه مين ، نه هوين بن و نه نهو صه نه مين هوين ژبلي خودي دپريسن ، نهري ما
 هوين ب عه قل ناگه فن و نزانن چ کاره کي کرېته هوين ل سهر ، هوين صه نه مين
 رهق وهشک دپريسن ، وپه رستنا خودايي خو يي هوين وکريارين ههوه ژي
 نافراندین دهيلن ؟ ده مې هيجهت وان پويچ بووي وحه قې ئاشکه رابووي ، وان نه قيا
 خو ب دهست ئيبراهيمي فه بهر دهن ؛ چونکي نه عه ده تي جاهليه تي ده قې ژ نه حه قې يا
 خو بهر دهت نه گهر خو نه حه قې يا وي بو هوير وگران يا ئاشکه را ژي بت .. گاغا
 که قتي به له پين وان وان دهست هافتيه حو کم ودهسته لاتا خو ، ووان گوت : هوين
 ئيبراهيمي ب ئاگري بسوزن ؛ وهک تؤلغه کرن بو خوداوه ندين خو يين ههوه
 پشته قاني بو کري . وجاهليه تي دهست دا (ئيرهابي) چه کي خو يي ههروهه ..

ئيراهيم د ناف ئاگري دا :

پشتي کافرين ملله تي ئيبراهيمي چو دهليل د دهست دا نه مابن هه فرکي يا وي پي
 بکه ، رابوون دهست ب گه ف وگوران کر ، وهندي هند که ربا وان يا دژوار بوو ،
 وان هزرا رهنکه کي و هسا يي کوشتي کر کو که سي بهري وان هزر بو نه کر بت ،
 و نه فه به (ئيبداعا جاهليه تي) ده مې شه نبوز دبت !

وان نه گوت : سهرئ ئيبراهيمي ب شيري لي دهن ، يا وي بهلاويسن ، يان
 بهافينه د بني زنداني دا .. نه ! نه ف رهنگين کوشتي يين کلاسيکي دلين وان هين
 ناکه ، وان فرمان دا ئاگره کي مهزن بيته هلکرن ، و ل پيش چافين خه لکي هه مې يي
 ئيبراهيم ب ساخي بيته هافيتن د ناف وي ئاگري دا ؛ دا باش بيته سوتن ، به لکي
 هنگي پيچه کي دلين وان هين بن ! مه لکي برپار دا چاله کا کوير ومهزن بيته کولان ،
 پاشي مللهت هه مې پشکداري يي د کومکرنا داران دا بکه ، حه تا نهو چال ژ داران
 بيته تزي کرن ..

- بوچي مللهت هه مې ؟

- چونکي مهسه له نه مهسه له کا شه خصي به د نافه را ئيبراهيمي و مه لکي دا ،
 مهسه له پاراستنا (ته ناهي يا نه ته ويبي) به ، بهر هفاني يا ژ ريبازا پيروزا باب وياپيرانه
 دژي بزاقا گه نجھ کي (سهر گهرم و خاپاندي) ، لهو دقيت مللهت هه مې پشکداري يي
 د قې (مهشرووعی) دا بکهت !

وحه تا چال بيته کولان وکاري سوتنا ئيبراهيمي بيته کرن ، وان ئيبراهيم گرت
 وهافيته د زنداني دا .. وچال هاته کولان ، و ژ لايي ملله تي فه ب داران هاته تزي
 کرن ، نه قې کاري چهند فه کيشا ؟

هندهک ديبنن : پتر ژ چار هه يقان خه لکي هه مې يي د قې (مهشرووعی) دا کار
 دکر ، حه تا ديبنن : ل وي ده مې نه گهر ژ نهک نساخ بيا يان عه ياله کي وي ئيشهک
 هاتبايي ، دا نه زرکهت کو چي گاغا نهو يان نساخي وي رابته فه ، نهو باره کي داران
 بو سوتنا ئيبراهيمي دي کوم کهت !

وپسارال قيري د بيته کرن نه فه به : نهري نهو چالا کافران بو ئيبراهيمي کولاي
 ل کيشه بوو ؟

چو بهرسقين بنبر بو قې پسار د دهست مه دا نين ، چونکي نه قورئاني ونه
 حه ديسي نه ف چهنده بو مه ئاشکه را نه کري به ، وتهوراتي هه ما ئيکجار نه ف
 سه رها تي به نه فه گپرايه ، به لي نوکه ل ده فه را حهراني چاله کا مهزن هه به ديبنن :
 نه ف چاله نهوه يا کافران ئيبراهيم هافيتي به تيدا .. و خودي چيتر دزانت .

پشتی چال هاتی یه کۆلان وان ئەو تژی دار کر ، وئاگره کئی مهزن تیدا هلکری ، ئاگره کئی وهسا بوو دبیژن : طهیر ل عهسمانی ژ بهر گهرماتی یا وی دکهفتن ! بهلی ئاگره کئی وهسا شارایی چاوا دی شین خو نیریک کهن وئیراهیمی هافیتنه تیدا ؟

مرۆفه ک ژ وان (٢٧) ب چیکرنا نامویرهته کئی وهسا رابوو کو ئیراهیمی بکه نه تیدا و ژ دویر فه بهافیتنه د نیفا ئاگری دا ، ئەو نامویرهته دبیژنی : (مهنجه نیق) . ورژا ژفانی هافیتنا ئیراهیمی بو نافی ئاگری هاتی پرپار هاته دان خه لک ههمی کۆم بسن ؛ دا فی ئاههنگا مهزن بیسن ، ئەو ئاههنگا ئەفه چار هه یقه دهولت ومللهت پیکفه خو بو کار دکهن .. ووان ئیراهیم کره د مهنجه نیقی دا و هافیتنه د چالی دا . چو نیشانی ترسی ل سه ر دیمی ئیراهیمی پهیدا نه بوون ؛ چونکی خه ما وی دنیا نه بوو ، و بهری وی ل کناری خودی ب تنی بوو ، ئەزمانی وی ب زکری خودی فه یی موژیل بوو ، (بوخاری) ژ (عهبدو للاهی کوری عهباسی) فه دگوهیزت ، دبیژت : گۆتنا ئیراهیمی یا دویماهی بی [بهری بهافیتنه د ئاگری دا] ئەو بوو وی گۆت : (حسی الله ونعم الوکیل) ..

ودبیژن : ده می ئیراهیم د مهنجه نیقی دا بو نافی ئاگری هاتی یه هافیتن جبریل هاته نک وگۆتی : ته چ دقیت بیژه دا ئەز بو ته بکه م .. ئیراهیمی گۆتی : ئەگه ژ ته بت ، من چو نه قیت ، و ئەگه ژ خودی بت به لی ، ئەو یی من دبیت ، و ئەو دزانت من چ دقیت .

هنگی .. ده می تهنگافی گه هشتی یه دویماهی بی فه رمان ژ لای خودی فه هات : ﴿ قلنا یانار کونی بردا وسلاما علی ابراهیم . و ارادوا به کیدا فجعلناهم الاخسرین - فیجا مه گۆته ئاگری : بو ئیراهیمی سار ببه وبه ته ناھی ، فیجا چو نه خوشی تیدا

(٢٧) د هندهک ریوایه تین زه عیف دا هاتی یه کو ئەو مرۆف زهلامه کی کوردبوو ، نافی وی (هنز) بوو ، وژ بهرفی کاری وی خودی خه سف لی کر و ئەو عهردی دا بره خواری .

نه گه هشتی . ووی مللهتی تیچوون بو ئیراهیمی فیا ئینا خودی فه ند و فیلا وان خراب کر ، و ئەو کر نه یین نزم وشکهستی ﴿ [الانبیاء : ٦٩ - ٧٠] .

و ئەو ئاگری خودی هیزا سوژاندنی دایی ، هه ر وی خودایی فه رمان لی کر کو سوۆتی نه کهت ، ووی فه رمان ب جه ئینا .. سیه روژان هه تا چلان - وه کی هندهک دیرو کفان دبیژن - ئاگر ما هل ، خه لکی هزر کر ئیراهیم یی بوویه کشلاخ ، به لی سه همی سه ری وان گرت ده می وان دیتی ئیراهیم ب ساخی ژ نافی ئاگری ده ر کهفت ، ونیزیک بوو ئەو باوه ر ژ چافین خو نه کهن .. یا به رعه قل ئەو بوو پشتی وان ئەف (موعزه) ب چاف دیتی ، وان هه می یان باوه ری ب ئیراهیمی ئینا ، به لی وان ئەو نه کر ، و ل شوینا باوه ری ئینانی وان گۆت : ئەفه سی ره بهندی یه که ئیراهیمی کری !

ئیراهیم و سارا و لوط :

بابی ئیراهیمی ئازهری برایه که هه بوو دگۆتی : (هاران) و کوره ک زی هه بوو دگۆتی هاران ، و دیاره وی نافی برایی خو راکر بوو ، برایی وی هارانی کچه ک هه بوو دگۆتی : (سارا) (٢٨) شوی ب پسمامی خو ئیراهیمی کر بوو ، و برایی ئیراهیمی (هارانی) کوره ک هه بوو دگۆتی : (لوط) (٢٩) ، سارا و لوط ژ وان که سان بوون یین باوه ری ب پیغه مبه رینی یا ئیراهیمی ئینای ، و هنده ک دبیژن : هه ما

(٢٨) زانایی نافدار (ئبن که ثیر) فی بوچوونی دورستتر دبیت ، و هنده ک دبیژن : سارا کچا مه لکی هه رانی بوو ، و د حدیسا معراجی دا ئەوا (موسلم) فه دگوهیزت ، پیغه مبه ر - سلاف لی بن - به حسی یووسفی دکهت دبیژت : خودی نیفا جوانی یی دابوو وی و دهیکا وی .. و مه خسه د ب دهیکا وی (سارا) یه - وه کی زانا دبیژن - کو دبته دهیکا باپری وی ، و د ریوایه ته کی دا یا (بوخاری) فه دگوهیزت هاتی یه : که سی ل وی زه مانئ جوانی یا سارایی نه بوو ، و په یفا سارا وه کی زمانان دبیژن ب راما نا (الامیره - میر) و (القمر - مهه) دتیت .

(٢٩) لوط پشتی هنگی بوو بوو پیغه مبه ر و بو خه لکی (سه دوومی) هاتوو هه نارتن ، وه کی بو مه دیار بت .

وان هه‌ر دووان ب تني باوه‌ري ب وي ئينا بوو . پشتي ئيبراهيمي ژ ناگري هاتي يه
دهر و ژ ملله‌تي خو بي هيشي بووي كو باوه‌ري بي بي بينن ، و ل دويشف فه‌رمانا
خودي ، وي وهلاتي بابلي هيللا و قه‌ستا ده‌فرا شامي كر ، و ل سه‌ري چوو قه‌ستا
باژيري هه‌رراني كر .

ئىبراهيم ل هه‌رراني :

ئىبراهيم و ژنكا خو و برازايي خو چوونه ده‌فرا شامي و ل باژيري هه‌رراني
ناكنجي بوون ، ويا زانايه كو خه‌لكي هه‌رراني په‌رستنا ستيران دكر ، وچونكي
ئىبراهيم پيغه‌مه‌ر بوو كاري وي به‌لافكرنا ئيسلامي بوو د ناف خه‌لكي دا ، گاڤا وي
خه‌لك ل سه‌ر في ديني بي خير ديتي وي ده‌ست ب به‌لافكرنا ئيسلامي كر و به‌ري
خه‌لكي دا ته‌وحيدي و په‌رستنا خودي ..

د قورئاني دا ئيشاره‌ت بو ئيك ژ دان و ستاندين ئىبراهيمي د گه‌ل ستير په‌ريسان
هه‌يه ، وه‌زر پتر بو هندى دچت كو ئه‌ف دان و ستاندا ئىبراهيمي د گه‌ل
كافران ل هه‌رراني چي بت ؛ چونكي خه‌لكي وي - وه‌كي مه‌ گوتى - په‌رستنا
ستيران دكر . وئهو ئسلووبي في جاري ئىبراهيمي د گه‌ل كافران ب كارئيناي
يى جودا بوو ژ وي ئسلووبي وي ل ده‌فرا بابلي د گه‌ل وان ب كارئيناي ، في
جاري وي (مه‌نه‌جى ته‌جربى) د گه‌ل وان ب كارئينا دا وان ل بي خيرى يا په‌رستنا
ستيران ناگه‌هدار بكه‌ت ، قورئان دييژت : ﴿ و كذلك نرى إبراهيم ملكوت السماوات
والأرض وليكون من الموقنين . فلما جن عليه الليل رأى كوكبا قال هذا ربي فلما أفل
قال لا أحب الآفلين . فلما رأى القمر بازغا قال هذا ربي فلما أفل قال لئن لم يهدهني
ربي لأكونن من القوم الضالين . فلما رأى الشمس بازغة قال هذا ربي هذا أكبر فلما
أفلت قال يا قوم إنني بريء مما تشركون . إنني وجهت وجهي للذي فطر السماوات
والأرض حنيفا وما أنا من المشركين . وحاجه قومه قال أتحنوني في الله وقد هدانني
ولا أخاف ما تشركون به إلا أن يشاء ربي شيئا وسع ربي كل شيء علما أفلا تتذكرون .
وكيف أخاف ما أشركتم ولا تخافون أنكم أشركتم بالله ما لم ينزل به عليكم سلطانا

فأى الفريقين أحق بالأمن إن كنتم تعلمون . الذين آمنوا ولم يلبسوا إيمانهم بظلم أولئك
لهم الأمن وهم مهتدون . وتلك حجتنا آتيناها إبراهيم على قومه نرفع درجات من
نشاء إن ربك حكيم عليم ﴿ [الانعام ٧٥ - ٨٣] .

ئهو مرؤفين ب كاري په‌روه‌ده‌كړني رادين دزانن كو گه‌له‌ك جاران ريكا
ژ هه‌مى يان راستتر بو پيشچاڤكرنا كاره‌كي كاني يى دورسته يان نه ، ئه‌وه مرؤفي
په‌روه‌ده‌كار ب ره‌نگه‌كي (عه‌مه‌لى) وي كاري بيخته به‌رچاڤ ، بو نمونه :
بچويكه‌كي ساڤا ده‌مى خو نيزيكي قورئاني ئاڤا كه‌ل دكه‌ت ، ئه‌گه‌ر تو وي پاشقه
لى بده‌ي پتر دى ره‌غه‌ت بو وي چي بت كو ئهو خو نيزيكي وي قورئاني بكه‌ت ،
به‌لى ئه‌گه‌ر ته‌هه‌لا هه‌تا ئهو خو نيزيكي بكه‌ت و ده‌ستى خو بگه‌هه‌نتى وئهو ب خو
ب تاما سوئتي بجه‌سييت - سوئته‌كا سقك وي زيان - ئيدى جهي قورئاني لى بت ئهو
خو نيزيكي ناكه‌ت ، ئه‌گه‌ر خو يى سار ژى بت ، بوچي ؟ چونكي وي يى
جه‌رباندى .. ئه‌فه‌يه ئهو مه‌نه‌جى دييژني : مه‌نه‌جى ته‌جربى .

ئىبراهيمي ئه‌ف مه‌نه‌جى في جاري جه‌رباندى ، گوت : به‌لكي عه‌قله‌ك بيته سه‌ري
قان ستير په‌ريسان ، به‌لى في ژى د گه‌ل وان فايده نه‌كر .. قورئان دييژت : كاني
چاوا مه‌ د مه‌سه‌لا عه‌باده‌تي دا به‌ري ئىبراهيمي دا هيدايه‌تي وه‌سا ئه‌م وي يا كو
ل عه‌سمانان و عه‌ردى هه‌ي ژ ملكي وشيانا مه‌زن نيشا وي دده‌ين ، ودا ئهو بيته ژ وان
بين د باوه‌ري يا خو دا دموكم . ده‌مى شه‌ف ب سه‌ر ئىبراهيمي دا تاري بووي وي
دان و ستاندى د گه‌ل ملله‌تي خو كر ؛ دا بو وان ديار بكه‌ت كو ديني وان يى
پويچه ، ئىبراهيمي - سلاف لى بن - ستيره‌ك ديت ، ودا ئهو ملله‌تي خو به‌ر
ب ته‌وحيدي فه‌ بيه‌ت وي گوت : ئه‌فه‌ خودايى منه ، فيجا ده‌مى ئهو ستير
ئاڤابووي ، وي گوت : ئه‌ز هه‌ز ژ وان خودايان ناكه‌م بين ئاڤا دبن .

ئىبراهيمي ب في چهندي دڤيا بيژته وان : چهندي ديه‌كي عه‌جيبه هه‌وه هه‌ي ، چاو
هوين په‌رستنا تشته‌كي دكه‌ن ئاڤا دبت .

وشه‌ڤا ددويشف دا ده‌مى ئىبراهيمي ديتي هه‌يف دهر كه‌فت - بو كيشانا هه‌ڤركان
ب لايى خو فه - وي گوت ته‌ ملله‌تي خو : ئه‌فه‌ خودايى منه ، ده‌مى ئهو ژى ئاڤابووي ،

وی - وهك خو ههوجه كرن بو هیدایه تا خودایی خو - گوت : نه گهر خودایی من د مهسه لا تهو حیدا خو دا بهری من نه ده ته راستی بی نه ز دی بمه ژ وی ملله تی بی ژ ریکا راست بهرزه بووی و پهرستنا تشنه کی دی ژ بلی خودی کری . ودهمی وی دیتی روژ یا هلاتی وی گوته ملله تی خو : نه فقه خودایی منه ، نه فقه ژ ستیر وهه یقی مه زنتره ، فیجا دهمی نهو ژی ئافابووی ، وی گوته ملله تی خو : نه زی بهریمه ژ وی شرکا هوین دکهن ، کو هوین ژ بلی خودی پهرستنا ستیر وصه نه مان دکهن . هندی نهزم من بهری روی بی خو د پهرستنی دایه خودی ب تنی ، ونه وه بی عهسمان وعهدرد ئافران دین ، ومن بهری خو ژ شرکی بی وهرگیرایه تهو حیدی ، ونه نه ژ وانم یین شریکان بو خودی ددان .

یه عنی : ئیبراهیمی ب تهجروه بو ملله تی خو دیار کر کو نهف خوداوه ندین ژ قهستا یین نهو پهرستنی بو دکهن دبی مفانه ، بهلی وان گوهداری یا ئیبراهیمی نه کر ، لهو ئیبراهیمی - وهکی مه گوتی - ب رهنگه کی ناشکهره بهرانه تا خو ژ دینی وان دا ، وگافا ئیبراهیمی ب فی رهنگی (ته حد دیا) وان کری ملله تی وی د تهو حیدا خودی دا هه فکرکی د گهل وی کر ، وی گوته وان : نهری هوین د تهو حیدا خودی دا هه فکرکی بی د گهل من دکهن ، ووی بهری من بی دایه زانینا تهو حیدا خو ، فیجا نه گهر هوین من ب خوداوه ندین خو دترسینن کو نهو زیانی بگههیننه من نه ز ژ وان ناترسم ونهو چو زیانی ناگههیننه من ، ب وی تشتی نهبت بی خودایی من هه ز کری کو بگههته من . خودایی من هه می تشت ب زانینا خو فه گرتینه ، نهری فیجا ما هوین بیرا خو لی نائیننه فقه دا بزائن نهو ب تنی به بی هیژای پهرستنی ؟ وچاوا نه ز ژ صه نه مین هه وه بترسم وهوین ژ خودایی من ناترسن بی هوین ئافران دین ، ونهو صه نه م ژی ئافران دین یین هوین بو وی د عیباده تی دا دکهنه هه فیشک ، بیی کو هه وه هیجه تهك ل سهر وی چهندی ههبت ؟ فیجا کی ژ ههردو دهسته کان : دهسته کا بوتپه ریسان ودهسته کا خودانین تهو حیدی پتر هیژیایی تهناهی بی وسه لامه تی یا ژ عه زابا خودی به ؟ نه گهر هوین راستی یا گوتنا من دزائن بیژنه من .

ئىبراهیم وبنه مالا وی ل شامی :

پشتی ئیبراهیم وبنه مالا خو چهنده کی ماینه ل حهر رانی ، ل دو یف فهرمانا خودی وی وهلاتی خو هیلا و بهر ب شامی فه چوو ، قورئان دبیژت : ﴿ ونجیناه ولوطا اِلٰی الارض الّٰتی بارکنا فیها للعالمین - ومه ئیبراهیم ولووط نهوی باوهری پی ئینای رزگار کرن ، ومه بهری وان دا عهردی شامی بی مه بهر هکته هاقیتی بی ب مشه کرنا خیر وخیراتان ل ویری ، وپتری یا پیغه مبه ران ژی ل ویری بوون ﴾ [الانبیاء : ۷۱] .

ل دو یف فهرمانا خودی ئیبراهیم ژ وهلاتی خو مشهخت بوو وچوو قهستا ده فهرا (فلسطین) ی کر . ونه وژنکا خو سارا و برازیی خو لووط ل لایی روژ هه لاتا (بهیتوله قدسی) ئاکنجی بوون ، ونه فقه ده فهره ل وی دهمی وهلاتی کهنعانیان بوو .. و ل ویری ئیبراهیم ئاکنجی بوو ، وژینا خو بره سه ری . سال بو رین وروژ بو روژی ئیبراهیم وژنکا وی سارا ب ناف سال فه دچوون و تشتی تاما خو شا ژینا وان تیک ددا ب تنی نهو بوو هیشتا خودی ل وان نه هاتبوو که ره می وچو زاروک نه دابوونه وان ، ووه سا یا دیار کو نه گهر ژ ساریی بوو ووی بچویک نه دبوون . وپشتی چهنده ساله کان ژ مانا ئیبراهیمی ل شامی دبیژن : جاره کی ژ بهر نه هاتنا بارانی خه لا ل شامی پهیدا بوو ئینا وی قهستا (مصری) کر ..

ئىبراهیم ل مصری :

(بوخاری) ژ (نه بوو هورهیره ی) فه دگوهیزت ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ ئیبراهیم - سلاف لی بن - وسارا پیکفه مشهخت بوون ، وچوونه جهه کی مه لکهک لی هه بوو ، ئینا ل وی جهی بوو دهنگ کو ئیبراهیم بی هاتی وجوانترین ژنک یا د گهل ، ئینا وی [یه عنی : مه لکی] هنارته ب دو یف وی را وگوتی : نهی ئیبراهیم ، نهو کی یه د گهل ته ؟ وی گوت : نهو خویشکا

منه (٣٠) ، پاشی ئیبراهیم زفری نك سارایی وگۆتی : پاشی ئیبراهیم زفری نك سارایی وگۆتی : من یی گۆتی یه وان تو خویشکا منی ، فیجا من دره وین دهره نیخه (٣١) ، وئەز ب خودی كه مه ژبلی من و ته خودان باورهك ل عهردی نینه (٣٢) ، ئینا وی سارا هنارت ، ودهمی ئەو مهلك هاتی یی ، وی دهسنقیژا خو گرت و نقیژ کر ، وگۆت : یا ره بی ئە گهر من باوهری ب ته و پیغه مبهری ته ئینا بت ، و نامویسا خو پاراست بت ، تو فی کافری ل من زال نه كه ، ئینا ئەو و هسا بینا وی تهنگ بوو هتا وی پی یین خو راهایتین .

وههر چهنده د فی حه دیسی دا نه هاتی یه کو ئەو عهردی ئیبراهیم چووی مصر بوو ، بهلی دهندهك حه دیسین دی دا هاتی یه پیغه مبهر - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ هوین دی مصری فه کهن ، فیجا ئە گهر ههوه ئەو فه کر هوین ب شیره تا من دهر حه قا قبطی یان دا بکهن ؛ چونکی وان مرو قیانی د گهل مه هیهه ﴾ . (٣٣)

(٣٠) ئیبراهیمی ئەف گۆتته گۆت ؛ چونکی عهدهتی وی مللهتی بوو ئە گهر ژنکه کا ب میر هاتبا ویری وان میری وی دکوشت وژنک بو خو دبر ، ژ خو ئە گهر ئەو ژن یا ب میر نه با وان چو نهخۆشی نه دگه هاندنه مرو قین وی .

(٣١) وئەفە گۆتتا ئیبراهیمی یا سی یی بوو ئەوا ب سهرفه وه کی دره وی ، یا ئیکی : دهمی وی گۆتی یه مللهتی خو : ئەز بی نهخۆشم ، ویا دووی : دهمی وی گۆتی یه مللهتی خو : صه نه می مهزن صه نه مین ههوه شکان دینه ، و سا سی یی ئەفە گۆتته بوو .. و ژ بهر فان ههر سی گۆتتان رۆژا قیامهتی دهمی خه لك دچنه نك وی دا ئەو مهدهری بو خه لکی مه حشهری بکهت ئەو دیبژته وان : ههر نه نك ئیکی دی من سی دره و کرینه لهو ئەز نهویرم ئەفرۆ داخو ازا مهدهری بو ههوه ژ خودی بکهم .

(٣٢) دبت مه خسه دا ئیبراهیمی ب عهردی عهردی وی وهلاتی بت ؛ چونکی لووطی ژی باوهری ب خودی هه بوو ، وهنگی یی ساخ بوو ، و دبت ژ فی حه دیسی بیته زانین کو لووط د گهل مامی خو نه چو بوو وی وهلاتی .

(٣٣) وه کی موسلم فه دگوهیزت .

ومه خسه دا پیغه مبهری - سلاف لی بن - ب مرو قیانی یی ئەو بوو کو هاجهرا دهیکا ئیسماعیلی قبطی بوو .

و ژ حه دیسا بووری دیار دبت کو دهمی ئیبراهیم چوویه مصری ئەو وژنکا خو سارا ، مه لکی مصری یی وی سهردهمی یی کافر (٣٤) فیا خرابی یی بگه هینته ژنکا ئیبراهیمی ، بهلی چونکی ئەو ژنکه کا دههمه ن پاقر و خودان باوهر بوو وی هه وارین خو گه هاندنه خودی کو ئەو وی ژ خرابی یا فی کافری بیاریزت ، و خودی داخو ازا وی بو ب جه ئینا ، دهمی مه لکی خو نیزیك ذکر خودی بینا وی و هسا تهنگ ذکر نه دشیا ژ جه بلقت لهو وی پی یین خو راده قیستن ، و دگۆته سارایی : بهس تو دو عایه کی بو من بکه کو ئەز وه کی بهری لی بیم ئەز چو ل ته ناکه م ، سارایی دو عا بو وی کرن ئەو چیوو ، پشتی چی بووی جاره کا دی ئەو ل گۆتتا خو لیقه بوو و چوو سارایی ، ئینا جاره کا دی وه ل وی هات .. سی جاران ئەفە ب سهری هات ، جارا چاری گازی ئیلچی یین خو کر وگۆتی : ئەفە نه مرو قه که ههوه بو من ئینای ، ئەفە شهیطانه !

پاشی گا فا وی ئەف چهنده ژ سارایی دیتی وزانی ئەو ژ نه کا پاقره رابوو جاری یه ک ژ جاری یین خو دا هاجهری وئەو بو زهلامی وی زفراند ، و پشتی چهنده کی ئەو ماینه ل مصری جاره کا دی ئەو زفرینه جهی خو یی ژی هاتین کو وهلاتی شامی بوو .

جاره کا دی ل شامی :

پشتی ئیبراهیمی وژنکا خو سارا - و د گهل وان دا جاری یا سارایی هاجهرا قبطی - ژ مصری فه گه ریا یین جاره کا دی ل شامی ئاکنجی بوون ، و چه ند ساله کان مانه ل ویری ..

(٣٤) پیغه مبهر - سلاف لی بن - د حه دیسا خو دا دیبژت : مه لکه ک هه بوو ، و نابیژته فی مه لکی : فی رعون ، و تهورات دهمی فی سه رهاتی یی فه دگیرت دیبژته فی مه لکی فی رعون .

ول فی دەمی خودی وهی بۆ لووطی - برازیلی ئیبراهیمی - هنارت ، وئەو بۆ خەلکی دەفەرا (سەدوومی) ل (ئوردنی) هنارت ، ووی پشستی دەستویری ژ مامی خۆ خواستی چوو قەستا وی دەفەری کر .. (٣٥) .

و پشستی زفرینا ئیبراهیمی ژ مصری ب چەند سالەکان دەمی ژنکا وی سارایی دیتی ئەو یا بەر ب پیراتی یی فەدچت وچو هیقی نینن کو وی چو عیال بین ، ئەو رابوو جاری یا خۆ هاجەر کرە دیاری بۆ زەلامی خۆ ؛ دا بەلکی خودی زارۆکەکی ژی بدەتی و دوون دەها وی پی بمینت .. وئەو بوو خودی هاتە کەرەمی و کورەک ژ هاجەری دا ئیبراهیمی ناخی وی کرە : ئیسماعیل ، و پشتی هنگی خودی کەرەم د گەل سارایی ژی کر و کورەک دایی ناخی وی کرە : ئیسحاق ، و ب فان هەردو کوران - ئەوین پشتی هنگی بووینە پیغەمبەر - خودی دوون دەهەکا بۆش ئیخستە دویف پیغەمبەری خۆ ئیبراهیمی - سلاف لی بن - . (٣٦)

و هەردو ژنکین ئیبراهیمی سارا و هاجەر بەری وی مریوون ، سارا ل شامی و هاجەر ل مەکەمی ، و دیژن : ژبلی فان هەردو ژنان ئیبراهیمی دو ژنین دی ژی ئینابوون ، پینج کور ژ ئیکی هەبوون ، وشەش ژیا دی ، و ئەگەر ئەف گۆتە یا دورست بت مەعنا ئیبراهیمی سیزدە کور دی هەبن .

صوحوفین ئیبراهیمی :

ژ قورئانی وحەدیسان بۆ مە ئاشکەرا دبت کو خودایی مەزن هەندەک نفیسین بۆ خۆشتقی یی خۆ ئیبراهیمی هنارتبوون ، و قورئان ناخی فان نفیسینان دکەتە : (صوحوف) وهکی د ئایەتەکی دا هاتی :

(٣٥) و سەرھاتی یا وی د گەل وی خەلکی ئەو بۆ هاتی یە هنارتن پشتی سەرھاتی یا ئیبراهیمی - ئەگەر خودی حەز بکەت - دی فە گوھیزین .

(٣٦) سەرھاتی یا ئیسماعیلی و دەیکا وی ، و ئیسحاقی و دەیکا وی ژی پاشی ب درپژی دی فە گوھیزین .

﴿ إن هذا لفي الصحف الأولى . صحف إبراهيم وموسى - هندی ئەو یە دا د فی سوورەتی دا بۆ هەو هاتی یە گۆتن ئەو ئەو یە رامانا وی د وان کیتابان دا هاتی یین بەری قورئانی هاتینە خواری ، وئەو کیتابین ئیبراهیمی و مووساینە سلاف لی بن ﴾ [الاعلی : ١٨ - ١٩] .

و د وی حەدبسی دا یا ژ (ئەبوو زەری) دئیتە فە گوھاستن هاتی یە ، پیغەمبەر - سلاف لی بن - دیژت : خودی دەھ صەحیفە بۆ ئیبراهیمی هنارتبوون هەمی مەتەل بوون .

مرنا ئیبراهیمی :

ئیبراهیم - سلاف لی بن - ل شامی یی ئاکنجی بوو ، ل وی با ژیری ب ناخی (حەبروونی) دەتە ناسین ، و نوکە دیژنی : باژیری (ئەلخەلیل) ؛ و دکەتە ژیری یا (ئۆرشەلیمی) ، و هەر ل فی باژیری ژی وی وەغەر ژ دنیایی کربوو .. د هەندەک ریوایەتان دا هاتی یە کو بەری ئیبراهیم بمرت نساخی یەک ب سەر دا هاتبوو ، و دەمی ژی یی وی بوویە دوسەد سال خودی ئیمانەتی خۆ ژی ستاند ، و هەردو کورین وی ئیسماعیل و ئیسحاقی پشکداری د فەشارتتا وی دا کر ، و هەر چەندە جەبی قەبری وی ب دورستی نەهاتی یە زانین کانێ ل کیشیە ، بەلی گومان تیدا نینە کو ئەو ل باژیری (ئەلخەلیل) یی هاتی یە فەشارتن ، ل نک ژنکا وی سارایی .

سهرهاتی یا لووطی - سلاف لی بن -

سهرهاتی یا لووط پیغمبه‌ری ژى - سلاف لی بن - یا تژی‌یه ژ دهرس وعیبره‌تین مه‌زن ، لهو قورنانا پیروژ د چارده سووره‌تین خو دا سهرهاتی یا وی بو مه‌غه‌گیرا ، ویا زانابه کو سهرهاتی یا لووطی د گهل ملله‌تی وی به‌حسی ئیک ژ مه‌زنت‌ترین وان کهفتنا دکهت یین کو د دیرؤکا مروّقی‌یی دا پیدای بووین ، ئەو کهفتنا بوویه ئە‌گه‌را تیبرنا ملله‌تکی کامل ، ومه‌خسه‌دا مه‌ب وی کهفتنا ئە‌خلاقیه .. ویا پیتھی‌یه ل سهر مروّقی‌یی ئە‌فرؤ کو خو ب فان ره‌نگه‌ سهرهاتی‌یان ناگه‌هدار بکه‌ت ومفای بو خو ژى بگرت .

لووط کی بوو ؟

ههر چه‌نده بارا پتر ژ به‌رسقا قی پسیاری یا د گهل مه‌ بۆری ژى ده‌می مه‌ سهرهاتی یا ئیبراهیمی فه‌گیپای ، به‌لی دا کو مه‌سه‌له‌ ل به‌ر مه‌ پتر یا ئاشکه‌را بت دوباره دى بیژین : لووط کورى هارانی کورى نازهری‌یه ، ودبه‌ برازیی پیغمبه‌هرى خودی ئیبراهیمی - سلاف لی بن - لووط وه‌کی مامی خو ئیبراهیمی خه‌لکی عیراقی‌یه ، وه‌نده‌ک دبیژن : هیقی‌یی وان ژ باژیرى حهرانی‌یه .

لووط به‌ری پیغمبه‌ری‌یی :

ژینا لووطی به‌ری پیغمبه‌ری‌یی ههر ژ ده‌می هاتی‌یه سهر دنیا‌یی ، وحه‌تا بوو پیغمبه‌ری‌یی هاتی‌یه هلیژارتن مه‌ب فره‌می نه‌زانیه ؛ چونکی قورئانی ئیشاره‌ت نه‌دایه قی چه‌ندی ، ب تنی د ئایه‌ته‌کی دا ژ سووره‌تا (العنکبوت) ده‌می خودایى

مه‌زن به‌حسی ئیبراهیمی دکه‌ت به‌ری مشه‌خت بته شامی دبیزت : ﴿ قَامَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - ئینا لووطی باوه‌ری ب ئیبراهیمی ئینا ودویکه‌فتنا دینی وی کر . وئیبراهیمی گۆت : هندی ئەزم ئەز جه ووارى ملله‌تی خو دى هیللم ودی قه‌ستا عه‌ردى پیروژ کهم کو شامه ، هندی خودی‌یه ئەوه زالی کهس نه‌شیتی ، یی کارینه‌جه د رپئغه‌برنا خو دا ﴿ [العنکبوت : ۲۶] .

ژ قی ئایه‌تی - و ژ سیاقی چیرؤکا ئیبراهیمی - ئاشکه‌را دبت کو لووطی ژى وه‌کی مامی خو ئیبراهیمی ل عیراقی دژیا ، ونه‌م دویر نابینن کو لووط ل وی جهی هاتبه‌ سهر دنیا‌یی ؛ چونکی باپیری وی نازهر هیشتا به‌ری بوونا لووطی ژ وه‌لاتی خو مشه‌خت بوو بوو ، وقه‌ستا ده‌قه‌را بللی کر بوو ، و ل ویری دژیا ، وه‌هر ل ویری به‌مالا وی زیده بوو بوو ، و ل دویف گۆتا ته‌وراتی نازهری سی کور هه‌بوون : ئیبراهیم ، وه‌ارانی بابی لووطی ، وناحوور .

وپشتی کورین وی مه‌زن بووین و بووینه زه‌لام و ب ژن کهفتین ، بوونه خودان مال و حال ، ئیبراهیمی دۆت‌ماما خو سارا بوو خو ئینا ، وبرا‌یین وی یین دی ژى ب ژن کهفتن ، وبرا‌یی وی هارانی کوره‌ک بوو ناقی وی کره لووط .

لووط ههر ژ زارؤکینی یا خو مروّقه‌کی پاقر و بژوین بوو ، وخودی ئەو ژ وی دینی بی خیر پاراست بوو یی ملله‌تی وی ل سهر ؛ چونکی ئەو ب پیغمبه‌ری‌یی ده‌اته ناماده کرن ، و ژ لایه‌کی دی فه‌ چونکی ئەو ل سهر ده‌ستی پیغمبه‌ره‌کی مه‌زن وخودان قه‌در کو مامی وی ئیبراهیم بوو - سلاف لی بن - ده‌اته په‌روه‌ده‌کرن .

ژ به‌ر قی چه‌ندی لووطی ههر ژ زارؤکینی یا خو عه‌بدینی یا خودایی ب حه‌ق دکر باوه‌ری ب دینی ئیبراهیمی ئینابوو .

ده‌می ئیبراهیم ژ ده‌قه‌را عیراقی مشه‌خت بووی لووط ژى د گهل خو بر ، وپشتی ئەو چه‌نده‌کی ل حهرانی ماین وان پیگفه‌ قه‌ستا شامی کر ، و ل جهه‌کی نیژیکی

دهفرا قودسی ناکنجی بوون^(۳۷) ، و ل ویرئ - وپشتی لووط بوویه زهلامه کی تمام - خودی و هسا حهز کر لووطی ژئ بو پیغه مبه رینی یئ هلیژیرت ، و بهنییرتسه دهفرا سه دوومی ل ژیرئ یا وهلاتئ شامئ ؛ دا بهرئ وان بدهته دینی دورست و وان ژ شرکی و بیئ نه خلاقئ یئ بدهته پاش ، لهو خودئ فه رمان ل پیغه مبه رئ خو ئیبراهی می کر کو نهو دهستویری یا برازایی خو لووطی بدهت دا بچته سه دوومی .

و نه گهر پسیار بیته کرن : نه رئ هنارتنا لووطی بو خه لکی سه دوومی پشتی چوونا ئیبراهیمی و ساریئ بو مصرئ بوو ، یان بهری هنگی بوو ؟

دی بیژین : هنده ک دیرؤ کفان ل وی باوه رینه کو هنارتنا لووطی بهری چوونا ئیبراهیمی بوو بو شامئ ، لهو ده می نهو چوویه شامئ نهو وژنکا خو ب تنئ بوون ، و لووط د گهل وان نه بوو .

لووط و پیغه مبه رینی :

پشتی لووط - سلاف لی بن - بو پیغه مبه رینی یئ هاتی یه هلیژارتن ، خودئ فه رمان لی کر نهو بچت فه ستا دهفرا سه دوومی بکته^(۳۸) ، و سه دووم وه کی پایتختئ بوو بو شمش حهفت باژیره کین مه زن ، وهژماره کا نه یا کییم ژ گوندان ، و خه لکی فی جهی هه می ژ ئیک ملله تی بوون ، و هه می ل سه ر ئیک دین بوون ، کو صه نه م په ریسی بوو .

پشتی لووط هاتی یه سه دوومی ، ل ویرئ ناکنجی بوو ، و هسا دیاره کو وی ل ویرئ ژن ئینابوو ، وژنا وی ژ خه لکی وی دهفرا بوو ، و نهو ژئ ل سه ر دینی وان بوو ، وه کی دی بو مه ناشکهره بت .

پشتی لووط بوویه ئیک ژ وان و خزمایینی د ناقبه را وی و وان دا پهیدا بووی ، و وان زانی کو لووط مرؤفه کی پاقر و بژوینه ، لووطی دهست ب به لافکرنا دینی

(۳۷) وه کی بوری د گهل مه ده می مه سه رهاتی یا ئیبراهیمی - سلاف لی بن - فه گوهاستی .

(۳۸) نهو جه نوکه دکه فته دهفرا (ئوردنی) ل ژوری یا گزیرتا عه ره بان .

خودی یئ راست و دورست کر ، و نیزیکی سیه و پینج سالان نهو د ناف وان دا ما و بیئ وهستیان وی بهرئ وان دا ریکا خودی .

د پتر ژ دهه سووره تان دا قورئان سه رهاتی یا لووط پیغه مبه ری و ملله تی وی بو مه فه دگیرت^(۳۹) ، بو هندی دا نه م خو ژ وان نه گهران بدهینه پاش یین ملله تی لووطی ژ بهر چوویه هیلاکی .

ملله تی لووطی :

نهو ملله تی لووط بوو هاتی یه هنارتن د سه رداچوون و (ئنحرافا) خو دا ملله ته کی عه جیب بوو ، ملله ته ک بوو هه می پیگه : ژن و میر .. هویر و گر .. بچویک و مه زن ل سه ر کرنا فاحی شئ و خرابی یئ و تاوانئ کوم بوو بوون ، و نه فه تشته که دبست د دیرؤ کی هه می یئ دا ل نک ملله ته کی دی ژبلی فی ملله تی پهیدا نه بت .

ملله ته ک نه گهر چه ند یئ خراب بت و حه ز ژ خرابی یئ بکته ، هه ر چه ند مرؤفه ک د ناف وان دا دی هه بن ب فی کارئ وان درازی نه بن ، به لی کو ملله ته ک هه بت هه می پیگه ل سه ر کرنا خرابی یئ کوم بن ، و خرابی ل بهر وان بته تشته کی عه ده تی ، نه فه تشته کی غه ربه ! ویا ژ فی ژئ غه ربتر نهو نه ف خرابی یا د خرابی یئ ب خو دا کاره کی (شاذ) بت - وه کی کو ل نک ملله تی لووطی پهیدا بووی - !

(شذووذا) ملله تی چ بوو ؟

قورئان ب رهنگه کی ناشکهره ل سه ر فی ملله تی تو مار دکه ت کو نه ف رهنگی نه عه ده تی د خرابی یئ دا ب خو کاره ک بوو ژ داهینانا فی ملله تی بوو ، قورئان دیبژت :

(۳۹) نهو سووره ت ژئ ل دویف هاتنه خوارا وان نه فه نه : (النجم ، ق ، القمر ، الأعراف ، الفرقان ، الشعراء ، النمل ، هود ، الحجر ، الصافات ، الذاریات ، الأنبياء ، الحاقه ، العنکبوت) .

﴿ وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ . إِنَّكُمْ لَأَتَأْتُونَ الرَّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النَّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ - وتو به حسنی لووطی بکسه دهمی وی گوتی به ملله تی خو : نهری هوین وی کریتی یا زیده کریت دکهن ؟ کسه سی ژ چیکری یان بهری ههوه نهو نه کری به . هندی هوین هوین - ژ گپرداری یا خو - دچنه نک زهلامان ، وهوین بهری خو نادهنه کریتی یا فی کاری ، وهوین وان ژنین خودی بو ههوه حه لاکرین دهیلن ، هوین ملله ته کن ههوه زیده کافی ل سهر توخویین خودی کری به . وکرنا کارئ خراب د گهل زهلامان کارهک بوو ملله تی لووطی بو جارایه کی دهریخست بوو ، بهری وان چو کسه سان نهف کاره نه کری به ﴾ [الأعراف : ۸۰-۸۱] .

نهفه بوو نهو کارئ کریتی ملله تی لووطی کری : کو زهلام و جا خو ب زهلامی بقه تینت و پشت بده ته ژنی !

وسهره کانی یا فی دهردی وهه می دهر دین دی ژی یین کو د ناف فی ملله تی دا ههین نهو بوو فی ملله تی خودی نه دناسی ، ته وحیدی ریکا خو ل نک وان نه دیتبوو ، وهه ملله ته کی خودی ب دورستی نه ناست (چ ئیکجار باوه ری بی پی نه ئینت ، یان شریکان بو وی د پهرستی دا بدانت ، یان باوه ری بی ب هندهک ناف و سالو خه تین وی نه ئینت) ژی عه جیگر تی نه به نه گهر هه می رهنگین ئنحرافی د ناف دا پهیدا بوون .. دین دوژمنی و دویراتی یا ژ خودی ژیدهری هه می ئیشین جفاکی و نه خلاقی و نابوری به .

گافا لووط هاتی به د ناف فی ملله تی دا بوویه ئیک ژ وان ، بهری ههه تشته کی وی نهو ل سهره کانی یا دهردی هشیار کرن ، وداخواز ژ وان کر کو نهو تهقوا خودی بکهن و گوهرداری یا پیغه مبهری وی بکهن :

﴿ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطِ الْمُرْسَلِينَ . إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا عَمَلِي . وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ -

ملله تی لووطی دهره ب پیغه مبهری یا وی کر ، فیجا وان ب فی چهندی دهره ب هه می پیغه مبهرین خودی کر ؛ چونکی یا نهو پی هاتین ژ ته وحیدی و بناخه یین شریعه تی هه می به که . دهمی برایی وان لووطی گوتی به وان : ما هوین ژ عهز ابا خودی ناترسن ؟ هندی نهزم نهز پیغه مبهره کم ژ خودایی ههوه ، یی دهسپاکم ل سهر گه هاندنا په یاما وی بو ههوه ، فیجا هوین خو ژ عهز ابا خودی بیارینن و گوهرداری یا من د وی تشتی دا بکهن یی نهز بهری ههوه دده می ، وسهرا گازی یا خو بو رینیشادانا ههوه نهز چو کر یه کی ژ ههوه ناخوازم ، هندی کر یه یا منه هه ما ب تنی ل سهر خودایی هه می چیکری یانه ﴾ [الشعراء : ۱۶۰-۱۶۴] .

مهعنا مهسه لا ئیک کی یا لووطی بهری ملله تی خو دایی ته وحیدا خودی بوو ، کو نهو باوه ری بی ب خودایی یا خودی بینن ، و پهرستی بو وی ب تنی بکهن ، و گوهرداری یا پیغه مبهری وی ژی بکهن .

مهسه لا دووی نهو بوو یا بهری نوکه مه به حس ژی کری ، کو نهو وی خرابی یا کریت (شاذ) یا وان ژ نوی دهریخستی نه کهن ، و خو ژی دویر بکهن .. ههر چهنده نهف ههر د مهسه له ئیک نائینه جودا کرن ؛ چونکی نهو کسه سی خودایی خو ب دورستی بناست دی بهری خو دهته وان ری وریبازان یین خودی بو ژینی داناین ، و ژ وان ریبازان لا نادهت .

رؤژا خودی مرؤف نافراندی ، وی وهسا حهز کری به کو نفشی فی مرؤفی ل سهر دو پیشکان لیکفه بکهت : نیر ومی ، و ژ وان ریبازان یین کو خودی بو زیده هی و بهرده و امبونا نفشی مرؤفی داناین نهوه : نیر ومی بگه هه ئیک ، و د نه خاجم دا دوونده ب دویش وان بکهفت ، ودا کو نهف گه هشتنه یا دورست بت خودی - ژ لایی لهشی ودهروونی فه - ههر دو لا ب رهنگه کی وهسا دان کو ب کیر هندی یین بگه هه ئیک ، و نهف گه هشتنه ل بهر ههر دو لایان شریکر ؛ دا نهو بینه نامویره تی ب جهینانا فی قه دهرا خودی .

ئەفە رېبازەكە ژ وان رېبازان يېن خودى مروّف ل سەر داين ، وتۆفەكە وى د خورپىتىيا مروّفى دا چاندى ؛ دا ژين ب رەنگەكى سورشى ب رېفە بچت ، وەر جارەكا مروّفى خو ژ بىركر و خودايى خو ب دورستى نەناسى دى ژ فى خورپىتىيا لادەت ودى پى ل فى رېبازى دانت ..

ومللەتى لووطى ئىك ژ وان مللەتان بوو يېن خودى ب دورستى نەناسى ، لەو بەرى ھەر تشتەكى وان پى ل وى خورپىتىيا دانا يا خودى مروّف ل سەر نافراندى ، ونەو گەھشتە دەرەجەيەكى وان خو شىيا خو د ھندى را دديت ئەو د پەيوەندى يېن خو يېن (جنسى) دا د (شاذ) بن ، وزەلام و جا خو ب زەلامى بقەتېنت ، وپشت بدەتە ژنى ! (۴۰)

وچونكى ئەف كرېتىيا وان دكر ل بەر وان بوووت تشتەكى عەدەتى مەسەلە گەھشتبوو وى دەرەجى وان ئەف كارە ب دزى فە نەدكر ، بەلكى ل پېش چاف و ب شانازى فە وان ئەو دكر ، وكەسەك د ناف وان دا نەبو بېژتە وان ئەفە كارەكى خرابە :

﴿ وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ . إِنَّكُمْ لَأْتُونَ الرَّجَالَ وَتَقَطُّونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمْ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ - وبەحسى لووطى بکە دەمى وى گوتى يە مللەتى خو : ھندى ھوين ھوين وى كرېتىيا دكەن يا كەسى بەرى ھەو ھەو نەكرى ، ئەرى ھوين بو خرابىيا دچنە نك زەلامان ، وھوين ب كارى خو پىس پىس رىكى ل رېفنگان دگرن ، وھوين د ديوانين خو دا كرىارين كرېت دكەن وەكى

(۴۰) د جاھليەتا غەربى يا نوى زى دا ئەف رەنگى (شدوودى) يى بەلافە ، وھىدى ھىدى يى دبتە تشتەكى عەدەتى ، نە بەس ھندە بەلكى ل ھندەك (وەلاتين پېشكەفى) كەنيسە زى يا نعترافى پى دكەت و رەنگەكى شەرعيەتى ددەتى .

تپرانەپىكرنا ب خەلكى ، وتپوەر كرنا بەرتفكان د وان يېن ب رېفە دچن ، وگەھاندنا نەخوشىيا بو وان ب گوتن و كرىارين سەقەت ؟ ونەفە ئاگەھدار كرنەكە كو چى نابت خەلك ل سەر وى تشتى كوم بن يى خودى وپىغەمبەرى ئەو ژى داينە پاش . فېجا بەرسفا مللەتى لووطى ل سەر گوتنا وى ب تى ئەو بوو وان گوت : كانى عەزابا خودى بو مە بينە ئەگەر تو راست دىژى ، وپى ل دويف سوزا خو پى ﴿ [العنكبوت : ۲۸-۲۹] .

و ژ فى ئايەتا بۇرى ئاشكەرا دبت كو رېنگرى و تپرانە پىكرنا ب رېفنگان زى ئىك ژ وان كرېتە كاران بوو يېن مللەتى لووطى دكرن ..

د ناف فى گىلەشوو كا بى ئەخلاقىيا دا لووط ب تى رابووفە و دەنگى خو ب حەقىيا بلندكر ، وى خواست بەرى پىلى وەر گېرت ، خودايى حەق ب خەلكى بدەتە ناسين ، ومللەتى خو ژ خەوا بى ئاگەھىيا راکەتەفە ، وبەرى وان بدەتە ئەخلاقى وپاقرىيا .. بەلى ئەو مللەتى د خرابىيا را ستوير بوو ، و ب شىرى جاھليەتى ھاتى يە ب خودانكرن زوى ب زوى ل راستىيا نازفرت . سىھ وپىنج سالان لووطى رۇژ وشەفین خو كرنە ئىك ، مروّفەكى ب تى زى باوہرى پى نەئينا .. چ گوتن ؟

جار گوتن : ئەى لووطى ! بەلا خو ژ مە و رېبازا مە فەكە .. ئەم وەكى خو وتو وەكى خو .. و جار گوتن : دا بو تە بېژين : ئەگەر تو دەف ژ گازىيا خو بەرنەدەى ئەم دى تە ژ وەلاتى خو دەرېخين .. و جار زى تپرانە بو خو ب لووطى كرن و گوتن : تو چەند مروّفەكى پاقر و بژوینى ! ئەم وتو ب كىر ئىك نائىين ، يا باش ئەو ئەم تە ژ وەلاتى خو دەرېخين ؛ دا ئەم زى رحەت بين وتو زى رحەت بى .

د نافبەرا لووطى ومللەتى وى دا :

پشتى مللەتى لووطى پشت راست بووین كو لووط دەف ژ گازىيا خو بەرنادەت ، رابوون دەست دانە گەفان ، ل سەرى گەف ل لووطى كرن كو ئەگەر ئەو

خو بی دهنگ نه کهت ، نهو دی نه چار بن وی ژ وه لاتی خو دهر یخن ، مانی مروقه کی بیانی به ژ دهر فهی وه لاتی بی هاتی !

لووط لیقه نه بوو .. رابوون رهنگه کی حصارای دانا سهر ، گو تنی : نهی لووط ! وه نهبت کو کهسه کی میقان بکهی ، یان تو بسی به میقان ل نک کهسه کی ، ل مالا خو روینه ته شوله ژ مه نهبت ، نهو دی وی کهین یا مه بقیت ، ل نک ته خرابی بت یان نه .. نهو وی نزانین یا تو دبیژی ، بی نه خلاقی چیه ؟ نهفه نافه که تو ل سهر کاری مه ددانی ، نهو تشتی ل نک ته بی نه خلاقی ، ل نک مه بی نه خلاقی نینه ، نهو دبیژینی : نازادی یا کهسی !

لووطی گوٹ : نهی ملله تی من ! دلی من بی ب هه وه فه ، نهز دترسم نهف کاری هوین دکهن بته نه گهرا هندی هوین بچنه هیلاکی ، و خودی غه زه با خو ب سهر هه وه دا بینت .

جاره کا دی وان یاری بو خو ب لووطی کرن وگو تن : غه زه با خودی وهیلاک؟! کانی که ره م بکه وی غه زه با خودی ب سهر مه دا بینه یا تو گه فی پی ل مه دکهی .

قاصدین عه زابی :

گاڤا هه فر کی گه هشتی به فی هه ددی .. نه مرئ خودی ل سهر هندی هات کو دویمای بو فی ملله تی بیته دانان ، خودایی مه زن نه مر ل جبریلی - سلاف لی بن - کر کو نهو د گهل ئسرافیلی ومیکائیلی ژوردا بینه خواری ؛ دا دو مزگینی یا بو دو پیغه مبه رین وی بیننه خواری :

- بو ئیبراهیمی کو خودی د گهل وی هاته که ره می و کوره کی ژ ژنکا وی سارایی دی ده تی .

- بو لووطی کو خودی ملله تی وی بی کافر دی به ته هیلاکی .

قورئان دبیژت : ﴿ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ . فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً

قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ . وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاَهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ . قَالَتْ يَا وَيْلَتَا أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ . قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ . فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشْرَى يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ . إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ . يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ - و ب راستی فریشته هاتبوونه نک ئیبراهیمی دا مزگینی بی ب بوونا ئیسحاقی و به عقوبی د دو یف وی دا بدهنه وی وژنکا وی ، ئینا وان گوٹ : سلاف ل ته بن ، وی د به رسقا وان دا گوٹ : سلاف ل هه وه بن ، نهو ب لهز چوو وگو لکه کا قه لهو و سو رکری بو وان ئینا دا نهو ژئ بخون . فیجا ده می ئیبراهیمی دیتی نهو ده ستین خو دریژ ناکه نی و ژئ ناخون ، نهو چه نده ل دلی وی نه هات ، نهو د دل دا ب ترسی حه سیا و د وان دا که فته گومانی ، فریشته یان - ده می دیتی ئیبراهیم بی دترست - گوٹ : نه ترسه نهو ملیا که تین خودایی تهینه نهو بو ملله تی لووطی بین هاتینه هنارتن دا وان تی بیهین . وژنکا ئیبراهیمی - سارا - نهو ل پشت پهرده ی ژ بی یان فه راوه ستای گو ه ل ناخفتنی دبوو ، ئینا ژ مه نده هوشی یا وی تشتی دا بی وی گو ه لی بووی وی کره که نی ، ئینا مه ل سهر نه زمانی ملیا که تان مزگینی دا وی کو دی وی ژ ئیبراهیمی کوره ک بت نا فی وی دی ئیسحاق بت ، ودی وی نه فی به ک ژ وی کوری هه بت ، کو یه عقوبه . ده می مزگینی ب بوونا ئیسحاقی بو سارایی هاتی به دان وی ژ مه نده هوشی گوٹ : وهی بو من چاوا دی من کوره ک بت ونه ز یا پیر بوویم ، ونه فه زه لامی من ژئ بی پیر بووی و ب ناف سال فه چووی ؟ هندی بوونا بچویکه کی به ژ ئیکا وه کی من وزه لامی من ل پیراتی بی تشته کی عه جیه . فریشته یان گوته وی : نه ری تو ژ حو کم وفه رمانا خودی یا حیسه تی بی ؟ دلوفانی و پیروزی یا خودی ل سهر هه وه بنه مالا پیغه مبه رینی بی

هه‌یه . هندی ئەوه سالۆخەت و کربارین وی جهی مەدح و سوپاسی بینه ، و ئەو د وان سالۆخەت و کرباران دا خودانی بلندی و مەزنی یی . فیجا دەمی ترس ژ ئیبراهیمی چووی ژ بەر نەخوارنا میهفانین وی بو خوارنی ، و مزگینی ب ئیسحاق و یه‌عقوبی بو وی هاتی‌یه دان ، ئەو ما دان و ستاندن د دەرچه‌قا تیرنا مللەتی لووطی دا د گەل هنارتی‌یین مه کر . هندی ئیبراهیمه گەله‌ک یی ئارامه هەز ژ هندی ناکەت لەز د عەزابدانی دا بیته کرن ، گەله‌ک خو بو خودی دشکینت و هه‌وار دکەتی ، و ئەو د هەمی کارین خو دا ل خودی دزقەرت . هنارتی‌یین خودی گۆت : ئەی ئیبراهیم تو دەف ژ فی هەفرکی‌یی بەرده و داخووا دلۆفانی‌یی بو مللەتی لووطی نەکه ؛ چونکی وان یا خو هیژای عەزایی کری ، و فەرمانا خودایی ته‌هاتی‌یه کو وان تی بیهت ، و هندی ئەون عەزابە‌کا نەئیتە زفراندن ژ خودایی وان دی گەهته وان ﴿ [هود : ۶۹ - ۷۶] .

ب فی رەنگی ئەو هەر سی ملیاکەتین خودی یین کو ئیخستینه سەر قالبی سی جحیلین جوان و تازه هاتن دا خەلکی سەدوومی یی کافر بینه هیلاکی وەکی وان خواستی ، و چونکی وان مزگینی‌یه‌ک بو ئیبراهیمی ژی هەبوو ، ئەو بەراهی‌یی هاتنه نك وی ، و پشتی وان مزگینی دایی ، ئیبراهیمی پسیار کر : ئەری مەسه‌لا هه‌وه چی‌یه ، و خودی هوبین بو چ هنارتینه ؟ وان گۆت : ئەم یین هاتینه هنارتن دا مللەتی لووطی ب‌هینه هیلاکی ، ئینا ئیبراهیم د گەل وان کەفته دان و ستاندنی ، دا پشت راست بیت کو برازایی وی نەژ وانه یین خودی فەرمان ب تیرنا وان دای ، و پشتی وان ملیاکەتان ئیبراهیم پشت راست کری کو ب تنی ئەو بو تیرنا کافران یین هاتینه هنارتن ، وان دەستویری ژی خواست و ب لایی سەدوومی قە چوون ..

قاصدین خودی ل مالا لووطی :

دبیژن : ل ئیفره‌کا درەنگ ئەو قاصدین خودی ئەوین خو ئیخستینه سەر رەنگی سی جحیلین خوشکۆک گەهشتنه بەر پەری باژیری ، کچه‌کا لووطی بو ئافکیشانی دەرکەفتبوو ، وان سلاف کری و گۆتی : ئەری ئەم دی لووطی ل کیشه بیین ؟ دەمی وی هەر سی جحیل دیتین وی ب رەنگی وان زانی ئەو دیباینه ، ترسا وی ئەو بوو ئەگەر ئەو بینه ناف باژیری و بی ئیخلاقین سەدوومی پی ب‌ه‌سیین بین نەخۆشی‌یی بگه‌هیننه وان ، و چونکی وی دزانی سەر و گرگرین کوفری یا مەنعە کری کو لووط میفانان ب‌ه‌ویست ، وی گۆته وان : نوکه لووط ل ماله ، و ئەز کچا ویمه ، ل فیری ب‌مین و نەئینه ناف باژیری هەتا ئەز دچم بیژمه بابی خو ، و وەسا چیبوو .. و گافا لووط ب هاتنا وان حەسیای گەله‌ک تەنگاف بوو ، بەلی نەچار بوو بچت وان ب دزی قە بینهتە مالا خو ؛ دا کەس پی نەحەسییت .

قورئان دبیژت : ﴿ ولما جاءت رسلنا لوطا سیء بهم وضاق بهم ذرعا وقال هذا يوم عصیب - و دەمی هنارتی‌یین مه هاتینه نك لووطی هاتنا وان بو وی یا خو ش نەبوو و ئەو ژی تەنگاف بوو ؛ چونکی وی نەدزانی کو ئەو هنارتی‌یین خودینه ، فیجا ئەو ژ بەر مللەتی خو ژ وان ترسا ، و گۆت : ئەقە رۆژە‌کا دژوار و نەخۆشه ﴿ [هود : ۷۷] ، یا نەخۆش بوو چونکی ترسا وی ئەو بوو دگەل وان شەر مزاربت .

﴿ وجاءه قومه يهرعون إليه ومن قبل كانوا يعملون السيئات قال يا قوم هؤلاء بناتي هن أطهر لكم فاتقوا الله ولا تخزونني في ضيفي أليس منكم رجل رشيد . قالوا لقد علمت ما لنا في بناتك من حق وإنك لتعلم ما نريد . قال لو أن لي بكم قوة أو آوي إلي ركن شديد - و دەمی هنارتی‌یین مه هاتینه نك لووطی هاتنا وان بو وی یا خو ش نەبوو و ئەو ژی تەنگاف بوو ؛ چونکی وی نەدزانی کو ئەو هنارتی‌یین خودینه ، فیجا ئەو ژ بەر مللەتی خو ژ وان ترسا ، و گۆت : ئەقە رۆژە‌کا دژوار و نەخۆشه . و مللەتی لووطی ب غار هاتنه نك وی بو داخووازی یا کرنا خرابی‌یی ، و بەری هنگی وان خرابی د گەل زەلامان دکر ، ئینا لووطی گۆته مللەتی خو : ئەقە کچین منن وان مارە بکه‌ن

ئەو بۇ ھەوۋە پاقۇتتە ژۇرى يا ھويىن دخوازان - ووى گۆت : كچين من ؛ چونكى ھەر پىغەمبەرەك بۇ ئومەتا خۇۋەكى بابى يە بۇ عىيالى - فېجا ھويىن ژۇ خۇدى بىتسىن وخۇ ژۇ عەزايا وى بپارىزن ، وھويىن شەرما من نەبەن وتەعدايىيى ل مېھقانين من نەكەن ، ئەرى ما زەلامەكى سەرراست د ناڧ ھەوۋە دا نىنە ، بەرى ھەوۋە ژۇ كرنا خرابىيى بدەتە پاش ؟ مللەتى لووطى گۆتتە وى : بەرى نوکە ژى تە يى زانى كو مە چو پىتقى ب ژنان نىنە ، وھندى تويى تو دزانى كانى مە چ دڧىت ، ئانە كۆ ژۇ زەلامان پىشەتر مە كەس نەڧىت ﴿ [ھود : ۷۸ - ۸۰] .

ئەگەر پىسار بىتە كرن : ئەرى چاوا زانى ھندەك مېشان بۇ لووطى يىن ھاتين ، مادەم ئەو ب دزى ڧە ھاتبوون ؟ دى بېژين : د ھندەك گۆتتەن دا ھاتىيە كو ژنا لووطى يا كافر ، دەمى زانى ھندەك مېشان بۇ زەلامى وى يىن ھاتين ، وزەلامى وى ئەو يىن ھواندىن وگۇھدايىيا مللەتى وى نە كرىيە ، ئەو - وى مەغرەبىيى - چوو جاب گەھاندە مللەتى خۇ كو سى جھيلين خوشكۆك يىن ھاتىنە مالا لووطى وەرنى !!

ودو راوہستيانين كورت دگەل ڧى سەرھاتىيى مە ھەنە :

يا نىكىس : ھزر بىكەن بى ئەخلاقىيا ڧى مللەتى گەھشتىبوو چ دەرەجە ، ژنكەك (تەبەرەوى) بکەت ؛ دا خەبەرەكى ب ڧى رەنگى بگەھىتتە بى ئەخلاقين مللەتى خۇ !

يا داووس : ھنگى دورست بوو بۇ زەلامى موسلمان ژنا كافر ل نك بت ، وپشتى ئىسلام ھاتى بۇ دەمەكى ئەڧ شرىعەتە مابوو ، پاشى ئىسلامى ئەڧ شرىعەتە راكر ئەڧ كارە ھەرام كر .

دەمى ژنا لووطى سوحبەتا مېشانان گەھاندىيە بى ئەخلاقين مللەتى خۇ ، د گاقى دا رەڧدەيەكا وان ب نك مالا لووطى ڧە ھات ، ئەو دان وستاندن د ناڧبەرا لووطى ووان دا چىبوو يا ئايەتا بۆرى بۇ مە ڧە گىراى ، دىيارە ئەو دان وستاندنا وان ل بەر دەرى مالى بوو ، و دەنگى وان گەھشتە مېشانان ، لەو مېشانان - دا كو لووطى ژ ڧى ھالى نەخۇش بىنە دەرى - گۆتن : ﴿ فأسر بأهلك بقطع من الليل ولا يلتفت منكم أحد إلا امرأتك إنه مصيبتها ما أصابهم إن موعدهم الصبح أليس الصبح

بقرىب - فرىشتەيان گۆت : ئەى لووط ھندى ئەمىن ئەم ھنارتىيىن خودايىي تەبىنە وى ئەم يىن ھنارتىن دا ئەم وان تى بىيەن ، وئەو ناگەھنە تە ، فېجا تو ومرۆڧين خۇ ل دويمامىيا شەڧى ژ ڧى گوندى دەرکەڧن ، وكەس ژ ھەوۋە ل خۇ نەزڧرت ؛ دا عەزاياي نەبىنت ونەگەھتى ، بەلى ژنا تە ئەوا ب كوڧرى ونفاڧى خىانەت ل تە كرى ئەو دى گەھتە وى يا گەھشتىيە مللەتى وى ، ھندى سىپىدەيە ژڧانى تىبرنا وانە ، وسىپىدە دەمەكى نىزىكە ﴿ [ھود : ۸۱] .

ئەو ل بەر دەرى بوون ، ولووط رىكا وان دابوو ؛ دا ئەو ب ژور نەكەڧن ، گاقا لووطى راستىيا وان زانى ژ نوى پشت راست بوو ، ووى رى دا ملياكەتان كو ب نك وان كافرین مللەتى وى ڧە بچن ، دىبېژن : ھنگى جبرىلى چەنكى خۇ ل ناڧ چاڧين وان دا ھەمى كۆرە كرن ، ئەو ب لەپەڧوتى زڧرىنەڧە ، وئىكى دگۆتە يى دى : ئەڧە چىە ؟ ئەو چ سىرەبەندى بوو لووطى ل مە كرى ؟ پاشى وان ملياكەتان گۆتە لووطى : ئەڧ شەڧە ، دەمى شەڧ بەر ب دويمامىيى ڧە دچت تو ومرۆڧين مالا خۇ ژ باژىرى دەرکەڧن ، ژنا تە تى نەبت ، ئەو بلا بىمىنت ، دا د گەل خەلكى باژىرى بچتە ھىلاكى وژڧانى تىبرنا وان سىپىدەيە ، فېجا كەس ژ ھەوۋە خۇ گىرۆ نەكەت ونەزڧرت ، ئەگەر ئەو ژى دى مېنتە د گەل وان .. ولووطى گۆتتا وان ب جھ ئىنا ، وئەو خەلكى مالا خۇ دەرکەڧتن .

تېرنا مەزن :

دەمى لووط ژ مللەتى خۇ بى ھىڧى بووى وى دوعا ژ خودايىي خۇ كر وگۆت : خودايىي من ، تو من ومرۆڧين من ژ وى گونەھا كرىت بپارىزە يا مللەتى من دكەت ، ومە ژ وى عەزاياي ژى بپارىزە يا كو تو دى ب سەر وان دا ئىنى . ھنگى خودى دوعايا وى بۇ ب جھ ئىنا ، وئەو ومرۆڧين وى وھەر كەسەكى باوهرى ب گازىيا وى ئىناى رزگار كرن . گاقا بوويە سىپىدە ژڧانى تىبرنا مللەتى كافر ھات ، خودى وەسا ھەز كر بەر ژ عەسمانى - وەكى بارانى - ل وان ببارن وئەو پى تى بچن : ﴿ فلما جاء أمرنا جعلنا عاليها سافلها وأمطرنا عليها حجارة من سجيل منضود . مسومة عند ربك

وما هي من الظالمين ببعيد - فریشته‌یان گوت : ئەى لووڤ ھندى ئەمین ئەم ھنارتى بین خودایى تەبىنە وى ئەم بین ھنارتین دا ئەم وان تى بھین ، وئەو ناگەھنە تە ، فیجا تو و مرؤفین خو ل دویمایى یا شەقى ژ فى گوندی دەرکەفن ، وکەس ژ ھەو ھەل خو نەزفرت ؛ دا عەزابى نەبىنت ونەگەھتى ، بەلى ژنا تە ئەوا ب کوفرى ونفاقى خیانەت ل تە کرى ئەو دى گەھتە وى یا گەھشتى یە مللەتى وى ، ھندى سپیدە یە ژفانى تیرنا وانە ، و سپیدە دەمەکی نیزیكە . فیجا دەمى فەرمانا مە ب ھاتنە خوارا عەزابى ل سەر وان ھەمى یان ھاتى مە ژۆرى یا وى گوندى ئەو لى دژیان کرە ژیری و دەر نشیفکر ، و مە ئەو بەرین ژ تەقنا رەق و ھشک ھاتینە دورستکرن ل وان باراندن . ئەو بەر ب ریزکری بوون ، و ل نک خودایى تە ددەسنیشانکری بوون نە وەکی بەرین عەردى بوون ، و ئەف بەرین خودى ل مللەتى لووڤى باراندین ژ کافرین قورەیشىیان د دویر نینن کول وان ژى بینە باراندن ﴿ [ھود : ۸۲ - ۸۳] .

خودى فەرمان ل جبریلی کر ھەر ھەفت باژیرین وان ب گوند فە راکەتەفە ، ھەتا دگەھینتە بەر عەسمانى ، پاشى دورنشیف بکەت ، و بەران لى بیارینت ، و کسى ژ وان نەھىلت ، و جبریلی فەرمان ب دورستى ب جھ ئینا . و دبیزن : شوینوارین باژیر و گوندین مللەتى لووڤى دکەفنه د بن وى دەریایى فە یا دبیزنى : (دەریا لووڤى) یان : (دەریا مری - البحر المیت) ، و ھنگى ئەف جھە یى ھشک بوو ، وزانابین شوینواران دبیزن : ژ نیشانان وەسا دئیتە زانین کو د بن ئافا دەریایا مری فە شوینوارین ھندەك گوند و باژیران ھەنە ، تشتى ھندى دگەھینت کول دەمەکی ئەف یى ھشک بوو . و ھندەك دبیزن : ژ بەر وى ھژیانا ب عەردى کەفتى دەمى مللەتى لووڤى چوو یە ھیلاکى ئاف ژ عەردى زا ، و وەکی گۆلە کا مەزن چیبوو ، و دویمایى یى بو ئەف دەریایە یا نو کہ ئەم دبینن .

دویمایى یا لووڤى :

پشتى پیغەمبەرى خودى لووڤ و بنەمالا خو ژ دەفەرا سەدوومی دەرکەفتین ، کیشە چوو ؟ وچ ب سەرى وى ھات ؟ ئەف چەندا ھە قورئانى بو مە نە فە گواستى یە ، د ھەدیسە کا دورست دا یا (حاکم) ژ (عەبدللاھى کورى عەبباسى) فەدگواھىزت ھاتى یە کو لووڤ دەمى ژ باژیری خو دەرکەفتى ئەو وسى کچین خو ب تنى دەرکەفت بوون (ھەمى بنەمالا وى ئەفە بوون) و کو وى قەستا دەفەرا شامى کر ، و ب ریشە کچا وى یا مەزن مر ، پاشى پشتى چەند قویناغە کان کچا وى یا بچویک ژى مر ، و ئەو د گەل کچا خو یا ئافى ب تنى ما . و دویر نینە وى قەستا شامى کر بت ؛ دا بچنە نک مامى خو ئیبراھیمی - سلاڤ لى بن - . ل دۆر مرنا لووڤى ، کانى ل کیشە بوو ؟ و کانى ژى یى وى چەند بوو دەمى مری ؟ ئەفە مە نەزانى یە ؟ (۴۱)

(۴۱) د (سفر التکوین) دا ھژمارا (۱۹) بى یەختى یە کا مەزن ب پیغەمبەرى خودى لووڤى و کچین وى فە ھاتى یە رادان ، کو ھەردو کچین وى ئەو سەر خوش کر ، و ئیکا ھند کر کو ئەو خرابى یى دگەل وان بکەت !! تشتى ھندى د گەھینت کو ئەف کتیبە ب دەستین ھندەك مرؤفین نەزان یا ھاتى یە نفیسین ، ئەو کتیبە خودانین وى دبیزنى : کیتابا پیرۆز !

وزانایې نافدار (ئبن عساكر) دبیژت : « دبیژن : دهیكا شوعهیبی - یان پیرا وی - كچا لووطی بوو .. » .

ول جهه كی دی ژ تاریخا خو (ئبن عساكر) ژ (عهبدللاهی كورپی عهیباسی) فه دگو هیژت كو شوعهیب پستی یووسفی بوو .

وهنده كین دی دبیژن : شوعهیب زافایی لووطی ب خو بوو ، ول سهردهمی ئیبراهیمی ژیاوو ، و ژ وان بوو یین باوهری پی ئینای ، و د گهل وی مشهخت بووینه شامی .

وچونکی چو دهلیلین بنبر د دهست مه دا نینن ئەم نهشیین چو ژ فان گوتنان دورست دهر بیخین ، یان (تهرجیح) بکهین .. بهلی ههر چاوا بت تشتی مسوگر نهوه شوعهیب پستی لووطی ب دهمه کی نه یی دریتز هاتبوو هنارتن ؛ چونکی قورئان ژ زار دهقی شوعهیبی فه دگو هیژت كو وی ملله تی خو ژ وی دویماهی یی ددترساند یا ب سهری ملله تی لووطی هاتی نهوی نهیی دویر ژ وان ، وه کی دبیژت : ﴿ وَيَا قَوْمِ لَأَ يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمٌ لَوْطٍ مِنْكُمْ بَعِيدٌ ﴾ [هود : ۸۹] .

و ژ بهر رهوانبیژی یا شوعهیبی یا بهرچاډ وزیره کی یا وی د ناخفتنی دا ژ هندهك زانایین صهحابی یان دئیته فه گوهاستن كو شوعهیب ب ناسناقی : (خوتبه خوینی پیغه مبهران - خطیب الأنبياء) دئیته ناسین .

چو زانینین بهر كهفتی د دهر حهقا شوعهیبی دا بهری بته پیغه مبهر د دهست مه دا نینن ، كانی كهنگی ول كیفه هاتی به سهر دنیا یی ، وژی یی وی چه ند بوو دهمی بوویه پیغه مبهر .. ئەفه مه نه زانی به .

سهرهاتی یا شوعهیبی - سلاف لی بن -

دهه جارن ب ئاشكهرایی نافی فی پیغه مبهری د قورئانی دا هاتی به ، وسهرهاتی یا وی د گهل ملله تی وی د چار سووره تین قورئانی دا هاتی به ، د سووره تین : (الأعراف ، هود ، الشعراء ، والعنكبوت) دا .. پیغه مبهره كه دهمی مروف نه فرۆ سهرهاتی یا وی دخوینت هنر دكت ههر وه کی نهو بو مروفین جیهانا مه یا نه فرۆ یی هاتی به هنارتن ؛ چونکی نهو خواری ووهربادانین شوعهیبی دخواست چاره سهر بکهت ههر نهو گرفتارینه یین جیانا مه یا نه فرۆ ژی دنالت .

قیجا یا فهره نه م ب هزره كا فه كری سهرهاتی یا فی پیغه مبهری ژی بخوینن ؛ دا بو خو دهرس وعیبهرتان ژی وهربگرین .

شوعهیب کی بوو ؟ وکهنگی ژیاوو ؟

د دهر حهقا نه سه با شوعهیبی دا - سلاف لی بن - گه لهك گوتنن ژیک جودا هه نه ، ونه د قورئانی ونه د هه دیسین دورست دا چو گوتن ل دور نه سه با وی نه هاتینه ، ونه تهوراتا نوکه ل بهر دهست ژی چو به حسی شوعهیبی تیدا نینه .

هندهك دیرۆكفان دبیژن : شوعهیب نه فیچر کی كورپی ئیبراهیمی به نهوی دبیژنی : (مه دیهن) .

ملله تی شوعه یبی :

د پتر ژ جهه کی دا ده می خودایی مه زن به حسی وی ملله تی دکه تی یی شوعه یب بو هاتی به هنارتن ب ناشکه رایی بهرچاف دکه تی کو نهو ملله تی خه لکی مه دیه نی بوون .. وه کی گوتی : ﴿وَالِي مَدِينٍ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا﴾ [الأعراف : ۸۵ ، هود : ۸۴] .

و د جهه کی دی دا خودایی مه زن ملله تی شوعه یبی ب سالوخته تی : (أصحاب الأيكة - خودانین دارا مه زن ، یان خودانین وی جهی ب داروبار) دده ته ناسین وه کی دبیژت : ﴿كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ . إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ﴾ [الشعراء : ۱۷۶-۱۷۷] .

وهنده ک دیرو کزان دبیژن : خودی نهف ناسنافه بو ملله تی شوعه یبی دانایه چونکی ل وهلاتی وان داره کا مه زن و ب خه ما هه بوو وان په رستن بو دکر و ب چاقه کی پیروژ بهری خو ددایی .

و (مه دیه ن) وه کی زانایین جوغرافی یی دبیژن : باژپره ک بوو دکه فته نیژیکی که ندافی (العقبه) د ناقبه را (حجاز) و (فلسطین) ی دا (۴۲) ، وخه لکی فی جهی یین عه رب (۴۳) نافی خو ژ نافی باژپری خو وه رگرتبوو ، لهو دگوتنی : ئویجاخا مه دیه ن .

(۴۲) وهف باژپره نهو بوو یی پشتی هنگی ب چند سه د ساله کان مووسا پیغه مبه ر - سلاف لی بن - هاتی یی ده می ژ ترسین فی رهونی دا رهی پشتی کو زه لاهه کی وی بی دهستی کوشتی .. وکی دی د سهرهاتی یا مووسای دا فه گنرین - نه گهر خودی هز بکه ت - .

(۴۳) ده می مه سهرهاتی یا هوودی - سلاف لی بن - فه گنر ای ، ل بهر بهری (۷۷) ، مه نهو حه دیس یا (نبن حبان) ژ (نه بوو زهرری) فه دگوهیژت ئینا بوو نهوا تیدا هاتی کو پیغه مبه ر - سلاف لی بن - به حسی وان پیغه مبه ران دکه تی یین کو ژ عه ربان هاتینه هلبژارتن ودبیژت : نهو چارن هوود وشوعه یب وصالح وپیغه مبه ری ته نهی (نه بوو زهر) .

بناخه یین گازی یا شوعه یبی :

خودایی مه زن به نی یی خو یی چاک شوعه یب بو خه لکی مه دیه نی یی کافر هلبژارت ؛ دا نهو بهری وان بده ته ریتکا خودی یا راست و دورست ، ریتکا تهو حیدی ، ووان ژ شرکی و صه نه م په رتسی یی بده ته پاش .. وگازی یا شوعه یبی زی خه له که کا بهرچاقه د زنجیرا گازی یا حه ق دا ، گازی یا (لا إله إلا الله) .

ومرؤف ده می سهرهاتی یا شوعه یبی د قورنانی دا دخوینت دشیت چار بناخه یین سهره کی بو گازی یا وی بدانت ، نهو زی نه فنه نه :

بناخه یین نیکن : تهو حیدا خودی د (خودایی) و (په رستی) دا ، کو بناخه یی سهره کی یی گازی یا ئیسلامی به ، گازی یا هه می پیغه مبه ران .

خودایی مه زن ده می سهرهاتی یا شوعه یبی د گهل ملله تی وی فه دگوهیژت ، دبیژت :

﴿وَالِي مَدِينٍ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ - وَمَنْ بُوئِجَاخَا مه دیه ن برایی وان شوعه یب سلاف لی بن هنارتبوو ، ئینا وی گوتنه وان : نهی ملله تی من عه بدینی یا خودی ب تنی بکه ن ؛ چونکی ژ وی پیغه تره وهه چو خودایی دی یین هیژای په رستی نینن﴾ [الأعراف : ۸۵ ، هود : ۸۴] .

ودبیژت : ﴿كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ . إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا عَمْرِي - خودانین وی عه ردی ب داروبار پیغه مبه ری خو شوعه یب دره وین دهریخت ، ده می شوعه یبی گوتی به وان : نهری ما هوین ژ عه زابا خودی ناترسن کو نهو هه وه سه را گونه یین هه وه عه زاب بده ت ؟ هندی نه زم نهز ژ نک خودی بو هه وه یی هاتیمه هنارتن دا بهری هه وه بده مه هیدا یه تی ، و نهز پاریزه ری وی وه حی یی مه یا خودی بو من هنارتی ، فیجا هوین ژ عه زابا خودی

بترسن ، ودویکهفتنا وی هیدایه تی بکهن یا ئەز ژ نک خودی بو ههوه بی هاتیم ﴿ الشعراء : ۱۷۶-۱۷۹ 〉 .

وهه چهنده ئەو خرابکاری یین کو د ناف ملله تی شوعهیی دا ههین گهلهک بوون ، وفهسادی پتری یا لایین ژینا وان فهگرتوو ژی ، بهلی وی ژی وهکی ههمی پیغه مبه رین دی ژ فهسادا عقائدی دهست پی کر ، ل دهسپیک وی خودی ب رهنگه کی دورست ب ملله تی خو دا ناسینی ؛ چونکی وی دزانی ئەو ملله تی بیر و باوهره کا خراب د دهر حهقا خودی دا ههبت ههمی لایین ژینا وی یین دی دی خراب بن .

شوعهیی نه گۆته ملله تی خو : باوهری بی بینن کو خودی بی ههی ، وئهو فی دنیایی ب ریشه دبهت ؛ چونکی وان ئەف باوهری یه هه بوو .. شوعهیی گۆت : په رستنا خودی بکهن ؛ چونکی ههوه ژ وی پیغه تر چو خودایین دی نینن . گرفتاری یا وان د فیری را بوو : وان باوهری ب (ربووبیهت) و خودایینی یا خودی هه بوو ، بهلی وان هندهک رهنگین عیباده تی وهکی : دوعا وههوار کرنی ، وهیقی خواستنی ، ومافی شریعت دانانی .. بو هندهک (خودایین دی) ژی پیشکیش دکرن ، فیجا چهندا هه ئەو ژ خانه یا (ئیسلامی) دهر دئیخستن وهیژای نافی (شرکی) کرن ، وشوعهیی دیت یا فەر ئەوه ئەو بهری ههه تشته کی فی (ئنحرافا) وان سه رپرست بکهت ؛ دا پشتی هنگی ئەو ناماده بن کو گۆتنا حهق وه رگرن .

بناخه یین دووون : گریدانا دهوله تی و په یوه ندی یین سیاسی وجفاکی ومالی ب دینی خودی فه ، وبنه جهکرنه راما نا عیباده تی یا بهرفره ه د هزر وبیرین خه لکی دا .

شوعهیی چ گۆته ملله تی خو ؟

قورئان دبیژت : ﴿ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ - گۆت : ئەی ملله تی من عه بدینی یا خودی ب تنی بکهن ؛ چونکی ژ وی پیغه تر ههوه چو خودایین دی یین هیژای په رستنی نینن ، ب راستی نیشانه کا ئاشکه را ژ خودای ههوه ل سه ر راستی یا وی یا ئەز بو ههوه بی هاتیم هاتی یه ﴿ [الأعراف : ۸۵] .

ئه فه بناخه یی ئیکی : ته وحیدا خودی د په رستنی دا .. پاشی گۆت : ﴿ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ - فیجا هوین مافی مرۆشان ب رهنگه کی پیکهاتی بدهنی و پیقان و کیشانی ب تمامی پیک بینن ، وهوین چویی ژ مافی وان ب زۆرداری کیم نه کهن ، وهوین - ب کوفری و زۆرداری یی - خرابکاری یی د عهردی دا نه کهن پشتی ئەو ب شریعه تین پیغه مبه رین بهری سلاف لی بن چاک بووی . ئەفه یا من بهری ههوه دایی د دنیایی و ناخه رته تی دا بو ههوه چیتره ، ئەگه ر هوین باوهری یی ب وی بینن یا ئەز بهری ههوه ددهمی ، وکاری ب شریعه تی خودی بکهن ﴿ [الأعراف : ۸۵] .

ئه فه بناخه یی دووی .. ویا زانایه کو ئیک ژ پیتقی یین ته وحیدا خودی د په رستنی دا ئەوه مرۆف د ههمی کار و بارین ژینا خو دا خو ب دهست ئەمری خودی فه به ردهت ، و عیبادهت - وهکی زانایی نافدار (ئبن تهیمیه) دبیژت - : نافه کی کۆمکه ره بو ههه ر تشته کی خودی حهز ژی بکهت وی پی رازی بت ژ گۆتن و کیریاین ئاشکه را ونه په نی .

شوعه یی ، پشتی ملله تی خو ل ته وحیدی هشیار کری ، ئاگه هداری یا وان کر کو ژ پیتقی یین ب جهننا فی ته وحیدی یه ئەو سه ر بهری ژینا خو ب ههمی فه ب مه نه جی خودی فه گری بدهن ؛ چونکی دینی خودی یی دورست کانی چاوا بو

هندی هاتی په دا په یوه نندی یین مرؤفی د گهل خودایی وی دورست بکته ، وه سایی هاتی دا په یوه نندی یین مرؤفی د گهل مرؤفان ژی ریک بیخت و دورست بکته ، وعه بدینی یا مرؤفی بو خودی هندی دخوازت مرؤف جفاکا خو (ژ لایی سیاسی وجفاکی و نابوری فه) ل سهر بناخه بی ئیسلامی ریک بیخت و دورست بکته .

ژ بهر فی چهندی شوعه بی باوهری ونه باوهری یا ملله تی خو ب هندی فه گریدا کانی نهو چهندی پیگیری بی ب فهرمانا خودی کهن د فی مهسه لا (مالی) دا یا ملله تی وی ههوجه بی پی هه ، شوعه بی گوت : نهی ملله تی من ! هوین مافی مرؤفان ب رهنگه کی پیکهاتی بدهنی و پیفان و کیشانی ب تمامی پیک بین ، و چوسی ژ مافی وان کیم نه کهن ، و - ب کوفری و زورداری بی - خرابکاری بی د عهردی دا نه کهن ، نه گهر هوین د خودان باوهر بن دی فی کهن یا نهز د بیژمه ههوه . ملله تی شوعه بی چ بهر سف کره د دهستان دا ؟

قورئان د بیژت : ﴿ قالوا یا شعیب أصلاتک تأمرک أن نترك ما یعبد آباؤنا أو أن نفعل فی أموالنا ما نشاء إنک لانت الحلیم الرشید - وان گوت : نهی شوعه بی نهی نهو نفیژا تو دکهی فهرمانی ل ته دکته کو نهم په رستنا وان صه نه مان بهیلین یین بابین مه په رستن بو دکر ، یان نهم وان فهند و فیلین مه د فین د مالی خو دا بکهین ؟ و وان - ب ترانه پیکرن فه - گوت ه وی : ب راستی هندی تویی تو مرؤفه کی ئارام و سه ر راستی ﴿ [هود : ۸۷] .

ههر نهو گوتنه یا هه تا نه فرؤ ژی داخواز که رین (علمانی هه تی) د بیژنه خودان باوهران : نهی دینداری یا ههوه شو له ژ سیاست و نابورا مهیه ؟ دین ل کیشه و سیاست و نابور ل کیشه !

بناخه بی س بیس : بهرگری یا هه می رهنگین زورداری بی ، و ب تایبه تی زورداری یا خودانین مالی ل هه ژار و بهر دهست ته نگان .

نهو ملله تی شوعه بی بو هاتی تشتی ژ هه می یان طه بیعتر د ناف دا زولم و زورداری بو ، چ نهو زورداری بت یا مهزن و کار بدهستان ل ملله تی دکر ، چ نهو بت یا زهنگین و دهوله مه ندان ل هه ژاران دکر .. بازارا وان ل سهر حیلی وریایی و که یسی یا راوه ستای بو ، ته رازی یین وان هه ردهم د خوار و فیچ بوون ، نه گهر ئیک ژ وان تشته ک کریبا ب عه لبه کی دپیفا ، و نه گهر فرؤتبا ب عه لبه کا دی دپیفا ، بهری وان بهس ل هندی بوو بهریکین خو تژی بکهن ژ ویری ویشه مللهت بمینت یان بمرت نهو گرفتاری یا وان نه بوو !

شوعه بی بیافه کی بهر فراه ژ گازی یا خو دا فی مهسه لا گرنگ نهوا قهت یا دویر نه ژ مهسه لا باوهری یا ب خودی ، وی گوتنه ملله تی خو : « هوین مافی مرؤفان ب رهنگه کی پیکهاتی و دورست بدهنی ، و پیفان و کیشانی ب تمامی پیک بین ، و حیلی ل ئیک و دو نه کهن ، و هوین ب کوفری و زورداری بی خرابکاری بی د عهردی دا نه کهن ، نهفه یا من بهری ههوه دایی د دنیایی وئاخه تی دا بو ههوه چیتره ، نه گهر هوین باوهری بی ب وی دینسی بین یی نهز بهری ههوه ددهمی ، و هوین ل سهرین ریکان نهروینن گهفا ب کوشتی ل خه لکی بکهن دا نهو مالی خو بدهنه ههوه ، نهفه زورداری به ، و هوین بهری خه لکی ژ ریکا خودی نه دهنه پاش . و هوین بیرا خو ل قهنجی یا خودی بیننه فه ددهمی هژمارا ههوه یا کیم ئینا وی هوین زیده کرن ، و مال و عه یال دا ههوه ، فیجا ب فی چهندی هوین سه ر فراه باز بوون و ب هیز که فتن ، و بهری خو بدهنی کانی دویماهی یا خرابکاران د عهردی دا یا چاوا بوو ، و چ تیچوون و نه مان هاته سهری وان ؟ نهی ملله تی من ! هوین مافی مرؤفان د پیفان و کیشانی دا کیم نه کهن ، هندی نهزم نهز د بینم هوین د ژینه کا بهر فراه و دهوله مه ندان دا دژین ، و ههوه چو منهت ب هندی نینه هوین حیلی ل ئیک

ودو بکهن ، نی ژ بهر کیمکرنا ههوه بو کیشان وپیشانان ئەز دترسم عهزابا رۆژه کا
وهسا ب سهر ههوه دا بیت کو دۆری ل ههوه بگرت وهوین ژ ی قورتال نهبن ..

ئهی مللهتی من ! ئەو مفایی حهلال یی بو ههوه دمینت پشتی هوین کیشان
وپیشانی ب دورستی پیک بینن بو ههوه چیتره ژ وی مالی حهرام یی هوین
ب حیلە ب دەست خو دئین ، فیجا ئەگەر ب دورستی ههوه باوهری ب خودی
ههبت ، هوین دی پیگیری یی ب فەرمانا وی کهن وخۆ ژ زۆرداری یی دهنه پاش .
بناخهیی چاره : پهروه ده کرنا خه لکی ب ریکا پهیدا کرنا نمونه یین چاک بو
چاقلیکرنی ، ویا زانایه کو نمونه یین ژ هه می یان ته کووزتر د ناف مرۆشان دا ئەو
پیغه مبهرن یین خودی بو به نی یین خو دهنیرت .

شوعه یب ئیک ژ خه لکی مه دیه نی بو ، ووی ژ وی وه کی پتری یا خه لکی باژی ری
ماله کی بۆش هه بو ، وخودی هند دابووی کو ئەو ژ وی وه کی وان بازرگانی یی
ب مالی خو بکهن ، ئایه تا (۸۸) ی ژ سوور هتا (هوود) ژ زار ده فی شوعه یی
قه دگوهیزت کو وی گوته ملله تی خو :

« ئەی ملله تی من هوین چ دبیزن ئەگەر ئەزل سهر ریکه کا ناشکه رابم ژ خودایی
خو د وی گازی یی دا یا ئەز دگه هینمه ههوه کو هوین په رستا خودی ب تنی
بکهن ، وحیلی د مالی دا نه کهن ؟ وهوین دزانن کو خودی ژ که ره ما خو رزقه کی
به رفه ره و حهلال و باش یی دایه من ؟ ومن نه فی ت ئەز ههوه ژ تشته کی بده مه پاش ،
پاشی ئەز ب خو دپشت ههوه را بچم وی تشتی بکهم ، ومن ب فی کاری خو - هه ما
ب تنی باشی وچاککرن د فیت وچو ددی نه .. » .

یه عنی : هه ر وه کی شوعه یی د فیا بیژته وان : هوین هزر نه کهن ئەزی دبیزمه ههوه
خو ژ حیلی بده نه پاش ؛ دا فایدی سویکی هه می بو من بمینت ، راسته ئەز ژ ی

وه کی ههوه یی خودان مالم ، به لی ئەو فەرمانا خودی یا ئەزل ههوه دکهم ئەز ب خو
به ری ههوه د مالی خو دا ب جه دئینم ..

شوعه یی ئەفه گو ت ، وئفه کر ، لهو چو هه فکین وی نه شیا مه جالی طانی
بیینت و بیژت : شوعه یی د فیت مه بخاپینت دا بازار بو وی بمینت !

به رسفا ملله تی شوعه یی :

ئفه گازی یا شوعه یی بو ، ووه کی یا ناشکه را گازی یا وی د خیرا وان هه می یان
دابوو ، به لی د گهل هندی ژ ی به رسفا وان بو شوعه یی به رسقه کا کریت ونه
ژ هه ژ ی بو ، ل ده سپیکی وان گو هین خو ژ گازی یا وی گرتن ، و ب دورستی
گوهداری بو نه کر ، بوچی ؟ هیجا وان ئەفه بو : ئەو دینی شوعه یب پی هاتی
تشته کی نوییه ، و ل سهر ده می باب و باپیرین وان نه بو ، قورئان ژ زار ده فی وان
قه دگوهیزت :

﴿ قالوا یا شعيب ما نفقه كثيرا مما تقول - وان گو ت : ئەی شوعه یب ئەم
د گه له کی ژ وی ناگه هین یا تو دبیز ی [چونکی تشته کی نوییه ل بهر مه] ﴾ [هو د :
۹۱] .

پاشی گا فا وان دینی شوعه یب ل گازی یا خو یی مجده ، وان ژ بی به ختی گو تی :
تو مرۆفه کی سیره بهندی یا ل ته هاتی یه کرن ، ﴿ قالوا إنما أنت من المسحرين . وما
أنت إلا بشر مثلنا وإن نظنك لمن الكاذبين . فأسقط علينا كسفا من السماء إن كنت من
الصادقين - وان گو ت : هندی تویی ئەی شوعه یب ، هه ما تو ژ وان یی
سیره بهندی یی کاره کی دژوار تیکری ، وعه قل بو نه هیلا ی ، وهه ما تو ژ ی وه کی مه
مرۆفی ، فیجا چاوا پیغه مبه رینی بو ته ب تنی دی ئیت ؟ وهه ما هه می هزرا مه ئەوه کو
تو د فی گو ت نا خو دا ژ دره وینانی . فیجا ئەگەر تو راست دبیز ی کو تو

پیغهمبهری ، پا کانی دوعایه کی ژ خودی بکه دا ئەو پرتین عەزابی ژ عەسمانی
ب سەر مه دا بینت ومه بپرینت ﴿ [الشعراء : ۱۸۵-۱۸۷] .

وتشتی ژ هەمی یان غەریبتر ل بەر وان ئەو بوو شووعی بی دخوازت سیاسەتا وان یا
نابۆری ژ ل دویف مەنەجە کی خودایی بت :

﴿ قالوا یا شعيب أصلاتك تأمرک أن نترك ما یعبد آباؤنا أو أن نفعل فی أموالنا ما نشاء
إنک لانت الحليم الرشید - وان گۆت : ئەی شووعی ب ئەری ئەو نقیژا تو دکە ی
فەرمانی ل تە دکەت کو ئەم پەرستنا وان صەنەمان بهیلین یین بابین مه پەرستن بو
دکر ، یان ئەم وان فەند و فیلین مه دقین د مالی خو دا بکەین ؟ وو ان - ب ترانه
پیکرن فه - گۆتە وی : ب راستی هندی تویی تو مرو فە کی ئارام وسەر راستی ﴾
[هود : ۸۷] .

وگەفا وان بو شووعی بی ودویکەفتی یین وی یا ئافاکری بوو ل سەر دو
(ئیجراتین دژوار) :

یا ئیکن : دەریخستنا ژ وەلاتی ونە فیکرن :

﴿ قال الملأ الذین استکبروا من قومہ لئنخرجنک یا شعيب والذین آمنوا معک من
قربینا أو لتعودن فی ملتنا قال أولو کنا کلرہین - وان ریبەر ومەزین خو ژ باوهری
ئینانا ب خودی ودویکەفتنا پیغهمبهری وی شووعی بی سلاف لی بن مەزنتر دیتی
ژ مللەتی شووعی بی گۆتن : ئەی شووعی ب سویند بت ئەم تە وەهچی بی د گەل تە
باوهری ئینای ژ گوندی خو دەریخین ، یان ژ ی هوین دی ل دینی مه زقپن ،
شووعی بی ب مەندەهۆشی فه گۆت : ئەری ئەم دویکەفتنا هەو د دینی هەو بی پویج
دا بکەین ، ئەگەر خو مه نەقییت ژ ی ژ بەر کو ئەم دزانین ئەو دینە کی پویجە ؟ ﴾
[الأعراف : ۸۸] .

یا دووین : بەر لی باراندن :

﴿ قالوا یا شعيب ما نفعه کثیرا ممّا تقول وإنا لنراک فینا ضعیفا وکولاً رهطک لرجمناک
وما أنت علینا بعزیز - وان گۆت : ئەی شووعی ب ئەم د گەلە کی ژ وی ناگەهین یا تو
دیژی ، وەندی ئەمین ئەم تە د ناف خو دا لاواز دینین وتو نه ژ مەزن وسەرۆکین
مەیی ، و ئەگەر ژ بەر ئویجاخا تە نەبا - کو ئەو ژ ی ل سەر دینی وان بوون - ئەم دا
بەران ل تە بارینین ، وتە چو ریز و بهایی خو ل نک مه نینە ﴾ [هود : ۹۱] .

ئەنجامی هەفرکی بی :

دەمی شووعی بی مللەتی خو ژ دویماهی یا بی ئەمری یا خودی دترساند ، وان
دگۆتی : ﴿ فأسقط علینا کسفا من السماء إن کنت من الصادقین - کانی دوعایه کی ژ
خودی بکه دا ئەو پرتین عەزابی ژ عەسمانی ب سەر مه دا بینت ومه بپرینت ، ئەگەر
تو ژ راستگۆیانی کو خودی دی عەزابی ب سەر مه دا بینت ﴾ [الشعراء : ۱۸۵-
۱۸۷] .

وگافا بی منەتی یا وان گەهشتی یه قی حەددی شووعی بی گۆتە وان : ﴿ ویاقوم
اعملوا علی مکانتکم انی عامل سوف تعلمون من یأتیه عذاب یخزیه سوف تعلمون من
یأتیه عذاب یخزیه ومن هو کاذب وارقبوا انی معکم رقیب - و ئەی مللەتی من هەر
کارە کی ژ هەو بیت هوین د جەهی خو دا بکەن ، هندی ئەزم ئەز دی ل سەر ریکە
خو کاری کەم و بەری هەو دەمه تەو حیدئ ، پاشی هوین دی زانن کانی کی ژ مه
عەزابە کا وەسا دی ب سەری ئیت کو وی شەرمزار بکەت ، و کانی کی ژ مه د گۆتە
خو دا بی درەوینە ، ئەز یان هوین ؟ و هوین چافەرایی وی بن یا کو دی ب سەری
هەو ئیت ئەز د گەل هەو ژ زیڕە فانا مه ﴾ [هود : ۹۳] .

پاشی خودی دەستویری دا ئەو عەزاب ب سەر وان دا بیت یا وان داخووازا هاتنا
وی کری و شووعی بی گەف بی ل وان کری .. خودی دیژت : ﴿ فأخذتهم الرجفة

فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾ [الأعراف : ٩١] . ول جهه كئى دى دبیژت : ﴿ وَاَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجِئْنَا شُعَبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ . كَأَن لَّمْ يَعْنُوا فِيهَا آلًا بَعْدًا لِمَدِينٍ كَمَا بَعَدَتْ ثَمُودُ ﴾ [هود : ٩٤-٩٥] . ول جهه كئى دى دبیژت : ﴿ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴾ [الشعراء : ١٨٩] .

ویو کۆمکرنی د نافیهر مهعنایین فان ئایهتان دا تهفسیرزان دبیژن : دهمی خودی قیای خه لکی مه دینه ئی بهته هیلاکی گهرمه کا مهزن ب سهر وان دا ئینا ، حهفت رۆژان خودی با ژ وان بری ، ژ گهرم و بین تهنگی ئی دا ئهو دره قینه بهر ههر سیبه ره کا هه ، دویمای ئی وه لئى هات ئهو ژ گهرمان دا ره قینه چۆلی و خانى یین خو بهردان .. د قئى دهلیقه ئی دا وان هند دیت هندهك پرتین عه وری ل عهسمانی کۆم بوون ، وان هنر کر دئى باران ژ فان عهروان بارت ، کهیفا وان گهلهك هات ، هه می پیكفه چوون خو دانه بهر سیبه را وان عهوران ، به لئى خودی دهستوبری دا وان عهوران ئهو بینه پرتین عهزابی و ب سهر وان دا بین ، وهکی وان داخواز کری ! ئهو عه ور بوونه گورپی و ب سهر وان دا هاتنه خواری ، وههر د وئى دهلیقه ئی دا دهنگه کئى زیده بلند پهرده یین گو هین وان دراندن ، وعهرد ژى ل بن بی یین وان هژیا .. و ب قئى رهنگی هه می چوونه هیلاکی ، و ب تنئى شوعه یب ودویکه فتنی یین وی مانه ساخ .

شوعه یب پشتی نه مانا ملله تئى خو :

زانایى نافدار (ئبن که ئیر) ژ (وهه بئى کورپی مه نه بهی) فه دگوهیژت ، دبیژت : پشتی نه مانا ملله تئى شوعه یبى ئهو و خودان باوهرین د گهل دا چوو مه که هئى و ل ویرئى ناکنجی بوو ، حهتال ویرئى مری ، وگۆرا وی دکه فته رۆژنایا قایا که عبئى .. و خودی چیتر دزانت .

سه رهاتى یا ئیسماعیلی - سلاف لی بن -

ئیسماعیل پیغه مبهر - سلاف لی بن - کورپی خوشتی ئی خودی ئیبراهیمی - سلاف لی بن - وهاجه را قبطی به ، و بهری نوکه ده می مه سه رهاتى یا ئیبراهیمی فه گپرای ، مه به حسئى چوونا ئیبراهیمی وژنکا وی سارایى بو مصرئى کر بوو ، وکانئى چاوا مه لکی ئیک ژ جاری یین خو یین قبطی - کو هاجر بوو - دابوو سارایى پشتی وی پاقرئى و بزوینى یا سارایى دیتی ..

ده می ئیبراهیم وسارا زفرینه شامئى وان هاجر ژى د گهل خو ئینا ، وهاجه ر بوو ئیک ژ نه ندامین مالا وان ، و پشتی چهند سالهك ب سهر سارایى دا چووین ، وئهو ژ خو بی هیقى بووی کو ئیدی عهبالهك بیت ، ووی دیت زهلامئى وئى ئیبراهیم هیدى هیدى یئى بهر ب پیراتی ئی فه دچت ، رابوو جاری یا خو هاجر دا زهلامئى خو ، گۆت : به لکی خودی زارۆکه کی ژى بده تئى .. و ب قئى رهنگی جاری یا سارایى هاجر بو هویا وی .

دهیکا ئیسماعیلی :

ده می مه لکی مصرئى هاجر دایه سارایى هاجر کچه کا جحیل بوو ، ژى یئى وئى د بن بیست سالی یئى دا بوو ، پشتی ئهو د گهل خاتوینا خو و زهلامئى وئى هاتى به شامئى چهند ساله کان ما حهتا ژى یئى وئى گه هشتی به دورین سیه سالی یئى ، ئهو بوو خاتوینا وئى سارایى ئهو دا زهلامئى خو ، و پشتی هاجرئى شوی

ب ئىبراهيمى كرى ھەر زوى خودى ھاتە كەرەمى ۋە ھاجەر پى ھەسىيا ھەر ۋەكى بىچويكەك د ھناقان دا يى دىتتە دورستكرن ، كەيفا ھاجەرى ب قى چەندى ھات ووى ئەف مزگىنىيە دا زەلامى خۇ ، ووى ژى زىندە كەيف ب قى مزگىنىيە ھات . بەلى تىشى غەرىب ئەفە بوو سارا ئەوا ھاجەر دا يە ئىبراهيمى دا خودى عەيالەكى ژى بدەتى ، گاڤا زانى ھاجەر يا ب (ھەملەيە) غىرەت بۇ چىبوو ، ۋە كەرىپىن خۇ ھاقىتتە ھاجەرى .. د ھەدىسە كا خۇ دا پىغەمبەر - سلاڤ لى بن - دىبىت : بۇ جارا ئىكى ژىكان شىتەك ل پىشتا خۇ گرىداين دەيكا ئىسماعىلى بوو ، وى شىتەك ل پىشتا خۇ دىداند ؛ دا سارا نىشانىن ھەملى وى نەبىت .

ۋە تەورات (۴) ۋە سا ئاشكەرا دكەت كو دەمى ھاجەر ب ھەملە كەفتى وى خۇ ل سەر سەرى سارايى مەزن كر ، ۋە ئەف چەندا ھە بۇ سارايى نەخوش بوو ، لەو وى بەر گەرىپان كر كو نەخوشىيى بگەھىتتە ھاجەرى . و چ ژ بەر قى ئەگەرى بت يان ژ بەر ئەگەرە كا دى بت ، پەيوەندىيىن ھاجەرى ۋە سارايى گەھەشتە وى دەرەجى سارايى ژ زەلامى خۇ خواست ئەو ھاجەرى ژ بەر چاقىن وى بىتە ۋە نەھىلتە ل وى جەھى يى ئەو لى ، ۋە ھاجەرى زانى نەقىيانا ھەويا وى بۇ وى يا گەھىشتە يە چ ھەددى لەو ترسىيا سارا نەخوشىيە كى بگەھىتتە وى يان زارۇكى وى ، لەو مەسەلە گەھىشتە ھەندى ھاجەر ژ مالى رەفى ، و پىغەمبەر - سلاڤ لى بن - دىبىت : دەمى ھاجەر رەفى دەھمەنىن كراسى خۇ ب ھەردى را خشاندن ؛ دا شوين پىيىن وى ل ھەردى نەمىن ، ھەتا سارا نەزانت كانى ئەو كىفە چوويە .

بوونا ئىسماعىلى :

ل شامى خودى ئىسماعىل ژ ھاجەرى دا ئىبراهيمى ، و ل دويف گۇتتا تەوراتى ژى يى ئىبراهيمى ھنگى ھەشتى ۋە شەش سال بوون ، و پىشتى بوونا ئىسماعىلى - ۋەكى مە گۇتى - د نەقىبەرا ھاجەرى ۋە سارايى دا نەخوشى چىبوو ، و بۇ ھىكەمەتە كا خودى يى دزانى چارەسەرىيا قى نەخوشىيى ب ئىبراهيمى فە نەھات ، و ئىبراهيم

(۴۴) د (سفر التكوين) دا ھۇمارا (۱۶) ئ .

د نەقىبەرا ھەردو ژىكەن خۇ دا ھىيەتى ما ، ئىك دۆتاما وى يا خۇشتى بوو ، ئەوا ل سەر خاترا وى و دىنى وى جە ووار و مروقىن خۇ ھەمى ھىلاين و مەشەخت بوويە غەرىبىيان ، ويا دى دەيكا كورى وىيە ، ئەو كورى پىشتى چاقەرىيىيە كا دوپر ودرىژ ژ نوى ھاتى ..

پاشى خودى ۋەھى بۇ پىغەمبەرى خۇ ئىبراهيمى ھنارت كو ئىسماعىلى و دەيكا وى ژ وى جەھى سارا لى بىە ، ئىنا ئىبراهيمى گوھدار فەرمان ب جە ئىنا و كورى خۇ يى ساڤا د گەل دەيكا وى ژ شامى برن ..

- بۇ كىفە ؟

- خودى گۇتى : بىە دەفەرا (فارانى) ، ۋەكى تەورات ناڤى لى ددانست ، و فاران ئەو جەھى يى باژىپرى (مەكەھى) نو كە دكەفتى .

ئىسماعىل و دەيكا خۇ ل مەكەھى :

قورئان ، و پىغەمبەر ژى - سلاڤ لى بن - د ھەدىسە كا خۇ دا (۴۵) ئاشكەرا دكەت كو ئىبراهيمى ژىكا خۇ ھاجەر ، د گەل كورى وى ئىسماعىل ، برنە مەكەھى و ل وپرى دانان وئاكنجى كرن .

قورئان ل سەر ئەزمانى ئىبراهيمى دىبىت :

﴿ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ - خودايى مە ھەندى ئەزم من ھەندەك ژ دووندەھا خۇ ل نەھالە كا بى شىنكاتى وئاف ل نك مالا تە يا ھەرام ئاكنجى كرىنە ، خودايى مە من ئەو چەندە ب فەرمانا تە كرىيە ؛ دا ئەو ب دورستى ب كرنا نقيژى رابىن ، قىجا تو دلئى ھەندەك بەنىيىن خۇ ب لايى وان فە بكىشە ، و تول فى جەھى ژ ھەمى رەنگىن بەرھەمان رزقى وان بدە ؛ دا ئەو شوكر قەنجىيا تە يا مەزن بكنە ﴾ [إبراهيم : ۳۷] .

(۴۵) يا (بوخارى) ژ (عەبدللاھى كورى عەباسى) فەدگۇھىت .

و سهرهاتی یا فه گوهاستنا ئیبراهیمی بو ئیسماعیلی ودهیکا وی ژ شامی بو مه کههیی پیغهمبر - سلاف لی بن - ب بهرفرههی بو مه فه دگوهیترت ، پیغهمبر - سلاف لی بن - دبیزت :

﴿ ئیبراهیمی هاجهر و کورپی وی ئیسماعیل ئینان دهمی نهو یی ب شیر ^(۴۶) ، ئینان دانانه بن داره کا مهزن ل ژوری یا مزگهفتی ^(۴۷) ل هندافی زهمزه می ، وهنگی کهس ل مه کههیی نه بوو ، وی نهو هیلان وچوو ، دهیکا ئیسماعیلی د دوپف دا چوو ، و گوتی : نهی ئیبراهیم ، دی کیفه چی ومه ب تنی هیلی یه ل قی نهالا بی مروف ؟ ئیبراهیم لی نه زقری ، دو سی جارن وی نهف ناخفته گوته ئیبراهیمی ، ئیبراهیم لی نه زقری ، ئینا وی گوتی : خودی نهف فهرمانه ل ته کری یه ؟ ئیبراهیمی گوتی : بهلی ، ئینا وی گوت : یا نهو مه ژ بیر ناکهت ، وزقری نک کوری خو . پشتی ئیبراهیم ژ وان دویر کهفتی ، وچویه جهه کی وهسا نهو وی نه بین ، ئیبراهیمی بهری خو دا جهی بهیتی ودهستین خو بلند کرن ، ونهو دوعا کر یا د نایه تا بوری دا هاتی ، و خودی دوعایا وی قه بویلکر ﴾ .

سهر بوره کا ب سانههی نه بوو د سهر ئیبراهیمی را بوری .. ژنکا خو یا جحیل ، د گهل کوری خو یی ساقا بهیلته ل نهاله کا هشک وزوها ، ویا بی خودان ، کاره کی مهزن بوو ، بهلی نه ل بهر ئیبراهیمی نهوی خو ب ههمی فه ته سلیمی خودی کری . پیغهمبر - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ دهیکا ئیسماعیلی شیر دایسی ، و ژ وی ئافی فه دخوار ، حهتا ئافا وان نهمای ، نهو تینی بوو و کوری وی ژی تینی بوو ، گاغا وی دیتی چو د کوری وی نهما ژ تینا دا ، دلی وی نهگرت نهو کوری خو ب قی

(۴۶) ژ قی حه دیسی ناشکه را دبت کو دهمی ئیسماعیل هاتی یه مه کههیی هیشتا یی ب شیر بوو ، ونهفه وی خهله تی یی بو مه دورست دکهت یا کو د (سفر التکوین) دا هاتی کو پشتی بوونا ئیسخافی ژ نوی ئیسماعیل ودهیکا خو بو مه کههیی هاتبوونه ده ریخستن ، ویا زانایه کو ئیسماعیل - ل دوپف گرتنا تهوراتی - چارده سالان ژ ئیسخافی مهزنتر بوو .

(۴۷) و هنگی ئافاهی یی مزگهفتی نه مابوو ، وبهیت بی سهر شوین بوو بوو .

رهنگی بینت ، ئینا نهو رابوو قهستا سهر گری (صهفایی) کر ، چوو سهر گری دا بهری خو بدهتی کانی دی کهسه کی بینت یان نه ، وی کهس نه دیت ، ئینا هاته خواری وقهستا گری (مهروایی) کر ، و ل سهر گری راوهستیا دا بهری خو بدهتی کانی دی ئیکی بینت یان نه ، حهفت جارن نهف هاتن وچوونه کر ﴾ .

عبداللاه دبیزت : پیغهمبری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ و ژ بهر قی چهندی یه خه لک (سهعی یی) د ناقبه را صهفا ومهروایی دا دکهن ﴾ .

گوت : ﴿ گاغا نهو هاتی یه سهر گری مهروایی دهنگه گ هاتی ، وی گوهی خو دایی دیت دهنگ ژ لایی کورکی فه یی دئیت ، ب نک فه چوو دیت ملیاکه تی خودی جبریل یی جهنگی خو ل عهردی ددهت ^(۴۸) وی هند دیت ئاف ژ عهردی زا ، ئینا وی دهستین خو ژ ئافی تژی کرن وکونی ئافی ژی داگرت .. وی ئاف فه خوار ودا کوری خو ژی ، ئینا ملیاکه تی گوتی : نه ترسن ، خودی ههوه بهرزه ناکهت ، ل قیری مالا خودی دی ئیته ئافا کرن ، نهف بجویکه وبابی وی دی وی ئافا کهن ، و خودی مروقین خو بهرزه ناکهت ﴾ .

د گهل ئویجاخا جور هومی یان :

وه کی ناشکه را مه کهه دکهفته جهرگی گزیرتا عهره بان ، و ل وی دهمی ئیبراهیمی هاجهر و کوری وی ئیسماعیل ئینان داناینه مه کههیی ، مه کهه نهاله کا هشک وبی مروف بوو ، وچوو ئافاهی لی نه بوون ، ودویر نینه بهری هنگی ئافاهی ل مه کههیی هه بووینه ؛ چونکی بهیتا خودی - نهوا هیژ ل سهر دهمی نوحی وئادهمی هه ی - بهری ئیبراهیمی ب هزاران سالان یا ئافا بوو ، بهلی دیاره ژ بهر بۆرینا سال ودهمان نهف جهه کافل بوو بوو ، وخه لکی جهی بهیتی بهرزه کر بوو ..

گاغا هاجهر وئیسماعیل ل قی جهی ئاکنجی بووین ، و خودی - وهک قه درگرتن بو وان - کانی یا زهمزه می ل وی جهی هشک په قانندی ، و ژ بهر وی دوعایا ئیبراهیمی

(۴۸) هاجهر ژنکا پیغهمبری خودی ئیبراهیمی بوو ، ودویر نینه وی گهلهک جارن جبریل دیت بت دهمی دهاته نک زهلامی وی ، لهو وی نهو نیاسی بت .

بۇ دووندهها خۇ كرى ؛ ودا خودى جاره كا دى مالا خۇ ئاڧا بكهت و بۇ خهلكى بكهته روو گهه و جهى عىبادهتى ، خودى و هسا هزكر كۆمه كا مرؤڧان ژ ئويجاخا (جورھومى يىن عه رهب) د بهر مه كههى را بۆرىن ، وان دىت تهيرهك يى ل دۆر جههكى دزڧرت ، وان گۆته ئيك ودو : ئەڧ تهيره يى ل دۆر ئاڧى دزڧرت ، ويا ئەم دزانىن ئەڧ نهاله يا هشكه ئاڧ لى نينه ، ئىجا ئەڧه چ قهومي يه ؟ ودا ئەو مه سەلى بزىنن رابوون هندەك ژ خۇ هنارتنه وى جهى ، پشتى ئەو زڧرىن وان گۆته ههڧالين خۇ : حال ومه سەلىن ژنكهكى و بچوكى وى ئەڧنه .. ئىنا ئەو هاتنه نك هاجهرى و پشتى هاجهرى سوچه تا خۇ و كانى يى بۇ وان ڧه گىرايى وان دهستويى ژى خواست ئەو بين مالىن خۇ بيننه ڧى جهى ، هاجهرى دهستويى دا وان ب شه رته كى كانى يا وى و كورى وى بت .

و ب ڧى رهنكى (جورھومى) هاتنه مه كههى ومه كهه ئاڧا كر ، ودوعاىا ئىبراھىمى ب جه هات (۴۹) .

ئىسماعىل د ئاڧ جورھومى يان :

ل مه كههى و د ئاڧ جورھومى يىن عه رهب دا ئىسماعىل مهزن بوو ، و ژ وان فيرى زمانى عه رهبان بوو . وهكى د حەدىسا بوخارى دا هاتى - ، و ئەڧ حەدىسه - وهكى زانايى ئاڧدار (ئبن حەجر) دىڧت - دهليله كو دهيك وبايىن ئىسماعىلى هەردو عه رهب نه بوون و ب عه رهبى نه دئاخفتن ، و ژ سەرھاتى يا وان ديار دىت كو هاجر و ئىبراھىم ژى ژ جورھومى يان فيرى عه رهبى يى بوو بوون .

وهەر چه نده بنه جها ئىبراھىمى ل شامى بوو ژى بهلى هەر جار جار ئەو دهات سەرا هاجهرى و ئىبراھىمى ددا ، و پىتڧى يىن وان بۇ ب جه دئىنان ، و ئىسماعىل

(۴۹) ئىبراھىمى دوغايه كا دى ژى بۇ خهلكى ڧى جهى كر بوو كو خودى پىغه مبه ره كى بۇ وان بهنيرت رىكا خودى نىشا وان بدەت ، دەمى گۆتى : ﴿ ربنا وابعت فيهم رسولا منهم يتلوا عليهم آياتك ويعلمهم الكتاب والحكمة ويزكيهم إنك أنت العزيز الحكيم ﴾ [البقرة : ۱۲۹] ، و خودى ئەڧ دوغايى وى ژى ب جه ئىنا ، وموحەمد - سلاڧ لى بن - بۇ وان هنارت .

ژ بابى خۇ يى پىغه مبه ر و دەبكا خۇ يا خودان باوهر فيرى دىنى دورست و راستى يى بوو ، و دەمى ئەو بوويه نيڧ زهلام وى خۇ فيرى تىرھافىتىنى كر ، لهو هيشتا باش فاما نه بووى ئەو ب سەگڧانى يى هاته ناسين ، و ئەڧ چه ندا هه بۇ وى يا فه ربوو ، چونكى وى ل بهر بوو كارى خۇ بكهته نيچىر .

ئىبراھىم و سەرژىكرنا ئىسماعىلى :

د هندەك ئايەتىن سوورەتا (الصافات) دا خودايى مهزن به حسى دلپاكى و ئىخلاصا ئىبراھىمى دكەت ، و كانى چاوا وى صه بر ل سەر ئەمرى خودى دكر ، و دىڧت :

﴿ وقال إني ذاهب إلى ربي سيهدين . رب هب لي من الصالحين . فبشرناه بغلام حليم . فلما بلغ معه السعي قال يا بني إني أرى في المنام أني أذبحك فانظر ماذا ترى قال يا أبت افعل ما تؤمر ستجدني إن شاء الله من الصابرين . فلما أسلما وتله للجبين . وناديناه أن يا إبراهيم . قد صدقت الرؤيا إنا كذلك نجزي المحسنين . إن هذا لهو البلاء المبين . وفديناه بذبح عظيم . وتركنا عليه في الآخري . سلام على إبراهيم . كذلك نجزي المحسنين . إنه من عبادنا المؤمنين . وبشرناه بإسحاق نبيا من الصالحين .

وباركنا عليه وعلى إسحاق ومن ذريتهما محسن وظالم لنفسه مبين - و ئىبراھىمى گۆت : هندى ئەزم ئەز دى ژ وەلاتى خۇ مشهخت بم وچمه نك خودايى خۇ ل وەلاته كى ئەز بشيم وى لى بپه رىسم ؛ چونكى ئەو دى بهرى من دەته خيرا دنيايى وئاخه رتى . خودايى من تو زارؤيه كى چاك بدە من . ئىنا مه دوغايى وى ب جه ئىنا ، ومه مزگىنى ب كوره كى ئارام دايبى ، يه عنى دەمى ئەو كور مهزن دىت دى يى ئارام بت ، و ئەو ئىسماعىل بوو . ئىجا دەمى ئىسماعىل مهزن بووى و د گەل بابى خۇ گەريايى بابى وى گۆتى : ئەزى د خهونى دا دىبنم كو ئەزى ته سەرژى دكەم ، ئىجا تو چ دىڧتى ؟ (وخه ونا پىغه مبه ران حەڧى يه) ئىسماعىلى ژ رازىبوونا ب ئەمرى خودايى خۇ ، و ژ باشى يا د گەل بابى خۇ ، گۆت : وى بكه يا خودى فه رمان يى ل ته كرى ژ سەرژىكرنا من ، ئە گەر خودى حەز بكهت تو دى من ژ وان بينى يىن صه برى دكيشن و ب ئەمرى خودى درازى . ئىجا دەمى وان

خۆ ب دەست فەرمانا خودی فه بهردای ، وئیراهیمی کوری خو ئیخستی به سهر
 ئەنی بی ؛ دا سهرژی بکهت . ل وی دەمی بهرتنگ مه گازی ئیبراهیمی کر کو :
 ئەی ئیبراهیم ، ب راستی ته ئەو کر یا فرمان پی ل ته هاتی به کرن ته خهونا خو
 راست دهریخست ، هندی ئەمین کانی چاوا مه جزایی ته سهر باوهری یا ته دا ته
 وەسا ئەم جزایی وان ژى ددهین یین وهکی ته قهنجی کری ، فئجا ئەم وان
 ژ تهنگافی یین دنیاى وئاخهرتی رزگار دکهین . هندی فەرمانا
 ب سهرژی کرنا کوری تهیه ئەو جهرباندنا ب زهحمەت بوو یا کو راستی یا
 باوهری یا ته ناشکهرا کری . ومه ئیسماعیل دا رزگار کرن ، ومه بهرانه کی مهزن
 پیش وی فه دا . ومه بهحسی ئیبراهیمی ب باشی د نائف ملله تین پشستی وی
 دا هاتین هیلا . سلافهک ژ نک خودی ل ئیبراهیمی بت ، ودوعایهک ب سلامهتی یا
 وی ژ ههر نهخۆشی به کی . وکانی چاوا مه سهر گوهرداری یا ئیبراهیمی جزایی وی
 دایی ، وەسا ئەم جزایی بهنی یین خو یین قهنجیکار ژى ددهینی . هندی ئەوه ئەو
 ژ بهنی یین مه یین خودان باوهره یین ب دورستی عهبدینی یا خودی کری . و ژ بهر
 صهبرکیشان ورازیبوونا ئیبراهیمی ب ئەمری خودایی وی وگوهرداری یا وی مه
 مزگینی ب کوری وی ئیسحاقی دایی کو ئەو دی پیغه مبهره کی ژ چاکان بت . ومه
 بهره کهت ب سهر وان دا ئینا خورای . و ژ دووندهها وان ههر دووان ههیه یی
 گوهرداری یا خودایی خو دکهت ، وقهنجی یی ل خو دکهت ، وههیه یی ب کوفری
 وگوههکاری یی ناشکهرا زۆرداری یی ل خو دکهت ﴿ [الصافات : ۹۹-۱۱۳] .
 ئەفه ب کورتی یا سهرهاتی یا ئیسماعیلی بوو وهکی قورئانی بو مه فه گپرای ، وههر
 چهنده د نایهتان دا ب ناشکهرای نههاتی به گۆتن کو ئەو کورای دا ئیبراهیم وی
 فه کوژت کی بوو ، بهلی نایهتان ئیشاره ته کا نیف ناشکهرا بو فی چهندی دایه ،
 نایهتین بوورین وهکی مه دیتی پشستی سهرهاتی یا فه کوشتی بو مه فه گپرای گۆت :
 (ومه مزگینی ب کورای وی ئیسحاقی دایی کو ئەو دی پیغه مبهره کی ژ چاکان
 بت) .

مهعنا : مزگیندانا ب ئیسحاقی پشتی فی سهرهاتی یا مهزن بوو ، و ژ لایه کی دی
 فه قورئان ل پتر ژ جهه کی ناشکهرا دکهت کو ملیاکهتان دهمی مزگینی یا بوونا
 ئیسحاقی دایه ئیبراهیمی وساریی ، مزگینی دایی کو فی ئیسحاقی ژى دی کورهک
 ههبت - کو یه عقووبه - فئجا یا بهرعهقل نینه خودی مزگینی یی بدهته ئیبراهیمی کو
 کورای وی ئیسحاقی دی یه عقووب بت ، پاشی بیژتی : رابه ئیسحاقی فه کوژه ،
 وهیشتا وی ژن نه ئینای !

ههر وەسا د هه دیسین دورست دا هاتی به کو پیغه مبهری - سلاف لی بن -
 ناشکهرا کری به کو سهرهاتی یا فه کوشتی ل مه کههی چیبوویه ، ویا زانایه کو
 ئیسحاق ل مه کههی نه بوویه .

نه بهس هنده بهلکی خو ئەو ته وراتا ههتا ئەفرۆ ل بهر دهستی خه لکی ئەو ژى
 ئیشاره تی ددهته هندی کو ئەف سهرهاتی به د گهل ئیسماعیلی بوویه ! تهورات
 دبیژت :

((وبعد هذا امتحن الله ابراهيم ، فناداه : يا ابراهيم ، فأجابه : لبيك ، فقال له : خذ
 ابنك وحيدك ، اسحق الذي تجبه ..)) (٥٠)

وی دا دچت وسهرهاتی یا فه کوشتی فه دگپرت ، ودهمی دبیژت : کورای خو یی
 ئیکانه ، پاشی نافی ئیسحاقی دئینت ، مرؤف دزانت کو ئەف نافه ژ لایه هندهک
 کهسان فه ل دهقی یی هاتی به زیده کرن ، چونکی کورای ئیبراهیمی یی ئیکانه
 - وهکی تهورات ب خو ژى فه دگپرت - ئیسماعیل بوو ، وچو رۆژان ئیسحاق کورای
 ئیبراهیمی یی ئیکانه نه بوویه ، چونکی ئیسماعیل - ل دویف گۆتنا تهوراتی - چارده
 سالان ژ ئیسحاقی مهزنتر بوو ، فئجا چاوا ئیسحاق ئیکانه یی بابی خو بت ؟ وئەف
 سهرهاتی به کانی چاوا قه در وبهایی خوشتفی یی خودی ئیبراهیمی بهرچاف دکهت ،
 وەسا بهایی ئیسماعیلی ژى ناشکهرا دکهت ، چونکی ئیسماعیلی ژى وهکی بابی
 خو ب دەست ئەمری خودی فه بهردا وی رازی بوو .

(٥٠) سفر التکوین ٢/٢٢ .

هندی دگههینت کو نه گهر بابی فهرمان ل کورپو خو کر نهو ژنا خو بهردهت
دقیقت نهو گوهداری یا بابی خو بکته و نه مرئ وی ل عهردی نهدهت .

ثافا کرنا کهعبی :

پشتی ئیبراهیم ب ناف سال فه چووی ، خودی فهرمان لی کر کو بچته مه کههی
ل نک کورپو خو ئیسماعیلی ، دا نهو ههر دو پیکفه مالا خودی ثافا که نهفه ، پشتی
کو نهو بی سهر و شوین بووی ، وجهی وی ل بهر خه لکی بهرزه بووی .. (۵۲) .

وقورنان ناشکهرا دکته کو ئیبراهیمی و ئیسماعیلی پیکفه کهعبه ثافا دکر :

﴿ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ . رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَكُنْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ . رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ . - وتو [نهی موحه ممه د] ل بيرا
خو بينه ده می ئیبراهیم و ئیسماعیلی بناخه یین کهعبی راکرین ، وهه دووان
ب ترس فه دوعا دکر : خودایی مه تو کریارین مه یین چاک و دوعا یین مه ژ مه
قه بویل بکه ، هندی تویی تو گوهدیری گوتنن به نی یین خوئی ، بی پرزانی
ب حالی وان . خودایی مه و تو مه ههردووان ل سهر ئیسلامی موکم بکه ، وبکه
پیکیرین ب فهرمانین خو ، و تو ژ دووندهها مه ملله ته کی باوهری بی ب ته بینت بو
خو چی که ، و مه ب سهرو بهرین په رستنا خو ژانا بکه ، و ل گونه هین مه
بیوره . هندی تویی تو پرتوبه و هر گر و دلوفانکاری ب به نی یین خو . خودایی مه
و تو د ناف فی ئومه تی دا پیغه مبه ره کی ژ دووندهها ئیسماعیلی فریکه نایه تی تته بو
وان بخوینت ، وقورنایی و سوننه تی نیشا وان بدهت ، ووان ژ شرکی و سنجنین خراب

(۵۲) یا بوری د گهل مه ل پتر ژ جهه کی کو کهعبه هیشتا ل سهر ده می ناده می هه بوو ، وده می
مه سه رهاتی یا هوودی وصالحی زی فه گوهاستی بو مه ناشکهرا بو بوو کو کهعبه هه بوو ،
وجهه کی پیروژ بوو .

پافو بکته . هندی تویی تویی زالی چو تشت ل بهر ناسی نه بن ،
کارینه جهی هه ر تشته کی ل جهی وی ددانت ﴿ [البقرة : ۱۲۷-۱۲۹] .

ئیسماعیلی بهر دکیشانه بهر دهستی بابی خو ، و بابی وی دیوارین کهعبی ثافا
دکر ، گافا ثافهی بلند بووی ئیسماعیلی بهر کی مه زن نینا دانا و بابی وی دچوو سهر
وی بهری و دیوار بلند دکر ، پشتی ثافهی ب دویماهی هاتی وان نهو بهری ئیبراهیم
دچوو سهر دانا ب رهخ دیواری فه ، و نهو بهر نهوه یی نوکه دیبژنی : مه قامی
ئیسراهیمی .

و نهو بهری رهش یی نوکه د ته نشتا کهعبی را ، د هندهک روایه تان دا هاتی به کو
نهو د گهل ناده می ژ بهحه شتی هاتوو خواری ، و کو نهو ل سهری یی سی بوو ، بهلی
ژ بهر گونه هین خه لکی یی رهش بووی ، گافا ئیبراهیمی کهعبه ثافا کری جبریلی
نهو بهر نینا نک ئیبراهیمی و گوتی : فی بهر ژی بکه د ثافهی را .

پشتی ئیبراهیمی مالا خودی ل مه کههی ثافا کری ، نهو مال بو ئیبراهیمی
وعه یالی وی بوو روو گهه ، و خه لکی گزیرتا عه ره بان ژی ، نهو یین ئیسماعیل بو وان
هاتی به هنارتن ، هه می یان بهری خو دا کهعبی ، و کهعبه د چافین وان دا مه زن بوو ،
خو ده می نهو ژ دینی ئیسماعیلی ده رکه فتین ژی ووان په رستنا صه نه مان کری ، کهعبه
هه ر د چافی وان دا یا پیروژ بوو ، و نهو هه ر سال دچوونه ویری حه جی .

پشتی ثافا کرنا کهعبی ئیبراهیم زفری شامی ، وده می نهو ل شامی گافا وی نفیژ
دکر وی بهری خو ددا کهعبی ، ئیسراییلی یان نهفه باش دزانی ، ووان باوهری ژی یی
هه بوو لهو ده می قیبله ژ قودسی بو کهعبی هاتی به گوهارتن وان حه سویدی
ب موسلمانان بر ؛ چونکی وان باش دزانی کو قیبالا ئیبراهیمی کهعبه بوو .

پیغه مبه رینی یا ئیسماعیلی :

قورنان ب رهنگه کی ناشکهرا رادگه هینت کو ئیسماعیلی کورپو ئیبراهیمی
- سلاف لی بن - (رهسول) ژی بوو و (نه بی) ژی بوو ، ده می دیبژت :

﴿وَأذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا . وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا .﴾ [تو [ئەى موخەمەد] د قى قورئانى دا بەحسى ئىسماعىلى سلاڧ لى بن بكة ، ھندى ئەو بوو ئەو د ژفانين خو دا يى راستگو بوو وى سۆزەك نەددا ئەگەر ب جە نەئىنابا ، وئەو پىغەمبەرەك بوو . ووى فەرمان ب كرنا نقيژى و دانا زەكاتى ل مرؤفين خو دكر ، و خودايى وى يى ژ وى رازى بوو] مريم : ۵۴-۵۵ .

مەعنا : خودى وەحى بو وى دھنارت ، ووى فەرمان لى كرىبوو كو ئەو گازی یا خو بگەھىنتە وى مللەتى يى ئەو د ناف دا دژبا ، و ژ ناڤەرا ھەمى سالۆخەتین ئىسماعىلى ئايەت سالۆخەتى : (صادق الوعد - راستگو يى يا د سۆز و پەيمانان دا) بو بەرچاڧ دكەت ، تشتى ھندى دگەھىنت كو ئەف سالۆخەتە ل نك وى زىدە يى ديار وئاشكەرا بوو ، ئەگەر نە .. راستگو يى يا د سوز و پەيمانان دا سالۆخەتى ھەمى پىغەمبەرەنە .

و ژ لايەكى دى قە ئەف ئايەتە ھندى دگەھىنت كو (نقيژ) و (زەكات) ژ ستوينين گرنگين دىنى ئسماعيل بوو .

وقورئان چو ھەفركى يىن مللەتى ئىسماعىلى د گەل وى بو مە ناڤەگيرت ، تشتى وى ھزرى ل نك مرؤقى پەيدا دكەت كو ئويجاخا (جورھومىيان) يا عەرەب ب ساناهى باوهرى ب دىنى وى ئىنايە .. وئەو شوين خەرتۆكين تەوھيدى يىن كو د ناف عەرەبان دا ماين پاشمايىن گازی يا ئىسماعىلى بوون ، وقەدرگرتنا عەرەبين كافر - ھەتا دەمى ھاتنا ئىسلامى ژى - بو مەكەھى و كەعبى نىشانان ھندى بوو كو ل دەمەكى ئەو ل سەر دىنى ئىسماعىلى بوون .

مرنا ئىسماعىلى :

ئىسماعىلى - سلاڧ لى بن - ژىي خو ھەمى ل مەكەھى بۆراندبوو ، و مرنا وى ژى ھەر ل مەكەھى بوو ، و بەرى نو كە مە گۆتبوو كو دھىكا ئىسماعىلى ھاجەر بەرى وى ل مەكەھى مەبوو ، و دېژن : ئەو ل جەھەكى نيزىك ژ كەعبى (ئەو جەھى نو كە

دېژنى : حجرا ئىسماعىلى) ھاتبوو قەشارتن ، و دەمى ئىسماعىل مرى ئەو ژى ل نك دھىكا وى ھاتە قەشارتن ، و ل دويڧ گۆتتا تەوراتى دەمى ئىسماعىل مرنى ژى يى وى (۱۳۷) سال بوون .

ئىسماعىلى - ديسال دويڧ گۆتتا تەوراتى - دواز دە كور و كچەك ھەبوون (۵۳) ، و عىالى وى ھەمى خوارزاين جورھومى يىن عەرەب بوون ، و پىشتى ئىسماعىلى كورى وى يى مەزن (نابت) ي جەھى وى گرتبوو .

و پىشتى بۆرىنا چەند سال وزەمانان دووندەھا ئىسماعىلى تىكەلى خالين خو يىن جورھومى بوون ھەتا بووینە پشكەك ژ وان ، و رۆژ بو رۆژى ئەو ژ دىنى خو يى دورست دويركەفتن و دەست ب كرنا گونەھان كر ، ھەتا دویمەھى يى صەنەم پەرىسین .

و عەرەبين حىجازى ب ھەمى ئويجاخ و عەشیرەتین خو قە دگەھنە ئىسماعىلى ، و عەرەب ب خو ل سەر دو پشكان دئینە لىكڤە كرڻ : عەرەبين بەرى ئىسماعىلى يىن كو دېژنى : (العرب العاربة) ، يان عەرەبين ژىرى ، و عەرەبين پىشتى ئىسماعىلى ئەوين دېژنى : (العرب المستعربة) يان عەرەبين ژۆرى ، و ئەقە ئەون يىن كو بووینە عەرەب ژ دووندەھا ئىسماعىلى .. و ئويجاخا (قورەيشىيان) كو ئويجاخا پىغەمبەرى مەيە - سلاڧ لى - د نەسەبا خو دا دگەھتە (عەدنانى) و گومان تيدا نینە كو عەدنان ژ دووندەھا ئىسماعىلى يە ، بەلى ب دورستى نەھاتى يە زانين كانى د ناڤەرا عەدنانى و ئىسماعىلى دا چەند باب ھەنە .

و دويروكزان دېژن : (قورەيش) ناسناقى (نەضرى كورى كنانەيى كورى خوزەيمەيى كورى مودركەيى كورى ئلياسى كورى موضەرى كورى نزارى كورى مەعدى كورى عەدنانى يە) ، و ھەچى يى ژ عىالى (نەضرى) بست دېژنى : قورەيشى .

(۵۳) تەورات دېژن: نافى كچا وى (بەسما) بوو ، ووى شوى ب پسمامى خو عيسويى كورى ئيسحاقى كرىبوو .

وييغهمبهرى مه - سلاف لى بن - وهكى يا زانا كورى عهدللاهي كورى
عهدلموططهلبى كورى هاشمى كورى عهدلمهنافى كورى قوصهيبى كورى كلابى
كورى موررهيبى كورى كهعبى كورى لوئهيبى كورى غالبى كورى فهري كورى مالكى
كورى نهضرى به .

يهعنى : د ناقبهرا پيغهمبهرى - سلاف لى بن - وعهدنانى دا بيست باب هه نه ،
ونههاتى به زانين كانى د ناقبهرا عهدنانى وئيسماعيلى دا چهند باب هه نه ، وهندهك
دييژن : هتا چل بابان ژى تى هه نه .

سهرهاتى يا ئيسحاقى - سلاف لى بن -

پيغهمبهرى خودى ئيسحاق كورى خوشتقىبى خودى ئيسراهمى و سارايى ،
وبرابايى ئيسماعيلى بى بچويكتر بوو ، و بابى پيغهمبهرى خودى يهعقووبى بوو ،
دووندههه كا پاقر وهيقينه كى بژوين ..

بوونا ئيسحاقى :

مه گۆتوو كو دهيكائيسحاقى سارايى عهيال نه دبوون ، و قى چهندا هه كاره كى
بهرچاڤ د وى وزه لامي وى ژى كربوو ، ودهمى نهو ب ناف سال شه چووى وبى
هيقى بوو كو ئيدى عهيال بن رابوو جارى يا خو هاجهر دا زه لامي خو دا بهلكى
دووندهها وى پى بمينيت ، وسهرهاتى يا بوونا ئيسماعيلى ژ هاجهرى وهه فركى يا
سارايى د گهل هه وى يا وى د سهرهاتى يا ئيسماعيلى دا مه شه گيرا ، لهوا ئهم ل قىرى
دوباره ناكه نه شه ..

پشتى بوونا ئيسماعيلى ب چارده سالان - ل دويش بوچوونا تهوراتى - ،
و ل وى دهمى خودى قاصدين خو بو تيرنا ملله تى ل ووطى هنارتين ، نهو
ل پيغهمبهرى خو ئيسراهمى وبه نى يا خو يا چاك سارايى هاته كهره مى و مزگينى يا
بوونا كوره كى كو ئيسحاقه ، ونه قى به كى كو يهعقووبه دايبى ، وهكى د چهند
نايه ته كين قورنانا پيرؤز دا هاتى :

﴿ ولقد جاءت رسلنا ابراهيم بالبشرى قالوا سلاما قال سلام فما لبث ان جاء بعجل
حينئذ . فلما رأى ابيدهم لا تصل إليه نكرهم وأوجس منهم خيفة قالوا لا تخف إنا أرسلنا

إلى قوم لوط . وامرأته قائمة فضحكت فبشرناها ياسحاق ومن وراء إسحاق يعقوب . قالت ياويلنا أألد وأنا عجوز وهذا بعلي شيخا إن هذا لشيء عجيب . قالوا أتعجبين من أمر الله رحمة الله وبركاته عليكم أهل البيت إنه حميد مجيد . فلما ذهب عن إبراهيم الروع وجاءته البشرى يجادلنا في قوم لوط . إن إبراهيم لحليم أواه منيب . يا إبراهيم عرض عن هذا إنه قد جاء أمر ربك وإنهم آتيهم عذاب غير مردود - و ب راستی فریشته هاتبونه نك ئیبراهیمی دا مزگینی بی ب بوونا ئیسحاقی ویه عقووی د دویف وی دا بدنه وی وژنکا وی ، ئینا وان گۆت : سلاف ل ته بن ، وی د بهرسفا وان دا گۆت : سلاف ل ههوه بن ، وئو ب لهز چوو وگۆلکه کا قه لهو وسؤرکری بو وان ئینا دا ئه وژی بخۆن . فیجا ده می ئیبراهیمی دیتی ئه و دهستین خو دریز ناکه نی و ژنی ناخۆن ، ئه و چهنده ل دلی وی نه هات ، وئو د دل دا ب ترسی ههسیا و د وان دا کهفته گومانی ، فریشته یان - ده می دیتی ئیبراهیمی یی دترست - گۆت : نه ترسه ئه م ملیاکه تین خودایی تهینه ئه م بو ملله تی لووگی یین هاتینه هنارتن دا وان تی بهین . وژنکا ئیبراهیمی - سارا - ئه وال پشت په رده ی ژ پریان فه راوه ستای گوهر ل ئاخفتنی دبوو ، ئینا ژ مه نده هۆشی یا وی تشتی دا یی وی گوهر لی بووی وی کره کهنی ، ئینا مه ل سه ر نه زمانی ملیاکه تان مزگینی دا وی کو دی وی ژ ئیبراهیمی کوره ک بت ناخی وی دی ئیسحاق بت ، و دی وی نه فییه ک ژ وی کوری هه بت ، کو یه عقوویه . ده می مزگینی ب بوونا ئیسحاقی بو سارایی هاتی یه دان وی ژ مه نده هۆشی گۆت : وه ی بو من چاوا دی من کوره ک بت وئه ز یا پیر بوویم ، وئه فه زه لامی من ژنی یی پیربووی و ب ناف سال فه چووی ؟ هندی بوونا بچویکه کی یه ژ ئیکا وه کی من وزه لامی من ل پیراتی یی تشته کی عه جیه . فریشته یان گۆته وی : ئه ری تو ژ حوکم وفه رمانا خودی یا حیه تی یی ؟ دلۆفانی و پیرۆزی یا خودی ل سه ر هه وه بنه مالا پیغه مبه رینی یی هه یه . هندی ئه وه سالۆخت و کریارین وی جهی مه دح و سوپاسی یینه ، وئو د وان سالۆخت و کریاران دا خودانی بلندی و مه زنی یی یه . فیجا ده می ترس ژ ئیبراهیمی چووی ژ بهر نه خوارنا میه قنانین وی بو خوارنی ،

ومزگینی ب ئیسحاق ویه عقووی بو وی هاتی یه دان ، ئه و ما دان وستاندن د ده رحه قا تیرنا ملله تی لووطی دا د گهل هنارتی یین مه کر . هندی ئیبراهیمه گه له ک یی ئارامه هه ز ژ هندی ناکه ت له ز د عه زابدانی دا بیته کرن ، گه له ک خو بو خودی دشکینت وهه وار دکه تی ، وئو د هه می کارین خو دا ل خودی دزفرت . هنارتی یین خودی گۆت : ئه ی ئیبراهیم تو ده ف ژ فی هه قری بی به رده وداخوازا دلۆفانی یی بو ملله تی لووطی نه که ؛ چونکی وان یا خو هیژای عه زایی کری ، وفه رمانا خودایی ته هاتی یه کو وان تی بهت ، وهندی ئه ون عه زابه کا نه ئیته زفراندن ژ خودایی وان دی گه هته وان ﴿ [هود : ۶۹ - ۷۶] .

ژ فان ئایه تان و یین وه کی وان بو مه ناشکه را دبت کو ده می ئیسحاق هاتی یه سه ر دنیایی ده یک و بایین وی هه ر دو گه هشتی و نه عه مره کی وه سا تشته کی عه ده تی نه بوو یین وه کی وان عه یال بن ، د سه ر هندی را کو سارایی عه یال نه دبوون (۵۴) ، به لی ئه گه ر خودی تشته ک فیا ئه گه ران بو په ییدا دکه ت ، ئه گه ر خو ئه و ئه گه ر ل بهر مه ده ده تی نه بن ژنی .

ژینا ئیسحاقی :

ئیسحاق ل بهر دهستین هنده ک دایا باین پاقر و خودان باوه ر هاته ب خودان کرن و فی چه ندی کاره کی بهر چاف د که سینی یا ئیسحاقی دا هه بوو ، ئیسحاق وه کی وان مرۆفه کی خودی ناس و تیگه هشتی بوو ، و ده می مه زن بووی خودی ئه و ژنی بو پیغه مبه رینی یی هلیژارت و پیرۆز کر ، وه کی د ئایه ته کی دا هاتی : ﴿ و بشرنا ه یاسحاق نبیا من الصالحین ﴾ [الصافات : ۱۱۲] .

قورنان چو سه رهاتی یین بهر چاف د ژینا ئیسحاقی دا بو مه نافه گو هیزت ، ب تنی رادگه هینت کو هیشتا د ژینا ئیبراهیمی و سارایی دا خودی یه عقووب دا بوو ئیسحاقی ، و ئیبراهیم و سارا کانی چاوا ب بوونا ئیسحاقی چاف روهن بوون وه سا ئه و ب بوونا کوری وی یه عقووی ژنی چاف روهن بوون .

(۵۴) دبیژن : عه مری ئیبراهیمی هنگی سه د سال بوون ، و عه مری سارایی نۆت سال بوون .

و د حەدیسە کا خو دا پیغمبەر - سلاف لی بن - ئاشکەرا دکەت کو چیتیرینی
مرۆفان یووسفە کورێ چیتیرینی مرۆفان یه عقووبی ، کورێ چیتیرینی مرۆفان
ئیسحاقی ، کورێ چیتیرینی مرۆفان ئیبراھیمی . (۵۷)

سەرھاتی یا یە عقووبی کورێ ئیسحاقی - سلاف لی بن -

ژ دارا پیغمبەرینی یی ئەوا رەھبەن وی یین پیرۆز دگەنە خوشتقی یی خودی
ئیبراھیمی - سلاف لی بن - چەقەکی تزی خیر و بەرە کەت هەبوو ، سنسلە کا پیرۆز
و خودان بەها پیڤه هاتبوو ، بەھەمی دەسپیکێ ئیسحاق و یە عقووب بوون ، و د دویشف
دا پێدا وەرە خواری حەتا تو دگەھی بە عیسا یی مەسیح - سلاف لی بن - .
وطایی ژ ھەمی یان بێندارتەر ئەو بوو یی یووسف پیڤه هاتی ، لەو فی جاری ژفانی
مە د گەل یووسفی و بابی وی یە ..

یە عقووب .. و مزگینی :

د سەرھاتی یا ئیبراھیمی و ئیسحاقی دا مە ب بەرفرەھی بەحسی وی مزگینی یی کر
یا ملیاکەتین خودی دایە ئیبراھیمی و ژنکا وی ساریی دەمی ئەو هاتین لی بووینە
میتقان بەری بچن قەستا مالا لووطی بکەن ، و ھەر چەندە سارا ژنکە ک بوو عەیاڵ
نەدبوون و ب ناف سال ژێ قە چوو بوو ، بەلی خودی کەرەم دگەل کر و کورەکی
پیرۆز ژ زەلامی وی دای، ئەف کورە ئیسحاق بوو ، و د گەل مزگینی یا بوونا
ئیسحاقی ملیاکەتان مزگینی دا ئیبراھیمی و ساریی کو هیشتا ئەو دساخ فی کورێ

(۵۷) فی حەدیسە ئیمامی بوخاری ژ ئەبوو ھورەبیرە ی و عەبدللاھی کورێ عومەری فەد گۆھیزت .

بیت ، ودا ئەف نەبارەتی یە مەزنی لى نەئیت رفقایی ژ کورئى خو یە عقووبى خواست بچتە دەفەرا حەررائى ل نك برابى وى لابانى حەتا كەربا عیسووى دادئیت ، ووی ب شیرەتا دەیکا خو کر وچو قەستا مالا خالی خو کر وچەند سالە کان ل نك وى ما .

ل دەفەرا حەررائى یە عقووبى دو کچ خالین خو بو خو ئینان ئیک ل دویش ئیکى : لەئیا ، وراحیل ، وپشتى یە عقووبى چارده سالان خزمەتا خالی خو کرى ، زفړى شامى وئەو وبراى خو عیسو پیک هاتن ، وهات ل (حەبروونى) ل نك بابى خو یى ئەختیار ئاکنجى بوو ، وپشتى بابى وى ئیسحاق ل سەد و حەشتى سالی یى مری ، وى مەزنى یا بنەمالا ئیسحاقى وەرگرت .. (٥٩)

یە عقووب یان ئسرائیل :

تەورات دبیژت : پشنتى یە عقووب ژ نك خالی خو زفړى یە فە خودى وەحى بو هنارت وگوتى : « ژ ئەفرو ویتفە نابیژنە تە : یە عقووب ، تو ئسرائیلی .. » (٦٠) ، وشرۆفە کەرین تەوراتى دەمى پەیفما (ئسرائیل) شرۆفە دکەت دبیژت : ئسرائیل ئەوہ یى هیژەك ژ لایى خودى فە د گەل دا هەى . (٦١)

و د قورئانا پیروژ ژى دا ناسناقی ئسرائیل بو پیغەمبەرى خودى یە عقووبى هاتى یە دانان وەكى د ئایەتەكى دا هاتى : ﴿ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنزَلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأَتُوا بِالتَّوْرَةِ فَأْتُلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ -

(٥٩) (سفر التكوين) ژ ئیصحا (٢٥ - ٣٦) فان سەرھاتی یان فەدگوھیزت ، ووهكى ئاشکەرا گەلەك ژ فان سالوختەین ئەو ددەنە بال فان پیغەمبەران فە نە ژ هەژى خودان باوەرەكى عادى ژینە حەتا كۆل نك پیغەمبەرەكى مەعصوم هەبن !

(٦٠) سفر التكوين : ٩ / ٣٥ .

(٦١) برینە : (التفسیر التطبیقي للكتاب المقدس) ، چاپا مصرى ، بپ ٩٢ .

هەمى خوارین پاقر بو عیالی ئسرائیلی (یە عقووبى) سلاف لى بن دحەلال بوون ئەو تى نەبت یا یە عقووبى ژ بەر نساخی یەكى ل سەر خو حەرام کربت ، ئەفە بەرى تەورات بیته خواری . و دەمى تەورات هاتى یە خواری ؛ ژ بەر زیدەگافی و زۆردارى یا ئسرائیلی یان ، خودى هندەك خوارین بەرى هنگى بو وان دحەلال ل سەر وان حەرامکرن . تو - ئەى موحەممەد - بیژە وان : کانى تەوراتى بینن ، و تشتى تیدا هاتى بخوینن ئەگەر هوین راست دبیژن کو خودى د تەوراتى دا ئەو تشتى حەرامکرى یى یە عقووبى ل سەر خو حەرامکرى ، دا هوین راستى یا قورئانى بزائن کو بەرى هاتنا تەوراتى خودى تشتەك ل سەر ئسرائیلی یان حەرام نە کربوو ئەو تى نەبت یى یە عقووبى ل سەر خو حەرامکرى ﴿ [آل عمران : ٩٣] .

ونیزیكى سیه ونهه جارن پەیفما (بنى إسرائيل - عیالی ئسرائیلی) بو دووندهها یە عقووبى د قورئانى دا هاتى یە ، تشتى هندى دگەھینت کو راستە خودى ناسناقی (ئسرائیل) بو پیغەمبەرى خو یە عقووبى - سلاف لى بن - دانایە .

ئافاكرنا مزگەفتا (ئەقصابى) :

د قورئانا پیروژ دا خودایى مەزن بەحسى مزگەفتا (ئەقصابى) دکەت ، وئاشکەرا دکەت کو خودى بەرەكەت یا هافیتی یە فى مزگەفتى و دەور و بەرىن وى ، وەكى کەرەم کرى وگوتى : ﴿ سبحان الذي أَسْرَى بَعْدَهُ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لَنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ - خودایى مەزن خو پاک و مەزن دکەت ؛ چونكى ئەو دشیت وى تشتى بکەت یى کەسى دى ژبلى وى نەشیت بکەت ، ژ وى پیغەتر چو خودایىن دى نینن ، ئەوہ یى ب شەف بەنى یى خو موحەممەد سلاف لى بن ب لەشى ورحى فە ژ مزگەفتا حەرام ل مەكەهى برى یە مزگەفتا ئەقصابى ل بەیتولەقدسى ئەوا خودى ل دۆرىن وى بەرەكەت هافیتی یە شینکاتى و بەرھەمى چاندى و تشتىن دى ژى ، وئەو کرى یە جەهى گەلەك پیغەمبەران ؛

دا ٺه و عه جيبي بين شيانا خودى ودهليلين يه كيني يا وي بينت . هندي خودى يه گوهديري گوتين بهني بين خوڻيه ، و ب كارين وان يي بينره ﴿ [الإسراء : ١] .

و ل دور ده مي ٺاڦاڪرنا في مزگهفتي د هديسه كا دورست دا هاتي به (ٺه بوو ذهر) ديڙت : من پسيار ڙ پيغهمبهري - سلاف لي بن - ڪر ڪاني ڪيڙ مزگهفت ٺيڪه مين مزگهفت بوو ل عهردى هاتي يه دانان ؟ گوت وي گوت ته من : ﴿ مزگهفتا حرام ﴾ بوو گوت من گوتي پاشي ڪيڙك ؟ گوت : وي گوت ته من : ﴿ مزگهفتا ٺه قصايي ﴾ ، گوت من گوتي د ٺاڦهرا هه دووان دا چهند بوو ؟ گوت وي گوت ته من : ﴿ چل سال .. ﴾ . (٦٢)

و ل دور ده مي ٺاڦاڪرنا مزگهفتا حرام مه گوتبوو ڪو ٺه و هيڙ ل سهر ده مي ٺاده مي - سلاف لي بن - هه بوو ، بهلي پشتي پورينا سال ودهمان جهي وي ل بهر خه لڪي بهرزه بوو بوو ، هه تا پيغهمبهري خودى ٺيبراهيم هاتي ، و ب ٺه مري خودى مزگهفت جاره كا دي ٺاڦاڪري يه ٺه ، و ب في چهندي ٺيبراهيم بو ٺاڦاڪهري دووي يي في مزگهفتي .. فيجا ٺه گهر مه خسه دا پيغهمبهري - سلاف لي بن - د في هديسه بووري دا ب ٺاڦاڪرنا مزگهفتي ٺاڦاڪرنا ٺيڪي بت ، دڦيت بيڙين : مزگهفتا ٺه قصايي ڙي هيڙ ل سهر ده مي ٺاده مي هاتبوو ٺاڦاڪرن ، پاشي ٺه و ڙي ل بهر خه لڪي بهرزه بوو بوو هه تا يه عقووب - سلاف لي بن - هاتي ، و ب ٺه مري خودى جاره كا دي ٺه ف مزگهفته ٺاڦاڪري ، و ٺه گهر مه خسه د پي ٺاڦاڪرنا دووي بت ، يا ڪول سهر ده مي ٺيبراهيمي چي بووي ، مه عنا وي دي ٺه و بت مزگهفتا ٺه قصايي (ڙ لايي يه عقووبي ٺه) چل سالان پشتي ٺاڦاڪرنا مزگهفتا حرامه ڙ لايي ٺيبراهيمي وئيسماعيلي ٺه ؛ چونڪي يا زانايه ڪو يه عقووب (ٺسرائيل) - سلاف لي بن - ب ٺاڦاڪرنا مزگهفتا ٺه قصايي رابو بوو .

(٦٢) ٺيمامي بوخاري في هديسي ٺه دگوهيزت .

وسهرهاتي يا ٺاڦاڪرنا مزگهفتا ٺه قصايي وه ڪي د تهوراتي دا هاتي ب في رهنگي يه : ده مي يه عقووب چووي دا قهستا ده ٺهرا حهراني بڪهت ل نڪ خالي خو ب ريفه ل وي جهي نوڪه مزگهفتا ٺه قصايي دڪهفتي ل باڙيري قودسي خهوا وي هات ، د خهوا خو دا ديت خودى دگوتي : ﴿ ٺه و جهي نوڪه لي ٺفستي ٺه ز دي ده مه ته و دووندها ته .. ﴾ (٦٣) ، گاڦا يه عقووب ڙ خهوا رابووي ڪهيفا وي گهلهك ب في خهوني هات رابووي ٺه و جه نيشان ڪر ؛ دا لي بهرزه نهبت ، وپشتي چارده سالان مايه ل نڪ خالي خو زفري شامي ، وهاته وي جهي يي وي نيشان ڪري ، و ل ويري مزگهفتهك بو پهرستنا خودى ٺاڦاڪر وٺاڦي وي ڪره : (بيت ايل - مالا خودى) (٦٤) .

و ٺه و مزگهفت ٺه وهه يا نوڪه ديڙني : مزگهفتا ٺه قصايي .

دووندها يه عقووبي يان (بهني ٺيسرائيل) :

خودى بهرزه ڪهت هافيته دووندها پيغهمبهري خو يه عقووبي و دووازده ڪور داني ، وهه ٺيڪ ڙ ٺان هه دووازده ڪوران بوو خودان دووندههه ڪا بوڙش ، و ڙ ٺان دووازده بابڪان مللهتي ٺيسرائيلي پيڪ دئيت يي ڪول ده مه ڪي ڙ ڙي يي وي خودى هلبڙارتي و ڪري يه باشتريني مللهتين وي سهرده مي ، وه ڪي د ٺايه ته ڪي دا هاتي :

﴿ ولقد آتينا بني إسرائيل الكتاب والحكم والنبوة ورزقناهم من الطيبات وفضلناهم على العالمين - و ب راستي مه تهورات وٺنجيل وحوڪمداري يا ب وان دابوو ٺيسرائيلي يان ، وبارا پتر ڙ وان پيغهمبهرين ڙ دووندهه ٺيبراهيمي - سلاف لي بن - مه د ٺاف وان دا هنارتن ، و مه ڙ تشتين پاڦر رزق دا وان ، و مه ٺه و ب سهر هه مي خه لڪي زه مانى وان ٺيخستبوون ﴾ [الجاثية : ١٦] .

(٦٣) سفر التكوين : ٢٨ / ١٣ .

(٦٤) ڙيدهري بووري : ٣٥ / ١٥ .

ناڤەرۆك

بەرپەر	بابەت
۵	پیشگۆتن
۷	بۆچی ڤه گیرینا سەرھاتیان
۱۰	گرنگی یا سەرھاتیین قورئانی وحەدبسی
۱۳	چیرۆکا دەسپیککی وسەرھاتی یا ئادەمی
۴۷	سەرھاتی یا نوووحی
۶۸	سەرھاتی یا هوودی
۸۲	سەرھاتی یا صالحی
۹۹	سەرھاتی یا ئیسراھیمی
۱۳۱	سەرھاتی یا لووطی
۱۴۷	سەرھاتی یا شووعییبی
۱۶۰	سەرھاتی یا ئیسماعیلی
۱۷۶	سەرھاتی یا ئیسحاقی
۱۸۲	سەرھاتی یا یه عقووبی
۱۹۰	ناڤەرۆك

وئەف ھلبژارتن و ب سەرئێخستنه ژ بەر ھندی بوو چونکی وان ب گۆتتا خودی دکر ، ووهحی یا وی ب جھ دئینا ، بەلی دەمی وان ژ ریکا پیغەمبەران لادای خودی ئەو شەرمزار کون وئەف سەراتی یه ژ وان ستاند .

و د ناڤ دووندها یه عقووبی دا - سلاڤ لی بن - ھژماره کا پیغەمبەرین خودان قەدر وقیمەت ھەبوون ، ئەم دی سەرھاتی یین وان ژ ی ڤه گۆھیزین ، وئیکەمینی وان یووسف بوو - سلاڤ لی بن - کو ئیک ژ دووازده کورین یه عقووبی یه ، وسەرھاتی یا وی ویا بابی وی ل پترین جھان یا تیکەلی ئیکە ، لەو بەری ئەم دەڤتەرا یه عقووبی پیک دادەین دی دەست ب ڤه گیرینا سەرھاتی یا یووسفی کەین ..

ل ڤیری پشکا ئیکی ب دویمای دئیت
 وپشکا دووی - ئەگەر خودی حەز بکەت -
 ب سەرھاتی یا یووسفی کوری یه عقووبی
 دی دەست بی کەت

سەرھاتى يىن
پىغە مېرە و مللە تىن بۆرىن

وھكى د قورئانى و ھەدىسان دا ھاتىن

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پشکا دووی

تەھسین ئىبراھىم دۆسكى

۲۰۰۱ ھ ۱۴۲۲ ز

دھۆك

سەرھاتی یا وی پارچه پارچه بکەت و ل سەر گەلەك سوورەتان لیکفە کەت ، تشتی بوویە ئەگەرا هندی کو سەرھاتی یا وی تامە کا تایبەت هەبت .

مالا یووسفی :

بۆری د گەل مە دەمی مە سەرھاتی یا یه عقووبی فە گوھاستی کو یه عقووب پیغەمبەری - سلاف لی بن - دووژدە کور ژ دو ژن و دو جاریان هەبوون ، و هەردو ژنن وی - وەکی تەورات دبیزت - خویشکین ئیک بوون ، کچین خالی وی لابانی بوون .^(۲)

ژ هەر دووژدە کورین یه عقووبی - بابکالکین ئسرائیلیان - ب تنی ناخی ئیکی د قورناتی دا هاتی یه ئەو زی یووسف .^(۳)

ژینا مالا یه عقووبی ژینە کا عەدەتی بوو ، رۆژ وشەقین وان ب رحەتی وتەناھی دبۆرین ، ژبلی وان نەخۆشی یین کو هندەك جاران د ناقبەرا هەویان دا پەیدا دبن و دبست خویشکینی یا هەردو ژنن یه عقووبی کار ل سەر هندی هەبت کو نەخۆشی د ناقبەرا وان دا دکیمتر بن .

خەونا یووسفی و دەسپیکا سەرھاتی یی :

د قورناتا پیروژ دا سەرھاتی یا یووسفی ب خەونە کا مەزن دەست یی دکەت ، ئەو خەونا بو وی بوویە ئەو مزگینی یا هەمی عەورین نەخۆش ژ عەسمانی ژینا وی فەدرەفاندن ، لەو ئەم ژی سەرھاتی یا وی ب فی خەونی دی دەست یی کەبن :

(۲) و دیارە کو هنگی دورست بوو زەلامەك دو خویشکان پیکفە بینت ، ویا زانایە کو ئیسلامی ئەف شریعەتە نەهیلایە .

(۳) تەورات ناقین وان ب فی رەنگی فەدگوھیزت : رەئوبەین ، شعوون ، لاوی ، یهەژدا ، دان ، نەفتالی ، جاد ، ئەشیر ، یهساکر ، زەبۆلوون ، یووسف ، بنیامین ، و ئەف هەردوین دویماهی یی براماک بوون ، دەیکا وان راحیل بوو .

سەرھاتی یا

یووسفی کوری یه عقووبی

سلاف لی بن .

ب قەدرترینی مرۆفان - وەکی پیغەمبەر سلاف لی بن د گۆتە کا خو دا دبیزت^(۱) - پیغەمبەری خودی یووسفی کوری پیغەمبەری خودی یه عقووبی کوری پیغەمبەری خودی ئیسحاقی کوری خۆشتفی یی خودی ئیبراھیمی یه .

سەرھاتی یا یووسفی - وەکی قورنات بو مە فەدگپرت - زنجیرە کا بەردەوام بوو ژ نەخۆشی وتەنگافیان .. هیشتا وی خۆ نەدیتی ونەبینای کەفتە بەر پیلین خەریبی یی وی خودانی یی ، هیشتا یی نازک وەکی وی شتلا ژ نوری سەرھلدا ی رەشەبایی کینا بریان ئەو لەقاند و ئیخستە دا قین عەبدینی یی ، ژ دەستە کی بو دەستە کی هاتە فە گوھاستن ، و ئیکی فرۆتە ئیکی حەتا دویماهی یی ژ دا قین شەیطانی فەرەستی و کەفتی یه دا قین گرتیخانە یا تەنگ و تاری .. بەلی چونکی خودی ئەو بو کارەکی مەزن نامادە دکر ، خودی ئیکا هند کر ئەو زۆرداری بریارا گرتنا وی دای ئەو ب خو هەوجەیی شارەزایی یا وی بست ، دویماهی یی وی ل ریزین بلندیسن دەولەتا خو بدانت ..

و هەژی گۆتنی یه بیژین : یووسف پیغەمبەری ئیکانە یه یی خودایی مەزن سەرھاتی یا وی هەمی پیکفە و د ئیک سوورەتی دا بو مە فە گوھاستی بیی کو

(۱) د وی حەدیسی دا یا بوخاری و موسلم ژ ئەبوو هورەیرە ی فەدگوھیزن .

ل سېيدەيا وى رۇژى - وەكى ھەمى رۇژان - چاقى رۇژى گەش بووبو وطاقا
خۆ ب سەر لەشى عەردى دا بەردا بوو ، يوسىف ئەو زارۇكى ھېشتا
نەگەشتى چاقىن خۆ ژ خەوا گران فەكرن ، سەرى خۆ ژ عەردى راکر ، ھزرا وى يا
بەلاف بوو ، ھشىن خۆ ئىنانە سەرى خۆ ، چەند دەلىقەيەكان حېيەتى ما : ئەو
چ خەونا عنتىكە بوو وى شقىدى دىتى ؟! جارەكا دى خەون ب ھشىارى ئىنا بەر
چاقىن خۆ : ددىت يازدە ستىران ، ورۇژ وھەقى ژى خۆ بو وى دچەماند .

ئەقە چ خەونا غەرىبە ؟ نە وەكى وان خەونانە يىن زارۇكىن ل ژى يى وى دىينن
لەو ئەو نەشيا چو سەران ژى بىتە دەر ، گەلەك ھزرىن خۆ كرن دویمایى يى نەچار بوو
خەونا خۆ بو بابى خۆ فەگىرت وداخوازا شرۇقە كرنا قى خەونى ژى بکەت ..

و ژ قىرى قورنان دەست ب سەرھاتى يا يوسىف دكەت ، ب وى خەونى ئەوا دى
ب سالان د گەل وى مىنت حەتا ئەو تەعبىرا وى ب چاق دىينت ، ژ خەونى
دەست بى كر ، و ب خەونى ب دویمایى دئىت ، و د ناقبەرا دەسپىكى دویمایى يى دا
سەرھاتى يەكا دویر ودرىژ ھەيە ..

يەعقوب و خەونا يوسىف :

گافا يوسىف زارۇك ھاتى يە نك بابى خۆ يەعقوبى و خەونا خۆ يا غەرىب بو وى
فەگىپراى ، يەعقوبى زانى ئەف خەونە يا ژ قەستا نىنە ، ومەعنايەكا مەزن دى دپشت
را ھەبت ، ئەقە نىشانانەندى يەكو ئەو ھزرا يەعقوب ژ كورپى خۆ يوسىف دكەت
يا د جھى خۆ دايە ، ورۇژەك دى ئىت يوسىف دى مەزن بت ، ئەو د ناقبەرا ھەمى
براينىن خۆ دا دى مەزنى يا بنەمالا ئىبراھىمى وەرگرت ، يوسىف ئەگەر ئەقرو -
ب عەقلى خۆ يى بچوبىك - نەزانت چ د پشت قى خەونا مەزن را ھەيە ، بابى وى
يەعقوب تەعبىرا قى خەونى باش دزانت ، دزانت ئەف خەونە مزگىنى يەكا مەزنى بۇ
وى كو ئەو دى مەزنى يا بنەمالا ئىبراھىمى وەرگرت ، لەو يەعقوبى - بەرى

گرنگى يا قى خەونى بو كورپى خۆ ئاشكەرا بکەت - گۆتە وى : ئەى كورپى من ! قى
خەونا خۆ تو بو براينىن خۆ نەبىژە ؛ دا ئەو ھەسويدى يى ب تە نەبەن ، ودوزمناتى يا
تە نەكەن ، وپىلانگىرى يى نەكەن كو تە تى بىبەن ، ھندى شەيطانە ئەو بو مرۇقى
دوزمنەكى ئاشكەرايە .

ل سەرى گۆتى : قى خەونى بو براينىن خۆ نەبىژە ؛ چونكى وى دزانى براينى وى
دى تەعبىرا قى خەونى زانن ، لەو ئەو - ب پالقادانا شەيطانى - دى لى گەرىپىن كو
خرابى يى بگەھىننە وى .. وپشتى قى ھشىار كرنى ژ نوى بابى وى رۇناھى بەك بو وى
دا سەر تەعبىرا خەونا وى وگۆتى : كانى چاوا خودى ئەف خەونە نىشا تە دا وەسا
ئەو دى تە ھلبىرت وزانىنا تەعبىرا خەونىن مرۇقان نىشا تە دەت ، وئەو
دى قەنجى يا خۆ ل سەر تە و ل سەر بنەمالا يەعقوبى ب پىغەمبەرىنى يى
پىك ئىنت ، كانى چاوا وى قەنجى يا خۆ ل سەر ھەردو باينى تە ئىبراھىمى
وئىسحاقى ب پىغەمبەرىنى يى بەرى نوکە پىك ئىناى ، ھندى خودايى تەيە يى
پرزانىيە ب وى يى ئەو ھلبىرت ژ بەنى يىن خۆ ، يى كاربنەجھە د رىقەبرنا كارى
بەنى يىن خۆ دا .

مەعنا : مەسەلە ھلبىرتنا خودى يە ، ونە چو تىتىن دى .

يەعقوب و قىانا يوسىف يا زىدە :

و ژ بەر كو يەعقوبى نىشانىن تىنگەھىشتى وزيرەكى يى ل نك كورپى خۆ يى
زارۇك يوسىف ددىتن ، وپشتى وى ژ كورپى خۆ گوھل قى خەونا وى بووى ، بو
وى ئاشكەرا بوو كو يوسىف دى ھندەك (مۇھلات) ھەبن ل نك براينى وى
يىن دى نابن ، وكو خودى ژ ناقبەرا ھەمى كورپىن وى يوسىف بو مەزنى يا
بنەمالى دى ھلبىرت ، ژ بەر قى چەندى (حرصا) يەعقوبى ل سەر يوسىف پتر
لى ھات ، وگەھىشتە ھەدەكى براينى يوسىف تى ئىنادەر كو بابى وان پويتەيەكى

زېده تر يې دده ته يووسفي ، لهو ئەف كاره بۆ جهې گازنده كرن ونه رحه تي يا وان ،
ونهف گازنده يې وان ل ده سپيكي ب دزي فه بوون ، پاشي هيدى هيدى ژ بن
په رده يې دهر كهفتن وبه رچا ف بوون .

و ب راستي ئەم نزانين كانې برايين يووسفي ب فې خهونا وي دزانا بوون ، يان
ژى ئەف نه فيانا وان بۆ يووسفي ب تني ژ بهر وي فيان وپويته پيكرنا زنده بوو يا
يه عقووبي ب وي دكر (٤) ، هه ر چاوا بت كورپن يه عقووبي رۆزه كي لنيك كۆمبوون
وگوتنه ئيك ودو :

هندي يووسفه وبرايي وي يي دايبابي ل نك بابي مه ژ مه خوشتقيترن ، ئەو
وان ههردووان ب پيش مه دئيخت ، وئهم كۆمه كا خودان هيژ وهژمارين ، هندي
بابي مهيه يي د خه له تي يه كا ناشكهرا دا كو بي نه گه ره كا دورست ئەو وان ههردووان
ب سه ر مه دئيخت .

((بنيامين)) برايي يووسفي يي دايبابي هيشتا يي بچويك بوو ، ودياره نيشانين
زيره كي يي ل نك وي وه كي كو ل نك يووسفي دديار نه بوون ، لهو برايين وي ئەو
حسيب نه دكر ئاسته نگه كا مهزن د ريكا خو دا ، لهو هه مي خه ما وان يووسف بوو ..

پيلانا مهزن :

ويشتي برايين يووسفي دان وستاندنه كا دريژ د گهل ئيك ودو كرى پسيارا وان
نهفه بوو : نهري چاره چيه ؟

وبه رسفا وان ئەو بوو گوتن : دقيت يووسف نه مينت ، هوين وي بكوژن ، يان
ژى بهافينه عه رده كي دوير ژ نا فاهي يان .. بۆچي ؟

---

(٤) هه ر چه نده تهورات د (سفر التكوين) ٣٧ / ١١-٥ ناشكهرا دكهت كو يووسفي خهونا
خو بۆ برايين خو ژى - د گهل بابي خو - فه گيپرا بوو .

گوتن : دا فيانا بابي ههوه بۆ ههوه ب تني بمينت ودا بهري وي بكهفته ههوه
ب تني ، ويشتي نه مانا يووسفي بزقون وتوبه بكهن ، وداخوازي ژ خودي بكهن كو
ئهو گونه ها ههوه ژى بهت .

ئيكى ژ برايين يووسفي (٥) گوت : نه ، هوين يووسفي نه كوژن ، به لي وي
بهافينه د بني بيره كي دا هندهك كارواني يان ريشنگ دي وي بۆ خو هه لينن وبه ن
وهوين دي ژ وي رحهت بن ، وههوجه ناكهت هوين وي بكوژن ، ئەفې بكهن يا من
گوتي به ههوه نه گه ر راسته ههوه ئەو كرتبه دلي خو يا هوين دييژن .

ب جه ئينانا پيلاني :

پشتي ئەو ب گوتنا برايي خو رازي بووين ، ئەو ل ريكه كي گهريان دا بشين پي
برايي خو يووسفي ژ دهست بابي خو بيننه دهري ؛ چونكي وان دزاني هندي
بابي وان ههز ژ يووسفي دكهت ئەو دل نادهت جاره كي وي د گهل وان فرپيكته چو
عهردان ؛ دا چو گرفتاري ب سهري وي نهين ، د گهل هندي ژى گوتن : ئەم ژى
دي خو جه ريين كانې دي خودي چاوا چي كهت ..

برايين يووسفي - پشتي ل سه ر هندي كۆم بووين كو وي ژ بابي خو دوير
بكهن - رابوون چوونه نك بابي خو وگوتني : ئەي بابي مه ، بۆچي باوهري يا ته ب مه
نائيت كو تو يووسفي د گهل مه فرپيكتيه چولي ووي بهيلي يه ب هيفي يا مه فه ؟ ما
ئهم نه برايين وينه ، ومه خيرا وي نه فيت ؟ ني ئەم دي چاقي خو دهيني ودې
شيره تين باش ژى لي كهين ؟ سوباهي تو وي د گهل مه فرپيكته چهرواني تشتي وي

---

(٥) تهورات د (سفر التكوين) ٣٧ / ٢٢) دا دييژت : ناقى وي (رهئووبهين) بوو ،
(يوهوذا) ي گوته برايين خو : ئەم يووسفي ناكوژين ، دي فرؤشينه كارواني يان (سفر
التكوين) ٣٧ / ٢٦ .

دقیقت بلا ئەو ژى بخوت ، وبلا ئەو يارىيان بۇ خو بکەت ، وھندى ئەمین ئەم دى
وى ژ ھەر تشتەكى تو ژى دترسى پاريزين .

بابى وان يه عقووبى گوت : بۇ من نه خو شە ھوين وى بېنە گەريانى ، وصەبرا من
نائيت ئەو ل نك من نەبت ، وئەز دترسم ھوين ژى غافل بېن فيجا گورگ وى
بخوت .

ودبت فى گوتنا بابى وان پتر كەريين وان ژ برايسى وان قەكرت ، ئەرى بۇچى
صەبرا وى بېى مە دئيت ، بۇچى بېى يووسفى نائيت ؟ ما ئەو چ بى ژ مە زېدەيه ؟
بەلى پا گوتنا وى يا دويمامى بى ل دلى وان هات : ئەز دترسم ھوين ژى غافل بېن
وگورگ وى بخوت .. ئەقە خو ش رېكە بابى وان ب خو بۇ وان ديتى ، بەلى دا ئەو
بابى خو پشت راست بکەن کو ئەو دى چافى خو دەنە يووسفى دا چولى نەئيت وان
سويند خوار کو ئەگەر گورگى برايسى وان خوار ، وئەو کۆمە کا ب ھييز و خودان
شيان ، مەعنا ئەو ھنگى دزيانکارن ، وچو خيژ د سەرى وان نېنە !

ب فى رەنگى وان چو رى بۇ بابى خو نەھيلان کو ئەو خو پى ژ فى ئيحراجى
خلاس بکەت ، ووى دزانى کو ئەگەر ئەو داخووازا کورين خو ب جە نەئيت كەريين
وان پتر دى ژ برايسى وان قەبن ، لەو وى چو بى نەما وگوتە وان : وى بکەن يا ھەوہ
دقيقت .

دەمى بوويه سپيدەيا رۇژا دى .. يووسفى زارۆ ب كەيف رابووقە ، ئەقە بۇ جارا
ئىكى يە ئەو د گەل برايين خو دى دەر کەفتە چۆلى پشتى کو بابى وى قانع بووى
وى د گەل وان بھنيرت ، دقيا زوى دەر کەفتە چۆلى ؛ دا ئەو ژى وەكى ھەمى
بچويکان يارىيان بۇ خو بکەت وکەيفى بکەت ، وەكى برايين وى گۆتى !

بوو سپيدە .. برايين وى هاتن ، بابى وى ئەو دا د گەل برايين وى ، وئەو پىکفە
چوون .

دەمەكى دريژ پيشفە نەچوو كەيفى يووسفى لى بوو خەم ونەخوشى ، ئەو
ھيقي يين وى د سەرى خو بى بچويک دا قەھاندين ب دەستى کينا برايان هاتنە
سوتن ، گاڤا ئەو وبرايين خو ب تى ماینە ل چۆلى بى حسيا ھەر وەكى برايين وى
ل بەر چافين وى يين دئينە گوھارتن .. گەلەك جارن راستى يا مرؤفان ل پشت
ديوار و دەرگەھين دائيخستى دئيتە قەشارتن ، وگاڤا ئەو ل چۆلى مانە ب تى
پەردەييين درەو دئينە لادان وراستى يا کریت بەرچاف دبت !

دەمەكى يووسفى ھند دبت ھەر دەر برايين وى بى وەرھاتن ، کراسى وى
ژ بەر کر ، يووسف حيبەتى ما : ئەقە دى چ کەن وغان چ ل بەرە ؟ وگاڤا يووسفى
زانى ئنيەتا برايين وى يا خرابە ، ووان ل بەرە نەخوشى بى بگەھيننە وى ، بوو ھەوار
ھەوارين وى ، بەلى ل فى چۆلى بى مرؤف كى دى دھەوارا وى ئيت وکەسى ھەر
ھای ژى نينە !؟

(ئتتفاق) ئەو بوو ئەو يووسفى نەکوژن ؛ دا گونەھا كوشتنا وى نەكەفتە ستويى
وان ، لەو رابوون ئەو گريدا وژوردا بەردا سەر وى كەفرى د بنى بىرى دا بى کو
زەلام ل سەر رادوہستان وسەتلين خو دادھيلانە د بنى بىرى دا ، جەھەكى وەسا بوو
ل بەر بچويکەكى وەكى يووسفى بى کوير بوو وئەو نەدشيا ژى دەر کەفت ..
يووسف ما د وى بىرا تارى دا ب تى ، خودايى مەزن دبيژت : ھنگى مە وەحى بۇ
يووسفى ھنارت ومە ئەو تى گەھاند کو : تول پاشەرۇژى دى فى كارى وان دەيه
ناف چافين وان ، وئەو ب وى چەندى ناحەسن ونزانن . مەعنا ئەو دى ژيت وئەف
بىرا تارى نابتە قەبرى وى ، ودوير نينە ھنگى بىرا يووسفى ل خەونا وى ژى ھاتبتە
قە ئەو بابى وى گۆتى بى : تەعبيرا فى خەونى ئەوہ خودى دى تە کەتە مرؤفەكى
پيشکيش وماقويل .. باشە پا کانى ئەو تەعبيرا بابى من گۆتى ؟ مەعنا دقيقت ئەو
بژيت .

فرۆتتا يوسى :

پشتى برايين يوسى ئەو داھىلايە د چالى دا وان خو ل نيزىكى چالى
قەشارت ؛ دا بزانتى كانى دويمايىا وي دى بته چ ؟

وان هند ديت كۆمەكا رېئىنگان د وي جھى را بۆرى ، وچونكى ئەو د پىتقى ئاقى
بوون وان مروفەك ژ خو هنارت دا هندەك ئاقى بو وان ژ وي بىرى بىنت يا كو
دكەفتە وي جھى ، گاڤا وي زەلامى سەتلا خو داھىلايە د بىرى دا يوسى خو
ب سەتلا وي قە گرت ، خودانى سەتلى باش بەرى خو داىي .. خافلەتە يە كا مەزن قى
كەفت ، ئەقە كىژ بچويكە د بى قى بىرى دا ، ئەو ب تى ل قى جھى چ دكەت ؟
و ژ لايەكى دى قە كەيفا وي هات گۆت : ئەز دى وي بەم بو خو فرۆشم ! لەو وي
ب نك هەقالىن خو قە كرە گازى : مزگىنى ئەقە كور كەكى هېژايە . وگاڤا وي گازى
كرى برايين يوسى - ئەو ل نيزىكى وي جھى بوون خو قەشارت بوو - ب نك
وي زەلامى قە هانتى وگۆتن : ئەقە عەبدى مەيە يى ژ مە رەقى تە ژ كىقە ئىنايە ؟

يوسى ژ قى گۆتتا وان حىبەتى ما ، ئەقە چ دىيژن ؟ بەلى د گەل هندى ژى وي
نەويريا بىژتە وي زەلامى : ئەقە درەوان دكەن ، ئەقە برايين منن .. ترسيا برايين وي
وي بىەن بكوژن .

پشتى زەلامى گۆتتە وان : من ئەو ژ بىرى يى ئىنايە دەر ، برايين يوسى
گۆتى : ئەگەر تە بقتى ئەم دى وي فرۆشينة تە ؛ چونكى ئەو عەبدەكى نەگوهدارە
، وچونكى وان بەيايەكى ئەرزان گۆت ، ئەو زەلام ل بەر هات و ب چەند
دەرەمەكىن كىم وي يوسى ژ وان كرى .

ويشتى ئەو پشت راست بووين كو كاروانىان يوسى د گەل خو بر ، وان
ژ قەستا خو موژىل كر حەتا رۆژ ئاقا بووى وتارى يا شەقى ب سەر دنيايى دا گرتى ،
ژ نوى هانتى قەستا مال كر .

بى بهختى يا ل گورگى !

ل دەمى عەيشا برايين يوسى هاتنە نك بابى خو ، و ژ درەو كرنە گرى
ومخانى رايىلان ، وگۆتن : ئەى بابى مە ! هندى ئەم بووين ئەم چووين دا غاردانى
ونارمانجانى بكهين ، ومە يوسى هيتلا ل نك جلك وخورنا خو ، ومە تەخسىرى
د پاراستنا وي دا نەكربوو ، بەلكى مە ئەو هيتابوو ل جھەكى ئەمىن ، ودەليقەيە كا
كىم ئەم ژ وي غافل بووين ، ئىنا مە ناگەه ژى هەبوو گورگەك هات وبراىي مە
يوسى خوار ، ئەگەر خو ئەم دراستگۆ ژى بىن تو باوهر ژ مە ناكەى ؛ چونكى
تو گەلەك حەز ژ يوسى دكەى ، بەلى پا ئەقە كراسى وي ژى دا تو باوهر ژ مە
بكهى .

ووان كراسى يوسى - ئەو ژ بەر كرى - ئىنا ، وخوينە كا ژ درەو - نە يا
يوسى - تىدا ؛ دا ئەو وي بو خو ل نك بابى خو بكنە شاهد ل سەر راستى يا
گۆتتا خو ، بەلى ئەو كراس بوو دەلىلى درەوا وان ؛ چونكى ئەو كراس يى ساخلم
بوو ونەهاتبوو دراندن .

يەققوبى ژ سەر وسىمايى وان زانى كو ئەو ددرەوينن ، ژ لايەكى دى قە
يەققوبى گۆتە خو : باشە ئەو چ گورگە يى ھۇسا لەشى يوسى ئەو نەھ دەھ
سالى ھەمى خوار وكراسى وي ساخلم هيتلا ، يان تو بىژى گورگى كراسى وي
ژ بەر كرىت پاشى ئەو خوار بت ؟ نىشانين درەوى زىدە دئاشكەرا بوون ، لەو بابى
وان گۆت : مەسەلە يا ھەسا نىنە ھەكى ھوين دىيژن ، بەلكى نەفسين ھەوە يىن
خراب كارەكى كرىت د دەر حەقا يوسى دا ب ھەوە يى داىە كرن ، ئەو كار
ل بەر ھەوە يى شرىنكرى ويا ژ ھەوە قە كارەكى باشە ، قىنجا صەبر كىشانانا من دى
صەبرە كا جوان بت ، ئەز گازندا خو بو چو مروفان ناكەم ، ودى داخووا
ھارىكارى يى ژ خودى كەم ل سەر وي تىشتى ھوين ژ درەو سالوخ ددەن . دلى

یہ عقوبی باوہر نہدکر گورگی یووسف خوار بت ، ووی دزانی ئەفہ بیئ
 بہختی یہ کہ کورپین وی ل گورگی دکەن ، ئەو گورگی ژ گەلەک مرۆفان
 ب وژدانتر ! پا تو بیژی وان یووسف کوشت بت ؟ نہ نہ .. ئەگەر یووسف مر بت
 پا مەعنا خەونا وی دئی چ بت ؟ نہ دقیت یووسف نہ مر بت ؛ چونکی دلی یہ عقوبی
 نہ قیت باوہر بکەت .

بەر ب مصری فہ :

ئەو کاروانی یین یووسف د گەل خۆ بری ب لایئ رۆژ ئافایی دا بەر ب ولاتی
 مصری فہ چون .. یووسف ئەوی بابی وی دل نەددا فریکەتە بەر حەتافی دا رۆژ لی
 نەدەت ، نوکە عەبدە کئ رەزیل وبی خودانە ب دویف کاروانی فہ یی دئیتە هاژۆتن ..
 هەمی دنیا .. هەر رۆژ چەند بی گونەھ - وەکی یووسفی - ژ بەر دلین خۆشتفی بان
 دئیتە را کرن ، و ب دەستی ژۆرداری یی دئیتە هنگافتن !!

چەند رۆژەک بوون و کاروانی گەهشتنە مصری ، ئەو زەلامی یووسف بو خۆ
 ب بەیابە کئ ئەرزان کپی ، چنگلی یووسفی گرت و برە بازارا فرۆتتا بەنی بان ؛ دا
 مفاہیە کی بو خۆ ژئ بکەت ، و چەند کەیفە کا مەزن بو وی چیبوو دەمی مرادا وی
 زوی حاسل بووی پشتی مرۆفە کئ دەولە مەند ب یووسفی هاتی یە دەر و قیای وی بو
 خۆ بکرت .. و ئەو مرۆفی دەولە مەند عەزیزئ مصری بووی کو ب زمانئ ئەفرۆ
 دبێژئ : سەرۆک وەزیر .

عەزیزئ مصری ئەو ژ وان کپی ، وئینا مالا خۆ و گۆتە ژنکا خۆ :
 سەرەدەری یە کا باش د گەل قی بکە ، و جەه کئ ب قەدر بدی ، بەلکی ئەم مفا
 ژ خزمەتکاری یا وی بکەین ، یان ژئ ئەم وی بو خۆ وەکی کورە کی لی بکەین .

یووسف ل مالا عەزیزئ مصری :

ب فی رەنگی وپشتی قوبناغە کا تژی رەنج وزەحمەت یووسف د مالە کئ ئاکنجی
 بو ، قەدەرئ بەرئ وی دا دووہمین مالا مەزن د مصری دا مالا وەزیرئ مەلکی
 مصری ، و ئەفە قەنجی یەک بوو خودئ د گەل وی کری .

مالا عەزیزئ مصری ل بەر یووسفی نوی گەهشتی جیہانە کا نوی بو ، ژ نوی وی
 زانی کو دنیا نەبەس ئەوہ یا وی ل مالا بابی خۆ یہ عقوبی دیتی .. ئەوی - ل فی
 جہی - رەنگە کئ دی یی مرۆفان دیت ، ئەو رەنگی وی ہزر نەدکر ژ ناخا مرۆفانە !
 ئەو مرۆف د قەسر و قوسویرین مەزن دا دژیان ، ویا زانایە کو د ناف دیوار
 و شویرہ یین قەسرین مەزن دا ژین ب رەنگە کئ دی یە ، خۆشی و دلچوون ہەر نائینە
 ہژمارتن ، چو تشت یی کیم نینە ب تنی تشتەک تی نەبت ، ئەو تشتی یووسفی ل نک
 بابی خۆ دیتی : باوہری یا ب خودئ ئەوا ئەخلاقئ باش ل نک خودانی پەیدا دکەت !
 ئەخلاق و ترسا ژ خودئ زوی ب زوی ریتکا خۆ ل ناف کوچکین مەزن
 نابینت ، و مرۆفە کئ وەکی یووسفی ل سەر دەستی پیغە مہرە کئ وەکی
 یہ عقوبی هاتی یە پەرور دە کرن ، و ل بەر چافی خودئ هاتی یە نامادە کرن ، دەمی
 هاتی یە جہە کئ ب فی رەنگی تویشی گرفتاری یە کا مەزن بو ؛ چونکی گیانی وی
 کەفتە ہەشپکی یە کا دژوار ، دقیا ئەو ئیک ژ دووان ہلبیژرت : یان ئەو ژئ - وەکی
 پتری یا خەلکی قەسرئ - خۆ ب دەست پیلئ فہ بەردەت و ہندی دلی وی دخوازت
 بارا خۆ د خۆشی یین ئەرزان بیخت ، یان ژئ دقیت ئەو بیر و باوہرین خۆ موکم
 بگرت و ژ دەست نەدەت .. و ئەفە کارە کئ ب ساناهی نینە .

یووسف - ب باوہری یا خۆ پشتی پاراستنا خودئ - شیا خۆ ل بەر پیلئ بگرت ،
 ناف و دەنگین وی ب باشی ل قەسرئ بەلاف بوون ، دەہمەن پاقری و ئیخلاصا وی بو
 سوحبەتا ہەر کەسە کئ ، و مەزنی قەسرئ ب خۆ ژئ ئیک ژ وان کەسان بوو

يېن ئەف مەسەلە ژ يوسىف گۆھ لى بووى و ب سەرپور زانى كو ئەوا ژ وى دئيتە گۆتن يا راستە ، لەو وى قەدرەكى زىدە دايسى وتەعامولا خولامان د گەل نەكر ، وەكى كورپى ھژمارت وسەربەست كىر كو چى جھى وى بھيت ژ قەسرى بىت و بچت ..

ب فى رەنگى يوسىف رۆژين خۇ بۆراندن ، ورۆژ بۆ رۆژى ئەو دگەھشت ونیشانين لاوينىسى وعەقلىدارىيى ل نك ئاشكەرا دبوون ، خودايسى مەزن دىبىت : ﴿ وَكَمَا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ - و دەمى يوسىف گەھشتىيە تامى يا ھىز و گەنجىيە خۇ مە زانين وتىگەھشتن دايسى ، و وەكى فى جزايسى يى مە داىە يوسىف ژ بەر قەنجىكارى يا وى ئەم ددەينە قەنجىكاران ژى ژ بەر قەنجىكارى يا وان ﴾ [يوسىف : ۲۲] .

وژبلى (زانىنى) و (تىگەھشتى) خودى نەمەتا (جوانىيى) ژى دابوو يوسىف ھەتا د ھەدىسەكى دا پىغەمبەرى خودى - سلاڤ لى بن - ئاشكەرا دكەت كو خودى نىقە كا جوانىيى دابوو يوسىف ، نىقە كا دى دابوو دەيكا وى (سارايسى) . (۶) و ئەف جوانىيە بوو يوسىف ئىخستىيە بەر جەپاندىنە كا مەزن ..

يوسىف د گەل ژنا عەزىزى مصرى :

ژنا عەزىزى مصرى (زولەيخا) - وەكى ھندەك ناڤى لى ددانن - ، ژبلى كو ژنا وەزىرى بوو دىبىت : برازايا مەلكى ژى بوو ، و ھەر چەندە ژىيى وى ئىزىكە دو جاران ھندى ژىيى يوسىف بىت (۷) ، بەلى ژ بەر وى نەمەت و خۆشى يا ئەو تىدا يى ئەو دىتبا دا ھزر كەت ئەو گەلەك ژ عەمى خۇ بچويكتەرە ..

قورئان دەمى بەھسى سەرھاتى يا يوسىف د گەل ژنا عەزىزى مصرى دكەت ب رەنگەكى واقعى و بى دەسكارى قەدگىپت ، و چونكى قورئانى دقئىت ب سەرھاتى يا يوسىف ژى - وەكى ھەمى سەرھاتى يىن خۇ يىن دى - جىلەكى ژ مرؤقان ل سەر ھندەك ئەخلاقين بلند تەرىيەت بکەت ، بەرپەرى ھەقركى يا وى يا دژوار د گەل خۆشى و دلچووونين ئەرزان ژى بەرچاڤ دكەت ، قورئان فى سەرھاتىيى ب فى رەنگى دەست يى دكەت :

﴿ وَرَأَوْنَاهُ فِي رَحْمَةِ رَبِّهِ يُرِيتُهُ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِ .. ﴾ قورئانى گۆت : و ئەوا يوسىف د مالا وى دا - كو ژنا عەزىزى بوو - ب نەرمى و نازكى قە يوسىف قەخواند و بۆ خرابىيى ئەو بۆ نك خۇ داخواز كر .. قورئانى ناڤى وى نەئينا ، وچو (لەقەب) ژى بۆ وى نەدانان ، نە گۆت : خاتوينى .. يان خانمى .. يان مەزنا مالى ئەو قەخواند ؛

(۷) ژ سىاقى چىرۆكى بۆ مە ئاشكەرا دىت كو ژنا عەزىزى چوئە چوئە دقئىت پازدە بىست سالەكان ژ يوسىف مەزنتىر بى ؛ چونكى دەمى يوسىف ھاتىيە د مالا وى يوسىف يى دەھ پازدە سالى بوو ، و ھنگى ئەو يا شويكرى بوو ، و ئىزىك بوو كو زەلامى وى ژى بى ھىقى بىت كو ئىدى وى چو كور بىن ، لەو دەمى وى پسار ژ زەلامى خۆ كرى : تە بۆچى ئەف عەبدە بۆ مە ئينا وى گۆتى : (عسنا أن ينفعنا أو نتخذہ ولدا) ، و دەمى يوسىف گەھشتىيە بىست سالىيى دقئىت ئەو ئىزىكى چل سالىيى بىت ، و ئەف ژىيە يى (موناسبە) د گەل وان (تەصەروفايتين) كو دى ژ وى ديار بن ..

(۶) وەكى موسلم د ھەدىسا معراجى دا قەدگۆھىت ، و د شەرحا فى ھەدىسى دا زانايى ناقدار (نىن كەئىر) ژ ھندەك زانايان قەدگۆھىت كو مەخسەد ب نىقا جوانىيى ئەو جوانىيە يا خودى داىە ئادەمى و ھووايى ، ويا زانايە كو خودى ئادەم ب دەستى خۇ ئافراند بوو لەو جوانى يا وى ژ يا ھەمى مرؤقان پترە ، ورۆژا قىامەتى دەمى مرؤف دچنە بەھشتى ھەمى ل سەر رەنگى ئادەمىنە ، و ئەو جوانى يا خودى داىە يوسىف نىقا وى جوانىيى بوو يا وى داىە ئادەمى ، كا چاوا جوانى يا سارايسى ھندى نىقا جوانى يا ھووايى بوو .

گوت : (نهوا - التي) ويا زانايه كو جهنأفئ (نهوا) بو ههر ژنه كا هبت دئيتسه ب كارئينان ، خاتوين بت يان خدام بت ، ههر وه كي نايه تي ب قئ چهندي دقئيت بيژته مه : د مهسه لا (عاطفئ) وقيانا دلي دا ژن - نه گهر مه نصب وبهائي وئ يئ جفاكي چهندي بت - ههر ژنه ، خودانا طبعه ته كي تايه ته ، چيكر يه كا عاطفئ يه ، عه قلي خو ل دويش دلي خو دبهت ، لهو گاڤا نهو بهر انبهر گازي يا دلي راوره ستيا هزري بو چو (اعتباراتين) دي ناكهت ! ^(A) پشتي قئ پيشه كي يئ نايهت بو مه ناشكه را دكهن كو ژنا عه زيزي سي ريك بو تي ئيخستا يووسفي ب كارئينان ، نهو ههر سي ريك زي نه فنه نه :

يا نيكن : ﴿ وَرَاوَدْنَاهُ الْبَيْتَ هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ .. ﴾ وپهيفا (مرادة) د نه صل دا عه ره ب بو حيشترئ ب كار دئينن ده مي دئيت ودجت وخو دقه هز هزينت ، وقئ پهيفئ مه عنايا دوباره كرنئ زي دئيتسه زانين ، ههر وه كي نايه تي ب رهنگه كي تزي نه ده ب وتوره دقئيت بيژت : ده مي لاويني وجحليليني يا يووسفي چاقين ژنكي تزي كرين ، ودلي وئ بن ده ست كرى ، وئ قيا يووسفي ب لايئ خو فه بكيشت .. بهلي چاوا ؟

نهو خاتوينا قه سري يه ، ويووسف خولا مه كه وه كي هه مي خولامان ، لهو يا تازه نينه ده سپيك ژ وئ بت ، دقئيت يووسف ده ست پئ بكهت ؛ دا بشيت پشتي هنگي نازي يان بكهت ! بهلي هندي وئ خو گرت ، يووسفي ده ست پئ نه كر ، وچونكي ژن وه كي سيهري يه ب دويش وي دكهفت يئ خو ژئ دوير بكهت ، قئ خو دوير كرنا يووسفي پتر نهو لي مجد كر ، يا ژ وئ فه نه فه خو گرانكر نه كه يووسف د گهل وئ ب كار دئينت .. چ بكهت ؟

(A) وخودي ژن ب قئ رهنگي دا يه دا بشيت ب دورستي ب دورئ خو رابست : دورئ دابكيني يئ .

گوت : دقئيت نهز ئيكا هند بكهت چاقين وي ل خو فه كه م ، و ب رهنگه كي نه ئيكسه ر وي ل جواني يا خو يا زيده هشير بكهت .. رابوو هندي زي هاتي د بهر خو را چوو ، ب تمامي خو خه ملاند ، وگاڤا يووسف ب تني ل جهه كي ديتبا نازداري لي دكرن ، و د بهر را دهات ودچوو ..

هه يامه كي وئ نهف ريكه ب كارئينا بهلي چو پيشه نه هات ، وئ دقيا نهو نرم بهري خو بده ته يووسفي ؛ دا يووسف بلند بهري خو بده تي ، بهلي سه رتيرا وئ ب بهري كهفت .. رابوو ريكه دووي ب كار ئينا .

پيكا دووون : ﴿ وَعَلَقْتُ الْأَبْوَابَ .. ﴾ ، ونايه تي گوت : (غَلَقْتُ) ونه گوت : (أغلقت) ؛ چونكي پهيفا ئيكي يا كو قورئانئ ب كارئيناي مه عنايه كا پتر تي دا هيه د گهل حالي قئ ژني دگونجت ، مرؤفه ك نه گهر ب رهنگه كي طبعي ده رگه هي بگرت دي بيژن : (أغلق الباب) ، بهلي نه گهر ب لهز وبهز چوو ، ده ست لي فه له رزين ، ودلي وي ب دزواري خو هلاقيت ، وقيا ده رگه هي نه ب تني بگرت بهلكي حشكي قفل كهت ، دي بيژن : (غَلَقَ الباب) ، ونهف رهنگي دووي ب دورستي حالي ژنا عه زيزي بو ، وئ دقيا زوي ده رگه هي بگرت ومرادا خو حاصل بكهت هيشتا كه س نه هاتي يه قه سري !

دبيژن : ده مي خاتوين بي هيفي بووي كو يووسف ده ست پئ بكهت ، نه چار بو نهو (ته نازولي) بكهت ويووسفي بخواسته لايئ خو ژ قه سري ، وچونكي يووسف مرؤفه كي وه فادار بووي هنر كر ژنكي كاره كي پئ هه ي لهو د گازي يا وي چوو .. بهلي وي هند خو ديت كه فته بهر انبهر ئمطيحانه كا مه زن .

گاڤا يووسف ب ژور كهفتي ژنكي - ب وي رهنگي مه بهري نو كه گوتي - ده رگه ل خو ويووسفي گرت .. ههر چهنده يووسفي بيتا پيلانه كي سه حكر ، وه كي وئ رؤزا برايئ وي نهو بري يه چولي ، بهلي نهو ب رهنگه كي ب نه ده ب ل هيفي يا

فهرمانا خاتوینی ما .. خاتوینی دیسا خو گرت دا یووسف دهست پی بکعت ، بهلی دیسا یا وی دقیا ب جه نهات ، لهو وی رپکا سی پی ب کارینا .

رپکا سبین : ﴿ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ .. ﴾ ، خاتوین ترسیا راوهستیانا یووسفی فی دهلیقه بی ژ دهست وی بیته ، لهو نهشیا پتر خو بگرت ، عاطفا وی یا زیده وقیانا وی یا بی توخویب بو یووسفی ، عقلی وی ل پشت عهورین (غهریزا) وی فهشارت ، ژیرا وی چوو کوئو خاتوینه ، ژنا وهزیرییه وبرازایا مهلکییه ، ویوسف خولامه که د ناڤ مالا وی دا ، و ژ بیرا وی چوو ژی کو ب عمری فه نیژیکه نهو هندی دهیکا یووسفی بت .. نهفه ههمی ل بیرئ نهمان ، لهو وی گوتته یووسفی : ﴿ هَيْتَ لَكَ .. ﴾ ، نهفه خهمله ههمی من بو ته ل خو کرییه ، فیجا لهزی بکه .. !

بهرا نهر فان ههر سی رپکان یووسفی بیرا وی ل سی مهسلان ئیناقه ..

مهسلان ئیکن : یووسفی گوت : ﴿ مَعَاذَ اللَّهِ - نَهْزْ خَوْبِ خُودِي دِپَارِيْزَمْ ژ فِی تَشْتِيْ تُو بهري من ددهی ﴾ ، مهنا : بهری ههر تشته کی یووسفی بیرا وی ل خودی ئیناقه .. یووسفی دزانی طهبعه تی ژنکی طهبعه ته کی نازکه ، نه گهر خو هنده ک جارن نهفه طهبعه ته زوی بهری خودانا خو بدته خرابی پی ژی ، ههر نهو طهبعه ت زویتر وی ل راستی پی ژی دزفرینت نه گهر هات وئیکی بیرا وی لی ئیناقه .. یووسفی بهری ههر تشته کی بیرا ژنکی ل خودی ئیناقه .. (۹)

مهسلان دوون : یووسفی گوت : ﴿ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ - نَهْزْ دِ مَالَا مَهْزَنِيْ خُو دا خیانته ل وی ناکهم نهوی قه دری من پی گرتی ، وجهه کی خوش پی دایه من ﴾ ، مهنا : یووسفی بیرا ژنکی ل هندی ئیناقه کو خیانته کاره کی زیده کریتته ،

(۹) ودقیق ژ بیر نه کین کو فی ژنکی باوهری ب خودی هه بو .. وه کی دی ل هنده ک جهین دی ژی بین سرهاتی پی بو مه ناشکهره بت .

وئیکجار نه گهر نهفه خیانته د گهل وی مرؤفی بت پی قهنجی د گهل مرؤفی کری ، وئیکجار نه گهر نهفه خیانته خیانته نامویسی بت ، و د مالا وی ب خو دا بت ، ومرؤفه کی وه کی یووسفی وهفادار فان ههمی خیانته تان ل نک خو کوم ناکته ..

مهسلان سبین : یووسفی گوت : ﴿ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ - نهوی زورداری پی بکعت نهو ب مراد ناکهفت ﴾ ، مهنا : کریتی یا زورداری پی مهسلا سی پی بوو یووسفی بیرا خاتوینا خو لی ئینایه فه ، ویا زانایه کو ژن - نه گهر ل سهر فیطره تا خو یا دورست بت - ب طهبعه تی خو (تهحه ممولو) زورداری پی ناکته . بهلی نهفی ههمی پی کار د خاتوینی نه کر ؛ چونکی قیانا وی یا دژوار چو عقل بو وی نه هیلا بوو نهو هزرا خو پی بکعت یان خو پی د گوتنن بگه هینت .. وگافا وی دیتی یووسف ل سهر ره دکرنا داخوازا وی پی مجده ، رابوو نیشانا شهیطانی هافیتته مهیدانی ..

جهرباندنا مهزن .. وسهرکهفتنا مهزنتر :

پیگافا دویمای پی یا ژنا عهزیزی مصری بو تی ئیختنا یووسفی هافیتی قورئانی د دو سی په یقه کین کورت دا فه گیرا : ﴿ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ ﴾ ، چو ری نهمان ، بی هیفی بوو ، دیت چاره نهوه خو فیرا بگه هینت بهلکی پهل ناگری گهش کت ! خاتوینی خو فیرا گه هاند ، ههر وه کی زمان حالی وی دگوت : تو نه ئی نهز دی ئیم .. وپشتی خو فیرا گه هاندی چ کر ؟ نه ده بی قورئانی دخوازت نهفه بابه ته بیته پیچان ، و ب تنی نه نجام بیته دیار کرن :

﴿ وَهَمَّ بِهَا ﴾ وی - ده می خو فیرا گه هاندی - ئیکا هند کر کو بیته سهر دلی یووسفی کو گوه داری یا وی بکعت ، وداخوازا وی ب جه بینت ، ﴿ لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ ﴾ نیژیک بوو دلی یووسفی بکهفته داڤا شهیطانی نهوا ژنا عهزیزی

ل دویماهی بی بو وی فه دای ، دلّی وی خو هلاقیّت ، وئه گهر دلّی وی خو نه هلاقیّت با سهر که فتتا وی د قی ئمتیحانی تشته کی حنیبر نه دبوو ، هنگی هندهك دا ههبن بیژن : (طبعاً) دلّی رهق بت جوانی چو کاری تی ناکهت !

دلّی یووسفی ئه وی دهمه کی کیم خو هلاقیتی ههر زوی راوهستیافه پشتی وی (بورهانا خودی) دیتی ، ﴿ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴾ ، خودی دبیژت : وهما مه ئه (بورهان - نایهت) نیشا وی دا ؛ دا ئه م خرابی بی و کریتی بی ژ وی پاشقه لی بدهین ، هندی ئه وه ئه و ژ بهنی یین مه یین پاقر و هلبژارتی بوو بو پیغه مبه رینی بی یین کو ئیخلاص د پهرستن و تهو حیدا خودی دا کری .

و پسیار ل فی ری ئه فه یه : ئه ری ئه و نایهتا خودی - ل وی دهمی - نیشا یووسفی دای چ بوو ؟

قورئان و حه دیس بو مه ئاشکه را ناکه ن کانی ئه و (بورهان - نایهت) چ بوو خودی نیشا یووسفی دای ئه و بی شیایه (بورهانی) شه یطانی بی ژنا عه زیزی هافیتی به مه یدانئ ، ههر وه کی قورئان ب قی چه ندی دقیت دهر گه هی هزری ل بهر خوانده قانی خو به یلته فه کری دا ئه و - وه کی وی دقیت - وی بورهانی بیته هزرا خو .. ب شهرته کی ئه و بورهان وه کی وی کللی بت یا ههمی قفلان فه دکهت !

دبت یووسفی ل وی دهمی بیرا خو ل قه بری و قیامه تی ئینابته فه ، دهمی مرؤف بهر انبه ر خودایی خو رادوه ستت ، وله شی وی شاهده بی بی ل سهر ههمی کار و کر یارین وی ددهت ..

و دبت خه ونا وی هاتبه بهر چاقان ، وئه و ستیرین بو چووینه سوجدی ..

و دبت بابی وی هاتبه بهر چاقان وئه و ته ربیه تا وی ئه و ل سهر ب خودان کری .. و دبت ، و دبت ..

ههر چاوا بت هلم (ئه نفاسین) وی یین تیهنی یین ل یووسفی چک کر ، ئه و خودایی یووسفی خو بی پراستی د ههوارا وی هات ، ئینا سهر دلّی وی کو ئه و برهقت ، خو ژ قی ژنکی دویر بیخت .. به لی کیفه برهقت ؟ دهر گه ه دگر تینه ، و کللی یین د ده ستین خاتوینی دا !

به لی د گه ل هندی ژ یووسف رهقی .. ژنکی به لا خو ژیفه نه کر ، وی دقیا قی ده لیقه بی ژ ده ست خو نه کهت ، دا ب دویش فه ، وه هر چه نده وی ژ ی دزانی دهر گه هی گرتی به ویووسف نه شیّت خلاص بت به لی وی خو ب یووسفی را گه هاند و کراسی وی ژ پشت فه گرت و کیشا حه تا کراس د بهر وی دریای ، و د وی ده لیقه بی دا (موفاجه ئیه کا مه زن) بو یووسفی و ژنکی ههر دووان چیوو ..

فیلبازی ژنی :

طه بیعه تهك خودی یی دایه ژنی گه لهك یی عنتیکه یه ، ژن د گافی دا دشیت (ته که یوفی) د گه ل وی چارچووفه یی بکهت یی ئه و تیدا دژیت ، و د گافی دا دره وه کا و هسا بو خو چی بکهت زوی ب زوی خودان ب سهر هل نه بت ، له و د کهفن دا یا هاتی به گوتن : زوی باوهر ژ رۆندکین ژنکی نه که .. چونکی ئه و دشیت ب ساناهی رۆندکان بیارینت !

گاڤا یووسف ب نک دهر گه هی دائیخستی فه رهقی و ژنکی دایه ب دویش فه ، وه ردو نیژیکی دهر گه هی بووین وه کی مه گوتی (موفاجه ئیه کا مه زن) بو وان ههر دووان چیوو : ﴿ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ .. ﴾ یووسفی ب لهز قه ستا دهر گه هی کر دا دهر کهفت ، ووی لهز کر دا وی بگرت ، ووی کراسی وی ژ پشتی فه گرت و کیشا ، حه تا کراسی وی د بهر دا دریای ، وه هر دووان عه زیز ل بهر دهری دیت .. ژنک دی چ کهت دا خو ژ قی ته نگافی بی رزگار بکهت ؟

وهكى وى مروقى يى دوژمنه كى دورنده هيرشه كى بينه سهر وئو بكهفته دهراقه كى بهرتهنگ ، قيجا هنگى نيك د ههوارى بيت ووى ژ دهستى وى دوژمنى بيته دهر ..
 ژنكى ولسا خو نيشا زهلامى خو دا ، بهرى ئهو بكهفته (مهوقفى) بهرهفانى يى وى هيرپش كر ، وى خو د زهلامى خو وهر كر وگوتى : ئهري جزايى وى يى خرابى يا مالا ته بقت چى يه ژبلى هندى كو ئهو بيته گرتن يان ب عهزابه كا ب نيش بيته عهزابدان ؟

ژنكه كا شارهزا بوو د چيكرنا ئاخفتنى دا !

– ئهز بهنى ! ههواره .. ئهفه چاوا چى دبت ؟ خولامه كى بى عهسل و بى خيبر ، يى ته هنده قهنجى د گهل كرين ، ئهفرو دلى خو بيه ته خرابى يا مالا ته ، ئهفى هوسا بت جزايى وى چى يه ؟

وبهري زهلامى وى جزايى بيژت ، كو دوير نينه جزايه كى (ميرانه) بت ، ههر وى ب خو جزا دهسنيشانكر وگوت : يان دقت ئهو بيته گرتن يان ژى ب عهزابه كا ب نيش ئهو بيته عهزابدان !

وبو مروقى ههيه پسيارى بكهت : ئهري بوچى وى (گرتن) ب پيش (عهزابه ب نيش) ئيخست ، وبوچى وى ئيكجار بهسى جزايى كوشتنى نه كر ؟ يان خو نه ئهف تاوانه - د قانونا مالين مهزن دا - ب بهر كوشتنى ناكهفت ؟

د بهرسقى دا دى بيژين : ل قيرى ژى فيلبازى يا ژنا عهزى ديار دبت ، چهژيكرنا وى يا دژوار بو يووسفى هندى دخوازت ئهو عوقوبهيه كا دژوار بو وى دهسنيشان نه كهت ، ئه گهر بيته كوشتن ئهفه ب ئيكجارى هيقى يا وى بن ئاخ بوو ، وئه گهر عهزابه كا ب نيش بدهنه بهر نه كو د بن عهزايى فه جوانى يا وى يا زيده كريت بت ، وئهفه ژى بو وى خوساره تى يه ! گوت : يا باش ئهوه ئهو بو دهمه كى

بيته گرتن ، بهلكى پشتى ئهو نهخوشى يا گرتنى ديبنت ليغه بت وداخوازا خاتوينى ب جم بينت !!

كراسى درپاي .. وبهرهفانى يا ئاشكهره :

گافا يووسفى ئهف بى بهختى يه ژ خاتوينى ديتى ئهو كهفته بهرانبهر نيك ژ دو رپكان :

يان دقت ئهو خو بى دهنگ بكهت ، وهنگى ئهو دى بهرسويج بت وئاخفتنا خاتوينى دى يا دورست بت .. يان ژى دقت ئهو بهرهفانى يى ژ خو بكهت ، وهنگى دقت ئهو شهرما خاتوينى ل نك مالخويى وى بهت ، ويووسفى رپكا دووى هلبژارت ، وى بهرهفانى ژ خو كر بى كو چو تهعدايى يان ل سهر حهقى خاتوينى يان زهلامى وى بكهت ، يان بى بهختى يان ب دويش وان فهنت ، ويووسفى گوت : ﴿ هَي رَاوَدْنِي عَنْ نَفْسِي - ئهوى داخوازا وى چهندى ژ من كرى يه ﴾ وبهس ! ل قيرى عهزى مصرى حيه تى ما ، ژ كى باهر بكهت و ژ كى نه ؟ ئهو دزانت يووسف مروقه كى راستگو ودهسپاكه ، چو جارن خيانهت نه كرى يه ، بهلى ژن نامويسا وى يه ، وى عهمره كى د گهل بوراندى .. چ بكهت ؟

مروقه كى ژنكى^(۱۰) ئهو ژ قى حيه تى يى ئينادهر ورپكهك نيشا وى دا ئهو راستى يى پى بزانت ، گوتى : ئه گهر كراسى وى ژ سنگى فه هاتبته دراندن ژنك د ئاخفتنا خو دا يا راستگو يه ، ويووسف دره وان دكهت ، وئه گهر كراسى وى ژ پشتى فه هاتبته دراندن وى د ئاخفتنا خو دا دره و كرى يه ، ويووسف ژ راستگو يانه .

(۱۰) هندهك ديژن : ئهو بچويكه كى ساقا بوو د لاندكى دا بوو خودى ئهو ب نه زمان ئيخست دا ئهو بى گونه هى يا يووسفى بهرچاف بكهت ، وهندهك ديژن : ئهو زهلامه كى مروقى ژنكى بوو د گهل زهلامى وى بوو دهمى ئهو هاتى يه مال ..

عەزىزى مصرى بيا وى كر وگافا وى دىتى كراسى يوسفى ژ پشتى قەيى هاتى يە دراندن وى زانى يوسف يى بى گونەهە ، وئەفا ژنا وى دىيژت بى بهختى يە ..

تشتە كى غەرىبە : كراسى يوسفى ئەوى جارا ئىكى نەهاتى يە دراندن ئەو د چاقىن بابى وى دا ژ مرنى رزگار كر ، وبؤ جارا دووى دەمى هاتى يە دراندن ئەو د چاقىن (سەيىدى) وى دا ژ خىانەتكارى يى رزگار كر !
پشتى راستى بؤ مەزنى قەسرى ديار بووى چ كر ؟

وى گۆتە ژنكا خؤ : هندی ئەف درەو يە يا تە ب دويى فى جحيلي قەنايى ژ فيلين هەوە ژنكانە ، هندی فيلين هەوەنە گەلەك د مەزنى ، فيجا تو بؤ خؤ داخووا ژيبرنا فى گونەهە بكة ؛ چونكى ئەفە بى بهختى يە كە تە ل يوسفى كرى ، وتو- ب فى چەندى - يا خەلەتى وتو ژ گونەهكارانى ، وتو ئەى يوسف گوە نەدە فى يا ژ وى چى بووى ، وبەحسى فى مەسەلى بؤ كەسى نە كە .

پشتى فى (ميرانى يى) عەزىزى مصرى مەسەلە ب پشت گوە قە لىدا .. يوسف هيلاد مالى دا ، و ژ هلمى تەلتر د گەل خاتوينى نەناخت ، مانى ئەقەنە رى ورەسمين قەسرين مەزنى !

خاتوينىن باژپرى ل مالا عەزىزى :

وسوچەتا حەژيكرنا ژنا عەزىزى بؤ خولامى ب رىنكا ژنكان ژ ناف ديوارين قەسرا عەزىزى دەر كەفت وگەهشتە ژنكىن باژپرى ووان د ناف خؤ دا ئينا وبر ، ووان ب نەپرايىبون قە ل سەر كارى ژنا عەزىزى گۆت : ژنا عەزىزى بەلا خؤ ژ خولامى خؤ قەناكەت ، وقيانا وى بؤ وى يا گەهشتى يە پەرى دلئى وى ، ب راستى ئەو د فى چەندى دا يا خەلەتە ، ئەگەر دى هەر حەز ژ ئىكى كەت بلا بؤ خؤ حەز ژ مرؤقە كى مەزنى بكةت ، وەكى مە هەمى يان ، نە رابت حەز

ژ خولامە كى بكةت ، وكيژ خولامى ؟ ئەوى كەس نزان ت عەسلى وى چى يە و ژ كيغە هاتى يە !

دەمى ژنا عەزىزى ب گۆتئين وان زانى رابوو هەرتە ب دويىف وان را وئەو قەخواندەنە قەسرا خؤ ، جەهە كى خوش وتەنا يان (جەووە كى شاعرى) وەكى دييژن ، بؤ وان نامادە كر ، وبالگەه وباليفك بؤ وان ل دۆرين ديوانى دانان ، وگەلەك رەنگين فيقى وخورنى ل بەر وان رپزكرن وەهەر ئىكى كپركەك دا فى دا خوارنى پى بخون ، پانى هەمى خاتوينى نە وەكى خەلكى دى خوارنى دؤن ! ووى خؤ ب سەر چو سوچەتان قە لى نەدا ، گافا وى دىتى ئەو هەمى ب خوارنى قە دموزيلن هيدى خؤ قە كيشا لايى خدام و خولامان و ب هەر هيجەتە كە هەبت گۆتە يوسفى : هەرە ژۆر ل ئودا ميئانان ..

يوسف ب ژۆر كەفت ، تو دا بيژى هەيفا چارده شەفى يە ژ پشت عەورە كى تارى دەر كەفت ، گافا خاتوينىن باژپرى يوسف ب فى جوانى يى دىتى حيبەتى مان و ب چاقە كى بلند سەحكرنى ، و جوانى يا وى ئەو ژ بيرقە كرن ، وئەو هەند ب خؤ حەسيان كو دەستين خؤ ب كپركين خوارنى يين بريندار كرين ، ووان ژ مەندەهۆشى قە گۆت : پاكى بؤ خودى بت ، ئەفە نە ژ مرؤقانە ؛ چونكى جوانى يا وى نە وەكى يا مرؤقانە ، ژ مليا كەتان ژى ئەفە مليا كەتە كى ب قەدرە !

ژنا عەزىزى - ئەوا خؤ ل بەر وان قەنويساى - دەلبقە ژ دەست خؤ نە كر ، ب ژۆر كەفت وگۆتە هەقالين خؤ يين دەست برى : ئەف جحيلي هە يى ژ بەر ديتنا وى هەوە دەستين خؤ برين ، ئەوە يى هەوە سەرا قيانا من بؤ وى لومەى من كرى .. ئەزا حەق بؤ وى دين بيم يان نە ؟

بەرى خؤ بدەنە فى بستەيى يى يان فى بى شەرمى يى .. ژنە كا شويكرى د ناف كۆمە كا ژنكان دا دى چ (ئعترافى) ل سەر خؤ دەت ، گۆت :

ب ڀرستي ٿو تڻي ههوه گوھ لئ بووی پڻ ڀرستي ، من ٿو داخواز ڪرڻو ، ومن بهر گهريان ڪرڻو ڪو وي ب لايئ خو ڦه بکيشم ؛ دا ٿو وي بڪهت يا ٿو ڙي دخوازم بهلي هيشتا ٿو ل بهر نه هاتي به ، وسويند بت نه گهر ٿو وي نه ڪهت يا ٿو فھرمانئ پڻ لئ ڊڪھم ، ٿو دئ ٿيٽه گرتن ، ودئ بته ڙ مرؤڦين ڀرھريل .

بيٺنه من : ٿو گهر خاتوڻه ڪا وه ڪي ڙنا عهزيزئ مصرئ نه بت ، ڙنڪه ڪا دي دئ شيٽ حهتا ڦئ ڊهره جهيئ (ته به ججوحئ) ڪهت ؟!

هلبڙارتنا گرتني :

پشتي ڙنا عهزيزئ ل ديوانا وان ههمي ڙنڪان گهف ب گرتني ل يووسفي ڪرين يووسفي ههوارين خو گههاندنه خودايئ خو وگوت : ﴿ رَبِّ السَّجْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ ﴾ خودايئ من ل نڪ من گرتن چيتره ڙ وي يا ٿو ڙ من دخوازن ، وٺه گهر تو فيلبازي يا وان ڙ من دوير نه ڪهي ٿو دئ مهيلداري پڻ بو وان ڪهم ، وٺه دئ بمه ڙ وان نه زانان پڻ ڙ نه زانين گونههان ڊڪهن ..

ووه ڪي ٿاڪهرا يووسفي ڊگوتنا خو ڊا گوت : (ڙ وي يا ٿو ڙ من دخوازن ..) و (دئ مهيلداري يا وان ڪهم ..) تڻي هندي ڊگههنت ڪو وان ههمي ڙنڪان پشتا خاتوڻي گرتبو ، و ڙ يووسفي خواستبو ڪو ٿو دلئ خاتوڻي نه هيلت و ب يا وي بڪهت ؛ چونڪي - ٿو گهر وي بڦيٽ - ٿو دشيٽ يووسفي بدهته گرتن ! وڪي دزانت بهلڪي ههر ٿيڪ ڙ وان ڊ دلئ خو ڊا ڊگوت : بلا (زوله يخا) ٿاڻهنگا مهزن ڀاڪهت ڊا بهلڪي ٿم ڙي پشتي وي بارا خو تي بيخين !

وان ههمي يان (ته شجيعا) يووسفي ڪر ڪو ٿو شهرمي بدانته لايه ڪي وداخوازا خاتوڻي ب جهه بينت .. ما چي به ؟ ٿو ڦه تڻه ڪي طهبيعي به ، وههر ٿيڪ ڙ وان ب دههان نموونه پڻ ڙ ڦي رهنگي ههنه ، ٿي يووسف ڦي دهليڦي ڙ دهست خو نه ڪه ، وخو ڙ غزه با خاتوڻي ڀرڙه .. بهرانبهر ڦي ههمي پڻ يووسفي خو ڀاگرت

وخو ب خودئ ڀرستي ڙ خرابي يا ڦي دهسته ڪا ڪراسئ شهرمي ڙ سهر مليئن خو هافيئي ، ٿينا خودئ دوعايا يووسفي بو ب جه ٿينا ، وٺو ڙ فيلين وان ڀرستي .

پشتي ڦي (مهعزووماتا) خاتوڻي ل مالا خو داناي ، وپشتي وان (ئعترافين ٿاڪهرا) پڻ وي ل سهر خو داين ، ووي گهفا وي ل يووسفي ڪري ، سوجهت ل باڙيري به لاف بو ، ودهمي مهسهله گههشتي به ڦي هددئ وسوجهتا ڙنڪي ڪهفتي به دهڦي پڻ ڙ ههڙي ويئ نه ڙ ههڙي ، ڙنوي ڪه لا ميڙيني پڻ خو ل سهرئ عهزيزئ ڊا ، وگوت : دڦيٽ ٿو تڻه ڪي بڪهم (سومعهتا) خو پڻ ڀرڙيم ..

- چ ڪر ؟

- گوت : دڦيٽ يووسف بيٽه گرتن ..

- بوچي ؟

- ڊا ڙ مالي دوير ڪهفت بو دهمه ڪي ، حهتا خه لڪ سوجهتي ڙ بير بڪهت ، و ڙ لايه ڪي دي ڦه ڊا خه لڪي باڙيري وهسا تي بگههن ڪو خهله تي يا يووسفي بو ، ٿو گهر نه پا بوچي هاته گرتن ؟

ٿينا عهزيزئ مصرئ ؛ ڊا (سومعهتا) مالا خو ڊ بهر پي يان ڦه نه دهت ، ڀابوو ڀرڀاره ڪ دهريختست ڪو يووسف بو دهمه ڪي نه دهه سنيشانڪري بيٽه گرتن ، وٺم نزانين ڪاني ڙنڪي دهست ڊ دهريختستا ڦي ڀرڀاري ڊا هه بوو يان نه ؟ ههر چهنده دلئ مه پتر بو هندي ڊچت ڪو ٿو نه خشهيه ههمي ڙ دانانا وي بت ، ووي ب زهلامئ خو ڊابته ڪرن .

يووسف ڊ گرتيخانه پڻ ڊا :

و ب ڦي رهنگي يووسفي پڻ گونهه ڪهفته سجنئ .. ڪهفته سجنئ بهلي پا ٿو پڻ ب تني نه بوو ، ٿو ڪهسي دلئ خو ڙ ڦيانا خودئ تڙي ڪربت ل چو دهمان

ول چو جهان ب خهريیی یی ناحه سییت .. یووسف هاته گرتن ، وهر چهنده برپارا گرتنا وی یا فاللا بوو ژ دادی یی وعه داله تی ، بهلی د گهل هندلی ژی نهو یی ژی بین تهنگ نه بوو ؛ چونکی ب فی گرتنی نهو ژ وی چارچووقه یی ئیشهوی هاته دویر کرن یی تهخه یا (ئرستقراطی) تیدا دژیت .

د گرتیخانه یی دا یووسفی خه ما خو ژ بیر کر ، دیت نهف گرتنه باشترین دهلیقه به بو وی کو نهو د گهل خودی بژیت ، دلی وی کانی چهنده یی نازک بوو نازکسر لی هات ، گهلهک جارن وی ب نه زمانی خو یی ره هوان ، و ب دیمی خو یی گهش ، و ب دهستی خو یی خیرخواز برینین گرتی یان دهرمان دکرن ، ریکا راست بو وان ناشکرا دکر و بهری وان ددا سهر فراهزی یی .. یووسفی (سجن) بو گازی یا خو کره باشترین (مدهر سه) ، ونه بوویه جاره کی گرتن بته ناستهنگ د ناقهرا خودانی ده عوی و ده عوا وی دا ..

ههردو هه فالین گرتیخانه یی :

و د گهل یووسفی دو جحیلین دی ژی هاتبوونه گرتن ، دینژن : ئیک ژ وان مهیگیپری مهلکی بوو ، ویی دی نانیپژئی وی بوو ، دینژن : مهلکی نهو ب هندهک تشتان گونه بار کربوون ، و حوکم ب گرتنی ل سهر وان دابوو .

ووه سا چیبوو یووسف ونه ههردو جحیل د ژوره کی فه هاتنه گرتن ، وعه ده تی گرتی یانه هه ئیک بو هه فاللی خو دینژت کانی بوچی هاتی به گرتن و کانی گونه ها وی چی به ، سپیده یی به کی ده می نهو ژ خه و رابووین ههردو هه فالین یووسفی ب نک فه چوون و گوئن : هه ئیک ژ مه خه ونهک دیتی به ، و چونکی نه م دینین تو ژ مرو فین قهنجی نه م ههز دکهین تو تهعبیرا خهونین مه بو مه بیژی .. پاشی ئیک ژ وان - کو مهیگیپری مهلکی بوو - گوئ : من د خهونی دا ددیت نهزی تری دکفیشم دا بکه مه

مه ی ، ویی دی - یی نانیپژ - گوئ : من ددیت نهزی هندهک نانی ل سهر سهری خو هل دگرم تهیر دهاتن ژی دخوار .

یووسفی پیغه مبهر بهری تهعبیرا خهونین وان بو بیژت ب دهلیقه زانی کو په یاما خو یا حهق بگه هینته وان ما ده م وان هنده باوهری پی هه به ، یووسفی گوئ : « خوارنهک بو ههوه ههردو وان نانیب بته رزقی ههوه د چ حاله کی ههبت دا نه گهر نهز بهری هنگی تهعبیرا وی بو ههوه نه بیژم ، نهو تهعبیرا نهز دی بو ههوه بیژم ژ وی یه یا خودایی من نیشا من دای ، هنلی نهزم من باوهری ب وی ئینابه ، و من په رستن بو وی ب تنی کری به ، و من خو ژ دینی وی ملله تی دایه پاش یی باوهری ب خودی نه ئینای ، ونه ب رابوونا پشتی مرنی و حسیبی دکافر ، و من دویکه فتنا دینی بابین خو ئیراهیمی وئیسحاقی و به عقووبی کری به و په رستنا خودی کری به ، نه بوویه بو مه کو نه م تشته کی بو خودی د په رستنی دا بکهینه هه فیشک ، نهف ته وحیدا هه ژ وی قهنجی یا خودی به یا وی د گهل مه و د گهل مرو فان کری ، بهلی پتری یا مرو فان شوکرا خودی ل سهر قهنجی یا ته وحیدی و باوهری یی ناکه ن .

نه ی ههردو هه فالین من ، نه ری په رستنا وان خوداوه ندین چیکری وجودا جودا چیتره یان په رستنا یهک خودایی ب سهر قههاتی ؟ هوین ژبلی خودی په رستنا هندهک نافان دکه ن چو رمان د پشت را نین ، ههوه و بابین ههوه ژ نه زانین و سهر داجوون نهو بو خو بین کرینه خودا ، خودی چو هیجهت و دهلیل ل سهر راستی یا وان نه ئینابنه خواری ، حوکمی راست و حهق یی خودی ب تنی به ، چو هه فیشک وی نینن ، وی فهران دایه کو ژ وی پیقه تر هوین خو نه ئیخنه بن فهرانا که سی دی ، و په رستنا وی ب تنی بکه ن ، و نه قهیه دینی راست یی چو خواری تیدا نه ، بهلی پتری یا مرو فان فی چهنده ئی زانن ، و ب سهر راستی یا وی هل ناین .

مهلكى مصرى يان فيرعهون ؟

بهرى ئەم سەرھاتى يا خەونا مهلكى مصرى قە گىرپن ئەوا بوويە ئەگەر دەرئىخستنا يووسفى ژ گرتىخانەيى ، دى بېژين : تىشتى سەرەنج پراكىش د قى مەسەلى دا ئەو دەمى قورئان سەرھاتى يا يووسفى بۆ مە قەدگىرت و دئىتە سەر بەحسى مەزنى مصرى ناسناقى (مهلك) بۆ ددانى ، و دەمى سەرھاتى يا مووساى قەدگىرت ناسناقى (فيرعهون) بۆ مەزنى مصرى ددانى (۱۱) ، و پسيار ل قىرى ئەقەيه : ئەرى ئەگەر د پشت قى ئىكى را چى يە ؟ و تو بېژى ئەف جوداھى يە يا ژ قەستايە ؟

دىرۆكا مصرى يا كەفن ئەوا ل سەدسالايىستى زايىنى ژ نوى بۆ مە ئاشكەرا بوو ، پشتى گەلەك هلكۆلىن ل سەر شوينووران هاتىنە كرن ، دىبىژت : ل هزارا دووى بەرى زايىنى دو رەنگىن مەزنان فەرماندارى ل مصرى كرى يە : مەزنىن هيفىنى وان ژ مصرى ب خو ، و ئەقە ب ناسناقى (فيرعهون) (۱۲) دەھاتنە ناسىن ، و ئەو مەزنىن هيفىنى وان ژ دەر قەبى مصرى ، و ئەقە (هكسۆس) (۱۳) دەھاتنە ناسىن ، و ئەقە ئەو بوون يىن كو ژ لايى رۆژھەلاتى قە هاتىن وھىرش داينە مصرى و مصر ئىخستى يە بن دەستى خو ل وى دەمى دەسھەلاتا (فيرعهونى يان) لاواز بووى ، و خەلكى مصرى

(۱۱) تەورات ناسناقى (فيرعهون) بۆ ھەردووان ددانى ، بېرئە : (سفر التكوين) ئىصاحا (۳۷) و (سفر الخروج) ئىصاحا (۲) .

(۱۲) پەيغا (فيرعهون) د زمانى مصرى يان دا ب رامانا ماقويل ، يان كەسى (شەرىف) و مال مەزنى دئىت ، بېرئە (الموسوعة السياسية ۴ / ۴۸۲) ، يا د . عبد الوهاب الكيالى ، چاپا ساللا ۱۹۹۴ .

(۱۳) پەيغا (هكسۆس) ب رامانا (مهلكىن وەلاتىن بىانى) دئىت ، و ھندەك دىبىژن : ب رامانا (مهلكىن شقان) دئىت .. بېرئە (الموسوعة السياسية ۷ / ۱۲۲) ژ پەدەرى بەرى .

ئەى ھەردو ھەقالىن گرتىخانەيى ، ئەقە تەعبىرا خەونىن ھەوہىە : ھندى ئەوہ يى د خەونى دا ترى دگفاشت ئەو دى ژ گرتىخانەيى دەر كەفت و بتە مەگىرپى مەلكى ، و بى دى ئەوى دىستى نان ل سەر سەرى خو ھل دگرت ئەو دى ئىتە ھلاويستى و ھىلان ، و تەير دى ژ سەرى وى خوون ، ئەو مەسەلا ھوين پسيارا وى دكەن پىكھات و ب دوپماھى ھات .

و پشتى يووسفى تەعبىرا خەونىن وان داى يووسفى مەگىرپى مەلكى خولوه كر وگۆتى : ئەگەر تو ژ سجنى ھاتى يە بەردان و تو جارەكا دى بوويە مەگىرپى ل كوچكا مەلكى بەحسى من ل نك وى بكە ، و بېژى كو ئەز بى گونەھ يى ھاتىمە گرتن .

ھەقالى يووسفى سۆز داىى كو داخووا وى بۆ ب جە بىنت .. و پشتى دەمەكى ئەو چىبوو يا يووسفى گۆتى يە ھەردو ھەقالىن خو : نانپىژ ھاتە گونەھبار كرن و حوكم ب كوشتى و ھلاويستى ل سەر ھاتە دان ، و حوكم ب بى گونەھى يا مەگىرپى ھاتە دان ، لەو ئەو ژ گرتىخانەيى ھاتە بەردان ، و جارەكا دى ئەو زقپرى بوو مەگىرپى مەلكى ، و ەكى يووسفى خەونا وى بۆ تەعبىر كرى ، بەلى خودى و ەسا ھەزكر شەيتانى ئەو سۆز ژ بىرا وى برىا وى د سجنى قە داىە يووسفى كو بەحسى بى گونەھى يا وى بۆ مەلكى بكەت ، لەو مەسەلا گرتنا يووسفى ھاتە ژ بىر كرن و يووسف چەند سالەكان ما د گرتىخانەيى دا .

قورئان دەمى بەحسى گرتنا يووسفى دكەت دىبىژت : ﴿ قَلْبِثَ فِي السَّجْنِ بَضْعَ سِنِينَ ﴾ و پەيغا : (بَضْعُ) د زمانى عەرەبان دا بۆ وان ھژمارا دئىتە گۆتن يىن دكەقنە د ناقيەرا (۳ - ۹) ۱۵ .

وہسا بہری خۆ ددا فان کو داگیر کەرن .. شارەزاییڤ دیرۆکا کەفن - ل دویشف وان نیشانیڤ بۆ وان ژ ژێدەرەن ئاشکەرا بووین - دبیژن :

ل دۆرین سال (۱۷۳۰) ی بەری زاییڤ (ھکسۆسان) دەست ب ھێرشیڤ خۆ کرن ل سەر مصری ، وپشتی چل وتشتەک سالان ، و ب دورستی ل سال (۱۷۷۴) ی بەری زاییڤ ئەو شیان پایتەختا فیرعەونی بستین وحوکمی مصری بیخە دەستی خۆ ، وحوکمی وان ل مصری ھەتا دۆرین سال (۱۵۶۰) ی بەری زاییڤ قەکیشا دەمی مصری یڤن ژیری یا ولاتی ب شورەشەکی رابووین دژی ھکسۆسان وشیاڤ وان ب پشت توخووییڤ رۆژھەلاتی بیخە .

وزاناییڤ دیرۆکی وشوینواران ھەتا نوکە یڤن ب سەر ناڤی (۲۳) مەلکین ھکسۆسی ھلبووین یڤن کو حوکم ل مصری کری .

و ل دویشف وان (تەقدیراتیڤ) زاناییڤ دیرۆکی بۆ دەمی یوسف لی ژیاڤ ددان چوونا یوسفی بۆ مصری دکەفتە د وی دەمی دا یی ھسکۆسان حوکم ل مصری دکر ؛ چونکی یوسف ل دۆرین سال (۱۶۰۰) بەری زاییڤ ژیاوو ، پشتی ئیبراھیمی ب نیزیکی دوسەد سالان .^(۱۴)

یەعنی : دەمی یوسف چووہ مصری مەزنی مصری (فیرعەون) نەبوو ، (مەلک) بوو ، لەو قورناتی - گۆتتا خودی یا راست و دورست - نەگۆت : فیرعەونی خەونەک دیت^(۱۵) ، بەلکی گۆت : مەلکی خەونەک دیت .

وتشتەکی دی ژی : دەمی قورنان بەحسی وەزیری مەلکی دکەت دبیژتی : (العزیز) ، ئەفە ل سەر دەمی یوسفی ، و دەمی بەحسی وەزیری فیرعەونی دکەت

(۱۴) بۆری دگەل مەد پشکا ئیکی دا ژ قی کتیڤی کو ئیبراھیم - سلاف لی بن - ل دۆرین سال (۱۸۰۰) بەری زاییڤ ژیاوو .

(۱۵) وەکی تەورانا (ھاتی بە تەحریفکرن) دبیژت .

- ل سەر دەمی موسای - دبیژتی : (ھامان) ، دبت ئەفی ژی پەیوەندی ب وی مەسەلا دیرۆکی قە ھەبت یا مە بەحس ژی کری .^(۱۶)

خەونا مەلکی :

مەلکی رۆژەکی د ناف زەلامین خۆ دا ل کۆچکی گۆت : شقیدی من خەونەکا عتیقە یا دیتی .. من د خەونا خۆ دا ھفت چیلین قەلەو ددیتن ، ھفت چیلین لاغەر ولواز ئەو دخوارن ، ومن ھفت گولی یڤن گەنمی یڤن کەسک ژی ددیتن ، و ھفت گولی یڤن گەنمی یڤن ھشک ، ئەی گەلی مەزن وماقویلان ، تەعبیرا خەونا من بۆ من بیژن ، ئەگەر ھوین ب تەعبیرا خەونان دشارەزا بن .

بەلی چونکی کەس ژ وان ب تەعبیرا خەونان یی شارەزا نەبوو وان گۆتە مەلکی : ئەف خەونا تە دیتی ھندەک خەونین تیکەلن چو تەعبیر بۆ نین ، و ب راستی ئەم چو ژ تەعبیرا خەونان ژی نزانین .

ھنگی مەگیڤی مەلکی ل کۆچکی یی نامادە بوو ، گاڤا بەحسی خەونان وتەعبیرا وان ھاتی یە کرن ئیکسەر بیرا وی ل یوسفی ھات ، یوسف ھەڤالی وی ئەوی خەونا وی د سجنی قە تەعبیر کری وتەعبیرا وی دورست دەرکەفتی ، ژ نوی ھاتە بیرێ کو یوسفی گۆتبویڤی : بەحسی مەسەلا من بۆ مەلکی بکە ، گۆت : خۆش دەلیقە بۆ من ھلکەفت ..

مەگیڤی گۆتە مەلکی : حال و مەسەلین من و ھەڤالی من یی نانپێژ ئەفەنە .. دەمی ئەم ل سجنی مە مرفەکی چاک دیت وی خەونین مە بۆ مە تەعبیر کرن و گۆتتا

(۱۶) و ژ سیاڤی سەرھاتی یا یوسفی بۆ مە ئاشکەرا دبت کو دەسەلاتداری یی (کو د دەستی ھکسۆسان دا بوو) باوہری ب خودایڤنا (مەلکی) نەبوو ، و ھەر چەندە شرک د ناف وان دا یا بەلاف ژی بوو ، بەلی وان باوہری ب خودی ھەبوو ، نە وەکی فیرعەونی موسای ئەوی دگۆتە خەلکی ئەزم خودایی ھەوہ .

وی دورست دهر کەفت ، فینجا ئە گەر تو دەستویری یی بدە یە من ئەز بجمە گرتیخانەیی ئەز دای تەعبیرا فئی خەونا تە بۆ تە ژ وی وەرگرم .

مەلکی ئەوی بۆ وی بوویە مەرەق تەعبیرا فئی خەونا عنتیکە بزانت دەستویری دا مەبگیری خۆ بچت پسار خەونا وی ژ وی مروفئی گرتی بکەت وتەعبیری بۆ بینت ، مەبگیری چوو ، و دەمی گەهشتی یە نک یووسفی گوتی :

((یووسف ئەی مروفئی گەلەک راستگۆ ، تو تەعبیرا خەونا وی بۆ مە بیژە یی حەفت چیلین قەلەو دیتین حەفت چیلین لاغەر و لاواز ئەو دخوارن ، و حەفت گولی یین کەسک و حەفتین هسک دیتین ؛ دا ئەز بزقەر مە نک مەلکی و هەقالین وی وتەعبیری بۆ بیژم ؛ دا ئەو تەعبیرا وی خەونی بزانت یا من گوتی یە تە ، و دا ئەو بهایی تە ژ وی بزانت)) .

یووسفی گوتە پسار کەری تەعبیرا خەونا مەلکی : ((تەعبیرا فئی خەونی ئەو حەفت سالی ل دویف ئیک هوین چاندنە کا باش دای کەن دا بەرەم زیدە بیت ، فینجا ئەو هوین ژ وی بەرەمی ددورین هوین وی ب گولی یی قە بهیلن ، و هلگرن ؛ دا خراب نەبت ، و دا پتر خۆ بگرت ، کیمەک تی نەبت ژ وی یا هوین دخۆن . پاشی پستی فان سالی بەرفرەهی یی حەفت سالی هسک و دژوار دای ئین ، د وان سالان دا خەلک دای وی خۆت یا هەو بەری هنگی هلگرتی ، کیمەک تی نەبت ژ وی یا هوین بۆ توفی هل دگرن . پاشی پستی فان سالی هسک سالەک دای ئیت باران تیدا دای ب سەر مروفان دا بارت ، فینجا خودی تەنگافی یی دای ژ سەر وان پراکەت ، و ئەو ژ بەرفرەهی یی فیقی تیدا دای گفیشن)) .

و ل فیری چەند پراوەستیانەک د گەل تەعبیرا یووسفی مەهەنە :
ئیک : یووسفی خیرخواز نە گوتە قاصدی مەلکی : ئەز تەعبیری بۆ هەو نابیژم ؛ چونکی ئەقە هەندە سالە مەلکی ئەز یی سویچ یی گرتیم ، ئە گەر هوین من بەردەن ئەز

دای تەعبیری بۆ هەو بیژم .. یووسفی ئەقە نە گوت - و ئە گەر گوتبا دا یی حەق بت ! - چونکی ئەو مروفەکی دلپاک و خیرخواز بوو ، و پستی وی خەون تەعبیر کری ژ وی چو شەرت نەهاقیتنە بەر وان .

دو : یووسفی نە گوتی : تەعبیرا فئی خەونی ئەو حەفت سالی بەرفرەهی یی دای ب سەر هەو دا ئین ، پاشی حەفتین بەرتەنگی یی .. هەر چەندە ئەقە تەعبیر بوو ، بەلکی ریکا خۆ دەر باز کرنا ژ سالی تەنگافی یی ژ وی بۆ وان ئاشکەرا کر ، و گوتی : ب فی رەنگی هوین دای شین مفای بۆ خۆ ژ دورینا گەنمی کەن ، و ئەقە ژ خیرخوازی یا وی بەرچاڤ دکەت .

سە : د خەونا مەلکی دا نەهاتی یە کو پستی هەر حەفت سالی گران یی سالە کا زیدە خۆش دای ئیت ، تستی هندی دگەهینت کو ئەقە ژ وەحیا خودی بوو بۆ یووسفی .

مەلکی د فئی چەندی گەهشت ، و ژ شارەزایی یا خۆ وی زانی ئەف مروفە کەسەکی (عادی) نینە ، لەو وی ئیکسەر گوتە بەردەسکین خۆ : ئەو زەلامی تەعبیرا خەونا من دای ژ گرتیخانەیی دەر بیخن و بۆ من بینن ..

ئاشکەرابوونا بی گونەهی یا یووسفی :

گاڤا قاصدی مەلکی گەهشتی یە نک یووسفی ل سجنی ، گوتی : هلۆ د گەل من وەرە دا بچین مەلکی دقیت تە بینت .

یووسفی گوتی : بزقەر نک خودانی خۆ مەلکی ، و داخوازی ژ یی بکە بلا ئەو پساری ژ وان ژنکان بکەت یین دەستین خۆ ل مالا عەزیزی بریندار کرین کانی مەسەلا من و وان چوو ؛ دا راستی بۆ هەمی یان ئاشکەرا بیت ، و دا ئەو بزانت کو ئەز یی بی گونەم ، هندی خودایی منە ب کارو کریارین وان یی پزانایە تشتەک ژ ل بەر وی بەرزە نابت .

د حه ديسه كې دا يا (بوخارى و موسلم) ژ (نه بوو هورهيره) قه دگو هيزن ،
بيغه مبر - سلاف لى بن - دبيژت : ﴿ لو لبثت في السجن ما لبث يوسف لأجبت
الداعي - نه گهر نهز هند ما بامه د سجنې قه هندى يوسف ماى نهز دا د داخووا
قاصدى چم ﴾ ، يعنى : يوسف مرؤفه كې زيده خودان صبر بوو .

يوسف نه چوو نك مهلكى ؛ دا سوباهى مهلك بهرانا وى نه كه ته منته ، يوسفى
دقيا بو مهلكى وخهلكى همى يى ژى ناشكرا بكهت كو نه قه هنده ساله نهو ژ قه ستا
يى هاتى به گرتن ، و كو نهو مرؤفه كې دههمه پاقزه ..

يوسفى داخووا ژ مهلكى كر كو نهو جاره كا دى (مهسلا) وى تيكفه دهت ؛ دا
بزانت كانى سهرا چ نه قه هنده ساله يوسفى يى گرتى به ؟ و چونكى نهو ژنكيين
خاتونى خواندينه قه سرا خو باشتيرين شاهدن ل سهر (نعترافا) ژنا عهزيرى وبى
گونه هى يا يوسفى ، وى داخووا كر نهو ژنك همى ل كوچكا مهلكى ناماده بين ،
و پسيارا يوسفى ژ وان بيته كرن ، و ژ بهر كو مهلكى ههوجه يى ب يوسفى هه بوو
مهلكى داخووا يوسفى ب جه ئينا ، و نهو خاتون همى د گهل ژنا عهزيرى
داخووا كرنه ديوانا خو ..

مهلكى گوتنه وان : مهسلا ههوه چوو دهمل ل رؤژا ميقتاندارى يا ژنا عهزيرى
ههوه بهلا خو ژ يوسفى قه نه كرى ؟ ههوه تشته كې خراب ژى ديتبوو ؟

وان زانى مهسلا كهفته لهپان وئيدى (ئينكار) چو فايده وى ناگه هينته وان لهو
وان گوت : حاشا مه چو خرابى ژ وى نه ديتبوو ، و نهو مرؤفه كې دههمه پاقزه ..

هنكى ژنا عهزيرى گوت : قى گافى راستى ناشكراهو ، نهز بووم يا من داخووا
خرابى يى ژى كرى و من قيا وى ب لايى خو قه بكيشم ، بهلى وى گوهدارى يا من
نه كر ، و هندى يوسفى د همى گوتنن خو دا ژ راستگويانه .. نهف گوتنا من
گوتى كو نهو يى پاقزه و نهزم يا گونه هكار ژ بهر هندى به دا زهلامى من بزانت كو

من د گهل خيانه تى دره و ل وى نه كرى به ، و خرابى ژ من چى نه بوويه ، و نهز بووم يا
داخووا ژى كرى ، و نهز نعترافى ب قى چهندي دكهم ؛ دا هوين بزانت نهز و نهو
ههردو دپاقتيرين ، و هندى خودى به بهرى وى ناده ته هيدايه تى يى خيانه تى
د ئيمانان دا بكهت ، و كارى وى راست نائيت . و نهز خو پاقزه و بهرى ناكهم ،
هندي نه فسه بيخه مهت خو شى يا خو گه لك فهرمانى ب كرنا خرابى يى و گونه هان
ل خودانى خو دكته ، نهو تى نهبت يى خودى نهو پاراستى . هندي خودى به باش
گونه ه ژ بىرى گونه هين وى به يى توبه بكهت ژ بهنى بين وى ، يى دلؤفانكاره
ب وان . (۱۷)

يوسف ل ديوانا مهلكى :

گافا مهلكى ديتى يوسف ژبلى زانينى و تيگه هشتى ئيمانته و دههمه پاقزه ژى
ههيه گوتنه زه لامين خو : ههردن زوى يوسفى بيننه نك من ، نهز دى وى كهمه
ژ هه قالين خو بين نيترك بين نهز مشهوره تا خو پى دكهم .

پشتى يوسف هاتى به ديوانا مهلكى ، و مهلك د گهل ناخفتى ، و ديتى نهو چهنده
مرؤفه كې پاقزه و دهسپاك و خودان نه خلاقه ، مهلكى گوتى : هندي تويى تو نه قرو
ل نك مه يى قه درگرانى ، و بو همى تشتان باوهرى يا مه ب ته دئيت ، قيجا بيژه
كانى ته چ دقيت ؟

يوسفى دقيا مفاى بگه هينته خهلكى ، و دادى يى د نافهرا وان دا ب كار
بينت ، ب تايه تى دهمل ههرد حهفت ساليين خه لايى دئين ، و چونكى وى دزانى
نه خو شى و نه نكافى به كا گران دى ب سهر وهلاتى دا ئيت ، و چونكى وى د خو
را دديت كو نهو - ب ته و فقا خودى - دى شيت وهلاتى ژ قى نه خو شى يى دهر باز

(۱۷) نهف گوتنا وى ژى هندي دگه هينت كو وان باوهرى ب خودى هه بوو .

کهت وی گۆته مهلکی : تو من بکه والی ل سهر گهنجینهیین مصری ، هندی ئەزم ئەز پارێزقانه کۆ دهسپاکم ، یی خودان دیتن وزانامه ب وی تشتی کو د دهستی من دا بت .

مهلکی داخوازا وی ب جه ئینا وئهو کره خزینه داری دهولهتا خو .

یوسف .. عهزیزی مصری :

د ئایهتا (٧٨) یندا ژ سوورهتا (یوسف) ی خودایی مهزن ژ زار دهقی براییین یوسفی دبیژت : ﴿ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ - وان گۆته یوسفی : ئەهی عهزیز هندی ئەوه وی بابه کۆ پیر و ب ناف سال قه چوویی یی ههه گهلهک ههز ژئ دکهت ونهشیت ژئ دویر کهفت ، قیجا تو یهک ژ مه پیش وی قه بگره ، هندی ئەمین ئەم دبیینین تو د معاملا خو دا د گهل مه و د گهل خهلکی ژئ ژ قهنجیکارانی ﴾ .

ژ قی ئایهتی دئیته زانین کو دهمی براییین یوسفی ل سالیین خهلائی هاتینه مصری یوسف بووبو عهزیزی مصری ، وقورئانی بو مه ئاشکهرا نه کری یه کانی دویمای یا عهزیزی دی ئەوی یوسفی ل مالا وی شۆل دکر چ بوو ؟ مربوو قیجا یوسف چووبو شوینا وی ، یان ژئ مهلکی ئەو ئیخستبوو ویوسف دانابوو جهی وی ؟ ئەف ههردو گۆته یین هاتینه کرن .. وخودی چیت دزانت .

براییین یوسفی ل مصری :

یوسف بوو عهزیزی مصری .. وئهو ههه حهفت سالیین بهرفرههی یی ب سهر خهلکی دا بۆرین ، یوسفی (سیاسهته کا مالی) یا تژی عهالهت ب کار ئینا ، لهو خهلکی مصری ههمی یان ههز ژئ کر ، ووی ژنکهک بو خو ژ مصری یان ئینا وخودی دوونده ژئ دایی .

و پشتی وان سالیین خو شی یی سالیین خهلائی دهست یی کرن ، یوسفی ئەو ریک ب کار ئینا یا وی ب خو گۆتی دهمی خهونا مهلکی تهعیر کری ، ل ههه حهفت سالیین بهرفرههی یی وی بریار دابوو گهنم دهمی دئیته دورین ب گولی یی قه بیته هیلان و بیته خهزن کرن هند تی نهبت تیرا خوارنا خهلکی بکهت ، پشتی سالیین خهلائی هاتین وی گهنمی خهزن کری ئینا دهر و ل دویف ههه جهیی یا خهلکی بهلاف کر ، ب رهنگه کۆ و هسا کو خهلک ب خهلائی نهحهسیین ..

ل قی دهمی کولپ وخهلا ل مصری و وان وهلاتین دهور و بهران ژئ بهلاف بووی ، د ناف خهلکی دا بهلاف بوو دهنگ کول مصری ، و ژ بهر وی سیاسهتا نابۆری یا بنهجه ئەوا حاکمی مصری یی عادل وشارهزا (یوسفی) ب کارئینای ، قویته کۆ خهزن کری یی باش ژ گهنمی ودان و دکاکان ههیه ، لهو خهلک ژ دهر قهی توخوبیین مصری ژئ هاتن قهستا مصری کر ؛ دا تیرا خو گهنمی بو خو بکرن ..

وعهردی کهنعانی یان ژئ - ئەو جهی بهعقوب و بنه مالا وی لی دئاکنجی - وهکی گهلهک جهین دی ل بن باری کولپ وخهلائی نالی ، و کاروان ل دویف کاروانی ب لایی مصری قه چون ؛ پیخه مهت کرپنا قویتی .. و ژ وان کهسان یین قهستا مصری کری براییین یوسفی بوون .

ههه دهه براییین یوسفی دهستویری ژ بابی خو خواست و بهر ب وهلاتی مصری قه چون ، وان ژئ وهکی خهلکی گوه لی بووبوو کو (عهزیزی مصری) مرۆقه کۆ ب رهحم و دل نهرمه ، ودهستی هاریکاری یی بو مرۆقین پیتشی دریز دکهت ، لهو دهمی ئەو گههشتینه مصری ئیکسهه وان قهستا کۆچکا عهزیزی کر ؛ دا دهستویری یی ژئ بخوازن کو ئەو ری بدهته وان ئەو هندهک گهنمی بو خو بکرن ..

رۆژه کۆ دهمی یوسف ل کۆچکا خو یی روینشتی بو ب ریشه برنا کار و باری خهلکی دهر گههفانی وی ب ژور کهفت و گۆتی : دهه زهلامین بیانی یین ل بهر دهری

دقیق ته ببینن ، یووسفی رپ دایې ، گاڤا نهو هاتینه ژور خافله تې به کا مهزن قی کفټ .. ههر دهه زهلامین کولپ وخه لایې ودریژی یا رپکی وهستاندین نهو دهه جحیل بوون یین بهری نیژیکی سیه سالان ل چولی نهو داهیلایه د بنی بیره کا تاری دا .. ههر دهه زهلام براین وی بوون ، یووسفی نهو نیاسین ، وما چاوا وان نه نیاست ونهو نهو بوون یین دلی خو پې نه سوټی ونهو ب چهند دهره مه کین کیم فرۆتی به بیانی بان وبهری وی دایه رپکه کا دویماهی یا وی نه دیار .

یووسفی نهو نیاسین ، بهلی وان نهو نه نیاسی ، وما دی چاوا نهو وی نیاسن وهما ههر نه دهاته سهر هزرا وان کو نهو هیشتا دی یی ساخ بت ، وخو نه گهر یی ساخ بت ژی نوکه عه بده کي بی بهایه ل بهر دهستی دهوله مهنده کی .. وخودی دزانت کانی ل کیژ وهلاتی ژ قی دنیا یا بهر فرهه ! کانی نهو یووسفی دهه دووازه سالی یی وان هاقیتی به د بیري دا بیی نهو بشیت بهر هقانی یی ژ خو بکته وکانی یووسفی نه فرۆ عه زیزی مصری خودانی کوچک وه هیبت وسه لته نه تی ؟

نه شه تشته که خو د خه ونی ژی دا نه دهاته سهر هزرا وان .. بهلی تشتی خودی بقیټ دی کت نه گهر خو ل بهر مرؤقان نهو تشته کی (موسته حیل) ژی بت . یووسفی نهو نیاسین ، بهلی قهت خو ب وان نه نیاندهر ، پستی یووسفی گوه ل داخوازا وان بووی ، گوته زهلامین خو : قه دری فان زهلامان باش بگرن .. کاره کی ب ساناهی نینه ل بهر مرؤقه کی نه پیغه مبهر بت ، ئیکی فیا بت ته بکوژت ، یان ته ره زیل بکته ، پاشی تو بشیپی وخو پې نه نیی به دهه ، و د سهر هندي ژی را قه دره کی مه زن بو بگری .. ژ نه خلایي پیغه مبهر انه .

د ناقبهرا یووسفی وبراین وی دا :

و ژ سیاقي وان نایه تین قی سهرهاتی یی بو مه قه دگو هیزن دئیته زانین کو یووسفی ب خو ژی قه دره کی مه زن بو براین خو گرت ، ونهو نیژیکی خو کرن ، وپسیارا

حالی وان کر ، ودا یووسف وان ب خو نهحه سینت یووسفی گوټی : هوین چویین ئیکن ؟ وان گوټ : نهه همی براین ئیکن ، وبایي مه فلان کهسه ، ومه برایه کی دی ژی هیه بهلی نهو یی مایه ل نک بابی مه .. وحهتا دویماهی یی . وگاڤا دهمی زقپنا وان هاتی یووسفی داخوازی یین وان بو ب جه ئینان ، وههر ئیکی باره کی قویتی دایي ، ودا یووسف پشت راست بت کو نهو جاره کا دی دی ئینه قه گوته وان : جارا بیټ نه گهر هوین هاتن برایی خو یی دی ژی د گهل خو بینن دی باره کی زنده تر دهینه ههوه ، ژ خو نه گهر ههوه نهو د گهل خو نه ئینا مهعنا هوین دره وان دکهن نهه چو قویتی نادهینه ههوه . وان گوټ : نهه دی خو وهستینن دا بابی وی قانع بکهین کو نهو وی د گهل مه بهنیرت ، ونهه چو ته خسیری یی د وی چهندي دا ناکهین .

وبهری نهو بچن یووسفی نهو موژیلکرن وگوته خزمهتکارین خو : هوین وی پاری وان پیش قویتی قه دایه مه ب دزی قه بکهنه د ناف باری وان دا ؛ دا بهلکی گاڤا نهو دزقنه نک مرؤقین خو نهو پاری خو بنیاسن ، وبزانن کانی مه چهند قه دری وان یی گرتی ؛ ودا نهو دلی خو بهنه هندهک قویتی دی وقه گهر پینه قه . ووان ب گوټنا یووسفی کر وپارین وان کرنه د ناف باری وان را بیی نهو پې بجه سیین .. پاشی وان خاترا خو ژ یووسفی خواست وبهر ب وهلاتی کهنعانیان زقپن .

یهعقوب وکوپین وی :

دهمی براین یووسفی قه گهر پینه نک بابی خو وان چیرو کا خو د گهل عه زیزی مصری وقه درگرتنا وی بو وان بو بابی خو قه گپرا ، وگوټنی : ئیدی نهو تشته کی نادهته مه نه گهر نهه برایی خو بنیامینی ژی د گهل خو نهه بین ، فیجا تو جارا بیټ وی

ژی د گهل مه بهنیره دا عهزیز باوهر ژ مه بکته و پسر قویته بدهته مه ، نه گهر نه هم دهست قالا دی زفرین ، و هم سوژی ددهینه ته کو هم وی بپاریزین .

یه عقووی بی نه خوش بوو کورپی خو بنیامینی د گهل وان بهنیرت ؛ چونکی بیبا یوسفی ژی دهات و صهرا وی بی دهات ، ژ لایه کی دی فه یه عقووی باوهری پی نه هات کو نهو دی چافی خو دهنه برایی خو ، ما کی نابیزت نه فه ژی پیلانه که نهو دگیرن دا بنیامینی ژی وه کی یوسفی لی بکه ؟!

یه عقووی گوته کورپن خو : نه ری چاوا باوهری یا من ب هه وه بیته ل سهر بنیامینی و من بهری هنگی باوهری یا خو ب هه وه نیبا بوو ل سهر برایی وی یوسفی ژی ، و هنگی ژی هه وه سوژ دابوو کو هوین وی بپاریزن ، و هه وه سوژا خو ب جه نه نیباوو ؟ فیجا باوهری یا من ب هه وه نائیت هوین وی بپاریزن ، به لی نه ز دی باوهری یا خو ب خودی نیمم کو وی بپاریزت ، نهو چیترینی پاریزقانانه دلوقانترینی دلوقانانه ، هیقی یا من نهو نهو ره چی ب من بهت ووی بپاریزت و بو من بزفرینته فه .

ووه سا دیاره کو نه ف دان و ستاندنا د ناقبهرا یه عقووی و کورپن وی دا چیسووی هنگی بوو دهمی ژ نوی کورپن وی زفرین و بهری بارین خو فه کهن ، لهو نایهت پستی فه گیرینا فی دان و ستاندنا وان دبیزت : دهمی وان بارین خو فه کرین وان دیست نهو پارئ وان پیش گهنمی فه دایه عهزیزی یی د ناف بارئ وان دا ، وان زانی کو عهزیزی ب خو نه ف چهنده یا کری وه که قدرگرتنه که بو وان ، وان نه ف چهنده هه بو خو وه که دهلیل ل سهر گوتنن خو زانی ، لهو وان گوته بایی خو : نهی بایی مه ما مه زیده تر چ دقیت ؟ نه فه بهایی پهرتالی مه عهزیزی یی ل مه زفراندی ، فیجا تو ژ برایی مه یی پشت راست به ، ووی د گهل مه فریکه ؛ دا هم قویته کی مشه بو مروقین خو بینین ، و هم دی برایی خو پاریزین ، واری حیشره کا زیده بو خو

نیسین ؛ چونکی عهزیز بو ههر مروقه کی باری حیشره کی ددهت ، و نه فه پیفانه کا ب ساناهی یه ل سهر مه . یه عقووی گوته وان : نه ز ناھیلیم نهو د گهل هه وه بیته حهتا هوین پهیمانی نه دهنه من و ب خودی سویند نه خوژن کو هوین دی وی بو من نیسنه فه ، و هسا تی نه بت کو دژر ل هه وه بیته گرتن فیجا هوین نه شین وی خلاص بکهن .

وان پهیمان ب فی چهندی دا بایی خو ، و (نشتافا) وان نهو بوو جارا بیته ههر یازده برا بچنه مصری ..

جاره کا دی برایی یوسفی ل مصری :

گافا دهمی چوونا وان بو مصری هاتی ووان نهو پهیمانا خودی دایه بایی خو وه کی وی خواستی ، یه عقووی گوته وان : خودی ل سهر گوتنا مه وه کیله . پاشی یه عقووی گوته وان : نهی کورپن من ! نه گهر هوین چوونه مصری هوین ههمی د نیک دهر گههی را نه چنه د باژیری دا ، به لی د گهلکه دهر گههان را هرن ؛ دا هوین چاقین نه بن ، و دهمی نه ز فی شیرته ل هه وه دکهم نه ز نه شیم تشته کی ژ قه دهر را خودی ژ هه وه دویر بیخیم ، حوکم ب تنی بی خودی یه ، من یی خو هیلا ب هیقی یا وی فه و من باوهری ب وی ههیه ، و خودان باوهر خو دهیلنه ب هیقی یا وی ب تنی فه .

و پستی برایی یوسفی بو جارا دووی هاتینه مصری ، وه کی وان گوتنا خو دایه عهزیزی چوونه دیوانا وی و برایی خو بنیامین ژی بر دا نیشا وی بدن ؛ دا نهو بزانت کو گوتنا وان یا دورست بوو ، و دهمی برایی یوسفی ب ژور که فتنه مه زه لا میثانان و برایی وی یی دایبابی بنیامین د گهل دا ، یوسفی برایی خو یی دایبابی بره نک خو ، و ب نهینی فه گوتی : نه ز یوسفم برایی ته ، ته خهم پی نه بت ، و ژ بهر

وی کاری وان بهری ئینایه سه ری من عیجز نه به . وتو قی سررا هه جاری بو وان نه بیژه . (۱۸)

و پستی یووسف ب رهنگه گی جوان ب میفاندری یا وان رابووی ، یازده بارین گهنمی دانه وان ، وه کی وی سوز دایی ، ودهمی وان کاری زفرینی کری دیسا یووسفی نهو موژیلکرن و د پشت را وی فرمان ل خزمه تکارین خو کر کو نهو وی تراری یی وی قویت بو خه لکی پی دیفا بکهنه د ناف باری بنیامینی دا ، بیی کهسه کی بی بحه سییت ، وپستی نهو سویار بووین دا بدهنه ری بانگهلدییره کی گازی کر : نهی خودانین فان حیشتترین بار کری ، هوین دزیکه رن .

کورین یه عقوبی ب نک وی گازی که ری فه چون و گوتنی : هه وه چ تشتی خو بهرزه کری یه ؟

وان گوت : نه می ل وی تراری دگه ریپن یی مه لک پیفانی پی دکهت ، وه چی یی وی تراری بینت باری حیشته کی ژ قویتی بو وی هه یه ، وگازی که ری گوت : ونه ز که فیلم ب دانا وی باری .

برایین یووسفی گوت : ب خودی هوین دزانن وه وه دیت کو نه مه نه هاتینه عهردی مصری دا خرابکاری یی تیدا بکهین ، ونه ژ سالو خه تین مه یه نه می دزی یی بکهین .

ونه وین ل تراری دگه ریان گوته برایین یووسفی : باشه پا جزایی دزیکه ری ل نک هه وه چی یه نه گه ر هوین ددره وین بن کو هوین ددزیکه ر نینن ؟

---

(۱۸) تهورات ناشکه را دکهت کو یووسف ب ریکا (تهرمانه کی) د گهل وان دناخفت ، هه ر چه نده وی نه زمانی وان دزانی ژی ، ودهمی نهو ب نه زمانی خو د گهل ئیک دناخفتن یووسف د ناخفتنا وان دگه هشت .

وان گوت : د شریعه تی مه دا هه ر کهسه کی دزی یه کی بکهت ودزی ل سه ر ناشکه را بیت نهو دی بو وی کهسی یی وی دزی ژی کری بته عه بد ، ب قی جزایی - کو عه بدینی یه - نه می دزیکه ران جزا ددهین ، نه فه دینی مه یه وشریعه تی مه د دهر حه قا دزیکه ران دا ب قی رهنگی یه .

وو ان برایین یووسفی فه گه راندنه نک وی ، ئینا یووسفی ب خو بارین وان تیگه دان ، ووی ژ بارین وان بهری یی برایی خو یی دایبابی دهست پی کر ؛ دا کاری وی کری یی موکم بت کو نهو برایی خو بنیامینی بهیله ل نک خو .. پاشی نهو گه هشته باری برایی خو ، ووی ترار ژ ناف باری وی ئیناده ری ، خودی دبیژت :

﴿ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ - مه ب قی رهنگی بو یووسفی ربك خوشکر دا نهو بشیت برایی خو بهیله ل نک خو ، ونه و ل دویف شریعه تی مه لکی مصری نه دشیبا برایی خو بگرت ، به لی هه ز کرنا خودی هاته سه ر هندی کو نهو د قی مه سه لی دا کاری ب شریعه تی برایین یووسفی بکهن کو دزیکه ر بته عه بد . یی مه بقیت نه می د دنیا یی دا دهره جین وی ل سه ر بین خه لکی بلند دکهین وه کی مه قه دری یووسفی بلند کری . و د سه ر هه ر خودانی زانینه کی را یه کی ژ وی زانتر هه یه ﴾ .

گافا برایین یووسفی دیتی وان ترار ژ ناف باری بنیامینی ئیناده ر وان ژی وه سا هزر کر کو بنیامینی یی دزی ، لهو وان گوت : نه گه ر نه فه یی برایی مه دزی کر بت تشته کی غه رب نینه ژ وی ؛ چونکی برایه کی وی یی دی ژی بهری وی دزی کر بوو .. (ومه خسه دا وان پی یووسف بوو) .

ئىنا يوسىف ئەو گۆتەن دىلى خۇ دا قەشارت ، و د گەل خۇ گۆت : هوين
ژ وى كيمتر و خرابترن يا ههوه گۆتى ، دەمى ههوه ئەو ب سەرى من ئىناى يا ههوه
كرى ، و خودى زانتره ب وى دره و بى بهختى يا هوين دكەن .

ودا كو ئەو وى سۆزى ب جه بينن يا وان دايه بابى خۇ وان گۆته يوسىف :
ئەى عەزىز ! هندی ئەف براىى مەيه بابە كى پىر و ب ناڤ سال فە چووبى يى هەى ،
وبابى وى گەلەك حەز ژى دكەت ونەشیت ژى دويركەفت ، قىجا تو ئىك ژ مە پىش
وى فە بگره ، هندی ئەمىن ئەم دىبينن تو د معاملا خۇ دا د گەل مە و د گەل خەلكى
ژى ژ قەنجىكارانى .

يوسىف گۆت : ئەم خۇ ب خودى دپارىزىن كو ئىكى دى بگرىن ژىلى وى يى
مە ترارى خۇ ل نك دىتى ، ونەگەر ئەم وى بكهين يا هوين ژ مە دخوازن ئەو هنگى
ئەم دى بينه ژ زۆرداران .

پشتى ئەو ژى بى هىقى بووين كو عەزىزى مصرى گوهى خۇ بدەته وان ،
وان خۇ ژ خەلكى فەدەر كر ، و د گەل ئىك ودو ناخفتن ، براىى مەزن [وناڤى وى
وەكى دئىتە گۆتن : رهئوبەينه] گۆته وان : ئەرى ما ههوه نەزانى يە كو بابى
ههوه پەيمانە كا موكم يا ژ ههوه وەرگرتى كو هوين براىى خۇ بزقپىنن وەسا نەبت
مەسەله د سەر دەستى ههوه را بت ، و بەرى ژى ههوه تەخسىرى و غەدره
د دەر حەقى يوسىف ژى دا كرىبو ؛ لەو ئەز ژ عەردى مصرى دەرناكەم حەتا بابى من
دەستورى يى نەدەته من ، يان خودايى من حوكمەكى بۇ من بكەت كو ژى
دەر كەم ، ونەز بشىم براىى خۇ بىسەم ، و خودى چىترىنى حوكمدارانە ،
ودادكەرتىن حاكمە د ناڤهرا مرؤقان دا . هوين بزقپنە نك بابى خۇ ، ووى بۇ وى
بىژن يا چىبووى ، و بىژنە وى : هندی كورى تە بنىامينە دزى يە كا كرى ، ومە
شاهدەيى ب وى چەندى نەدايه حەتا ئەم پشت راست نەبووين ومە ترارى پىڤانى

د ناڤ بارى وى دا نەدىتى ، و علمى غەيبى ل نك مە نەبوو كو ئەو دى دزى يى كەت
دەمى مە پەيمان دايه تە كو وى بزقپىنن . و بىژنى : ئەگەر ئەو باوهر ژ مە نەكەت بلا
ئەو پسىارا خەلكى مصرى بكەت ، يان بلا پسىارا وان مرؤقان بكەت يىن د گەل مە
هاتىنە كاروانى ، و هندی ئەمىن ئەم دپراستگۆينه د قى تىشى دا يى ئەم بۇ وى
دبىژن .

و ب قى رەنگى براىى وان يى مەزن ژى مال مصرى دا بزانت كانى دويمەيى يا
براىى وى دى بنە چ ، و هەر نەه كورپىن يە عقووبى يىن دى زقپىنە وەلاتى
كەنعانى يان ، ل نك بابى خۇ .

يەعقوب و كولا كەفنه نوى :

ژ يازده كوران نەه ب تنى بۇ يەعقوبى زقپىن ، و دەمى ئەو هەر نەه زقپىن وان
مەسەله بۇ بابى خۇ فەگىرا ، و گاڤا وان گۆتى يى كو بنىامينى دزى يە كا كرى وى
هاتى يە گرتن ، يەعقوبى گۆتتا وان باوهر نە كر لەو گۆته وان : نە وەسايە وەكى
هوين دبىژن ، بەلكى نەفسىن ههوه بينن خراب پىلانەك ل بەر ههوه يا شرىنكرى ،
و ههوه ئەو يا كرى وەكى ههوه بەرى د گەل يوسىف كرى ، قىجا صەبر كىشانانە من
دى يا جوان بت ئەز گازندى د گەل ناكەم ، بەلكى خودى هەر سى كورپىن من -
يوسىف و هەردو براىين وى - بۇ من بزقپىنتە فە ، هندی ئەو ئەو ب حالى من يى
پرزانىيە ، ونەو د كارى خۇ دا يى كاربنەجهه .

ويەعقوبى پشتا خۇ دا وان ، پشتى ژ گۆتتا وان بىيەن تەنگ بووى ، و گۆت :
مخابن بۇ يوسىف !! و ژ خەمان دا ئاڤا سىي هاتە بن چاقىن وى حەتا كۆره كرى ،
ودلى وى تژى كۆڤان بوو ، بەلى وى خەما خۇ فەدشارت وناشكەرا نەدكر .

« مخابن بۇ يوسىف .. » ئەو نىزىكى سىھ سالان بوون د سەر بەرزەبوونا
يوسىف را چووين ، خەلكى هەمى يان يوسىف ژ بىر كرىبو ، دلى يەعقوبى تى

نەبت ، ھەر جارەكا خەمەك بۇ فى دلى چى ببا ، بيسرا وى ل خەما مەزن دئىناڧە ..
خەما يوسوفى ، ئەڧە دو كورپىن وى يىن دى چوون ، بەلى دەمى ئەو ئاخىنكان
رادھىلت كولا يوسوفى ب سەر ھەمى كولان دكەڧت ، لەو بىيى وى ئەزمانى وى
دبىژت : مخابن بۇ يوسوفى !

ب راستى دلى ژ ھەمىيان كۆفاندارتر دلين وان دەيبابانە يىن بەر ب مرنى ڧە
دچن ونەزانن كانى ئەو دى خوششىيى خۇيى بەرزەل بەرا خۇ د ناپ مرييان دا
بينن ، يان ژى دى وى ل پشت خۇ د ناپ زىندىيان دا ھيلن ..

گاڧا كورپىن يەعقوبى ئەو ب ڧى رەنگى ديتى وان گوتى : ب خودى ھەر تو دى
مىنى بىرىيا يوسوفى كەى ، وكۆفاندارى وى بى ھەتا تو نيزىكى مرنى دى يان
دمرى ، دى ھەما پىچە كى خەما خۇ سڧك بكة . يەعقوبى بەرسڧا وان دا وگوت :
ژبلى خودى ئەز گازندە وخەما خۇ بۇ كەسى دى ئاشكەرا ناكەم ، ئەوە يى
نەخوشىيى وتەنگاڧىيى ژ سەر مرؤڧى رادكەت ، ونەز وى تىشى ژ دلؤڧانىيا خودى
دزانم يى ھوين نەزانن .

داخووزا يەعقوبى :

پىشى ھنگى يەعقوبى گوتە كورپىن خۇ : ئەى كورپىن من ! ھوين جارەكا دى
ڧەگەرپىنە مصرى وپسپارا يوسوفى وبراىيى وى بكن ، ھىڧىيا خۇ ژ رەڧما خودى
نەبرن ؛ چونكى ژ وان يىن كافرئىيى ب قەدەرا خودى دكەن پىڧتەر كەس
ژ دلؤڧانىيا خودى يى ھىڧى نابت .

ل يوسوفى ؟

بەلى .. دلى يەعقوبى يى دبىژتئى : يوسوف نەمرىيە ، يوسوف يى ساخە ونە
دوپرە ئەو ژى وەكى براىيى خۇ ل مصرى بت ! ودلى مرؤڧى خودان باوەر درەوى
لى ناكەت .

كورپىن يەعقوبى گوتنا وى ب سستى ڧە گرت ، يوسوفى چ حالى چ ؟ ما
ئەڧرؤڧە بوو يوسوف چووى ، ونەگەر يوسوف يى ساخ با ما ئەڧە ھندە سالە بەحسەك
خەبەرەك ژى ديار نەدبوو ؟ بەلى د گەل ھندى ژى وان ب يا بابى خۇ كر وچارەكا
دى چوون قەستا مصرى كر گوتن : ھەما بەلكى ئەم بشيىن عەزىزى قانع بكەين كو
بنيامىنى عەڧى بكەت ووى بۇ بابى خۇ بزڧرىنپىنەڧە ..

موفاجەئا مەزن :

ول دويڧ داخووزا بابى خۇ ھەر نەھ كورپىن يەعقوبى جارەكا دى زڧرىنە
مصرى ، و دەمى ئەو گەھشتىنە مصرى وبراىيى وان يى مەزن ژى گەھشتىيى ئىكسەر
وان قەستا كۆچكا يوسوفى كر ، وان گوتى : ئەى عەزىز ! چەرخا سال وزەمانان
گەلەك نەخوشىيان ب سەر مرؤڧى دا دئىنت ، وزڧرىنا رۆژ وشەڧان مرؤڧى ھەوجەيى
گەلەك كەسان دكەت ، گرانىيەكا مەزن وھشكاتىيەكا دژوار يا ب سەر مە ومرؤڧىن
مە دا ھاتى ، ومە پارەيەكى كىم وىيى خىر يى د گەل خۇ ئىناى ، ڧىنجا تو وەكى
بەرى ب ڧى بەھايى كىم تىشتەكى باش بدە مە ، وخىرى د گەل مە بكة براىيى مە
بەردە ، وڧان دەرھەمىن كىم وىيى بەھا ژ مە وەرگرە ، ھندى خودىيە جزايەكى باش
دەتە وان خىر كەران يىن قەنجىيى د گەل مرؤڧىن پىڧتى دكەن .

دەمى يوسوفى گوھ ل ڧان ئاخڧتىن وان بووى دلى وى ما ب وان ڧە ، وخۇ
ب وان دا ناسىن وگوت : ئەرى ل بيسرا ھەوہيە ئەو نەخوشىيا ھەوہ ب سەرى
يوسوفى وبراىيى وى ئىناى ل وى دەمى ھوين دنەزان ب دوېماھىيا وى كارى ھوين
دكەن ؟

وان بەرى خۇ دا ئىك ودو .. يوسوف ؟ ئەوا مە د گەل يوسوفى كرى ؟ ئەڧە
سررەكە ژ مە ويوسوفى پىڧتەر كەس نزانن ، ئەرى ڧى چاوا زانى مە تىشتەكى د گەل
يوسوفى كرى ؟ مان باش بەرى خۇ دانە وى .. ھەر وەكى شكلى وى يى غەرىب

نينه ، وهی ! تو بیژنی ئەفه یووسف بت ؟ دى چەند موفاجەئە کا مەزن بت ئەگەر ئەف
هزرا وان یا دورست بت ، وان گۆت : ئەرى نەکو تو بی یووسف ؟

یووسفی گۆت : بەلى ئەز یووسفم ، و ئەفە براىى منە ، ب راستى خودى قەنجى
ومنەت ل مەکر ، کو پشتى ژیکفەبوون و دویرکەفتى جارە کا دى ئەم گەهاندينه
ئیک ، هەچى پى تەقوا خودى بکەت ، و بیهنا خو ل سەر تەنگاڤى بان فرەه بکەت ،
خودى قەنجى پى دى د گەل کەت ، و خیرا قەنجى یا وی بەرزەناکەت ، بەلکى
ب باشتى رەنگ جزای ددهته وی .

موفاجەئە کا زیدە مەزن بوو بو وان ، کەیف و ترس و هیقى د دلین وان دا کۆم
بوون ، وان قیا داخوازا لیبۆرىنى ژ وی بکەن بەرى ئەو حوکمە کى د دەر حەقا وان دا
بەت ، وان گۆت : ب راستى خودى تو ب سەر مە ئیخستى و ب زانىنى
وتیگەهشتى تو سەر بلند کرى ، و هندی ئەم بووین ئەم دخەلەت بووین کو مە
ئەو ژ قەستا د گەل تە و براىى تە کرى . یووسفی گۆتە وان : ئەقرو چو لۆمە ل سەر
هەو نینه ، خودى گۆنەهان بو هەو دى ژى بەت ، و ئەو دلۆفانترىنى دلۆفانانە بو
وى پى تۆبە بکەت و ل گوهدارى یا وی بزقپرت .

پاشى یووسفى پسارا باىى خو ژ وان کر ، و کانىى حالى وی چىه ، وان
گۆتى : حال و مەسەلین وی ئەفەنە .. ئەو ژ بەر گرى یا ل سەر تە پى کۆره بووى ،
یووسفى گۆتە وان : بزقپرنە نك باىى خو وڤى کراسى من د گەل خو بېن و بهافىژنە
سەر دىمى وی دى چاقین وی چىبن ، پاشى هوبن هەمى مرۆڤین خو بینن و وەر نە
نك من .

بينا یووسفى :

براىین یووسفى گۆتتا وی ب جە ئینا ، و کراسى وی د گەل خو بر وزقپرنە
و هلاتى کەنعانى بان ، و دەمى کاروان ژ عەردى مصرى دەر کەفتى ، یه عقووبى گۆتە

وان مرۆڤین ل نك وی : هندی ئەزم ئەز پى بینا یووسفى سەح دکەم ، ئەگەر هوبن
من کیم عەقل نەهژمیرن و بارى بان بو خو ب من نە کەن ، و نە بیژن : تو پى ژ بەر
دئاخفى !

وان گۆت : ب خودى هیشتا تو پى ل سەر خەلەتى یا خو یا بەرى ، و تو قیانا
یووسفى قەت ژ بىر ناکەى .

بەلى ئەو چىبوو یا یه عقووبى گۆتى ، و دەر کەفت ئەو پى دورست و ئەو خەلکى
دى پى خەلەت ، و دەمى ئەو مرۆڤ هاتى پى کو مزگىنى یا یووسفى بو یه عقووبى
ئیناى ، و کراسى یووسفى هافىتى یه سەر دىمى وی و ئەو ب چاف کەفتى ، و دل
وى تزی کەیف بووى وی گۆتە وان مرۆڤین ل نك خو : ئەرى ما من نە گۆت بوو
هەو هندی ئەزم ئەز وى ژ قەنجى و کەرەم و دلۆفانى یا خودى دزام یا هوبن
نەزانن ؟

کوپرین وی گۆت : ئەى باىى مە تو داخوازا ژ بىرنا گۆنەهان بو مە ژ خودا پى خو
بکە دا ئەو مە عەفى بکەت و گۆنەهین مە فەشیرت ، هندی ئەم بووین ئەم - د وی
کارى دا پى مە د گەل یووسفى و براىى وی کرى - دخەلەت بووین . یه عقووبى
گۆتە وان : پاشى ئەز دى داخوازا ژ بىرنا گۆنەهان بو هەو ژ خودا پى خو کەم ،
هندی ئەو ئەو باش گۆنەه ژ بىرى عەبدین خو پین تۆبە کەرە ، و پى دلۆفانکارە
ب وان .

یه عقووب و دووندها خو ل مصرى :

پشتى وان داخوازا یووسفى گەهاندى یه باىى خو کو ئەو بچنە نك وی
ل مصرى ، یه عقووبى داخوازا کوپى خو ب جە ئینا و ئەو و مرۆڤین خو پیکفە
دەر کەفتە مصرى ، و دەمى ئەو گەهشتینە نك یووسفى ، و ل کۆچکا وی نامادە

وچونکی یووسف د دهوله تا هکسوسان دا وهزیر بوو ، خه لکی مصری یین قبطی مهوفقه کی سلیی ژ یووسفی وگازی یا وی وهرگرتبوو ، ههر چهنده وی قهخی به کا مهزن ل مصری یان کربوو دهمی وی نهو ژ خه لایی رزگار کرین ، نهف چهندا هه ژ گوتنا خودان باوه ری بیه مالا فیرعهونی ناشکهره دبت وه کی قورئان ژ زار دهقی وی فه دگو هیزت :

﴿ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ - و ب راستی بهری مووسای خودی پیغه مبهری خو یی قه درگران یووسف بن ب نیشاین ناشکهره فه بو هه وه هنارتبوو ، وی فه رمان ل هه وه کر کو هوین په رستنا خودی ب تنی بکهن ، فیجا هیشتا هوین د ژینا وی دا د وی دا ب گومان که فتن یا نهو بو هه وه پی هاتی ، هتا دهمی نهو مری گومان وشرا هه وه زیده تر لی هات ، وهه وه گوت : پشتی وی خودی چو پیغه مبهران ناهنیرت ، ههر کهسه کی پی ل توخوبیان بدانت و د ته وحیدا خودی دا بکهفته گومانی خودی ب فی رهنگی وی د سه ر دا دبت ، و بهری وی ناده ته هیدایه تی ﴿ [غافر : ۳۴] .

مهعنا : یووسفی گازی یا ته وحیدی د ناف خه لکی مصری دا به لاف کربوو ، و د ناف وان دا هه بوون یین باوه ری پی نه ئینای و د وی دا که فتنه گومانی یا نهو پی هاتی به هنارتن ، ههر چهنده قورئان فی مهسه لی ب به رفه هی بو مه نافه گپرت .

مرنا یووسفی :

مرنا یووسفی ل مصری بوو ، نه فه راستی به که بو مه ژ وی هه دیسی ناشکهره دبت یا (حاکم) ژ (نه بوو مووسای نه شعهری) فه دگو هیزت ، و پشتی ده لیقه به کا دی دی فه گوهیزین ، به لی کان یووسف چه ند سالان ژیا بوو ؟ نه فه نه د قورئانی ونه د هه دیسین دورست دا نه هاتی به ، ته ورات دبیزت : دهمی یووسف مری عه مری وی

سه د وده ه سال بوون ، ووی دو کوپ هه بوون ، ناف یی مهزن (مه نه سسا) بوو ، وپی دی (نه فراییم) بوو .

مووسا پیغه مبهر .. وجه نازی یووسفی :

ئیمامی (حاکم) ژ (نه بوو مووسای) فه دگو هیزت ، دبیزت : پیغه مبهر - سلاف لی بن - بو میثانی نه عرابی به کی ، ئینا وی نه عرابی گه له ک قه دری پیغه مبهری - سلاف لی بن - گرت ، لهو پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوتی : ﴿ نهی نه عرابی ! داخوازا ته چی به بیژه ﴿ نه عرابی گوت : نهی پیغه مبهری خودی ، داخوازا من حیشته ره که ب بار فه ، و بزنه کاب شیر دا بو خو بدوشین ! ووی دو جارن نهف داخوازا خو دوباره کر ، ئینا پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوتی : ﴿ ما تو نه دشیا وه کی پیره ژنا ئسرائیلی یان بیژی ؟ ﴿ سه حابی یان گوت : مه سه لا پیره ژنا ئسرائیلی یان چ بوو ؟ پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ دهمی مووسای فیای ئسرائیلی یان بهت ری لی به رزه بوو ، ئینا زانایین ئسرائیلی یان گوتی : نه م دی بیژینه ته بوچی .. یووسفی په یجان ژ مه ستان دبوو کو نه م ژ مصری دهر نه که فین هتا هه سستی کین وی د گه ل خو نه بهین ، مووسای گوت : کی ژ هه وه دزانت قه بری یووسفی ل کیقه به ؟ وان گوت : ژ پیره ژنا ئسرائیلی یان پیغه تر که س نزانت قه بری یووسفی ل کیقه به ، مووسای هنارته ب دویف وی را وگوتی : قه بری یووسفی نیشا من بده ، وی گوت : ب خودی نهز وه ناکه م هتا نهز زی د گه ل ته ل به حه شتی نه بم ، پیغه مبهری خودی مووسای ب فی داخوازا وی نه خوش بوو ، ئینا بو وی هاته گوتن : شه رتی وی ب جه بینه ، مووسای گوتی : بلا ، ئینا نهو چوو نک گوله کی وگوت : فی نافی راکه ن ، وان نهو راکر .. ئینا پیره ژنی گوت : ل فی ری بکولن ، دهمی وان ویری کولای جه نازی یووسفی دهر کهفت ، گا فا وان نهو ژ عه ردی راکری و د گه ل خو بری ریک ل بهر وان رو هن بوو ﴿ .

سهرهاتی یا ئەییووبی - سلاف لی بن -

(ئەییوب) و (صەبر) د گوھێ دیرۆکی دا دو ناڤین هەفالجیمکن ، هەر جارەکا مروۆفی گوھل ئیک ژ فان هەر دو ناڤان بوو بیرا وی دئ ل ناڤی دی ئیتەڤه ، ئەییووب پیغەمبەرەك ژ پیغەمبەرین خودی یین خودان قەدر بوو ، ئەو صەبرا وی ل سەر خۆشی ونەخۆشی یی کیشای هندا مەزن بوو کو بپتە جەیی مەتەل پی ئینانی .. وەر کەسی ئایەتین قورئانی بخوینت و دەلیڤە کئ ل نک سەرھاتی یین پیغەمبەران ڤاوەست دئ تی ئیتە دەری کو جوداھی یە کا بەرچاڤ د ناڤەرا چیرۆکا ئەییووبی وچیرۆکین پیغەمبەرین دی دا هەیه ، سەرھاتی یا ژینا پیغەمبەرین دی - وەکی قورئان بو مە ڤەدگێرت - د تزی رویدان وقەومینین دیرۆکینە ، وسەربۆرا هەر ئیک ژ وان سەربۆرا مللەتەکی یە ، ب تنی ئەییووب تی نەبت ، چیرۆکا وی ژ لای قەومین وسەرھاتی یین دیرۆکی ڤە نە یا ب وی رەنگی بەرچاڤه ، لەو سەربۆرا وی نیریکە پتەرب وی ب خۆ ڤە یا گریدای بت ، وپتە سەربۆرا کا (شەخصی) بت .
وہەر چەندە سەربۆرا ئەییووبی (سەربۆرا کا شەخصی یە) ژی - وەکی مە گۆتی - بەلی قورئانا پەرۆز ڤیایە ڤی سەربۆری بکەتە باشترین نمونە وگەشتەرین دەرس ، ل سەر چ ؟

- ل سەر راستی یا ژینانی ، راستی یا مروۆفی ، راستی یا بەلایی و جەرپاندنی ...
مەعنا سەرھاتی یا ئەییووب پیغەمبەری - وەکی قورئانی دڤیت مە تی بگەھینت - دەرسەکا سی گۆشەیه ، راستی یا وی پەیوەندی یی بو مە بەرچاڤ دکەت ئەوا کو پیتڤی یە د ناڤەرا فان هەر سی لایان دا هەبت : ژبان ، مروۆف ، و بەلا

وموصیبت .. ول دویماهی یی دبتە (چیرۆکە کا پەروردە کرنی)
نە کو (چیرۆکە کا سەرھاتی یان) ، ب ڤی سەرھاتی یا کیم قەومین ورویدان خودایی مەزن دڤیت مە پەروردە بکەت ، تەریبەت بکەت ، دا ئەم بزاین کو ژبان کانێ چاوا دانە وەسا ستاندنە ژی ، لەو نە ل دانێ دڤیت ئەم خو ژ بیر بکەین ، ونە ل ستاندنی دڤیت ئەم د سەردا بچین ...

ودەلیل بو یی بڤیت ئەییووبه : ﴿ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ﴾ شەھدەیی یە کا مەزنە خودی بو وی ددەت ، خودی ب هەمی مەزنی یا خو ڤە بەحسی عەبدە کئ خو بکەت و بیژت : مە دیت ئەو مروۆڤە کئ خودان صەبرە .. مە ئەو جەرپاند ، و ئەو د جەرپاندنی دا سەرکەفت ، ڤیجا مادەم هۆیە ئەو یی ژھەژی یە تانجا (خولوودی) ل سەر سەری بیتە دانان وھندی دیرۆک هەبت ئەو بیتە نمونە و جەیی مەتەل پی ئینانی : ﴿ نَعْمَ الْعَبْدُ ... إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴾ .

سەرھاتی یا ئەییووبی دەرسەکا پەر مفاہیە بو هەر کەسە کئ بڤیت خو بناست و بەھایی دنیایی بزانت ، ژ ڤی لایی ڤە سەرھاتی یا ئەییووبی تاییەتی یا خو هەیه ، و ئەگەر مە بڤیت ڤی تاییەتی یی د ریزە کا بچویک دا کورت بکەین دی بیژین : سەرھاتی یا ئەییووبی شروڤە کرنە کا بو نەفسییەتا مروۆفی ، و تەدریبە کا بو هەمی (ئنفعالاتین) وی .

و پستی ڤی پیتە کی یا کورت کەرەم کەن دا چەندە کئ بەر ب جیھانا ئەییووبی ڤە بچین ، ئەو ئەییووبی دو جاران خودی د قورئانی دا سەرھاتی یا وی بو مە ڤە گێرای : جارە کئ د سوورەتا (ص) دا و جارای د سوورەتا (الأنبياء) دا ، و جارای ئیک پستی ڤە گێرانا سەرھاتی یی گۆتی : ﴿ ذِكْرِي لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴾ و جارای دووی گۆتی : ﴿ ذِكْرِي لِلْعَالَمِينَ ﴾ یە عنی : ئەییووب وسەرھاتی یا وی بیرئینانە کا بو خودان عەقل و عیبادەتکەران .

ئەييۈوب كى بوو ؟ وگەنگى ژيا بوو ؟

چو بەرسقىن بىنەجھ بۇ فىي پىسارى د دەستى مە دا نىنن ؛ چونكى نە قورئانى ونە
 حەدىسەن دورست بۇ مە ئاشكەرا نە كرى يە كانى ئەييۈوب يى ژ كى يە يان كەنگى
 ژيايە ؟ ب تى ئىشارەتەك بۇ ھىقىنى وى د ئايەتا (۸۴) یدا ژ سوورەتا (الأنعام)
 ھاتى يە دان دەمى خودايى مەزن بەحسى ئىبراھىم پىغەمبەرى - سلاڧ لى بن -
 دكەت ، و دىيژت : ﴿ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا - وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ -
 وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ
 - و خودى منەت ل ئىبراھىمى كر كو ئىسحاق كره كورپى وى و يە عقووب كره
 نەفى يى وى ، و خودى بەرى ھەر دووان دا رىنكا راست ، و ھەر وەسا وى - بەرى
 ئىبراھىم و ئىسحاق و يە عقووبى - بەرى نووحى ژى دابو و رىنكا راست ،
 و ژ دووندىھا وى (۲۲) بەرى داوود و سولەيمان و ئەييۈوب و يوسوف و موسا
 و ھاروونى ژى سلاڧ لى بن دابو و ھەقى يى ، و كا چاوا مە جزايى فان پىغەمبەران
 ژ بەر قەنجى يا وان دايى وەسا ئەم جزايى ھەر قەنجىكارە كى ددەينى ﴾ .

ژ فى ئايەتى ئاشكەرا دبت كو ئەييۈوب ژ دووندىھا ئىبراھىمى يە ، ژ فى
 زىدەتر قورئانى و سونەتى د دەر ھەقا نەسەبا ئەييۈوبى دا چو تىت بۇ مە نە گۆتىنە .
 دىرۆكزان د دەر ھەقا نەسەبا ئەييۈوبى دا چەند گۆتەنە كا قەد گۆھىزن ،
 و بۇچوونا ژ ھەمى يى نىزىكتەر بۇ راستى يى - وەكى زانايى ناقدار (ئبن كەئبىر)
 دىيژت - ئەو يە يا كو دىيژت : ئەييۈوب نەفىچىركى (عيسو) يى
 كورپى (ئسحاق) ئ كورپى (ئىبراھىم) يە ، يەنى : د ناقبەرا وى
 و ئىبراھىمى دا چار باب ھەنە .

و ھندەك دىيژن : دەيكا ئەييۈوبى كچا (لووط) ي يە يان نەفى يا وى يە .. ھەر
 چاوا بت نەجھى گومانى يە كو ئەييۈوب ژ دووندىھا ئىبراھىمى يە و پىشتى وى يى
 ھاتى ، وەكى ئايەتا بۇرى بۇ مە ئاشكەرا كرى .

(۲۲) ھندەك دىيژن : مەخسەد ب (وى) ل فىرى نووحە ، و ھندەك دىيژن : ئىبراھىمە .

و د دەر ھەقا كابانى يا ئەييۈوبى دا - ئەو دەرەكى مەزن د سڧكركنا بارى وى يى
 گران دا ھەدى - ھندەك دىرۆكزان دىيژن : ئەو نەفى يا (يوسوف) پىغەمبەرى بوو ،
 كچا كورپى وى (ئەفرائىم) ي يان (مەنەسسار) ي بوو ، و (ابن كئبىر) فى گۆتەنى
 راستەر دىيژت ژ وى يا كو دىيژت : ژنكا ئەييۈوبى خويشكا يوسوفى بوو ، و ئەگەر
 راست بت ئەييۈوب زاقايى كورپى يوسوفى بت دڧىن چوونە چوونە نىزىكى نەھ سەد
 سالان بەرى بوونا عىساي ئەو ھاتبت .

(ئبن ئىسحاق) دىيژت : ئەييۈوب زەلامەكى رۆمى بوو ، و گەلەك زانال وى
 باورەينە كو ئەييۈوب خەلكى دەفەرا حورائى يە ئەو دكەفتە شامى ، ل جەھەكى
 دىيژنى : (البئبىة) .

ئەييۈوب ژ وان پىغەمبەرانە يىن خودى وەحى بۇ ھنارتى ، وەكى خودايى مەزن
 دىيژت : ﴿ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ
 وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا
 دَاوُدَ زَبُورًا - ئەى موھەمد مە وەحى ب گەھاندنا پەيامى بۇ تە ھنارتى يە ھەر وەكى
 مە بۇ نووحى و پىغەمبەرىن پىشتى وى ھنارتى ، و مە وەحى بۇ ئىبراھىم و ئىسماعىل
 و ئىسحاق و نەفى يىن وى - ئەو پىغەمبەرىن كو د نافت ھەر دووازە ئوچاخىن
 ئسرائىلى يان دا ژ زارۇيىن يە عقووبى ھاتىن - و عىسا و ئەييۈوب و يوسوف و ھاروون
 و سولەيمانى ھنارتى يە . و مە زەبوور دابو داوودى ، كو كىتاب و پەرىن ئقىسى بوو ﴾
 [النساء : ۱۶۳] .

مەنە : ئەييۈوب ئىك ژ وان (انبياء) ان بوو يىن خودى وەحى بۇ ھنارتى ،
 بەلى يا زانايە كو ئەو (رسول) نەبوو ، يەنى : وەحى بۇ وى ھاتبوو ، بەلى
 داخواز ژى نەھاتبوو كرن كو گازى يا خو بگەھىنتە چو مللەتان ، لەو دەمى ئەم
 بەحسى وى د قورئانى دا دخوينىن چو سوحبەتىن وى د گەل مللەتى وى ئەم نابىنن .

سهرهاتی یا نهییووبی چوو ؟

پشتی مه زانی نهییووب کی بوو ، دا بهری خو بدینی کانی سهرهاتی یا وی چ بوو نهوا بوویه نه گهرا هندی خودی بهحسی وی د کیتابا خو دا بکته ، وفهرمانی ل پیغه مبهری خو بی دویماهی بی بکته کو نهو سهرهاتی یا وی بو ملله تی خو فه گپرت ؟

بو بهر سف دی بیژین : نهییووب - وه کی مه گوتی - نیک ژ وان مرو فان بوو یین خودی ب پیغه مبهری بی که ره م د گهل کری ، و ژ سنسله کا پاک و پیرو ز دای ، ژ هر لایه کی فه بهری خو بدی دی بینی بی پیرو زه : ژ لایی بابی فه ره یین دارا وی دگه هنه (نیبراهیم) و (نیسحاق) ی ، ژ لایی دهی کی فه نهو ژ بنه مالا (لوط) ی ، و کابانی یا وی ژی هر ژ دارا پیرو ز پیغه مبهری بی یه و دگه هته یووسفی پاقر و پیرو ز ، نه ری ما نعمت ژ فی مه زتر هه یه ؟

(وه ههاب) نافه که ژ باشاقین خودی ، و نه ف نافه هندی دگه هینت کو خودی نهو بی گه له ک قه نجی بان ب ههروه وی بهر انهر دده ته وی یی وی بقیت ، ودانا خودی د دنیایی دا یا ب دو رهنگانه : رهنگه کی بهر چاف و سه رفه یه ، و رهنگه کی نه بهر چاف و نه په نی یه ، ﴿ اَلَمْ تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنبِرٍ ﴾ [لقمان : ۲۰] یه عنی : نعمه تین خودی هنده ک ژی د (ظاهر) و بهر چاقن و هنده ک ژی د (باطن) و نه بهر چاقن ، یین بهر چاف وه کی : لاوینی بی ، ساخلمی بی ، زه نگی بی ، و هه ر تشته کی ماددی یی بهر چاف ، و یین نه بهر چاف وه کی : عه قلداری بی ، زانی بی ، باوهری بی ، و ته قوایی .. و هند .

هندی رهنگی نیکی یه ژ دانی کو دانا (ماددی) یه قهت و قهت نیشانا هندی نینه کو خودی نهو کس دقیت یی وی نه ف قهنجی یه د گهل کری ؛ چونکی خودی دنیایی دده ته وی یی وی بقیت ویی وی نه قیت ژی ، وه کی د حه دیسان دا هاتی ، به لی (نعمه تا باطنی) کو رهنگی دووی ژ دانی یه خودی ناده ته هه می

که سان ، وه کی د حه دیسی دا هاتی : ﴿ من یرد الله به خیراً یفقهه فی الدین - هه چی بی خودی خیرا وی بقیت دی وی د دینی دا شاره زا کته ﴾ (۲۳) ، به لی گرفتاری یا مه زن نهوه خه لک - گا فا ژ راستی یا نیسلامی دویر که فتن - دی هرز کهن نهو مرؤ ف یی ب نیغباله یی خودی دنیا دایی وده ستین وی ژ قرینا دنیایی تزی کرین ، وه کی ملله تی مووسای ده می د دهر حه قا فاروونی دا گوتی : ﴿ یٰلَیْتَ لَنَا مِثْلَ مَا اُوْتِیَ قَارُونَ اِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیْمٍ ﴾ [القصص : ۷۹] به لی ب راستی تالغ و نیغبال نه نه قه یه یا نه زان هرز دکهن ، گو هی خو بدی نیغبالا باشتر چیه : ﴿ زَیْنٌ لِّلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوٰتِ مِنَ النَّسَاءِ وَالْبَنِیْنَ وَالْفَنَاطِیْرِ الْمُفَنَطِرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخِیْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ... ﴾ نه فه نهون یین خه لک حه ز ژی دکهن : ژن و عه یال ، مال و مالداری ، زپر و زینته ، و ملک و زراعت ، نه فه هه می چنه ؟ خودی دبیژت : ﴿ ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَیَاةِ الدُّنْیَا ﴾ نه فه خو شی یا دنیایی یه ، نهو دنیایا نزم و یا دی پویج بت ﴿ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ ﴾ پاشی چ ؟ ﴿ قُلْ اَوْ تَبٰیخُکُمْ بِخَیْرِ مِّنْ ذٰلِکُمْ لِّلَّذِیْنَ اٰتَقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنٰتٌ تَجْرٰی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِیْنَ فِيْهَا وَاَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بِصِیْرٍ بِالْعِبَادِ ﴾ هه ر وه کی ب قی هه قبه ر کرنی خودی دقیت بیرا مه ل قهنجی یین (حه قیقی) بیته فه ، دا نه م دلین خو ب خو شی یین ژینا نزم خو ش نه که یین ، ووه نه بت بیته هرز کرن کو نه می دبیژین : دقیت خودان باوهری د دنیایی دا چو تشت نه بن ، ویی ده ست قالا بت ژ هه ر تشته کی دنیاداری پی ب ریغه بچت نه ، به لی فه رقا خودان باوهری وی بی باوهر نهوه : دنیا ب هه می شرینی و خو شی یین خو فه نه شیت دلی خودان باوهری دهسته سه ر بکته ، و هیلینا خو تیدا بدانت .

نو که بوچی نه م هنده ل دو یف فی مه سه لی چووین ، و مه هنده درپژ کر ؟

چونکی مه دقیت بیژین : هندی عه بدی خودی بی چاک نهییووب بوو ، خودی که ره ما (ظاهر) ی و (باطنی) پی کفه د گهل وی کربوو .. یا (باطنی) مه به حس

(۲۳) وه کی بوخاری و موسلم ژ موعاویه یه فه دگو هیزن .

ژى كر : پيغه مبهرينى ، نەسەبە كا پاقتۇ ، عەقلىدارى ، تېگەھشتىن وزانىن ، ئەخلاقە كى باش .. ئەفە ھەمى ھندەك ژ وى دانا (بىلغى) بوو يا خودى دايسى ، ويىن دى .. ئەوين خەلك ھزر دكەن نيشانا پيشكىشى يا خودانىنە ، ئەيىوب ژ وان ژى يى بى بار نەبوو ، (سفر اىوب) ژ پەرتۇكا ئسرائىلىيان يا پىرۇز د (ئصحاحا) ئىكى دا ب فى رەنگى مالى ئەيىوبى دھژمىرت ، دىبىژت : ئەيىوبى ھەفت كور وسى كچ ھەبوون ، ۋەھفت ھزار سەرىن پەزى ژى د گەل سى ھزار ھىشتران ، ويىنچ سەد جوتىن چىلان ، ويىنچ سەد دەوار ھەبوون ، ۋخولام ۋخلمە تكارىن وى گەلەك بوون . قىچا چ ئەف ھژمارە يا دورست چ (موبالغە) تىدا ھەبت ، ئەو ھندى دگەھىنت كو ئەيىوب مرؤفە كى دەولەمەند وزەنگىن بوو ، نە بەس ھندە .. ھندەك دىرۇكران دىبىژن : ئەو باژىپى ئەيىوب لى دژيا ھەمى يى وى بوو .

بەرى ئەم سەھكەينى كانى رەفتارى ئەيىوبى بەرانبەر قى قەنجى يا خودى د گەل وى كرى يى چاوا بوو ، وکانى وى چاوا (تەصەرف) د فى مالى دا دكر يى خودى دايسى ، مە دقیت راوستانە كا كورت د گەل مەسەلە كا گرنگ مە ھەبت يا كو گەلەك كەس ژ بىرا خۇ دەن ، ئەو ژى ئەفەيە : ھندى زەنگىنى بە ئەو ژى وەكى فەقىرى يى بەلایە كە خودى مرؤفى پى دجەربىنىست ، وئەگەر مرؤف بەرى خۇ بدەتە واقعى دى زانت كو جەرباندنا ب زەنگىنى يى گەلەك وگەلەك ژ جەرباندنا ب فەقىرى يى ب زەحمەتتەرە ، وئەوين خۇ ل بەر زەنگىنى يى دكرن گەلەك كىمترن ژ وان يىن خۇ ل بەر فەقىرى يى دكرن .. ژ بەر قى چەندى مەسەلە كا ھەى گەلەك جاران دئىتە ھلىخستىن :

ئەرى زەنگىنى شوكر خودى بکەت چىتەرە يان فەقىرى صەبرى دكىشت ؟
 من نەقیت بەرسقا قى پىسارى بدەم ؛ چونكى بەرسقا وەسا يا ب ساناهى نىنە ، ب تنى دى بىژم : سەركەفتنا د ئمتحانا زەنگىنى يى دا گەلەك يا ب زەحمەتتەرە ژ سەركەفتنا د ئمتحانا فەقىرى يى ، وچەند مالى خودانى زىدەتر لى بىت بارى وى گرانتىر لى دئىت وھسىبا وى ب زەحمەتتەر لى دئىت ، لەو

ھندە چاكىن فى ئومەتى دگوت : ئەوى دوعاىي ژ خودى بکەت كو مالى وى زىدەتر لى بىت ئەو يى دوعاىي ژى دكەت كو راوستاندانا وى ل مەھشەرى بۇ ھسىبى درىژتر لى بىت ، چونكى چەند مالى وى پىتر بت ھسىبا وى ژى دى درىژتر لى ئىت ل ئاخەرتى .

ومە گوت : صەبرال سەر زەنگىنى يى نەخۇشتىر و ب زەحمەتتەرە چونكى ئەوى بژىت زەنگىن خۇشى دى بتە پشكەك ژ ژيانا وى ، وگاڤا وى خۇ ژ وى خۇشى يى دا پاش وەسا دى پى ھسىبىن ھەر وەكى وى خۇ ژ پارچەيە كا لەشى خۇ داىە پاش .. ئەگەر تە ئەفە زانى دى زانى بۇچى مرؤڤىن خودى ناس ھەر دەم دوعا دكرن كو خودى وان ژ فەقىران بەژمىرت .

زقېرىن بۇ ئەيىوبى وسەرھاتى يا وى دى بىژىن : خودى بەنى يى خۇ ئەيىوب ب دىيائى ودىادارى يى جەرباند ، ئەو ب سەركەفت ... دىيائى ب ھەمى خۇشى يىن خۇ فە ، وزەنگىنى يى ب ھەمى (إغراءات) يىن خۇ فە نەشيا باوهرى يا ئەيىوبى بلەقېنت ، موكم ما .. ئىنا خودى مەدھىن وى كرن وگوت : ﴿ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ﴾ مە دىت ئەو مرؤفە كى خودان صەبر بوو ، يى بېھن فرەھ بوو ﴿ نَعْمَ الْعَبْدُ ﴾ چ بەنى يە كى چاك وباشە ﴿ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴾ ئەو د ھەمى گاڤ و دەمان دا ل خوداىي خۇ دزقېرى ، وخودى ل بىرا خۇ دئىناڤە .

بۇ وان ئەوين عەجىبگرتى دىمىن دەمى گوھ ل بەھسى صەبرا ئەيىوبى ل سەر نەخۇشى يى دىت دى بىژىن : عەجىبگرتى نەبن ، ئەو ئەيىوبى شىاي صەبرى ل سەر خۇشى يى بکەت ، ب ساناهىتر دى شىت صەبرى ل سەر نەخۇشى يى كەت ! ﴿ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ﴾ نە ل سەر جەرباندنا ب فەقىرى يى و نساخى يى وئىش وئەلەمان ب تنى ، نە ! ئەفە يا ب ساناهى يە ، ﴿ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ﴾ ل سەر زەنگىنى يى وساخلمى يى وخۇشى يى ژى .

ھندى دل دخوازت خودى دەرگەھى كەرەما خۇ ل بەر عەبدى خۇ ئەيىوبى فەكر بوو ، ژ لايى لەشى وگىانى فە چو قوسویرى لى نەبوون ، ژ لايى مال وەبىالى

فہ ییٰ بئ منہت بوو ، ژ لایئ عهقل ومهعریفهتی فہ مرؤفہ کی بئ گوتی بوو ، وهه ما بهسی وی یه بیژن : ئهو ئیک ژ پیغمبرین خودان قهدر بوو .

بهرا نهر فان ههمی قهخی یان ههلویستی ئهییووی چ بوو ؟

ژ تبیعہتی مرؤقی یه گاڤا زهنگین بوو بئ منہت دبت ، وهکی د ئایه ته کی دا هاتی : ﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَبِطْلَى . أَنْ رَأَهُ اسْتَعْتَى ﴾ [العلق : ٦ ، ٧] وگه لهک جاران ئهف بئ منہتی یه ئیکا هند ژ مرؤقی چی دکهت کو د سهر بئ خو دا بچت وخو ژ خودایئ خو ژئ بئ منہت کهت ، بهلی مرؤقی خودان باوهر نه یئ ب فی رهنگی یه ؛ چونکی ئهو دزانت دهمی ئهو هاتی یه سهر دنیایی چو د دهستان دا نه بوو ، ژ ههر تشته کی یئ روپس ورسوا بوو ، وئو دزانت کو دهمی ژ دنیایی بار دکهت ژئ چویئ د گهل خو نابهت ودهست خالی دی چت .. دهست خالی ئهو یئ هاتی ، ودهست خالی ئهو دی چت ، قیجا بوچی ئهو خو دفن بلند بکهت ، یان بوچی دلی خو ژ ههژیکرنا دنیایی تژی بکهت ؟

ئهیووی ئهفه باش دزانی ، لهو ههمی مال وملکهتی وی نه دشیا دلی وی ژ ترسا خودی روپس بکهت ، دبیزن : عیالی ئهیووی ههر رؤژ ههمی ل مالا ئیکی ژ وان کؤم دبوون وزاده کی بهرفره چی دکر هندهک ژئ دخوار وی دی ل سهر مرؤقین فهقیر وپیتقی بهلاف دکر .. دهر گههین مالا ئهیووی وعیالی وی ههر دم ل بهر خه لکی دقه کری بوون ، کهس بئ مراد ژ بهر نه دچوو ، وههر جار پشتی عیالی وی کؤم دبوو وخوارن چی دکر و ل سهر فهقیران بهلاف دکر ، ئهیووب دا رابت دهه سهران - ل دویف هژمارا عیالی خو - فه کوژت وپیش عیالی خو فه کهته قوربان ، دگوت : نه کو عیاله کی من بئ دهستی خهلهتی بهک کربت ... ئهفه حالی ئهیووی وبنه مالا وی بوو ، بنه ماله کا خوش وتنهنا بوو ، یا رحهت وبئ گرفتاری بوو ، چو جاران (تهوازن) وهه فسهنگی یا خو ژ دهست نه ددا ؛ چونکی ئهو بنه مالهک بوو حهقی خودی دزانی و ژ سهر خو رادکر .

ل قیڑی پسپارهک خو دهلیخت : ئهری فی دهست وداری (قویناغا بهرفره یی) د ژینا ئهیووی وبنه مالا وی دا چهند فه کیشا ؟

ب تی خودی دزانت .. هندهک دبیزن : حهفتی سالان فه کیشا ، یه عنی : حهتا ژئ یئ ئهیووی گه هشتی یه حهفتی سالی یئ حالی وی یئ خوش بوو و بهر دهستی وی یئ فرهه بوو پاشی حال هاته گوهارتن ، وهس خودی یه وه کی خو دمینت .

قویناغا دووی د ژینا ئهیووی دا :

پشتی فی ههمی خوشی یئ رؤژه کا دی ب سهر ئهیووی دا هات ئهو تویشی جهرباندنه کا ژ رهنکه کی دی بوو ، ئهو دانا (ظاهری) یا خودی قهنجی پی ل ئهیووی کری چهز کرنا خودی وهسا هاته سهر کو ژئ بیته ستاندن ، وکانی چاوا دانا خودی یا ظاهری نه شیانایئ یه وهسا ستاندن وی ژئ نه شیانایئ یه ، نه وی مال ما ونه عیال ، زهنگینی چوو ، دهستین وی ژ مالدار یئ خالی بوو ، بهلی دلی وی ب ئیمانئ ههر وههر یئ ئافابوو .. پاشی نه خوشی پتر لی هاته دژوار کرن ، ژ گیانی فه کهت ، ئیش ونه خوشی پی داجریان ، کانئ چاوا ناگر زوی ب پویشی را دچت وهسا ئیشان بهردا لهشی ، ورؤژهک ب سهر وی دا هات ئهو نه شیا خو ل سهر داری بی یان بگرت .

ل قیڑی .. و بهری ئه م بهر دهوامی یئ ب سهر هاتی یا ئهیووی بدین ، و بهری خو بدینه حالی وی ل بهر تهنگی یئ پسپاره کا هدی ههر وههر دئیته کرن : ئهری بوچی (ابتلاء) د دنیایی دا هیهه ؟ ژ بهر چ خودی موصیبه تان دئینته سهری مرؤقی ؟ بوچی ژیان ژ خوشی یئ ونه خوشی یئ پیک دئیت ؟

خیر .. شهر ، بلندی .. نرمی ، بهخته وهری .. بئ تالی ، زهنگینی .. فهقیری ، ساخی .. نساحی ، ژین .. مرن ، ئهفه چ تیکه لی به کا غه ریب وژیکجودایه ژین ژئ پیک دئیت ؟

﴿ كَتَبَلُونَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ .. ﴾ سوننه ته کا بقیت نه قیته خودی ل سهر نه نی یا مه نفیسی .. بوچی ؟

هەر چه‌نده تشتی خودی قیای مه حهق نینه ئەم بیژین بۆچی ، بەلی د پارچه نایه‌ته‌کی دا خودایی مه‌زن ب خو به‌رسقا فی پسیاری ددهت ، دەمی کەرەم دکەت و دبیزت : ﴿ کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَبَلَّوْكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ - هەر نه‌فسه‌کا هه‌ی نه‌گەر چه‌ند د دنیا‌یی دا بمینت ژی دئی تام کەته‌ مرنی . وه‌ما هه‌بوونا وی د ژینی دا بو هندی‌یه دا ئەو ب فەرمانا گوهرپنا حالی بیته‌ جهرپانندن ، پاشی زفرپنا دویمایی بو حسیبی و جزادانی بو نک خودی ب تئی‌یه ﴿ [الأنبياء : ۳۵] خووشی‌یی و نه‌خووشی‌یی ئەم دئینینه‌ ریکه‌ هه‌وه‌ بو (فتنه) یه‌عنی : بو جهرپانندن ، دا ل به‌ر چاف بیته‌ زانین کانی کی‌یه خودان باوه‌ری راست و دورست وکی‌یه خودانی باوه‌ری‌یه‌کا له‌قله‌قوک و سه‌رده‌ف !

ب ده‌فی هەر ئیک به‌حه‌شتی بو خو دئینته به‌ر ده‌ری ، مه‌ گۆت : ب ده‌فی ؛ چونکی ده‌می دبتە دۆرا کریاری ، وگافا چریسکه‌ک ژ گوری‌یا ئاگری (ابتلاء) وجه‌پانندی دگه‌هته خودانی فی گۆتنی دئی بینی نه‌ ئەو زه‌لامی به‌ری‌یه ، زی‌ری عه‌سلی و بی‌ حیلە هنگی ب دورستی تو دئی نیاسی گافا ته‌ ب گوری‌یا ئاگری جهرپاند ، ئە گەر جهرپاندا ب ئاگری نه‌بت هەر ته‌نه‌که‌کا زه‌را هه‌بت ژی دشیت بیژت : ئەزم زی‌ری زه‌ر !

پشتی ل رۆژا (ئو خودی) ئەو ب سه‌ری موسلمانان هاتی یا ب سه‌ری هاتی ، وه‌حی هاته‌ خواری و گۆت : ﴿ مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ﴾ [آل عمران : ۱۷۳] یه‌عنی : ئەوا ب سه‌ری هه‌وه‌ هاتی یا ژ قه‌ستا نه‌بوو ، بو هندی‌بوو دا هوین بی بیته‌ فافارتن .

ودفیت ژ بیر نه‌که‌ین کو مروّف گافا ده‌مه‌کی درپژ ما د ناف خووشی‌یی دا دئی خو ژ بیرفه‌که‌ت و به‌ایی وی خووشی‌یی دئی ل نک وی کیم بت ، وه‌هەر گافه‌کا نعه‌ته‌ک د چافین مروّفی دا کیم بوو مروّف ب ره‌نگه‌کی ژه‌ژی شوکرا خودانی وی نعه‌تی ناکه‌ت .. جاره‌کی چافین خو بنقینه‌ وه‌زین خو بکه :

نه‌گەر خودی نعه‌تا چافان نه‌دایا ته‌ - وه‌کی نه‌دایه‌ هنده‌کان - تو دا چ که‌ی ؟

بیرا خو ل وان بینه‌فه‌ ئەوین د زیندانان دا دژین وه‌زره‌تا وان ئەوه‌ کو رۆژه‌کی ب سه‌ره‌ستی بیه‌نا خو هه‌لکیشن ، یان تیر به‌ری خو بده‌نه چافی رۆژی ده‌می ده‌لیت ، نه‌گەر تو ژی وه‌کی وان بای دا چ که‌ی ؟

جاره‌کی سه‌را خه‌سته‌کی بده ، گوھی خو بده نال نالین نساخ و برینداران ئەوین ئیش وئه‌له‌می خه‌و ژ چافان ره‌فاندی ، هزره‌تا وان ئەوه‌ ب شه‌فی یان ب رۆژی بیچه‌کی خه‌و بیته‌ چافان .. بیره‌ خو ل وان بینه‌فه‌ ئەوین رۆژی هه‌می‌یی پاریه‌کی نانی ب ده‌ست نه‌که‌فت بخۆن .. ئەوین عه‌قل نه‌مایه‌ د سه‌ری وکه‌فتینه‌ کۆلانی .. ئەوین ده‌ره‌ده‌ر بووین و نیهانی‌یه‌ک نه‌هه‌ی سه‌ری خو بده‌نه بن .. پاشی به‌ری خو بده‌ خو دئی زانی خودی چه‌ند نعه‌تین مه‌زن یین د گه‌ل ته‌ کرین ، ئەو نعه‌تین هه‌ژی هندی‌کو تو شوکرا وی سه‌را بکه‌ی .

موصیبه‌ت و گرفتاری و به‌لا ژ پیتفی‌یین ژیانینه ؛ دا ژیانە‌کا (متوازن) بت ، ئەگەر نه‌خووشی د دنیا‌یی دا نه‌بانە مه‌ قه‌دری خووشی‌یی نه‌دزانی ، وه‌نگی شوکرداری‌یا مه‌ ژی گه‌له‌ک دا یا کیمتر بت ، د دنیا‌یی دا هنده‌ک که‌س هه‌نه‌ خودی وه‌سا بو وان هه‌زکری‌یه‌ کو ئەو ل سه‌ر ئاگری موصیبه‌ت و نه‌خووشی‌یان بیته‌ براشتن وجه‌پانندن ؛ دا ل به‌ر چاف بیته‌ زانین کانی ئەو زه‌لامین ته‌نگافی‌یانه‌ یان ژی ژ وی ره‌نگی مروّفانه‌ یین خودی به‌حسی وان د نایه‌تا (۱۱) یدا ژ سووره‌تا (الحج) کری ده‌می دبیزت : ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكُمْ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴾ یه‌عنی : د ناف مروّفان دا هنده‌ک که‌س هه‌نه‌ د عه‌بدینی‌یا خو دا بو خودی دپن ، دئی بیژی باوه‌ری‌یا وان ل سه‌ر حه‌رفه‌کی یا ئافاگری‌یه ! گافا خووشی‌یه‌گه‌شتی دئی پشت راست و که‌یفخووش بن ، وگافا فتنه‌ک ب سه‌ر دا هات و که‌فته‌ نه‌خووشی‌یه‌کی دئی تیک چت و روی‌یی خو وەرگپرت و د سه‌ر دا چت ، ئەفه‌نه‌ ئەو که‌سین دنیا و ناخه‌رت ژ ده‌ست دای ، وئه‌وه‌ خوساره‌تی‌یا مه‌زن و نا‌شکه‌را .

نهیبووی فیه هات و گوتی : لهشکهره کی بوش ژ دز ورپرگران ب سهر حیوانه تیښ ته دا گرت وهه می تالان کرن وشقان وگافان هه می کوشتن ، نهز ب تنی یی ژ دهستان خلاس بوویم . نهفه نیک !

هیشتا نهیبووب ژ فی (مو فاجهئی) دهر نه کهفتی خولامه کی وی یی دی ب عهینی دهست و داری هات و گوته نهیبووی : برویسی به کی ل زه فی یا ته دا وئاگر بهربووی ، و ژ من پیفته تر چو خلمه تکار خلاس نه بووینه . نهفه دو !

هیشتا ژ فی ژ ی خلاس نه بووی قاصدهک ب نک فه هات و گوت : حیشر ژ ی تهرا و بهرا بوون وهاتنه تالان کرن . نهفه سی !

ویا ژ هه می یی مهزتر نهو بوو هاوار گهشتی کو خانی ب سهر عه یالی ته دا هات و ههر دهه دین فه مان .. نهفه چار !

چار مزگینی ، نیک ژ یا دی نه خوشر د رپوژه کی دا گهشتنه نهیبووی : حهفت کور و سی کچ ، حهفت هزار پهز ، سی هزار حیشر ، پینج سهه دوار ، د گهل هژماره کا نه یا کیم ژ خولام و خلمه تکاران ، و د گهل زه فی ورهز و چه مان .. هه می د ناقهرا چاف و بروی یان دا چوون .

نهیبووی چ کر ؟

بهری بیژین کانی نهیبووی چ کر ، گوهداری یا فی سهرهاتی یا کورت بکن :

ژنکه کی ژ صهابی یین پیغه مبهری - سلاف لی بن - کوره کی وی یی فاما نساخ بوو بوو ، زهلامی وی ب وهغره کی چوو و ژ مال دهر کهفت ، هیشتا نه زقری خودی و هسا حهز کر کور وی مر ، گاغا زهلام زقری به مال ژنکی کاری خو کر و ب کهیف و گر نژین فه پیشوازی لی کر ، گوت : یی وهستیایه دا بیهنا خو فهدهت ، زهلامی گوتی : حالی کور کی چیه ؟ ژنکی گوت : ژ بهری ته ناتره .. پاشی پشتی زهلامی بیهنا خو فه دای ژنکی گوتی : نهز دی پسیره کی ژ ته کهم ، نه ری نه گهر نیکی نیمانه ته کی خو دانا نک ته ، پاشی گوت : نیمانه تی من بینه دی چ کهی ؟

زهلامی گوت : دی بو زقریم ..

ژنکی گوتی : پا نه گهر ته خو عیجز کر و ته بی نه خوش بوو .. نهو چاوايه ؟

زهلامی گوت : ب خودی مرؤفی و هسا بت یی بی مروه ته .

ژنکی ژ ده فی وهرگرت و گوتی : باشه .. کور ی ته نیمانه تی خودی بوو ل نک ته ، ووی نیمانه تی خو یی زقراندی ، فیجا صهبری بکیشه دا خودی خیری بده ته ته .. گوتنا زهلامی نهفه بوو ، گوت : (انا لله وانا اليه راجعون) .

نهیبووی ژ ی نهف دهر سه باش دزانی ، مال .. عه یال .. ملک ، نیمانه تی خودی به ل نک وی ، چی گاغا خودی فیا دی دت و چی گاغا فیا دی بهت ، فیجا عیجزی بوچی به ؟ گاغا نهو هاتی به دنیایی چو د دهستان دا نه بوو ، نه مال نه عه یال ، خودی دشیا چوبی نه ده تی ، به لی خودی که ره م د گهل کر و مال و عه یال دایی ، نوکه خودی فیا نیمانه تی خو فه گهرینت ، فیجا ما نه بی مروه تی به نهو خو نه رازی کهت ؟ دیژن : گاغا نهف ههر چار خه بهرین نه خوش گهشتینه نهیبووی ، نهیبووب نیکسه ر چوو سوجوودی ، سه ری خو بو مهزنی یا خودی چه ماند و گوت : (الحمد لله) .

﴿ اِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ اِنَّهُ اُوَّابٌ ﴾ و صه برا دورست نهوه یا مرؤف ل نک (صه دما) نیکی دکیشت .

نهیبووب و نساخی :

نهیبووب وژنکا خو مانه ب تنی ، بی مال و بی عه یال ، به لی سه ره ماله کی دی یی مهزن وان هه بوو ، دو دلین تزی باوه ری ، نهو باوه ری یا نوح ژ ناقی دهر باز کری ، وئیراهیم ژ ناگری خلاس کری ، ویوونس د زکی نه هنگی دا هیلايه ساخ .. چونکی نهیبووی وژنکا وی باوه ری به کا موکم هه بوو نهو شیان خو ل بهر ئاتافی و فه ته راتا مهزن بگرن ، حه تا ئاتافا دی ب سهر دا هاتی : نیش و نساخی یا مهزن ..

مه نه فی ت ل فی ری ب دریزی به حسی وی نیشا گران بکه یین نهوا گهشتی به نهیبووی ، ههر چه نده کتیبین دیرؤکی ب دریزی به حس ژ ی دکهن ژ ی ،

ب تني دى بيژين : نيشا نهيويوبى هنديا دژوار بوو گاف بوو نه هيلان ، نهيويوب كهفته سهر تهنشتي ، ورژر بوو رورژي وي ل كيمي يى دا ، حهتا تيك دا حهلياي .. نهيويوب نوي دهرى مالا وي ههردهم ل بهر خهلكي يى فه كرى ، نوكه ژ مرؤشان خالي بوو ، خهلك ژي فه رهفين ژ ترسين هندى دا كو نيشا وي وان ژي فه گرت .. نهيويوب ما ب تني د گهل ژنكا خو يا وهفادار وخودان باوهر وصهبر كيش .

موصيهت ل بهر ژنكي ژي مهزنتر لى هات ، نه گهر حهتا نه فرو نه خوشي يا وي مال وعيالي بت ، نهفه دهرده كي دى ژي لى زيده بوو ، زهلام ژي لى كهت ، كهت نيغ مري ونيف ساخ ، چ بكهت ؟

وهكي بهري نوكه مه فه گيراي گهلهك ديرؤكران ديژن : ژنكا نهيويوبى نهفي يا يووسف پيغهمبهري بوو ، لهو عه جيگرتي نه بن ده مي هوين ديين نهف ژنكه د باوهرى يا خو دا ، د صهبر وته حه ملا خو دا وهكي چيايه كي سهر بلنده .. د سهر فان هه مي گرفتاريان را بين گه هشتيني ، باوهرى يا وي قهت نه هژيا ، وهكي وان ژنكين باوهرى يا وان يا سهردهف سهرى خو نهفه چرى ، وجلك د بهر خو دا نه دراندن ، وحسيب د گهل خودى نه كر ونه گوتى : بوچي ته نهفه ئينا سهرى من ما من چ كرى به ؟ نه .. وي ژي - وهكي زهلامى خو - باش دزاني دنيا ب هه مي خوشي بين خو فه ب بهر هندى ناكهفت مرؤف خو سهر ا عيجز بكهت ، وي باش دزاني بو جهرپاندن خودى موصيهت و نه خوشي يى ددهته عه بدى خو ، لهو يا شو كرى بوو .

نهو ژنكا بهري نه فرو يا خودان خدام وخولام ، دهيكاهفت كور وسى كچان ، خاتونيا ماله كا خانه دان ، نه فرو ما ب تني د گهل كهلهخي زهلامى خو يى نه ساخ ونه مري ! نه فرو هه بي ونه يى يا مالى بوو نهو ، چ بكهت ؟

گوت : ل ده مي خوشي يى من ته حمل كر نه فرو نه ز نه مه جيورم د قى مالى دا روينم ؟ ديسا نه .. نهو ژنكا ب شيرى پيغهمبهري يى هاتبه ب خودان كرن و ب نانئى ئيمانئى هاتبه مهزنتر يا ژ هه ژى وي نابت يا بى وهفا وبى ژدان بت ،

ژنكا نهيويوبى گافا زهلامى خو د قى كراسى دا ديتى دلهى دلهى وي دا ، خه ما وي ل سهر سفك كر ، ملين خو دانه بهر بارى وي يى گران .. ونه گهر ژن ومير بوونه ئيك ، ديواره كي پيلايى دى دورست بت چو ره شها و گرفتارى نه شين كارى تى بكهت .

نهفي ژنكا خودان باوهر گافا ديتى خهلك - بين نياس ونه نياس - ژ زهلامى وي فه رهفين ، رابوو سهر پييان ، ب دهسته كي برينين زهلامى خو دهرمانكرن ، و ب دهستى دى شولى خهلكي كر ؛ دا پارى به كي حهلال بوو خو وزهلامى خو پى پهيدا بكهت ..

لهشئ نهيويوبى حهليا ، بهلى دلئى وي ههر يى ئافا بوو ، ژ گاف وحه ره كان كهفتبوو ، بهلى نه زمانئى وي ههر ب زكرى خودى دگه رپا ، خهلك ژي دوير كهفتبون بهلى رورژه كا ب تني ژي نهو پى نه دحه سيا كو خودايى وي يى ژي دوير كهفتى .. ههر وهكي زمان حالئى وي د گهل شاعرى فه دگيرا :

(فليتك تحلو والحياة مريرة)

وليتك ترضى والأنام غضاب

ويا ليت ما بيني وبينك عامر

(وما بيني وبين العالين خراب)

نهى لهشئ نهيويوبى ههر بينه ، بهليى ، تو چ لى دئيبى وه لى بى ، بهلى باش بزانه كو تو قهت نه شيبى دلئى وي د دهر حهقا خودايى وي دا بگوهورى .. (الله) نهو نافئى خوشتقى بوو يى نهيويوبى ل دريژى يا ده مي نه خوشي يا خو فه دگيرا .. نهى پيغهمبهري ، نهى ئيمان ، تو چ خودانى خو ب هيز دئىخي ، تو چ چيايه كي موكم ژي چى دكهى حهتا نهو بشيت خو ل بهر هه مي نه خوشي يان بگرت !

نساخي يا نهيويوبى چهند فه كيشا ؟

هندهك ديژن : حهفت سالان ، وهنده كين دى ديژن : هه زده سالان .

د فغان سالان دا - چ هفت بن چ پتر - ژ نکا وی ب ههمی هیژا خو ملئ خو دا بهر باری ، ژ فئ مالئ دچوو یا دی ، شولئ خه لکی دکر ، وپاری به کئ حلال بو خو وزه لامئ خو پهیدا دکر ، دویمه یی نیژیک بوو باری وئ ژ تافته وئ گرانتر لی بیټ .. دهمه کی وئ خو دیت خه لک یئ خو ژئ دده نه پاش ، نهو مالین نهو دچوو یئ شول بوو دکر ، داخواز ژئ کر ئیدی نهو نه چته مالین وان ، گوټنی : نه کو ئیشا زه لامئ ته تو ژئ فه گرت بی و ب رینکا ته بیته مه ژئ ، نهف رینکه ژئ ل بهر هاته گرتن .. وئ نه فئا فئ سوجه تی بو زه لامئ خو فه گپرت دا خه ما وی گرانتر لی نه کت ، دبیتن : وئ دو کهزی یین درپژر و جوان هه بوون ، هاته گوهان کو ژنکه ک ژ مال مه زنین باژیری هه ز دکت کهزی یین وئ بکرت و بیخته سه ری خو ، وه کی بارو کین نه فرؤ ، ئینا وئ کهزی به کا خو بری و بر فرؤتی ، چه ند رؤزه کان ب وی پاره ی ژئ قه تاند ، هه تا خلاس بووی ، کهزی یا خو یا دی ژئ بری و بر فرؤت ، ل فیری چه نده کئ نهو ب بیهن ته نگی یئ هه سیا ، لهو گوټه زه لامئ خو : بوچی تو دوعایه کئ بو مه ژ خودئ ناکه ی ، ناخری تو پیغه مبه ری و دوعایین ته دی ئیته قه بویلکرن ؟

نه ییووب ژ فئ گوټنا وئ عیجز بوو ، وه ساتئ ئینادهر کو تامه کا نه رازیوونئ ل سه ر نه مرئ خودئ تیدا هه یه ، لهو ژ کهربان دا گوټئ : سویند بت گاڤا خودئ نه ز ساخ کرم نه ز سه د داران بدانمه ته . بوچی ؟ دا چو جارین دی نهو خو ل سه ر قه ده را خودئ عیجز نه کت .

و دهنده ک ریوایه تان دا هاتی به ، دبیتن : نه ییووبی گوټه ژنکا خو : چه ند سالان نه ز یئ ساخ له م بووم ؟ وئ گوټ : هفتئ سالان . گوټئ : و نه فه چه ند ساله نه ز یئ نساخ ؟ وئ گوټ : نه فه هفت ساله ، نه ییووبی گوټ : نه ز شهرم ژ خودئ دکم هفتئ سالان وی ساخ له می دایته من ، نه ز سه برئ ل سه ر هفت سالان نه کیشم .

پاشی گاڤا نه ییووبی ژنکا خو وه ستیای ژ فئ حالی دیتی ، وی نهو دوعا کر یا خودئ د قورئانئ دا بو مه فه گپرای : ﴿ وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴾ دوعایا وی ههمی نه فه بوو ، وی گوټ : یا ره بی نه خو شئ یا که هشتئ به من ، و په یفا (مس) د زمانئ عه ربه بان دا بو مه عنایه کا نازک دئیت ، وه کی تو ده ست که به ئیکئ ، یان ده ستئ خو ب سه ری دا بینی به خواری ، (مَسَّنِيَ الضُّرُّ) یه عنی : نه خو شئ به که هیدی یا ب سه ر له شئ من دا هاتی ، و نه گه ر وی گوټبا : ئیشئ له شئ من یئ خواری ، هه ستئ یئ من یئ حه لاندئ ، نه زئ هیرایم ، گوټنا وی دا یا راست بت ، به لئ نه ژ نه ده بی پیغه مبه رانه نهو وه سا د گه ل خودئ باخفن ، و پشئ نه ییووبی حالئ خو (عه رض) کری داخوازا خو پیشکیش کر ، به لئ چاوا ؟

گوټ : ﴿ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴾ بهس !! نه ی خودا .. نه خو شئ یا که هشتئ به من وتو (أرحم الراحمین) ی ، کهس ژ ته ب ره حتر نینه ، تو ئیشئ بده ی تو یئ ب ره چی ، وتو ساخ له می یئ ژئ بده ی تو یئ ب ره چی ، وه چی یا تو بو من هلبژیری نه زئ رازیمه .. دوعایه کا ژ دل بوو ، ژ دله کئ ئاقا ب باوه ری یئ ده ر که فت لهو د گاڤئ دا هاته قه بویلکرن ..

دویمه یی صه برئ :

﴿ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذَكَرَى لِلْعَابِدِينَ ﴾ د گاڤئ دا نه م د به رسفا وی هاتین ومه نهو نه خو شئ ژ سه ر وی راکر ، و د نایه ته کا دی دا هاتی به : ﴿ اِرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ . وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّْا وَذَكَرَى لِأُولِي الْأَلْبَابِ . وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْتًا فَاصْرَبْ بِهِ وَلَا تَحْتِثْ ﴾ خودئ فه رمان لی کر : نه ی نه ییووب تو پی خو ل عه ردئ بده کانی به ک دی زیت ، خو ب ئاقا وئ بشؤ ، دی چی بی ووه کی به ری لی ئی .

سهرهاتی یا یوونسی کوری مهتای - سلاف لی بن -

دەرگههك بو بابتهی :

ل مه که هی ده می پیغه مبهه - سلاف لی بن - د حاله کی بهرتهنگ دا دژیا ژ بهر وی نه خوشی یا ملله تی وی یی کافر دگه هاندی ، خودایی مه زن فرمان ل وی کر کو نه و سه بری بکیشت ووی نه کهت یا (خودانی نهنگی) کری ، نایهت دیبژت : ﴿ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُكِنُّ كَصَاحِبِ الْهُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ . لَوْلَا أَنْ تَدَارَكُهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لُنُبِدَ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ . فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ - قَبْجَا تو ئه ی موحه ممه د ، بیهنا خو ل سهر وی حوکی فرهه بکه یی خودایی ته کری ، کو ل دویف وان بهر دهت و سهر کهفتنا ته پاش بیخت ، و تو د لهزی و کهری دا وه کی خودانی نهنگی نه به ، کو یوونس بوو سلاف لی بن ، ده می نه وی تژی که رب وی گازی خودایی خو کری کو لهزی د عه زابدانا وان دا بکهت ، نه گهر قهنجی بهک ژ خودایی وی ب وی را نه گه هشتبا کو بهری وی دایه توبه کرنی نه و دا ژ زکی نهنگی ئیته هافین بو عه رده کی قالا یی نه وی لی بمرت ، ووی نه و کار کریی لومه سهر لی بیته کرن ، ئینا خودایی وی نه و بو پیغه مبهه رینی یی هلبژارت ، و نه و کره ژ وان چاکان یین ئیهت و گوتن و کریارین وان دچاک ﴿ [القلم : ۴۸ - ۵۰] .

نهغه ئیکه مین ئیشارهت بوو قورنانی دایه سه رهاتی یا یوونس پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - بیی ناقی وی بیژت ، بو هندی دا سه برا پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - بییت ، و ژ وی حالی نه خوش یی نه و ل مه که هی تییدا بین تهنگ نه بت ، و لهزی

ب فی رهنگی ئه ییووب ژ ئیشا خو یا گران رابوو ، و چونکی وی سه بر ل سهر موصیبه تی کر خودی که ره م د گهل کره فه و نه و کره خودان مال و عه یال ، و چونکی نه بابته پیغه مبهه رانه سویندین خو ب جه نه ئینن ، و چونکی ژنکا وی نه و بوو یال تهنگافی بان مایه د گهل خودی گوتی : دا سویندا ته نه شکیت ده می ته سویند خواری سه د داران بدانی به ژنکا خو تو رابه سه د دافین داری یین زراف بدو د گهل ئیک و جاره کی بدانی نهغه بوونه سه د ، و نهغه روخصه تهك بوو خودی دایی دا ژنکا وی یا خودان باوه ری و سه بر کیش نه ئیته ئیشاندن .

بشتی هنگی چ ب سه ری ئه ییووبی وژنکا وی هاتی به ؟

نهغه قورنانی بو مه نهغه گپراهه ؛ چونکی نه و دهرسا د چیرو کا وی دا هه ی کو دهرسا سه بر ل سهر خوشی یی و نه خوشی یی به هاته و هر گرتن ..

ل عذابانا مللهتی خو نه کت ، و ژ فی ئیشارهتا کورت نهو حکمهتا مهزن یا د پشت ئینانا فی سهرهاتی بی دا هه ی بو مه ناشکهر دبت .

پشتی فی ئیشارهتی جاره کا دی قورنائی و د وی سوورتهتی دا نهوا ب نافی سوورتهتا (یوونس) ب کورتی بهحسی یوونسی ومللهتی وی بو مه کر دهمی گوتی : ﴿ فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً آمَنَتْ فَتَنَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤُسُّ لِمَا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ غَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ . وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ . ونینه خه لکی جهه کی باوهری ئینا بت دهمی وان عذاب دیتی ، وهنگی باوهری یا وان مفا گه هاندبتی ، مللهتی یوونسی کورئ مهتای تی نهبت ، دهمی وان زانی عذاب دی ب سهر وان دا ئیت وان ژ دل توبه کر ، فیجا دهمی راستی یا توبا وان ناشکهر بووی خودی عذابا شه زمزاری بی ژ سهر وان راکر پشتی کو نیزیک بووی ب سهر وان دا بیت ، ووی نهو د دنیایی دا هیلان دا نهو خوشی بی حهتا دهمی مرنا خو ببهن . ونه گهر خودایی ته - نهی موحه مه د - قبابا کو خه لک هه می باوهری بی بینن هه می پیکفه دا باوهری بی ب وی ئینن یا تو بی هاتی ، به لی وی حکمه ته ک د وی چهندی دا ههیه ، لهو بی وی بقیث نهو بهری وی ددهته هیدایه تی وی بقیث نهو وی ژ ریکا راست بهرزه دکهت ل دویف حکمهتا خو ، و د شیانا ته دا نینه کو تو کوته کی بی ل مرؤقان بکهی حهتا نهو باوهری بی بینن ﴾ [یونس : ۹۸-۹۹] د قان ههردو نایهتان دا قورنائی خاصیه ته کا مللهتی یوونسی بهرچاف کر چو مللهتی دی د دیروکا پیغه مبهران دا پشکداری یا وان تیدا نه کری به .

جارا سی بی بهحسی یوونسی د قورنائی دا هاتی د سوورتهتا (الصافات) دایه دهمی قورنائی که ره م کری وگوتی : ﴿ وَإِنَّ يُؤُسَّ لِمَنِ الْمُرْسَلِينَ . إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ . فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ . فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ . فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ . لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ . فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ . وَأَبْنَيْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ . وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ . فَآمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ .

وهندی بهنی بی مه یوونسه مه هلیژارتبوو وکریو ژ پیغه مبهران ، دهمی بیی فهرمانا خودایی خو نهو ژ باژیری خو ره فی ، و ل گه می به کا ژ باری داگرتی وتزی مرؤف سویاربووی . وپیلین مهزن دور ل وان گرتن ، فیجا سویارین گه می بی پشک هاقیت دا باری گه می بی سقک بکهن ژ ترسین نقوبونا وی دا ، ئینا یوونس ژ وان بوو بین پشک که فتی به سهر . ئینا نهو د ده ریایی دا هاته هاقیتن ، ونهنگی نهو داعویرا ، ویوونسی نهو تشت کربووی لومه سهرالی بیته کرن . فیجا نه گهر ژ بهر وی عبادهتی وکاری چاک نهبا بی وی بهری بکهفته د زکی نههنگی دا کری ، وکو وی دهمی د زکی نههنگی دا ته سیحا خودی دکر ودگوت : (لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين) ، نهو ههر دا د زکی نههنگی دا میت ، ونه دا بتنه گورای وی حهتا رورژا قیامه تی . ومه نهو ژ زکی نههنگی ئینا دهر ، وهاقیته عهرده کی قالا ژ ناهای وداروباری ، ونهوی لهش نساخ بوو . ومه داره کا کولندی ل هنداف وی شینکر دا سیبهری ل وی بکهت ، ودا نهو مفای بو خو ژ بیبتن . ومه نهو بو سهد هزاران ژ مللهتی وی یان پتران هنارت ، ئینا وان باوهری بی ئینا ، فیجا مه حهتا رورژا مرنا وان هاتی نهو هیلانه دخوشی یان دا ﴾ [الصافات : ۱۳۹-۱۴۷] .

و د سوورتهتا (الأنبياء) ژی دا ههر ئیشارهت بو فی سهرهاتی بی دئینه دان : ﴿ وَذَا التُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ . فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ . وتو بهحسی سهرهاتی یا خودانی نههنگی بکه ، کو یوونسی کورئ مهتایه سلاف لی بن ، خودی نهو بو مللهتی وی هنارتبوو فیجا وی گازی یا خو گه هانده وان به لی وان باوهری بی نه ئینا ، ئینا وی ژقان ب عذابی دا وان به لی نهو ل خو نهزفرین ، ووی صهر ل سهر وان نه کیشا وه کی خودی فهرمان لیکری ، ونهو ب عیجزی فه ژ ناف وان دهرکهفت ، وسنگی وی ژ نه گوهداری یا وان بی تهنگ بوو ، ووی هزرکر کو خودی ل وی ناگرت و ل سهر ناکهته بهرتهنگی ژ بهر فی کاری وی کری ، ئینا خودی ب گرتنی و بهرتهنگی یا دژوار به لا ئینا سهری ،

و د دهریایی دا نه‌هنگی نهو داعویرا ، فیجا وی د تاری یا شہقی و دہریایی وزکی نہ‌هنگی دا ب توبہ کرن فہ گازی خودایی خو کر و تعترف ب زورداری یا خو کر کو وی صہبر ل سہر مللہتی خو نہ‌کیشای ، وگوت : ژ ته پیغہتر چو خودایین حہق نینن ، پاکی بو ته بت ، ہندی ئەز بووم ئەز ژ زورداران بووم . ئینا ئەم د بہرسفا دوعابا وی ہاتین ، ومہ ئەو ژ فی نہ‌خوشی یا دژوار رزگار کر ، و ب فی رہنگی ئەم خودان باوہرین راستگو رزگار دکہین ﴿ [الأنبياء : ۸۷-۸۸] .

و د سوورہتا (النساء) ژی دا ناھی یوونسی د ناف وان پیغہمہران دا ہاتی یہ یین کو خودی وەحی بو ہنارتی ، نایہت دبیژت : ﴿ اِنَّا اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ كَمَا اَوْحَيْنَا اِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّنَ مِنْ بَعْدِهِ وَاَوْحَيْنَا اِلَى اِبْرَاهِيمَ وَاِسْمَاعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَاَلْسَابِطَ وَعِيسَى وَاَيُّوبَ وَيُوْنُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَاَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴾ [النساء : ۱۶۳] .

وجارا دویماهی یی بہحسی فی پیغہمہری خودان قہدر د قورنائی دا ہاتی یہ کرن ئەوہ یا د سوورہتا (الأنعام) دا ہاتی : ﴿ وَاِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُوْنُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَلْنَا عَلٰى الْعَالَمِيْنَ . وَمِنْ اٰبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَاِخْوَانِهِمْ وَاَجْتَنَّبْنَاهُمْ وَاٰتَيْنَاهُمْ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيْمٍ ﴾ [الأنعام : ۸۶-۸۷] .

یوونس کی بوو ؟

ناشکہرایہ کو یوونس ئیک ژ وان پیغہمہری خودان قہدر بوو یین خودی بو مللہتین وان ہنارتین دا بہری وان بدہنہ دینسی خودی یی دورست .. و ہەر چہندہ قورنائی ہندہک لایین کورت ب تنی ژ سہرہاتی یا فی پیغہمہری بو مہ فہ گواستینہ ، بہلی دہمی مروّف فان نایہتان ، د گہل وان حہدیسین دورست یین بہحسی فی پیغہمہری تیدا ہاتی ، ددہتہ بہر ئیک مروّف دشیت دیمہنہ کی پیکہاتی ل بہرچاف بدانت .

ئیکہمین پیسار دئیته ہلیخستن دہمی مروّف بہحسی سہرہاتی یا یوونسی دکہت ئەفہیہ : ئەری یوونس کی بوو ؟ و ل چ دہم ژیاہ ؟

ب راستی نہ قورنائی ونہ حہدیسین دورست چو بہرسفین ناشکہرا ل سہر فی پیساری نہ‌داینہ ، ب تنی د حہدیسہ کا دورست دا یا (بوخاری و موسلم) فہدگوہیزن ، ہاتی یہ کو ناھی فی پیغہمہری یوونسہ وناھی بابی وی مہتیاہ ، ہەر وەسا (ئین ئیسحاق) د سہرہاتی یا چوونا پیغہمہری دا - سلاف لی بن - بو طائفی ژ پیغہمہری - سلاف لی بن - فہدگوہیزت کو یوونس خہلکی باژیری (نینہوایی) بوو ئەوی نوکہ دبیژتی : مويسل .

ل دؤر دہمی یوونس تیدا ہاتی یہ ہنارتن چو (دہقین شہری) د دەست مہ دا نینن ، و ہەژی یہ بیژین : د تہوراتا نوکہ دا پەرتو کہ کا تايہت ب ناھی (یوونائی کوری ئەمتای) ہہیہ ، و ژ سہرہاتی یا فی پەرتو کی ناشکہرا دبت کو ئەف یوونانہ ہەر یوونسہ ، و تہورات ناشکہرا دکہت کو یوونان ئیک ژ پیغہمہری نسرائیلیان بوو خودی بو خہلکی نینہوایی ہنارتبوو ..

مللہتی یوونسی :

وہکی مہ گوتی : یوونس ئیک ژ وان پیغہمہران بوو یین خودی وەحی بو ہنارتی و فہرمان لیگری کو بہری مللہتی خو یی کافر بدہتہ باوہری یا ب خودی ، و د گہل کو قورئان ئیشارہتی ددہتہ ہژمارا مللہتی یوونسی یا بوش دہمی دبیژت :

﴿ وَاَرْسَلْنَاهُ اِلٰى مِائَةِ اَلْفٍ اَوْ يَزِيْدُوْنَ - مہ ئەو بو سہد ہزاران یان پتہر ہنارتبوو ﴾ بہلی ناشکہرا ناکہت کانئ ئەو مللہت ل کیشہ و کەنگی دژیا ، بہلی وەکی د گہل مہ بوری د حہدیس فی دا ہاتی یہ کو مللہتی یوونسی ل باژیری (نینہوایی) یی ناکنجی بوو ، و تہورات ژی فی بوچوونی راست دبینت ، ب تنی تشتہ کی جودا ہہیہ : قورئان و حہدیس ناشکہرا دکہن کو یوونس ئیک ژ کورین وی مللہتی بوو یی ئەو بو ہاتی یہ ہنارتن ، و (سفر یونان) ژ (العہد القدیم) ناشکہرا دکہت کو یوونان مروّفہ کی نسرائیلی بوو خودی بو خہلکی نینہوایی یین نہ نسرائیلی ہنارتبوو .

پشتی قی سیناهی یی ل سهر که سینی یا یوونسی و ملله تی وی که ره م که ن دا بهری
خو بدینی کانی سهرهاتی یا وی چ بوو ؟

یوونس د ناف ملله تی خو دا :

سهرهاتی یا یوونسی و ملله تی وی ژی بهر په ره که ژ بهر په رین گازی کرنا بو دینی
خودی د دیرو کا مرو قینی یی دا ، بهر په ره کی خودان تامه ک و دهرسه کا تایبه ته ، بهری
هر تشته کی هندی دگه هینت کو دعوه داری کاره کی مه زنه وهر کاره کی مه زن بت
قوربانی یین مه زن بو دقین ، مرو قی کاری وی رینیشادانا خه لکی بت دقیت صه بره کا
مه زن ل سهر خرابی یا وان بکیشت ، وهرزا هندی بکعت کو (نه فسا مرو قی) یا
تزی باده کین نالوزه وگه له ک هز ژ هه فر کی یی و رکداری یی دکت ..

ملله تی یوونسی ئیک ژ وان ملله تان بوو یین ژ رو ناهی یا ته وحیدی دوبر که فین
وتویشی ره شه داقین شرکی و خودی نه ناسی یی بووین ، ئینا قه ده را خودی و هسا
قیما خودیناسه کی ژ وان ب خو هلیژیرت و ب په یاما خو بو وان بهنیرت ، وئه ف
خودیناسه یوونسی کورپی مه تئای بوو ..

یوونسی ب وه حی یا خودی بهری ملله تی خو دا ته وحیدی ، ووه کی ههر
پیغه مبه ره کی بهری خو - ویی پشتی خو ژی - وی ملله تی خو ژ بی ئه مری یا
خودی ترساند وگه ف ب عه زابه کا دژوار ل وان کر ، بهلی وه کی ههر جار ملله تی
وی ئه و دره وین دهر یخست وگوتی : خودی تو بو مه نه هنارتی چونکی تو ژی وه کی
مه مرو قی ، وئهم گوهداری یا ته ناکهین .

قورئان بو مه ئاشکه را ناکت کانی یوونس چه ند سالان ما د ناف ملله تی خو دا ،
به لی ژ (سیاقی) سهرهاتی یا وی د گه ل وان ئاشکه را دبت کو ئه و دمه کی دریتز
د ناف وان دا مایه ، دمه کی هندی دریتز کو صه برا وی تیدا خلاص بووی وقه ناعه ت
بو وی چی بت کو هنده ئیدی که س ژ ملله تی وی باوه ری یی نائینت ، قیجا هزر
بکه ن ئه و دهم چه ند یی دریتز بوو ؟

ژ بهر سهره قی یا وان صه برا یوونسی نه ما وگه هشته وی باوه ری کو هنده ئیدی
چو خیر د سهری ملله تی وی نینه ، له و یوونسی به ندک د ناقه برا خو ووان دا بری
وگوته وان : ئه ی ملله تی من یا ل سهر من خلاص ! من گازی یا خودی گه هانده هه وه
ورپیکا راست نیشا هه وه دا ، به لی هه وه حقی نه قیت ، قیجا ل هیقی یی بن حه تا سی
رژوین دی عه زابا خودی دی ب سهر هه وه دا ئیت .. ملله تی یوونسی گوته ئیک
ودو : بهری خو بدنه یوونسی ئه گهر ئه و د فان ههر سی رژوان دا ژ باژیری
دهر که فت ئه و مه عنا وی راسته عه زاب دی ب سهر مه دا ئیت دقیت ئه م گوهداری یا
وی بکهین ، ژ خو ئه گهر ئه و ما د باژیری دا مه عنا ئه و ژ خو وه دبیتز .

بهری ئه م بهر ده وامی یی د گه ل یوونسی و سهرهاتی یا وی بدین ل قیری
راوه ستانه ک دی مه هبت :

د ئیه تا (٤٨) یدا ژ سووره تا (القلم) - ئه و سووره تا ل مه که هی هاتی به
خواری - خودایی مه زن دبیتز ته پیغه مبه ری خو : ﴿ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُكِنِّ
كَصَابِحِ الْخُوتِ - ئه ی موحه مده صه بری ل سهر ئه مری خودایی خو بکیشه و تو
وه کی خودانی نه هنگی کو یوونسه نه که .. ﴾ .

- یوونسی چ کربوو ؟

- ته فسیرزان دبیتز : دهمی بیهنا یوونسی ته نگ بووی ، هند صه بر نه کیشا حه تا
خودی ئه مره کی لی بکعت ووی هزر کر ژ بهر مانا ملله تی وی ل سهر کوفری
وهه فر کی یا وان یا دژوار د گه ل پیغه مبه ری خودی ئه و هیژای عه زابی بوون وه کی
وان ملله تیین بهری وان ئه وین ژ بهر کوفرا وان خودی عه زابداین و تیبرین ،
و (نجه تها دا) وی بهری وی دا هندی ئه و ژفانی ب عه زابی بده ته ملله تی خو بیی کو
خودی قی ئه مری لی بکعت ، له ز کر ئینا خودی قیا دهرسه کی نیشا بده ت ،
و درپیکا وی را نیشا پیغه مبه رین پشتی وی ژی بده ت ؛ دا صه بری ل سهر حوکمی
خودی بکیشن ، و بهر ده وامی یی د به لاکرنا گازی یا وی دا بکه ن وله زی ل چینا
به ره می نه که ن .

رېښکا ده عوئ و نيشادانا حقی یی رېښکا کا ب ساناهی نینه ، و کو خه لک پشت بده نه وان بیر وباوهران یین وان ژ باب وباپیران وهر گرتین و دو یچوونا شریعه تی خودی بکهن ، نهغه ژی نارمانجه کا نیزیک نینه ، نهفسا مرؤفی نه گهر دهمه کی درپژ هه فالینی یا هزر و بیره کی کر نهو هزر و بیر - نه گهر چهنده یا خه لهت ژی بت - دی جهی خو د دلی دا کهت و ههر زوی دی ئیکا هند ژ فی دلی چی کهت کو جهین (حه سساس) یین وهر گرتنا پیلان بمرینت وئیدی دل بقمه مرت ، تو فیجا حه تا بیی فان جهان بقمه زینی و گیانه کی نوی بکویه تیدا زهجه ته کا مه زن دی بیی ، به لی نهف کاره نه کاره کی (موسه حیله) .

به ری خو بده جیهازی وهر گرتنا پیلین دهنگی نهوی نه م دبیزینی : (رادپو) ، دی ته قییت نیز گه یه کی وهر گری ، هندی میلی - ل وی جهی یی نهو نیز گه لی دهر دکه فت - دی ئینی و بهی تو ب سهر هل نابی ، حه تا وه لی دئیت تو بی هیفی دبی و هزر دکه ی ئیدی خلاص تو ب سهر وی نیز گه ی هل نابی ، پاشی ته هند دیت ب خافله تی فه دهستی ته ب میلی کهف و نهو نیز گه یی تو هنده لی دگه پریای ب ساناهی دهر کهفت .. عهین مه ته لا نهفسا مرؤفی ژی ب فی رهنگی یه ، دل - دل هشی دا - جیهازی وهر گرتنی یه مرؤفی (داعیه) دی لی گه رییت وی جهی (حه سساس) ژ دلی یی پیلا حقی یی وهر دگرت ده سنی شان بکهن دا پیللی بو بهنیرن ، به لی زهجه ته کا مه زن دی پیغه بینت و ب سهر هل نابت ، به لی دقیت نهو بی هیفی نه بت ؛ چونکی ته هند دیت میل چوو سهر جهی حه سساس و دلی پیل وهر گرت ، ب تنی صهر و هویری بیی ب ئینانا میلی فه دقیت .

نهوی بقییت رپکا راست نیشا خه لکی بدهت دقیت صهری ل سهر خواری یا وان بکیشت ، یا ب ساناهی یه مرؤف خو ژ خه له تی یی عیجز بکهت و ته حه مولا خرابی یی نه کهت و بچت پشت بده ته مرؤفان و خو ژ وان فه دهر بکهت و گه فان لی بکهت .. نهغه کاره کی ب ساناهی یه و خودانی خو رحهت و ته نا دکهت ، به لی پشتی کهر با وی دادئیت و عیجزی یا وی سار دبت ، چ دی ئیته شوینی ؟

- چوننه !

ل مه کههی و ب تایبه تی ل ههر سی سالیین بهری مشه ختبونئی ، کافرین قوره یشی یان زیده زیده نه خو شگی گه هانده پیغه مبهری - سلاف لی بن - حه تا دویماهی یی پیغه مبهری - سلاف لی بن - قه سنا طائفی کر ب هیفی یا هندی کو خه لکی وی با شتر ژ خه لکی مه کههی پیشوازی یی ل گازی یا وی بکهن ، به لی پا پیشوازی یا وان گه لهک خرابتر بوو ، بیهنا پیغه مبهری - سلاف لی بن - گه لهک ته نگ بوو ، رپکا شهف ورؤزه کی چوو بیی های ژ خو هه بت ! جبریل هاته نک و گوئی : خودی گوه لی بوو کانی ملله تی ته چ به رسف دا ته ، ووی ملیا که تی چیایان هنار ته نک ته کانی ته چ دقیت دا بو ته بکهت ، ووی ملیا که تی گوئی : نه گهر ته بقییت نه ز دی هدر دو چیایین ل دور مه کههی ب سهر خه لکی وی دا ئینمه خواری ، پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوئی : ﴿ بل أرجو أن يخرج الله من أصلابهم من يعبد الله وحده لا شريك له ﴾ گوئی : نه ، هیفی یا من نهوه خودی هندهک مرؤفان ژ پشتین وان بیته دهر عه بدینی یا خودی ب تنی بکهن .^(۲۴) خودان (ده عوه) دقیت ب فی رهنگی دخیر خواز و خودان صهر بن .

پشتی یوونسی گهف ب عه زایی ل ملله تی خو کری ، و بیی خودی ده ستویری یی بده تی خو ژ وان فه دهر کر ، چوو خو ژ باژیری دوبر کر و ل هیفی یا هندی ما کو عه زاب ب سهر وان دا بییت .. ههر سی رپژ بۆرین و نهو چی نه بوو یا یوونسی گهف بی ل ملله تی خو کری ، یوونس گه لهک بیهن ته نگ بوو ؛ چونکی ب فی رهنگی گوئنا وی ل بهر خه لکی دی دهر کهفت درهو .. و ههر چهنده ملله تی یوونسی دکافر ژی بوون ، به لی ههر کهسه کی د ناف وان دا دره وهک کر با و درهوا وی ناشکه را بیا دهاته کوشتن - وه کی د وی حه دیسا دورست دا هاتی نهوا (ابن أبي شيبه) ژ (عبدللاهی کورپی مه سعودی) فه دگو هیرت - ژ بهر فی چهندی یوونس عیجز بوو و برپار دا نه زقر ته باژیری خو .

(۲۴) بوخاری و موسلم فی حه دیسی ژ عائیشایی فه دگو هیزن .

حالی مللهتی یوونسی پشتی چوونا وی :

مه گوت : پشتی یوونسی گه ل مللهتی خو کری بهری مللهتی وی ما لی کانی نهو دی ژ باژیری دهر کهفت یان نه ، وپشتی وان زانی کو یوونس یی دهر کهفتی ترسه کا مهزن بو وان چیبوو کو عذاب ب سهر وان دا بیت ؛ چونکی وان چو جاران دره ژ یوونسی نه دیتیوون ، وترسا وان پتر لی هات دهمی وان دیتی عهوران خو لیکدا و ل هندافی باژیری وان کوم بوون ، لهو وان بریار دا بهری عذاب ب سهر وان دا بیت نهو باوهری یی ب دینی یوونسی بینن ، بو خو دوعایان ژ خودایی وی بکهن دا نهو عزایی ژ سهر وان راکهت .

د حه دیسا عهبدللاهی کورپی مه سعودی دا هاتی یه : گاغا یوونس ژ ناف مللهتی خو دهر کهفتی ووان هنرکری عذاب دی ب سهر وان دا ئیت نهو رابوون ژنک و بچویک و تهرش و حه یوانه تی خو هه می ل مهیدانه کی کوم کر و ماک برنه لایه کی و تیشک ل لایه کی دی ، وهمی یان پیکفه هه وارین خو گه هاندنه خودی کو نهو وان عذاب نه دت ، وهمی یان پیکفه ژ دل باوهری ب دینی یوونسی ئینا ، وحز کر کو ب جهی وی کهفتان و چووبانه نک دا نهو ژی دوعایان بو وان ژ خودی بکهت کو نهو وان عذاب نه دت .. بهلی وان نه دزانی کانی یوونس کیفه چوویه . گاغا وان ب فی رهنگی خو بو خودی شکاندی و ژ دل توبه کری خودی رهحم ب وان بر وعذاب ژ وان پاشقه لیدا .

ونه فیه دهمی قورنان دبیژت : ﴿ فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيْبَةً اَمَمْتُ فَنَفَعَهَا اِيْمَانُهَا اِلَّا قَوْمٌ يُّوْنُسَ لَمَّا اٰمَنُوْا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ اِلَى حِيْنٍ ﴾ .

یوونس د پاپوری دا :

پشتی یوونس ب عیجزی فه ژ باژیری خو دهر کهفتی و ل هیقی یی مای کو عذاب ب سهر وان دا بیت ، دهنک و باسین مللهتی وی ژیا قهتعه بوون ، ووی هنرکر نهو ههر ل سهر کوفرا خو بین ماین ، سی رورژان وی خو گرت و گوهی وی مال سهر دنیایی کانی چ عذاب دی ب سهر مللهتی وی دا ئیت .. ههر سی رورژ

خلاس بوون وچو چی نه بوو ، وی هنرکر خودی داخوازا وی ب تییرنا مللهتی وی ب جه نه ئینا ، ئینا ژ عیجزی بین خو دا وی بریار دا نه زقرته باژیری خو و ل دویشف سهری خو بچت ..

یوونس چوو حه تا گه هشتی یه بهر لیثقا دهر یایه کی .. کیژ دهر یایی ؟ بهرسقه کا بنبر د دهستی مه دا نینه ، تهورات دبیژت : دهر یایا سی بوو ، ههر چاوا بت یوونسی دیت هندهک مرؤف یی خو ناماده دکهن دا ل پاپوره کی سویار بن و بدهنه دهر یایی ، یوونسی دهستیری ژ وان خواست د گهل وان سویار بت ، دهمی وان سهر و بهری وی دیتی و نیشانین چاکی یی لی د دیار بوون وان دهستیری دایی و نهو ژی د گهل خو سویار کر ، هه یامه کی د دهر یایی دا چوون ، و ب نیشانان فه ل قی دهمی نهو د گهل ئیک ماین خه لکی پاپوری سهر هاتی یا یوونسی یا زانی و ب سهر خوش مرؤفی و جامیری یا وی بین هلبوون و باوهری ب پیغه مبه رینی یا وی یا ئینای ، وهکی دی نوکه بو مه ناشکرا بت ..

پشتی پاپور گه هشتی یه نیثقا دهر یایی وان هند دیت پاپورا وان راهه ستا و ژ جه نه لقی ، بهری خو دانی ل دور وره خین وان پاپور و گه می یی دئین وچن ب تنی پاپورا وان ژ جه ناچت ، یوونسی پسار کر : نه فه چ ل پاپورا هه وه قهومی یه ؟ وان گوت : نه م ژی نراین ، یوونسی گوت : نه ز دزائم .. عه بده کی د گهل هه وه یی ژ خودانی خو ره فی ، حه تا هوین وی نه هاقینه د دهر یایی دا پاپورا هه وه ژ جه ناچت . وان زانی یوونسی به حسی خویه ، ئینا گوتن : نه ی پیغه مبه ری خودی ب خودی نه م ته ناهاقینه د دهر یایی دا .. یوونسی گوته وان : پشکی بهاقین وهچی یی پشک کهفته سهر وی بهاقین ، وان گوت : بلا ! وپشک هاقیت ، پشک کهفته سهر یوونسی ، وان گوتی : نابت نه م ته بهاقین ، جارا دووی وان پشک هاقیت دیسا پشک کهفته سهر یوونسی ، وان بسته بی نه کر وی بهاقینه د دهر یایی دا ؛ چونکی ژ گوتنا وان یا بوری ناشکرا دبت کو وان باوهری ب پیغه مبه رینی یا وی ئینابوو ، جارا سی یی ژی پشک کهفته سهر یوونسی ، ﴿ وَاِنَّ يُّوْنُسَ لَمِنْ الْمُرْسَلِيْنَ . اِذْ اَبَقَ اِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُوْنِ .

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿ يوونسی زانی خودی حکمه تهك د فی چهندی دا هدییه ، ودا هه فالین خو نه ئیخته کراسی شهرمی نهو رابوو وی ب خو خو هافیتسه ده ریایی .. نهفه و د هندهك ریوایه تان دا هاتی به کو پیلین دژوار ب پاپوری کهفتن ووهسا هژیا خه لکی گوت : نه گهر نه باری پاپورا خو سقك نه کهین دی نقو بت ، ئینا برپارا وان بو نهو پشکی بهافیزن وهچی بی پشک کهفته سهر دی هافینه د دریایی ، وپشتی سی جارن پشک هافیتی وهر سی جارن پشک کهفته به سهر یوونسی رابوون یوونس هافیتسه د ناقی دا ، و ب هزرا من ریوایه تا ئیکی دی یا دورستتر بت چونکی ب رپکه کا دورست ژ (عبداللاهی کوری مهسعوودی) یا هاتی به فه گوهاستن .

یوونسی د زکی نه هنگی دا :

مسو گهر خه لکی پاپوری بی نه خو ش بوویه پیغه مبهری خودی یوونس ب فی رهنگی ژ ناف وان دهر کهفت ، بهلی کهفتنا پشکی ل سهر وی سی جارن ، وپشت راستکرنا وی بو وان کو خودی حکمه تهك د پشت فی چهندی را هدییه چهنده کی مهسه له ل بهر وان سقك کر ، ههمی هزرا وان نهو بوو یوونس چوو و بهر په ری وی هاتی پیچان .. بهلی قهدهرا خودی ب رهنگه کی دی بوو :

﴿ فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ . فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ . فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ . لَكَلَبَتْ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴾ .

یوونسی زانی کاری وی کری کو بیی دهستوری یا خودی ملله تی خو هیلا ، کاره کی دورست نه بوو ، ومه ته لا وی وه کی مه ته لا وی عه بدی به یی ژ خودانی خو درهفت ، لهو گوته هه فالین خو : نهز دزائم بوچی د ناقههرا ههمی پاپوران دا پاپورا ههوه ب رپقه ناچت ، عه بده کی د گهل ههوه یی ژ خودانی خو رهقی ، نهو عه بد دقیت جزایی خو وهر گرت .. ویوونسی خو بهردا د ناف پیلین ده ریایی یین هار دا ، یوونسی هزر دکر نه گهر نهوی پشت دا ملله تی خو وقهستا عهردی خودی یی بهر فراه کر دنیا ل وی تهنگ نابت : ﴿ وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ . فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنْ

الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُجِّي الْمُؤْمِنِينَ ﴾ ، خودی وهسا چهز کر (ئیلهامی) بدهته نه هنگه کی (حویته کی) کو بچت یوونسی ب ئیمانته ژ پیلین ده ریایی وهر گرت ..

دقی دنیا یی دا یا نه تیدا دژین گه لهك (سه بهب) و (موسه بب) هه نه ، یه عنی : گه لهك تشت هه نه خودی یین کرینه نه گهر بو پهیدا بوونا تشته کی دی ، بهری خو بدی : ناگر دبتنه نه گهرا سو تنی ، ناف دبتنه نه گهرا خه ندقاندنی .. وحه تا دویمه یی ، بهلی دقیت ژ بیر نه کهین کو نهو خودایی شیای تشته کی بو ئیکی دی بکه ته نه گهر ، ل بهر وی ناسی نابت فی نه گه ری . بو حکمه ته کا وی دقیت - راوه ستینت ، فیجا چ نه نجام بی نه گهر پهیدا بت ، یان نه گهر بیته و نه نجام د دویش دا نه ئیت ، هه بوونا بچویکی نه گهر نه نجامی گه هشتا ژن ومیران بت ، بیی هه بوونا فی نه گه ری خودی عیسا - سلاف لی بن - دا ، و ناگر نه گهر نه گهرا سو تنی بت ، د ناف ناگری دا خودی ئیراهیم نه سو ت .. مه عنا : ژیک قه قه تاندنا نه گهر و نه نجامی ل بهر خودی کاره کی ب زه همت نینه .

زکی حویستی ، جهی کو دقیایوونس لی مرنا ، خودی بو وی کره جهی پاراستنی ، له شی یوونسی ل سهر فی نه هنگی چه رام کر وهسا (ئیلهام) دایی کو نه خو شی یی نه گه هینتی ﴿ وما يعلم جنود ربك إلا هو ﴾ [المدثر : ۳۱] ، د ناف تاری یا زکی حویتی دا ، و تاری ده ریایی ، و تاری یا شه فی ، یوونسی هه وارین خو گه هاندنه خودی : ﴿ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ . فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُجِّي الْمُؤْمِنِينَ ﴾ ، بو جارا ئیکی بوو د دیرو کی دا مرؤفهك ل جهه کی هوسا ته سیحا خودی بکهت ، (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ) نهو دوعا بوو یا دیرو کی ژ ده فی یوونسی وهر گرتی و فه گیرای ، و نهو دوعایه یا خودانی خو ژ ته نکافی یان رزگار دکهت .

ئیمام (نه همد و ترمذی ونه سائی) ژ (سه عدی کوری نه بوو وه ققاصی) فه دگو هیزن ، دبیتژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ دعوة ذي النون إذ هو

في بطن الحوت : ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ . فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجِّنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴾ فإنه لم يدع بها مسلم ربه في شيء قط إلا استجاب له ﴿ يه عنى : ئەف دو عايا يوونسى كرى هەر موسلمانە كى بۆ خۆ بکەت خودى دى د بەرسقا وى ئیت .

ويا زانايە كو ئەف دو عايە ژ دو عايین تەنگافی ونەخۆشى يانە ..

دەمى تارىيى تۆكا خۆ ل دۆر ستويى يوونسى شداندى رى هەمى ل بەر وى هاتنە گرتن و ب تى رىكەك وى ما ، رىكا خودى ، ودەمى وى ژ دلە كى صافى گازی خودايى خۆ كرى خودى د بەرسقا وى هات ، و كانى چاوا خودى يوونسى ژ فى تەنگافی يى خلاس كر وەسا ئەو هەر خودان باوهرە كى هەبت ژى خلاس دكەت ئەگەر ژ دلە كى صافى هەوارين خۆ گەھاندنى .

يوونسى ژ دەرفەى زكى نەھنگى :

خەلكى عەردى هەمى ئەگەر پىشتە فائين يوونسى بانە و د خزمەتا وى دا بانە نەدشيان چو مفای بگەھيننى ؛ چونكى ئەو ژ دەستى وان يى دوير بوو ، ب تنى خودى بوو دشيا دەهوارا وى بچت ، ئەو خودايى شەف داى وتارى كرى ، ودەريا داى و كوير كرى ، ونەھنگ داى وھافىتى يە د ناف پيلين دەريايى دا ، فەرمان ل شەفى ودەريايى ونەھنگى كر كو ئيمانەتى فەگەر ينن : ﴿ فَالْتَقِمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ . فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ . لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ . فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ . وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ ﴾ .

ئەفە فايدى تەسبيحا خودى يە : ئەگەر ژ بەر ھندى نەبا كو يوونسى ژ وان كەسان بوو يين تەسبيحا خودى دكر ، بەرى بکەفتە د فى تەنگافی يى دا وپشتى كەفتى يە تيدا ژى ، زكى نەھنگى دا بتە مالا وى يا دويمايى يى ، دا بتە قەبرى وى ، پىغەمبەر - سلاف لى بن - ديبژت : ل بەرفرەھى يى خودى بناسە ل تەنگافی يى ئەو دى تە ناست .

ودەمى خودى دەستويى دايە نەھنگى ئيمانەتى بزفرينت وى قەستا لىفا دەريايى كر ووهكى دەيكە كا دلوفان دەمى بچويكى خۆ يى ساقا ددەتە بەر سنگى خۆ پاشى ب نازكى فە ووى ددانته سەر جھى وى نەھنگى يوونسى دانا سەر عەردى وزفري جھى خۆ .. يوونسى وەكى وى سۇريلانكى لى ھاتبوو يا پەر پىفە نە ، لەشە كى نەخۆش وگيانە كى وەستياى . ودا خودى قەنجى يا خۆ ل سەر عەبدى خۆ و پىغەمبەرى خۆ يوونسى تمام بکەت وەسا قەدەرا وى ھاتە سەر كو بنە كا كولندى ل ھنداقي وى شين ببت ؛ دا سيبەرا خۆ لى بکەت ، ودا ئەو مفای بۆ خۆ ژى بيبنت حەتا لەشى وى بزفرتە سەر ھيژا خۆ .

پىغەمبەر - سلاف لى بن - ديبژت : پىشتى دەمەكى ئەو بنا كولندى ھشك بوو ، ئينا يوونسى ل سەر كرە گرى ، ئينا خودى وەھى بۆ ھنارت : ئەرى تول سەر دارە كى دكەيە گرى كو ھشك بووى ، و تول سەر سەد ھزار مرؤفان يان پتر ناکەيە گرى تە دقيا وان ھەمى يان بەيە ھيلاكى ؟

وپشتى يوونسى زفري يە سەر ھيژا خۆ ، وپشتى بۆ وى ئاشكەرا بووى كو خودى ئەفە ئينا سەرى دا ئەو خەلەتى يا خۆ بزانت ، وئيدى لەزى ل فەرمانا خودى نەكەت بەرى وەھى بۆ وى ببت ، ئەو رابوو سەر خۆ و ب نك وەلاتى خۆ فە زفري .

بەرى بگەھتە باژيرى خۆ ب رىفە وى شقانەك ديت گوتى : تويى ژ كى يى ؟ شقانى گوتى : ئەز ژ مللەتى يوونسىمە .. ئينا يوونسى پسارا مللەتى خۆ ژى كر وکانى چ ب سەرى وان ھاتى يە ؟ شقانى گوتى : پىشتى يوونسى ژ ناف مە دەر كەفتى حال و مەسەلین مە ئەفەنە .. ئەم ھەمى يين ھاتينە سەر دينى وى ومە صەنەم پەرىسى يا ھيلاى ، كەيفا يوونسى گەلەك ب فى خەبەرى ھات ، لەو خۆ ب شقانى دا ناسين وگوتى : ئەگەر تو زفري يە باژيرى بىژە خەلكى من يوونسى دىتى يە ، ودوير نينە ھەقالين يوونسى ئەوين د گەل وى د پاپورى دا پىشتى ھافىتنا يوونسى زفري بن وسوھبەتا وى بۆ خەلكى باژيرى وى فە گىرا بت ، لەو شقانى مانا يوونسى ب غەرىبى فە گرت وگوتە يوونسى : ئەگەر تو يوونسى نەبى وئەز بچم بىژمە وان من

یوونسی دیتی دی من کوژن ؛ چونکی تو دزانی مروقی دره وین دئیتسه کوشتن ،
 قیجا کی دی شاهدهیی بو من دعت ؟ یوونسی گوتی : ئەف داره وئەف جهه
 شاهدهیی دی بو ته دن .. شقانی گوتی : پا کانی فهرمانی لی بکه ، ئینا یوونسی
 گوتی : ئەگەر ئەف جحیله هاته نک ههوه هوین شاهدهیی بو بدەن ، وان گوت :
 بلا ! دەمی جحیلی ئەف چەندە دیتی زانی ئەف یوونس پیغه مبهره وئەفا وی کری
 موعجزه یه .

جارهگا دی مللهتی یوونسی :

یوونس دەمی ژ ناف مللهتی خو دەر کەفتی ئەو هەمی دکافر بوون ، ونوکە هەمی
 یین هاتینه سەر دینی وی و صەنەم پەریسی یا هیلای و باوهری ب تەوحیداً خودی
 ئینایه .. هوسا شقانی سوچەت بو یوونسی فه گپرا ، و ژ سیاقی سەر هاتی یی دیار
 دبت کو یوونس ئیکسەر نەزقیری باژیری و خو گرت کانی جحیل دی چ کەت ،
 دەمی جحیل ئیقاری زقیری یه مال ، گوتە مروقین خو : حال ومەسەلین من ویوونسی
 ئەفەنه ، وان گوتی : مادەم هوسایه رابه دابچینه نک مەلکی وسوچەتا خو بو بیژە ،
 گاڤا جحیل دیوانا مەلکی نامادە بووی ، گوتی : من یوونسی دیتی ووی سلافین
 ل ههوه کرین ، مەلکی ئیکسەر گوت : فی جحیلی بەن بکوژن ! ئەفە زی هندی
 دگەهینت کو ل نک وان تشته کی مسوگەر بوو کو یوونس نەمایه وکو ئەف ناخفتنه
 درهوه ، جحیلی گوتی : من دەلیلێ خو ل سەر فی چەندی ههیه ، پاشی مەلکی هندی
 مروف د گەل هنارتن وچوونه وی جهی یی جحیلی گوتی من یوونس یی لی دیتی ،
 ل ویری وی جهی ووی داری شاهدهیی بو جحیلی دا ، گاڤا ئەو زقیرینه نک مەلکی
 وسوچەت بو مەلکی فه گپرای ، مەلک ژ سەر کورسیکا خو هاته خواری دەستی
 جحیلی گرت وبر دانا سەر جهی خو وگوتی : تو ژ من چیتیری ل فی جهی روینی به
 خواری ، ووی جحیل ل شوینا خو کره مەلک .. پیغه مبهره - سلاف لی بن - دبیزت :
 وی جحیلی چل سالان ب تازەیی حوکم ل وان کر .

ووهسا ژ ئایهتان ئاشکەرا دبت کو یوونس پشتی هنگی یی زقیری یه باژیری خو
 و د ناف وان دا یی مای هەتا مری .

یوونس باشتره :

ودویمای یی مەدقیت بیژین : دویر نینه هندی دەمی سەر هاتی یا یوونسی د گەل
 مللهتی وی دخوینن و فی لەزا وی دبینن یا بوویه ئەگەرا فی (عقووبا) خودی دای ،
 دویر نینه کەسەک هەبت خو ژ یوونسی باشتەر ببینت ، یان هزر بکەت ئەف خەلەتی یه
 بهایی وی کیم دکەت ، قیجا دا ئەف هزرا خەلەت ل نک کەسی پەیدا نەبت
 پیغه مبهره - سلاف لی بن - د حەدیسە کی دا ، ئەوا (بوخاری) فه دگوهیزت ،
 دبیزت : ﴿ ما ینبغی لعبد أن یقول : أنا خیر من یونس بن متی - نابت بو عەبدە کی
 بیژت : ئەز ژ یوونسی کوری مەتتای چیترم ﴾ .

سەرھاتی یا مووسای کوری عمرانی - سلاڤ لی بن -

مەسەلەکا فەر ل دەسپێکی :

هەر کەسەکی سوورەتێن قورئانی بخوینت ، وهزرا خو د وان سەرھاتیان دا بکەت یین خودی بو مه فه گپراين دى تى ئینتە دەر کو سەرھاتی یا مووسا پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - پتر ژ هەر سەرھاتی یە کا دی د قورئانی دا یا هاتی یە دوبارە کرن ، وهژمارا وان جهان یین کو سەرھاتی یا مووسای د گەل مللەتی وی تیدا هاتی یە فه گپران نیزیکی سیه جهانه ، ژبلی وان ئایەتین ب تنى نافی مووسای تیدا هاتی .. لهو پسارەك ل قیری دئیتە هلیخستن :

- ئەری بوچی قورئانی هنده پویته ب سەرھاتی یا مووسای کری یە ؟

ب هزرا من باشترین بەرسف ل سەر فی بسیاری هاتی یە دان ئەقیهه : خودی زانایی تشتی نەبەرچاف دزانی هندی جوھینە - ئەوین خو ب دویکەفتی یین مووسای دزانن - ل درێژی یا دیرۆکی دی دوژمنتین هەڤرک بن بو فی ئوممەتی یا ئەڤ قورئانە بو هاتی یە خواری ، بەلکی قورئانی ب ئاشکەراییی ئیشارەت یا دایە فی دوژمنکاری یا وان دەمی گۆتی :

﴿ لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا - تو [ئەی موحەمەد] دی بینی دژوارترین مرۆڤ د نەیارەتی یا وان دا یین باوهری ب ته ئینای دویکەفتنا ته کری ، جوھینە ؛ ژ بەر سەررەقی و کافری ونەیارەتی یا وان بو حەقی یی ، و ئەوین پوتپەریس ﴾ [المائدة : ۸۲] .

ودیرۆک - هەر ژ رۆژا ئیکی یا دەسپێکنا گازی یا ئیسلامی و حەتا ئەڤرۆ ژى - باشترین شاهده ل سەر نەیارەتی یا فی توخمی مرۆڤان بو ئیسلامی و موسلمانان ، و بەرگەریانا وان بو کوشتنا پیغەمبەری - سلاڤ لی بن - پتر ژ جارەکی ، و هەڤالەندی یا وان د گەل کافرین مەکەھی دژی موسلمانان نیشانا ئیکی بوو ، و یا دویمای یی نەبوو ، ل سەر دوژمناتی یا وان بو هەبوونا ئیسلامی ..

خودی دزانی کو شەری ئیسلامی ژ لای جوهی یان فه پتر ژ هەر کەسەکی دی دی ئیتە کرن ، لهو یا پیتفی بوو قورئان هەر ژ دەسپێکی دویکەفتی یین خو ب تیبەتی دوژمنی وان یی سەرەکی ئاگەهدار بکەت ، دیرۆکا وان - یا سبی و پرەش - فه گپرت ، ونهینی یین وان بهلیڤرت ، و یا دلی وان بەرچاف بکەت ، و ئاشکەرا بکەت کانی ئەو د گەل پیغەمبەرین خو دجاوا بوون ؟ ب چ رەنگ ئەو خەلکی دخاپینن و جھیی لاوازی یی ل نک وان چی یە ؟ ئومەتا قورئانی پیتفی ب زانینا فی چەندی هەبوو ؛ دا دوژمنی خو یی هەر و هەر باش بناست .. دیارە ژ بەر فی چەندی بوویە قورئانی بو مە موسلمانان هنده بەحسی ئسرائیلی یین جوهی کری یە و ئەو ب مە داینە ناسینی ئەگەر ئەم تی بگهین .

مللەتی مووسای ل مصری :

مووسا پیغەمبەر - سلاڤ لی بن - ئیک ژ کورپن مللەتی ئسرائیلی بوو ، ئەو مللەتی د هیڤینی خو دا دگەتە پیغەمبەری خودی ئسرائیلی یە عقووبی کوری ئیسحاقی ، و وهکی ژ سەرھاتی یا یووسفی بو مە ئاشکەرا بووی ئسرائیل و کورپن وی ل وهلاتی کەنعانیان (ل فلسطینا نوکە) دژیان ، پاشی ل دویڤ داخووازا یووسفی وان فلسطین هیلا و چوون قەستا مصری کر .

دەمی بنەمالا یە عقووبی هاتینە مصری حوکمی مصری ژ دەستی فیرعەونیان دەرکەفتوو و کەفتوو د دەستی هکسۆسان دا ئەوین ژ دەرڤەبی مصری هاتین و دەسەلاتا فیرعەونیان هلوه شانندی ، لهو خەلکی ب مصری وەسا بەری خو ددا وان [هکسۆسان] کو هیزەکا داگیرکەرن ، و د دەولهتا وان دا یووسف بوو بوو

وهزير و خودان حوكم ، وهه ل ژير سيهرا وان اسرائيل ودوندها خو هاتنه مصري ولي ئاكنجى بوون ، وهه ژ بهر قى چهندي اسرائيلى ژى ل بهر خهلكى مصري دگران بوون ، ژبلى كو دينى اسرائيلى يان ويى مصري يان وهكى ئيك نه بوو ، اسرائيلى د خودى ناس بوون وباوهرى ب پيغه مهران هه بوو ، ومصري بين قبطى دكافر بوون ، عبيادهتى صه نه مان دكر ، وهندهك جار ان ژى - وهكى ل سهر ده موى مووساى - باوهرى ب خوداينى يا فيرعونى دينا .. ژ بهر قى جودا هى يى ژى مصري يان ب هاتنا اسرائيلى يان نه خوش بوو ، ووان هزر دكر نهو دى دينى وان گوهورن .

د گهل قى نه قيانا مصري يان بو اسرائيلى يان هندى هسكوس ل سهر حوكمى كهس نه دشيا نه خوشى يى بگه هينته اسرائيلى يان ، پشتى مصري شيان هكسوسان دهر بينخن وجاره كا دى حوكمى بينخنه ده ستى فيرعونى يان ل دورين سالا (۱۵۶۰) بهرى زاينى ، نهو ب بسته هى وپريانه اسرائيلى يان ، ونه خوشى بين مهزن ئينانه سهرى وان ، وهكى دى بو مه ديار بت .

مصر بهرى بوونا مووساى :

جفاكا مصري - بهرى مووساى و ل سهر ده موى وى ژى - يا پي كهاتى بوو ژ دو ته خه يان :

- قبطى ، ونه قه خو جهين مصري بوون ، وحوكم د ده ستى قان دا بوو ؛ چونكى فيرعون ژ وان بوو .

- وئسرائيلى ، ونه قه ديبانى بوون ، ل سهر ده موى هكسوسان هاتبوونه مصري ولي ئاكنجى بوو بوون ، وهكى بهرى نوكه مه قه گوهاستى .

زانايين اسرائيلى وشاره زاينى وان دگوتن : باپيرى مه يى مه زن ئيبراهيم ده موى هاتى به مصري ومه زنى مصري يى وى سهر ده موى قى اى ژنكا وى سارا يى ژى بستينت (۲۵) ، مزگينى بهك بو وى هاتبوو دان كو پيغه مبه ره كى مه زن ژ دووندها وى

(۲۵) نهف سهرهاتى به د پشكا ئيكى ژ قى كئيبى دا ل بهر پيرى (۱۲۶) مه قه گوهاستى به .

دى رابت ، ملكى مه زنه كى مصري دى ل سهر ده ستى وى پويچ بت ، ونهو ده م نيزيكه بيت .

ودبيژن : ل وان هه يامان مه زنى مصري ب خو ژى د خهوى دا دديت ئاگرهك ژ لايى شامى قه دهات ودگه هشته مصري و ب خانى بين قبطى يان دكهفت ، و خانى بين اسرائيلى يان ژى پاراستى دمان .. وى داخوازا ته عيبرا خه ونا خو كر ، هندهك زانا وخيفزانكان گوتى : نه قه نهو ه يا اسرائيلى ژى دبيژن ، زه لامهك د ناف وان دا دى رابت ملكى ته دى ل سهر ده ستى خراب بت .

نهف گوتنه ل دلى فيرعونى نه هات ، گوت : هه چاوا بت دقيت نه ز نه هيلم نهف چهندا هه چى بت .. لهو وى پريار دا : هه چى بچويكى د ناف اسرائيلى يان دا بيت سه حكه نى ، نه گهر كور بت بينته سه رژيكرن ، ونه گهر كچ بت - بو خدامينى يى - بلا بينته هيلان ، ومه خسه دا وى نهو بوو نهو ب قى چهندي ريكى ل وى زه لامى بگرت يى اسرائيلى ل هيفى يى !

نه قه نهو نه خشه بوو يى فيرعونى داناي دا ملكى خو بياريزت .. بهلى پا سهر تيرا وى ب بهرى كهفت ، ونهوا خودى قى اى هه چي بوو .

فيرعون و سياسته اى :

ژ سياقى چيروكا مووساى نهوا د قورنائى دا هاتى دئيتته زانين كو ده موى مووسا - سلاف لى بن - بووى ، وحه تا د گهل اسرائيلى يان ژ مصري دهر كهفتى ئيك فيرعونى حوكم ل مصري دكر (۲۶) ، ناقى وى چ بوو ؟ نه قورنائى ونه سوننه تى بهر سقا قى پسپارى نه دا به .

ل دويش وان قه كولين بين زانايين شوينواران ل دويماهى يا سه دسالا نوزدى وده سپيكا سه دسالا بيستى زاينى ، ل سهر وان فيرعونى له شين وان بين دهر مانكرى هاتينه ديستن كرين ، نوكه هزر پتر بو هندى دچت كو فيرعونى

(۲۶) ژ ريوابه تا تهوراتى دئيتته زانين كو نهو فيرعونى مووسا ل مالا خو ب خودانكرى يى جودا بوو ژ وى فيرعونى مووسا بو هاتى به هنارتن ، برينه : سفر الخرج ۲ / ۲۳ .

مووسای (منبتاحی کورپی رمسیسی دووی) یه نهوی ل دورین ساللا (۱۲۳۵) بهری زایینی حوکم ل مصری ذکر .

ل ساللا (۱۸۹۸) زایینی لهشی منبتاحی ل گورستانه کا باژیری (طيبة) ل مصری هاته دیتن ، وپشتی هنگی ب نه دهه ساله کان فه کولین ل سهر هاتنه کرن ولهشی وی ژ لابی زانایان فه هاته فه حصکرن ، و ژ بهر وان شکهستن وهرشینین کو ل سهر ههستیکین فی فیرعهونی ههین زانا گه هشتنه وی باوهری کو نه فی فیرعهونه ب مرنه کا طبعی نه مری یه ، بهلکی درین مهزن یین ب لهشی وی کهفتین هتا نه مری ، و ل ساللا (۱۹۷۵) زایینی وینه یین وی یین فوتوغرافی هاتنه گرتن وبهلافکرن . (۲۷)

وهه چ بت ناقی فیرعهونی ، قورئان بو مه ناشکهره دکهت کو فیرعهون نیک ژ وان مهزنان بوو یین ژوردا بهری خو ددا مللهتی ، گافا وی خو دیتی زهلامی نیکی یه د وهلاتی دا ژ بیرکر کو نه کورسیکا نه نوکه ل سهر روینشتی گهله کین وهکی وی و ژ وی ب هیتر ژی یین بن ناخ کرین .. وی دفنا خو ل خه لکی بلندکر وئیکه مین هزی خو ل سهری دای نه بوو وی هزرکر : نه وهکی خه لکی دی یه یی نوکه نه حوکمی لی دکهت ، بوچی ؟

وی گوت : چونکی مصر ملکی منه ، و د نافع مصری یان دا کهسهک ل ریزا من نینه ، ﴿ وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ - وَفِرْعَوْنِي د نافع مهزنین مللهتی خو دا کره گازی وخو ب مهلکاتی یه مصری مهزن کر وگوت : نه ری ما ملکی مصری نه یی منه وهف روپاره د بن من را دبورن ؟ نه ری ما هوبن هیز ومهزنی یا من ، ولاوازی وههزاری یا مووسای نابینن ؟ ﴿ [الزخرف : ۵۱] .

(۲۷) بو پتر بهرفره هی برینه پرتو کا (القرآن الکریم والتوراة والإنجیل والعلم) یا دکتور مؤریس بوکای ، چاپا نیکی ساللا ۱۹۹۶ ، مکتبه مدبولی ، القاهره ، ب ۲۶۳ - ۲۸۸ .

وچونکی وی هزر ذکر مهزنا تی یا مصری یه نهف مهزنی یه دایمی ، نهو لی گه پریا نیکا هند بکهت نهف مهزنا تی یه ژ دهست وی دهرنه کهفت ، ب چ ریک دی شیت فی چه ندی کهت ؟

نایه ته کا قورئانی دبیژت : ﴿ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ - هندی فیرعهونه خو د عهردی دا مهزن کر و د سهردا چوو ، ووی خه لکی عهردی کر نه کوم ودهسته کین جودا جودا ، ووی کومک ژ وان لاواز ذکر ، کو نسرائیلی بوون ، کورپین وان فه دکوشتن ، وژنکین وان دنیخسته بن دهستی خو ، هندی نهو بوو نهو د عهردی دا ژ خرابکاران بوو ﴿ [القصص : ۴] .

ووهکی ناشکهره فی نایه تی دو خرابکاری یین فیرعهونی یین مهزن دهسینشانکرن : یا نیکس : لیکفه کرنا مللهتی ل سهر هژماره کا کوم وپارت ودهسته کین ژیک جودا ولیککهفتی ، بو هندی دا نهو بشیت وان ههمی لیککهفتی یان بیخته بن دهستی خو ، ل دویف وی سیاستا کریت نهوا دبیژت : (ژیکفه که دی بی یه مهزنی وان - فرق تسد) .

یا دوون : فتننا (طائفی) د نافع جفاکی دا وی خورت کر ، وخوشی یا دهسته که کی ل سهر حسیا دهسته که کا دی دابین کر ، نسرائیلی کر نه خولام وخزمه تکار بو قبطی یان ، سوخره وزباره ب زهلامین وان دکرن ، وژنکین وان بو بی خیری یی وخدامینی یی دبر ، ونهو بوو دویماهی یی بریار دا ههر بچویکه کی بیت نه گهر کور بت بیته فه کوشتن ، فه کوشتن ؛ دا پتر دلی وی ل وان هین بیت ! وپشتی مللهتی خو سهرشور کری وهیلا ی فیرعهون د فان ههر دو سیاستین خو یین خرابکار دا ب سهرکهفت ، وی دلی خو بره کاره کی مهزنتر ، فیرعهون د نافع مللهتی دا رابوو وگوت :

﴿ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي - وفیرعهونی گوته مهزنین مللهتی خو : گهلی مهزنان ، من - ژبلی خو - چو خودایین دی یین هیژای پهرستنی

بۆ ھەوہ نەناسینە ﴿ [القصص : ۳۸] ، و ل جھہ کئی دی گۆت : ﴿ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ
الْأَعْلَى - فَيَجَا فِيرَعُونِي گۆتہ مللہ تی خو : ئەزم ئەو خودایئ ھەوہ یئ چو خودا
د سەر وی دا نەھەین ﴿ [النازعات : ۲۴] .

یہ عنی : فیرعہون ب ہندی رازی نہبوو کو ئەو ئیک ژ خودایئین وان بت ، بەلکی
گۆت : خودایئ ھەوہ یئ ژ ھەمی یان مەزنتەر ئەزم ! لەو دقیت تشتہک بیی من
ل وەلاتی ھەمی یئ چئ نہبت ..
بەرسفا مللہ تی چ بوو ؟

گۆتن : بەلئ ئەز بەنی وەہیہ وەکی تو دبببژئ ، ھەر چەندہ بیرا ھندەک ژ وان
دھات دەمی فیرعہون د زکی دەیکا خو دا ، بەلئ د گەل ھندی ژئ وان گۆت :
بەلئ ، خودایئ مە یئ مەزنتەر تویی .. وچو زرتەک دورست نابن ئەگەر بەری ھنگی
مللہتہ کئ سەر شوڕ نہبت !

بنەمالا موسای :

موسا پیغەمبەر - سلاف لی بن - کورئ عمران یہ ، ئەفہ نہ تشتہ کئ بەر گومانہ ؛
چونکی د ھەدیسە کا معراجئ دا یا (عەبدللاھئ کورئ عەباسی) ژ پیغەمبەری
- سلاف لی بن - فە گواستی ، ہاتی یہ : ﴿ شەفا ئیسرائئ ئەز د بەر موسایئ کورئ
عمرانی را بۆریم .. ﴾ (۲۸) .

و د تەفسیرا ئایەتا (۳۳) دا ژ سوورەتا (آل عمران) ئەوا تیدا ہاتی : ﴿ إِنَّ اللَّهَ
اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴾ ھندەک تەفسیران
دبببژن : مەخسەد ب عمرانئ بابئ موسایہ ، و (آل عمران - بنەمالا عمرانئ) موسا
وہاروون بوون ، و ئەو پیغەمبەری ژ دووندەھا وان ہاتینہ ھنارتن . (۲۹)

(۲۸) ئیمام موسلم فی ھەدیسئ فەدگۆھیزت .

(۲۹) وھندەکین دی دبببژن : مەخسەد یئ عمرانئ بابئ مەریہمیہ ، بابئ عیسای - سلاف لی
بن - ، و ھەزی بہ ببببژن : شەرفە کەرین تہوراتئ دبببژن : نافئ بابئ موسای (عمرام) بوو ، و نافئ
دەیکا وی (یۆکابد) بوو .

عمران ئیک ژ میرچاکین ئسرائیلی یان بوو ، بابئ بابئری وی - ل دویش گۆتتا
دیرۆکنشیسان - (لاوی) یئ کورئ (یەعقوبی) بوو ، وژنکا وی ژئ - وەکی
تہورات دبببژت - ھەر ژ بنەمالا (لاوی) بوو .

دەمی فیرعہونی بریار دای بچوبیکین ئسرائیلی یان یئ کور بئہ کوشتن وئەف
بریارہ ب جھ ہاتی ، دبببژن : دەستہ کا فیرعہونی گازندہ کرن وگۆتن : ب فی
دەست وداری چو زہلام د ناف ئسرائیلی یان دا نامینن بۆ مە بچنہ زباران و خولامینی یا
مە بکەن ، مەنا : ئەو کارین ئەو نوکە بۆ مە دکەن دقیت ئەم ب خو بکەین ، وئەفہ
تشتہ کئ ب زہمەتہ ..

دویمہ یئ رابوون داخواز ژ فیرعہونی کر کو ئەو سالہ کئ بچوبیکان بکوژن ئیکئ
نہ ؛ دا زہلام د ناف وان دا نہبریئ ، فیرعہون ل بەر یا وان ہات ، و ل وی ساللا
بچوبیک نہدھتتہ کوشتن خودئ کورہک دا عمرانئ نافئ وی کرہ (ہاروون) ، وژبلی
ہاروونی عمرانئ کچہ کا فاما ژئ ھەبوو نافئ وی (مەریہم) بوو .

بوونا موسای :

و ئەو ساللا خودئ موسا تیدا دایہ عمرانئ وژنکا وی ئەو سال بوو یا فیرعہونی
بچوبیک تیدا دکوشتن ، لەو مالا عمرانئ کەفتہ دەرافہ کئ زیندہ تەنگ ، دەمی نیشانین
حەملئ ل سەر ژنکا عمرانئ ئاشکەرا بووین ، وی خو ژ خەلکی فەدەر کر ؛ دا
سوحبەتا حەملئ وی نہ گەھتہ فیرعہونی وئیلچی یئین وی ، و دەمی ژفانی وی ہاتی ،
وی ھنارتہ ب دویش ھندەک ژنکین باوہری را دا ہاریکاری یا وی بکەن و بۆ بچوبیکئ
وی بنہ داپیرک ..

و پشٹی بچوبیکئ وی دەر کەفتی کور ئیکجار سەرین ری یان ل بەر بەرزہ بوون ،
وترسا وی ئەو بوو زہلامین فیرعہونی ب سەر سوحبەتا وی ھلبسن وی بچوبیکئ
وی ببہن فەکوژن .

خودئ دبببژت : ﴿ مە ئیخستہ سەر دلئ دایکا موسای : کو تو ب پشت راستی
شیری بدیئ ، وئەگەر تو ترسای مەسەلا وی ئاشکەرا بیت تو وی بکە د سندو فەکئ

دا وبهافئیره د نیلی دا ، بیی تو بترسی کو فیرعون وملله تی وی وی بکوژن ،
ول سهر دویرکهفتنا وی تو ب خهم نه کهفه ، هندی ئەمین ئەم دی کورپی ته
زفریننه نک ته ودی وی کهینه پیغمبەر .

مووسا د نیلی دا :

ودهمی دهیکا مووسای ترسای مهسەلا وی ناشکهرا ببت ، وپشتی وی زانی
ئیلچی یین فیرعون یین نیزیکی مالا وی دبن ، وئەو دی ئین مالا وی (تەفیش)
کەن ، وی ب وی (ئلهامی) کر یا خودی ئینیه سەر دلی ، وکورکی خو یی
بجویک کره د سندوقه کی دا وهافیته د نیلی دا ، وپیلین ئافی بجویک ب سندوق فه
د گهل خو بر ..

دلی دهیکی سهد ئواز گوئی ، ئایهت دبیژت : ﴿ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِعًا
إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - ودلی دایکا مووسای
وه لی هات ژبلی خهما مووسای وبهحسی وی ژ ههتر تشته کی دی یی ههبت قالا
بوو ، ونیزیک بوو ئەو ناشکهرا بکهت کو ئەو کورپی وی به ئەگەر مه دلی وی موکم
نه کربا ، فیجا وی صهبرکیشا وناشکهرا نه کر؛ دا ئەو ببته ژ خودان باوهران یین باوهر
ژ سوزا خودی دکهن ﴿ [القصص : ۱۰] .

وی نه زانی کانی ئاف دی رهحمی ب بجویکی وی بهت ووی گههینته جهه کی
تهنا ورحهت ، یان ژ ییلین هار دی وی د ناف خو دا نقو کەن ، لهو پشتی وی
زاروکی خو ب ئافی دا بهردای ، وی گۆته کچا خو یا فاما : ل دویف وی ههپره
کانی دی چ ب سهری وی ئیت ؟

کچکی فهرمانا دهیکا خو ب جه ئینا و ل دویف وی سندوقی چوو یا برایی وی
یی سافا تیندا ، و ژ دویرفه وی زیره فانی لی دکر ، و د گهل چوو ههتا وی دیتی
سندوق بهر ب قهسرا فیرعونیه فه چوو ، ئەفه چ بوو دهیکا وی کری ؟ وی دقیا
بجویکی خو ژ چاقین فیرعونیه وزهلامین وی دویر بکهت ، ئەفه وی ب دهستین
خو ئەو هنارته قهسرا فیرعونیه ؟

بهلی قهدهرا خودی تشته کی دی دقیا .. پیلین ئافی سندوق گههاندە نک قهسرا
فیرعونیه ئەوا دکهفته بهر لیفا ئافی ، ب چ رهنگ ؟

دبیژن : ل وی رۆژا دهیکا مووسای ئەو بهردایه د ئافی دا ، کچا فیرعونیه
د گهل خدام وبهردهسکین خو ل سهر لیفا نیلی بوون ، وان هند دیت سندوقه کا
بجویک د گهل پیلین ئافی یا ژوردا دئیت ، پاشی ئەو سندوق هیدی هیدی ب نک
وان فه هات ، تو دا بیژی ئیک ب دهست یی وی دئیت .. وان هندهک کەس هنارته
سندوقی دا ژ ئافی ههلینن وسهحکەنی کانی چ تیندایه .

ل مالا فیرعونیه :

قهدهرا خودی د کهن دا وهسا یا چهزکری چی گافا فساد وخرابکاری ژ هددی
دهرکهفت وزیده بوو ، ئەو ب خو (فایروسی) نه مانا خو د ناف خو دا هل دگرت ،
و ب خودان دکهت ، پاشی یی تی دجت ! چهند جارن مه دیتی به یان گوھ لی بوویه
گافا رۆژا زالمه کی دئیت کورسیکا وی ههتر ب وان دهستان دئیته دهرنشیفکرن یین
سپیده وئیشاران بو وی دهاتنه لیدان !؟

خودی بهری مووسای دا قهسرا فیرعونیه ؛ دا ئەو ب خو وی ب خودان بکهت ،
ئەو مووسایی سوهای دویمایه یا فیرعونیه دی ل سهر دهستی وی بت .. زهلامین
فیرعونیه سندوق ژ ئافی ههلانند .. دبیژن : کەسی بستییه نه کر سندوقی فه کەت ،
گوئن : ههتا ئەم دبهینه نک خاتوینی .

پشتی ئەو زفرینه قهسری وان سندوق بر وچوونه نک ژنا فیرعونیه ، خاتوینا
قهسری یا مهزن (۳۰) ، وسوحهتا خو بو فه گپرا ، وی سندوق فه کر دیت بجویکه کی
سافا و دیم گهش وجوان یی تیندا ، کهیف وی گهلهک ب فی بجویکی هات ورهحما
وی چوویی ، لهو دهمی فیرعونیه زفری به مال وسوحهتا بجویکی زانی ، وپریار دای
ئەف بجویکه بیته کوشتن ، ژنکا وی بهره فانی ژ بجویکی کر وگوت : وی

(۳۰) د هددیسین دورست دا هاتی به کو ئافی وی (ناسیا) بوو ، و د هندهک ریوایهتان دا هاتی به
کو ئافی بابی وی (موزاحم) بوو ..

نه كوژن ، بهلكي فايدي مه تيډا بت ، يان هم وي بو خو بكهينه كور .. فيرعونى داخووا وى بو ب جه ئينا ونه زاروك هيتا ساخ ، ودهستويرى دايبى كو نهو وى د قهسرى قه ب خودان بكهت .

رامانا نافي موسى :

پشتى في چهندي وان فيا نافه كي بدانه سهر في بچويكى ، و ل دويش ريوايه تا تهروراتى كچا فيرعونى نافي في بچويكى كره : (موسى) وپهيفا موسى د زمانى وان دا ب رامانا وى تشتى دئيت يى كو مروف ژ نافي هه لينت .^(۳۱)

زفراندنا موسى بو نك دهيكاي :

گافا بوويه دهيمى شيردانا بچويكى ، بچويكى كره گرى ، هندی هاتنى كو نهو شيرى ژنكه كى ل قهسرى بخوت ، وى نهخوار ! خودى د قورئانى دا دبیت : مه ل سهر موسى حرامكر نهو شيرى ژنكه كى بخوت حهتا هم وى نهزقپينه نك دايكاي ..

خاتوين پيغه مهحتل بوو ، نهزاني دى چ چارهى بو في زاروكى بينت ، دويماهى يى وى ژ هندهك خدامان خواست نهو وى بهن و بچنه ناف باژپرى سهكهنه ژنكه كى شيرى بدهتى بهرانهر كرى يه كا باش ، بهلى تشتى غهريب نهو بوو وى زاروكى شيرى چو ژنكا نهخوار ، ل وى دهيمى خويشكا موسى ب سهر وان خدامان هلبوو وى دزاني سوحهتا في زاروكى چي يه ، لهو وى گوتته خدامان : نهز ماله كى نيشا ههوه بدهم كو نهو وى باش ب خودان بكهن و شيرى بدهنى ، و د گهل وى ب پهحم بن ؟

وان گوت : نهري ..

خويشكا موسى نهو دانه دويش خو وبرنه مال ، گافا نهو گههشتينه مالا دهيكاي موسى ووان موسى دايه في ، ئيكسه وى دهفي خو هافيتته پاخلى و شيرى وى خوار ، خدام زقپينه قهسرى و مزگيني دا خاتوينى كو وان ژنكهك ديت شيرى بدهته

(۳۱) سفر الخروج ۲ / ۱۰ .

موسى ، خاتوينى گوت : ههري بيژنى بلا بيتته قهسرى ل نك مه ؛ دا ههر جار شيرى بدهته زاروكى مه ..

دهيكاي موسى ل بهر نههات ، وى نهذقيا د (جهووى ئيشهوى) يى مالىن مهزن دا بژيت ، وى گوتته خدامان : نهز ژنهكا خودان مال وعيالم ، ونهز نهشيم مالا خو بهيلم ، نهگهر ههوه بقت نهز دى زاروكى ههوه ب خودان كهه بهلى ل مالا خو .

دهيمى وان گوتتا ژنكا عبرانى گههاندى يه ژنا فيرعونى ، ژنا فيرعونى ل بهر هات .. و ب في رهنگى خودى موسى زفرانده نك دهيكاي وى ؛ دا نهو بزانت كو خودى سوزا خو ههر ب جه دبنت .

موسى ب شيرى دهيكاي خو يا خودان باوهر هاته ب خودانكرن ، وههر ههيام ههيام ژنا فيرعونى نهو دئينا نك خو ، حهتا موسى فاما بووى ، پشتى هاتى يه شيرقه كرن ، خدامان نهو زفرانده قهسرى ل نك (ناسيائى) نهوا ب رهنگه كى نازك وجوان نهو ب خودانكرى ، حهتا بوويه نيغ زهلام !

گونهها موسى :

موسى ل مالا فيرعونى هاته ب خودانكرن حهتا مهزن بووى و بوويه زهلام ، ونهگهر پسيار بيتته كرن : نهري ل وى دهيمى خهلكى دزاني كو موسى مروقه كى ئسرائيلى يه يان نه ؟ دى بيژين : چو بهرسف ل سهر في پسيارى نه د قورئانى ونه د حهديسان دا نههاتينه .. وههر چاوا بت موسى ل مالا فيرعونى مهزن بوو حهتا بوويه زهلامه كى تمام ، و موسى ل في دهيمى د ناف خهلكى ههيمى يى دا ب زانين وتيگههشتن و جاميرى يى هاته ناسين ..

رژه كى ل دانى نيغرو دهيمى حهتاف دشارييت وكولان ژ مروقان قالا دبن ، موسى ب دزى قه هاته ناف باژپرى ، ژ كيغه دهات ؟ نزا .. بهلكى ژ قهسرا فيرعونى نهوا دكهفته بهر پهري باژپرى ، هات ديت ههفر كى يا دو زهلامانه : ئيك ژ وان ژ مللهتى موسى بوو ، ژ ئسرائيلى يان ، ويى دى قبطى بوو ، ژ مللهتى فيرعونى ، نهوى قبطى دقيا تهعدايى يى ل يى ئسرائيلى بكهت ، لهو زهلامى ئسرائيلى داخووا

ھاریکاری یی ژ مووسای کر دژی نه یاری خو .. و ل فیرو د ناقبەرا دو کفانان دا دی بیژن : ئەری بۆچی زەلامی ئسرائیلی ھەوارین خو گەھاندنە مووسای ؟ ئەگەر ھنگی مووسا ھیشتا ل مالا فیرعەونی بت چاوا زەلامی ئسرائیلی دی داخووازا ھاریکاری یی ژئ کەت ؟ یان تو بیژی : بەرەقانی یا مووسای ژ ئسرائیلی یان خالین وی یین شیرى - ئەگەر ھنگی وی نه زانییت ژئ کو ئەو ب خو ئسرائیلی یە - تشتە کئ ھندی بە لاق بت ھەتا زەلامە کئ ئسرائیلی ل سەر جادەییە کئ ھەوارین خو بگەھیتئ ؟ بە لکی !

بشتی زەلامی ئسرائیلی ھەوارین خو گەھاندینە مووسای ، یینا مووسای ژ فی دیاردا ھەر رۆژ گەلەك جارەن رۆی دەت تەنگ بوو ، بۆچی مصری ب فی رەنگی تەعدایی یی ل ئسرائیلی یان دكەن ؟ مووسای کولمەك ل زەلامی قبطی دا ، و ژ بەر ھیزا وی یا دژوار ئەو زەلام د جھ دا مر ، و ھەر چەندە ئەو زەلامی مصری مرۆقە کئ کافر ژئ بوو ، و مەخسەدا مووسای ب فی کولمی ئەو نەبوو وی بکوژت ، بە لئ د گەل ھندی ژئ دەمی مووسای ئەو کوشتی گۆت : ئەف کارە ژ پالدانا شەیطانی بوو ، ئەوی کەربین من فەکرەن ھەتا من کولم دانایی و ئەو مری ، ھندی شەیطانە بۆ عیالی نادەمی دوژمنە ، وان ژ ریتکا راست لاددەت ، ونەیارەتی یا وی بۆ وان یا ئاشکەرایە .

و مووسای گۆت : خودایی من ، من زۆرداری ل نەفسا خو کر ب کوشتا وی نەفسا تە فەرمان ب کوشتا وی ل من نەکری فیجا تو وی گونەھی بۆ من ژئ بیە . خودایی من ، ژ بەر وی قەنجی یا تە د گەل من کری ب وەرگرتنا تۆبی و گونەھ ژبیرنی و قەنجی یین مەزن ، ئیدی ئەز بۆ کەسی نابمە پشتمەقانی گونەھ و تاوانا وی . سو ھەتا کوشتا زەلامی قبطی ل مصری بە لاق بوو ، کەسی نەزانی کئ ئەو کوشتی یە ؛ چونکی ل وی دەمی ژ مووسای و وان ھەردو زەلامان پیقەتر کەس ل ویری نەبوو ، ئیک ھاتە کوشتن و ئیک ما ، یەعنی : شادەك ل سەر گونەھا وی ھەبوو ، لەو دلئ مووسای ب ترس کەفت .

زانایی ناقدار (ئبن کەثیر) دیژت : « فیرعەونی ھنگی نەدزانی مووسا ژ بەنی ئسرائیلی یانە بە لئ مووسای ب خو ئەف راستی یە دزانی ، لەو ترسا مووسای ئەو بوو فیرعەون و زەلامین وی ب فی کاری وی بحەسیین و تەحقیقی پی بکەن و بزانی مووسا ژ ئسرائیلی یانە ، فیجا ئەو نەخۆشی یی بگەھیننە وی .. » .

لەو مووسا ل باژیری ب ترس کەفت و گوھی وی مال خەلکی کانئ دی چ بەحسی وی زەلامی کوشتی کەن ، رۆژا د دویف دا دیسا مووسا ھاتە باژیری ووی دیت ھەقالی وی یی دوھی یی شەری قبطی یە کئ دی دکەت ، و جارەکا دی یی ھاریکاری یی ژ وی دخوازت ، مووسا ب نک فە چوو و لئ خوړی و گۆتی : ھندی تویی تو مرۆقە کئ زیندە دەسەرداچوویی ، و بەرزەیی یا تە یا ئاشکەرایە . پاشی دەمی مووسای قیای دربەکی ل زەلامی قبطی بدەت ، ئەوی ئسرائیلی ھزرکر مووسای دقیت دربەکی ل وی بدەت ، لەو وی گۆتی : ئەی مووسا ! ما تە دقیت من ژئ بکوژی وەکی دوھی تە زەلامەك کوشتی ؟ ب راستی تە دقیت د عەردی دا بیە زرتە کە کئ کوتە ککار ، و تە نەقیت تو ژ وان بی یین چاک یی د ناقبەرا خەلکی دا دکەن !

گافا زەلامی قبطی ئەف گۆتە ژ یی ئسرائیلی گوھ لی بووی ، بازدا دا فی زانینا نوی ب دەست کەفتی زوی بگەھیتنە فیرعەونی :

– ئەی فیرعەونی مەزن ! من زانی کئ دوھی ئەو زەلامی مە کوشتی یە .. مووسا ، ئەوی تە د مالا خو دا ب خودانکری دوھی سەرا ئسرائیلی یەکی زەلامە کئ مە یی کوشتی ، و نیزیك بوو ئەفرۆ من ژئ سەرا ئسرائیلی یەکی بکوژت . ئەف خەبەرە ل دلئ فیرعەونی نەخۆش ھات ، لەو د گافی دا کۆنگری خو گریدا و بریار دا مووسا بیته کوشتن ؛ دا چو کەسپن دی ب فی رەنگی بستە نەبت ، بە لئ خودئ مرۆقەك ھەر ژ جفاتا فیرعەونی بۆ مووسای (موسەخخەر) کر ، وی ب لەز خو ب مووسای را گەھاند و گۆتی : ئەی مووسا ، ھندی مەزین مەلەتی فیرعەونینە دان و ستاندنی یین دکەن دا تە بکوژن ، فیجا تو ژ فی باژیری دەرکەفە ،

هندى ئەزم ئەز بۇ تە ژ شىرەتكارانم ودلى من يى ب تەفە . موساى شىرەتا وى ب جھ ئىنا ، بەلى ئەو كىشە بچت ؟

موسا ب ترس قە ژ باژىپىرئ فىرعەونى دەر كەفت .. گوھى وى لى بوو هندەك وى بگرن ، ووى دوعا ژ خودى كر كو ئەو وى ژ مللەتى زۆردار رزگار بكت .

موسا ل باژىپىرئ مەدەين :

موسا ژ مصرى دەر كەفت و ب لايى رۆژھەلاتى قە چوو ، ژ دەشتا (سىنائى) دەر باس بوو ، و گەھشتە ژىرىيا ولاتى شامى ، ل نىزىكى باژىپىرئ مەدەينى ، ئەو باژىپىرئ بەرى هنگى ب نىزىكى سى سەد چار سەد سالان خودى پىغەمبەرى خو شوعەيب بۇ ھنارتى .. (۳۲)

ودەمى موساى قەستا مەدەينى كرى و ژ بن دەسھەلاتا فىرعەونى دەر كەفتى وى گۆت : بەلكى خودايى من بەرى من بەدەتە چىترىن رىكى ، و گاڤا ئەو گەھشتى بە سەر ئاڤا مەدەينى وى كۆمەكا مرقان ل وىرى دىت وان پەزى خو ئاڤ ددا ، و ژ وان وىقەتر وى دو ژنك دىتن وان خو ژ خەلكى قەدەر كر بوو ، و پەزى خو ئاڤ نەددا ؛ چونكى ئەو دىبى ھىز بوون و وان نەدقيا ململانى د گەل زەلامان بكن ، و بەرى وان لى بوو ھەتا پەزى خەلكى خلاس بىت ، دا پاشى ئەو ژى پەزى خو ئاڤ بدەن ، قىجا دەمى موساى - سلاف لى بن - ئەو ب وى رەنگى دىتىن دلى وى ما ب وان قە ، و گۆتى : ھەو ھىرە ؟ وان گۆت : ئەم ململانى د گەل زەلامان ناكەين ، و ھەتا خەلك ژ ئاڤدانى خلاس نەبت ئەم نەشىين پەزى خو ئاڤ دەين ، و بايى مە پىرەمىرەكى ب ئاڤ سال قە چوويىيە ، ئەو نەشىيت پەزى ئاڤ بدەت ؛ چونكى يى مەزن وى چارەبە .

موساى ژ قى كارى وان زانى ئەو ژ بنەمالەكا پاقتر و بژووين ، لەو وى پەزى وان بو ئاڤدا ، دىپىن : ھەلانەكى مەزن ھەبوو كۆمەكا زەلامان ئەو رادكر ددانا سەر دەرئ بىرى ، گاڤا شقانان پەزى خو ئاڤ ددا وان ئەو ھەلان ددانا سەر دەرئ بىرى ، ئەو

(۳۲) سەرھاتىيا شوعەيبى و مللەتى وى د پشكا ئىكى دا ژ قى كىيى دا قە گىپرايە .

ھەردو كچك دا چن ئەو ئاڤا ژ بەر وان ماى دەنە پەزى خو ؛ چونكى ئەو نەدشيان ھەلانى ژ سەر دەرئ بىرى راکەن ، گاڤا موساى پسيارا وان كرى : ھوين بۇچى ل قىرىنە ؟ وان ژ پاقزىيا خو قيا مەسەلى بۇ وى روھن بكن :

ئەى زەلام ! ئەم نە ئەوين يىن شۇلى زەلامان بكنەين ، بەلى مەجبوورىيە ، مە كەسى خو نىنە و بايى مە پىرەمىرەكى ب ئاڤ سال قە چوويىيە .

گاڤا موساى چىرۇكا وان زانى ، دىت يا فەرە ل سەر وى ئەو ھارىكارىيا قان ھەردو كچكان بكت ، لەو ئەو ب نك بىرى قە چوو ، ووى ب تنى ئەو ھەلانى مەزن راکر و پەزى وان كچكان ئاڤدا ، پاشى چوو بەر سىبەرا دارەكى و گۆت : خودايى من ، هندى ئەزم ھەر باشىيەكا تو بگەھىنىيە من ھەر چ بت ئەز يى پىتقىمە .

ل مالا پىرەمىرى :

دىپىن : كچكەكى ژ ھەر دووان گوھ ل دەنگى موساى بوو دەمى وى دوعا بو خو ژ خودايى خو كرى و گۆتى : ئەزى پىتقىمە ، لەو وى زانى ئەف مرقە كەسەكى غەربە ونە خەلكى قى جھىيە ، گاڤا زقربىنە مال ، بايى وان ژ ھاتنا وان يا زوى عەجىبگرتى بوو ، وان چىرۇكا خو د گەل وى زەلامى بيانى بو بايى خو قە گىپرا ، گاڤا پىرەمىرى ب سوحبەتا وان زانى ، گۆتە كچەكا خو : ھەرە بىژى بلا بىتە مالا مە ؛ دا ئەم ژى ھارىكارىيا وى بكنەين ژ بەر وى ھارىكارىيا وى بو ھەو ھەو كرى .

ئىك ژ ھەردو كچىن وى چوو ، و ب شەرم قە ب نك موساى قە چوو ، و گۆتى : بايى من يى داخووازا تە دكەت دا كرىيا ئاڤدانا تە بو پەزى مە بدەتە تە .

موسا د گەل وى چوو مالا وان ، و دىپىن : موساى ؛ دا كو سومەتا وى پپارىتت ، گۆتى : ئەز دى بەرى تە چم ، گاڤا تە دىت من رىكا خو خەلەت كر بەر كەكى ب وى لايى دا بەھافىژە يى مالا ھەو لى ، دا ئەز رىكا خو دورست بكم ، ھەر چاوا بت موسا گەھشتە مالا پىرەمىرى ، و دەمى ئەو ھاتىيە نك بايى پىرەمىرى ووى چىرۇكا خو د گەل فىرعەونى و مللەتى وى بو قە گىپراى ، بايى كچكى گۆتە

وی : نه ترسه تو ژ فیرعهونی وملله تی وی یی زوردار رزگار بووی ، وان چو دهسهلات ل سهر عهردی مه نینه ، ودهستی وان ناگهته ته .

ول قیری مه دقیت بیژین : هندهك كهس هه نه هزر دكهن كو ئەف پیره میره شوعهیب پیغه مبهو بوو ، بهلی - وه کی مه د سهرهاتی یا شوعهیبی ژی دا ناشکهره کری (۳۳) - شوعهیب ل دهمه کی نیژیکی دهمی لووطی هاتبوو هنارتن ، و د نافهرا لووطی وموسای دا نیژیکی چارسه د سالان هه نه ، لهو تشته کی بهرعهقل نینه ئەف پیره میره شوعهیب بت . (۳۴)

موسا وخزمایینیا پیره میری :

موسا هه یامه کی ب میثانداری ل مالا پیره میری ما ، بهلی موسای ژی دزانی وخه لکی مالی ژی کو مانا وی ب فی رهنگی د مالی دا تشته کی بهروه خته ، وچونکی ههر دووان پیتفی ب ئیک هه بوو : موسای ب مالی ؛ چونکی یی بی ماله ، و مالی ب موسای ؛ چونکی یا بی سه میانه ، ئیک ژ خه لکی مالی کو کچه کا پیره میری بوو گۆته بابی خو : بابو ، تو فی زهلامی ب کری بگره دا شقانی یا پهزی ته بکته ؛ چونکی شقانی ژ هه می یان چیتر تو بگری نهوه یی ل سهر پاراستنا پهزی ته یی ب هیز بت ، ویی نه مین ودهسپاک بت دا تو ژ خیانه تا وی یی پشت راست بی .

و ژ (عهبدللهی کوری عهباسی) دئیتته فه گوهاستن ، دبیژت : هنگی بابی وی گۆتی : تو چ دزانی کو موسای بی ب هیز ودهسپاکه ؟ وی گۆت : یی ب هیزه چونکی رۆژا وی پهزی مه ئاقدای نهو شیا ب تنی وی حه لانی راکهت یی نهه دهه

(۳۳) برینه پشکا ئیکی ژ فی کتیبی بهر پهری ۱۴۸ .

(۳۴) تهورات دبیژت : ئەف پیره میره کاهنی مه دیه نی (مدیانی) بوو وناقئ وی ره عؤنیل بوو (سفر الخروج ۲ / ۱۸) ، ول جهه کی دی دبیژت : ناقئ وی (یه تروون) بوو (سفر الخروج ۳ / ۱) ! و ژ هندهك صهحابی وتابعی یان دئیتته فه گوهاستن کو ئەف پیره میره ژ بنه مالا شوعهیبی بوو ، وه کی (ئبن کثیر) فه دگوهیژت .

زهلامین دئینی هه تا دشین راکه ن ، ویی نه مینه چونکی رۆژا ئەز چوویم من نهو داخواز کری به مالا مه وی گۆته من : ئەز دی بهرا ته چم ، وهه ر گاڤا من ریکا خو خه لهت کر بهر که کی بهافیزه لایی دورست دا ئەز لی بچم .

گاڤا پیره میری ئەف گۆت نا کچا خو گوھ لی بووی ، موسا پتر د چافین وی دا مهزن بوو ، بهلی چونکی وی دزانی مانا جحیله کی زوگورد د مالا وی دا و نهو خودانی دو کچین ل شوی یا تشته کی نه یی دورسته وی قیا (شهرعیه تی) بده ته مانا موسای ل مالا وی لهو گۆتی : من دقیت ئیک ژ فان ههر دو کچین خو بدهمه ته ، بهران بهر هندی کو تو ههشت سالان شقانی یا پهزی من بکهی ، ژ خو نه گهر ته کر نه دهه سال نهو قهنجی به که ژ نک ته ، ومن نه قیت ل سهر ته ب زهحمهت بیخم وبکهمه دهه سال ، و نه گهر خودی حهز بکته تو د وهفاداری وهفالی نی یی دا دی من ژ چاکان بینی .

موسا ل بهر هات لهو گۆتی : ئەف عه قدا هه یا ته گۆتی د نافهرا من وته دایه ، هه چی دهمی ئەز پیک بینم ژ ههر دو ده مان (چ ههشت سال بن چ دهه) نهو من حهقی ته ب دورستی پیک ئینا ، و تشته کی زیده تر ژ من نائیته خواستن ، وخودی ل سهر گۆت نا ئەم دبیژین وه کیله ، نهو مه دینت و دزانت کانی ئەم ل سهر چ پیک هاتینه .

و ب فی رهنگی موسای ئیک ژ ههر دو کچین وی بو خو هلبژارت (۳۵) وموسا بو زاقایی وی ، ودهه سالان شقانی یا پهزی وی کر ، وپشتی عه قدا وی د گهل خه زویری وی ب دویمای هاتی وی قیا بزقریته وه لاتی خو ، و دبیژن : هنگی ژ یی موسای گه هشتبوو چل سالی یی .

هلبژارتنا موسای بو پیغه مبهری نیی :

دهمی پیغه مبهری خودی موسای - سلاف لی بن - ههر دهه سالیین شقانی یی بو خه زویری خو پیک ئینان ، و نهو ب عه یال فه زقاری به مصری مهزنترین سهرهاتی

(۳۵) تهورات دبیژت : ناقئ وی کچکی یا موسای بو خو هلبژارتی (صه ففوورا) بوو . (سفر الخروج ۲ / ۲۱) .

د ژینا خو دا موسای دیت : سهرهاتی یا هلبژارتنا وی بو پیغه مبه رینی یی ب رهنکه کی ئیکسه ژ لایی خودی فه .

دهمی موسا گه هشتی یه دهفرا (سینائی) ونیزیکی چیایی طووری بووی ، شهقی ب سهر عهردی دا گرتوو ، دنیا سپ وسه قه م بوو ، موسا وعیالی خو ژ چیای دهرباس بوونه لایی رونا قیای ، و چونکی موسا ب ریکی یی شاره زان نه بوو ری ل وی بهرزه بوو ، ووی نه زانی دی ب کیژ لایی دا جت ، ل سهر ملی خو یی راستی زفپی بهری وی ب چیای کهفت ، ناگره که هاته بهر چافان ، موسای گوته بچویکین خو : کانی راوهستن نه زی ناگره کی ژ لایی طووری فه دینم ؛ بهلکی نه ز خه بهر کی بو هوه بینم ، یان بهلکی نه ز هنده که ناگری بو هوه بینم دا هوین خو بی گهرم بکن . ودهمی موسا ب نک ناگری فه هاتی وی دیت ناگری ژ داره کی بلند دبت ، ل وی گفاندی دکفته رونا قیای چیای ل هندافی نهالا (طووی) ، ل دهسپکی وی هزرکر ناگری بی بهر بوویه داره کی ، ب نک فه چوو ، چهند گافه کان نیزیکی بوو ، سههمی سهری وی گرت ..

– نه فه چیه ؟

– ههر وه کی رونا هی یه نه ناگره ؟! نه گهر نه پا بچی دار نا سوژت ؟ چهند ناگری ژی بلند دبت که سکا تی یا داری یا زیده تر لی دئیت ؟ نه فه چیه ؟

گافا موسا گه هشتی یی ، خودی ب خو – ب همی مه زنی یا خو فه – گازی وی کر : « نهی موسا ، هندی نه زم نه ز خودی مه خودایی همی چیکری یان .. » قه درگرتنه کا مه زن بوو ، نه ب تنی بو موسای ، بهلکی بو نفسی مرؤفی همی یی ، خودی ژ بانین بلند بیته که رهمی وعه بده کی خو باخیت ، نه کاره کی بچویکه .

« نهی موسا نه ز خودایی ته مه ، قیجا تو بو خو ناماده کرن بو ناخافتنا د گهل خودایی خو ، خو پیخواس بکه و پیشفه وهره ، تو یی ل جهه کی پیروژ .. نهی موسا من تو بو په یاما خو یی هلبژارتی ، قیجا تو گوهر بده وی تشتی بو ته ب وحی ژ نک من دئیت : هندی نه زم نه ز نه خودامه یی ژ من پیقه تر ب دورستی بهرستن بو

که سی دی نائیته کرن ، چو هه فیشک من نین ، قیجا تو بهرستنا من ب تنی بکه ، و تو نفیژی بکه وبه حسنی من ب تنی تیدا بکه . هندی نه ز ده مه یی مرؤف پشتی مرنی تیدا رادبن ههر دی نیت ، نیزیکه نه ز وی ده می ژ خو ژی فه شیرم ، قیجا چاوا خه لک دی زانن ؛ دا ههر نه فسه ک ب وی کاری د دنیا یی دا کری ژ باشی و خرابی یان بیته جزادان . قیجا - نهی موسا - بلا نه ز کهس ته ژ باوهری نینانا ب فی ده می پاشفه لی نه دت یی باوهری یی نه نینای ، ودویکه فتنا دلچوونین خو کری ، ودره و ب قیامه تی کری ، نه گهر تو دی تیچی .. » .

پاشی بهری خودی (ته کلیفا مه زن) ل وی بکهت ، و بیژتی : ههره قه ستا فیرعه ونی بکه ، ودا نه ز بو وی بهرچاف بکهت کو چو تشت ل بهر وی ناسی نابن وهره تشته کی وی قیا نه ز وی دکهت بلا چهند یی غه ریب ژی بت ، خودی گوتی : « نهو چی یه د دهستی ته یی راستی دا نهی موسا ؟ » .

موسای گوت : نهو گوپالی منه ، ده می نه ز ب ریقه دچم نه ز وی ددهمه بهر خو ، و نه ز بهلگان بو په زی خو بی دوه رینم ؛ دا بچهرن ، و هنده که مفایین دی ژی بو من تیدا هه نه .

خودی گوته موسای : « تو گوپالی خو بها فیژه .. » .

نینا موسای نهو هافیته عهردی ، و د گافی دا نهو بوو ماره ک و ب ریقه چوو . موسا ژ فی چهندی عه جیگر تی بوو ، وترسه کا مه زن د دلی وی دا پهیدا بوو ، لهو پاشپاشکی زفپی و خو ژ وی ماری دویرکر و قیا برهفت .. خودی گوتی : « وی ماری بگره ، وژی نه ترسه ، نه م دی جاره کا دی وی کهینه گوپال ، و تو دهستی خو بکه د بن چهنگی خو فه نهو دی دهر کهفت سپی وه کی بهفری بیی چو نه خو شلی لی بن ؛ دا نهو بو ته بیته نیشانه کا دی . مه نهو چهنده کر ؛ دا نه م ژ وان نایه تین خو یین مه زن نیشا ته بدهین یین دبنه نیشان ل سهر شیان وده سهه لاتا مه یا مه زن ، و دورستی یا پیغه مبه رینی یا ته » .

پشتی خودی ئەف هەردو موعجزە نیشا پیغەمبەری خو موسای داین گۆتی :
« ئەی موسا ، هەرە نك فیرعهونی ؛ چونکی ئەو یی ژ پی خو دەرکەفتی وبی
ئەمری یا خودایی خو یا کری ، هەرە بەری وی بدە تەوحید و پەرستنا خودی » .

موسای گۆت : خودایی من ، من مرقهك ژ مللهتی فیرعهونی یی کوشتی و ئەز
دترسم ئەو ژی من پیش ویشە بکوژن ، و برایی من هاروون ژ من ئەزمان رەهوانترە ،
فینجا تو وی ژی د گەل من بهنیرە دا ئەو من راست دەر بیخت ، و دا ئەو پیش من قە
وی تشتی بیژت یی من دقیت بو وان ناشکەرا بکەم ، هندی ئەزم ئەز دترسم ئەو من
درهوین دەر بیخن دەمی ئەز دبیژمی : ئەز پیغەمبەرە کم بو هەو هاتیمە هنارتن .
خودایی من ، تو سنگی من بو من فرەه بکە ، و کاری من ل بەر من ب ساناهی بیخە ،
وتو ئەزمانی من ب گۆتتا رەهوان بەردە ؛ دا ئەو د گۆتتا من بگەهن .

خودی گۆتی : « ئەم دی داخووا تە ب جە ئینین ، ودی تە ب برایی تە ب هیز
ئینین ، ودی هیجەتە کێ ل سەر فیرعهونی و مللهتی وی دەینە هەو فینجا ئەو نەشین
چو خرابی یی بگەهینە هەو . هوین هەردو - ئەی موسا و هاروون - و هەچی یی
باوەری ب هەو ئینای دی یین سەرکەفتی بن ل سەر فیرعهونی و مللهتی وی ؛ ژ بەر
نایەتین مە و ئەو حەقی یا د گەل هەو دا » .

و ژ فی دان و ستاندنی دو مەسەلە بو مە ناشکەرا دین :

یا ئیکس : موسا پیچە کێ د ناخفتنا خو دا قەدما ، و ئەزمانی وی یی رەهوان
نەبوو ، و د ئەگەرا فی چەندی دا دبیژن : دەمی موسا هیشتا یی ساڤال قەسرا
فیرعهونی ، ژنا فیرعهونی یاری بو دکرن و ئەو دهلاییت ، فیرعهون ب رەخ وی قە
بوو ، ئینا وی موسا کرە د کۆشی دا ، موسای رپهین وی کیشان ، فیرعهون
عەسەبی بوو ، و گۆتە هندی زێرە فانی خو : وەرن فی بچویکی بکوژن ، ژنا
فیرعهونی مەهدەر بو موسای کر و گۆت : یی بچویکە قەسپی و پەلسی ژیک جودا
ناکت . فیرعهونی گۆت : باشە ئەم دی وی جەربینین ، و گافا وان پەلەک و قەسپەک

داناینه بەر موسای ، موسای دەست دا پەلسی و کرە د دەفی خو دا . ژ بەر فی
چەندی ئەزمانی وی گران بوو .

یا دعوون : بەری موسا ژ مصری برهقت دزانی وی برابەک هەبوو ، و نافی وی
هاروون بوو ، لەو وی داخووا ژ خودی کر کو برایی وی ژی د گەل وی بکەتە
پیغەمبەر ، و خودی داخووا وی ب جە ئینا وەحی بو برایی وی ژی هنارت .

موسا ل کۆچکا فیرعهونی :

پشتی موسا ژ طوری زقپی بە قە ، ئەو د گەل عەیالی خو زقپی مصری ،
ب چ رەنگ ؟ و گافا گەهشتی بە مصری کیفە چوو ؟
قورئانی پەردە ژ سەر فی ئیکی رانە کری بە .. دبت ئەو زقپیتە مالا خو ، ل نک
برایی خو هاروونی ؛ دا سوحبەتا قاصدی یا خو ووی بو نک فیرعهونی بو وی
قەگپرت .

قورئان ئیکسەر بو مە بەحسی موسای و هاروونی دکەت دەمی ئەو ل کۆچکا
فیرعهونی نامادە بووین ..

کۆچک یا تژی بوو ژ مەزن و کەنکەنن مصری ، هەقالین فیرعهونی یین نیتیک ،
ل سەری دیوانی فیرعهون ل سەر عەرشی خو یی مەزن .. یی بچویک بوو ، یی
مەزن د چاقین خەلکی دا ، ویی بچویک د چاقین موسای و هاروونی دا ، فیرعهون
یی رۆینشتی بوو و (بویکین لاستیکی) ب سەرکاتی یا (هامانی سەرۆک وەزیر)
هەمی د بن فیرعهونی دا درۆینشتی بوون ، پشتی موسا و هاروون ب ژۆر کەفتین
ئیکسەر دان و ستاندنی د ناقبەرا هەردو لایان دا دەست یی کر ، و سوورەتا
(الشعراء) ژ قورئانا پیروژ وی دان و ستاندنی ب فی رەنگی بو مە قەدگۆهیزت :

موسای و هاروونی گۆتە فیرعهونی : هندی ئەمین ئەم ژ نک خودایی هەمی
چیکری یان قە بو تە و مللهتی تە یین هاتینە هنارتن : کو تو ئیسرائیلی یان بەردە ؛ دا
ئەو د گەل مە بچن .

ئەف كارە ل بەر فیرعهونی یی ب ساناهی نەبوو ، ئەو ئسرائیلییان بەردەت دا ئەو د گەل مووسای وھاروونی بچن ، ئەفە کارەکی ب ساناهی نینە ، ئەگەر ئەو چون پا کی دئ خولامینییا قبلییان کەت ؟ پشتی هنگی فیرعهون ئەو یی دبیژتە خەلکی : ئەزم خودایی ھەو یی مەزنتەر ، فێجا چاوا ئەفرۆ مووسا بیت وگومانی بۆ خەلکی د فئ مەسەلا مەزن دا چئ بکەت ؟ وموسا کی یە ؟ ئەو یی فیرعهونی ب خو د مالا خو دا ب خودان کری !

فیرعهونی فیا بیرا مووسای ل فئ چەندئ بینتەفە ؛ دا وی کیم بکەت ، لەو وی ب منەت فە گۆتە مووسای : ئەری ما مە تو د مالا خو دا ب زارۆکینی ب خودان نە کری ، وتو چەند سالەکان ژ زییی خو د بن چاقدیرییا مە دا نەبووی ، وتە ب کوشتنا زەلامەکی ژ مللەتی من تاوانەک کر دەمی تە دربەک لی دای ، وتو ژ وان بووی یین قەنجییا من ژ بیرکری وکوفر ب خودایینییا من کری ؟ (٣٦)

مووسای بەرسقا فیرعهونی دا وگۆت : من ئەو کریا تە گۆتی بەری خودئ وەحیی یی بۆ من بەنیرت ، ومن بکەتە پیغەمبەر ، فێجا ئەز ب رەفین ژ مالا ھەوە دەرکەفتم وچوومە مەدیەنی ، دەمی ئەز ژ ھەوە ترسایم کو ھوین پیش وی کاری فە یی بئ دەستی من کری من بکوژن ، ئینا خودایی من ژ قەنجییا خو پیغەمبەرینی وزانین دا من ، وئەز کرمە ژ پیغەمبەران . وما تو وی خودانکرنی یال مالا تە ل سەر من دکەبە منەت وتە ئسرائیلی بۆ خو یین کرینە بەنی تو کورپن وان دکوژی وژنن وان زیندی دەیلی ؟

فیرعهونی گۆتە مووسای : وخودایی چیکرییان یی تو دبیژی تو پیغەمبەری وی یی کی یە ؟

(٣٦) ژ فئ گۆتە فیرعهونی دئیتە زانین کو ئەو فیرعهونی مووسا د مالا وی دا ھاتی یە ب خودانکرن ، وئەوی مووسا بۆ ھاتی یە ھنارتن ئیک بوون ، نە وەکی تەورات دبیژت کو ئەو دو فیرعهون بوون .

مووسای گۆت : ئەو خودان وپیشەبەری عەسمانان وەردی وھەر تشتەکی د ناقبەری دایە ، ئەگەر ھوین ب وی چەندئ دخودان باوہرن ، باوہری یی بینن . فیرعهونی - دا ھەماسا خەلکی دیوانئ بنازرینت - گۆتە وان مەزنین مللەتی خو یین ل دۆر وی : ئەری ھەوە گوہر ل گۆتە مووسای یا عەجیب نینە کو خودایەکی دی ژبلی من ھەبە ؟

مووسای گۆت : ئەو خودایی ئەز بەری ھەوە دەمی ئەو یی ھوین وبایین ھەوە یین یەکی ئافراندین ، فێجا چاوا ھوین پەرستنا چیکری یەکی وەکی خو دکەن ، وبایین وی ژ ی وەکی یین ھەوە یین مرین ؟

فیرعهونی گۆتە خەلکی دیوانا خو ؛ دا کەریین وان فە کەت وموسای درەوین دەر بیخت : ھندی پیغەمبەری ھەوە ئەوی بۆ ھەوە ھاتی یە ھنارتن یی دینە ، گۆتە کا کەس باوہر نە کەت دبیژت !

مووسای گۆت : ئەوە خودایی رۆژھەلاتی ورۆژئافایی وھەر تشتەکی د ناقبەری دا ژ رۆناھی وتاری یی یە ، وئەفە ھندی فەر دکەت ھوین باوہری یی ب وی ب تئ بینن ئەگەر ھوین دخودان عەقل وتیگەھشتن بن !

فیرعهونی ب گەفکرن فە گۆتە مووسای : ئەگەر تو خودایەکی دی ژبلی من بۆ خو بدانی سویند بت ئەز دئ تە کەمە د گەل وان یین من گرتین .

مووسای گۆت : ئەری تو دئ من گری ، ئەگەر خو ئەز دەلیلەکی ئاشکەرا ژ ی بۆ تە بینم راستی یا گۆتە من ئاشکەرا بکەت ؟

فیرعهونی گۆت : پا کا دئ بینە ئەگەر تو د گۆتە خو دا ژ راستگۆیانی . ئینا مووسای گۆپالی خو ھاقت و د گافی دا ئەو بوو شەھمارەکی دورست ، نە کو یی ژ قەستا وەکی سپرەبەند دکەن ، ووی دەستی خو ژ بەریکا خو ئینا دەری د گافی دا ئەو یی نەخۆشی یەکی لی بت سپی بوو وەکی بەفری ، کو بینەران مەندەھۆش بکەت .

فیرعهونی ژ ترسین هندی دا کو مهزنین مللهتی وی باوهری یی ب موسای بینن گۆته وان : هندی موسایه سییره بدهندی کی زیره که ، وی دقیت ب سییره بدهندی یا خو ئه وهوه ژ عهردی ههوه دهر بیخت ، قینجا هوین بو وی چ دبیژن دا ئەز ب یا ههوه بکهه ؟

یه عنی : فیرعهونی وهسا جفاتا خو تی گه هاند کو موسای و برایی وی ب فی کاری دقیت (ئنقیلابه کی) بکهه ، وهلاتی بیخه بن دهستی خو .. ههر ئه وه هیجه تا یا حه تا ئه فرۆ زی فیرعهون بو خو دگرن ده می دقین دربه کی بوه شیننه خودانین حهقی یی ، وملله تی فیرعهونی یی بی هه لویست زوی ئەف گۆتا مهزنی خو باوهر کر ، ووان زی ژ لایی خو فه پشتگیری یا فیرعهونی کر ، وگۆتن : ئەی فیرعهونی مهزن ! تو مهسلا موسا و هاروونی پاشقه لی بده ، وتو هندهک لهشکهری بهنیره باژیران ؛ دا ئه وه ههر کهسه کی شارهزا د سییره بدهندی یی دا بو ته کۆم بکهه ، بهلکی ئه وه بشیت بهرسقا فی سییره بدهندی یی بدهن یا موسا یی هاتی .

فیرعهونی داخوازا (رهئیا) ملله تی کر کانی ئه و چ ل موسای بکهه ، ههر وه کی وی ب فی چهندی دقیا وان تی بگه هینت کو حوکمی وی - ئەوی موسای دقیت نه هیلت - حوکمه کی دیموقراتی یه یی تزی عه داله ته ، ئەها بهری خو بدهنی ئەز بی هه وه چو پیگافان ناهاقینم ، ئەز ب گۆتا هه وه دکهه ، بهلی موسای دقیت فی دیموقراتی یا مه نه هیلت و حوکمه کی دکاتوری پیشقه بینت !

پشتی خه لکی جقاتی ئه و گۆتی یا مه بهری بینه کی فه گپرای ، که یفا فیرعهونی گه لهک هات ، که یفا وی هات کو ملله ت ب گۆتا وی قانع بوو کو موسا سییره بدهنده ، له و فیرعهونی - دا هیشتا جامیری یا خو بو جقاتی ئاشکهرا بکهه - گۆته موسای : تو ب خو ژفانه کی بو مه وخو بدانه ؛ دا ئەم ههردو لا لی حازر بین و بهلکی خه لک ب چاقین خو بینن کانی سییره بدهندی یا کی ژ مه یا موکمه ره .

موسای گۆتی : ژفانی مه بلا ده می تیشته گه هی بت ل رۆژا جهژنا خه ملاندنی ، یا کو خه لک تیدا به طال دبن ، و پیکفه کۆم دبن ..

د ناقبهرا موسای و سییره بدهندی فیرعهونی دا :

ئه و رۆژ هات یا ژفان پی هاتی یه دان ، فیرعهونی بریار دا سییره بدهندی ن ژ هه می یان شارهزاتر ل مصری بینه کۆمکرن ؛ دا ئەو ل پیش چاقین خه لکی هه فرکی یا موسای بکهه ، و (ئەو دی یی خودان ئیفلح بت یی ئەفرۆ بشیته یی دی) هۆسا فیرعهونی (ته صریح) دان بهری هه فرکی دهست پی بکهه .. به لی پشتی هه فرکی یی دهست پی کری ، و ل پیش چاقین خه لکی هه می یی موسا شیایه وی ، ئەو ل (ته صریحا) خو لیقه بوو ، وگۆت : ئەف ئەنجامه یی دورست نینه ، و بیلانەک د پشت مهسه لی را هه یه ، ئەف هه لویستی فیرعهونی بیره مرۆقی ل وی یاری یا دیموقراتی دئینته فه یا ئەفرۆ گه لهک رژیتم ملله تین خو پی دخاپین ، ئەوا دبیژنی : (هلبژارتن - ئنتخابات) ، ده می دبیژن : هه چی یی بقیت بلا بیت خو پیشکیشی ملله تی بکهه ، و ب رهنگه کی دیموقراتی ئەم دی خو بهر بژیر کهین و بلا ملله ت ب دلی خو وی بو خو هلبژیرت یی وی دقیت .. وگافا ملله تی ئەو هلبژارت یی ب دلی رژیمی نه بت ، رژیتم دی هه وار کهه : دیموقراتیه ت یا د خه طه ری دا ، ئەنجام دقیت بینه گوهارتن ! (۳۷)

(رۆژا هلبژارتان) هات ! فیرعهونی سییره بدهندی خو کۆمکرن ، سییره بدهندان گۆتی : ئەری ئەگه ره ئەم شیاینه موسای تو دی خه لاته کی دهیه مه ؟ فیرعهونی گۆت : به لی ئەگه ره هوین شیانه وی کری یه کا باش دی بو هه وه هه بت ، وهوین دی ژ وان بن بین نیزیکی من .

پاشی ل جه وده می کۆمبوونی ناماده بوون ، سییره بدهندان د ناقبهرا خو دا دان وستاندن کر وهیدی د گه لیک ئاخفتن ، ووان گۆت : هندی موسا و هاروونه دو سییره بدهندان وان دقیت ب سییره بدهندی یا خو هه وه ژ وهلاتی هه وه دهر بیخن ، ووی

(۳۷) ویی باوهر نه کههت بلا ل دیرۆکا وان هلبژارتان بزقوت بینن کو ل ده سپیکا سالین نۆتی ژ سه دسالا بیستی ل جهزائی هاتینه کرن .

رېبازا بلند ژ سېره‌بندى يې يا هوين ل سهر نه‌هیلن ، فېجا هوين فهد و فېلا خو موکم بکن ، و هوين همى پیکفه و ب نیک رېزی وهرنى ، و نهو تشتین د دهستین هوه دا ب نیک جارى هوين بهاقيژن ؛ دا هوين خه‌لکى حېه‌تى بکن ، و دا هوين بشينه سېره‌بندى يا موسای وبراى وى ، و نه‌فرؤ نهو دى گه‌هته مرادى يې بشيته يې دى و سهر که‌فت ..

عېنى وان گوتن (ته‌صریحاتان) بوون بين فیرعه‌ونى گوتین ..

موسای دهمى نه‌ف چنده ژ وان دېتى بو شیره‌تکران گوته وان : هشيار بن ، هوين چو دره‌وان ژ نك خو ل سهر ناقى خودى نه‌کن ، نه‌گهر نهو ب عه‌زابه‌کا ژ نك خو دى هوه تى بهت ، و ب راستى نهو کس روى رهش و شهرمزار بوو يې ب ناقى خودى دره‌وى بکهت .

سېره‌بندان گوه نه‌دا گوتنا موسای و ب دفن بلدى فه گوت : نهى موسا ، يان تو گوپالى خو به‌راهى يې بهاقيژه يان نه‌م دى دهست پى کھين ووى تشى هاقيژين يې مه هدى .

موسای گوته وان : هوين به‌راهى يې وى تشى هوه هدى بهاقيژن .

ئينا وان وهریس و گوپالين خو هاقيستن ، و بو خو شرينکران و منافقى سېره‌بندان گوت : سويند ب مه‌زنى يا فیرعه‌ونى نه‌م دى ب سهر که‌فين !

وان وهریس و گوپالين خو هاقيستن ، و ژ بهر سېره‌بندى يا وان يا موکم موسای - و خه‌لکى ناماده‌بووى ژى - هزر کر ههما راسته نهو وهریس و گوپالين وان هاقيستن مارن بين ب رېشه‌دچن ، ئينا موسا د دل دا ب ترسى حه‌سيا .

وى گافى خودى گوته موسای : تو ژ چو نه‌ترسه ، هندى توبى تو ژ فان سېره‌بندان و ژ فیرعه‌ونى وله‌شکه‌رى وى بلندترى ، و تو دى شيبه وان . و تو وى گوپالى خو يې کو د دهستى ته يې راستى دا بهاقيژه نهو دى وهریس و گوپالين

وان داعويرت ؛ چونكى يا وان به‌رانبه‌رى ته چيكرى فهد و فېلا سېره‌بندى يه ، و يې سېره‌بند ل کيفه بت ب سېره‌بندى يا خو ناگه‌هته مرادى .

موسای فهرانا خودايى خو ب جه ئينا و گوپالى خو هاقيست ، ووى نهوى بوويه ماره‌كى ژ راستى نهو كارى وان چيكرى داعويرا ، و حه‌قى ناشکه‌را بوو و وان چو هيجهت نه‌مان .

باومرى ئينانا سېره‌بندان :

گافا موسای گوپالى خو هاقيتى و نهو بوويه شه‌هماره‌كى مه‌زن و نهو سېره‌بندى داعويراى يا سېره‌بندين فیرعه‌ونى ئينانى ، بو سېره‌بندان - و بو خه‌لکى ناماده‌بووى همى يان - ناشکه‌را بوو کو موسا يې حه‌قه و کو نهو پيغه‌مبه‌رى خودى يه و به‌رى خه‌لکى دده‌ته حه‌قى يې ، و نه‌وا وى كرى موعجزه‌ك بوو ژ نك خودى و نه سېره‌بندى بوو و هكى فیرعه‌ونى دقيا خه‌لکى تى بگه‌هينت ، لهو سېره‌بند همى ل جهى لى كومبووين هاتنه‌شکاندن ، و فیرعه‌ون و ملله‌تى خو شکه‌ستى و ره‌زىل فه‌گه‌ريان . و سېره‌بندان دهمى شيانا خودى يا مه‌زن دېتى هيشتا ل مه‌يدانا هه‌فركى يې ، و ل پيش چاقين فیرعه‌ونى و خه‌لکى دى ژى بو خودى چوونه سوجدى ، و گوتن : مه باوه‌رى ب خودايى همى چيكرى يان ئينا ، خودايى موسای و هاروونى ، و نه‌وه يې په‌رستن دقيست بو وى ب تنى بيته‌كرن .

نه‌نجامى قى (هلزارتنا ديموقراتى) ل دلى فیرعه‌ونى نه‌هات ، چاوا هو سا ب ساناهى نه‌ز خو ب دهست موسای و هاروونى فه به‌رده‌م ؟ نه‌فه چ بوو من ئينايه سه‌رى خو ؟

فیرعه‌ونى گوته سېره‌بندان : نه‌رى هوه باوه‌رى ب موسای ئينا ، و هوه دويکه‌فتنا وى کر به‌رى نه‌ز ده‌ستويرى يې ب وى چنده‌ندى بده‌مه هوه ؟ هندى موسايه مه‌زنى هوه‌ويه وى سېره‌بندى يا نيشا هوه دای ؛ لهو هوه دويکه‌فتنا وى

کر ، قیجا سویند بت ئەز دەست ویی پین ههوه راست وچهپ بیرم ، دهستهکی ژ لایهکی قه ویی یهکی ژ لایهکی دی قه ، وههوه ب قورمین دارقهسپان قه بهلاویسم ، وهوین - گهلی سییره بهندان - دی زانن کی ژ مه : ئەز یان خودایی مووسای یی عهزاب دژوارتر ، و بهردهوامتره ؟

((چاوا ههوه باوهری ئینا بهری ئەز دهستویری یی بدهمه ههوه ؟))

ناخری د دهولهتا فیرعهونی دا چی نابت کهسهک خهونهکی ژ بیست نه گهر فیرعهونی مهزن دهستویری یی نه دهتی ، قیجا چاوا هندهک رابن باوهری یی ب دینهکی بین هیشتا فیرعهونی دهستویری نه دای ؟ ئەفه چی نابت !

بهلی چاوا فیرعهون خه لکی قانع بکهت ؟ فیرعهونی (ودهز گههین وی یین راکه هاندنی) وهسا د ناف خه لکی دا به لاف کر کو ئەفال رۆژا جه ژنی چیبووی پیلانهک بوو مووسای دژی فیرعهونی گپرا ، (ئسفاقهک) بوو وان کری دا ئەو ب فی رهنگی خه لکی دژی دهسهلاتا فیرعهونی راکهن ، مهعنا راست بوو دهمی مه گۆتی : مووسای وفیرعهونی دفت (ئنقیلابهکی) دژی حوکی فیرعهونی بکهن !

ومللهتی فیرعهونی باوهری ب فی درهوا مهزن ئینا ..

دهمی فیرعهونی گه فین کوشتنی ل سییره بهندان کرین سییره بهندان گۆتی : ههچی یا ژ ته دئیت بکه ، ئەم ته ناهلبژیرین ، و گوهرداری یا ته ناکهین ، ودویچوونا دینی ته ناکهین ، وته ب سه ر وی نائیخین یا مووسا بو مه پی هاتی ژ نیشانین تاشکهرا ، و ئەم خودایینی یا ته یا ژ درهوا ب سه ر خودایینی یا وی خودایی ئەم نافراندین نائیخین ، قیجا تو وی تشتی د گهل مه بکه یی تو دکهی ، ههما دهسهلاتا ته د فی ژینا دنیایی دابه ، و ئەوا تو دئینی یه سه ری مه عهزابه که گاڤا خلاس خلاس ، هندی ئەمین مه باوهری ب خودایی خو و پیغه مبه ری وی ئینا ؛ دا ئەو گونه هین مه ووی سییره بهندی یا ته زوری ل مه کری کو ئەم فیربیینی بو مه ژی بهت . و جزایی خودی

بو مه ژ جزایی ته - ئەی فیرعهون - چیتره ، وعهزابا وی ژی بو وی یی گوهرداری یا فهرمانا وی نه کهت بهردوامتره . هندی ئەوه یی ب کوروی بیته نک خودایی خو عهزابا جه هه می بو وی ههیه ئەو دی پی ئیته عهزابدان ، نه ئەو تیدا دمتر ورحهت دبت ، و نه دژیت ژینه کا خوشی یی پی بهت ، وههچی یی بیته نک خودایی خو و ئەو یی خودان باوهر بت وچاکی کرین ، دهره جین بلند د بهحه شتین بهردهوام دا بو وی هه نه ، رۆبار د بن دارو بارین وی دا دچن ههروههر ئەو دی تیدا مینن ، و ئەف نعمه تا ههروههر جزایه که ژ خودی بو وی یی نه فسا خو ژ پيساتی وقرپژ وشرکی پاقز کری ، و په رستنا خودی ب تنی کری و گوهرداری یا وی کری ، و چوو بته نک خودایی خو بیی شریکهک بو وی چیکریت .

چهند خو بلند کر نه کا مهزنه (ئیمان) د دلی خودانی دا پهیدا دکهت ، ئەف سییره بهندی بهری بیست خه بهران بهری وان ل (خهلاتی) و (نیزیکی یا فیرعهونی) نوکه کوشتن وهلاویستن ل بهر وان تشته کی سڤکه ، مادهم د رپکا خودی دابه ..

پشتی هنگی چ ب سه ری وان هات ؟ وفیرعهونی چ د گهل وان کر ؟

قورئانی ئەف چهنده بو مه دیار نه کری یه ، بهلی وهسا یا دیاره کو فیرعهونی گهفا خو ب جه ئینا و ئەو د گهل وان کری یا وی گۆتی ، بهلی هه ری یا وی قیای چی نه بوو .

پشتی ههفرکی یی :

پشتی ب فی رهنگی ژینگۆتی ههفرکی ب دویماهی هاتی ، و سییره بهندان باوهری ئینای وئاماده بوونا خو بو خوگۆری کرنا د رپکا دینی مووسای دا دیار کری ، خه لکی کۆمبووی حیبه تی مان ، و گه لهک ژ وان گۆت : نه گهر دینی مووسای یی حه ق نه با سییره بهندان هۆسا زوی باوهری پی نه دئینا .. و خه لک ژ مهیدانی قهره فین ، دویکه فتی یین مووسای ژ ئسرائیلی یان ههست ب سه رفه رازی یی کر ، و بزاقا وان

د باژپړی دا خورتسر لى هات هتا دهرهجه كى نهو بو فيرعهونى ودويكهفتي يين
وى بوونه جهى ترسى ، لهو فيرعهونى داخوازا بهستنا كومبوونه كا بهرفرهه كر ،
وههمى مهزن وپيشكيشين دهوله تى فهخواندنې .

پشتى دان وستاندنه كا دريژ خهلكى جقاتى هاتنه سهر بهحسى موساى وغازى يا
وى ، فيرعهونى گوته مهزنين ملله تى خو : من بهيلن دا نهز موساى بكوژم ، وبلا
نهو غازى وى خودايى خو بكهت يى نهو دبيژت وى نهوى هنارتى ؛ دا وى ژ دهست
مه بيتهه دهر ، هندى نهزم نهز دترسم نهو دينى ههوه بگوهورت يان نهو خرابكارى يى
د عهردى مصرى دا ناشكهرا بكهت .

((من بهيلن دا نهز موساى بكوژم)) ! نهرى ما كى نهو گرتبوو ههتا نهو قى
ناخفتنى بيژت ؟ يان تو بيژى وى نهف ناخفتنه بو هندى گوټ ؛ دا نهو خهلكى
جقاتى وهسا تى بگههينت كو نهو ييى وان تشته كى ناكهت ؟! پشتى هنگى معنا وى
چى به فيرعهون نهياره تى يا خو بو موساى ب مهصلحه تا خهلكى فه گرى ددهت ؟
گوټ : نهز دى موساى كوژم ؛ چونكى نهز دترسم نهو دينى ههوه بگوهورت
وخرابى يى د عهردى دا بكهت !

چهند فيرعهونه كى جاميره !! نهو ب خو ژ كلو فانكا سهرى هتا بنى يى يان فساد
وخرابى به ، و دترست موسا فسادى د عهردى دا بكهت .. ما نه وهربادان
وخراباننده كال (مستهوايى) فيرعهونى به ؟! پشتى هنگى نهو يى دبيژت : (نهز
دترسم ..) باشه نه گهر نهو دترست پا نهو چ خودايى بوو نهو بى دخورى ؟!

پشتى فيرعهونى گوټنا خو ب دويماهى ئيناي رپهر ومهزنين ملله تى وى گوټ :
نهرى ما تو دى موساى وملله تى وى يى ئسرائيلى هيلى دا نهو خهلكى ل عهردى
مصرى دسهردا بهن ودينى خهلكى بگوهورن وعهبدينى يا ته ويا خوداوهندين ته
بهيلن ؟ ههر نهو گوټ بوون يين فيرعهونى فه گير اين .

گافا فيرعهونى نهف گوټنه ژ وان بهيستی (تهئكيد) ل سهر برپارا خو يا كهفته
نوى كر وگوټ : گوټنا ب ترسى فايدهى ناكهت ، دقيت نهم جاره كا دى دهست
ب كوشتنا كورپن ئسرائيلى يان بكهين ؛ دا هژمارا وان زينه نهبت ، وكچين وان بو
خدامينى يى دى هيلن ، و ب قى رهنگى نهم دى د سهر وان را بين .

وسوجهت د ناف خهلكى دا بهلاف بوو كو فيرعهونى دقيت موساى بكوژت ،
ئينا موساى د پوى يى فيرعهونى ودهسته كا وى دا گوټ : هندى نهزم من خو
ب خودايى خو وخودايى ههوه پاراستى به ژ ههر كهسه كى خو ژ تهوحيده وگوهدارى يا
خودى مهزنتر ببينت ، وباوهرى يى ب وى روژى نهئنت يا خودى حسيبى تيدا
د گهل بهنى يان دكهت .

ئسرائيلى وتهنگافى بهكا دى :

وجاره كا دى زهبانى يين فيرعهونى ب ناف باژپړى كهفتن ، وزوردارى يا خو
ل سهر ملله تى موساى نوى كرهفه ، ئسرائيلى يان ههوارپن خو گههاندنه موساى ،
موساى گوته ملله تى خو : هوين داخوازا هاريكارى يى ژ خودى دژى فيرعهونى
وملله تى وى بكهن ، وبهنا خو ل سهر وى نهخوشى يا ژ فيرعهونى گههشتى به ههوه
وعهيايى ههوه فرهه بكهن . هندى عهرده ههمى بو خودى به يى وى بقيت ژ بهنى يين
خو ب ميراتگرى نهو لى ددان ، ودويماهى يا باش بو وى به يى تهقوا خودى بكهت
ويپگيرى يى ب فهرمانين وى بكهت .

ملله تى موساى گوټه پينغه مبهرى خو : بهرى تو بو مه بيى وپشتى تو بو مه هاتى
ژى نهم ب كوشتنا كوران وهيلانا كچان دهاتينه ئيشانندن ..

موساى گوټه وان : بهلكى خودايى ههوه نهيارى ههوه فيرعهونى وملله تى وى
تى بهت ، وپشتى تينرنا وان ههوه ب جيگرى ل عهردى وان بدانت ، فيجا بهرى خو
بدهته ههوه كانى هوين دى چاوا كارى كهن ، كانى دى شوكر وى كهن يان دى
كافر بن ؟

خه لکي مصري وغزه با خودي :

دهمي فيرعونى هيزا خو ب کارئيناى دا خودان باوهرين ئسرائيلى نازار بدهت ، خودي ژى هيزا خو ب کارئينا وغزه با خو ب سهر خه لکي مصري دا ئينا ، وغزه با خودي ته گهر هات كهسي چو رپيکين رهقي نابين ..

ل سهرى خودي فيرعون وملله تي وي ب کولپ وخه لايي ، و ب کيمکرنا بهرهمي فيقي ودهرامه تي جهر باندن ؛ دا بهلکي نهو بيرا خو بينن ، وخو ژ سهر داچووني بدهنه پاش ، و ل خودايي خو بزقرنهفه .. ودهمي رزق وبهر فرهه بهك گهشتبا وان نهو دا بيژن : نهفه بو مهيه ژ بهر کو نهم دههژينه ، ونه گهر کولپ وهشکاتي ب سهر وان دا هاتبا دا کهنه ژ بي ئيفلهحي يا مووساي ونهوين د گهل وي دا ، ودا بيژن : نهفه ژ بهر وان گهشته مه .

و ل شويينا خه لکي مصري باوهرى بي ب مووساي بينن گوتن : نهى مووسا ، ههچي نيشان وئايه تا تو بو مه بيني ، دا بهري مه بي ژ ديني فيرعونى وهر گيپري ، نهم گوهداري يا ته ناکهين وباوهرى بي ب ته نائين !

ژ بهر قي رکدارى يا وان خودي دبيژت : مه لهه يه کا مهزن ل وان راکر فيقي ودهرامه تي وان پويچ کر ، ومه کولى ب سهر وان دا هنارت ، قيچا وي چاندي بي وان وتشتي وان ههمى خوار ، ومه نهو سپيهين کو شينکاتي وحيوانه تي وان دکوژن ب سهر وان دا بهردان ، ومه بهق ب سهر وان دا هنارتن قيچا تزي ئامان وسهر جهين وان بوون ، وخوين ژى مه ب سهر وان دا هنارت قيچا بير ورويارين وان بوونه خونين ، ووان ئاقا ب کير فهخوارني بيت نهديت .. وتشتي بهرچاف نهو بوو فان رهنگين هه بين غزه بي ژ ئسرائيلى يان نه دگرت !

نهف چهندا هه همي خودي دا بهر چاقيين وان دا نهو باوهرى بي بينن ، بهلي د گهل هندي وان بهر دهوامي ل سهر کوفرا خو کر ، ودويمه يي دهمي وان ديتي غهزاب دريژر بوو وان ههوارا خو گههانده مووساي وگوتن : نهى مووسا دوغايه كي بو مه ژ خودايي خو بکه ب وي پهيمانا وي دايه ته کو نه گهر مه تو به کر

نهو غهزايي ژ سهر مه راکهت ، نه گهر تو وي غهزايي ژ سهر مه راکهى يا نهم تيدا سويند بت نهم دي باوهرى بي ب وي ئينين يا تو بي هاتي ، ودي دوپچوونا وي كهين يا تو ژ مه دخوازي ، ونه دي ئسرائيلى يان د گهل ته بهر دهين ، ونهم ري ل وان ناگرين کو نهو بچنه وي جهي وان بقيت .

مووساي داخوازا وان ب جه ئينا ودوغايهك ژ خودايي خو کر کو نهو وي غهزايي ژ سهر وان راکهت يا نهو تيدا ، ودهمي خودي نهو غهزاب ژ سهر وان راکري نهو ل پهيمانا خو يا وان دايه خودايي خو ومووساي ليثقه بوون ، وههر مانه ل سهر کوفر وسهر داچوونا خو ، ئينا خودي غهزابهك ل دويف ئيكي دا بهر چاقيين وان .

خودان باوهرى بنه مالا فيرعونى :

گافا فيرعونى ودهسته کا وي ديتي نهف رهنگين غهزايي بين ب سهر مصرى يان دا دئيت ، ومووسا وملله تي خو ژى دته نانه ، بينا وان تنگ بوو ووان گوت : نهفه سپره بندي يه که مووسا ل مه دکهت ، ودا جاره کا دي فيرعون دان وستاندني د گهل مهزنين دهوله تا خو بکهت کاني چ چاره بوو مووساي بينن ، رابوو داخوازا کو مبوونه کا دي کر ، ودياره قي جاري وان ب مجدي يه کا مهزنتر سوحبهت ل دؤر کوشتنا مووساي کر وهندهك نهخسه بو نهنجامدانا قي چهندي دانان ، لهو زهلامه كي خودان باوهر ژ بنه مالا فيرعونى - نهوي ب دزي فه باوهرى ب مووساي ودينى وي ئيناي - (۳۸) رابووقه وگوته خه لکي جفاتي :

((چاوا هوين کوشتنا زهلامه كي حلال دکهن ووي چو گونه نين نهو تي نهبت نهو دبيژت : خودايي من (نه للاهه) ، و ب راستي نهو ب وان نيشانين ئاشکهرا فه ژ نك خودايي ههوه بو ههوه هاتي يه بين راستگويي يا وي ئاشکهرا دکهن ؟ ونه گهر مووسا يي درهوين بت خرابي يا درهوا وي دي بو وي زقرت ، ونه گهر يي راستگو

(۳۸) ئبن کهثير دبيژت : نهف زهلامه پسمامي فيرعونى ب خو بو .

بت هندەك ژ وئ يا ئەو ژفانى پى ددەتە ھەو ھەو دى ب سەرى ھەو ھەو ئىت ، ھندى خودى ھە بەرى وى نادەتە ھەقى پى پى ل توخويان داناي ، كو ھەقى ھىلاى و دەست داى ھە ھەقى پى ، و گەلەك پى درەوین بت د پالقدانا ھە ھەقى يا ھو دا بو خودى .. ئەى مللەت پى من دەسھەلاتدارى ئەفرۆ د ھەردى دا يا ھەو ھەو ھەوین د سەر ئسرائىلىيان ھە ، ئەرى قىجا ئەگەر ھەزبا خودى ب سەر مە دا ھات كى ھەى ھە وئ ژ مە پاشقە لى بدەت ؟) .

فیرەوونى د بەرسقى دا گۆتە مللەت پى ھو : گەلى مرۆقان ئەز وئ شىرەت و بو چوونى بو ھەو دىبىم يا ئەز دىبىم بو من و بو ھەو ھەو باشتر و دورستتر ، ھەما ژ رىكا راست و دورست پىقەتر ئەز بەرى ھەو نادەمە چو رىكىن دى .

یەنى ھەر وەكى فیرەوونى ب قى گۆتە ھو دقيا بىژتە ھەلکى جفاتى : گوھ نەدەنە قى گۆتە يا ئەف كەسە دىبىت ، راستى بەس ئەو يا ئەز دىبىمە ھەو ، ودا پتر یارى و ترپانەیان بو ھو ب گۆتە (خودان باوهران) بکەت وى گۆتە وەزىرى ھو ھامانى :

ئەى ھامان ئاگرەكى بو من ل سەر تەقنى ھەل بکە ، ھەتا دىدەت ، و تو ئافاھى بەكى بلند بو من ئافا بکە ؛ دا ئەز ب سەر كەم ، بەلكى ئەز بەرى ھو بدەمە وى خودایى پى مووسا پەرستى بو دكەت ، كانى دى بىنم یان نە ، ئەز ب ھو دىبىم مووسا د گۆتە ھو دا ژ درەوینانە و چو خودا ل ھەسمانى نىن وەكى ئەو دىبىت .

خودان باوهرى بنەمالا فیرەوونى ب شىرەتكرن قە گۆتە فیرەوونى و دەستەكا وى : (ئەز دترسم ئەگەر ھەو مووسا كوشت ئەو ب سەرى ھەو ھەو بیت يا ب سەرى وان پارت و دەستەكان ھاتى ئەوین ل سەر دوژمنى يا پىقەمبەرىن ھو كۆم بووین . وەكى وئ يا ب سەرى مللەت پى نووھى و عادى و ئەموودى ھاتى و ئەوین پىستى وان ھاتىن ژ وان مللەت پى پىقەمبەرىن ھو درەوین دەرىخستىن ، ژ بەر وئ چەندى

خودى ئەو تى برن . و خودى زۆردارى بو بەنىیان نەقىت ، و پى گونەھ وان ھەزبا نادەت . پى پاك و بلند بت خودى ژ وئ كىماسى پى . و ئەى مللەت پى من ھندى ئەز ئەز دترسم ھەزبا وئ رۆژى ب سەر ھەو دا بیت يا ھەلک ژ ترسان دا تىدا گازی بەك و دو دكەن ، كو رۆژا قىامەت پى . رۆژا ھوین پىشت ددەن و درەقن ، ھەو چو پارىزفانەك نابت ھەو ژ ھەزبا خودى پىرستى يان پىشتەقانى يا ھەو بکەت . و ھەچى پى خودى وى شەرمار بکەت و بەرى وى نەدەتە رىكا راست ، وى چو رىكشاندر ناپن بەرى وى بدەنە ھەقى پى . و ب راستى بەرى مووساى خودى پىقەمبەرى ھو پى قەدرگران یووسف ب نىشانىن ئاشكەرا قە بو ھەو ھەنارتوو ، وى فەرمان ل ھەو كر كو ھوین پەرستى خودى ب تى بکەن ، قىجا ھىشتا ھوین د ژىنا وى دا د وئ دا ب گومان كەفتن يا ئەو بو ھەو پى ھاتى ، ھەتا دەمى ئەو مری گومان و شرکا ھەو زىدەتر لى ھات ، و ھەو گۆت : پىستى وى خودى چو پىقەمبەران ناھىرت ، ھەر كەسەكى پى ل توخويان بدانت و د تەوھىدا خودى دا بکەفە گومانى خودى ب قى رەنگى وى د سەر دا دبەت ، و بەرى وى نادەتە ھىداپەت پى . ئەوین پى زانىن ھەقركى پى د ئایەت و دەلىلین خودى دا دكەن ؛ دا وان پویچ بکەن ، ھەقركى يا وان ل نك خودى و ل نك خودان باوهران تىتەكى زىدە كرىتە ، قىجا كانى چاوا خودى خەتم ل دلین قان ھەقركان داى ھەو ھىداپەت نەچتە تىدا وەسا خودى خەتمى ل دلنى ھەر ھو مەزنگەرى كوتە ككار ددەت پى كو ھو ژ باوهرى ئىنانا ب تەوھىدا خودى مەزنتەر دىبىت ، و گەلەك زۆردارى پى دكەت .. ئەى مللەت پى من ھوین دوپكەفتنا من بکەن ئەز دى بەرى ھەو دەمە رىكا راست و دورست . ئەى مللەت پى من ھندى ئەف ژىنا دىباپى ھە ژىنەكا بەر و ھەتە مرۆف كىمەكى ھو پى تىدا دبەت ، پاشى ئەو پویچ دبەت و نامىنت ، قىجا ھوین ھو پى پىشت گەرم نەكەن ، و ھندى ئاخەرەتە ب وان ھو پى تىدا ھەىن ئەو ھەى لى

ناکنجیبوونئ ، فئجا هوین دلی خو بیهنئ ، وکاری چاک بکن یئ ههوه ل ویرئ کهیفخوش بکته . ههچی بی د ژینا خو دا بی ئهمری یا خودئ بکته و بهری خو ژ هیدایهتی وهرگپرت ، ل ناخرهتی جزایه کی ل دویش گونه ها وی دئ بو وی ئیته دان ، وههچی بی گوهداری یا خودئ بکته و کاره کی چاک بکته و پیگیری بی ب فرمانا وی بکته ، میر بت یان ژن بت ، وئهوی باوهری ب خودئ ههبت ، ئهوه دئ چنه د بهحشتی دا ، خودئ ژ خوشی و فیقی و بهره می وی بی هژمار رزقی دئ دهته وان .

ب فی رهنگئ نهرم وحهلم خودان باوهری بنه مالا فیرعهونی فیرعهون ودهسته کا وی شیره تکران ، وداخواز ژ وان کر ئه باوهری بی ب دینی حق بینن ، بهلی وان گوهداری یا وی نه کر ، وگوتنی : مووسای تو ژ یی د سهر دا بری ، مخابنی ته تو مرؤفه کی بهر کفتی بی ، بزقره سهر دینی خو بی بهری ، ودهف ژ فی گازی بی بهرده ..

د بهرسقا خو دا وی گوتته وان : ((نهی مللهتی من چاوا ئهز بهری ههوه بدهمه باوهری یا ب خودئ و دویکهفتنا پیغه مبهری وی مووسای ، کو گازی به که بهری ههوه ددهته بهحشتی وههوه ژ ناگری دویر دکته ، وهوین بهری من ددهنه کاره کی سهری دکیشه عهز ابا خودئ وچوونا د ناگری دا ؟ هوین بهری من ددهنه کوفرا ب خودئ ، ودا ئهز وی تشتی بو وی بکه مه شریک یی من چو زانین پی نههه کی کو ئهوه هیژای بهرستی به - وئهفه مهز نترین و کریتترین گونه هه - وئهز بهری ههوه ددهمه وی ریکی یا مرؤفی دگه هینته وی خودایی د تولقه کرنا خو دا بی زال ، ویی پرگونه ژ بیبر بو وی یی پشتی گونه هی توبه دکته . ب راستی ئهوه گازی یا هوین بهری من ددهنی نه یا ههژی هندی به گازی بو بیته کرن ، و ژ کیماسی و بیزار یی وی ئهونه یا هندی به مرؤف نه د دنیایی دا ونه د ناخرهتی دا قهست کته ، وهوین بزنان کو دویماهی یا هه می چیکری بان بو نک خودئ به ، وئهوه جزایی هه ره کی ل دویش کریارا وی

ددهتی ، وکو ئهوتن بی ل توخویبان دانای وگونه هه وکوفر و خوین ریتن کری ئهوه خودانین ناگرینه .

فیرعهونی وهه فالین وی ب فی چهندی نهخوش بو ، وپشتی بو وان دیار بووی کو ئهف زهلامه ل دینی وان نازقرت ، لی گهریان نهخوشی بی بگه هینتی ، بهلی خودئ ئهوه ژ وان پاراست و ژ وان قهدهر کر ؛ دا ئهوه دئ ب سهری وان ئیت ب سهری وی ژ ی نه ئیت .

وده می وی خو ژ وان قهدهر کری - و دیاره ئهوه قهستا ناف ریتن ئسرائیلیان کر - وی گوتته وان : ((پاشی هوین دئ زانن و ل بیرا خو ئینن کو من هوین شیره تکر بوون ، وهوین دئ په شیمان بن بهلی ل وی ده می په شیمانی چو مفای نه گه هینته ههوه ، وئهز ههوارین خو دگه هینمه خودئ ، وخو ب وی دیارنیزم ، وخو دهیلمه ب هیفی یا خودئ فه . هندی خودئ به ئهوه ب حالی بهنیان یی بینه ره ، وئهوه دزانت کانئ ئهوه هژی چ جزاینه ، تشتک ل بهر وی بهرزه نابت .

و ژ سهرهاتی یا فی مرؤفی فیرعهونی بو مه ناشکهرا دبت کول فی ده می گازی یا مووسای ب هیتر کهفتبوو وزیده به لاف بووبوو ههتا کو گه هشتی به د مالا فیرعهونی و مرؤفین وی ژ ی دا ..

دینی مووسای د مالا فیرعهونی فه :

مه گوت گازی یا مووسای ب رهنگه کی وهسال مصری به لاف بوو ههتا گه هشتی به د مالا فیرعهونی ب خو فه ، و فی چهندی پتر فیرعهون ترساند و ناراند ! و ل قیری ب تی دو نموونه یان ژ ناخویبی یا مالا فیرعهونی فه گو هیزین ؛ دا دیمه ن پتر بو مه ناشکهرا بیت :

نموونه یان ئیکن : ژنا فیرعهونی ب خو بوو ، ناسیا کچا موزاحمی :

ئهوه خودایی مهزن سهرهاتی یا وی د قورتانا پیروز دا بو مه فه گیری و مه تهل پی بو خودان باوهران ئینای ، وه کی دبیژت : ﴿ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةً فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ

الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ - و خودی مه‌تله‌ک بو خودان باوهران ئینا ب حالی ژنا فیرعه‌ونی نه‌وا ل نک دژوارترین کافری ، وئوئی باوهری ب خودی هه‌بوو ، ده‌می وئ گوتی : خودایی من تو خانی‌یه‌کی بو من ل نک خو د به‌حشتی دا ئافاکه ، و تو من ژ ده‌سه‌لاتا فیرعه‌ونی ، و کاری وی یی خراب رزگار بکه ، و تو من ژ ملله‌تی وی یی زوردار و عه‌زبا وان رزگار بکه ﴿ [التحريم : ۱۱] .

ناسیا نه‌و بوو یا موسا ب خودانکری ، یه‌عنی بو وی وه‌کی ده‌یکئی بوو ، له‌و وئ ژ هه‌می که‌سان باشتر موسا دنیاسی ، و دزانی کانئ نه‌و چه‌ند یی خیرخواز و پراستگویی . . گا‌فا موسا زقری‌یه‌ مصری و دینی خو یی نوی به‌لا‌فکری ، ناسیایی گو‌ه‌ل ده‌نگ و باسین وی دبوو ، و وئ گه‌له‌ک یی نه‌خوش بوو کو زه‌لامی وئ بیته مه‌زترین دوزمن بو وئ گازی‌یا حق نه‌وا (کورئ وئ) موسا پی هاتی ، به‌لی چو ب وئ فه نه‌دهات وئو نه‌دشیا فیرعه‌ونی ل قئ ر‌کداری‌یی لی‌قه بکه‌ت .

وئ - وه‌کی هژماره‌کا دی یا ژن و می‌رین قبطی - ب دزی فه باوهری ب پی‌غه‌مه‌رینی یا موسای ئینای ، به‌لی پستی ده‌مه‌کی مه‌سه‌لا وئ بو فیرعه‌ونی ئاشکه‌را بوو ، هندی فیرعه‌ون هاتی دا وئ لی‌قه‌که‌ت و ل دینی وئ یی به‌ری بزقرینت نه‌شیا ، ئینا دویماهی‌یی ده‌ست دا داری زوری‌یی . .

د حه‌دیسه‌کی دا (نه‌بوو هوره‌یر) دبیژت : « فیرعه‌ونی چار سنگ د عه‌ردی قوتان و ده‌ست و بی‌بین ژنا خو تی گری‌دان ، و ده‌می زیره‌قان ژ نک دچوون ملیا‌که‌تان سیبه‌ر لی دکر ، ئینا وئ گوت : ﴿ رَبُّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ - خودایی من تو خانی‌یه‌کی بو من ل نک خو د به‌حشتی دا ئافاکه ، و تو من ژ ده‌سه‌لاتا فیرعه‌ونی ، و کاری وی یی خراب رزگار بکه ، و تو من ژ ملله‌تی وی یی زوردار و عه‌زبا وان رزگار بکه ﴿ [التحريم : ۱۱] . ئینا خانی‌یی وئ د به‌حشتی دا بو هاته ئاشکه‌راکرن » . (۳۹)

(۳۹) نه‌بوو یه‌علا قئ حه‌دیسئ فه‌دگو‌ه‌یزت ، و سه‌یدا (ناصر الدین الألبانی) دبیژت : نه‌فه حه‌دیسه‌کا دورسته .

و ل ژیر عه‌زبا فیرعه‌ونی یا مه‌زن ناسیا نه‌وا پشت دایی خوشی یا دنیایی و خودی هلب‌ژارتی هاته کوشتن ، و قه‌ستا به‌حشتا خودی کر . . (نه‌نه‌سی کورئ مالکی) ژ پی‌غه‌مه‌ری - سلاف لی بن - فه‌دگو‌ه‌یزت ، دبیژت : باشترین ژنکین دنیایی چارن : ﴿ مه‌ریه‌ما کچا عمرانی ، و ناسیایا ژنا فیرعه‌ونی ، و خه‌دیجا کچا خوه‌یلدی ، و فاطما کچا پی‌غه‌مه‌ری خودی مو‌حه‌مه‌دی ﴾ . (۴۰)

و حه‌دیس ل دژر بهایی قئ ژنا خودان باوهر گه‌له‌کن ، و هه‌ما به‌سی وئ یه خودی د قورنایی دا نه‌و بو خودان باوهران کره جهی مه‌ته‌ل بی ئینانی .
نموونه‌یین دووون : خداما کچا فیرعه‌ونی :

د حه‌دیسا معراجی دا نه‌وا (عه‌بدلله‌ی کورئ عه‌باسی) فه‌گو‌هاستی هاتی‌یه : پی‌غه‌مه‌ر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ وئ شه‌قا نه‌ز تیندا بو عه‌سمانی هاتیمه برن بی‌نه‌کا خوش هاته من ، من گوت : نه‌ی جبریل ، نه‌فه چ بی‌نا خوشه ؟ وی گوت : نه‌فه بی‌نا خداما کچا فیرعه‌ونی یه وزارو‌کین وئ یه . من گوت : مه‌سه‌لا وئ چیه ؟ گوت : جاره‌کی وئ سه‌ری کچا فیرعه‌ونی شه‌دکر ، شه ژ ده‌ستی وئ که‌فت ، ئینا وئ گوت : ب نافئ خودی ، کچا فیرعه‌ونی گوتی : بابی منه خودی ؟ خدامی گوت : نه ، خودایی من و خودایی بابی ته نه‌للاهه ، کچکی گوتی : بیژمه بابی خو ؟ گوت : بیژئی . . ئینا کچکی مه‌سه‌لا وئ بو بابی خو گوت ، فیرعه‌ونی هنارته ب دویف خدامی را و گوتی : ژبلی من ته خودایه‌کی دی هه‌یه ؟ وئ گوت : به‌لی خودایی من و خودایی ته نه‌للاهه ، ئینا فیرعه‌ونی بریار دا مه‌نجه‌له‌کا مه‌زن بی‌ته شاراندن وئو وزارو‌کین وئ تیندا بی‌نه هاقی‌سن ، وئ گوته فیرعه‌ونی : من داخوازه‌ک ژ ته هه‌یه ، وی گوت : داخوازه ته چیه ؟ وئ گوت : نه‌ز هه‌ز دکه‌م تو هه‌ستی‌کین من وزارو‌کین من بکه د ناف پاته‌یه‌کی دا و پی‌کفه فه‌شیره ، وی گوتی : باشه !

(۴۰) ئبن عه‌ساکر قئ حه‌دیسئ فه‌دگو‌ه‌یزت .

وفیرعهونی فەرمان دا زارۆکین وی ئیک ئیکه ل بەر چافان بینه هافیتن د وی مەنجەلی دا ، وگافا بوویه دۆرا زارۆکی وی یی ساقا ، وی پیچەکی خۆ قە کیشا ، ئینا خودی ئەو زارۆک ب ئەزمان ئیخست ووی گۆت : دادی پێشقه هەرە عەزابا دنیایی ژ عەزابا ئاخەرەتی سقکتره . (٤١)

بەری دەرکەفتنی :

دەمی مەسەلە گەهشتی یە فی حەددی وفیرعهونی دیتی دینی موسای هیدی هیدی یی دگەهتە مالا وی ژی ، ئەو هندی دی ل سەر دوزمناتی یا موسای مجد بوو ، ورژدی ل سەر کوشتنا موسای ودویکەفتنی یین وی کر ، فی چەندی کارەکی زیدە سلی ل سەر گازی یا موسای کر .. و دگەل وان هەمی دەلیلان یین خودی داینە موسایی - سلاف لی بن - کەسی ژ دووندها مللەتی وی یی ئسرائیلی پێشتر باوهری پی نەئینا (٤٢) ، ئەو ژ فیرعهونی ومەزنیین مللەتی وی دترسان کو ب عەزابدانی ئەو وان دسەر دا بیهن ، وبەری وان ژ دینی وان وەرگێرن .

ل فی دەمی بەرتەنگ موسای گۆتە مللەتی خۆ : ئەی مللەتی من ، ئەگەر هەو باوهری ب خودی هەیه هویین خۆ ب وی پشت گەرم بکەن ، وخۆ بهیلنە ب هیفی یا وی قە ، ئەگەر هویین د ئەمری وی دانه وگۆتەری یا وی دکەن .

خودان باوهرین مللەتی موسای گوهداری یا وی کر وگۆتن : مە خۆ هیلا ب هیفی یا خودی ب تنی قە ، ومە کاری خۆ هلیسارته وی ، خودایی مە تو وان

(٤١) ئیمام ئەحمەد فی حەددیسی قەدگۆهیزت .

(٤٢) وکتە کایم تی نەبت ژ قبطی یان ژی ، وەکی : ژنا فیرعهونی وپسمامی وی وخداما کچا وی ، وئەو زەلامی هاتی گۆتی یە موسای : فیرعهون دی تە کوژت بو خۆ برهقه . ژبلی سێرەبەندین فیرعهونی .

ب سەر مە نەئێخە قیجا ئەو چەندە بو مە بته فتنە د دینی دا ، و ب دلۆفانی یا خۆ تو مە ژ مللەتی کافر ژ فیرعهونی ومللەتی وی رزگار بکە .

ودەمی فیرعهونی ئییرباها خۆ ل سەر خودان باوهران شداندی خودی وهحی بو موسای وبرایی وی هاروونی هنارت کر : هویین هەندەک خانی یان بو مللەتی خۆ ل مصری بدانن دا بو هەو بینه جەیی خۆپاراستنی وقەحویانن ، وهویین خانی یین خۆ بکەنە جەیی کرنا نفیژان ل دەمی ترسی ، وهویین نفیژین فەر ل دەمی وان بکەن . وتو - ئەی موسا - مزگینی یی ب سەرکەفتنا مسۆگەر و ب خیرەکا مەزن ژ خودی بدە وان خودان باوهرین گوهداری یا خودی دکەن .

موسای زانی کو دەسەلات وزەنگینی یا فیرعهونی مەزنترین ئاستەنگە د رپکا خەلکی دا کو بینه د دینی دورست دا ؛ چونکی ئەو ب مالی وطەماعرئی هەندەکان د سەردا دبەن ، وهەندەکان ژی ب ترساندننا ژ گرتنی وکوشتنی ، لەو موسای دوغایەک ژ خودی کر وگۆت : خودایی مە تە خەمەل ومال د ژینا دنیایی دا یی دایە فیرعهونی ومەزنیین مللەتی وی ، قیجا وان شوکرا تە نە کر ، بەلکی وان ئەو مال د رپکا دسەردابرا خەلکی دا ب کارئینا ، خودایی مە تو مالی وان پویچ بکە ؛ دا ئەو مفای ژی نەبینن ، وتو خەتمی ل دلین وان بدە ؛ دا بو باوهری یی فرەه نەبن ، چونکی ئەو باوهری یی نائینن حەتا عەزابا دژوار و ب ئیش نەبینن .

خودی گۆتە موسای : ب راستی ئەو نفرینا هەو هەردووان د دەر حەقا فیرعهونی ومللەتی وی ومالی وان دا هاتە ب جە ئینان - وئەو ب خۆ موسای نفرین دکر ، وهاروونی دگۆت : ئامین ، لەو نفرین بو هەر دووان هاتە پالقه دان - قیجا هویین بمیننە ل سەر دینی خۆ ، وبەردەوامی یی بدەنە گازی یا خۆ بو فیرعهونی ومللەتی وی ، وهویین دویچوونا رپکا وی نەکەن یی راستی یا سۆز وگەفا من نەزانت .

دەرکهرفتننا ئسرائیلییان ژ مصری :

مه گوت : خودی فهران ل مووسای کربوو کو ئەو خودان باوهران ژ خه لکی دی یی کافر فهران بکهت ، و ئەو مالین خو بو خو بکهنه پروو گهه و جهی عبادهتی ، و دەمی ئانهی یا خودی هاتی یه سهر فهران ل مووسای کر کو ئەو بهنی یین خودی یین خودان باوهر ژ مصری دهر بیخت و بهر ب عهردی پرۆز فه ل شامی بهت ..

و دا کو ئسرائیلی مهسهلی ل بهر مصرییان بهرزه بکهن ، وان - وهکی تهورات دبیژت (٤٣) - داخواز ژ مصرییان کر کو ئەو دهستویری یی بدهنه وان کو ژ باژیری دهر کهفه چولی دا جهژنه کا خو بگپن ، و بو پتر بهرزه کرن وان گوته مصرییان زیپن خو ب ئیمانته بدهنه ف مه دا ئەم باش خو بو جهژنی بخهملین ، مصرییان داخوازا وان ب جه ئینا ، و ب فی رهنگی ئەو ژ باژیری (ره مسیس) - پایتهختا فیرعهونی (٤٤) - دهر کهفتن .

خودی فهران ل مووسای کر کو ئەو خودان باوهران ب شەف دریخت ، ل وی دەمی چاقین زیره فانان ژ وان د غافل ، و ب وی دا زانین ژی کول سپیدی فیرعهون ولهشکهری وی دی دهنه ب دویف وان فه ، بو هندی دا ئەو خو گیرۆ نه کهن ، مووسای فهران گههانده ئسرائیلییان ، ئەو د فهرانا وی دهر کهفتن ، وان ب شهفی - و ب دزی فه خو ژ باژیری فه کیشا و ب لایی رۆژه لاتنی فه چوون (٤٥) ،

(٤٣) برینه : سفر الخروج ١٢ / ٣٥ - ٣٩ .

(٤٤) ئەف باژیره دکهفته رۆژه لاتا دهلتایا نیلی ، ل دههرا (قه نظیر) ، و ئەف باژیره یی کو ئسرائیلییان ب زیاره بو مصرییان ئافاکری - وهکی تهورات دبیژت - پایتهختا باکووری بوو یا فیرعهونی .

(٤٥) ومهسهلا بهرزه بوونا ری ل بهر ئسرائیلییان هتا وان کهلهخی یوسفی د گهل خو بری ل دویمای یا سهرهاتی یا یوسفی مه فه گپرايه .

گافا بوویه سپیده و مصرییان ب دهر کهفتنا ئسرائیلییان زانی سوخته گههانده فیرعهونی ، فیرعهونی ئاگه هداریهک ل پانی ودریژی یا وهلاتی راگههاند کو : پیشتقی یه لهشکهه هه می کوم بت دا دویمای یه کی بو فی دهسته کا سهر داچووی ژ ئسرائیلییان بدانت .. د گافی دا لهشکهه د فهرانا سهرۆکی هاتن ، وهه مییان پیکفه قهستا وی ریکی کر یا مووسا و دویکهفتی یین وی چووینی .

رۆژ دهی هه یفا موحرره می بوو ، مووسا ب ملله تی خو فه نیزیکی لیتا دهریایی بوو .. کیژ دهریایی ؟

نه قورتانی و نه حه دیسان - نافی فی دهریایی بو مه نه گوتی یه ، بهلی هزر پتر بو هندی دچت کو ئەو دهریا دهریایا سۆر بت . (٤٦)

گافا مووسا و ملله تی خو نیزیکی دهریایی بووین ، فیرعهون ب لهشکهری خو فه نیزیکی وان بوو ، هتا وه لی هاتی ههر دو لایان ئیک و دو ب چاف دیتین ، ترسه کا زیده بو ئسرائیلییان چیبوو ، گوتن : خلاص ئەم هاتینه گرتن ! مووسای گوت : نه خیر ، وه نینه وهکی هوین هزر دکهن ، خودایی من یی د گهل من ئەو دی ریکه کی بو من بینت .. و ههر گافه کا فیرعهون ولهشکهری خو پتر نیزیکی مووسای و ملله تی وی دبوون ، ترسا ئسرائیلییان زیده تر لی دهات و گازی مووسای دکرن : پا کانی ؟ ئەفه ئەو گههشتنه مه !

(٤٦) تهورات د (سفر المزامیر) دا (١٣٦ / ١٣) ناشکهرا دکهت کو ئەو دهریا دهریایا سۆر بوو ، هندهک دبیژن : ئەو دهریایا مووسا و دویکهفتی یین خو ژ دهریایا سۆر بوو ، بهلکی هندهک گول بوون یین کو دکهفته باکووری وی .. و هندهک دبیژن : دهریایا سۆر ل وی دهی دریژتر بوو ژ فی گافی ، و ئەو گولین نوکه ل نیزیکی کهندا فی سویس ههین هنگی ژ دهریایی ب خو بوون ، ههر چاوا بت قورتان دبیژت : ئسرائیلی ب موعجزه ژ دهریایی دهریاس بوون ، و ئەف چهندا هه ل بهر خودی یا ب زهجهت نینه .

د وی دهلیقهیا بهرتهنگ دا خودی جبریل هنارته نك پیغمبهری خؤ مووسای ؛ دا فرمانا خودی بگههینتی ، و خودی ب رینکا جبریلی وهچی بو مووسای هنارت کو : گؤپالی خؤ ل ئافا دهریایی بده .. مووسای فرمان ب جه ئینا ، نهو دهریایا ب فرمانا خودی تژی ئاف بووی ههر ب فرمانا خودی د دوازده جهان را هاته کهلاشتن ، و دوازده رینک - ل دویف هژمارا ئویجاخین ئسرائیلیان - لی چییون ، و ههر پارچهیهک وهکی چیایهکی مهزن لی هات ، بایهکی بوش هات نهو عهرد زوها کر .

موعجزهیهکا مهزن بوو خودی ل سهر دهستی پیغمبهری خؤ مووسای پهیداگری .. مووسای فرمان ل مللهتی خؤ کر کو ههر بابکهکی ئسرائیلیان د رینکهکی را دهرباس بست ، نهوان دا ری ، ههر د وان دهلیقهیان دا فیرعهون ب لهشکهری خؤ فه گههشتنه بهر لیفا دهریایی ، گاغا وان دیتی بهحر هاته کهلاشتن وئسرائیلی تیرا بۆرین ، نهو حیبهتی مان ، بهلی حالی هندلی نهبوو نهو پسبار بکهن نهفه چیه ؟ وان ژی د نیفا بهحری دا دا ری .. گاغا ئسرائیلیان دیتی فیرعهونی ولهشکهری وی ژی دا بهحری گهلهک ترسیان و هزرکر نهو ژ فیرعهونی خلاس نابن .

مووسا و مللهتی خؤ بهراهی بی ژ دهریایی دهرباس بوون ، و خؤ ب لایی رۆژهلاتا دهریایی را گههاند ، ل وی دهمی فیرعهون ولهشکهری وی ل شوین پیین وان دچرون ، ههفالین مووسای گوتی : لهزی بکه بهحری وهکی بهری لی بکه ؛ دا نهو نهگههنه مه !

خودی وهچی بو وی هنارت : نهی مووسا بهحری وهکی وی بهیله ؛ دا فیرعهون ولهشکهری وی ههمی بیننه نیقی ، و نهترسن خودی دی وان خندقینت .. ووهسا چییوو .

دویماهییا فیرعهونی :

گاغا فیرعهون و دویکهفتی یین وی گههشتینه نیفا بهحری ، خودی دهستیری دا ئاخی جارهکا دی بگههته ئیک ، و کافران د ئاف خؤ دا بفهتسینت ، هنگی فیرعهون و دویقهلانکین وی حیبهتی بوون ، روی ب روی کهفتنه بهرانبهر وی راستی یا بو وان نهخوش کو : خوداینییا فیرعهونی مهزترین درهو بوو وان خؤ بی خاپاندی ..

نهفه چیه ؟ تو بیژی فیرعهون هؤسا ب ساناهی بچت ؟

د وی دهلیقهیی دا بیهن ل فیرعهونی تهنگ بوو و بهر ب مرنی فه چوو ، لهو نهو بو خؤ ل درهوهکا دی گهریا :

ما بوچی نهو ب دهفی باوهرییی ب دینی مووسای نائینت ههتا نهو ژی وهکی مووسای ژ دهریایی خلاس دبت و پشتی هنگی نهوی ب کهیفا خویه ؟! فیرعهونی ب دهنگهکی بلند گوت : من باوهری ئینا کو ژ وی خودایی پیقهتریی ئسرائیلیان باوهری پی ئینای چو خوداییین دی یین حق نینن ، و نهز ژ وانم یین باوهری ب تهوحیدی ئینای و خؤ ب دهست خودی فه بهردای .

ژ نوی نهی فیرعهون ؟ ژ نوی ته باوهری ئینا پشتی مرن ب سهر ته دا هاتی ، و بهری عهز ابا خودی بگههته ته ته گوهرداری یا وی نه دکر ، و تو ژ وان خرابکاران بووی یین بهری خه لکی ژ رینکا وی ددا پاش !! فیجا پشتی تو کهفتی یه بهر مرنی تۆبه کرن مفای ناگههینته ته .

(عبداللاهی کوری عهباسی) دیبژت : پیغمبهری - سلاف لی بن - گوت :

﴿ دهمی فیرعهونی گوتی : من باوهری ب وی خودایی ئینا بیئ ئسرائیلیان پی ئینای ، جبریلی گوته من : نه گهر ته نهز دیتبام چاوا من ئافا دهریایی دکره دهفی ژ ترسین هندلی دا رهحم ژی بگرت ﴾ . (۴۷)

(۴۷) ئیمام نهحمد فی حدیسی فه دگوهیزت .

گافا ئسرائیلی یان دیتی فیرعهون ل بهر چاقین وان خندقی کهیفا وان گهلکه هات ، بهلی چونکی هیشتا هندهك د ناف وان دا مابوون باوهر نه دکر فیرعهون هوسا ب ساناهی دی مرت ، و چونکی دبت هندهك د ناف مصری یان زی دا هه بان هزر کربا فیرعهون نه مری یه خودی گوت : نه قرؤ نه م دی له شی ته - نهی فیرعهون - دانینه سهر جهه کی بلند ژ عهردی ؛ دا هه چی یی باوهر نه کهت تو یی مری ته بینت ؛ ودا تو بو وان مروقین پشتی ته زی دین بی به عیبرهت ونیشان . (۴۸)

خودی و هسا هه زکر که له خی فیرعهونی یی مرار ب هه می تر و نه جمه فه د گهل پیله کا به حرئ هافیتته سهر عهردی ، و پشتی هنگی مصری هاتن که له خی وی بر .. و ب قی چه ندی ناقره کا گرنگ ژ زینا پیغه مبهری خودی موسایی کوری عمرانی ب دویمای دیت .

صهبرا موسای ل سهر ملله تی وی یی نهزان :

خودی ملله تی ئسرائیلی ژ دهستین فیرعهونی و دهسته کا وی رزگار کرن و ب رهنگه کی په رده در ژ دهریایی دهریاس کرن ، و ئسرائیلی د کتییین خو دا دبیزن : ئسرائیلی چارسهد و سیه سالان مانه ل مصری (۴۹) ، ژ ده می یه عقروب ب عه یال فه هاتی یه نک یووسفی و هتا موسای نهو برین . و دبیزن : هژمارا وان

(۴۸) بهری نوکه و د بهریه ری (۹۹) ژ قی کتییی مه گوت : ل سالا (۱۸۹۸) زایینی له شی فیرعهونه کی ل گورستانه کا باژیری (طیه) ل مصری هاته دیتن ، و پشتی هنگی ب نهه دهه ساله کان فه کولین ل سهر هاتنه کرن وله شی وی ژ لایی زانایان فه هاته فه حصکرن ، و ژ بهر وان شکهستن و هه رشینین کو ل سهر هه ستيکین فی فیرعهونی ههین زانا گه هشتنه وی باوهری کو نهف فیرعهونه ب مرنه کا طه بیعی نه مری یه ، بهلکی دریین مهزن یین ب له شی وی که فیتین هه تا نهو مری ، و ل سالا (۱۹۷۵) زایینی وینه یین وی یین فو توغرافی هاتنه گرتن و به لافکرن ، ل سهر وی بناخه یی کو نهف فیرعهونه نهو بو یی د دهریایی دا هاتی یه خندا قاندن .

(۴۹) برینه : سفر الخروج ۱۲ / ۴۰ .

عه یال فه هاتی یه نک یووسفی و هتا موسای نهو برین . و دبیزن : هژمارا وان شهش سهد هزار کهس بوون . (۵۰)

و پشتی خلا سبوونا وان ژ دهریایی قورئان سهر هاتی یه کا غه ریب ژ قی ملله تی فه دگو هیزت هندی دگه هینت کو پیغه مبهری وان موسای - سلاف لی بن - صه بره کا مهزن ل سهر مهژی هه کی یا وان کیشا .

قورئان د نایه تا (۱۳۸) یندا و نایه تین د دویف زی دا ژ سووره تا (الأعراف) بو مه ناشکهرا دکهت کو پشتی ئسرائیلی ژ دهریایی دهریاس بووین د بهر ملله ته کی را بووین وان صه نه م دپه ریسیین و خودایی ب حهق نه دنیاسی ، و نهو ل سهر قی شرکا خو دبه رده وام بوون ، گافا ئسرائیلی یان نهو دیتین ب دینی وان (موعجب) بوون ، لهو وان گوت ته پیغه مبهری خو : نهی موسا بو مه زی صه نه مه کی چی که دا بو خو بکهینه خودا و هند ، و هکی کا چاوا قی ملله تی هندهك صه نه م هه نه عیاده تی بو دکهن ! موسای گوت ته وان : نهی ملله تی من هندی هوینن هوین مه زنی یا خودی نزانن ، و هوین نزانن کو په رستن ب تنی بو خودی یه ، هندی نه فه نه یین ل دور فان صه نه مان شرکا نهو دکهن دی پویچ بت ، و هندی نهو کاره یی نهو دکهن کو په رستنا وان صه نه مانه یین کو عه زابا خودی ژ وان پاشقه لی نادهن نه گهر ب سهر وان دا هات ، کاره کی پویچ و خراب بوویه .

و موسای گوت ته ملله تی خو : نهری ژبلی خودی ما نه ز دی داخوازا خودایه کی دی بو هه وه کهم کو هوین وی بپه ریسن ، و خودی یه یی هوین نافراندین ، و وی هوین ب سهر هه می خه لکی ده می هه وه ئیخستینسه ب هلبزارتنا گهلکه

(۵۰) برینه سفر الخروج ۱۲ / ۳۷ ، ویا دیاره کو قی هژماری (موباله غه کا) مهزن تیدا هه یه ؛ بهلکی هه ر نه تشته کی بهر عه قله ، و هکی دکتور موریس بوکای دبیزت .

پيغەمبەران ژ ئاف ھەوھ ، وتيبرنا دوژمنى ھەوھ ، و ب دانائايەتتەن تايەت بو ھەوھ ؟

ئىمام ئەحمەد ژ (ئەبو و واقدى) قەدگويەت ، دىيەت : دەمى ئەم د گەل پيغەمبەرى - سلاف لى بن - بو لايى (حونەينى) دەر كەفتين ، ئەم د بەر دارە كى را بۆرىن كافران چە كى خۇ پىقە دكر ، و ل دۇرا كۆم دبوون ، دگۆتنى : (ذات أنواط) مە گۆتە پيغەمبەرى - سلاف لى بن - : دارە كا وە كى قى بو مە ژى دەسنیشان بكە ؛ دا ئەم چە كى خۇ پىقە بكەين ، ئينا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - گۆت : ﴿ الله أكبر ! ئەقە وە كى وى گۆتنى يە يا ئسرائىلىيان گۆتى يە مووساى دەمى وان گۆتى : ئەم مووسا بو مە ژى سەنەمە كى چىكە دا بو خۇ بكەينە خوداوەند ، وە كى كا چاوا قى مللەتى ھندەك سەنەم ھەنە عىبادەتى بو دكەن ، ھندى ھوين ھوين دى ل وى رى چن يا خەلكى بەرى ھەوھ لى چووى ﴾ . (۵۱)

ل بەر دەرازينكا جەھى پيرۆز :

پاشى كاروانى خودان باوەران دا رى ، چەتا نيزىكى باژىرى پيرۆز كو (بەيتولمەقدسى) بووى ، وئەو باژىر ھنگى د دەستى مللەتە كى كافر و زۆردەست دا بوو ، قورئان د سوورەتا (المائدة) دا سەرھاتى يا چوونا مووساى د گەل مللەتى وى بو باژىرى پيرۆز وزقرينا ئسرائىلىيان ل سەر پاشپانى يىن وان بو مە قەدگويەت وئاشكەرا دكەت كو مووساى گۆتە مللەتى خۇ :

(۵۱) وئەم دىيەت : الله أكبر ، عەينى گۆتنى يە يا ئەفرۆ گەلەك (ئىسلامخواز) دىيەن ، دەمى دىيەن : دقەت ئەم وان رىكان ب كاربىن يىن بى دىن و كافر ب كار دىنن دا ئەم بشىين مملانى د گەل وان بكەين ، ھەر وە كى ئەو نزانن كو موخالەفا رى و رىيازىن كافران ئىك ژ بناخەيىن باوەرى يا مروقى موسلمانە .

((ئەمى مللەتى من ھوين ھەرنە عەردى پيرۆز - كو بەيتولمەقدس و دەور و بەرىن وئە - يى خودى سۆز داى كو ھوين دى چنى ودى شەرى وان كافرىن ل وىرى كەن ، ھوين ژ كرنا شەرى د گەل جەبابران نەزقون ، ئەگەر دى خيرا دىيە وئاخەرتى ژ دەست ھەوھ چت)) .

وان گۆت : ئەمى مووسا مللەتە كى ب ھىز و دژوار ل وىرى ھەيە ، و مە شيانا شەرى د گەل وان نىنە ، وئەم نەشىين بچىنە وىرى ھندى ئەو ل وىرى بن ، قىجا ئەگەر ئەو ژى دەر كەفن ئەم دى چىنى .

دو زەلامان (۵۲) ژ وان يىن ژ خودى دترسان ، خودى قەنجى دگەل كرىو وان گوھدارى يا خودى و پيغەمبەرى وى دكر ، گۆتە ئسرائىلىيان : ھوين ب سەر وان جەبابران دا د دەر گەھى باژىرى وان را ھەرنە ژۆر ، وەك كارئىنان بو ئەگەران ، وئەگەر ھوين د دەر گەھى را ب سەر وان دا چوونە ژۆر ھوين دى ب سەر كەفن ، و خۇ بەيلىنە ب ھىقى يا خودى ب تى قە ، ئەگەر ھەوھ باوەرى ب پيغەمبەرى وى ھەيە ، ھوين كارى ب شرىعەتى وى دكەن ، بەلى مللەتى مووساى ئەو ل ژىر سىبەرا فىرەونى فىرى رەزىلى يى بووين گوھدارى يا قان خودان باوەران ژى نەكر ، و گۆتنە مووساى : ھندى جەبابرە ل باژىرى بن ئەم قەت ناچىنى ، قىجا ھەرە تو و خودايى خۇ شەرى وان بكەن ، ھندى ئەم ئەم ئەھا ل فىرى دى روينە خوارى وئەم شەرى وان ناكەين . مووسا ژ قى گۆتتا وان عەجىبگرتى بوو ، و دەمى وى رژدى يا مللەتى خۇ ل سەر بى ئەمى يا خودى دىتى دوعا ژ خودايى خۇ كر و گۆت :

(۵۲) ئىن كەئىر ژ ھندەك زانايىن سەحابى و تابەىيان قەدگويەت كو ئەف ھەردو زەلامىن خودان باوەر يووشەئى كورى نوونى بوو ، و كالى كورى يۇقەنناى - زەلامى مەريەما خویشكا مووساى - ، و ھەژىيە بىيەن تەورات نافی بابى وى ب فى رەنگى دىنت (يەفونە) ل شوينا يۇقەنناى .

« خودایی من ! نهز دشیمه خو و برایی خو ب تنی ، فیجا تو حوکمی د نابقهرا مه و مللهتی سهر داچووی دا بکه » .

خودی د بهرسقی دا گوته پیغمهبری خو موسای : من ل سهر فان جوھیان حهرامکر نهو چل سالیین دی بچنه عهردی پیروز ، ل فان ههر چل سالان نهو ل عهردی سهر گهشت و بهرزه دی مینن ، فیجا تو - نهی موسا - ل سهر وی مللهتی ژ گوهداری یا من دهر دکهفت ب خهم نه کهفه . و ژ بهر فی حوکمی موسای بهری مللهتی خو ژ جهی پیروز و هر گپرا و بهری وان دا دهشتا سینائی ..

چل سالیین بهرزه بوونی :

دیژن : دهمی موسا و مللهتی خو ژ مصری دهر کهفتین سهری بهاری بوو و پستی سی هه یقان - یه عنی ل سهری هافینی - نهو بوو خودی فرمان دا چل سالان نهو د بهرزه بوونی دا بژین ، چل سالان نهو - بی نارمانج - ل دهشتی هاتن و چوون ، جار ب ریفتگی و چار ژی ب ناکنجیوون ..

د فان چل سالان دا نهو جیلی ل بهر سیبهرا حوکمی فیعهونی فیوری دهست داهیانی و سهر شوپی بووی نهما ، جیله کی دی یی بینا نازادیی و سهر بهستی یی هلکیشای هاته ب خودانکرن ، و ل سهر دهستی پیغمهبری خودی موسای و برایی وی هاروونی فیوری خودی ناسی یی بوون ، و ل سهر دهستی فی جیلی خودی سوژا خو ب جه ئینا و جهی پیروز ژ دهستین کافران ئینا دهر و ئیخسته دهستی خودان باوهران .

موسای مللهتی خو ب لایی دهشتا سینائی فه بر و ل دؤرا چیایی طووری ناکنجی کر ، و چونکی مللهتی ئسرائیلی - ل وی دهمی - چیتیرینی مروژان بوون ، و ههر چهنده خودی نهو عوقوبه ددان ژی ، بهلی ل فی دهمی خودی زیده قهنجی د گهل وان کرن ، ل وی دهمی رۆژ ل هندافی سهری وان دشاریا خودی عهور دهنارتن دا

سیبهری ل وان بکته ، و گافا نهو ل دهشتی تیهنی بووین خودی فرمان ل موسای کر کو نهو گوپالی خو ل کهفیری بدهت و وهک موعجزه بو وی خودی دووازه کانی ژ وی کهفیری پهقاندن ، و گافا برس ب سهر وان دا هاتی ب شهقی نهو دنفتسن و سپیدی رادبوون بهری خو ددانی ددیت گهزو و گوشتی طهیران یی کهفتی به بهر ته نشتا وان ، و خودی نهف قهنجی به د گهل وان کرن بو خاترا هندی کو نهو گوهداری یا موسای بکهن .

و پستی خودی نهو بهرداینه دهشتا سینائی و چونکی نهو مللهته کی بووش بوون وان پیشتی ب مهنهجه کی هه بوو ژینا خو ل دویف ب ریفته بهن ، و نهو بوو خودی کیتابا خو یا پیروز (تهورات) بو موسای هنارت ؛ دا بو ئسرائیلی یان بیته مهنهجهی ژینی ..

هاتنه خوارا تهوراتی بو موسای :

دهمی خودی قیای تهوراتی بو خوشتی یی خو موسای بهنیرت وی فرمان لی کر کو نهو خو ژ خه لکی فهدهر بکته ، و سیه رۆژان یی ب رۆژی بت ، پاشی قهستا ژفانی خودایی خو بکته .

موسای فرمان ب جه ئینا ، خو ژ خه لکی فهدهر کر و بهری هنگی گوته برایی خو هاروونی : تو جیگری من به د ناف مللهتی من دا حهتا نهز بزقرمه فه ، و بهری وان بده گوهداری و په رستنا خودی ، و تو دویکهفتنا رینکا وان نه که بیین خرابکاری یی د عهردی دا دکهن .

پشتی سیه رۆژ د سهر موسای را بۆرین وی پرته کا داری - وه کی سیواکی - د دهقی خو دا و بهری خودی فرمانی لی بکته وی لهز کر و قهستا چیایی کر بو ژفانی ، و ژ بهر فی لهزا وی خودی دهه رۆژین دی ل ژفانی زیده کرن ، و چونکی موسای گوتبوو مللهتی خو پستی سیه رۆژین دی نهز دی زقرم ، گافا سیه رۆژ

ب دویماهی هاتین ئەو چاقه‌ری یی وی مان ، ودهمی مووسا نه‌زق‌ری ئەو د دەر حەقا وی دا ب خیلای چوون ، هنده‌کان گۆت : مووسا یی مری له‌و نه‌زق‌ری ، وهنده‌کان گۆت : دیاره وی خودایی خۆ یی به‌رزە کری ! وهنده‌کان گۆت : صه‌بری بکیشن خودی چیتەر دزانت کانئ مه‌سه‌لا وی چیه .

پشتی ده‌ه رۆژین ل سەر ژفانی هاتینه‌ زیده‌کرن ژ ی ب دویماهی هاتین مووسا ل ژفانی هات ، خودایی مه‌زن ب په‌نگه‌کی ئیکسه‌ر وبی ده‌سکاتی د گهل پیغه‌مه‌ری خۆ مووسای ئاخفت ، مووسای دلئ خۆ بری کو ئەو خودی ببینت له‌و وی به‌ریخۆدان ژئ خواست ، خودی گۆته‌ وی : تو نه‌شیی من د دنیایی دا ببینی ، به‌لی به‌ری خۆ بده چیای ، فیجا ئە‌گەر من بلند خۆ نیشا دا ووی خۆ ل جهی خۆ گرت تو دی من ببینی ، ئینا ده‌می خودایی وی خۆ بلند نیشا چیای دای وی چیا ب عه‌ردی فه‌ راست کر ، ومووسا دلگرتی بوو وکەفت ، وده‌می ئەو ژ دلگرتی هشیاربووی وی گۆت : پاکي و پیرۆزی بو ته بت ئە‌ی خودا ، هندی ئەزم من تۆبه‌یه‌ کو پسبارا دیتنا ته د قئ دنیایی دا بکه‌مه‌فه ، وئەز ئیکه‌مین خودان باوهرم ب ته ژ ملله‌تی خۆ .

خودی گۆت : ئە‌ی مووسا ، من ب په‌یامین خۆ بو وان مرۆفین تو بو هنارتی تو ل ناف مرۆفان یی هلبژارتی و ب ئاخفتنا خۆ یا ئیکسه‌ر د گهل ته ، فیجا تو وی فه‌رمانا من دایه‌ ته بگره ، وکاری پی بکه ، وبه‌ ژ وان یین شوکرا خودی دکهن ژ به‌ر په‌یاما خۆ یا وی دایه‌ ته ، وکو ب تابه‌تی د گهل ته ئاخفتی .

و ل فی جهی خودی کیتابا خۆ ته‌ورات بو مووسای هنارت ، و د حه‌دیسین دورست دا هاتی‌یه : خودی ته‌ورات ب ده‌ستی خۆ نفیسی بوو . ویا زانایه‌ کو هه‌ر کتیبه‌کا به‌ری قورئانی هاتی‌یه‌ خواری هه‌می پیکفه‌ و ب ئیک جاری ده‌اته‌ خواری .

خودی دبیتژت : مه‌ بو مووسای د ته‌وراتی دا ژ هه‌ر تشته‌کی ئەو هه‌وجه‌ بیتی ژ ئە‌حکامین دینی نفیسیبوو ، شیره‌ت بو مفا ژئ وەرگرتی وبه‌ره‌هه‌رکرن بو مه‌سه‌لا حه‌لالی وحه‌رامی وه‌رمان وسه‌ره‌اتی وبیر و باوهر و تشتی نه‌به‌رچاف .

وخودی گۆته‌ مووسای : فیجا تو ته‌وراتی ب هیز بگره ، وه‌رمانی ل ملله‌تی خۆ بکه‌ کو کاری ب وی بکه‌ن یا خودی تیدا گۆتی ؛ چونکی هه‌چی یی شریکان بو خودی بدانت ئەز ل ئاخه‌رتی جهی سه‌رداچوویان دی نیشا وی ده‌م ، کو ئەو ئاگره‌ یی خودی ئاماده‌کری بو وان دوژمنین خۆ یین ژ ریکاکا وی ده‌رکه‌فتین . ئەز دی دلین وان که‌سان ژ تیگه‌هشتنا نایه‌تین مه‌زنی وشریعه‌تی خۆ وه‌رگێرم ئەوین خۆ د سهر گوه‌داری‌یا من را دبیین ، وبی حەق خۆ ل سەر سه‌ری خه‌لکی مه‌زن دکهن ، فیجا ژ دفن بلندی‌یا خۆ دوپکه‌فتنا چو پیغه‌مه‌هران ناکهن وگوه‌داری‌یا وان ناکهن ، وئە‌گەر ئەف دفن بلنده‌ هه‌ر نایه‌ته‌کا هه‌بت ببینن ژئ باوهری‌یی پی نائین ؛ ژبه‌ر پشتدان و دوژمناتی‌یا وان بو خودی وپیغه‌مه‌ری وی ، وئە‌گەر ئەو ریکاکا چاک‌یی ببینن بو خۆ ناکه‌نه‌ ریک ، وئە‌گەر ئەو ریکاکا سه‌رداچوونی ببینن ، ئانه‌ کو کوفری ، ئەو دی وی بو خۆ که‌نه‌ ریک و دین ؛ ئەفه‌ ژ به‌ر کو وان دره‌و ب نایه‌تین خودی کری‌یه ، وئە‌و ژ هزرکرن و به‌ریخۆدانا د فان نایه‌تان دا دبی ئاگه‌هن . وبه‌ری مووسا ژ ژفانی بزق‌رت و ته‌وراتی د گهل خۆ بینت ، خودی ئەو ئاگه‌هدارکر کو ملله‌تی وی پشتی وی یی خرپای و (سامری) عیباده‌تی گۆلکی یی ب وان دایه‌کرن ..

ئسرائیلی وپه‌رستنا گۆلکا زپری :

ده‌می خودی گۆتی‌یه‌ مووسای : پشتی ته‌ ملله‌تی ته‌ یی ب په‌رستنا گۆلکی هاتی‌یه‌ جه‌رباندن ، وسامری ئەو یین د سهر دا برین ، مووسا ب خه‌م وقه‌هه‌ر فه‌ زق‌ری نک ملله‌تی خۆ ، وگۆته‌ وان : ئە‌ی ملله‌تی من ما خودایی هه‌وه‌ ژفانه‌کی باش نه‌دابوو هه‌وه‌ کو ئەو ته‌وراتی بینته‌ خواری ؟ ئە‌ری فیجا ژفان ل به‌ر هه‌وه‌ دریش بوو وه‌وین

ژى بى هيفى بوون ، يان ههوه فيا هوين كاره كى بكن غزهبا خودايى ههوه ب سهر ههوه دا بينت ، فيجا هوين ل ژفانى من نههاتن وههوه پهريستا گولكى كر ، وههوه پيگيرى ب فهريمانين من نه كر ؟

وان گوت : نهفا مه كرى مه نه ب دلى خو كرىيه ، بارين گونهين مه ژ بهر وى چه كى مه ژ مصرى يان وهر گرتى و د گهل خو ئيناي ل مه هاتبوونه كرن ، فيجا مه ب فهريمانا (سامرى) نهو چهك ههمى هافيتنه د كور كه كا ناگرى دا ، وههر وهسا سامرى ژى نهو مستا ناخى يا وى ژ بنى پى پى ههسي جبريلى هلگرتى رږژا نهو ژ دهريايى دهرياس بووين و د گهل خو ئيناي ، وى نهو ژى هافيتنه د وى كوركى دا ، و ژ وى چه كى ههلا ندى سامرى بو پي كهرى گولكه كى بو مه چيكر دهنگى چيلان ژى دهات ، ووى گوتنه مه : نهفه خودايى ههوه و خودايى موسايه ، بهلى موسايى ژير كرى ! وههر چهنده هاروونى - بهرى موسا بزفرت ژى - گوتبوو ئسرائيلى يان : نهى ملله تى من ، هوين ب فى گولكى يين هاتينه جهر باندن ؛ دا خودان باوهري ههوه پى ژ كافرى ناشكهرا بست ، وهندى خودايى ههوه يه خودايه كى پردلوفانه فيجا هوين د وى تشتى دا يى نهز بهرى ههوه ددهمى دويكهفتنا من بكن ، وگوهدارى يا فهريمانا من بكن .

بهلى ئسرائيلى يين گولكه پيريس گوتنه هاروونى : نهم دى ههر مينين گولكى پهريسين ههتا موسا دزفرتنه نك مه .

گاڤا موسا هاتى وديتى پشكه كا مهزن ژ ملله تى وى يين بووينه دويكهفتى يين سامرى د پهريستا گولكى دا وهو دهپين تهورات ل سهر هاتى به نفيسين ل عهردى دان و - ب عيجزى فه - گوتنه برابى خو هاروونى : نهو چ تشت بوو نه هيلاي تو وان بهيلى وبگهه يه من دهمى ته ديتى نهو ژ ديتى خو دهركهفتين ووان پهريستا گولكى كرى ؟ نهري ته گوهدارى يا من د وى تشتى دا نه كرى يى من فهريمان يى ل ته كرى كو

تو پشتى من بكهى ؟ پاشى موساي سهر وريهين هاروونى گرتن و كيشان .. هاروونى گوتى : كورى دهبكا من ! تو سهر وريهين من نه كيشه ، هندی نهز بووم نهز دترسيام - نه گهر وان بهيلىم وبيمه نك ته - تو بيژى : ته دوبره كى ئيخسته ناف ئسرائيلى يان ، وته ب شيره تا من نه كر وباش چاڤديرى ل وان نه كر .

موساي گوتنه سامرى : نهى سامرى مهسلا ته چيه ؟ وبوچى ته نهف كاره كر ؟ سامرى گوت : تشتى وان نه ديتى - كو جبريله سلاف لى بن - من ل سهر پشتا ههسي ديتبوو ، دهمى نهو ژ دهريايى دهركهفتين وفيرعهون ولهشكهري وى خندقين ، فيجا من مستهك ژ وى ناخا ل جهى پى پى ههسي جبريلى هلگرت ، ومن نهو هافيتنه سهر وى چه كى من گولك ژى چيكرى ، نهو بو جهر باندن وفتنه بوو گولكه كا ب دهنگ ، وهوسا نهفسا من يا فهريمانى ب خرابى يى دكهت نهف كاره ل بهر من شرينكر .

ويشتى فى ئعترافا وى موساي گوتى : دى ههوه هندی تويى د ژينا خو دا تو دى يى هافيتى بى ، وههر كهسه كى تو بينى دى بيژى يى : نه نهز دهست دكهمه كهسى ونه كهس دهست دكهته من (۵۳) ، وهندى تويى ژفانهك بو عهزابدانا ته ههيه ، خودى وى ژفانى ههر دى پيك ئينت ، وتو دى بينى ، وتو بهرى خو بده خودايى خو يى ته پهريستا بو كرى نهو دى وى سوژين ، پاشى دى هويركى وى ب دهريايى وهركهين .

پاشى موساي ب فهريمانا خودى گوتنه ملله تى خو : نهوين پهريستا گولكى نه كرى دقيت وان بكوژن يين پهريستا گولكى كرى .. ووان نهف حوكمه ب جه ئينا !

(۵۳) يهعنى ئيشه كا جلدى دى ئيته ته ، ودهريمانى ته نهوه نه تو دهست بكهيه كهسى ونه كهس دهست بكهته ته .

وده می که ربا موسای داهاتی ، وی نهو دهپ - یین تهورات ل سهر هاتی یه
نقیسین - ژ عهردی هلگرتن پشتی کو هافیتین ، وناشکهرا کرنا حهقی یی
ودلوقانی یی بو وان یین ژ خودی وعزبا وی دترسن د وان دهپین تهوراتی دا
هه بوویه ، و موسای گوته ملله تی خو : نهفه نهو مهنهجه یی خودی بو ههوه هنارتی ؛
دا هوین ل دویش بچن .

وان گوت : دی سه حکهینی .. نه گهر یی ب ساناهی بت دی ل دویش چین ،
ونه گهر یی ب زهجهت بت بو مه بگوهوره !!

د نهجامی فی گوتنا وان دا خودی چیا راکره هنداقی سهری وان ، موسای
گوت : یان هوین دی پیگیری یی یی کهن یان خودی غهزی یی دی ل ههوه کهت ،
وگافا بوویه مجدی وان سهرین خو بو خودی دانانه عهردی وگوتن : نه ب شریعه تی
خودی درازینه .

توبه کرن ژ گونه ها شرکی ونه گوهرداری یی :

پشتی فی چه ندی موسای ژ ملله تی خو خواست کو نهو توبی ژ فی گونه ها مهزن
بکهن ، ودا توبا وان قه بویل بیت ، موسای گوته وان : حهفتی زهلامین زانا وچاک
ژ خو هلبژیرن بلا د گهل من بین دا ل ژ فانی خودی بچین وداخوازا ژیرنا گونه هان
بو ههوه ژ خودی بکهین ، وپشتی وان فهرمانا موسای ب جه ئینای ، موسای گوته
وان حهفتی زهلامان : خو پاقر بکهن ورژی یان بگرن ، و خو ناماده بکهن ، چسی گافا
خودی دهستوری یا چوونی دا مه نه دی چین .

وگافا خودی دهستوری دای موسای حهفتی زهلامین باشین ملله تی خو د گهل
خو برن وهمی پیگفته دهر کهفته طوری سینائی بو وی دهم وژ فانی یی خودی دایه
وی ، گافا نهو هاتینه وی جهی یی خودی بو دهسنیشان کری وان زهلامین
ئسرائیلی یان گوت : نهی موسا ! نه ب باوهری یی ب ته نائینن ههتا نه خودی
ب چاف نه بینن ، تو د گهل وی ناخفتی ، فیجا وی نیشا مه بده . (۵۴)

(۵۴) نهفه گوتنا چاکین وان بو ، فیجا هزر بکهن نه باشین وان دچاوا بوون .

ئینا فهله رزینا دژوار نهو هه می گرتن و مرن ، موسا رابووفه ودوعا ژ خودی کرن
وگوت : خودایی من ، نهز دی چ بیژمه ئسرائیلی یان نه گهر نهز زفریمه نک وان ، و ته
باشین وان هه می مراندن ؟ نه گهر ته فیابا بهری نوکه تو دا وان هه می یان و من ژ ی
د گهل دا مرینی ، و نهفه ل سهر من یا ب ساناهیتتر بوو ، نهری تو دی مه تی بهی
ژ بهر وی کاری یی فامین مه کری ؟ نهف کاری ملله تی من کری ده می گولک
پهریسی هه ما جهر باندنک بو ته نهو پی جهر باندین ، یی ته بقیت ژ بهنی یین خو تو
وی پی بهرزه دکهی ، ویی ته بقیت تو وی پی دئینه سهر ری ، تو سهر کار وپشته فانی
مهیی ، فیجا تو گونه هین مه ژ ی به ، و دلوقانی یی ب مه به ، و توجیتترینی وان ی
یین لیبوری دکن ، و گونه هان فه دشیرن ، و تو مه بکه ژ وان یین ته کریارین چاک
د دنیایی و ناخره تی دا بو نقیسین ، هندی نه مین نه ب په شیمانی و توبه کرن فه ل ته
دزفرین .

خودی گوته موسای : عهزبا خو نهز دی ده مه بهر وی یی من بقیت
ژ چیکری یین خو ، وه کی من دایه بهر نهوین ههر ژ ملله تی ته ، و دلوقانی یا من
چیکری هه می فه گرتینه ، فیجا نهز دی وی بو وان نقیسم یین ژ خودی وعزبا وی
دترسن ، و فهرمانین وی ب جه دئینن و خو ژ یی نه مری یا وی دده نه پاش ، و نهوین
باوهری یی ب ته وحیدی وده لیلین وی دئینن ، نه فی دلوقانی یی نهز دی بو وان
نقیسم یین ژ خودی دترسن و خو ژ یی نه مری یا وی دده نه پاش ، و دویکه فتنا وی
پیغه مبهری نه خوانده فا دکن ، کو موحه مده سلاف لی بن ، یی به حس و سالوخه تی
وی ل نک خو د تهوراتی وئجیلی دا نقیسی دینن ، نهو فهرمانی ب ته وحیدی و ههر
باشی یه کا هبت ل وان دکهت ، و بهری وان ژ شرکی ونه گوهرداری یی و ههر تشته کی
خراب دده ته پاش ، و تشتین پاقر ژ خوارن و فه خوارن و ماره کرنی بو وان حه لال
دکته ، و تشتین پیس بو وان حهرام دکته ، و وی باری گران یی کول وان هاتی یه
کرن ژ سهر وان رادکته ، فیجا نهوین باوهری ب پیغه مبهری نه خوانده فا موحه مده ی

- سلاڤ لى بن - ئىناى ، وبھايى وى مەزنكرى وپشتەفانى يا وى كرى ، ودويكەفتنا وى قورئاننى كرى يا بو وى ھاتى يە خواری ، وکار ب سونھتا وى كرى ، ئەو ئەون يېن ئەو سۆز ب دەست خو ڤه ئىناى يا خودى دا يە بەنى يېن خو يېن خودان باور .

مووسا د گەل خدرى :

ديسا ژ وان سەرھاتى يان يېن د ژينا مووسا پيغەمبەرى دا - سلاڤ لى بن ھەين وقورئاننى بو مە ڤه گواستين ، سەرھاتى يا وى بوو د گەل وى زەلامى خودى زانين دا يى ئەوى دېيژنى : (خضر) . (۵۵)

ل دەسپيكي دى بېژين : زانا ب خيلاف چووينه كانى خدر كى بوو ، و چ بوو ، وزانايى ناقدار (ئبن كەشير) گەلەك گوتن وبوچوونان د قى دەربارەيى دا ڤه دگوھيزت (۵۶) ، ودبت گوتنا ژ ھەمى يان دورستتر ئەو بت مرؤڤ بېژت : خدر پيغەمبەرەك بوو ژ پيغەمبەرين خودى ؛ چونكى ئەو كاري وى كرى ھەمى ھندى دگەھينت كو وھى ژ نك خودى بو وى دھات ، وچو راستى بو وى گوتنى نينه ئەوا دېيژت : خدر ھەر وھەر يى زيندى يە ؛ چونكى وى ژ ناڤا حياتى ڤه خوار بوو .

سەرھاتى يا مووساى د گەل قى مرؤڤى سوورەتا (الكهف) بو مە ڤه دگوھيزت ، وئەم ل ڤيرى دەقا قى سەرھاتى يى وەكى د قورئاننى دا ھاتى دى ڤه گوهيزين ، نايەتین سوورەتا (الكهف) دېيژن : تو [ئەى موھەمد] بەھسى ھندى بکە دەمى مووساى گوتى يە خزمەتكارى خو [يووشەيى كورپى نوونى] : ئەز دى ھەر چم ھەتا بگەھمە وى جھى يى ھەردو دەريا لى دگەھنە ئيك ، يان ئەز دى دەمە كى دريژ چم ھەتا

(۵۵) د حدديسين دورست دا ھاتى يە كو خضر ناسناڤى وى بوو ؛ چونكى دەمى ئەو ل جھەكى ھشك دروينشت ئەو جھ كەسك دبوو ، وەكى ئەھمەد وترمىذى وئبن حبان ژ ئەبوو ھورەيرە وى ڤه دگوھيزن .

(۵۶) د كتيباً خو دا (البدايه والنهاية) د بەرگى ئيكى دا .

بگەھمە وى بەنى يى چاك ؛ دا ئەز ژ وى ڤير بيمە وى زانينى يا كول نك من نەھەى .. و د ئەگەرا قى دەركەفتنى دا پيغەمبەر - سلاڤ لى بن - دېيژت :

﴿ رۆژە كى مووسا د ناڤ ئسرائيلى يان دا رابووفه ، خوبەك خواند ، ئينا پسيار ژى ھاتە كرن : كيژ مرؤڤ ژ ھەمى يان زانترە ؟ وى گوت : ئەز ! ئينا خودى ل وى گرت ؛ چونكى وى نەگوت : خودى دزانت ، و خودى وەھى بو ھنارت كو من عەبدە كى ھەى يى ل وى جھى يى ھەردو دەريا دگەھنە ئيك ژ تە زانترە .. ﴾ . (۵۷)

نايەت دېيژن : وموساى وخزمەتكارى وى دا رى ، و دەمى ئەو گەھشتينە جھى ھەردو دەريا لى دگەھنە ئيك (۵۸) ھەردو ل نك كەڤرى روينشتن ، ووان ئەو نەھنگى خو ژ بىركر يى ڤەرمان ل مووساى ھاتى يە كرن كو وى بو قويتى د گەل خو بېت ، ويووشەيى ئەو دانابوو د عەلبە كى دا ، ڤيجا نەھنگ زيندى بووبوو وخو ھاڤيتبوو د دەريايى دا ، ووى رېكە كا ڤه كرى بو خو د دەريايى دا گرتبوو ، و دەمى ئەو ژ وى جھى چووين يى وان نەھنگ لى ژ بىركرى وموسا ب برسى ھەسبا ، وى گوتە خزمەتكارى خو : فراڤينا مە بو مە بينە ، ب راستى مە د قى سەڤەرا خو دا وەستيان ديت .

خزمەتكارى وى گوتى : ئەرى ل بىرا تەيە دەمى ئەم چووينە نك وى كەڤرى يى مە بېھنا خو ل نك ڤەداى ؟ من ژ بىركر بوو ئەز مەسەلا نەھنگى بو تە بېژم ، وھەما شەيتانى ژ بىرا من بر بوو ئەز مەسەلا وى بو تە بېژم ، ھندى نەھنگە ل وىرى ب رح كەڤتبوو ، وخو ھاڤيتبوو د دەريايى دا ، ووى رېكەك بو خو تىدا كربوو ، ومەسەلا وى يا عەجيب بوو .

(۵۷) بوخارى قى حدديسى ژ عەبدللاھى كورپى عەباسى ڤه دگوھيزت .

(۵۸) د قورئاننى وھەديسان دا نەھاتى يە كانى ئەڤ جھە دكەفتە كيڤه ، ودبت مەخسەد يى ئەو جھ بت يى كەنداڤى (عەقبە وسويس) دگەھنە ئيك د دەريايى سۆر دا .

مووسای گۆت : ئەوا چى بووى ئەو بوو يا مه دخواست ، وئەو نيشانەكە بۆ من ئەز پى ب جھى بەنى پى چاك بكهفم ، ئينا هەردول شوين پى پىن خو زقپىن حەتا گەهشتىنە جھى كەفر لى .. وان ل وىرى بەنى پى چاك ژ بەنى پىن خودى - كو خدرە سلاف لى بن - ديت .

مووسای سلاف كرى ، وگۆتى : ئەرى دى دەستورى پى دەى كو ئەز ب دوىف تە بكهفم ؛ دا تو هەندە كى ژ وى زانينا خودى نيشا تە داى نيشا من بەدى كو ئەز پى سەرپاست بىم ومفای ژى وەربگرم ؟

خدرى گۆتى : هەندى توى - ئەى مووسا - تو نەشى بېهنا خو ل سەر دوىكەفتن وەهەقالىنى يا من فرەه بكەى ، وچاوا تو دى شى بېهنا خو ل سەر وان تىشتان فرەه كەى پىن كو ئەز دى كەم وئەو ل بەر تە دبەرزە ژ وان پىن خودى نيشا من داين ؟

مووسای گۆتى : ئەگەر خودى حەز بكەت تو دى من بىنى پى بېهنا فرەه ل سەر وى تىشتى ئەز دى ژ تە بىنم ، ئەز د تىشتە كى دا بى ئەمى يا تە ناكەم .

ئىنا خدر ل بەر هات وگۆت : پا ئەگەر تە هەقالىنى يا من كر تو پىسارا تىشتە كى ل بەر تە ئالۆز بت ژ من نەكە ، حەتا ئەز ب خو وى تىشتى ل بەر تە نە ئاشكەرا بىژم بىى تو پىسار بكەى .

وو ان دەست ب رېشە چوونال سەر لىقا دەريايى كر^(۵۹) ، وگەمى يەك د بەر وان را بۆرى ، وان داخواز ژ خودانان كر كو وان سويار كەن ، قىجا دەمى ئەو سويار بووين خدرى دەپەك ژ گەمى پى فەكر وئەو كونكر ، مووسای گۆتى : ئەرى تە گەمى كونكر ؛ دا خەلكى وى بخندقىنى ، وو ان بى كرى ئەم پىن هەلگرتىن ؟ ب راستى تە كارەكى كرىت كر . خدرى گۆتى : ل سەرى من گۆتبوو تە : هەندى توى تو نەشى بېهنا خو ل سەر هەقالىنى يا من فرەه بكەى !

(۵۹) و ژ ئابەتان دئىتە زانين كو خزمەتكارى مووسای پاشدا زقپى بوو ونەما بوو د گەل وان .

مووسای بۆ عوزر فەخواستى گۆت : ل من نەگەرە كو من شەرتى تە د گەل خو ژ بىركرى ، وتو د نيشادانى دا بارەكى گران نەدانە سەر ملين من ، و ب نەرمى سەرە دەرى پى د گەل من بكە . ئىنا خدرى عوزرا وى قەبويلكر ، پاشى هەردو ژ گەمى پى دەركەفتن ، و ل وى دەمى ئەو ل سەر لىقا دەريايى دچوون وان كور كەك ديت د گەل زارۆكان يارى دكرن ، ئىنا خدرى ئەو كوشت ، مووسای ب قى چەندى نەخۆش بوو وگۆت : چاوا تە نەفسەكا پاقر وى گونەه كوشت ، ووى كەس نەكوشت بوو كو هىژاى كوشتى بىت ؟ ب راستى تە كارەكى كرىت ومەزن كر .

خدرى بۆ بىرئىنان ولۆمە كر گۆتە مووسای : ئەرى ما من نەگۆتبوو تە تو نەشى بېهنا خو ل سەر وان كرىارىن من پىن تە چو زانين پى نە فرەه بكەى ؟

مووسای گۆتە وى : ئەگەر پىشتى قى جارى من پىسارا تىشتە كى ژ تە كر تو من بھىلە وەهەقالىنى يا من نەكە ، تو بوو بە خودان عوزر وتە د دەرحەقا من دا تەخسىرى نەكرى يە ؛ چونكى تە گۆتبوو من : تو نەشى صبەرى د گەل من بكىشى .

ومووسای و خدرى دا رى حەتا گەهشتىنە نك خەلكى گونەه كى ، ئىنا وان داخوازا خوارنى ژ وان كر ، بەلى خەلكى وى گوندى ل بەر نەهاتن كو وان مېقان بكەن ، وان دىوارەك ل وىرى ديت خوار بوو بوو ونىزىك بوو بەهەرفت ، ئىنا خدرى ئەو راستكر ، مووسای گۆتى : ئەگەر تە حەز كرىبا تو دا سەرا قى كارى كرى يەكى وەرگرى دا ئەم خوارنى بۆ خو پى كرىن مادەم وان ئەم مېقان نەكرىن .

خدرى گۆتە مووسای : ئەفە دەمى ژىكفە بوونى يە د ناقبەرا من وتە دا ، ئەز دى بۆ تە بەحسى وان كرىارىن خو كەم پىن تە پى نەخۆش بووى ، وتو نەشى بېهنا خو ل سەر فرەه بكەى وپىسارا وان نەكەى .. هەندى ئەو گەمى بوو يا من كونكرى ئەو يا هەندەك هەژاران بوو وان د دەريايى دا كار بۆ خو پى دكر ورزقى وان ژى دەهات ، قىجا من قىا ئەز ب وى كونكرنى گەمى پى عىبەلۆ بكەم ؛ چونكى ل بەراھى يا وان

مهلكهك هه بوو هه گه می یه کا دورست یا هه با ب زوری ژ خودانان دستاند ، وئهو کورکی من کوشتی مرؤفه کی کافر بوو ، ودایک وباین وی د خودان باوهر بوون ، فینجا ئەم ترساین ئە گهر ئەو کور بمنتته زیندی ئەو بهری دایساین خو بدته کوفری وسهرداچوونی ؛ چونکی وان گهلهك هه ز ژ وی دکر وپینتی پی هه بوو ، فینجا مه فیما خودی ئیکی ژ وی چاکتر و ب رهحمتر بدته دایساین وی ، وئهو دیواری من خواربوونا وی راستگری ئەو یی دو کورکین ئیتیم بوو ل وی باژیروی یی دیوار لی ، و د بن وی دیواری فه خزینهیه کا ژ زیپر وزیقی یا وان هه دووان هه بوو ، وبایی وان زهلامه کی چاک بوو ، فینجا خودایی ته فیما ئەو ههردو مهزن بن و ب هیز بکهفن ، وئهو خزینهیا خو دهربینن ، ئەفه ژ دلؤقانی یا خودایی ته بوو ب وان ، وئهو هه می کربارین ته دیتین من کرین ئەی مووسا من ژ نک خو نه کرینه ، بهلکی من ب فهرمانا خودی ئەو کرن ، ئەوا هه یا من ئە گهرین وی بو ته دیار کرین ئەو دویمایی یا وان کارانه یین ته نهشیای تو بیهنای خو ل سهر فرهه بکهی وپسار ژئ نه کهی .

سهرهاتی یا قاروونی :

سهرهاتی یا قاروونی وسهرداچوونا وی ژ بهر زهنگینی ودهوله مهندی یی ئیک ژ وان سهرهاتی یانه یین کو رهفتاری مرؤفین خودان مال وبی ئیمان بو مه بهرچاف دکهت ، لهو خودی د سوورهتا (القصص) دا ب رهنگه کی تایبته ئەف سهرهاتی یه بو مه فه گپرا ..

(قاروون) مرؤفه کی ئسرائیلی بوو ، وهندهك دبیژت : پسمامی مووسای ب خو بوو ، ئیک ژ وان مرؤفان بوو یین کو خودی ماله کی مهزن دایی ، وشوینا ئەو شوکرا خودی سهرای ئی نعمهتی بکهت ، ئەو رابوو (طوغيان) ب مالی خو کر ، کا چاوا فیرعهونی وهامانی (طوغيان) ب هیزا خو کر ، لهو خودی د دو جهان دا

ژ قورئانی ملی وی دا د گهل ملی فیرعهونی وهامانی ، وئاشکهرا کر کول ئاخره تی دویمایی یا وان ههردووان دی ئیک بت . (٦٠)

ئایهتین سوورهتا (القصص) بهحسی قاروونی دکهن ودبیژن : ئەو ژ ملله تی مووسای بوو - سلاف لی بن - و ژ بهر مال وزهنگینی یا خو ئەو د سهر پی یی خو دا چوو ووی خو ل سهر وان مهزن کر ، وخودی ژ گهنجینه یین مالی تشته کی مهزن دابوو وی ، ههتا وی دهره جی هژماره کا مرؤفین ب هیز نه دشیان بهس کیلیین گهنجینه یین وی هلگرن ..

ملله تی وی گوتی : کهیفا خو ب وی مالی نه ئینه یی ته هه ی ، هندی خودی یه هه ز ژ وان ناکهت یین بهتران دهن وشوکرا وی نه کهن سهر قهنجی یین وی ، وتو ب وی مالی خودی دایه ته خیرا ئاخره تی بو خو بخوازه ، کو د دنیایی دا گوهداری یا خودی بکه ، وتو بارا خو ژ دنیایی ژئ بیر نه کهه ، کو خوشی یی ب تشتی حلال بهی بی زنده گافی ، وتو ب دانا خیران قهنجی یی د گهل خه لکی بکه ، هه ره کی خودی ب ئی هه می مالی قهنجی د گهل ته کری ، ووی تشتی خودی ل سهر ته هه رامگری ژ ته عدایی یا ل سهر خه لکی تو نه کهه ، هندی خودی یه هه ز ژ خرابکاران ناکهت .

قاروونی گوته وان مرؤفان یین شیرهت لی کری ژ ملله تی وی : هه ما ژ بهر وی زانین وشیانان من هه ی ئەف هه می گهنجینه یین بو من هاتینه دان ..

هه ره وه کی وی نه زانیوو کو خودی ژ ملله تین بهری وی هنده کین ژ وی ب هیزتر و ب مالتر تی بر بوون ؟

ورؤژه کی قاروون ب هه می خه ملا خو فه دهر کهفته ناف ملله تی خو ، ومه خسه دا وی ئەو بوو مهزنی یا خو وگه له کی یا مالی خو نیشا وان بدهت ، وده می ئەوین خه ملا

(٦٠) د سوورهتا (العنکبوت) دا ئایهتا ٣٩ ، وسوورهتا (غافر) ئایهتا ٢٣ .

ژینا دنیایی دقیت ئەو دیتی وان گۆت : خوزی ئەو مال وخەمل ومەنصبی بۆ قاروونی هاتی یە دان بۆ مە ژى هاتبا دان ، هندی قاروونە وی پشك وبارەکا مەزن ژ دنیایی هەیه ، وئەوین زانین ب شریعتی خودی بۆ هاتی یە دان وراستی یا تشتان زانی گۆتە وان یین گۆتین : خوزی ئەوا بۆ قاروونی هاتی یە دان بۆ مە ژى هاتبا دان : تیچوون بۆ هەوہ بت تەقوا خودی بکەن وگوهداری یا وی بکەن ، خیرا خودی بۆ وی یی باوہری ب وی وییغەمبەری وی ئینای ، وچاکی کرین ، چیتەرە ژ وی یا بۆ قاروونی هاتی یە دان ، و ب تتی ئەو گوهداری یا فی شیرەتی دکەت وکاری پی دکەت یی جیهادا نەفسا خو کری ، وصبەر ل سەر گوهداری یا خودایی خو کیشای ، و خو ژ بی ئەمری یا وی دایە پاش .

خودی دبیت : گاڤا قاروونی ئەف کارە کری مە عەرد ب وی و خانیی وی فە برە خواری ، ووی چو بەرەڤان نەبوون بەرەڤانی پی ژ وی بکەن دەمی عەزبا خودی ب سەر دا هاتی ، وئەو ل بەر خودی پی ئاسی نەبوو دەمی غەزەبا خو ب سەر دا ئینای . وئەوین دوہی هیفی خواستی کو وەکی وی بن نوکە ب خەم وترس فە کو عەزاب ب سەر وان ژى دا بیت گۆتن : هندی خودی یە یی وی بقیت ژ بەنی یین خو ئەو رزقی وی بەرفرەھ دکەت ، ویی وی بقیت ئەو رزقی وی بەرتەنگ دکەت ، وئەگەر خودی منەت ل مە نە کر با دا ئەو عەردی ب مە ژى فە وەکی قاروونی بەتە خواری ، ئەری ما تە نەزانی یە کو کافر نە دنیایی دا ونە ل ئاخەرەتی ئیفلەحی نابین ؟

و د ئە گەرا خەسڤکرنا قاروونی دا ریوایەتەك ژ (ئبن عەباسی) دئیتە فەگواستن ، تیدا هاتی یە کو قاروونی هندی مال دا ژنەکا خراب وگۆتی : ئەگەر تە دیت مووسا یی د ناف هندی مرۆڤان دا هەرە بی بەختی یە کى پی رادە و بیژنی : تە هۆ وھو یی د گەل من کری ، ژنی ب یا وی کر ، وگاڤا مووسا گوہل گۆتتا وی

بووی زیندە هەرشى ، ورا بوو نڤیژەك بۆ خودی کر وتیدا دوعا کرن کو خودی راستی یی ئاشکەرا بکەت ، وپشتی ژ نڤیژى خلاس بووی وی ئەو ژن دا سویندی ژنی بەختی خو خراب نە کر وگۆت : حال ومەسەلین من وقاروونی ئەڤەنە ، ئینا مووسا نڤرینەك ل قاروونی کر کو خودی وی ب خانى فە د عەردی دا بیەت ، و خودی نڤرینا وی بۆ ب جە ئینا .

چپلا بەنی ئسرائیلیان :

ژ عەبدللاھی کوپۆ عەباسی دئیتە فەگواستن دبیت : زەلامەك د ناف ئسرائیلیان دا هەبوو گەلەك یی زەنگین بوو ، ئەف زەلامە ب ناف سال فە چوو بوو ، ووی هندی برازا هەبوون وان حەز دکر مامی وان بمرت دا ئەو میراتی وی وەرگرن ، لەو ئیک ژ وان شەڤەکی چوو مامی خو کوشت وکەلەخی وی هاقیتە بەر دەری مرۆڤە کى دی ، گاڤا بوویە سپیدە خەلکی هەڤرکی دەر حەقا وی دا کر ، وبرا زایی وی - یی کوشتن کری - هات کرە هاوار وداخوازا تۆلقە کرنی کر ، هندی کان گۆت : وەرن دا بچینە نك پیغەمبەری خودی مووسا دا ئەو حوکمی د نافبەرا مە دا بکەت ، وچونکی چو دەلیل ونیشان د دەستی وان دا نەبوون مووسا دوعا ژ خودایی خو کر کو ئەو حەقی یی بۆ وی ئاشکەرا بکەت ، ئینا خودی وەحی بۆ وی هنارت کو ئەو چیلە کى بینن فە کوژن ، مووسا ئەف فەرمانا خودی گۆتە مللەتی خو ، وان ب هەڤرکی وخوا مەزن کرن فە وان گۆتە مووسا : ئەری تو مە دکەیه جەیی پیترانکی یی ویاری یان !؟

مووسا گۆتە وان : ئەز خو ب خودی دپاریزم کو ئەز ژ یاری پییکەران م ، وئەڤە ئەوہ یا هوین داخواز دکەن کو قاتلی دورست بۆ هەوہ ئاشکەرا بیت .

وان گۆت : مادەم هۆیە پا کانى ژ خودایی خو بخوازە سالۆخەتین فی چیلی بۆ مە دیار بکەت .

مووسای بهرسفا وان دا وگوت : هندی خودی یه یی دبیژته ههوه : سالوخته تی وی ئەوه دقیت ئەو نه یا پیر بت ، ونه یا جوان بت ، بهلکی د ناقبهری دا یا ناقنجی بت ، فینجا لهزی د فرمانا خودایی خو دا بکهن .

ئەو ل ههفرکی یا خو زفرین وگوتن : بۆ مه ژ خودایی خو بجوازه دا رهنگی وی بۆ مه دیار بکهت .

وی گوت : هندی ئەوه یی دبیژت : ئەو چیله کا خوپی زهره ، یی بهری خو بدهتی ب دیتنا وی شاد دبت .

ئسرائیلیان گوتە مووسای : بۆ مه ژ خودایی خو بجوازه دا هیشتا سالوخته تان بۆ مه دیار بکهت ؛ چونکی چیلین ب فی رهنگی گهلهکن و ل بهر مه بهرزه بوو کانئ دئ کیژکی هلبژییرین ؟ ونه مه گهر خودی حهز بکهت دئ ف وی چیلی کهفین یا فرمان ب فه کوشتنا وی هاتی به دان .

مووسای گوتە وان : هندی خودی یه یی دبیژت : ئەو چیله که یا سهر بهردابه نه جوت پی دئسته کرن ونه بۆ ئافدانی دئسته ب کارئینان ، ویا ساخهله مه ژ ههمی ئیشان ، و ژ رهنگی وی پیقهتر چو رهنگین دی لی نین .

وان گوت : نوکه ته راستی یا سالوخته تین چیلی گوت .. ئینا ئەو نه چاربوون ئەو سه رژیکر پشتی گهلهک چهپ وچویر لیداین ، و ژ سه رهقی یا وان نیزیك بوو ئەو وه نه کهن ژی ، وهسا وان شداند ئینا خودی ژی ل وان شداند ، ونه گهر وان ل دهسپیکي چیلهک ئینا ب وه کوشتا خودی دا ژ وان قه بویل کهت نه گهر یا چاوا با .

و پشتی وان ئەو چیل ئینا وه کوشتی خودی فرمان ل مووسای کر کو ئەو بیژته وان : پارچهیه کا گوشتی فی چیل سهرژیگری ل کهلهخی وی زهلامی کوشتی بدهن ، خودی دئ وی زیندی که ته فه ، ونه دئ بۆ ههوه بیژت کانئ کی ئەو کوشتی به .

وان وه کر ئینا خودی ئەو زیندی کر وی کوژه کی خو ئاشکهرا کر .

مرنا هاروونی :

بهری ئەو ههر چل سال ب دویماهی بین یین خودی تیدا ل سهر ئسرائیلیان حهرامکری ئەو بچه جهی پیروژ ب دو سالان ، یه عنی پشتی خنداقدنا فیرعهونی ب سیه وههشت سالان - وه کی د هندهک ریوایه تان دا ژ چهند صهحابی یه کان هاتی یه فه گوهاستن - خودی وهسا حهز کر پیغه مبهری خو هاروونی بمیرنت (٦١) ، خودی وهی بۆ مووسای هنارت کو ئەو ههر دو بچه سهر چیای ، و ل ویری خودی رحا هاروونی ستاند .

جارهکا دی بهر ب جهی پیروژ فه :

دهمی نیزیك بووی ههر چل سالیان (بهرزه بوونی) ب دویماهی یین ، و ل دویش وی ژفانی خودی دایه مووسای کو ئەو پشتی چل سالان ژ بهرزه بوونی ژ نوی ئسرائیلیان بزفرینته جهی پیروز ، مووسا رابوو کاری ملله تی خو کر دا بزفرنه جهی پیروژ (بهیتوله قدسی) ، ودبیژن : ئەو مرؤفین بهری چل سالان کهس ژئ نه مابوو ئەو ههر دو زهلام تی نه بن یین شیرهت ل ملله تی خو کری کو گوهداری یا مووسای بکهن ، وه کی بهری نوکه مه فه گپرای .

مووسای دوازه مهزن ژ ئسرائیلیان - ل دویش هژمارا بابکین وان - هلبژارتن ؛ دا ههر ئیک کهفالهتا کوما خو بکهت ، وههر چهنده کتیبین ئسرائیلیان ناقین وان ههمی یان فه دگپرن بهلی ئەم ل فییری ب تنی دئ ئیشاره تی دهینه ئیک ژ وان کو یووشه عی کوپی نوونی بوو ، مهزنی بابکی (یووسفی) ، ئەوی پشتی مووسای بوویه پیغه مبهر وسهر کیشی یا لهشکهری یا ئسرائیلیان ژی وهرگرتی ، و ل سهر دهستی وی خودی باژییری پیروژ ل بهر خودان باوه ران فه کر .

(٦١) تهورات د (سفر العدد) ٢٠ / ٢٢ - ٢٩ ، بهحسی مرنا هاروونی دکهت ، ونه وژی ئاشکهرا دکهت کو هاروون بهری ب دویماهی هاتنا چل سالان ل سهر چیایی هوروی مربوو .

پشتی هنگی موسای بریار دا زهلامین ئسرائیلیان ههمی یین ژ بیست سالییی
 پیههل بینه چه کدار کرن ؛ دا قهستا بهیتوله قدسی بکن ، ودهمی لهشکهری
 ئسرائیلیان بهر ب جهی پیروز شه دچوو خودی و هسا چهز کر پیغه مبهری خو
 موسای بیهته نک خو ..

مرنا موسای :

ئه بوو هورهیره چه دیسه کی شه دگوهیزت تیدا هاتییه : ﴿ ملیاکه تی مرنی بو نک
 موسای هاته هنارتن [و دیاره ئه ل سهر رهنگی مرؤفه کی هاتبوو نک وی] وگوتی :
 د بهرسفا خودایی خو هه ره ، ئینا موسای کوله ک ل وی دا هتا چافی وی په قانندی ،
 ئینا ئه زقری نک خودی وگوت : ته ئه ز هنارتمه نک عه بده کی مرن نه قیت ، ئینا
 خودی چافی وی بو وی زفرانده شه وگوتی : هه ره نک و بیژی : بلا ئه و دهستی خو
 بدانته سهر پشتا گایه کی وکانی چه ند موی دی که فنه بن دهستی وی هند سالان
 عه مری ئه ز دی دمی .. موسای گوت : ئه ی خودا ، وپشتی هنگی دی چ بت ؟
 گوتی : پشتی هنگی مرنه ، وی گوت : پا بلا نوکه بت ، ووی داخواز ژ خودی کر
 کو ئه و وی نییریکی عه ردی پیروز بکته دویراتی یا هافیتنا به ره کی ﴿ ، ئه بوو
 هورهیره ی گوت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ و نه گهر ئه ز ل ویری بامه
 ئه ز دا قهبری وی نیشا هه وه دم ل لایی ریکی ل نک گری سور ﴿ . (۶۲)

و د چه دیسا (ئیسرائی) ژی دا هاتییه کو قهبری موسای یی ل سهر توخوبیین
 عه ردی پیروز ل (قودسی) ل نک گری سور ، ئه نه سی کوری مالکی دیبیزت :
 پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ دمی ئه ز چویمه ئیسرائی ئه ز د بهر
 موسای را چوم ، ئه و یی ژ بییان شه بوو د قهبری خو دا وی نفیژ دکر ﴿ . (۶۳)

(۶۲) بوخاری و موسلم فی چه دیسی شه دگوهیزن .

(۶۳) موسلم فی چه دیسی شه دگوهیزت .

ل دۆر ژیی موسای - سلاف لی بن - تهورات دیبیزت : دمی موسای مری
 عه مری وی سه د ویست سال بوون ، وپشتی موسای چو پیغه مبهری وه کی وی
 خودان قه در و بها د ناف ئسرائیلیان دا رانه بووینه . (۶۴)

د گهل موسای ل شهفا معراجی :

ئیمامی (بوخاری) د چه دیسا معراجی دا ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن -
 شه دگوهیزت ، دیبیزت : ﴿ من موسای دیت زهلامه کی دریژ و زراف بوو ، پرچا سهری
 وی یا حلی بوو ﴿ . و ئه و هند یی دریژ بوو هتا پیغه مبهری - سلاف لی بن - ته شبیها
 وی ب زهلامین ئویجاخا (شه نوئه) شه کر ، ئه و ئویجاخا زهلامین وی
 ب دریژییی هاتینه ناسین ، هه ره و هسا د هنده ک چه دیسان دا هاتییه کو موسای
 مرؤفه کی ئه سمه ر بوو ، وزیده یی شهرمین و ب صه بر و ته چه ممول بوو .

و (بوخاری و موسلم) چه دیسه کی شه دگوهیزن تیدا هاتییه : ﴿ پاشی ئه م
 چووبینه عه سمائی شه شی مه مرؤفه ک دیت ، جریلی گوت : ئه شه موسایه سلاف بکی
 من سلاف کری ، وی گوت : ب خیر بی پیغه مبهری چاک و برای چاک ، گافا ئه ز
 ژی بۆریم وی کره گری ، هنده کان گوتی : بۆچی تو دگری ؟ وی گوت : ئه ز یی
 دگرم چونکی جحیله ک پشتی من یی هاتییه هنارتن هژمارا وان که سیین دی چنه
 به چه شتی ژ ئوممه تا وی پسره ژ یا وان که سیین دی چنه به چه شتی ژ ئوممه تا من ﴿ .
 وه ره د فی چه دیسی ژی دا هاتییه کول شهفا معراجی خودی پینجی نفیژ
 د شهف و رۆژی دا ل سهر ئوممه تا ئیسلامی فه رض کرن ، ودهمی پیغه مبهر - سلاف
 لی بن - زقری د بهر موسای را چوو ، موسای پسار ژی کر : خودی چ ل سهر
 ئوممه تا ته فه رض کری به ؟ وی گوتی : پینجی نفیژ ، موسای گوتی : ئوممه تا ته
 نه شیت فی چه ندی بکته ، بزقره داخواری ژ خودایی خو بکه بلا هژمارا نفیژان کیم
 بکته ، و پیغه مبهر - سلاف لی بن - هات و چوو هتا پینج نفیژ ماین .

(۶۴) سفر التنبیه ۳۴ / ۷ و ۱۰ .

سهرهاتی یا یووشه‌عی کورپی نوونی - سلاف لی بن -

یووشه‌عی کورپی نوونی - سلاف لی بن - ئیک ژ پیغه‌مبه‌رین خودان قه‌دره یین خودی ل دهمه‌کی گرنگ بو ئسرائیلی‌یان هنارتی ؛ دا نهو جیهادی ب وان بده‌ته کرن و باژپری پیرۆز (به‌یتوله‌قدسی) ژ ده‌ستین کافران بینته دهر ..
وهه‌ر چنده‌ نافی فی پیغه‌مبه‌ری ب ناشکه‌رابی د قورئانی دا نه‌هاتی‌یه ژی به‌لی ئیشاره‌ت بو سهرهاتی‌یه کا وی د گهل پیغه‌مبه‌ری خودی موسای - سلاف لی بن - د سووره‌تا (الکهف) دا یا هاتی‌یه دان ، دهمی نهو و موسا پی‌کفه‌ چووینه نک خدری - سلاف لی بن - ، وه‌کی نایه‌ت دبیزت :

﴿ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴾

[الکهف : ۶۰] .

و د حه‌دیسه‌کی دا یا (بوخاری و موسلم) هه‌ردو ژ (عه‌بدللاهی کورپی عه‌باسی) فه‌دگو‌هیزن هاتی‌یه : کو پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - ناشکه‌را کری‌یه کو نهو جیحیلی د گهل موسای چووینه نک خدری یووشه‌عی کورپی نوونی بوو .

یووشه‌عی کی‌یه ؟

ته‌ورات د گه‌له‌ک جهان دا نافی فی پیغه‌مبه‌ری دئینت و ناشکه‌را دکه‌ت کو نهو ژ بابکی یووسفی‌یه ، ژ دوونده‌ها (نه‌فرایمی کورپی یووسفی) ، و دیرۆ‌کزانئ ناقدار (بن‌که‌تیر) ل وی باوه‌ری‌یه کو یووشه‌عی نه‌فی‌بی نه‌فرایمی ب خو‌یه ، بابی وی نوون کورپی نه‌فرایمی کورپی یووسف پیغه‌مبه‌ری‌یه - سلاف لی بن - .

یووشه‌عی ئیک ژ وان جیحیلین خودان باوه‌ر وزیره‌ک بوو یین موسا پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - نی‌زیکی خو‌ دکر و د گه‌له‌ک کارین خو‌ دا پالی خو‌ ددا سهر ، نه‌ف چهنده‌ هه ژ حه‌دیسا (بوخاری و موسلمی) دئینته زانین نه‌وا مه‌ به‌ری نو‌که فه‌گپرای ، و ته‌ورات ژی ل پتر ژ جهه‌کی فی راستی‌یی دبیزت .
د حه‌دیسین پیغه‌مبه‌ری دا - سلاف لی بن - نافی فی پیغه‌مبه‌ری ب فی ره‌نگی هاتی‌یه : (یووشه‌عی کورپی نوونی) ، و ته‌ورات دبیزت : نافی وی هوشه‌عی بوو ، پاشی موسای نافی وی کره‌یه‌شووع . (۶۵)

ل سهر دهمی موسای :

ژ فه‌گپرینا قورئانی بو سهرهاتی‌یا موسای و خدری دهمی موسای یووشه‌عی - نه‌وی هیشتا گه‌نج - د گهل خو‌ بری حه‌تا نه‌و ب سهر خدری هلبووی ، بو‌مه ناشکه‌را دبت کو یووشه‌عی ئیک ژ وان مرۆ‌قان بوو یین نی‌زیک بوو موسای ، و نه‌فه‌ هندی دگه‌هینت کو نهو ئیک ژ خودان باوه‌رین موکم بوو .

و ژ ته‌وراتی ناشکه‌را دبت کو یووشه‌عی ل مصری بووبوو ، و نه‌و ئیک ژ وان ئسرائیلی‌یان بوو یین د گهل موسای ژ به‌حرئ دهریاس بووی ، و دهمی خودی فه‌رمان ل موسای کری کو نهو دووازه‌سه‌رۆ‌کان - ل دویف هژمارا بابکین وان هلبیزرت وه‌کی گوتی : ﴿ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا .. وَخَوَدَىٰ بِإِيمَانِهِمُ مَوْكَمًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَىٰ الْوَادِئِ وَرَدَّ الْمَاءَ فِي الْغَيْثِ فَقَالُوا إِنَّنَا بِمَا كُفَرْنَا لَنَصْحَابُكَ فَإِذْ مِنْهَا مَسْجِدٌ مِّنْ ذِكْرِكَ لِذِي الْقُرْبَىٰ وَقِيلَ لَهُمْ سَبِّحُوا لِلَّهِ حَمْدًا مِّنْ دُونِ مَا سَبَّحُوا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَوْ حَمْدًا لِّمَن لَّمْ يَرَوْهُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ إِذْ كَانُوا أَكْفَارًا مِّنْ قَبْلُ فَسَبَّحُوا لِلَّهِ حَمْدًا مِّنْ دُونِ مَا سَبَّحُوا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴾ [المائدة : ۱۲] .

وه‌کی دیرۆ‌کفان دبیزن : یووشه‌عی ئیک ژ فان سه‌رۆ‌کان بوو ، و ته‌ورات ژی فی چهنده‌ ناشکه‌را دکه‌ت ، و دبیزت : هلبیزرتنا فان هه‌ر دووازه‌که‌سان بوو هندی بوو

(۶۵) برینه : سفر العدد ۱۳ / ۸ و ۱۶ ، و یه‌شووع ناهه‌کی عبری‌یه ب رامانا : (یه‌هوه‌ خه‌لاص) دئیت ، و یه‌هوه‌ ل نک وان ناهه‌که ژ نافی خودی .

دا ئەو بۆ سەح و سوسایان بچنە وەلاتی کەنعانیان و بەری خۆ بدەنە حالی خەلکی ل ویری و بزقنە نك مووسای و راستی بی بۆ بیژن ؛ دا ئەو فەرمانی بدەت کانێ بچنە جەیی پیرۆز یان نە ، و پشتی چل رۆژان ئەو زفرین و دەه ژ وان مروّقان مللەتی خۆ ژ چوونا بۆ وەلاتی کەنعانیان ترساندن و گۆتن : مللەتە کێ ب هیز و دژوار ل ویری هەیه نە وەبت هوین گوھی خۆ بدەنە مووسای و بچن ، و دووان ژ وان (یووشە ع و کالی) گۆتە وان : گوهداری یا مووسای بکەن و هەرنە جەیی پیرۆز خودی دی هەوە ب سەر ئیخت ، ئسرائیلیان گۆت : نە ، خوزی ئەم ماباینە ل مصری و ئەم نەهاتیانە !! (٦٦) ئینا ئەو بوو خودی ئەو عوقوبە دان و چل سالان بەرزە هیلانە ل دەشتی ، و ئەقەیه دەمی قورنان دبیژت :

﴿ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللَّهَ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتْوَكُلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ [المائدة : ٢٣] .
 و ئەقە ژی هندی دگەهینت کو یووشە ع ژ خودان باوەرین مەزن بوو د ناف ئسرائیلیان دا ، و ئەقە نە تشتە کێ غەریبە ئەگەر ئەم ل بیرا خۆ بینین کو ئەو هەر ژ هنگی وەرە بۆ پیغەمبەری بی دەهاتە ئامادە کرن .

جیگری یا مووسای :

د سەرھاتی یا مووسای دا مە قە گپرا بوو کو دەمی نیژیک بووی چل سالین بەرزەبوونی ب دویمای بین مووسای - سلاف لی بن - زەلامین ئسرائیلی چە کدار کرن و بۆ چوونا جەیی پیرۆز ئامادە کرن ، بەلی مووسا ب ریشە مر ونە گەهشت سەرکیشی یا مللەتی خۆ بکەت ، و چونکی خودی وەسا حەز کریوول چو دەمان [ژ دەمی مووسای حەتا عیسی سلاف لی بن] ئسرائیلیان بی پیغەمبەر نەهیلت ، وی پشتی مرنا مووسای یووشە ع بۆ رپبەری یا ئسرائیلیان یا دینی ویا دنیایی هلبژارت ، و ئەو بوو مەزنی وان .

(٦٦) سفر العدد ئیصحا ١٣ و ١٤ .

یووشە عی پیغەمبەر .. ورپبەری یا ئسرائیلیان :

بەری مووسا بمرت جیگری خۆ یووشە ع شیرەت کر کو بەردەوامی بی د جیهادا د رپکا خودی دا بکەت و بچت قەستا باژیری پیرۆز (بەیتولمەقدسی) بکەت و وی ژ دەستین صەنەم پەریسان بینتە دەر ، و خودی ژ ی وەحی بۆ وی هنارت کو ئەو ب قی شیرەتی بکەت ، و هەر ژ رۆژا ئیکێ یووشە عی کار کر دا قی فەرمانی ب جە بینت ، و گەلەک تەفسیرزانین قورناتی دبیژن : ئەف ئایەتین سوورەتا (البقرة) بەحسی سەرھاتی یا یووشە عی و چوونا وی بۆ باژیری پیرۆز دکەن ، خودایی مەزن دبیژت :

﴿ وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَاَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ . قَبْدَلِ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ - و دەمی مە گۆتی : هوین [گەلی ئسرائیلیان] هەرنە باژیری (بەیتولمەقدسی) ، و ژ هەر جەهە کێ هەوە بقیث هوین تیر ژ تشتی وی بی باش بخۆن ، و دەمی هوین دچنە د باژیری دا خۆ بۆ خودی بچەمین ، و بیژن : خودایی مە گۆنەهین مە ژ ی بیه ، ئەم دی د بەرسقا هەوە ئین و گۆنەهین هەوە قەشیرین ، و ئەم دی خیری ل قەنجیکاران ژ بەر کریارین وان زیدەکەین . قیجا یین زۆردار و بەرزە ژ ئسرائیلیان گۆتتا خودی گوهارت ، و گۆتن و کریار هەمی وەربادان ، دەمی ل سەر پاشی یین خۆ ب ژۆرکەفتین و گۆتین : دندکەک د موی یەکی دا ، و یاری ب دینی خودی کرن ، ئینا خودی ژ بەر زیدەگافی یا وان و دەرکەفتنا وان ژ گوهداری یا خودی عەزایەک ژ عەسمانی ب سەر وان دا باراند ﴿ [البقرة : ٥٨-٥٩] .

تەورات دبیژت : یووشە ع و لەشکەری ئسرائیلیان ژ لای پیرۆز هەلاتا رۆببەری ئوردنی قە هاتن قەستا وەلاتی کەنعانیان کر ، و پشتی ئەو ژ رۆببەری دەرئاس بووین و ب لای رۆنایی قە چووین وان دەست ب جیهادی کر و هیدی هیدی باژیر وان ئیخستە دەستی خۆ ..

ول قیروی مه نه قیوت سهرهاتی یا سهرکه فتین ئسرائیلی یان ب سهر و کاتی یا یووشه عی وه کی د تهراتی دا هاتی فه گو هیژین ، ب تنی دی حه دیسه کا پیغه مبهری - سلاف لی بن - فه گو هیژین ، تیدا به حسی جیهادا فی پیغه مبهری دکهت ، وئیک ژ وان موعجزه یین خودی داینه وی بو مه ناشکرا دکهت .

(بوخاری و موسلم) ژ (نه بوو هورهیره ی) فه دگو هیژین ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت :

﴿ پیغه مبهره کی ژ پیغه مبهران قیا غهزایه کی بکته ، ئینا وی گوت ملله تی خو : ههچی زه لامی ژ نهک خواست بت و بقیت فه گو هیژت و هیشتا نه فه گوهاسهت بت ، یان خانیه که ئافا کربت و هیشتا بان نه کربت ، یان هنده که پهز یان حیشت کپی بن ول هیقی پی بت نهو بزین ، بلا د گهل من نه ئیت ، ووی غهزا کر ، وگافا نهو نیژیکی باژی پی بووی ده می نفیژا ئیقاری بوو ، ئینا وی گوت ره ژئی : فهران یا ل ته هاتی په کرن ، و فهران یا ل من ژی هاتی په کرن ، یا ره بی تو ره ژئی بو مه رپوهستی ، ئینا خودی ره ژ ره وستاند هتا خودی باژی پر ل بهر وان فه کری ، فیجا وی دهسکهفتی کو مکر ، وئاگر هات دا فی بکتهت ، ئاگر فی نه کتهت ، ئینا وی پیغه مبهری گوت : د ناف هه وه دا ئیک ههیه دزی په ک ژ دهسکهفتی یان کری په ، بلا ژ هه نو یجاخه کی زه لامه که بیته دهستی من ، ئینا دهستی ئیک ژ وان ما ب دهستی وی فه ، وی گوت : دزی یا د ناف هه وه دا ، بلا نو یجاخه ته بیته دهستی من ، گافا نهو چوینه دهستی ، دهستین دو سی زه لامان ژ وان مانه ب دهستی وی فه ، وی گوت : هه وه دزی کری په ، وان سهری چینه کی پی زی پی ئینا کره د ناف دهسکهفتی یان دا ، هنگی ئاگر بهر بوو دهسکهفتی یان ، پاشی خودی دهسکهفتی بو مه حه لالکر ، وی لاوازی و بیژاری یا مه دیت ، فیجا نهو بو مه حه لالکر ﴾ .

وهه چهنده د فی رپوهستی دا یا بوخاری و موسلمی نافی وی پیغه مبهری ب ناشکرای نه هاتی په ونه گوتی په کانی نهو باژی پی هاتی په فه کرن چ باژی بوو ، بهلی د رپوهته کا دی دا یا (نه حهد) ب ریکه کا دورست ژ (نه بوو هورهیره ی)

فه گوهاستی هاتی په کو نافی وی پیغه مبهری : یووشه عی کوری نوونی په ، ونه و باژی پر (بهیتوله قدس) بوو .

و ژ فی حه دیسی چهند مهسه له که ناشکرا دبن :

یا ئیک : ده می یووشه ع نیژیکی باژی پی (قودسی) بووی دا بستینت ، ره ژا نهی پی بوو - ئیقاری یا شه نی پی - ونه و ترسیا ره ژ ئافا بت و بته شه نی بهری نهو باژی پی بستینت ؛ چونکی بو وی یا دورست نه بوو نهو ل شه نی پی شه ری بکته ، لهو خودی نهف موعجزه بو ب جه ئینا و ژ بهر دو عایا وی ره ژ ره وستاند هتا وی باژی پر فه کری .

یا د یوم : دهسکهفتی (غه نیمه) بو ئسرائیلی یان د حه لال نه بوون ، وگافا د شه ره کی دا هنده که دهسکهفتی که فتبانه دهستی وان ، نهو دا رابن وان دهسکهفتی یان ل عهرده کی کو م کهن وئاگره که ژ عه سمانی دهات نهو دهسکهفتی دسوتن ، ونه گهر ئاگری نهو دهسکهفتی نه خواربان مه عنا وی نهو بوو وان هنده که دهسکهفتی یین دزین .

یا س یین : نهو باژی پی یووشه عی فه کری - ل دو یف رپوهته نه حه دی - باژی پی قودسی بوو ، ویووشه ع ئیکه مین پیغه مبهری ئسرائیلی بوو حو کم ل (ئور شه لیمی) - قودسی) کری ، وچو راستی بو وی گوتی نینه کو مه بهست ب فی باژی پی نه ریحا بوو وه کی هنده که دبیژن .

یووشه ع و فه کرنا وهلاتی کهنعانی یان :

پشتی خودی دهستویری دایه پیغه مبهری خو یووشه عی کو نهو جیهادی دزی کافران بکته وی بهری موجه دین ئسرائیلی دا رپویاری ئوردنی وژی دهریاس بوو وه کی مه فه گیرای و قهستا وهلاتی کهنعانی یان (فلسطینا نوکه) کر ونه وهلات ئیخسته بن دهستی خو و حو کمی خودی - نهوی د تهراتی دا هاتی - ل سهر خه لکی ب جه ئینا ، وهندی پی ساخ نهوی مه زنی ورپبهری یا ئسرائیلی یان دکر ، و ئسرائیلی یان ل سهر ده می وی خو ب هیژ ددیت وههست ب سهر فهرازی پی دکر .. نهفه ل سه دسالا دووازدی بهری زاینی بوو .

سهرهاتی یا طالووت و جالووتی

د ناقبهرا یووشهعی و طالووتی دا :

ل سهر دهمی یووشهعی - وهکی مه گوتی - ئسرائیلی شیان پترینا وهلاتی
که نعانایان بیخنه دهستی خو ، وپشتی وی ئسرائیلیان رۆژ بۆ رۆژی ل کیمی یی دا
وهیژا خو ژ دهست دا حهتا دهمهک ب سهر وان دا هاتی نهو ب ئیکجاری که فتنه ژیر
دهستی نهباران ووان جیهادا د ریکا خودی دا هیلا و ب بن دهستی یی رازی بوون .

و پشتی یووشهعی ب چهند سه دساله کان (۷۱) خودی وهسا حهز کر پهلا جیهادی
جاره کا دی د دلی وان دا جاره کا دی گهش بته فه ، وقورئان فی سهرهاتی یا ههژی
ژ دیرۆکا وان بو مه فه دگیرت ، ودیژت :

﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَاِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ اِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لِهْمُ اَبْعَثْ لَنَا مَلِكًا
نُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ .. ﴾ [البقرة : ۲۴۶] .

و پشتی وان د گهل پیغه مبهری خو ، ومهزنی خو یی وی پیغه مبهری بو وان
دهسنیشان کری ، دهست ب کرنا جیهادی کری .. جیهادا د ریکا خودی دا ، ووان
راستگویی د فی جیهادا خو دا کری ، خودی نهو رهزیلی وشهر مزاری یا وی ب سهر
وان دا ئینای راکر ، وجاره کا دی حوکمداری ل عهردی پیرۆژ ئیخسته دهستی وان
وسه رفه رازی ب رزقی وان کر ، ودهمی قورئان فی سهرهاتی یی بو مه - ژ دیرۆکا

(۷۱) طهبری دیژت : پشتی یه شووعی ب چار سه د سالان .. بهلی ل دویف دیرۆکین نوکه دئینه
دهسنیشان کر نهو دهه نیزیکی دوسه د سالانه .

مرنا یووشهعی :

کتیبا ئسرائیلیان (یا پیرۆژ) ناشکهرا دکهت کو دهمی ژ یی یووشهعی بوویه
سه د ودهه سال مر بوو (۶۷) ، ودیژن : یووشهعی بیست وحفت سالان پشتی موسای
- سلاف لی بن - مابوو ساخ .

ئسرائیلی پشتی یووشهعی :

ودیر کفانی ناقدار (بن جهریری طهبری) د تاریخا خو دا ناشکهرا دکهت کو
پشتی یووشهعی کالبی کور یووقه نای - زاقایی موسای (۶۸) - سه رۆکاتی یا
ئسرائیلیان کر بوو . وپشتی کالبی حهز قیلی کور ی بۆزی (۶۹) ریبه ری یا وان
کر بوو ، وپشتی حهز قیلی ئسرائیلی بهر بهره ژ دینی دورست دوبر که فتن وهندهک
ژ وان په رستنا صه نه مان کر ، ئینا خودی پیغه مبهری خو (نه لیه سه ع) بو وان هنارت
و نهو ژ دوونده ها هاروونی بوو .

وطه بهری دیژت : پشتی هنگی مه سه لا ئسرائیلیان تیکچوو و نهو ژ ریکا
پیغه مبهران دهر که فتن ، لهو خودی نهو رهزیل کرن و صه نه م په ریس ل سهر وان زال
کرن ، و د شه ره کی دا د گهل خه لکی غه ززه و عه سه لان نهو شکه ستن و (تابووتا
پیرۆژ) (۷۰) نهو وان د گهل خو دبره شه ران و ب به ره که تا وی نهو ب سهر
دکه فتن ژ وان هاته ستان دن ، لهو ئیکجاری نهو بی هیقی بوون ، ومه زنی وان یی
وی دهمی ژ قه هران دا مر و نهو بی سهر مان ، حه تا خودی طالووت بو وان هنارتی .

(۶۷) سفر یشوع ۲۴ / ۲۹ .

(۶۸) د سهرهاتی یا موسای دا مه به حسی وی کری به ، ومه گوتی به کو نهو ویووشه ع نهو ههر دو
زه لام بوون یین به حسی وان د قورئانی دا هاتی کو وان گوته ملله تی خو گوهداری یا موسای بکه
وهه رنه عه ردی پیرۆژ .

(۶۹) کتیبهک د تهوراتی دا ب ناقی سفر حزقیال ههیه ، وژی دئینه زانین کو حزقیال پیغه مبه رهک
بوو ل دهمی ئیخسیری یا ئسرائیلیان ل بابل هاتوو ، ل دۆرین سالا ۵۹۷ بهری زاینی !

(۷۰) د سهرهاتی یا طالووتی دا دی به حسی فی تابووتی کهین .

ئسرائیلییان - قه دگپرېت ، د قییت بیژته مه : گه لى موسلمانان ! نهغه سوننه تا خودی به د گهل دویکهفتی یین پیغه مبهران ، ههر جاره کا وان پشت دا جهادی و دلین خو ژ قیانا دنیایی و مانا د دنیایی دا تزی کرن خودی نه یارین خو ل سهر وان دی زال کهت ؛ دا نهو وان ره زیل بکهن ، و خودی وان سهر فراه نا که تهغه حه تا نهو جاره کا دی ل دینی خو نه زفرن و دهست ب جهادا کافران نه که نهغه .

هلبژارتنا طالوتی :

عهده تی ئسرائیلییان بوو وان بهر مایین پیروژ یین پیغه مبهرین خو (۷۲) کوم دکرن و دکرنه د وی سندوقی دا یا وان دگوتی : (تابوت) ، و نهو تابوت د گهل خو دبره شهران ، و ب بهر که تا وی نهو ب سهر دکهفتن .. و پشتی وان - یان پتری یا وان - خو ژ مهنه جی خودی دایه پاش و تهورات دایه پشت خو ، خودی نهو عوقوبه دان و شهره کی دا شکاندن ، و نه یارین وان یین صهنم په ریس نهو تابوت ژ وان ستاند و د گهل خو بر ، فی ناتافا مه زن کاره کی دژوار د وان کر ، و بی هیقی به کا مه زن د دلین وان دا پهیدا کر ..

نیژیکی دوسه د سالان ئسرائیلی بی سهر مان ، و ههر چه نده د فی ده می دا خودی نهو بی پیغه مبهر نه هیلان ژى ، به لی پترین جاران وان بی نه مری یا وان کر ، و ب دویف خو شی یین دنیایی کهفتن و د گهل وان ملله تین کول دژر و به رین وان دژیان وان په رستنا صهنه مان کر ، و ده می هنده ک پیغه مبهرین وان نهو ژ فی چه ندی داینه پاش وان ته عدا بی ل پیغه مبهرین خو کر و هنده ک ژ وان کوشتن ژى !

ده می خودی قیای فی بهر په ری رهش ژ دیر و کا ئسرائیلییان بیچت ، و بهر په ره کی دی یی سپی ل شوینی قه کهت و هسا هز کر کومه کا خودان باوهر و (خودان حماس) د نا ف وان دا پهیدا کر ، وان - ههر چه نده هژمارا وان بهر انبهر هژمارا یین دی - بهری خو دا واقعی خو یی شهر مزار دیت نه گهرا سهره کی د پشت

(۷۲) و هکی گوپالی موسای نهوی بوویه مار ، و نهو ده یین تهورات ل سهر هاتی به نفیسین ووی ژ چیا بی د گهل خو ئینای .. و هنده ک تشتین دی .

فی ره زیلی یا وان هیلانا وانه بو جهادی ، و چونکی وان دزانی جهاد بی سهر و بی نالا نائیته کرن وان گوته پیغه مبهری خو یی وی ده می : (۷۳)

تو شاهه کی بو مه ده سنی شان بکه ، دا نه م ل بن سهر و کاتی یا وی کومبیین ، و د ریکا خودی دا شهر ی دوژمنین خو بکهن .

پیغه مبهری وان گوتی : نه کو و هسا بت و هکی نهز هزر دکم کو نه گهر شهر ی د ریکا خودی دا ل سهر هه وه هاته نفیسین هوین شهر ی نه کهن ؟ نهز ته خمین دکم هوین دی ترسن و ژ شهر ی ره فن .

وان ته خمینا پیغه مبهری خو ب غریب قه و هر گرت و گوت : نه ری ما چ ئاسته نگ د ریکا مه و کرنا شهر ی د ریکا خودی دا هه به ، و دوژمنی مه نه م ژ جه و واری مه یین کرینه دهر ، و ب کوشتن و گرتنی نه م ژ عیالی مه یین دویر کرین ؟

ژ فی گوتنا وان دهره جا حماس و سهر گهر می یا وان یا بلند دئیته زانین ، وان پیغه مبهری خو و هسا تی گه هاند کو تشتی ژ وان کیم بهس نهوه وان چو مه لک نینن نهو ل ژیر نالایی وی قهستا جهادی بکهن ، و پیغه مبهری وان نهوی ب طبیعه تی وان یی زانا نهو ژ هندی ترساند کو نهو جاره کا دی بی نه مری یا خودی بکهن و گوهداری یا وی مه لکی نه کهن یی کو خودی بو وان ده سنی شان دکهت ، به لی وان پیغه مبهری خو پشت راست کر کو نهو بو جهادا د ریکا خودی دا دناماده نه ، هه ما ب تنی نهو یی ل هیقی یی مه لکه ک بو وان بیته دانان .

(۷۳) قورنائی ناقی فی پیغه مبهری ب ئاشکهرایی بو مه نه گوتی به ، و ل دویف زانینا مه ناقی وی د چو حدیسین دورست ژى دا نه هاتی به ، به لی پترین ته فسیران ل وی باوهرینه کو نه ف پیغه مبهره شه موئیل بوو (صه موئیل) ، و ئاشکهرایه کو ژینده ری وان د فی چه ندی دا تهوراته ، و یا زانیه کو د تهوراتی دا سفره ک ب ناقی (سفر صه موئیل) هه به ، و نه ف سهر هاتی یا قورنائی قه گپرای د فی سفری دا ئیصحا ح (۸) دا هاتی به ، و شو رفه کهرین (بهر توکا پیروژ) د بیژن : صه موئیل ل سالا ۱۱۰۵ بهری زاینی هاتوو سهر دنیایی ، برینه : (التفسیر التطقی للکتاب المقدس) ، بپ ۵۵۰ .

پیغهمبهري وان داخوآزا وان ب جهينا ودوعايهك ژ خودي کر کو ئەو مهلكه كي بو وان دەسنیشان بکەت ، و خودي دوعايا وي قهوبيلکر و (طلوت) کره مهلكي وان ، و ل سەر ئەزمانی پیغهمبهري خو فرمان ل وان کر کو ئەو جيهادا کافران بکەن .

وطالوت (بان شاوول ، وهكي تهورات ديژت) جييلهكي خودان باوهر وزانين بوو ، و ژ لايي لهشي ژي قه مرؤفه كي ب هيژ وزهلام باش بوو ، ژ بابكي بنياميني بوو (٧٤) .

پیغهمبهري وان گۆته وان : هندی خودی به ل دویف داخوآزا ههوه طالوتی بو ههوه هنارتی و کری به شاه ، ئەو دی سەرکیشی یا ههوه کهت بو کرنا شهري د گهل دوژمنی .

مهزین ئسرائیلی بان گۆت : چاوا طالوت دی شاهي مه بت ، و ئەو نهیی هیژای وی چەندی به ؟ چونکی ئەو نه ژ بابکی شاهانه (نه ژ بابکی یههووڈایه) ، ونه ژ بنه مالا پیغهمبهرا نه (بنه مالا مووسای و هاروونی) ، و ماله کی مهزن بو وی نههاتی به دان کو ئەو ملکی خو پی ب ریفه بهت ، قیجا ئەم بو شاهاتی بی ژ وی حەقتسرين ؛ چونکی ئەم ژ بابکی شاهینه و ژ مالا پیغهمبهراينه .

هەر ئەو تهرازی به یا مرؤفین نهزان ل ههمی دەم وههمی جهان خهلكی بی دکیشن : ژ بنه ماله کا ماقویل ومه نه ؟ نه ! بی دهوله مند وزهنگینه ؟ نه !

پا ب کیر ناییت !!

ب فی رهنگی ئەو د گهل پیغهمبهري خو کهفتنه دان و ستانندی ؛ دا وی لیفه کەن ، بهلكی ئەو مرؤفه كي دی بو وان بکەته مهلك !

(٧٤) شرؤفه کهرین تهوراتی ديژن : شاوول (طالوت) ل سالا ١٠٨٠ بهری زاینی هاتبوو سەر دنيايی ، و دەمی ژي بی وی سیه سال (ل سالا ١٠٥٠ بهری زاینی) ئەو بو مهلكاتی یا ئسرائیلی بان هاته هلیژارتن ، و ل سالا ١٠١٠ بهری زاینی هاته کوشتن ، و ل شوینا وی داوود بو مهلك ، پرینه ژندهري بهری نوکه مه بهحس ژي کری (سفر صموئیل الأول ، والثاني) .

پیغهمبهري وان گۆته وان : هندی خودی به ئەو ژ ههوه بی هلیژارتی و ئەو ب کارین بهنی یین خو شارهزاتره ، و وی بهرفره هی بهك ژ لايي زاینی قه وهیژهك ژ لايي لهشي قه یا دايي دا شهري دوژمنی پی بکەت . و خودي خودانی ملکی به ملکی خو ددهته وی بی وی بقیته ژ بهنی یین خو ، وقهجي ودانا خودي یا بهرفره هه ، و ئەو ب راستی یا کاران بی زانایه ، چو ل بهر وی بهرزه نابت .

یهعنی : یا گرنگ ل نک طالوتی ئەفهیه وی زاینه کا باش ههیه بشیت ههوه پی ب ریفه بهت ، وله شه کی ب هیژ ژي ههیه بشیت ریبهری یا ههوه پی بکەت ، و یا گرنگ ئەفهیه .

ودا پیغهمبهري وان وان پشت راست کهت کو خودی به - ژ بهر نه گهره کا ئەو پی دزانت - طالوت هلیژارتی ، نیشانه کا ناشکرا و بهرچاڤ بو وان دانا ، و گۆت : نیشانا شاهاتی یا وی ئەو ئەو تابووت دی بو ههوه نیست یا تهورات تیدا - ئەوا نهیارین ههوه ژ ههوه ستانندی - یا کو دلرحهتی ژ لايي خودایي ههوه قه بو ههوه تیدا هه ، و پاشمایین هندهك تشتین بنه مالا مووسای و بنه مالا هاروونی ل پاش خو هیلابین تیدا هه نه ، و فریشته وی تابووتی هل دگرن . هندی ئەف چەندهیه مهزنتسرين نیشان بو ههوه تیدا ههیه کو طالوت ب فرمانا خودی بی بوویه شاهي ههوه ، ئە گهر هوین باوهری بی ب خودی و پیغهمبهري وی دئین .

و ئەو چیبوو یا پیغهمبهري وان گۆتی ، قه درگرتن بو فی پیغهمبهري خو ؛ ودا ملله تی ئسرائیلی بی رکدار ب شاهاتی یا طالوتی رازی بیت خودی وه سا حه زکر ملیاکه تان - ب رهنگه کی پهرده در - ئەو تابووتا ژینگۆتی ژ دهستین کافران رزگارکر و بو ئسرائیلی بان نینا وی جهی بی ئەو لی ، که یفا وان ب فی چەندی هات و وان ژ نوی خو دا د گهل طالوتی و بو جيهادا د ریکا خودی دا دهر کهفتن .

طالوت و جيهادا د ریکا خودی دا :

دەمی طالوت ب لهشکهري خو قه دهر کهفتی به شهري عه مالقان ، وی گۆته ئسرائیلی بان : هندی خودی به ب رويباره کی ل پیشی یا ههوه دی ههوه جهرپینت

کائی هوین دبین فرهن یان نه ؛ دا خودان باوهر و دوروی ژیک جودا بن ، فیجا چییی ژ هوه ژ ناقا رویاری فهخوت ئه و نه ژ منه ، وئو ب کیسر جیهادا د گهل من نائیست ، وچییی ژ ناقی فهنهخوت ئه و ژ منه ، چونکی ئه و گوهداری منه و ب کیسر جیهادی دئیست ، ئه و ژی تی نهبت یی بیدهری به کا ب تنی ژی فهخوت ئه و لؤمه ل سهر نینه .

مهخسه دا طالوتی ب فی چهندی ئه و بوو لهشکهری خو بجهرینت ؛ دا بزانت کائی ئه و دی شین خو راگرن یان نه ، ودهمی ئه و گهشتینه رویاری وان قهستا ناقی کر ، وگهلهکان ژ لهشکهری ئاف ژی فهخوار ، هژماره کا کییم تی نهبت تهحملا تیهنی وگهرمی کر ، و بیدهری به کا ب تنی - وه کی مهلکی وان گوتی - فهخوار ، وهنگی طالوتی ئه وین گوهداری نه کری ژ ناف لهشکهری فهدهر کرن ونه هیلا ئه و د گهل وی دهر کهفن .

وهژمارا وان یین کو د گهل طالوتی ماین وه کی د حه دیسه کا دورست دا هاتی هندی هژمارا خه لکی به دری بوو ، سی سه د ودهه حه تا بیست که سان . (۷۵)

ودهمی طالوت وئو خودان باوهرین کییم یین د گهل دا بو شه ری نه یاران ژ رویاری دهر باس بووین ، ووان دیتی نه یارین وان دبوشن ، وان گوت : شه ری جالوتی ولهشکهری وی یی ب هیز ب مه فه نائیست ، ئینا ئه وین باوهری هه ی کو دی چنه رابه ری خودی ، بیره براییین خو ل هیزا خودی ئیناقه وگوتن : چه ند جار ان دهسته که کا کییم یا خودان باوهر و بیهن فره ب ئانه هی یا خودی شیایه دهسته که کا بو ش یا کافر وته عداکهر ، و خودی ب سهر که فتن و پشته فانی و دانا خیری یی د گهل بیهن فره هان .

ودهمی ئه و هاتینه به رانه ر جالوتی ولهشکهری وی ، ووان ترس ب چاف دیتی ، وان هه وارین خو گه هاندنه خودی ودوعا کرن وگوتن : خودایی مه ! بیئفره هی به کا

(۷۵) وه کی بوخاری ژ بهررائی کوری عازی فه دگو هیزت .

مه زن ب سهر دلین مه دا بینه ، وپی یین مه بو شه ری نه یاران موکم بکه ، دا ژ سه هما شه ری نه ره قین ، و تو ب هاریکاری یا خو مه ب سهر ملله تی کافر بیخه .

وشه ری دهست پی کر ، و د ناف لهشکهری طالوتی دا گه نجه کی ئسرائیلی ژ بابکی (یه هوو ذای) هه بوو دگوتنی : (داوود) ، گا فا شه ر د ناقه را فلسطینی وئسرائیلی یان دا گهرم بووی خودی و هسا هه زکر مه زنی کافران (جالوت) (۷۶)

ب دهستی داوودی - سلاف لی بن - هاته کوشتن ، و ب کوشتنا وی شکهستن که فته رینزا کافران وده سپیکا سهر که فتن ئسرائیلی یان دهست پی کر ..

و خودی پشتی هنگی شاهاتی و پیغه مبه رینی یا ئسرائیلی یان دا داوودی ، و تشتی هه زکری ژ زانینان نیشا وی دا .. وئسرائیلی د کتی بیین خو دا ئاشکهره دکه ن کو حوکمداری یا طالوتی چل سالان فه کیشا بوو .

و کیتابا ئسرائیلی یان (سفر صموئیل الأول) هنده ک سهرهاتی یین دویر ودریژ ل دۆر هه قری یا طالوتی و داوودی فه دگپرت ، هه ووجه ناکه ت ئه م به حس ژی بکه یین ؛ چونکی مه نه باوهره ئه ف گوتنه ددورست بن ، وعه ده تی وانه گوتن یین سه قهت ونه ژ هه ژی د دهر حه قا پیغه مبه ر وچا کان دا دکه ن !

(۷۶) تهورات ناقی وی دکه ته جولیات .

سهرهاتی یا داوود پیغہ مبهری - سلاٹ لی بن -

داوود ٹیک ژ وان پیغہ مبهرین خودان قه دره یین خودی پیغہ مبهرینی و ملک پیگه دای، و مهزنی یا اسرائیلیان یا دینی و دنیایی ئیخستی یه دهستان ، و سهرهاتی یا داوودی (ویا کورپی وی سولهیمانی زی) ژ وان سهرهاتی یان نینه یین کو خودی هیژ ل ده سپیکا هاتنه خوارا قورئانی بو پیغہ مبهری خو قه گپراین ؛ چونکی نهف سهرهاتی یه ، و هکی سهرهاتی یین دی یین پیغہ مبهران سهرهاتی یا هفر کی یا پیغہ مبهران د گهل ملله تین وان نینه ، و مهسه له مهسه لا تیبرنا چو ملله تان نینه ، بهلکی مهسه له بهحسی پیغہ مبهرینی یی به دهمی حوکمداری یی دستینت ، ویا د جهی خو دا بوو نهف سهرهاتی یه چهنده کی بیته پاشخستن ..

وهه چهنده ئیشارهت بو ناقی داوودی د ههشت سووره تان دا هاتی یه دان ، بهلی چهنده لایهك ژ سهرهاتی یا وان د چار سووره تان ب تنی دا هاتینه ، نهو ژی نهفنه : (ص ، النمل ، سبأ ، الأنبياء) ..

داوود کی بوو ؟

تهورات^(۷۷) دیژت : یه سسا زه لاهه کی ئسرائیلی بوو ، ژ بابکی یه هوو ذای ، وی ههشت کور هه بوون ، یی ژ هه می یان بچویکتر داوود بوو ، دهمی طالووت بو مهلکاتی یا ئسرائیلی یان هاتی یه هلبزارتن ووی ژ ملله تی خو خواستی نهو د گهل

(۷۷) د (سفر صموئیل الأول) دا ۱۷ / ۱۲ - ۱۵ .

دهر كه فنه جیهادی هه سی کورپین یه سسای یین مهزن د گهل طالووتی دهر كه فتن ، و کورپی وی یی بچویک داوود - نهوی هنگی هیشتا یی گهنج - هندهك جاران د گهل لهشکهری طالووتی دهردكه فته جیهادی ، و هندهك جاران دزقیری باژیری (بهیت لهحمی) ل نك بابی خو شقانی یا بهزی وی دکر .^(۷۸)

و نهفه هندی دگه هینت کو داوود ژ بنه ماله کا دیندار و جیهاد کهر بوو .. و نهو بوو جاره کی د شهره کی دا داوودی مهزنی کافران جالووت کوشت ، تشتی بوویه نه گهرا هندی حوکمداری یا ئسرائیلی یان ل وهلاتی (فلسطین) ب هیز بکه فته فه ، و جاره کا دی نهو ل سهر دوژمنی خو زال بن ، و ب فی چهندی ناف ودهنگین داوودی د ناف ئسرائیلی یان دا بهلاف بوون .

ول دویف بوچوونا شروقه کهرین (الکتاب المقدس) داوود ل ساللا (۱۰۴۰) بهری زایینی هاتوو سهر دنیایی^(۷۹) ، و (سفر صموئیل الأول) ناشکرا دکهت کو هیشتا ل سهر دهمی طالووتی صه موئیلی پیغہ مبهر داوود بو مهلکاتی یا ئسرائیلی یان هلبزارت ، وپشتی شاورول (طالووت) ل ساللا ۱۰۱۰ بهری زایینی هاتی یه کوشتن ژ نوی داوود ب دورستی بو مهلك .

داوود پیغہ مبهری مهلك :

قورئان - ل پتر ژ جهه کی - ناشکرا دکهت کو داوود ٹیک ژ پیغہ مبهرینی خودی یین خودان قه در بوو ، ووهجی بو دهاته خواری ، و کیتابهك زی نهوا ب ناقی (زه بوور) هاتی یه ناسین خودی بو وی هنارتوو ، و هکی د قورئانی دا هاتی : ﴿ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا - و مه زه بوور دابوو داوودی ﴾ [النساء : ۱۶۳ و الإسراء : ۵۵] .

وژبلی پیغہ مبهراتی یی خودی حوکم ژی ئیخسته دهستان ، و داوود دئیتسه هژمارتن ئیکه مین کهسی ئسرائیلی ژ بابکی (یه هوو ذای) خودی پیغہ مبهرینی دای ، ویا زانا

(۷۸) ئنجیلا مهتتای ۱ / ۳ - ۶ ، ویا لوقای ۳ / ۳۲ - ۳۳ ، ناشکرا دکهت کو د نافهرا داوودی ویه هوو ذای دا نهه باب هه نه .

(۷۹) برینه : التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس ، بپ ۵۵۰ .

بوو کو هر جار پیغهمبهر ژ بابکی (لاوی - لیقی) دهاته هلیژارتن ، ومه لک ژ بابکی (یه هوو ذای) دهاته هلیژارتن .^(۸۰)

خودئ داوود بو پیغهمبهرینی یی هلیژارت ، وچونکی ملله تی ئسرائیلی ل وی دهمی د ده رافه کی تهنگ را دپوری خودئ سهر کیشی یا ملله تی ژئ ئیخسته د دهستان دا وپشتی نه مانا طالوتی مه لکینی دایی .

ل سهر دهمی حوکمداری یا خو داوود نمونهی دادی یی وعه داله تی وزیره کی یی بو ، ونه فه یا غریب نینه نه گهر نم ل بیرا خو بینین کو نهو پیغهمبهر بو ، ووی شریعه تی تهوراتی ل سهر ملله تی خو ب جه دینا ، وجیهادا دژی کافران ب وان ددا کرن ، لهو دهوله تا وی بهر فرهه بو ، ودبیزن : وی پشتی حهفت سالان ژ حوکمی وی نهو شیا باژیری (ئور شه لیمی - قودسی) ب دورستی بیخته بن دهستی خو وپایته ختا خو ژ باژیری (حهبروونی - نه لخلیل) فه گوهیزتی .^(۸۱)

وخودی د قورئانی دا به حسی ملکی داوودی وهیزا وی دکته ودبیزت : ﴿ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَلَ الْخُطَابِ - ومه ملکی وی ب هیزی وهیه تی وسهر کهفتی موکم کر ، وپیغهمبهرینی وحوکمداری یا د ناقبه را هه فرکان دا مه دابوویی ﴾ [ص : ۲۰] .

مه لکی ئاسنگهر :

قورئان ئاشکه را دکته کو ژبلی مه لکینی یی وگپران حوکمداری یی د ناقبه را خه لکی دا داوودی - سلاف لی بن - کاری ئاسنگهری یی ژ دکر ، وپیغهمبهر - سلاف لی بن - ئاشکه را دکته کو داوودی ژ کاری دهستی خو دخوار وچو راتب بو خو ژ مالی دهوله تی رانه دکر .. قورئان دبیزت :

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَالنَّوْلَا لَهُ الْحَدِيدَ . أَنْ أَعْمَلَ سَابِغَاتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ وَأَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ - و ب راستی مه

(۸۰) ودبت ژ بهر فی چندی بت تهوراتا ئسرائیلی یان ئیشاره تی ناده ته پیغهمبهرینی یی داوودی !

(۸۱) سفر صموئیل الثاني ۵ / ۴ - ۵ .

پیغهمبهرینی وکیتاب وزانین دابو داوودی ، ومه گوتبوو چیا وتهیران : ته سیحانان د گهل وی فه گپرن ، ومه ناسن بو وی نهرم کر بو ، فیجا نهو د دهستی دا وه کی هه فیری لی هاتبوو وی چاوا دقیا وه لی دکر . تو - نهی داوود - کومزری یین بهر فرهه وتمام چی بکه ، وخه له کین وان موکم بیخه بهریک ، ووهسا بچویک چی نه که کو نهو کومزری ب کیب بهر فانی یی نه ئیت ، ووهسا مه زن زی چی نه که کو خودان نه شیت بکه ته بهر خو ، وتو وبنه مالا خو - نهی داوود - گوه داری یا خودئ بکه ن ، هندی نه زم نه ز ب کاری هوین دکه ن یی بینهرم تشته ک ژئ ل بهر من بهرزه نابت ﴿ [سبأ : ۱۰-۱۱] .

و د حه دیسه کی دا یا (بوخاری) ژ (مقدامی) فه دگوهیزت هاتی به : پیغهمبهر - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ مَا أَكَلُ أَحَدٌ طَعَامًا قَطٍ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَسَدِ بْنِ نَبِيٍّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانِ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ - كه سی خوارنه ک ژ وی ب خیرتر نه خواری به کو ژ که دا دهستی خو بخوت ، وهندی پیغهمبهری خودئ داوود بو سلاف لی بن ژ که دا دهستی خو دخوار ﴾ .

ژ فی حه دیسی ئاشکه را دبت کو داوود - سلاف لی بن - مه لکه کی ده سپاک ودلساخ بو ، خو نه دهیلا ب هیقی یا مالی دهوله تی فه ، وهه چهنده نهو مه لک بوو وی ماف هه بوو راتبه کی ژ مالی دهوله تی بو خو بدانت ژئ به لی وی وه نه کر بو ، ب دهستی خو کاری ئاسنگهری یی دکر و ژ که دا دهستی خو خو ومالا خو ب خودان دکر .

رؤی ونفیژین دادوودی :

وژبلی ریفه برنا کاروباری خه لکی ، وکاری ئاسنگهری یی ، داوودی عیاده ته کی مشه ژئ بو خودایی خو دکر ، وگه له ک شوکرا وی سه را وان قه نجی یان دکر یین خودئ د گهل وی کرین .

ونه گهر نه م بهری خو بدهینه حه دیسین پیغهمبهری - سلاف لی بن - دی بین د پتر ژ حه دیسه کی دا پیغهمبهر - سلاف لی بن - به حسی نفیژ وروژی یین داوودی

دکته و ئاشکهره دکته کو عبادته ژ وی عبادته باشتر نینه یی داوودی دکر ،
ژ وان حه دیسان :

(بوخاری) ژ (عهبدللاهی کورپی عهمری کورپی عاصی) فه دگوهیزت ، دبیژت :
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوتته من : ﴿ یا عبد الله ألم أخبر أنك تصوم النهار وتقوم
اللیل - نهی عهبدللاهی من یی زانی تو ب رۆژی یی ب رۆژی یی و ب شهقی نفیژان
دکهی ؟ ﴾ گوت من گوتی : بهلی ؟ وی گوت : ﴿ فلا تفعل صم وأفطر وقم ونم
فإن لجدك عليك حقا وإن لعینك عليك حقا وإن لزورك عليك حقا وإن بحسبك أن تصوم کل شهر ثلاثة أيام فإن لك بكل حسنة عشر أمثالها
فإن ذلك صیام الدهر کله - وه نه که ! رۆژی یی بگره و بخوژی ، وب شهقی رابه
نفیژان بکه و بنقه ژی ، لهشی ته حقی ل سهر ته ههی ، و چاقین ته حقی ل سهر ته
ههی ، وژنکا ته حقی ل سهر ته ههی ، و میقانی ته حقی ل سهر ته ههی ، وهما تیرا
ته ههیه کو تو هه یقی سی رۆژی یان بگری ؛ چونکی خیرهک ب دههانه نهفه ههر
وهکی ته سال ب سال رۆژی گرتی ﴾ من شداند وی ژی ل من شداند ، من گوت :
نهی پیغه مبهری خودی من هیژا ههی نهز پتری دشیم ، وی گوت : ﴿ فصم صیام
نبي الله داود علیه السلام ولا تزدد علیه - پا وهکی رۆژی یا پیغه مبهری خودی داوودی
سلاف لی بن بگره و ژ وی چهندی زیده تر نه گره ﴾ من گوت : رۆژی یا داوودی یا
چاوا بوو ؟ گوت : ﴿ نصف الدهر - نیقا سالی ﴾ بهعنی : رۆژه کی نهو یی ب رۆژی
بوو و رۆژه کی دخوار .

د ریوايه ته کا دی دا ههر یا (بوخاری) پیغه مبهری - سلاف لی بن - دبیژت :
﴿ کان یصوم یوما ویفطر یوما ولا یفر إذا لاقی - رۆژه کی نهو یی ب رۆژی بوو ،
و رۆژه کی دخوار ، ودهمی بهرانبهر دوژمنی رادوهستا نه درهقی ﴾ .

و د حه دیسه کا دی دا یا (بوخاری و موسلم) فه دگوهیزن هاتی به : ﴿ أحب
الصلاة إلى الله تعالى صلاة داود ، وأحب الصیام إلى الله تعالى صیام داود ، کان ینام
نصف اللیل ویقوم ثلثه وینام سدسه ، وکان یصوم یوماً ویفطر یوماً ، ولا یفر إذا

لاقی ، وأنه کان أواباً - خوشتفتیرین نفیژ ل نک خودی نفیژا داوودی بوو ،
و خوشتفتیرین رۆژی ل نک خودی رۆژی یا داوودی بوو ، نهو نیقا شهقی دنقست ،
وسیمیککی رادبوو و شهشیکی دنقست ، و رۆژه کی یی ب رۆژی بوو وئیکی دخوار ،
و گافا بهرانبهر دوژمنی رادوهستا نه درهقی ، و گهلهک تۆبه دکر ﴾ بهعنی : داوود
ل سهر کرنا رۆژی و نفیژ و جیهادی یی ب صهر و ته حه ممل بوو .

و تشتی دی یی قورئان و حه دیس بو مه ژ زینا داوودی فه دگوهیزن نهفه یه :
داوودی گهلهک کیتابا خودی (چ تهورات بت ، چ زه بوور) دخواند ، و چونکی
دهنگی وی گهلهک یی خوش بوو ههر کهسه کی گوهل دهنگی وی دبا پی داخبار
دبوو ، حه تا چیا و تهبران (ته جاوب) د گهل ناوازین وی دکر ، قورئان دبیژت :

﴿ اصبر علی ما یقولون و اذکر عیدنا داوود ذا الأید إنه أواب . إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ
مَعَهُ یَسْبَحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ . وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلُّ لَهُ أَوَّابٌ - تو نهی موحه مده بیهنا
خول سهر گوتنا وان یا بو ته نه خوش فرهه بکه ، و تو به حسی بهنی یی مه داوودی
بکه نهوی خودان هیژ ل سهر دوژمنی خودی و بی صهر کیش ل سهر گوهداری یا
خودی ، هندی نهوه وی گهلهک تۆبه دکر و ل وی تشتی دزقپی یی خودی ژی
پازی . هندی نهمین مه چیا د گهل داوودی بن دهست کربوون ، وان سپیده
و نیقاران د گهل وی ته سیح دکر ، و مه تهیر ژی د گهل وی بن دهست کربوون
کوم کومه وان ته سیح دکر ، و نهوه وهکی وی دگوهدار بوون ﴾ [ص :
۱۷ - ۱۹] .

و دبیژت : ﴿ ولقد آتینا داوود منا فضلاً یاجبال أوبی معه والطیر - و ب راستی مه
پیغه مبهری و کیتاب وزانین دابو داوودی ، و مه گوتبوو چیا و تهیران : ته سیح اتان
د گهل وی فه گپن ﴾ [سبأ : ۱۰] .

(ئیمام نه حمه د) ژ (عائیشایی) فه دگوهیزت ، دبیژت : جاره کی پیغه مبهری
- سلاف لی بن - گوهل نه بوو موسایی نه شعهری بوو قورئان دخواند ، ئینا
پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ ژ مهزامیرین داوودی بو نه بوو موسای یین

هاتینه دان ﴿ و دبیژن : د ناف صحابی یان دا دهنگی کەسی هندی یی ئەبوو موسای یی خوش نەبوو .

جەرباندنەك .. وتۆبەكرنەك :

قورئان د سوورەتا (ص) دا ژ ئایەتین (۲۱ - ۲۴) سەرھاتی یەکی ژ ژینا داوودی بۆ مە فەدگوهیزت ، و دبیژت :

﴿ وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ . إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصِمَانِ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ . إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعِجَةً وَلِيَ نَعِجَةً وَاحِدَةً فَقَالَ أَكْفُلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ . قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعِجَتِكَ إِلَى نَعِجَةٍ وَإِنْ كَثِيرًا مِنْ الْخِلْطِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ . فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ مَآبٍ . يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴾ [ص : ۲۱ - ۲۶] .

خودی دبیژتە پیغەمبەری خو : ئەری بەحسی وان هەردو هەقراکان بۆ تە - ئەی موحەممەد - هاتی یە کرن دەمی ئەو ب سەر شوپرهی کەفتین و چووینە نك داوودی ل وی جەهی وی عیبادەتی خودی لی ذکر ، ئینا ئەو ژ چووونە ژورا وان ترسا ؟

ویا زانایە کو داوودی دەمی خو ذکرە سی پشک : پشکەك بۆ خەلکی حوکم د ناڤهرا وان دا ذکر ، و پشکەك بۆ مالا خو وعیالی خو ، و پشکەك بۆ عیبادەتی ، و دەمی وی عیبادەت ذکر ئەو دچوو د جەه کی فە و دەرگەه ل خو دگرت ونەدھیلا کەسەك بجتە ژور ، رۆژەکی دەمی ئەو ب عیبادەتی فە یی موزیل وی هند دیت دو مرووفان خو د سەر شوپرهها مالی را هافیت و ب ژور کەفتن [و ئەو ب خو دو ملیاکەت بوون خودی بۆ جەرباندن ھنارتبوونە نك وی] ، ئەو ژ فی کاری وان ترسا ، گاڤا وان دیتی ئەو ترسا وان گوتی : نەترسە ، ئەم دو هەقراکین ئیک ژ مە زۆرداری

یا ل یی دی کری ، فیجا تو ب دادی یی حوکمی د ناڤهرا مە دا بکە ، و تو د حوکمی خو دا زۆرداری یی ل مەنەکە ، و بەری مە بدە راستی یا ریتی .

و بەری داوود ژ وان بخوازت ئەو مەسەلا خو بۆ بیژن ، یان وان دەر بیخت و بیژتی : نوکە دەمی عیبادەتی یە نە یی حوکمداری یی یە ، ئیک ژ وان گۆت : هندی ئەفەیه ئەفە برایی منە وی نۆت ونەھ بز ن هەنە ، و من بز نەکا ب تنی هەیه ، فیجا وی دلئ خو یی بری یە بزنا من ژ ی و ئەوی دقیت وی ژ ی من بستینت ، و یی دبیژت : وی بزنی ژ ی بدە من و ئەو د گۆتی دا یی دژوار بوو د گەل من و ئەو یی شیایە من . ب فی رەنگی کریت ، یی کو بینا زۆرداری یی ژ ی دفرت وان مەسەلا خو گۆت ، داوودی چ بەرسف دا ؟ ئەو ب خو عەدالەت دخوازت حاکم گوهداری یا هەردو هەقراکان بکەت پاشی حوکمی خو بدەت ، بەلی داوودی وە نەکر ، حوکمی خو دا بەری گوھی خو بدەتە گۆت نا هەقراکی دووی ، و ئەفە کارەکی خەلەت بوو .

داوودی گۆت : ب راستی برایی تە ب فی خواستنا بزنا تە بۆ ناف بزین خو زۆرداری ل تە کری یە ، و گەلەك شریك هەنە تەعدایی یی ل ئیک و دو دکەن ، و ب وەرگرتنا حەقی وی ب یی وژدانی زۆرداری یی لی دکەت خودان باوهرین چاک تی نەبن ، ئەو زۆرداری یی ل ئیک و دو ناکەن ، و ئەو دکیمن .

ب فی رەنگی دژوار داوودی حوکمی خو دا بەری بزانت کانی گۆت نا کەسی دووی چیه .. و گاڤا وی ئەف حوکمە دای دیارە هەردو ملیاکەت ل بەر چاقان بەرزە بوون ، لەو وی باش زانی کو ب فی هەقراکی یی خودی دقیا وی بجەرینت ، و ئەو ب سەر خەلەتی یا خو هلبوو ، فیجا وی د گاڤی دا داخوازا ژیبەرنا گونەهان بۆ خو ژ خودایی خو کر ، و ئەو بۆ خودی چوو سوجدی ، و تۆبە کر . خودی تۆبا وی قەبویلکر و ئەو بۆ وی ژیبەر ، و دویماهی یە کا باش ل ئاخەرەتی بۆ وی دانا .

و پستی داوودی ئەف دەرسە باش وەرگرتی ، و ب سەرکەفتن ژ ی دەرباس بووی ، خودی گۆتی : ئەی داوود هندی ئەمین مە تو د عەردی دا یی کری یە جیگر و مەلکاتی یا دایە تە ، فیجا تو ب دادی یی حوکمی د ناڤهرا مرووفان دا بکە ، و تو

د حوکمان دا دوپکهفتنا دلچوونان نه که ، نه گهر نهو چهنده دی بهری ته ژ دینی خودی و شریعتی وی وهر گپرت ، هندی نهون یین ژ رینکا خودی بهرزه دین عزابه کا ب نیش د ناگری دا بو وان ههیه ؛ ژ بهر بی ناگههی یا وان ژ روژا حسیب و جزادانی . (۸۲)

حوکمی داوودی و حوکمی سولهیمانی :

گهلهک قنجی و نعمت خودی د گهل عهبدی خو و پیغه مبهری خو داوودی کربوون ، و نیک ژ فان قنجی یان نهو بوو خودی کوره کی زانا و تیگه هشتی دابووی ، نهوی خودی پشستی هنگی پیغه مبهری نی ژی دایی و مه خسه دا مه پی سولهیمان بوو (۸۳) ، و هیژ ل سهر دهمی داوودی کورپی وی سولهیمانی خو دکیشا ناف شولان و نیشانی زیره کی پی ل نک پهیدا دبوون ، لهو داوودی - وئسرائیلی یان ژی - سولهیمان بوو جیگری یا بایی وی ددانا .

(۸۲) نفیسه رین (پرتو کا پیروژ !!) وه کی عهده تی وان د گهل هه می پیغه مبهران ، ل قیری هندهک نه زمان دری یان د دهر حهقا داوودی دا فهدگیرن ، دبیژن : روژه کی داوودی ژنا سهرله شکه ره کی خو دیت سهری خو دشویش ، هندی یا جوان بوو که فته دلای وی ، ئینا هنارته ب دویف را و خرابی د گهل کر ! ودا نهو فی کاری خو بی کریت فه شیرت رابوو میرو وی هنارته سنگی چه پهری ودا کوشتن ! و پشستی هنگی نهو ژنک ماره کر ، ئینا خودی گوته (نائسانی پیغه مبهر) هه ره نک داوودی و بیژن دو مروف هه بوون نیک پی دهوله مند بوو ، و نیک پی فه قیر بوو ، نهوی دهوله مند گهلهک حه یوان هه بوون ، و پی فه قیر بز نه کا ب تنی هه بوو ، پی دهوله مند بزنا پی فه قیر ژئ ستاند ، ئینا داوودی ب عیجزی فه گوته : نهوی نهف چهند کری دقیت بمرت ، وی پیغه مبهری گوته : تویی نهو مروف .. و حهتا دویمای یا فی چیفانسو کی ! (برینه : سفر صموئیل الثاني ، ئیصحاخا یازدی و دووازدی) ، و نزا نهفه چ پیروزی یه (پرتو کا پیروژ) ددهته پیغه مبهر و مهزن و چاکین ملله تی خودی پی هلیژارتی !؟

(۸۳) سهرهاتی یا وی ب بهر فره هی د پشکا سی پی دا ژ فی کتییی - نه گهر خودی حهز بکته - دی فه گپین .

وقورنان د سووره تا (الأنبياء) دا ئیشاره ته ک دایه کو سولهیمانی ل سهر دهمی بایی خو هندهک جاران حوکم د ناقههرا خه لکی دا ذکر ، و بایی وی ژ حوکمی خو دهاته خواری و ب یا کورپی خو ذکر ، قورنان دبیژت :

﴿ وَدَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَمُّ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ . فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ - تو [نهی موحه ممه د] به حسی پیغه مبهری خودی داوودی و کورپی وی سولهیمانی بکه ، دهمی وان حوکم د وی مه سلهی دا کری یا دو هه قراکان ئینایه نک ، پهزی نیک ژ وان ب شهف چوو بوو ناف بیستانی پی دی ، و خراب کربو ، ئینا داوودی حوکم کر کو پهز بوو خودانی بیستانی بت بهر انبهر مالی وی پی خراب بووی ؛ چونکی بهایی ههر دووان هندی نیک بوو ، و نه م بوو حوکمی وان شاهد بووین ، و چو ل بهر مه پی بهرزه نه بوو . ئینا مه سولهیمان تیگه هاند کو مه صلحه تا ههردو لایان د گهل دادی پی ب جه بینت ، فیجا وی حوکم کر کو خودانی پهزی بیستانی پی دی دورست بکته و ل وی دهمی نهو بیستانی چی دکته پهزی وی ل نک خودانی بیستانی بت دا مفای بوو خو ژ شیر وهری یا وی بینت ، پاشی پهز بوو خودانی خو بزقرته فه و بیستان بوو خودانی خو ؛ چونکی بهایی وان هندی نیکه ، و ههر دووان داوودی و سولهیمانی مه حوکم وزانین دایی ، و مه منته ل داوودی کر کو چیا و تهیران د گهل وی ته سیحا خودی ذکر [دهمی وی کیتابا خودی دخواند] و نه م بووین مه نهو چهنده کری ﴿ [الأنبياء : ۷۸ - ۷۹] .

مرنا داوودی وژی پی وی :

د حه دیسین دورست دا هاتی یه کو دهمی داوود - سلاف لی بن - مری عه مری وی سه د سال بوون ، و د سهرهاتی یا ناده می دا (۸۴) حه دیسه ک نهوا (ترمذی) ژ (نه بوو هورهیره) ی فه دگو هیزت مه فه گپرا بوو تیدا هاتی یه : پیغه مبهر - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ دهمی خودی نادم نافراندی پشستا وی فه مالی ، ئینا رحا ههر

(۸۴) برینه پشکا نیک ژ فی کتییی بهر پهری (۲۰) .

کهسه کی ئەو دى ئافرینت ژ دووندهها ئادهمی حهتا رۆژا قیامهتی ژ پشتا وی کەفت ، و ل ناف چاقین هەر ئیکی ژ وان رۆناهی یهك فه دیهشی ، پاشی وی ئەو بو ئادهمی بهرچاف کرن ، ئادهمی گۆت : ئەى خودا ، ئەفه کینه ؟ وی گۆت : ئەفه دووندهها تهیه . و ئادهمی د ناف وان دا زهلامهك دیت کهیف ب رۆناهی یا وی هات ، ئینا ئادهمی گۆت : ئەى خودا ، ئەفه کی یه ؟ خودی گۆتی : ئەفه زهلامه که ژ ئوممهتین دویمهتی یی یه ژ دووندهها ته دبیتژ داوود ، ئادهمی گۆت : ئەى خودا ، ته چه ند عمر دایى ؟ گۆت : شییست سال ، ئادهمی گۆت : ئەى خودا ، چل سالان ژ عهمرى من ژى بدی .. قیجا دهمی ئادهم کهفتی یه بهر مرنی و ملیاکهتی مرنی هاتی یه نک ، ئادهمی گۆتی : ما هیشتا چل سال ژ عهمرى من نه ماینه ؟ وی گۆت : ما ته ئەو نه داینه کورى خو داوودى ؟ گۆت : قیجا ئادهمی ژ بیرکر لهو دووندهها وی ژى ژ بیرکر ، و ئادهم خهلهت بو لهو دووندهها وی ژى خهلهت بو .

ژ قی حه دیسی دیتته زانین کو خودی سه د سال دابوونه داوودى . (٨٥)

و د حه دیسه کا دی دا سه رهاتی یا مرنا داوودى ب رهنگه کی بهرفره هاتی یه ، (ئیمام نهحمه د) ژ (ئەبوو هورهیره ی) فه دگوهیزت ، دبیتژ : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆت : داوود مرؤفه کی زیده ب غیرهت بوو (٨٦) ، دهمی ژ مال دهر کهفتبا دهر کههین مالا وی دهاتنه گرتن ، و کهس نه دچوو نک مرؤفین مالا وی حهتا ئەو دزقیری مال ، رۆژه کی ئەو دهر کهفت ، و دهر کهه هاتنه گرتن ، ژ نکا وی هات دیت زهلامه کی یی د مالی وان فه ، وی گۆته وان یین کول مالی : ئەف زهلامه چاوا هاتی یه ژور و دهگهه دگرتی ، ب خودی داوود دى شهرا مهوه بهت ! و داوود هاته مال دیت زهلامهك ل مالا وی یی ژ بی یان فه راهه ستابه ، داوودى (٨٥) و ئەفه خهلهتی یا نفیسه رین تهوراتی ناشکهرا دکهت ، ئەوین دبیتژ : دهمی داوود مری ژى یی وی حهفتی سال بوون ، ئەو دبیتژ : داوود ل سال ١٠٤٠ بهری زایینی بوو بوو ، و ل سال ٩٧٠ بهری زایینی مریبو .

(٨٦) نه وه کی (پهرتوکا پیروز) وی ددهته ناسین !!

هاته مال دیت زهلامهك ل مالا وی یی ژ بی یان فه راهه ستابه ، داوودى گۆتی : تو کی یی ؟ وی گۆت : ئەز ئەوم یی ژ مهلکان نه ترسم ، و تشتهك ل بهر من ناسی نابت ، ئینا داوودى گۆت : ب خودی تو ملیاکهتی مرنی یی ، ب خیر بیت ئەمرى خودی ، و داوود ل جهی خو ما حهتا وی رحا داوودى ستاندی (٨٧) ، و حهتا وان کارى داوودى کرى رۆژ لی ده کهرفت ، ئینا سوله یمانی گۆته تهیران : سیبه ری ل داوودى بکهن ، ئینا وان ب رهنگه کی وهسا سیبه ری لی کر حهتا عهرد تارى کرى ، سوله یمانی گۆتی : چهنگه کی فه کهن ئیکی بگرن .

و ئەف حه دیسا دورست وان گۆتین نه ژههزی یین تهوراتا (موحرره ف) نه وهی دهر دیتخت یین (سفر الملوك الاول) د دهر حهقا مرنا داوودى دا فه دگپرت کو داوود زیده پیر بوو بوو ، و سه رما کهفتبوو هناقان ، هندى وان ئەو دنخافت ژى وی گهرم نه دبوو ، ئینا ئەو چوون کچه که کا ژ هه می یان جوانتر بو ئینا دا کارى وی بکهت و خو د بهر دا دریتژ کهت ووی گهرم بکهت .. !! (٨٨)

و پشتی داوودى پیغه مبه رینی و مه لکاتی یا ئسرائیلی یان ههردو کهفتنه دهستی کورى وی سوله یمانی ، و ل دویف گۆتتا تهوراتی داوودى چل سالان حوکم کر بوو ،

(٨٧) پسر ژ جاره کی مه گۆتی یه کو رحا پیغه مبه ره کی نه هاتی یه ستاندن حهتا ملیاکهتی مرنی دهستویری ژى وهر گرت بت .

(٨٨) مرؤف دهمی کیتابا وان یا پیروز دخوینت حیبهتی رادوهستت ، ئەرى بۆچی ئەو هنده لی دگه رپین نافی پیغه مبه ران بهر مین و (سومعنا) وان پیس بکهن ؟ لووطی مه ی فه خوار وزنا د گهل ههردو کچین خو کر (سفر التکوین ١٩ / ٣٠ - ٣٨) ، یه هوو ذایى کورى یه عقوبی زنا د گهل بویکا خو کر (سفر التکوین ٣٨ / ١٨) داوودى زنا د گهل ژنا سه ره ل شهکهرى خو کر (صموئیل الثاني ١١ / ٤) و سوله یمانی سیره به ندى دکر و سه ر خاترا ژ نین خو صه نه م په ریسین (الملوك الاول ١١ / ٥ - ٦) ئەرى ئەفه پیغه مبه ر بوون یان کۆمه کا زنا کهر و تاوانباران بوون ؟! و تو بیژى ئیکی وه کی داوودى نه شیت هند نامویره تین گهر مکرنى ل مالا خو بدانت کو خو پى کرم بکهت ، قیجا رابیت جوانترین کچکی بو خو هلبیترت دا بیت وی گهرم بکهت ؟

حهفت سالان پايتهختا وی ل باژیرئ (حهبروونئ - ئهخهلیل) بوو ، وسیه وسی
سالان ل (ئورشه لیمی - قودسی) بوو . (۸۹)

ودیسال دویف گوتنا تهوراتئ داوود ل باژیرئ (ئورشه لیمی) یئ هاتیسه
فشارتن .. (۹۰)

بهره می نقیسه ری

أ- ب زمانئ عه ره بی :

- ۱- الحافظ العراقي وأثره في علم الحديث ، الرياض ۱۹۹۲ .
- ۲- المدخل لدراسة الأدب الكردي ، (جزءان) ، اسطنبول ۱۹۹۳ .
- ۳- اعتقاد أهل السنة والجماعة للشيخ عدي بن مسافر (تحقيق ، بالاشتراك مع حمدي عبد الحميد السلفي) المدينة المنورة ۱۹۹۸ .
- ۴- مخترارات من أغنية الثلج والنار (بالاشتراك مع محمد أمين الدوسكي) دهوك ۱۹۹۹ .
- ۵- تاريخ ماردين للشيخ عبد السلام المارديني (تحقيق ، بالاشتراك مع حمدي عبد الحميد السلفي) دهوك ۲۰۰۲ .
- ۶- مذكرات الجاسوس الإنكليزي همفر في الميزان ، (مع مالك بن حسين) دهوك ۲۰۰۲

ب - زمانئ كوردی :

- ۷- مهلابئ باته بی وبهره می وی (د گهل محسن دؤسکی) دهوك ۱۹۹۶ .
- ۸- ئیخوان د تهرازی بی دا ، دهوك ۱۹۹۶ ، ههقلیر ۱۹۹۹ .
- ۹- ئه لندا مه (دیوانا شعریه) دهوك ۱۹۹۸ .
- ۱۰- مهلا عه لی بی بهرؤشکی وبهره می وی ، دهوك ۱۹۹۹ .
- ۱۱- سهیفی بی شؤشی وبهره می وی (د گهل محسن دؤسکی) دهوك

. ۱۹۹۹

ل فییرئ پشکا دووی ژ فی کتیبئ ب دویماهی دئیت

و پشکا سی بی - ئه گهر خودئ ههز بکهت -

ب سه رهاتی یا سولهیمانی دی دهست پی کهت .

(۸۹) سفر الملوك الأول : ۲ / ۱۱ - ۱۲ .

(۹۰) ژیدهرئ بهری : ۲ / ۱۰ .

ناقھەرۆك

بەرپەر	بابەت
۳	سەرھاتى يا يوسىقى كورپى يەققوربى
۵۷	سەرھاتى يا ئەيىووبى
۷۸	سەرھاتى يا يونسى
۹۵	سەرھاتى يا موسايى كورپى عمرانى
۱۶۵	سەرھاتى يا يوشەئى كورپى نوونى
۱۷۲	سەرھاتى يا طالوتى
۱۷۹	سەرھاتى يا داوودى
۱۹۲	ژ بەرھەمى نقيسەرى
۱۹۴	ناقھەرۆك

- ۱۲- ديوانا سەردائىيى وانى ، دھۆك ۱۹۹۹ .
- ۱۳- واقىي ئىسلامى چاوا چارەسەر بىكەين ؟ دھۆك ۲۰۰۰ .
- ۱۴- ديوانا مەلايى جىزىرى (بەرھەشكرن وفەوژارتىن) دھۆك ۲۰۰۰ .
- ۱۵- فقھىي نقيژى د شريعتى ئىسلامى دا ، دھۆك ۲۰۰۱ .
- ۱۶- پەرورەدەيا ئىسلامى ، بۇ رىزىن ئىكى و دووى و سىيى و چارى سەرەتايى ، (وەرگىرانە) ، ھەقلىر ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ .
- ۱۷- ژيانامەيا يىغەمبەرى خودى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۱۸- د گەل مرۇقىن خودى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۱۹- چل حەدىسەين ئىمامى نەوەوى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۰- ئىمام موھەممەدى كورپى عەبدولەھھابى و چەند نقيسەينە كىن وى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۱- سەرھاتى يىن يىغەمبەران و مللەتەين بۇرى ، (سى بەرگە) دھۆك ۲۰۰۲ .
- ج - يىن نامادە بۇ چاپى :
- ۲۲- تەفسىرا قورئانا پىرۇز (وەرگىرانە) .
- ۲۳- د گەل صەحابى يىن يىغەمبەرى - سلاڧ لى بن - .
- ۲۴- ل بەر سىبەرا خودى .

سەرھاتى يىن
پيغەمبەر ومللەت يىن بۆرىن
وہكى د قورئانى و حەدىسان دا ھاتىن

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پشکا سى يى

تەھسین ئىبراھىم دۆسكى

۲۰۰۱ ھ ۱۴۲۲ ز

دھۆك

سهرهاتی یا سولهیمانی کورپ داوودی - سلاف لی بن -

سولهیمانی کورپ داوودی ژى - سلاف لی بن - ئیک ژ پیغه مبه ریڼ خودان قه در بوو ، خودایی مه زن ب پیغه مبه ریڼی یی و حوکمداری یی کهرم د گهل وی کربوو ، و نهو نه ب تنی کربوو مه زنی ئسرائیلی یان به لکی گه له ک ژ خه لکی سهرده می وی ئیخستبوونه بن دهستی وی ، وهنده ک قه نجی یین وه سا د گهل وی کرن یین پشستی وی د گهل که سی دی نه کریڼ ، وچهند موعجزه یین مه زن وی وینه ل سهر دهستی وی په یداکرن .

چهند لایه ک ژ سهرهاتی یا سولهیمانی د سی سووره تین قورئانی دا هاتی یه : سووره تا (النمل) ، و سووره تا (ص) ، و سووره تا (سبأ) ..

سولهیمان ل سهر ده می بابی خو داوودی :

سولهیمان وه کی یا ناشکه را کورپ داوودی بوو ^(۱) و داوود نهو پیغه مبه ریڼ خودان قه در بوو یی خودی حوکمداری یا ئسرائیلی یان کری یه د دهستان دا ، و وه کی مه د سهرهاتی یا داوودی دا ناشکه را کری داوود ژ بابکی یه هوو ذای بوو ، نهو بابکی خودی حوکم رانی یا ئسرائیلی یان ئیخستی یه د دهستان دا .

سولهیمان هیژ ل سهر ده می بابی خو داوودی خو د کیشا ناف شولان ، و بابی وی گه له ک جارن نهو ل کؤچکا خو ناماده ذکر و گوتنا وی د مهسه لان دا و هر دگرت

(۱) نهوی سهرهاتی یا وی د پشکا دووی دا ژ فی کنیی مه فه گوهاستی .

و ب گوتنا وی ذکر ؛ چونکی سولهیمان ههر ژ زارؤ کینی یا خو مرؤفه کی فاما و تیگه هشتی بوو .. و نهفه یا غه ریڼ نینه نه گهر نه م بیرا خو ل هندی بینن کو نهو بو پیغه مبه ریڼی یی و جیگری یا داوودی دهاته ناماده کرن .

و نه گهر سهرهاتی یا ههر پیغه مبه ره کی ب کیر بیست د مه جاله کی دا بته دهرسه کا مه زن ، مه زنتیرین دهرس ژ سهرهاتی یا داوودی و کورپ وی سولهیمانی دئیتسه و هر گرتن دهرسا حوکمی یه ، کانی ده می مه زنی دکه فته د دهستین خودان باوهران دا نهو چاوا خه لکی ب ریغه دبه ن ؟

خودایی مه زن داوودی و سولهیمانی ههر دووان دکه ته نموونه یی پیکهاتی و کامل یی چاقلیکرنی بو ههر مه زنه کی موسلمان یی کو بقیت ب مه زنی یی و دهوله مند یی د سهر دا نه چت وی ل توخویین خودی نه دانت ، و حیلی و خیانته تی ل ملله تی خو نه که ت ..

وه کی مه گوتی داوودی - سلاف لی بن - گه له ک جارن کورپ خو سولهیمان ل دیوانا خو ناماده ذکر ؛ دا نهو ههر زوی تیکه لی ژیا نا عه مه لی بیت و ل پاشه رؤژی ب کیر خو بیست .. و ژ سهرهاتی یین قورئان بو مه ژ ژینا سولهیمانی ل سهر ده می بابی وی فه دگپرت سهرهاتی یا حوکمداری یا وی یه د ناقه را وان ههر دو هه فرکان دا یین کو په زی ئیکی ب شفه قی که فتی یه ناف بیستانی یی دی و خراب کری ، ده می خودی حقی ل سهر نه زمانی سولهیمانی گپرانندی و داوودی ب یا وی کری . ^(۲)

و ژ وان سهرهاتی یان یین کو پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ژ ژینا سولهیمانی بو مه فه گپراین ده می هیشتا بابی وی یی ساخ سهرهاتی یا هه فرکی یا وان ههر دو ژنکانه یین سهر کور که کی لیکه فتن :

(بوخاری) و (موسلم) ژ (نه بوو هورهیره) دبیزت : پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ دو ژن هه بوون ههر ئیکی کور که کی وی د گهل بوو ، گورگ هات کورپ ئیک ژ وان ره فاند ، وی گوت هه فاللا خو : نهو کورکی گورگی ره فاندی

(۲) نهف سهرهاتی یه د بهر په ری (۱۸۸) یددا ژ پشکا دووی ژ فی کنیی مه فه گپرایه .

کورپ تهيہ ، يا دى گوتى : نه نهو کورپ ته بوو ، ئينا نهو هاتنه نك داوودى - سلاف لى بن - دا نهو حوكمى د نابقهرا وان دا بكةت ، داوودى حوكم بو ژنكا مهزنتر كر (۳) ، گاڤا نهو دهر كهفتين وان سوچهتا خو بو سولهيمانى كورپ داوودى فه گيږا ، سولهيمانى گوت : كانى كيږه كى بو من بينن نهز دى وى د نابقهرا وان دا ليكفه كهه ، يا بچويكتر گوت : نه ! خودى رهمى ب ته بهت ، وه نه كه نهو كورپ وى يه ، ئينا سولهيمانى حوكم بو وى ئيخست (۴) .

ژ فان ههر دو سهرهاتى يان ناشكهرا دبت كو سولهيمان ههر ژ جحيليلى يا خو مروڤه كى زانا وتيگه هشتى بوو ، و ب كيږ حوكمدارى يا د نابقهرا خهلكى دا دهات .

جيږى يا داوودى :

دهمى پيغه مبهري خودى ومهلكى ئسرائيلى يان داوود - سلاف لى بن - چورويه بهر دلوفانى يا خودى كورپ وى سولهيمانى جيږى يا وى كر ، و ل شويينا وى بوو مهلك ، و ژبلى مهلكينى يى خودى ب پيغه مبهرينى يى زى كههم د گهل وى كر ، قورئان د بيوت :

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَ الْإِنَّمَانُ الَّذِي فَضَّلْنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ . وَوَرَّثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ . وَبِطَرَسْتِي مَه زَانِينَه ك دابوو داوود و سولهيمانى قيچا وان كار ب وى زانينى دكر ، و وان گوت : حهمد بو وى خودايى بت يى نه ب قى چهندي ب سهر گهلهك بهني يين خو يين خودان باوهر ئيخستين . و سولهيمانى ميراتگري يا بابى خو داوودى د پيغه مبهرينى وزانينى دا كر ، و سولهيمانى گوته ملله تى خو : نهى گهلى مروڤان زانين وتيگه هشتا نه زمانى تهيران

(۳) دياره نهو يا ب دهڤ و نه زمانتر بوويه ، لهو وى ئيكا هند كر كو داوود حوكمى بو وى بيخت .

(۴) تهورات د (سفر الملوك الاول) دا ، ئيصحا (۳) هژمارا (۱۶ - ۲۸) سهرهاتى يه كا وه كى قى فه دگيږت ب چهند گوهوږين فه ، تىشتى هندى دگهينت كو ته حريفى يا ژيگرتى .

يا بو مه هاتى به دان ، وهدر تىشته كى مه هه و جهيبى يى ههبت بو مه يى هاتى به دان ، هندى نه شهيه يا خودى دايه مه نهوه قهنجى يا ناشكهرا يا كو مه ژ خهلكى دى قافير دكهت ﴿ [النمل : ۱۵-۱۶] .

و ژ سهرهاتى يا مرنا داوودى نهوا مه بهرى نوكه فه گوهاستى ، دهمى وى فه رمان ل طهيران كرى كو نهو سيبهري ل جهنازى داوودى بكهه ، ناشكهرا دبت كو هيڙ ل سهر دهمى داوودى خودى قهنجى ل سولهيمانى كربوو و نهو فيرى زمانى طهير و طهوالان كربوو ، و دوير نينه پيغه مبهرينى يا وى ژى هيڙ ل سهر دهمى داوودى دهست پى كربت .

سولهيمان ل سهر تهختى حوكمدارى يى :

بوږى د گهل مه (۵) كو داوودى - ل دويڤ گوتنا تهوراتى - چل سالان حوكمدارى كربوو ، ههر ژ سالا (۱۰۱۰ و حهتا ۹۷۰ بهرى زايينى) ، و دهمى داوود بوويه مهلك پايتهختا دهولتا وى ل باژيږى (نه ل خليل) بوو ، پشتى هنگى ب حهفت سالان وى پايتهخت فه گوهاسته باژيږى (قودسى) پشتى كو وى نهو ژ دهستين صهنه م پهريسان ئينايه دهر ، و پشتى نهو مرى و كورپ وى سولهيمان ل جهى وى بوويه مهلك وى ژى پايتهختا دهولتا ههر هيلال قودسى ، و چونكى سولهيمان حاكمه كى ب هيڙ وعادل بوو خودى حوكمى وى بهرفره هكر ، و چونكى نهو پيغه مبهريه ژ پيغه مبهريان بوو خودى هند موعجزه دانه وى كو حوكمى وى پتر پى موكم بيت . ل دويڤ گوتنا شروڤه كهريښ تهوراتى بوونا سولهيمانى ل سالا ۹۹۱ بهرى زايينى بوو ، و دهمى ژى يى وى گه هشتى به نيږيكى بيست سالى يى ، ل سالا ۹۷۰ ، نهو ل جهى بابى خو بوو مهلك ، و ل دريڙى يا چل سالان يه عنى حهتا سالا ۹۳۰ مهلكاتى يا ئسرائيلى يان د دهستى وى دا بوو (۶) ، و ل سهر دهمى وى ممله ته كا ئسرائيلى يان بهرفره بوو ، و ژ توخويين شامى دهر باس بوو .

(۵) د سهرهاتى يا دوودى دا - سلاف لى بن - .

(۶) بريته : (التفسير التليقي للكتاب المقدس) بپ (۶۳۳) و (۶۹۶) .

قورئان دەمى بۇ مە بەھسى سولەيمانى وحوكمپرانىيا وى دكەت ئاشكەرا دكەت كو خودى گەلەك ھىزىن پەردەدەر ونەعەدەتى دابوونى يىن كو پشتى وى نەداينە چو كەسىن دى ، بۇ ھندى دا ئەفە بۇ وى بىنە (موعجزه) ودوير نىنە ژى ئەفا ھە ب جھىنانا وى دوعاىي بت يا وى بۇ خو كرى دەمى گوتى : ﴿ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ . سولەيمانى گوت : يا رەببى تو گونەھىن من بۇ من ژى بىھى ، وتو ملكە كى مەزن وتايەت ب من فە بدە من كو پشتى من ئەو بۇ چو مروققان نەئىتە دان ، ھندى تويى تو گەلەك قەنجىيى دەدى ﴾ [ص : ۳۵] ، وخودى ئەف چەندە بۇ وى ب جھ ئىنا ، وملكە كى مەزن داىي .

قورئان دىيژت : ﴿ وَلَسَلِيمَانَ الرِّيحَ غَدُوهاً شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقَظْرِ وَمِنَ الْجَنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذْ يَأْذَنُ رَبُّهُ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ . يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانِ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ . ومە با بۇ سولەيمانى موسەخخەر كر (بن دەستى وى كر) ئەو با ژ سپىدى حەتا نىقرو قوينغا ھەيشە كى دچوو ، و ژ نىقرو حەتا ئىقارى قوينغا ھەيشە كى ژ رېقە چوونا عەدەتى ، ومە سفر وەكى ئاقى بۇ وى رۇن كر بوو ، تشتى وى قىابا وى ژى چى دكر ، ومە ئەجنە ژى بن دەستى وى كر بوون ب ئانەھىيا خودى ل بەر دەستى وى بوون كارى وى قىابا وان بۇ دكر ، وھەچىيى ژ وان خو ژ وى فەرمانى لا بدەت يا مە لى كرى كو گوھدارىيا سولەيمانى يە ئەم ژ عەزابا ئاگرى ھەلكرى دى ب وى دەينە تامكرن . ھەر تشتە كى سولەيمانى بقیىت ژ ئاكارنا مزگەفتان بۇ عیبادەتى ، و ژ چىكرنا پەيكەران ژ شویشەى وسفرى ، وجھىن مەزن وەكى بركىن ئاقى ، وديز وقازائىن ژ بەر مەزنىيا وان نەئىنە لفاندىن ، ئەجنان بۇ وى چى دكرن ، ومە گوتە بنەمالا داوودى : ھوين شوكر خودى بكەن سەرا وى تشتى وى دايە ھەوھ ، كو گوھدارىيا وى بكەن ، وكىم ژبەنىيىن من ھەنە گەلەك شوكر خودى بكەن ، وداوود وبنەمالا وى ژ وان كىمان بوون ﴾ [سىيا : ۱۲-۱۳] .

ول جھە كى دى خودى بەھسى وى ھىزى دكەت يا وى ب تايەتى دايە پىغەمبەرى خو سولەيمانى ودبىژت : ﴿ وَلَسَلِيمَانَ الرِّيحَ عاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ أَلْسِي الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ . وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ . ومە با بۇ سولەيمانى بن دەست كر خو ش دەت وئەو ويىن د گەل وى د گەل خو دبرن ، ئەو با ب فەرمانا وى دچوو عەردى (بەيتولەقدسى) ل (شامى) يى كو مە بەرەكەت ئىخستىيى ، و ب راستى زانينا مە دۇر ل ھەمى تشتان گرتى يە . ومە ژ شەيتانان ھندەك شەيتان بن دەستى سولەيمانى كر بوون وان ئەو كار بۇ وى دكرن يىن كەسى دى ژبلى وان نەدشيا بكەت ، فئىجا ئەو دچوونە د بنى دەريايى دا ودور وگەوھەر بۇ وى ژى دئىنانە دەرى ، ووان ئەو كار بۇ وى دكر يى وى ژى خواستبا ، ووان نەدشيا د تشتە كى دا بى ئەمىريا وى بكەن ، خودى ب ھىز وشيانا خو ئەو بۇ وى پاراستن ﴾ [الأنبياء : ۸۱-۸۲] .

يەنى : خودى ھژمارە كا موعجزەيىن مەزن دابوونە سولەيمانى ، ژ وان :
 ۱- با بۇ وى موسەخخەر كر بوو ، گاڤا وى قىابا تشتە كى ژ عەردە كى فە گوھىزتە عەردە كى دى دا وى دانئە سەر پاتەيە كى ، پاشى دا فەرمانى ل باى كەت كو ئەو وى راکەت بىت ، وئەو رىكا خەلكى ب ھەيشە كى دېرى وى - ب قى رىكى - ب دانە كى دېرى .
 ۲- ئەجنە خودى بن دەستى وى كر بوون ، ھەر فەرمانە كا وى ل وان كر با وان ئەو بۇ ب جھ دئىنا ، ئەو بۇ وى دچوونە د بنى بەحران دا دور ومەرجان بو دئىنانە دەرى ، وئەو كار بۇ وى دكرن يىن ھىزە كا مەزن پى دقيا .
 ۳- وخودى كانى يەك بۇ وى ژ عەردى پەقاندبوو ، ل شوينا ئاقى سفرى حەلاندى ژى دزا ، وى ئەو د چىكرنا ئافاھىيان دا ب كار دئىنا ، و ژ بەر قى چەندى بزاقا ئاڤاكرنى ل سەر دەمى حوكمى سولەيمانى زىدە بەرفرەھ بووبوو .
 ۴- ژ بلى كو وى ئەزمانى حەيوان وطەيران ژى دزانى ، وئەو بۇ خو ب كار دئىنان ، وگەلەك جارن كارىن خو پى ددانە كرن .
 ئەفە ئەو قەنجى بوون يىن خودى ب تايەتى د گەل وى كرىن .

سولهيمان ونافاكرنا مزگهفتا نهقصايي :

د سهرهاتي يا يعقوبی دا - سلاف لی بن - مه بهحسی نفاكرنا مزگهفتا نهقصايي كړبوو (۷) ، ومه ناشكهرا كړبوو كول دؤر نفاكرنا في مزگهفتي د حديدسه كا دورست دا هاتي به (نهبوو ذهر) دبیژت : من پسيار ژ پیغه مبهري - سلاف لی بن - كر كاني كيژ مزگهفت ئيكه مين مزگهفت بوو ل عهردی هاتي به دانان ؟ گوت وی گوته من : ﴿ مزگهفتا حهرام ﴾ بوو گوت من گوتی پاشی كيژك ؟ گوت : وی گوته من : ﴿ مزگهفتا نهقصايي ﴾ ، گوت من گوتی د نابهرا ههر دووان دا چهند بوو ؟ گوت وی گوته من : ﴿ چل سال .. ﴾ . (۸)

ول دؤر ده می نفاكرنا مزگهفتا حهرام مه گوتبوو كو نهو هيژل سهر ده می ناده می - سلاف لی بن - هه بوو ، بهلی پستی بؤرینا سال وده مان جهی وی ل بهر خهلكی بهرزه بوو بوو ، حهتا پیغه مبهري خودی ئیبراهیم هاتی ، و ب نه مری خودی مزگهفت جاره كا دی نفاكری به فه ، و ب فی چندی ئیبراهیم بو نفاكهري دووی بی فی مزگهفتی .. فیجا نه گهر مه خسه دا پیغه مبهري - سلاف لی بن - د فی حه دیسا بؤری دا ب نفاكرنا مزگهفتی نفاكرنا ئیكي بت ، دقیت بیژین : مزگهفتا نهقصايی ژی هيژل سهر ده می ناده می هاتبوو نفاكرن ، پاشی نهو ژی ل بهر خهلكی بهرزه بوو بوو حهتا يعقوب - سلاف لی بن - هاتی ، و ب نه مری خودی جاره كا دی نهف مزگهفته نفاكری ، ونه گهر مه خسه د پی نفاكرنا دووی بت ، یا كول سهر ده می ئیبراهیمی چیبووی ، مه عنا وی دی نهو بت مزگهفتا نهقصايی (ژ لابی یه عقوبی فه) چل سالان پستی نفاكرنا مزگهفتا حهرامه ژ لابی ئیبراهیمی وئیسماعیلی فه ؛ چونکی یا زانایه كو يعقوب (ئسرائیل) - سلاف لی بن - ب نفاكرنا مزگهفتا نهقصايی رابو بوو .

و ژ (عهبدللاهی كوری عه مری كوری عاصی) دئیته فه گوهاستن ، دبیژت : پیغه مبهري - سلاف لی بن - گوت : ﴿ إن سليمان لما بنى بيت المقدس سأل به عز وجل خللا ثلاثا فأعطاه اثنتين ونحن نرجو أن تكون لنا الثالثة ، سألته حكما يصادف حكمه فأعطاه ، وسألته ملكا لا ينبغي لأحد من بعده فأعطاه إياه ، وسألته أيما رجل خرج من بيته لا يريد إلا الصلاة في هذا المسجد خرج من خطبته مثل يوم ولدته أمه ، فنحن نرجو أن يكون الله قد أعطانا إياه - ده می سولهيمانی بهيتوله قدس نفاكری وی پسيارا سی تشتان بو خو ژ خودایی خو كر وی دو ژ وان دانی ، وهیقی یا مه نهو ه یا سی بی خودی دابته مه ، سولهيمانی داخواز ژ خودی كر كو نهو حوكمه کی وهسا بدهتی بی ريككهفتی بت د گهل حوكمی خودی ئینا خودی نهو دایسی ، وداخواز ژی كر نهو ملكه کی وهسا بدهته وی كو پستی وی نه دهته كهسی دی ئینا خودی نهو دایسی ، وداخواز ژی كر كو ههر زه لامه کی ژ مالا خو دهر كهفت وبيته فی مزگهفتی (۹) نه ژ بهر چوب تنی بو هندی دا نقيژی بكهت وهسا ژ گونه هین خو دهر كهفت وه کی وی روژی یا نهو تیدا ژ دهیكا خو بووی ، وهیقی یا مه نهو ه كو خودی نهفه دابته مه (۱۰) ﴾ . (۱۱)

وهه کی ناشكهرا پیغه مبهري - سلاف لی بن - د حه دیسا خو دا گوت : (ده می سولهيمانی بهيتوله قدس نفاكری ..) ونه گهر نهف فی حه دیسی د گهل حه دیسا نه بوو ذهري یا بؤری هه قبه ر بكهين دی بو مه ناشكهرا بت كو كاری سولهيمانی دی دوباره نوبكرنا مزگهفتا نهقصايی بت .. ونهف نفاهی به نهو ه بی تهورات نافی (ههيكه لی) ل سهر ددانت ، و ب دريژی بهحسی نفاكرنا وی دكهت . (۱۲)

(۹) يعنى : نهو مزگهفتا وی نفاكری ، كو مزگهفتا نهقصايی به .

(۱۰) يعنى : نهو ب فی رهنگی بيته مزگهفتا مه (مزگهفتا مهدينى) نهف خيره بو وی ههبت .

(۱۱) ئيمام نهجهد ونهسائی وئسن ماجه وهنده كين دی فی حه دیسی فه دگو هيزن .

(۱۲) د (سفر الملوك الأول) دا د ئيصحاحا شهشى دا ، وشرو فه كه رين تهوراتی دبیژن : ل سالا

۹۵۹ بهری زاينی سولهيمانی نفاكرنا ههيكه لی ب دويمای ئینا .

(۷) برينه پشكا ئیكي ژ فی كیبی بپ ۱۸۶-۱۸۷ .

(۸) ئيمامی بوخاری فی حه دیسی فه دگو هيزت .

سەرھاتی یا سولەیمانی د گەل بەلقیسی :

د سوورەتا (النمل) دا ژ نایەتا (۱۷) حەتا (۴۴) خودایی مەزن ئیک ژ سەرھاتی یین مەزن یین ژینا پیغەمبەری خۆ سولەیمانی بۆ مە قەدگۆهیزت ، یین کو هیزا وی بۆ مە ئاشکەرا دکەن ، ئەو ژی سەرھاتی یا وی یە د گەل شاها وولاتی (سەبەء) ل دەقەرا یەمەنی ..

قورئان دبیژت : رۆژەکی لەشکەری سولەیمانی ژ ئەجنە و مروؤف و تەیران بۆ وی ھاتە کۆمکرن ، و ئەو لەشکەر د گەل بۆشاتی یا وی یی سەربەردای نەبوو ، بەلکی د ناف ھەر نفشەکی دا ھندەک ھەبوون وان کۆم بکەنە سەریک ؛ دا ھەمی ریزکری راوہستن .

وو ان پیکفە دا ری حەتا دەمی گەھشتینە نھالا میری یان ، میری یەکی گۆت : گەلی میری یان ھەرنە د جھین خۆقە دا سولەیمان ولەشکەری وی ھەو نەھەرشینن بیی ئەو ب ھەو بەحەسیین . ئینا سولەیمان ژ بەر گۆت نا وی میری بی گرنژی کو ئەو تیگەھشتی و میری ل فی ترسی ھشیارکرین ، ووی ھەست ب فی قەنجی بی کر یا خودی د گەل وی کری ، ئینا وی ب دو عاکرن قە قەستا خودی کر و گۆت : خودایی من تو ھاریکاری یا من بکە و تەو فیقا من بدە کو ئەز شوکرا وی قەنجی بی بکەم یا تە د گەل من و دا یابین من کری ، و کو ئەز کارەکی چاک بکەم بی تو ژی رازی ، و تو ژ دلۆقانی یا خۆ من بکە د ناف خۆشی یین بەحەشتا خۆ دا د گەل بەنی یین خۆ یین چاک یین تو ژ کاری وان رازی .

و سولەیمانی پساراً حالی وان تەیران کری یین کو بن دەستی وی بووین وکانی کی ژ وان یی ئامادە نینە ، ووی پەپویکەکی ناسیار ھەبوو ب بەر چاقان نە کەفت ، ئینا وی گۆت : کانی ئەو پەپویکی ئەز ھەر جار دینم بۆچی نوکە ئەز وی نابینم ؟ ئەری تەشتەکی ئەو ژ من قەشارتی یە ، یان ژی ئەو یی ئامادە نینە ، لەو ئەز نابینم ؟ قیجا دەمی وی زانی ئەو یی ئامادە نینە ، وی گۆت : سویند ئەز دی وی ب عەزابەکا دژوار عەزاب دەم دا جارەکا دی وە نە کەت ، یان ژی دی وی قە کوژم

چونکی وی خۆ ژ وی کاری یی دایە پاش یی ئەو بۆ ھاتی یە دەستەسەر کرن ، یان دقیت وی ھیجەتەکا ئاشکەرا ھەبت سەرا نە ئامادە بوونا وی ئەو بۆ من بیژت .
و ئەقە ھندی دگەھینت کو سولەیمان سەرلەشکەرەکی ھشیاربوو ؛ چونکی وی د ناقبەرا وی لەشکەری مەزن دا زانی کو پەپویکەک نە یا دیارە .

ئینا ئەو پەپویک (ھودھود) دەمەکی نەبی دویر ودریژ ما ، پاشی ھات ئامادە بوو قیجا سولەیمانی گازندە ژی کرن کو وی خۆ غەوارە کری ، ھودھودی گۆتە وی : من ئەو تەشتی زانی یی تو نزانی ، و ئەزی ژ باژیری (سەبەئی) ل (یەمەنی) دئیم و خەبەرەکی مەزن یی ئەزی ژی پشت راست من بۆ تە د گەل خۆ ئینایە . من دیت ژ نەک یا حوکمی ل خەلکی (سەبەئی) دکەت (۱۳) ، و ھەر تەشتەکی ھەبت ژ ئەگەرین دنیایی دەستی وی دا ھەنە ، و تەختی حوکمرانی یا وی گەلەکی یی مەزنە . من دیت وی و مللەتی وی یا پشت دایە پەرستنا خودی ویی پەرستنا رۆژی دکەن ، و شەیتانی کسریارین وان یین خراب بۆ وان خەملا ندینە ، قیجا وی بەری وان ژ باوہری ئینانا ب خودی و تەو حیددا وی وەر گیرایە ، قیجا ئەو ب سەر ریکا خودی و تەو حید و پەرستنا وی ھل نابن . شەیتانی ئەو چەندە ل بەر وان شرینکر دا ئەو بۆ وی خودایی نەچنە سوجدی یی تەشتی قەشارتی ل عەسمانان و عەردی ژ باران و شینکاتی دئینتە دەر ، ووی تەشتی دزانت یی ھوین قەدشیرن و ئاشکەرا دکەن . (ئەللاھ) یی ژ وی پێشتر چو خودایی ھیزای پەرستنی نینن ، خودایی عەرش یی مەزن یی کو ھەر تەشتەک د بن وی دایە . سولەیمانی گۆتە ھودھودی : ئەم دی بەری خۆ دەینە وی خەبەری تە بۆ مە ئینای دا بزانی کانی تو راست دبیژتی یان - د قە گیرینا وی خەبەری دا - تو ژ درەوینانی ؟ تو ھەرە فی کاغەزا من بۆ خەلکی (سەبەئی) بیە و بدە وان ، پاشی تو خۆ ژ وان قەدەر بکە و گوھی خۆ بدە وان کانی دی چ بیژن ، و تو وی گۆتتی بزانیە یا ئەو د ناقبەرا خۆ دا دبیژن .

(۱۳) و دبیژن : نافی وی بەلقیسی بوو ، کچا مەلکی وان بوو ، دەمی مەلک مری و چو کور ل پشت خۆ نەھیلا یین وان کچا وی ھلیژارت دا ببتە مەلکا وان .

پهپويك چوو و كاغز هافيته بهر مهلكا وان ، وى ئەو كاغز خواند ، پاشى مهزىن ملله تى خو كۆمكرن و پهپويكى گوھل وى بوو دەمى وى گۆتى يە وان : هندی ئەزم كاغزه كا ب قەدر ژ مرۆڤه كى مهزن يا گههشتى يە من .. پاشى وى بو وان ناشكهراكر كانى چ د وى كاغزى دا هاتى يە و گۆت : ئەف كاغزه ژ سولهيمانى يە ، و ئەو ب قى گۆتنى دەست پى دكەت (ب ناڤى خودايى پردلۆڤانى دلۆڤانكار) و كو هوين خو ژ من مهزن نه كەن و خو د سەر وى را نه بينن يا ئەز بهرى ههوه ددهمى ، و هوين بو خودى ب موسلمانى قە وەر نه نك من .

وى گۆت : گهلى مهزن و ماقويلان بيژنه من ئەم چ بكهين ، ناخرى بىي ههوه ئەز چو ئەم و فەرمانان نادەم هەتا هوين نامادە نه بن و بىر و بوچوونا خو بو من ديار نه كەن ؟

وان د بهرسقا وى دا گۆت : ئەم خودان هيز و شيانين و هژمارا مه يا بۆشه و ئەم بو شەران دزيره كين ، و فەرمان يا تهيه ، قيجا تو بهرى خو بدى كانى دى چ فەرمانى ل مه كهى ؟ ئەم دى گوهدارى يا ته كهين .

وى ئەو ژ كرنا شەرى د گەل سولهيمانى ترساندن ، و خرابى يا شەركرنى بو وان ديار كر و گۆت : هندی مهلكن نه گەر ب لهشكهرى خو قە ب زورى چوونه د بازيه كى دا دى وى خراب كەن و خەلكى ب قەدر رهزىل كەن ، و كوشتنى دى كەن و مرۆڤان ئىخسىر كەن ، ئەفە عەدەتى وان يى بهرده وامه دا خەلكى پى بترسينن و بىخه بن دەستى خو . و هندی ئەزم ئەز دى ديارى يە كا مهزن و ب بها بو سولهيمانى و ملله تى وى هنيرم ، و دى بهرى خو دەمى كانى هنارتى يين مه دى چ د گەل خو زفرين . يه عنى : وى دڤيا بزانت كانى بهرى سولهيمانى ژى - وهكى يى مهزىن دنياى - ل مالى و پارويه ، يان ژى ئەو ژ توخه كى دى يه .

قيجا دەمى هنارتى يين مهلكى ب ديارى يا خو قە هاتينه نك سولهيمانى ، سولهيمانى نه رازى بوونا خو ژ كارى وان ديار كر و به حسى وان قەنجى يان كر يين خودى د گەل وى كرين و گۆت : ئەرى هوين هندەك مالى ددەنه من دا من رازى كەن ؟ ئەوا خودى دايه من ژ پيغه مبهرىنى و ملك و مالى چيتر و پتسره ژ وى يا وى

دايه ههوه ، بهلكى هوين يين كهيفا ههوه ب وان ديارى يان دئيت يين بو ههوه دئين ؛ چونكى هوين مرۆڤين دنياى يين خو ب مالى دنياى مهزن دكەن . و سولهيمانى گۆته هنارتى يى خەلكى (سەبهئى) : تو بزقره نك وان ، و سويند ب خودى ئەم ب لهشكهره كى قە دى ئينه وان كو وان هيز و شيانا بهرگرى يا وى نهبت ، و سويند بت ئەگەر ئەو نه ئينه د دىنى خودى دا و پهرستنا وى ب تنى نه كەن ئەم وان ب رهزىلى و شكهستن قە دى ژ جهى وان دهريخين .

ودياره قى گهفا سولهيمانى كار د وان كر ، و وان زانى سولهيمان نه ژ وان مهزنانه يين بهر ل دنياى ، لهو وان جهواب دا سولهيمانى كو ئەو دى ب يا وى كەن ، دەمى وى د كاغزا خو دا گۆتى : ب باوهرى ئينان قە وەر نه نك من ..

وبهرى ئەو بينه نك سولهيمانى ، سولهيمانى گۆته وان مرۆڤ و ئەجنين ل بن دەستى وى : كى ژ ههوه تهختى حوكرانى يا وى يى مهزن دى بو من ئينت بهرى ئەو بين خو تهسليمى من بكهن ؟

ودوير نينه مهخسه دا سولهيمانى ب قى چه ندى ئەو بت نيشانين مهزنى يا وى هيزى يا خودى دايه وى نيشا بهلقيسى بدەت ديوه كى ب هيز و دژوار ژ ئەجنان گۆت : ئەز دى وى بو ته ئينم بهرى تو ژ جهى خو رابى ، و هندی ئەزم ئەز دشيم وى تهختى راکەم ، و دى وى پاريزم هەتا دئينه نك ته ، كانى يى چاوايه ئەز دى وەسا وى ئينه نك ته بىي تشته كى ژى كيم بت ، يان گوهورينهك ب سەر دا بيت . و دببژن : سولهيمان هەر ژ سپيدى دروينشت هەتا ئيقارى ، لهو وى ديت ئەف دەمه دەمه كى دريژه ، و دياره خەلكى ديوانى تى ئينادەر كو سولهيمان ب قى دەمى يى رازى نه بوو ، لهو ئەوى زانينهك ژ كيتابى ل نك هەى - وهكى قورئان دببژت - گۆته وى : ئەز دى وى تهختى بو ته ئينم بهرى تو چاقين خو بههلىنى .

ئەو مرۆڤ كى بوو ، و ئەو چ زانين بوو وى ژ كيتابى هەى ، و ژ كيتابى ؟ ئەفە قورئانى بو مه نه گۆتى يه .

سولهيمان ب گۆتتا وى رازى بوو ، لهو دەستوى دايى ، وى مرۆڤى زانينا خو ب كارئينا و دوعا ژ خودى كر و د گاڤى دا تهختى مهلكا سەبهئى يى ئەو ل دەمى

حوکمداری بی ل سهر دروینشت ژ یه مهنی ئینا بهیتوله قدسی ، ودهمی سولهیمانی
 ئەو تهخت ل نک خو ئاکنجی دیتی ، گۆت : ئەفە ژ قهنجی یا خودایی منه یی ئەز
 وهمی چیکری ئافراندين ؛ دا من بجه پینت : کانی ئەز ب وی چهندی شوکرا وی
 دی کهم یان دی کافر بم و پشت دهمه شوکرا وی ؟ وهچی یی شوکرا خودی سهر
 قهنجی یین وی بکت هه ما مفایی وی چهندی ههر بو وی دی زقرت ، وهچی یی
 کوفری ب قهنجی یی بکت وشوکرئ نه کهت هندی خودایی منه منهت ب شوکرا
 وی نینه ، یی مهرده خیرا وی د دنیا یی دا شوکرداری و کافری قه دگرت ، پاشی
 ل ناخره تی ئەو دی حسیبا وان کهت و وان جزا دوت .

سولهیمانی گۆته خه لکی دیوانا خو : هوین گوهورپینه کا وهسا د تهختی وی دا
 بکهن کو ئەو وی نه ناست دهمی دینت ؛ دا ئەم بزاین کانی ئەو دی ب سهر هل بت
 یان نه ؟

ودهمی مه لکا (سه بهئی) هاتی یه دیوانخانه یا سولهیمانی بو وی هاته گۆتن :
 ئەری تهختی ته یی هوسایه ؟ وی گۆت : ئەفە وه کی وی یه .
 گۆت : وه کی وی یه ، ونه گۆت : ئەوه ؛ چونکی نه دهاته سهر هزرا وی کو
 مرۆفەک د دنیا یی دا هه یه هند هیز هبت بشیت فی چهندی بکهت .

ئینا بو سولهیمانی ئاشکهرا بو کو بهرسقا وی یا دورست بو ، و ئەو ژنکه کا
 شاره زایه ، و وی ژ لایی خو فە زانی کو شیانا خودی چهند یا مەزن وی توخویبه
 و کو راسته سولهیمان سلاف لی بن پیغه مبه ره ، سولهیمانی گۆت : بهری وی
 زاینما مه ب خودی و شیانا وی هه بوویه ، و ئەم د بن فەرمانا خودی قه بووین ومه
 پیگیری ب دینی ئیسلامی دکر .

و د گهل تیگه هشتن و شاره زایی یا فی ژنی تشتی ئەو ژ په رستنا خودایی ب تنی
 پاشقه لیدای ئەو بوو ئەو د ناف ملله ته کی کافر دا مەزن بوو بوو ، و وی چاف ل دینی
 وان دکر ، ئەگەر نه .. ئەو یا تیگه هشتی و شاره زای بوو و دشیا حەقی یی ونه حەقی یی
 ژیک قافیتر بکهت ، بهلی بیر و باوهرین پویج دلی کوره دکهن .

پشتی هنگی بو وی هاته گۆتن : هه ره د قه سری قه ، و سولهیمانی فەرمان دابوو
 حه وشا قه سرا وی ژ ناف دا ب شیشی بیته چیکرن ، و جو که کا ئافی د بن وی
 شویشی را بیته برن ، ب رهنگه کی و هسا هه چی یی بهری خو بده تی هزر بکهت ئەو
 ئافه ، دهمی بهلقیسی ئەو ب فی رهنگی دیتی وی هزر کر ئەفە ئافه یا دچت و پیل یی
 فی دکفن ، ئینا وی ده مهننا خو هلدا ؛ دا بده ته ئافی بیی کراسی وی تهر بیت ، گا فا
 سولهیمانی ئەف چهنده ژی دیتی گۆتی : ئەو عه رده که ژ شیشی یی هاتی یه چیکرن
 و ئاف د بن دا دچت ..

گا فا وی ئەفە ژی دیتی پتر بو وی ئاشکهرا بوو کو هیزه کا تایبه ته خودی دایه
 سولهیمانی ، و هنگی وی زانی ملک یی سولهیمانی چهند یی مه زنه ، ئینا وی گۆت :
 خودایی من هندی ئەزم من زورداری ل خو کر بوو ژ بهر وی شرکا من کری ، و ئەز
 د گهل سولهیمانی هاتمه د دینی خودی دا خودایی هه می چیکری یان . (۱۴)

و ژ فی زیده تر قورئان چویی ژ سهرهاتی یا سولهیمانی د گهل مه لکا سه بهئی بو مه
 نافه گیرت ، و هنده ک دیرۆکنفیس دبیژن : فی مه لکی پشتی هنگی شوی ب سولهیمانی
 کر بوو ، و هنده ک دبیژن : ئەو یا شویکری بوو .. (۱۵)

سولهیمان ودو سهرهاتی یین گورت :

د چهند ئایه ته کان دا ژ سوور هتا (ص) خودایی مه زن به حسی پیغه مبه ری خو
 سولهیمانی دکهت و ئیشاره تی دده ته دو سهرهاتی یین زینا وی بیی کو به رفه ری یی
 بده تی ، ئەو هه ردو سهرهاتی ژی ئەفە نه :

یا ئیکی : خودی دبیژت : ﴿ وَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نَعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ . إِذْ عَرَضَ
 عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ . فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ
 بِالْجِجَابِ . رُدُّوَهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالْسُوقِ وَالْأَعْنَاقِ - ومه سولهیمان دابوو

(۱۴) تهورات سهرهاتی یا هاتا مه لکا سه بهئی بو ئورشه لیمی د (سفر الملوك الأول) دا ئیصحا ح
 ده می ب گه له ک گوهورپین قه هاتی یه .

(۱۵) تهورات دهمی فی سهرهاتی یی قه دگیرت نابیژت کو وی شوی ب سولهیمانی کر بوو .

داوودی ، ومه ب وی قهنجی لی کر ، وچاقین وی روھن کرن ، سولهیمان چ بهنی به کی باشه ، هندی نه وه وی گهلهك توبه دکر و ل خودی دزقری . تو به حس بکه دهمی ل نیقاری هندهك ههسپین عهسلی ورههوان بو ریقهچوونی بو وی هاتینه بهرچاقکرن ، نه وههسپ ژ بهر زیره کی وهیقینی وان یی باش دهمی رادوهستان ل سهر سی دهستان دمان ودهسته کی خو بلند دکر ، قیجا هتا روژ ئاقابووی نه و بان فه موژیل بوو . ئینا وی گوت : هندی نهزم من فیانا مالی ب سهر زکری خودایی خو نیخستی به ، هتا دهمی نه وهسپ ژ بهر چاقین وی چوین وی گوت : کانئ هوین وان ههسپین بهری نوکه ل قیری بینن ، ووی دهست ب فهمالینا یی وستویین وان کر ﴿ [ص : ۳۰-۳۳] .

سهرهاتی یا دووی : خودایی مهزن دبیژت : ﴿ وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ . قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ . فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ . وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بِنَاءٍ وَعَوَاصٍ . وَآخِرِينَ مَقْرَبِينَ فِي الْأَصْفَادِ . هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ . وَإِن لَّهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ - و ب راستی مه سولهیمان جهربانده ومه پرته کا بچویکی هاقیته سهر تهختی وی ، نهو ^(۱۶) پرتا بچویکی مه دایی دهمی وی سویند خواری کو نهو دی چته نك ههمی ژنکین خو ؛ دا ههر ئیک ژ وان کورهك بیت جیهادی د رینکا خودی دا بکهت ، ووی نه گوت : نه گهر خودی ههز بکهت ، ئینا ژ ژنکه کا وی پیفته تر چویان چو بچویک نه بوون ، ونهوا بچویک بووی ژی بچویکی وی یی دورست نه بوو پرته کا بچویکی بوو ، پاشی سولهیمان ل خودایی خو زقری وتوبه کر ، گوت : خودایی من تو گونهها من بو من ژی بیه ، وتو ملکه کی

(۱۶) وه کی د وی هه دیسی دا هاتی یا بوخاری وموسلمی ژ نه بوو هورهیره ی فه دگو هیزن ، و د هه دیسی دا هاتی به کو سولهیمانی گوتبوو کو نهو دی چته نك ههفتی ژنکین خو ، وههژی گوتنی به کو (سفر الملوك الأول ۱۱ / ۳) دبیژت : سولهیمانی ههفت سه د ژن هه بوون .. ونه فه هندی دگه هینت کو دورست بوو بو زهلامی هندی بقیت ژنان بینت .

مهزن وتایبهت ب من فه بده من کو پشتی من نهو بو چو مرؤفان نه ئیته دان ، هندی تویی تو گهلهك قهنجی یی ددهی . ئینا نهم د بهرسقا وی هاتین ، ومه با نیخسته د بن نهمری وی دا چی جهی وی قیابا وی بهری بای ددایی . ومه شهیتان بن دهستی وی کرن وی نهو د کارین خو دا ب کار دئینان : ژ وان هه بوون یین ئاقاهی بان چی دکهن ، ویین نقو دبنه بنی دهریایی ، وهنده کین دی ، کو سهر داچوویین شهیتانان بوون ، ب زنجیران دگریدای بوون . نهف ملکی مهزن وبن دهستکرنا تایبهت دانا مهیه بو ته نهی سولهیمان ، قیجا یی ته بقیت تو بدی ویی ته بقیت تو نه دی ، چو حسیب ل سهر ته نینه . وهندی سولهیمان ل ئاخره تی نیزیکی بهك وجهه کی باش یی لی زقیرینی بو وی ل نك مه ههیه ﴿ [ص : ۴۳-۴۰] .

مرنا سولهیمانی :

ژ بهر وان دهرسپین مهزن یین کو د پشت مرنا سولهیمانی را ههین ، قورئانا پیروژ ب خو سهرهاتی یا مرنا وی بو مه فه دگپر ، قورئان دبیژت : ﴿ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَن لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ - دهمی مه مرن ب سهر سولهیمانی دا ئینای ، ژ خویرکی پیفته تر که سی مرنا وی نیشا نه جنان نه دا ، خویرکی ژ وی گوپالی خواری یی وی پالی خو دایه سهر ، ئینا سولهیمان که فته عهردی ، هنگی نه جنان زانی کو نه گهر وان غهیب زانییا نهو نه دمانه د عهز ابا ره زیلکه وکاری نه خو ش دا بو سولهیمانی ؛ چونکی وان هزر دکر نهو یی ساخه ﴿ [سبأ : ۱۴] .

ژ فی نایه تی دئینه زانین کو دهمی سولهیمان - سلا ف لی بن - مری پالی خو دابوو سهر وی گوپالی یی کو د دهستان دا ، ونه جنه نهوین خودی بو وی موسه خخر کرین د بهر وی را دهاتن ودچوون ونهو کاری ب زهحهت ب جه دئینا یی سولهیمانی فه رمان پی ل وان کری ، ودهمی نهو مری د جه دا ما ونه کهفت ، لهو نه جنان هزر دکر نهو یی زیندی به ، لهو وان بهردهوامی د کاری خو دا کر ، وهنگی

نهجنه ب مرنا وی حهسیان حهتا خویرک کهفتی یه گۆپالی وی وژی خواری وگۆپال پیتی بووی وقرپای ، وئهو کهفتی یه عهردی .. هنگی نهجنان زانی ئهو یی مری ، بهلی پشتی وان وخه لکی ژی زانی کو ئهو غهیبی نزانن ، نه گهر نه ئهو نه دمانه د وی نه خویشی یا ره زیلکه ره دا یا سوله یمانی ئهو ئیخستینی .

ونه د قورئانی و نه د حه دیسان دا نه هاتی یه کانی ژی یی سوله یمانی ده می مری چهنه بوو ، ول دو یف گۆتتا شرو فقه که رین ته وراتی مرنا سوله یمانی ل ساللا ۹۳۰ بهری زایینی بوو پشتی شیست وئیک سالان مایه ساخ ، چلان ژی مه لک بوو ، وئهو ژی ل نک بابی وی ل (ئور شه لیمی) هاته فه شارتن .^(۱۷)

(وما کفر سلیمان ..) :

وه کی پتر ژ جاره کی مه گۆتی : ده می مرؤف کیتابا ئسرائیلی بان یا (پیروژ !) دخوینت ژ وان نه زمان دریژی بان حیه تی دمینت یین وان د دهر حه قا پیغه مبه ران دا کرین ، ودبت نه زمان دریژی یا وان د دهر حه قا چو پیغه مبه ران دا نه گه هشبته وی یا وان د دهر حه قا سوله یمانی دا کری^(۱۸) ؛ چونکی ئهو وی ب کوفری وپه رستنا صه نه مان گونه هبار دکهن ، ودبیژن : دلی سوله یمانی وه کی یی داوودی د دهر حه قا خودی دا یی راست نه بوو ، ووی - ب کارتیکرنا ژنکین خو یین صه نه م په ریس - ئهو صه نه م په ریسین یین کافران په رستن بوو دکر ، نه بهس هنده به لکی وی هژماره کا بوتخانه بان ژی ئافاکرن ؛ دا صه نه م تیدا بینه په رستن ..^(۱۹)

وحاشای پیغه مبه ره کی خودان قه در وه کی سوله یمانی کوی ب فی رهنگی بت ! سوله یمان کافر نه بوو بوو ، وخو فیری سیره به ندی یی نه کر بوو ، به لکی شهیتان بوون یین کوفر ب خودی کری ومرؤف فیری سیره به ندی یی کرین ؛ دا دینی وان خراب

(۱۷) برینه : (التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس) بپ ۶۳۳ و ۶۹۷ .

(۱۸) به لکی نفیسه رین (په رتووکا پیروژ !) ههر باوه ری یی ب پیغه مبه رینی یا داوودی وسوله یمانی نائینن ، ووان وه سا دده نه ناسین کو دو مه لک بن .

(۱۹) برینه : (سفر الملوك الأول) ئیصحا حه یازدی .

بکه ن . وجوهی بوون - نفیسه رین کیتابا پیروژ ! - یین کوفر ب خودی کری ، ودویکه فتنا وی سیره به ندی یی کری ..

نفیژ ورؤژی یین سوله یمانی :

سوله یمان وه کی بابی خو داوودی مه لکه کی عادل ومرؤفه کی عیباده تکهر بوو ، دبییژن : ب روژان وی د مزگه فتا نه قصابی فه (ئعتکاف) دکر ، ونفیژ دکرن ، و د دهر حه قا روژی یین وی دا د ربوایه ته کی دا ژ (عه بدللاهی کوری عه بباسی) دئیه فه گوه استن ، دبییژن : سوله یمانی سی روژ ژ سه ری هه یقی وسی ژ نیقی وسی ژ دویماهی یی دگرتن .^(۲۰) یه عنی : ههر هه یقی ئهو ی نه ه روژی دگرتن .

(۲۰) وه کی بن عه ساکر د تاریخا خو دا ژی فه دگوه یزت .

ئسرائیلی پشتی سوله‌یمانی - سلاڤ لی بن -

تهورات وپاشهرؤژا ئسرائیلی یان :

د قورئانا پیرؤژ دا هاتی‌یه کو خودی د تهوراتی دا وه‌جی بؤ ئسرائیلی یان هنارتبوو کو ئەو دو جارن دی خرابکاری‌یی د عهردی دا کهن ، وپشتی خرابی‌یا وان زیده دبت خودی ناتافین مه‌زن دی ب سهر وان دا ئینت ^(۲۱) ، قورئان دبیژت :

﴿ وقضینا الی بنی اسرائیل فی الکتاب لتفسدن فی الارض مرتین ولتعلن علوا کبیرا . فاذا جاء وعد اولهما بعثنا علیکم عبادا لنا اولی باس شدید فجاسوا خلال الدیار وكان وعدا مفعولا . ثم رددنا لکم الکره علیهم وآمددناکم بأموال وبنین وجعلناکم اکثر نفیرا . ان احسنتم احسنتم لأنفسکم وإن أساتم فلها فاذا جاء وعد الآخرة لیسوعوا وجوهکم ولیدخلوا المسجد کما دخلوه اول مرة ولیتبروا ما علوا تتبیرا . عسی ربکم أن یرحمکم وإن عدتم عدنا وجعلنا جهنم للکافرین حصیرا - ومه د وی تهوراتی دا یا بؤ ئسرائیلی یان هاتی‌یه خواری گؤتبوو وان کو خرابکاری ب زؤرداری وکوشتنا پیغه‌مبه‌ران وخؤمه‌زنکرن وته‌عدایی‌یی د (بهیتولمه‌قدسی)

(۲۱) د (سفر التثنیه) دا ئیصحا (۲۸) یدا هاتی‌یه کو موسای ملله‌تی ئسرائیلی ژ بی ئەمری‌یا خودی دبوونه پاش ونه هشیار کربوون کو ههر جاره‌کا وان پی ل ئەمری خودی دانا خودی له‌عنه‌تی دی ل وان کهت و دوژمنی وان ل سهر وان زال کهت ، وهه‌ژی گؤتتی‌یه کو تهوراتا نوکه ل فی جهی ئیشاره‌تی ناده‌ته دو جارین خرابکاری‌یی ..

ودؤر و به‌رین وی دا دو جارن دی ژ هه‌وه چی بت . فیجا ده‌می خرابکاری‌یا ئیکی ژ وان په‌یدا دبت ئەم دی هنده‌ک به‌نی‌یین خو‌یین زیره‌ک وخودان هیزه‌کا دژوار ل سهر وان زال که‌یین ، دی ب سهر وان دا گرن ووان کوزن وده‌ر‌بده‌ر کهن ، و ب خرابکاری فه ئەو دی که‌قنه‌ ناف واری وان ، ونه‌فه سؤزه‌ک بوو ههر دا ب جه ئیت ؛ چونکی وان نه‌گه‌را هاتنا وی په‌یدا کربوو . پاشی مه‌ سه‌رکه‌فتن وزالبوونا ل سهر دوژمنان بؤ هه‌وه - گه‌لی ئسرائیلی یان - زفرانده‌فه ، ومه مال وزارؤیین هه‌وه زیده‌کرن ، ومه هوین ب هیز ئیخستن وهژمارا هه‌وه ژ یا نه‌یارین هه‌وه پتر لی کر ؛ ژ به‌ر باشی وخؤشکاندنا هه‌وه بؤ خودی . نه‌گه‌ر هه‌وه گؤتن وکریارین خو‌ باشکرن ئەو هه‌وه باشی ل خو‌ کر ؛ چونکی خیرا وی چه‌ندی دی بؤ هه‌وه زفرت ، ونه‌گه‌ر هه‌وه خرابی کر جزایی وی چه‌ندی دی بؤ هه‌وه زفرت ، فیجا نه‌گه‌ر ژقانی خرابکاری‌یا دووی هات جاره‌کا دی ئەم دی دوژمنین هه‌وه ل سهر هه‌وه زال که‌یین ؛ دا ئەو هه‌وه ره‌زیل بکه‌ن وهه‌وه بشکین ، فیجا نیشانین ره‌زیلی‌یی وشکانندی ل دیمی هه‌وه دی ناشکه‌را بن ، ودا ئەو ب سهر هه‌وه دا بگرن و (بهیتولمه‌قدسی) خراب بکه‌ن ، وه‌کی جارا ئیکی وان ئەو خرابکری ، ودا ههر تشته‌کی بکه‌فته به‌ر ده‌ستی وان ئەو خراب بکه‌ن . به‌لکی خودایی هه‌وه - گه‌لی ئسرائیلی یان - پشتی تۆلستانندی دلؤقانی‌یی ب هه‌وه ببه‌ت نه‌گه‌ر هه‌وه تۆبه‌کر وهه‌وه چاکی کر ، ونه‌گه‌ر هوین ل خرابکاری‌یی وزؤرداری‌یی زفرین ئەم ژ ل جزادان وره‌زیلکرنا هه‌وه دی زفرین . ومه جه‌هنم بؤ هه‌وه وهه‌می کافران کری‌یه جهی گرتنی وده‌رکه‌فتن ژی نینه ﴿ [الإسراء : ۴-۸] .

فیجا دا بؤ مه‌ دیار بیت کانی ئەو هه‌ردو جارین ئسرائیلی خرابکاری‌یی د عه‌ردی دا دکهن کیژکن دقیت ب کورتی ئاقره‌کی بده‌ینه سهر دیرؤکا ملله‌تی ئسرائیلی یان پشتی مرنا پیغه‌مبه‌ر ومه‌لکی وان یی ب هیز سوله‌یمانی کوری داوودی - سلاڤ لی بن - .

سولهيمان ومهمله كهتا ئسرائيلىيان يا ئيگرتى :

مه گوت : سولهيمان پيغهمبهر - سلاف لى بن - مهلكى ئسرائيلىيان بوو ،
 ول سهر دهىمى وى مهمله كهتا ئسرائيلىيان زیده يا ب هيز وئىگرتى بوو ، وپشتى
 چل سالان وى حوكم كرى - وهكى تهورات ديژت - ومللت ب شريعتى خودى
 ب ريفهبرى مر ، وپشتى مرنا وى كورى وى (رهحوبعام) ل جهى وى بوو مهلكى
 ئسرائيلىيان ، وبابكى (يههووداى وبنيامينى) دهنكى خو دايبى و ب مهلكينى يا وى
 رازيبون ، بهلى ههر دهه بابكين دى بين ئسرائيلىيان ب مهلكينى يا
 وى رازى نهبوون ودهنگى خو دانه براى وى (يهروبعامى) ، و ب فى چهندى
 مهمله كهتا ئسرائيلىيان بوو دو پارچه .. (۲۲)

ژيگهه بوونا مهمله كهتا ئسرائيلىيان :

پشتى ئسرائيلى د ناقههرا خو دا ژيگهه بووين ودو مهلك بو خو هلبژارتين ،
 مهمله كهتا وان بوو دو پارچه :
 پارچه يهك ل باكوورى وپايتتهختا وى هندهك جاران شه كيم بوو - نابلسا نوكه -
 وناقى وى بوو مهمله كهتا ئسرائيلى ، ومهزنى وى يهروبعام بوو .
 وپارچه يهك ل باشوورى وپايتتهختا وى ئورشليم بوو - قودسا نوكه - وناقى وى
 مهمله كهتا يههووداى بوو ، ومهزنى وى رهحوبعام بوو ..
 ودوژمين ئسرائيلىيان - و ب تايبهتى فيرعونى مصرى - ب فى ژيگهه بوونى
 خوش بوو ؛ چونكى نهو شيان دهستى خو بكنه د ناف ريزين وان را .

ودههكى دريژ پيغه نهچو فيرعونى مصرى هيرشهكا دژوار دا سهر مهمله كهتا
 يههووداى وئورشليمى بيخته دهستى خو وتالان كهت ، پاشى بهر ب مهمله كهتا
 ئسرائيلى زى فه بچت ووى زى تالان بكهت ، وژبلى فى چهندى شهر وليكدان
 د ناقههرا ههر دو دهولتهين ئسرائيلى زى د بهردهوام بوون وفى چهندى پتر هيزا وان
 لاوازكر ودوژمن لى بسته كرن .

(۲۲) برينه : (سفر الملوك الاول) نصحاحا (۱۲) ى .

دويمهيا مهمله كهتا ئسرائيلى :

مهمله كهتا ئسرائيلى نهوا ل باكوورى دژيا ، ههر چهنده پتر بابكين ئسرائيلىيان
 دكهفته د بن حوكمى وى دا ، بهلى چونكى ژ لايى ناقههرايى فه يا رحهت نهبوو
 وگهلهك جاران مهلك لى دهاتنه گوهورين كهفتنا وى يا زويتر بوو ژ كهفتنا مهمله كهتا
 يههووداى .. ئەف مهمله كهته ل ساللا ۹۳۰ بهرى زايينى دورست بووبوو ، ول ساللا
 ۷۲۲ بهرى زايينى كهفتوو ، پشتى نۆزده مهلكان حوكم لى كرى ، يى ئيكي
 يهروبعامى كورى سولهيمانى بوو ، وى دويمهيايى هووشهعى كورى ئەيلهيهى
 بوو . (۲۳)

پشتى ئسرائيلى زيده د سهر دا چووين ، وكوفر وزوردارى يا وان گههشتى به
 هدههكى كو وان پهريستا صهنه مان كرى ، وپيغهمبهر كوشتين تهورات تهحريف
 كرى ، ول سهر دهىمى هووشهعى ئاشورىيان ب سهرؤكاتى يا مهلكى خو سهرجونى
 دووى هيرش كره سهر مهمله كهتا ئسرائيلى يا باكوورى وپايتتهختا وان (سامره)
 ستاند ، ووهلات خراب كر ، وئسرائيلى - ب مهلك فه - گرتن و ب ئيخسيري فه
 بهرى وان دا وهلاتى ئاشورىيان ، وهندهك مرؤف ئينان ل جهى وان ئاكنجى كرن
 ومهزنهك بو وان هلبژارت .. و ب فى چهندى دويمهيايى بو مهمله كهتا ئسرائيلىيان يا
 باكوورى هاته دانان ، وژ بهر لاوازي يا مهمله كهتا يههووداى نهو نهشيان بهرهفانىيى
 ژ براين خو ل باكوورى بكن .

دويمهيا مهمله كهتا يههووداى :

پايتتهختا مهمله كهتا يههووداى وهكى مه گوتى بازيرى ئورشليمى بوو ، نهو جهى
 سولهيمانى ههيكه لى ئافاكرى ، وتابويتا پيرؤز كرى به تيشه .. وپشتى مرنا
 سولهيمانى بنه مالا وى حوكم ل فى جهى دكر ، ومهلكى ئيكي يى پشتى
 سولهيمانى حوكم كرى كورى وى رهحوبعام بوو ، ومهلكى نۆزدى وى دويمهيايى
 صدقييا بوو ، بهرى صدقييايى براى وى يههووياكين مهلك بوو ، بهلى ل سهر دهىمى

(۲۳) سفر الملوك الثاني ۱۷ / ۱-۶ .

وی مهلكی بابلی نه بوو خذنه صری هیږشه که دا سهر نؤرشه لیمی وئو گرت بره بابل ویرایی وی صدقییا دانا جهی وی ، وپشتی یازده سالان ژ حوکمی وی و ب دورستی ل سال ۵۸۶ بهری زایینی ، مهلكی بابلی نه بوو خذنه صری هیږشه که دژوار دا سهر مهمله که تا یه هوو ذای مهلك کوشت و پایتخت تالان کر^(۲۴) ، وهیکه لی (پیروژ) سوټ وئو تشتی لی هه می تالان کر ، وئسرائیلی هنده که ره قین چوونه مصری وبارا پتر هاتنه کوشتن و گله که ژی ب ئیخسیری بو بابلی هاتنه برن .. و ب قی چهندی دویماهی بو مهمله که تا ئسرائیلی یان یا باشووری ژی هاته دانان .

وئغه خرابکاری یا وان یا ئیکی بوو وان د عهردی دا کری ، و عقابا ئیکی یا خودی دایه وان .. وه کی قورنانی ئیشارهت دایی .

ئسرائیلی پشتی نه مانا حوکمداری یا وان :

مه گۆت : پشتی مهلكی بابلی نه بوو خذنه صری دویماهی بوو مهمله که تا ئسرائیلی یان دانا ، هژماره که مه زن ژ وان ب ئیخسیری د گهل خو برنه بابلی و پایتختنا وان خراب کر .. وپشتی مانا وان ل بابلی ب هفتی سالان و ل سال ۵۳۸ بهری زایینی مهلكی بابلی یی فارسی کوورشی دهستویری دا ئسرائیلی یان کو بزقنه فلسطینی ، هنده که ژ وان زقرین ، زقرین نه خودان دهولت و حوکمداری بهلکی وه که دویکهفتی بو مهلكی فارسی ، وپشتی زقرینا وان بو نؤرشه لیمی وان قیا دوباره ههیکه لی ئافا بکن ، بهلی خه لکی فلسطینی بهرگری یا وان کر ، لهو دویماهی یی ئه و نه چار بوون ئافاهی یه کی بچریک ب ناقی ههیکه لی بو خو ئافا بکن و ل دژر کۆم بن .

(۲۴) (سفر أخبار الأيام الثاني ۳۶ / ۱۱-۱۶) ناشکه را دکت کو صدقیایی مهلك مرؤفه کی یی خیر بوو ، گوهداری یا پیغه مبهری وی وهختی (ئرمیا) نه دکر ، و ل سهر ده می وی ئسرائیلی زنده خراب بوون و خرابی یا وان گه هشته هده که وان خرابی د مالا خودی دا دکر ، ویاری بو خو ب خودی و پیغه مبهری وی دکر ..

حه تا هاتا نه سکه ندهری مه زن بو فلسطینی ل سال ۳۲۰ بهری زایینی ئه و فلسطین ژ مهمله که تا فارسان دهاته هژمارتن ، وپشتی هنگی حوکمی فلسطینی ژ دهستی وان دره کهفت .. و د فان سی سه د سالان دا ئسرائیلی یان پتر ژ شو ره شه کی کر ب ئیته هندی کو حوکمداری یا فلسطینی جاره که دی بیخنه دهستی خو بهلی بزاقین وان هه می د بهر ناقی دا چوون .. و بو نموونه : ل سال ۱۶۷ بهری زایینی بنه مالا (مه ککابی یان) یا ئسرائیلی شیا ره نگه کی حوکمداری یی ب دهست خو بیخت ، بهلی ژ بهر وی دوبه ره کی یا کهفتی یه د ناقه را وان دا دهولتا رومانی ل سال ۶۳ بهری زایینی شیا فلسطینی ب ئیکجاری بیخته بن دهستی خو .

ل بهر سببه را دهولتا رومانی یان بنه مالا (هیرودسی) جهی بنه مالا مه ککابی یان ، و ل سال ۲۰ بهری زایینی هیرودسی قیا جو هی یان ژ خو رازی بکهت لهو برپار دا ههیکه ل - وه کی جارا ئیکی - بیته ئافا کرن ، و جو هی یان ب قی چهنده خو ش بوو و وان هزر کر ئه فه پینگا ئیکی یه بوو فه گه رپانا حوکمداری یا وان ..

قی جاری ههیکه ل نۆت سالان ما ، حه تا سال ۷۰ زایینی ده می ئمبراطووری رومانی تیطسی هیږش ئینایه سهر باژیری نؤرشه لیمی و باژیر ویران کری وههیکه ل سوټی ، پشتی کو جو هی یان شو ره شه که دژی وی کری^(۲۵) ، وپشتی هنگی ب شیست و پینج سالان (ل سال ۱۳۵ زایینی) مه زنی رومانی نه دریانوسی هیږشه که دژوار ئینا سهر نؤرشه لیمی و باژیر هه می خراب کر و کره جهی چاندنی ، و خو شوینوارین ههیکه لی ژی نه هیلان ، و ل جهی مزگهفتی بوتخانه یه که رومانی ئافا کر .. و ژ هنگی و هره جو هی ب ئیکجاری ژ قی باژیری هاتنه ده ریخستن .^(۲۶)

(۲۵) وئغه یه خرابکاری یا وان یا دووی د عهردی دا ئه و قورنانی ئیشارهت دایی .. و ده می ئه م سهرهاتی یا عیسی - سلاف لی بن - فه دگیرین ب ره نگه کی بهر فره تر دی به حسی قی سهرهاتی یی کهین نه گهر خودی هه ز بکهت ، برینه بپ ۸۳ ژ قی کتییی .

(۲۶) بو بهر فره هی برینه په رتو کا : (اليهودیه) یا د . أحمد شلی ، بپ ۸۲-۹۰ ، ژ چاپا چاری یا سال ۱۹۷۴ .

سهرهاتی یا زه کهریای وکورپ وی یه حیای - سلاف لی بن -

پشتی سولهیمانی - نهوی ل سه دسالو دهی بهری زایینی ژای - وحه تا زه کهریای - نهوی ل سه دسالو ئیکې بهری زایینی ژای - هژماره کا بوش ژ پیغه مهران خودی بو ئسرائیلی یان هنارت بوون ، بهلی قورنانا پیروز ناقي کس ژ وان بو مه نهفه گیرایه ، ونهز بی ناحه سییم کو د حدیسین پیغه مهران ژای دا - سلاف لی بن - بهحسی کس ژ وان هاتبت ، لهو ل قیروی مه ئیکسهر خو فیه گوهاسته سهرهاتی یا زه کهریای وکورپ وی یه حیای - سلاف لی بن - نهو سهرهاتی یا په یوه ندی یه کا بهر چاف ب سهرهاتی یا پیغه مهران ئسرائیلی یان یی دویماهی یی فیه هه کی عیسایه - سلاف لی بن - .

زه کهریای کی بوو ؟

د قورنانی وحه دیسان دا نه هاتی یه کانی زه کهریای کورپ کی بوو ، بهلی گومان تیدا نینه کو نهو ژ دووندها یه عقوب پیغه مهران یه ، وه کی ل سهر نه زمانی وی ب خو هاتی دهمی وی دوعا ژ خودی کرین کو نهو کوره کی بدهتی دا جیگری یا وی ویا بنه مالا یه عقوبی بکته ، وه کی گوتی : ﴿ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا . يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّي رَضِيًّا - وهندی نهزم نهز ژ مروقین خو یین نیزیک دترسم کو پشتی مرنا من نهو ب دورستی ب دینی ته رانه بن ، وبهری خه لکی نه دهنه دینی ته ، وژنکا من یا بی عیاله وی بجویک نابن ، قیجا تو ژ نک خو کوره کی بده من بته میرانگر وهاریکاری من .

نهو بته میرانگری پیغه مهران یه یا من پیغه مهران یه بنه مالا یه عقوبی ، وتو فی کورپ بکه ئیکې تو و مروق ژای درازی ﴿ [مریم : ۵-۶] .

وهه رچهنده بهحسی زه کهریای وبنه مالا وی (ژنکا وی ، وکورپ وی) د ئنجیلی دا هاتی یه ژای (۲۷) بهلی بهحسی باب و بایرین وی نه هاتی یه کرن ، ب تنی ئیشارهت هاتی یه دان کو ژنکا وی (ئه لیبابات) ژ دووندها هاروونی بوو ، و ژ بهر فی چهنده هندک دیرؤکران دبیژن : زه کهریای ژای دووندها هاروونی بوو ، وهنده کین دی دبیژن : نهو ژ دووندها یه هوو ذای بوو ، وهه ژای گوتی یه کو ئنجیل ئیشارهتی ناده ته پیغه مهران یه یا زه کهریای ، ووه سا دده ته ئاشکهراکرن کو زه کهریای ب تنی کاهنه ک بوو ژ دهسته کا (نه بیبا) .

وقورناتن حهفت جاران [د چار سووره تان دا : آل عمران ، الأنعام ، الأنبياء ، مریم] ناقي زه کهریای ئینایه ، وجاره ک ژ فان جاران ناقي وی د گهل یی هندک پیغه مهران دی هژمارتی یه ، وه کی گوتی : ﴿ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴾ [الأنعام : ۸۵] تشتی هندی دگه هینت کو نهو ژای ئیک ژ پیغه مهران بوویه .

زه کهریای وخزمه تکاری یا ههیکه لی :

بهری نوکه مه گوتبوو کو ل سالا بیستی بهری زایینی هیرو دسی جوهی نهوی ب ناقي رومانی یا حوکم ل ده فراه قودسی دکر ههیکه ل (مزگه فتا نه قصابی) ئافاکر بوو ؛ دا ئسرائیلی خودی تیدا بهر یسن ، و ل دورا کوم بین .. پشتی ئافاکرنا ههیکه لی هژماره کا نه یا کیم ژ زانا ومیر چاکین ئسرائیلی یان کاری خو کره نهو خزمه تا ههیکه لی بکن ، وپه رستنا خودی لی بکن وشیره ت وگوتنن خیری بو خه لکی لی بیژن ، وزه کهریای پیغه مهران ئیک ژ وان بوو .

قورناتن [د سووره تا آل عمران دا ئایه تین : ۳۷-۴۱] ئاشکهره دکته کو زه کهریای ئیک ژ وان کسان بوو یین خزمه تا مالا خودی دکر ، ووی ژای یی خو هه می

(۲۷) انجیل لوقا ۱ / ۵-۸۰ .

د فی کاری دا برپو سهری ، وحتا پیرپووی ژی نهو ههر خزمه تکارۍ ههیکه لى بوو . (۲۸)

وژبلی خزمه تکارۍ یا ههیکه لى زه که ریباى کارۍ دار تراشینى ژى (نه جارى یی) دکر ، و ژ کارۍ دهستۍ خو د خوار ، د حه دیسه کا دوست دا یا (نه بوو هورهیره) ژ پیغه مبهری - سلاف لى بن - فه دگو هیزت ، هاتۍ یه : ﴿ کان زکریا نجارا - زه که ریبا نه جار بوو ﴾ . (۲۹)

زه که ریبا و بوونا یه حیاى :

ژ سهرهاتۍ یین ژینا زه که ریباى قورئان ب تنى دو سهرهاتۍ یان بو مه فه دگيرت ، یا ئیکى : ده مى پشک بو که فتى کو د ناقبه را هه مى خزمه تکارین ههیکه لى دا نهو مهربه ما کچا عمرانى ب خودان بکته (۳۰) ، ویا دووى : ده مى وى دوعا بو خو ژ خودى کرین کو نهو وى بى دوونده نه هیلت و کوره کى بده تى دا جهی وى بگرت ، و ل فیرى دى به حسى سهرهاتۍ یا دووى که یین .

د سى سووره تان دا به حسى فى سهرهاتۍ یی یی هاتۍ یه کرن : د سووره تا (آل عمران ، و الانبیاء ، و مریم) دا (۳۱) ، و ل ههر سى جهان قورئان هندى دگه هینت کو زه که ریبا ب ناف سه چو بوو و خودى چو زارو ک نه دا بوونى ؛ چونکى ژنکا وى عه یال نه دبوون ، روژه کى دان و ستانده ک د ناقبه را زه که ریباى و مهربه مى دا چیبوو ، قورئان دبیژت :

﴿ فتقبلها ربها بقبول حسن و أنبتها نباتا حسنا و كفلها زكريا كلما دخل عليها زكريا المحراب وجد عندها رزقا قال يا مريم أنى لك هذا قالت هو من عند الله إن الله يرزق من يشاء بغير حساب . هنالك دعا زكريا ربه قال رب هب لي من لدنك ذرية طيبة

(۲۸) و سهرهاتۍ یا که فالتا وى بو پوره ورده کرنا مهربه مى د سهرهاتۍ یا مهربه مى دا دى بو مه نیت .

(۲۹) موسلم فى حه دیسى فه دگو هیزت .

(۳۰) و نه فه د سهرهاتۍ یا مهربه مى دا دى بو مه نیت ، نه گهر خودى حه ز بکته .

(۳۱) و ننجیلا لووقای د ئیصحا حا ئیکى دا ، و هکى مه گوتى .

إنك سمیع الدعاء . فنادته الملائكة وهو قائم يصلي في المحراب أن الله يیشرك بیحیى مصدقا بكلمة من الله وسيدا وحصورا ونبيا من الصالحين . قال رب أنى يكون لي غلام وقد بلغني الكبر وامرأتي عاقر قال كذلك الله يفعل ما يشاء . قال رب اجعل لي آية قال آيتك ألا تكلم الناس ثلاثة أيام إلا رمزا واذكر ربك كثيرا وسبح بالعشي والإبكر .

ئینا خودى د بهرسقا دوعایا وى [دهیکا مهربه مى] هات و نه زرا وى جوان ژى قه بویلکر ، و نه وى پوره ورده کرنا کچا وى مهربه مى ب خو فه گرت و نهو شینکر شینکر نه کا باش ، و زه که ریبا سلاف لى بن کره که فیلى وى ، و نه وى نهو بره نک خو ل وى جهی نه وى عیبادت لى دکر ، و ههر جاره کا نهو ب سهر وى فه هاتبا ژور رزقه کى خو ش ل نک وى ددیت ، ئینا دگوتى : نهى مهربه م نهف رزقى باش بو ته ژ کیفه هاتۍ یه ؟ وى دگوت : نهو رزق ژ نک خودى یه ، هندى خودى یه - ژ قه نجى یا خو - هه چى یی بقیث ژ به نى یین خو رزقه کى بى حسیب دده تى . ده مى زه که ریباى دیتى خودى ژ رزقى خو چه ند قه نجى ل مهربه مى کرینه قه ستا خودایى خو کر وگوت : نهى خودایى من تو ژ نک خو کوره کى چاک و پیروژ بده من ، هندى توبى ته گوهر ل وى دبت یی دوعایى ژ ته دکته . وده مى نهو به رانه ر خودى ل جهی نفیژى یی را وه ستای دوعایان دکته فریشته یان گازیکره وى : هندى خودى یه مزگینى یه کا ته که یف بى بیت دده ته ته ، کو ته کوره ک ب نافی یه حیا دى هه بت ، نهو دى باوهرى یی ب وى په یفا ژ خودى - کو عیسایى کورى مهربه مى یه - ئینت ، ویه حیا د ناف ملله تى خو دا دى بته سه روه ره ک ، جهه کى بالا و بلند دى وى هه بت ، وى پارسه تى یه ژ گونه ه و دلچوونین خراب ، و نهو دى پیغه مبه ره کى ژ چاکان بت ژ وان یین گه هشتینه کولوفانکا چاکى یی . زه که ریباى ژ که یف و مهنده هو شى یان دا گوت : خودایى من چاوا دى من کوره ک هه بت و پیراتى یا گه هشتى یه من وژنکا من بچویک نابن ؟ گوت : وه سایه تشتى خودى بقیث دکته بلا یی عه جیب و نه عه ده تى بت . زه که ریباى گوت : خودایى من نیشانه کى بو من بدانه کو نه ز پی بزائم من کوره ک دى هه بت ؛ دا من که یف بى بیت و مزگینى بگه هته من ، گوت : نیشانا ته خواستى نه وه سى روژان تو نه شیبى خه لکى باخیقى ب تنى ب ئیشاره تان نه بت ، ههر

چهنده تويي ساخلمه ژی ، و ل فی دهمی تو خودایی خو گهلهك ل بیرا خو بینه ،
وتول ئیفار و سپیدهیان نقیژان بو وی بکه ﴿ [آل عمران : ۳۷-۴۱] .

ب فی رنگی نه بی عدهتی خودی یه حیا دا زه کهرییای ، وهیشتا یه حیا نه هاتی یه
سه ر دنیایی خودی مزگینی دا زه کهرییای کو کورهك دی وی ههبت دی بته
پیغه مبه ره کی ب خودان قه در ، و پشته فانی یا وی ب پیغه مبه ره کی دی بی ب خودان
قه در دی ئیته کرن .

وئو بوو خودی ب یه حیا که ره م د گهل زه کهرییای کر ، و ل دویش گوتتا
نجیلی بهری بوونا عیسی - سلاف لی بن - ب شهش هه یقان یه حیا هاتوو سه ر
دنیایی (۳۲) ، ووه سا یا دیاره کو بوونا یه حیا ل باژی ری ئورشه لیمی بوویه .

ژینا یه حیا و کوشتنا وی :

قورئانی چویا و هسا ژ ژین و سه رهاتی یا یه حیا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - بو نه
نهفه گیرایه ، لهو سه ره به ری ژینا وی ل بهر مه یی ئاشکه را نینه ، و ب تنی قورئان
هندهك ئیشاره تان دده ته وی رنگی یه حیا پی مه زن بووی ، دهمی دهندهك ئایه تین
سووره تا (مریم) دا دبیزت :

﴿ یایحی خذ الكتاب بقوة وآتیناه الحکم صیبا . وحنانا من لدنا وزکاة وکان تقیا .
وبرا بوالديه ولم یکن جبارا عصیا . و سلام علیه یوم ولد و یوم یموت و یوم یبعث حیل -
ئهی یه حیا تو تهوراتی ب هیز و مجدی بگه ره ، په یقین وی ژ بهر بکه و د رمانین وی
بگه هه و کاری پی بکه ، و مه کار بنه جهی و تیگه هشتتا باش دا بووی هیشتا ئه وی
بچویک . و مه فیان و دلوفانی ژ نک خو و پاقری یا ژ گونه هان دا بووی ، وئو یی
گوهدار بوو بو خودی و ژ وی دترسیا ، فه رمانین وی ب جه دئینان ، و خو
ژ هه رامی یان ددا پاش . وئو بو دایباین خو یی باش بوو ووی گوهداری یا وان
دکر ، ووی خو ژ عیاده تی خودی و گوهدانا دایباین خو مه زتنر لی نه دکر ، و بی
ئهمری یا خودی ویا دایباین خو نه دکر . و سلاف ژ خودی و ته نا هی ل یه حیا بن

(۳۲) انجیل لوقا ۱ / ۲۶ .

روژا ئه و بووی ، و روژا ئه و دموت ، و روژا ئه و ژ گوورا خو رادبته فه ﴿ [مریم :
۱۲-۱۵] ، و ژ فان ئایه تان - وه کی ئاشکه را - هژماره کا سالو خه تین یه حیا دئینه
زانین : ئاقلداری و تیگه هشتن ، ته قواداری و خو شکاندنا بو خودی ، گوهداری یا
دایبابان و دلوفانی یا د گهل وان ..

ژ فیری وی فه یه حیا چاوا ژیا بوو ؟ چ کر بوو ؟ قورئانی به حس ژ فی چه ندی
نه کری یه ، به لی ژ وی ئیشاره تا دهندهك ئایه تان دا هاتی ، وه کی گوتی : ﴿ أن الله
یشرك بیحی مصدقا بکلمة من الله ﴿ ژ فی دئینه زانین کو یه حیا و عیسی
پشته فانی یا ئیک و دو د به لافکرنا دینی خودی دا دکر ، و عیسی ب گازی یا خو
راستگویی یا گوتن یه حیا دکر .

وتشتی هندی دگه هینت کو یه حیا و عیسی پشته فانی یا ئیک و دو د به لافکرنا
دینی دا دکر ئه و حه دیسه یا ژ پیغه مبه ری - سلاف لی بن - هاتی یه فه گوهاستن ،
تیدا هاتی یه :

پیغه مبه ر - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ خودی فه رمان ل یه حیا یی کوری
زه کهرییای کر کو ئه و کاری ب پینج په یقان بکه ت و فه رمانی ل ئسرائیلی یان بکه ت
کو ئه و ژی کاری پی بکه ن ، و نیزیك بوو ئه و خو گیرۆ بکه ت ، ئینا عیسی
- سلاف لی بن - گوتی : فه رمان ب پینج په یقان یا ل ته هاتی یه کرن کو تو کاری
پی بکه ی و بیژی یه ئسرائیلی یان ئه و ژی کاری پی بکه ن ، فیجا یان تو دی وان په یقان
گه هینی یان ئه ز دی گه هینم ، وی گوت : برای من ، ئه ز دترسم کو ئه گه ر تو به ری
من راکه ی ئه ز بیمه عه زابدان یان خه سف ل من بیته کرن ، ئینا وی ئسرائیلی
ل بهی توله قدسی کوم کرن هه تا مزگه فت ژ وان تژی بووی ، یه حیا ل سه ر
سیفانده ی راوه ستا و حه مدا خودی کر .. ﴿ (۳۳) .

و دهندهك ریوایه تان دا هاتی یه کو یه حیا و عیسی کور خاله تین ئیک بوون ، وه کی
دی پاشی به حس ژی که بین ئه گه ر خودی هه ز بکه ت .

(۳۳) نه حمه د و ترمذی و بن ماجه و حاکم فی حه دیسی ژ حارثی ئه شعهری فه دگو هیزن .

وقورئانی وسوننه تی بهحسی دویماهی یا یه حیای - وزه کهرییای ژی - بو مه نه کری یه ، بهلی ئنجیلین نه فرۆ (۳۴) بهحس دکهن کو یه حیای ب دهستین ئیک ژ مه زنین سهر ده می خو یین جو هی [هیرۆدس نه نسیاس] هاتبوو کوشتن ، و د نه گه را کوشتنا وی دا دبیزن : فی مه زنی ژن برا خو ماره کربوو ، و نه شه تشتهک بوو د شریعه تی تهوراتی دا یی حهرام بوو ، ژ بهر فی چه ندی یه حیای ب ناشکه رایبی نه رازیوونا خو ل سهر فی کاری وی ناشکه را دکر ، و د ناف خه لکی دا بهحسی فی تاوانا وی دکر ، لهو ژنا وی - نهوا بهری هنگی ژن برا وی - داخوازا سهری یه حیای ژ وی کر ، مه لکی داخوازا وی ب جه ئینا ، وسهری یه حیای بری !

ول دۆر وی جهی یه حیای لی هاتی یه کوشتن دو گۆتن هه نه ، هندهک دبیزن : نهول باژیروی ئۆرشه لیمی د بهتولمه قدسی فه هاتبوو سه رژیکن ، وهندهک دبیزن : نهول باژیروی دیمه شقی هاتبوو کوشتن ، ل وی جهی نوکه مزگه فئا نه مه وی یان دکه فته . (۳۵)

وههر چه نده نهف چه ندا هه د چو نایهت وچو چه دیسان دا نه هاتی به ژی بهلی یا غه رب نینه ژ جو هی یان کو نهو سه را گره کی خو پیغه مبه ره کی ژ پیغه مبه رین خودی بکوژن ، وه کی د نایه ته کی دا هاتی : ﴿ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَتَّقُلُونَ ﴾ [البقرة : ۸۷] .

و ژ گۆتتا ئنجیلی دئینه زانین کو کوشتنا یه حیای پشتی پیغه مبه رینی یا عیسیای وهری راکرنا وی بوو ، یه عنی : د ناقه را سالا (۳۰ - ۳۳) زاینی دا بوو .

ویه حیای ژن نه ئینابوو ، وچو دووندهه ب دویف نه که فتبوو .

دویماهی یا زه کهرییای :

قورئان و چه دیس دویماهی یا زه کهرییا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - بو مه ناقه گپرن ، لهو نه نزانین کانی زه کهرییا کهنگی و ب چ رهنگ و ل کیفه مری به ؟

(۳۴) متی ۱۴ / ۱ - ۱۲ ، و مرقس ۶ / ۱۴ - ۲۹ ، لوقا ۹ / ۷ - ۹ .

(۳۵) ویا زانایه کو مزگه فئا نه مه وی یان بهری ئیسلامی دیر بوو .

وئنجیل ژی بهحسی دویماهی یا زه کهرییای بو مه ناکهت .

وزانایی ناقدار (ئبن کهثیر) ریوایه ته کی ژ (ئبن ئسحاقی) فه دگوهیزت کو پشتی مه لکی ئسرائیلی یان یه حیای کوشتی خودی غه زه ب لی کر ، و نهو د عه ردی دا بره خواری ، ئینا ئسرائیلی یان گۆت : دقیت نه م تولا مه لکی خو بستین ، لهو وان کوشتنا زه کهرییای کره دلی خو و نهو هنگی راوه ستیان چه تا وان زه کهرییای کوشتی .

و پشتی (ئبن کهثیر) فی ریوایه تی فه دگوهیزت ، دبیزت : نهف چه دیسه یا (غه رب و مونکه ره) ، یه عنی : یا دورست نینه .

وههر چاوا بت یا غه رب نینه ملله ته کی وه کی جو هی یان کو ب کوشتنا پیغه مبه ران هاتی یه ناسین پیغه مبه ره کی وه کی زه کهرییای ژی بکوژت ، بهلی مسۆگه ر کرنا فی چه ندی ده لیله کی دورست پی دقیت .

سهرهاتی یا

عیسای کوری مہریہ می

۔ سلاف لی بن ۔

مہزنتین و ب ہاترین پیغمبر د ناقہرا موسای و مہمہدی دا ۔ سلاف ل وان بن ۔ عیسای کوری مہریہ می ، ئەوی ہاتنا وی بو دنیایی و دہر کہفتنا وی ژ دنیایی تشتہ کی موعجزہ و پەردەدەر بوویہ .. فیجا یا فہرہ ئەم ل فیتری ب دریزی سهرهاتی یا فی پیغمبری ژی فہ گیرین .

بنہمالا عمرانی :

عمران نیک ژ میرچاکین ئسرائیلیان بوو ، ناقی وی د کتیبنا ئسرائیلیان یا پیروز دا نہہاتی بہ ، بەلی قورنانی پتر ژ جارہ کی ناقی وی ئینایہ وناشکہرا کری بہ کو بنہمالا وی نیک ژ وان بنہمالانہ بین خودی ہلبژارتین و پیروز کریں ، وہ کی گوتی : ﴿ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ - هندی خودی بہ ئادہم و نوح و بنہمالا ئیبراہیمی و بنہمالا عیمرانی ہلبژارت بوون ، و ئەو کربوونہ چیتیرینی خەلکی زہمانی وان ﴾ [آل عمران : ۳۳] .

عمران ژ بنہمالا داوودی بوو (۳۶) و د ناقہرا وی و داوودی دا شازدہ باب ۔ ل دویف گوتنا (موحہمہدی کوری ئیسحاقی) ۔ یان بیست و چار باب ۔ ل دویف گوتنا (ئبن عہساگری) ۔ ہہبوون . (۳۷)

(۳۶) ئنجیل ناشکہرا دکہت کو مہریہ ما دەیکا عیسای ژ بنہمالا داوودی بوو .

(۳۷) وہ کی ئبن کہئیر ژئ فہد گوهیزت (البداية والنهاية ۲ / ۵۶) .

و د سوورہتا (آل عمران) دا ۔ ئەوا ب ناقی بنہمالا وی ہاتی بہ ب ناقرن ۔ خودایی مہزن سهرهاتی بہ کی ژ سهرهاتی بین مالا عمرانی بو مہ فہد گوهیزت ، ژئ دئیتہ زانین کو ئەو مالہ کا خودان باوہر و ب تہقوا بوو ، نایہت دبیژن :

« ئەوی موحہمہد ؛ دا تو بەرسقا گوتنا وان بەدی ئەوین باوہری بی ب خودایینی یا عیسای یان کورینی یا وی بو خودی دئینن ، تو بہحسی مہریہ می ودایکا وی و کوری وی عیسای ۔ سلاف لی بن ۔ بکہ ، دەمی ژنکا عیمرانی پشتی ب حملہ کہفتی گوتی : ئەوی خودا ، ئەو تشتی د زکی من دا من بو تہ ب تنی یی نہزر کری ، دا خزمەتا (بەیتولمہقدسی) بکہت ، فیجا تو ژ من قہبویل بکہ ، ہندی تویی تہ ب تنی گوہر ل دوغایا من ہییہ ، وتو ب ئیہتا من یی زانایی . و دەمی ژفانی وی ہاتی ووی بچویکی خو دانای ، وی گوت : خودایی من بچویکی من دہر کہت کچ و ئەو ب کیخ خزمەتا (بەیتولمہقدسی) ناییت ۔ و خودی زانترہ ب تشتی وی دانای ، و ئەو دزانت کو دی وی ل پاشہروژی سہنگا خو ہہبت ۔ ووی گوت : ویی نیر ئەوی من بو خزمەتی دقیا وہ کی یا می نینہ د فی چہندی دا ؛ چونکی یی نیر بو خزمەتی یی ہینترہ و پتر د شیت پی رابیت ، و من ناقی وی کرہ مہریہم ، و من ئەو و دووندہہا وی ب تہ پاراستی بہ ژ شہیتانی دویر کری ژ رہما تہ . ئینا خودی د بەرسقا دوغایا وی ہات و نہزرا وی جوان ژئ قہبویلکر ، و ئەوی پەروہردہ کرنا کچا وی مہریہ می ب خو فہ گرت و ئەو شینکر شینکرہ کا باش ..) ، و ہندہک دیرؤ کفان دبیژن : ژنا عمرانی بچویک نہدبون لەو وی نہزر کر ئە گہر خودی کورہ کی بدہتہ وی ئەو وی بکہتہ خزمەتکاری مزگفتی (ہہیکہلی) ، و ہەر چاوا بت وی نہزرا خو دا و خودی نہزرا وی قہبویلکر ہەر چہندہ ئەو کچ ژئ سوو ، و ہنگی عہدہت نہبوو کچ خزمەتا ہہیکہلی بکہن ، لەو فی کچی پیتقی ب کہسہ کی ہہبوو کہفالتا وی بکہت .

بوونا مہریہ می :

ژنا عمرانی ۔ وہ کی مہ گوتی ۔ ب حملہ کہفت ، و بہری ئەو بچویکی خو بدانت زہلامی وی عمران چوو بہر دلؤفانی یا خودی ، وہ کی کو دی بو مہ دیار بت ،

ويشتى بچويك بووى ودهر كهفتى كچ دهيكى نافي وى كره (مەريەم) ، ويشتى هنگى وى ئەو بره مزگهفتى دا بدهته ف زهلامين ئايىنى بەلكى ئيك ژ وان كهفاله تا وى بكت .

وچونكى مەريەم كچا عمرانى بوو ، وعمران ئيك ژ مەزىن دىنى بوو ويشتى نفيژ كهري هەيكەلى بوو ، هەقالين وى ژ زهلامين ئايىنى ب هەقركى چوون ، هەر ئيكى دقيا ئەو بىته كهفيلى مەريەمى ، وئەفه دو مەسەلان بۆ مە بەرچاڤ دكت :

يا نيكن : ژ فى دئيتە زانين كو بابى مەريەمى هنگى يى ساخ نەبوو ؛ چونكى ئەگەر ئەو يى ساخ با ، هەوجە نەدكر كهفيلهك بۆ وى بىته دەسنيشانكرن .

يا دوون : عمران ژ مروڤين ب بها بوو ل نك خەلكى هەيكەلى لەو هەر ئيك ژ وان دقيا ئەو بىته كهفيلى كچا وى .

مەريەم ل هەيكەلى :

گاڤا مەريەم بۆ هەيكەلى هاتى بە برن دان وستاندن د ناهەرا خەلكى هەيكەلى دا دژوار بوو ، وكەسى نەفيا فى خيىرى بۆ هەقالى خۆ بهيلىت ، دويمه يى هەمى پيكنه ل سەر هندى كۆم بوون كو پشكى بهافين .. وپشك هافيتا وان - وهكى قورئان دىيژت - يا ب فى رەنگى بوو : ئەگەر خودانين هەيكەلى قياپا پشكى بهافين هەر ئيك ژ وان دا قەلمى خۆ هافيتە جەهكى دەسنيشانكرى [وهندهك دىيژن ئەو جە رويبار بوو] پاشى هەچى يى قەلمى وى ب سەر كهفتبا پشك بۆ وى دكت .

ودەمى ئەو ل سەر كهفاله تا مەريەمى ب هەقركى چووين وان پشك هافيت ، وپشك بۆ زهكەرييا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - كهفت ، لەو زهكەرييا بوو كهفيلى كچا عمرانى ، و ل دويف گۆتتا دىروكفانا ژنكا زهكەرييا خويشكا (حەنايا) يا ژنكا عمرانى بوو ، مەعنا : مەريەم كچا دشا زهكەريياى بوو (۳۸) ، وچونكى زهكەرييا ئەو ب ناف سال فه چووى مروڤه كى بى عەبال بوو وى هەمى دلوفانى يا خۆ دا مەريەمى ووهكى كچا خۆ ب خودانكر .

(۳۸) وهندهك دىيژن مەريەم ب خۆ دشا زهكەريياى بوو .

زهكەريياى - سلاف لى بن - ئەو بره نك خۆ ل (بەيتولمەقدسى) ويشتى ئەو فاما بووى زهكەريياى جەهكى تايبەت بۆ عىبادەتى بۆ وى دورست دكر ووى عىبادەت لى دكر ..

مەريەمما خودان كهرامەت :

مەريەم هەر ژ جحيلينى يا خۆ كچەكا پىروژ و خودان كهرامەت بوو ، دەمى خۆ هەمى د عىبادەتى خودى دا دبەرە سەرى ، ووى خلمەتكارى يا مالا خودى ژى دكر ، لەو خودى كهرامەت ل سەر دەستان پەيدا كرن ورزقى وى ب ساناهى ددا .. وقورئان ئيشارەتى ددەته ئيك ژ وان كهرامەتان يين خودى داينى ودييژت :

« هەر جارەكا زهكەرييا ب سەر مەريەمى فه هاتبا وى ژورى يا وى عىبادەت ئيفه دكر رزقه كى خۆش ل نك وى دديت ، لەو دگۆتى : ئەى مەريەم ئەف رزقى باش بۆ تە ژ كيفه هاتى يە ؟ وى دگۆت : ئەو رزق ژ نك خودى يە ، هندى خودى يە - ژ قەنجى يا خۆ - هەچى يى بقيت ژ بەنى يين خۆ رزقه كى بى حسيب ددەتى » .

وچونكى ئەو رزقى وى ل نك مەريەمى دديت ل باژىرى هەمى يى نەبوو ، وهندهك جاران ل زفستانى وى فيقى يى هافينى ل نك دديت ، و ل هافينى رزقى زفستانى ل نك دديت ، وى زانى ئەفه كهرامەتەكه خودى د گەل وى كرى ، و دەمى زهكەرييا ديتى خودى ژ رزقى خۆ چەند قەنجى ل مەريەمى كرينه وى قەستا خوداىى خۆ كر وگۆت : « ئەى خوداىى من تو ژ نك خۆ كوره كى چاك وپىروژ بده من ، هندى تويى تە گوھ ل وى دبت يى دوعاىى ژ تە دكت » .

وئەو بوو خودى مزگينى ب بوونا يەحياى داىى .. (۳۹)

و ب فى رەنگى پاك و بژوين مەريەم مەزن بوو .. وژبلى فى سەرھاتى يا وى د گەل زهكەريياى و حەتا دەمى بوونا عيساى - سلاف لى بن - قورئانى چو سەرھاتى يين ژى يى مەريەمى بۆ مە ئەفه گواستينه . (۴۰)

(۳۹) وهكى د سەرھاتى يا زهكەريياى دا مە فهگىراى .

(۴۰) ئنجيل دىيژت دەمى عيسا بووى مەريەم خواستى يا يوسفى كورى يەعقوبى نەجار بوو .

بوونا عەبدى خودى عيسايى مەسىح :

ژ بەر كۆ سەرھاتىيا بوونا عيسايى - سلاڧ لى بن - يا عەدەتى نەبوو ، قورئانا پىرۆز د پتر ژ جەھەكى دا ئەو ب بەرفرەھى بوو مە ڧەگىرايە ، ژ وان جەھان سەرى سوورەتا (مريم) كۆ تىدا ھاتىيە :

« وتو - ئەى موحەممەد - د قورئانى دا بەھسى مەريەمى بىكە دەمى وى خۆ ژ مرۆڧىن خۆ ڧەدەر كرى ، ووى جەھەك ل لايبى رۆژھەلاتا وان بۆ خۆ داناي . ڧيججا وى د ناڧەرا خۆ ووان دا پەردەبەك دانا كۆ وى ژ وان و ژ خەلكى ستارە بىكەت ، ئىنا مە ملياكەتى خۆ جبرىل ھنارتە نك وى ، وئەو ل سەر رەنگى مرۆڧەكى دروست ب نك وى ڧە ھات .

مەريەمى گۆتە وى : ھندى ئەزم ئەز خۆ ب خودايى پردلۆڧان ژ تە دپارىزم كۆ تو خرابىيەكى بگەھىنيە مە ئەگەر تو ژ وان بى يىن تەقوا خودى دكەن . ملياكەتى گۆتە وى : ھەما ئەز ھنارتىيى خودايى تە مە وى ئەز يى ھنارتىمە نك تە ؛ دا كورەكى پاڧر ژ گونەھان بدەمە تە .

مەريەمى گۆتە ملياكەتى : چاوا دى من كورەك ھەبت ، وچو مرۆڧان دەست نەكرىيە مە ، وئەز ژنكە كا دەھمەن پيس نەبوومە ؟

ملياكەتى گۆتە وى : مەسەلە وەسايە وەكى تە گۆتى كۆ چو مرۆڧ نيزىكى تە نەبووينە ، وتو ژنكە كا خراب نەبووى ، بەلى خودايى تە گۆت : مەسەلە ل بەر مەن يا ب سانايەيە ؛ ودا ئەو كورك بۆ مرۆڧان بىتە نيشان ل سەر شىيانا خودى ، ودا بىتە دلۆڧانىيەك ژ مە بۆ وى ودايكا وى وھەمى مرۆڧان ، وبوونا عيسايى ب ڧى رەنگى ڧەدەرە كا نڧىسى بوو د لەوحى پاراستى دا بەرى ھنگى ، ڧيججا دڧىت بيا .

ڧيججا مەريەم ب وى كورى گران بوو پىشتى جبرىلى پڧكرىيە بەرىكا وى ، ئىنا وى خۆ ب وى ڧە ژ خەلكى ڧەدەر كورە جەھەكى دوپىر ژ مرۆڧان . وپچوبىك بوونى بەرى وى دا بەر قورمى دارڧەسپەكى ، وى گۆت : خوزى بەرى ڧى رۆژى ئەز مېرام ، وئەز بىامە تىشتەكى خەلكى نەنياسى ، وژبىر كرى .

ئىنا جبرىلى [يان عيسايى] گازى وى كرى : كۆ ب خەم نەكەڧە ، ب راستى خودايى تە جۆيە كا ئاڧى د بن تەڧە دايبە . وتو قورمى دارڧەسپى بەژبىنە رتابىن تەرى دى ب سەر تە دا كەڧن . ڧيججا تو ژ وان رتابان بۆ ، و ژ ئاڧى ڧەخۆ ، ودىلى خۆ ب وى زارۆكى خۆش بىكە ، وئەگەر تە مرۆڧەك دىت ووى پىساراي ڧى مەسەلى ژ تە كرى تو بىژە : ھندى ئەزم مەن ل سەر خۆ واجب كرىيە كۆ خۆ بى دەنگ بىكەم ، ڧيججا ئەڧرۆ ئەز د گەل چو مرۆڧان ناخخەم .

ڧيججا مەريەم ژ وى جەھى دوپىر ھات وپچوبىكى وى ل سەر دەستان بوو ، دەمى وان ئەو وەسا دىتى وان گۆتى : ئەى مەريەم ب راستى تە تىشتەكى مەزن وكرىت يى كرى . ئەى خويشكا زەلامى چاك ھاروونى بابى تە زەلامى خرابىيى نەبوو ، ودايكا تە ژى ژنكە كا پويچ وخراب نەبوو ..

ھنگى مەريەمى ئىشارەت دا بچوبىكى خۆ عيسايى دا ئەو پىسارى ژ وى بىكەن و د گەل باخڧن ، ئىنا وان ب خۆنەرازيكەن ڧە گۆت : چاوا ئەم د گەل وى باخڧن بى كۆ ھىشتا بچوبىكەكى ساڧا د ناڧ پىچكى دا ؟

عيسايى ئەوى ھىشتا د ناڧ پىچكى دا گۆت : ھندى ئەزم ئەز بەنىيى خودى مە ، وى ئەمى دى كىتابى بدەتە مە ، كۆ ئنجىلە ، ووى ئەز يى كرىمە پىغەمبەر . ووى ئەز يى كرىمە خودان خىر ومڧايەكى مەزن ل ھەر جەھەكى ئەز لى م ، ووى شىرەت ب كرنا نڧىزى ودا نا زەكاتى ل مەن كرىيە ھندى ئەز يى زىندى م . ووى ئەز بۆ دايكا مەن بى باش كرىم ، وئەز نەكرىمە مرۆڧەكى خۆمەزنكەر وخراب ، بى نەگۆھدار بۆ خودى . وسلاڧ وتەناھى ژ خودى ل مەن بن رۆژا ئەز بووم ، وروژا ئەز دمەرم ، وروژا ئەز زىندى دېمەڧە ل قىامەتى . . .

چەند راوھىستان د گەل ڧى سەرھاتىيى :

راوھىستانا ئىكس : د گەلەك ئايەتان دا دەمى خودايى مەزن بەھسى ئاڧراندنا عيسايى - سلاڧ لى بن - دكەت ، پەيشا (روحنا) ب كار دىنت ، وەكى گۆتى : ﴿ فاتخدت مەن دونھم حجابا ڧارسلنا ئىلھا روحنا ڧتمثل لھا بشرا سويا ﴾ [مريم :

۱۷] ، یان : ﴿ والتي أحصنت فرجها فنفخنا فيها من روحنا وجعلناها وابنها آية للعالمين ﴾ [الأنبياء ۹۱] ، یان : ﴿ ومريم ابنت عمران التي أحصنت فرجها فنفخنا فيه من روحنا وصدقت بكلمات ربها وكتبه وكانت من القانتين ﴾ [التحريم : ۱۲] ومههست ب (رووح) ی د فان نایهتان دا جبریله - سلاف لی بن - ؛ چونکی نهو نهو ملیاکهت بوو یی خودی هنارتی دا پف کهته بهریکا مهریه می ، وئهف رووحه رووحه (مهخلووقه) ، نه کو صیفهته که ژ صیفاتین خودی ؛ چونکی نه ژ تشتین بهرعاقله (صیفهت) ژ (مهو صووفی) فه بیت ، وخوسه ری خو بیت و بیجت .

راوهستانا ددوی : وهندهك جاران ژی و (كلمه الله) یان و (كلمه من الله) بووی دئیته دانان ، وهکی : یان : ﴿ فنادته الملائكة وهو قائم يصلي في المحراب أن الله يبشرك بيحيى مصدقا بكلمة من الله وسيدا وحصورا ونبيا من الصالحين ﴾ [آل عمران : ۳۹] ، ومهعنا فی نهوه هندی عیسایه - سلاف لی بن - ب پهیشا خودی (کن - بهه) بوو بوو ، نه کو ب گه هشتتا نیر ومیه کی ، ومهته لا وی د فی چهندی دا وهکی مهته لا ناده می بوو ، لهو نایهته که قورنانی دبیژت : ﴿ إن مثل عيسى عند الله كمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له كن فيكون - هندی ئافراندا عیسایه بی باب ل نك خودی وهکی مهته لا ئافراندا ناده می به بی باب ودای ؛ چونکی وی نهو ژ ناخا عهردی ئافراندا ، پاشی گوتی : (ببه مرؤف) ئینا نهو بووی) [آل عمران : ۵۹] .

راوهستانا سسپس : دهمی عیسا بی باب بووی ، خه لکی وی جهی د نهسه با وی دا ب خیلاف چوون ، جوهی بین لهعنه تی بی بهختی ب دویف دهیکا وی یا پاقر فهنان وهو ب کرنا خرابی بی تاوانبار کر ، وهکی د نایهته کی دا هاتی : ﴿ وبكفرهم وقولهم علی مريم بهتانا عظيما ﴾ [النساء : ۱۵۶] ، وئهو سهرداچووی بیین خو ب دویکهفتی بین عیسای دزانن بهرانبه ری فی بی بهختی بی زیده ب لایسی مقابل فه چوون ونهسه با خودایی بوو عیسای دهسنیشان کر ، و د نهجام دا ههردو لا دسهرداچوون وکافر بوون ! وئهو دبیژینه جوهی یان : نه گهر ل بهر ههوه یا ب زهحمهت بت هوین باوهری بی ب بوونا عیسای بی باب بینن ، پا چاوا هوین

باوهری بی ب بوونا ناده می بی دای وباب دئینن ، نه ری ما کیژ ههردووان ب زهحمهت تره ؟ وئهو دبیژینه فهلان : نه گهر بوونا عیسای بی باب وی بوو خودی بکهت کور ، پا دقیت ناده می بی باب ودای بوو خودی بته چه ؟

راوهستانا چارس : دهمی جبریلی مزگینی یا بوونا عیسای دایه مهریه می ، نهو ژ فی چهندی حیهتی بوو ، وپسیار کر : چاوا دی من کورهك ههبت وئهز کچم وکسه دی دهست نه کری به من ؟ جبریلی د بهرسفی دا گوت : ﴿ كذلك قال ربك هو علي هين ولنجعله آية للناس ورحمة منا وكان أمرا مقضيا - مهسهله وهسایه وهکی ته گوتی کو چو مرؤف نیزیکی نه بووینه ، وتو ژنکه کا خراب نه بووی ، بهلی خودایی ته گوت : مهسهله ل بهر من یا ب ساناهی به ؛ ودا نهو کورک بوو مرؤفان بته نیشان ل سهر شیانا خودی ، ودا بته دلؤفانی بهک ژ مه بووی ودایکا وی وهه می مرؤفان ، وبوونا وی ب فی رهنگی قهدهره کا نفیسی بوو د لهو حی پاراستی دا بهری هنگی ، فیجا دقیت بیا [مريم : ۲۱] ، و ژ فی نایهتی پشکه کا حیکمه تی ژ بوونا عیسای ب فی رهنگی بوو مه ناشکهرا دبت ، خودی دبیژت : مه نهو ب فی رهنگی دا ؛ دا نهو بوو خه لکی بته نیشانهك ل سهر مهزنی یا مه ..

ل وی دهمی عیسا تیدا هاتی به سهر دنیایی نیزیک بوو دیتنا ملله تی وی یی ئسرائیلی هند بته دیتنه کا ماددی ههتا باوهری یا وان ب رووحی ومهسه لین رووحی نه مینت ، وان هزر دکر مرؤف ب تنی لهشه ، وتهوراتا وان یا (موحرره ف) ههتا نه فرؤژی هیشتا یا دبیژت : (لا تأكلوا دم جسد ما ، لأن نفس كل جسد هي دمه)^(۴۱) ، یه عنی : ههر وهکی وان دقیا باوهری بی ب (نهفسی) ژی نه ئینن ، لهو خودی قیا فی سهراهاتی یا پهرددر نیشا وان بدت دا نهو بزنانن ژین نه بهس نهو تشتن بین نهو ب چاقان دبینن .

راوهستانا پینجس : قورنان بوو مه ناشکهرا ناکهت کانن مهریه می بچویکی خو - وهکی یی ههر ژنه کا دی - نهه ههیفان هلگرتبوو ، یان ژی کیتر ، بهلی یا بهر

(۴۱) سفر اللاوین ۱۷ / ۱۴ .

عاقل ئەو ھەبایە قورئان دا بەحس ژی کەت .
عاقل ئەو ھەبایە قورئان دا بەحس ژی کەت .
عاقل ئەو ھەبایە قورئان دا بەحس ژی کەت .

پشتی بوونا عیسا :

ژ ئایەتین سوورەتا (مریم) - یین بەری نوکە وەرگیرانا وان فەگیرای - ئاشکەرا
دبەت کو بوونا عیسا - سلاق لی بن - ل جەھەکی فەدەر ژ مرۆفان بوو ، ل بن
دارقەسپەکی .. ل باژیری (بەیت لەحم) ی . (٤٢)

و پشتی مەبەم زفری بە ناڤ مرۆفان و پیچکا وی دەستان دا ، خەلکی باژیری پی
داجریان و دان و ستاند د گەل کرن ل دۆر مەسەلا بوونا فی بچویکی ، و ھنگی خودی
موعجزەبەک ل سەر دەستی پیغەمبەری خو عیسا پەیدا کر دا بو دەیکا وی یا
دەھمەن پاقت ببتە کەرامەت و پاقتی وی پی ئاشکەرا بیت ، گاڤا وان پسیار
ژ مەریەمی کری : ئەفە چیه وی کری ؟ وی - ب ئەمری خودی - ئیشارەت دا
کورکی ، یەعنی : پسیارا وی بکەن ! ئەو ژ فی چەندی عەجیبگرتی مان : چاوا
د گەل بچویکەکی دپیچکی دا باخفین ؟ بەلی ئەو چیوو یان وان ھزر بو نەدکر ،
ئەو بچویکی ھیز عەمری وی نەبوو ڕۆژەکا تمام ب ئەزمان کەفت : ﴿ قال انسی
عبد الله اتاني الكتاب وجعلني نبيا . وجعلني مباركا أين ما كنت وأوصاني بالصلاة
والزكاة ما دمت حيا . وبرا بوالدتي ولم يجعلني جبارا شقيا . والسلام علي يوم ولدت
ويوم أموت ويوم أبعث حيا ﴾ [مریم : ٣٠-٣٣] .

و چونکی خودی دزانی گەلەک کەس دی ھەب د مرۆفینی و عەبدینی یا فی بچویکی
دا کەفە گومانئ ، و دی وی بو خودی کەنە شریک و کور ئیکەمین ئاخفتن خودی ل

(٤٢) قورئانی دیار نەکری بە کانئ بوونا عیسا ل کیژ باژیری بوو ، بەلی د حەدیسەکی دا یا
نەسائی ژ نەنەسی فەدگۆھێرت ، و بەیھەقی ژ شەددادی کوری ئەوسی ھاتی بە کو بوونا عیسا
ل بەیت لەحمی بوو ، و ئنجیل ژ فی چەندی فەدگێرت .. و ل وی جھێ فلان ھزر دکر عیسا یی
لی بووی وان - ل سەر دەمی رۆمانیان - کەنەسەکا مەزن لی ئافا کری بە ب ناڤی (کنیسە المهد)
دئیتە ناسین .

سەر ئەزمانی وی گێپرای ئەفە بوو وی گۆت : ئەز عەبدی خودیمە ، کیتابەکی ئەو
دی بو من ھنیرت و دی من کەتە پیغەمبەر ، و ھەر جەھەکی ئەز لی بسم ئەو دی من
پیروژ کەت ..

ئەف موعجزەبەیا ھە یا خودی دایە عەبدی خو ئنجیلا نوکە بەحس ژی ناکەت !
بەلکی وەسا ددەتە ئاشکرا کرن کو دەمی نیشانین حەملی ل سەر مەریەمی ئاشکەرا
بووین ، دەزگری وی یووسفی ملیاکەتەک د خەونا خو دا دبەت گۆتی : بویکا خو
فەگۆھیزە مالا خو و ئەو بچویکی د زکی وی دا ژ (روح القدس) ییە ، و ئەو دی بتە
رزگار کەری مللەتی خو ژ گۆنەھی .. و گاڤا یووسف ژ خەو رابووی فەرمانا ملیاکەتی
ب جھ ئینا و مەریەم فەگۆھاست ، بەلی خو نیزیک نەکر حەتا وی بچویکی خو
دانای (٤٣) . و ژ بەر فی چەندی خەلکی ھزر کر عیسا کوری یووسفی یە ، نەبەس ھندە
بەلکی خو نفیسەری ئنجیلی ژ دەمی سنسلا عیسا دەسنیشان دکن دبیژن : ئەو
و ھکی ناڤدار کوری یووسفی یە !.. (٤٤)

یەعنی : بوونا عیسا - ل دویف ھزرا نفیسەری ئنجیلی - ل بەر خەلکی بەیت
لەحمی تشتەکی غەریب نەبوو ؛ چونکی وان ھزر دکر ئەو کوری مەریەمی بە ژ
یووسفی ، بەلی چو راستی بو فی چەندی نینە ؛ چونکی ئەو دژی وی یە یا
کو د قورئانی دا ھاتی .

عیسا بەری پیغەمبەرینی یی :

د قورئانی و حەدیسین دورست دا نەھاتی بە کانئ عیسا - سلاق لی بن - چاوا
زارۆکینی و جھیلینی یا خو بربوو سەری ، و خو ئنجیل ژ فی چەندی ب بەرفرەھی
بو مە ناڤە گێرت ، لەو مرۆف نەشیت سەرھاتی یین فی دەمی ژ زی یی وی
ب بەرفرەھی بزانت ، ئنجیلا مەتتای (٤٥) دبیزت : دەمی عیسا بووی ھندەک ستیرناس

(٤٣) بریتە : انجیل متی ١ / ١٨-٢٥ .

(٤٤) بو نموونە بریتە : انجیل لوقا ٣ / ٢٣-٣٧ .

(٤٥) د ئیصحاخا دووی دا .

وزانايين مهجووسىيان ب رپكا ستيرناسىيى زانى تشته كئ مهزن يى بووى ، لهو ل دويش هاتن هتا ب سهر بوونا وى هلبووين ، پشتى وان ئهو ديتى هندهك ديارى پيشكىشى وى كرن ، ووان ناشكهر اكر كو ئهف بچويكه دئ بته مهلكئ جوهىيان ، مهلكئ جوهىيان يى وى دهى ، كو هيرؤدس بوو و ب نافي رؤمانىيان حوكم دكر ، ب فئ چهندي نهخوش بوو وبهرگهريان كر عيساى بكوؤت ، لهو مهريهم وزهلامئ وئ يووسف نهچار بوون ژ شامئ پرهن وقهستا مصرئ بكن .. وحهتا هيرؤدسى مهلك مرى [ل سالا چارئ زايينى] ژ نوى يووسف ومالا خوؤ زفرينه باؤيرئ ناصره ولى ئاكنجى بوون .

ل ناصره مهريهمئ كورئ خوؤ دانا بهر خواندى ، وههر ژ بچويكاتى نيشانين زيره كئ يى ل نك وى پيدا بوون ، و ل شوينا ئهو ژ سهيداين خوؤ فيرى زانينى بيت ، سهيداين وى ژ وى فير بوون ..

وئنجيل ناشكهر اكر دكهت كو يوؤحهنايئ مهعمه دان [يهحيا پيغه مبههر] د رويبارئ نوردنى دا (تهعميد) كربوو .^(٤٦)

ئسرائيلى بهرى پيغه مبهرينى يا عيساى :

بهرى هنارتنا عيساى - سلاف لئ بن - و ل سهر دهى هنارتنا وى ، مللهتى ئسرائيلى زيده د سهردا چووبوو ، ئهو تهوراتا خودئ بوؤ مووساى هنارتى وفهرمان ل ئسرائيلىيان كرى كو كارى پئ بكن ب دهستين وان ب خوؤ هاتبوو تهحريفكرن ، ووان حوكمئ وئ ب پشت گوھ فه لئدابوو ، دهم بوؤ دهى خودئ پيغه مبههر بوؤ وان دهنارتنا دا بهرى وان بدهنه رپكا خودئ ، بهلى پسر جاران وان گوهدارى يا پيغه مبهرين خوؤ نه دكر ، وگهلهك جاران مهسهله دگهشته هندئ وان

(٤٦) تهعميد يان ژيرنافكرن ، نيشانهك بوو ل سهر تۆبه كرنئ وهاتنا د دينئ جوهىيان دا ، وئهوئ مروؤئ ژيرناف دكهت دقيت كاهن بت ، وئيزيكي فئ عهدهتى به دهى ئيسلامئ ل سهر وى مروؤئئ ژ نوى دئته د ئيسلامئ دا واجبرى كو سهرئ خوؤ بشؤت .. د گهل هؤماره كا جوداهى يين ناشكهر كو د ناقهرا فان ههر دو شريعه تان دا هه نه .

پيغه مبههر دكوشتن ژى ، وپشتى حوكمدارى نهمايه د دهستئ وان دا وئهو كهفتينه ژير حوكمپراني يا هندهك مللهتين دى يين صهنم پهريس ئيكجار دهركههئ خرابى يى بوؤ وان هاتن ل تاكرن ، وبئ ئهخلاقى ب رهنكه كئ بهرفرهه د ناف وان دا بهلاف بوو ، نه بهس هنده بهلكى دهمهك ب سهر وان دا هات وان ژى وهكى مللهتين حوكم ل وان دكر دهست دا عيبادهتى صهنمان ، ووهربادان ئيخسته دينئ خودئ دا وهكى دلين وان لئ بيت ، ودينئ خودئ يئ ئيك ، پارچه پارچه ليكر وههر دهسته كه كئ خوؤ دا لايهكى ودهسته كا دى سهرداچووى هؤمارت ، و ل وى دهى عيسا - سلاف لئ بن - هاتى به هنارتن هندئ ئسرائيلى ب ناف (ماددييهتى) فه چووبوون نيزيك بوو ئهو باوهرى يى ب روحئ نهئين ، وئئ چهندي بهرى وان دا نهباوهرى ئينانا ب رؤزا قيامهتى ، ومروؤف ب كورتى دشيت بيت : فه سادا ئسرائيلىيان يا عهقاندئ بهرى وان دابوو فه سادا ئهخلاقى ، لهو وان پيئشى ب كهسهكى هه بوو دهستئ وان بگرت ووان ژ فئ كهفتنا مهزن راکهته فه ..

ل دويش گؤتئا ئنجيلى ل سهر دهى هنارتنا عيساى - سلاف لئ بن - ئسرائيلىيان چاههري يى سئ كهسان دكر ، ئنجيل ناشكهر اكر دكهت^(٤٧) كو دهى يووحهنا هاتئ [يهحيا - سلاف لئ بن -] جوهىيان هندهك زانايين خوؤ هنارتنه نك دا بزائن كانئ ئهو كئيه ، وان پسار ژئ كر وگؤتئ : تو كئيه ؟ وى گؤت : ئهز نه مهسيحم ، وان گؤتئ : پا تو كئيه ؟ تو ئيلييايى ؟ وى گؤت : ئهز نه ئوم ، وان گؤتئ : پا تو ئهو پيغه مبهرى ؟ وى گؤت : نه ..

ژ فئ دئته زانين كو جوهى [يين خودان باوهر] هنگى ل هيئى يا سئ كهسان بوون : مهسيحه كئ ، وئيليياى ، وپيغه مبهره كئ ، وئفه ئهو بوون يين كئيبين وان يين بهرى مزگينى ب هاتنا وان داى .. ژ لايه كئ دى فه ئنجيله كا دى^(٤٨) ناشكهر ا

(٤٧) بريته : ئنجيلا يووحهناى ١ / ١٩ - ٢٧ .

(٤٨) ئنجيلا مهنتاى ١١ / ١٣ - ١٤ و ١٧ / ١٠ - ١٣ ، وئفه ههفؤزى به د ناقهرا ئنجيلا مهنتاى ويا يووحهناى دا ، ئيك دبيت : يووحهنا نه ئيلييايه ، وئيك دبيت : بهلى ئهوه .

دکھت کو یووحنا [یهحیا] ئیلیا بوو ئهوی جوھی یان چافهړی یی لی ذکر ، بیی
ئو بیی بحه سیین !

معنا : ئیلیا [یهحیا] بهری هات ، پاشی د دویف وی دا یان د گهل وی
مه سیح ژی هات ، پیغه مبهه ما .. پستی وان ب شهش سهه سالان ژ نوی هات ،
وحه تا هنگی جوھی ل هیقی یا هاتا وی بوون ، وگافا هاتی وجوھی یان زانی سهه
سهه ئهغه ئهوه باوهری بی نه ئینا ، ئیلیا وان کوشت ، و بهر گه ریانا کوشتنا مه سیحی
ژی کر ، و پستی هنگی پتر ژ جاره کی بهر گه ریانا کوشتنا پیغه مبهه ری ژی [کو
موحه مهه د بوو] کر ^(۴۹) ، بهلی مرادا وان حاصل نه بوو .

پیغه مبهه ری یی عیسا :

عیسای مه سیح - سلاف لی بن - وه کی مه گوتی ئیک ژ وان پیغه مبهه ران بوو یین
ئسرائیلی یان چافهړی یی هاتا وی ذکر ، و د کتیپین خو دا مزگینی ب هاتا وی
ددا ، بهلی ده می ئه و ب حقی بی بو وان هاتی ووان زانی سهه سهه ئه و مه سیحه بی
ئو ل هیقی بی ، وان کوفر بی کر وی بهختی ب دویف وی ودهیکا وی یا پافر
قه نان .

عیسا - سلاف لی بن - دئینه هژمارتن ئیک ژ مهزنه پیغه مبهه رین ئسرائیلی یان ،
ئو ئیک ژ وان پینج پیغه مبهه رانه یین کو ب ناسناقی (اولوا العزم) دئینه ناسین ،
خودی ئه و بو ملله تی ئسرائیلی یان هنارت دا ئه و بهری وان بدهته دینی مووسای بی
دورست و شریعه تی تهوراتی ..

ل دویف گوتنا ئنجیلی ده می عیسا دهست ب به لافکرنا گازی یا خو کری
ژی بی وی نیژیکی سیه سالی بی بوو ، و کانی چاوا خودی موعزه یین په رده در
دابوونه پیغه مبهه رین خو یین بهری عیسا وی پستی عیسا ژی ؛ دا کافرین ملله تی

---

(۴۹) پستی ده لقیه یه کا دی نه گهر خودی حهز بکته دی ب دهلیل ناشکهره کهن کو پیغه مبهه ری
ئیسلمی - سلاف لی بن - ئه و بوو بی جوھی وفه لان بهحسی وی د کیتابا خو دا کری و مزگینی
ب هاتا وی دای .

وان باوهری بی بی بین ، وه سا خودی هنده ک موعزه یین مهزن ونهعه ده تی دانه
پیغه مبهه ری خو عیسا ژی ، بو هندی دا ئه و باوهری بی بی بین ، وقورئانا پیروژ
هژماره کا وان موعزه یان بو مه فهدگیت یین کو خودی داینه عیسا ، قورئان
ل سهه نه زمانی عیسا دبیژت :

﴿ اَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ اَنِّي اَخْلَقْتُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَاَنْفُخُ فِيْهِ
فَيَكُوْنُ طَيْرًا يٰۤاِذْنَ اللّٰهُ وَاُبرِئِ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِ الْمَوْتٰى يٰۤاِذْنَ اللّٰهُ وَاَنْبِئْكُمْ بِمَا
تَاْكُلُوْنَ وَمَا تَدَّخِرُوْنَ فِيْ بُيُوْتِكُمْ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لآيَةً لِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴾ [آل عمران :
۴۹] .

ژ فی ئایه تی بو مه ناشکهره دبت کو ئه و موعزه یین خودی داینه عیسا ئهغه
بوون :

۱ - وی پهیکه ری تیره کی ژ تهقی چی ذکر ، و پف دکر فیجا ب ئانه هی یا
خودی ئه و دبوو تیره کی دورست .

۲ - ئهوی د زکماک دا بیا کوره وی چی ذکر .

۳ - ومروقی گوری ژ وی ساخ ذکر .

۴ - ویا ژ هه می بی مهزتر وی ب ئانه هی یا خودی مروقی مری ژی زیندی ذکر .

۵ - ووی بهحسی وی تشتی ذکر بی وان ل مالین خو دخوار و بو خو هل
دگرت ژ خوارنی و نه رزاقی .

۶ - وموعزه یا دی ئه و بوو یا هه فالین وی ژی خواستی ده می گوتی بی : بلا
خودی سفره کا خوارنی بو مه ژ عهسمانی بینه خوار ؛ دا ئه م ژی بخوین ، و بی
پشت راست بین ، و بزاین کو تو د گهل مه ژ راستگویی . و ئه و بو خودی داخوازا
وان ب جه ئینا .

عیسا وهاتنه خوارا ئنجیلی :

عیسا پیغه مبهه - سلاف لی بن - ئیک ژ وان پیغه مبهه رانه یین خودی
کیتابه ک ژ کیتابین خو بو هنارتی ، وقورئان د پتر ژ جهه کی دا ناشکهره دکته کو

(ئنجیل) (۵۰) ئەو كىتاب بوو يا خودى بۆ عەبدى خۆ ويغەمبەرى خۆ عيساى
هنارتى ، ژ وان ئايەتان :

﴿ وَقَفِينَا عَلَى آثَارِهِمْ بَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ - و ب دويش
پيغەمبەرىن ئسرائيلىيان دا مه عيسايى كورپى مەريەمى هنارت ، وى باوهرى ب وى
هەبوو يا د تەوراتى دا هەى ، و كار ب وى تشتى تيدا هاتى دكر ئەگەر ئەو نەبا يى
كىتابا وى ئەو نەسخە كرى ، ومە ئنجيل بۆ وى ئينا خوارى هيدايت بۆ رپىكا
حق ، وئاشكەرا كرن بۆ وى تشتى خەلكى نەزانى ژ حوكمى خودى ، وشاهد ل سەر
راستگويى يا تەوراتى ووان حوكمىن تيدا هەين ، ومە ئەو كروبو ئاشكەرا كرن بۆ وان
يىن ژ خودى ددترسن وپاشقەبرن بۆ وان ژ كرنا گونەهان﴾ [المائدة : ٤٦] .

﴿ ثم قفينا على آثارهم برسلنا وقفينا بعيسى ابن مريم وآتيناه الانجيل وجعلنا في
قلوب الذين اتبعوه رافة ورحمة وربانية ابتدعوها ما كتبناها عليهم إلا ابتغاء رضوان
الله فما رعوها حق رعايتها فاتينا الذين آمنوا منهم أجرهم وكثير منهم فاسقون -
پاشى ل سەر شوپا نووحي وئىبراهيمى مه ئەو پيغەمبەر هنارتن يىن مه دەليلين
ئاشكەرا داينه د گەل ، ومە عيسايى كورى مەريەمى ب دويش وان دا هنارت ، ومە
ئنجيل دايبى ، ومە نەرمى و دلۆقانى كره د دليين وان دا يىن دويكەفتنا وى ل سەر
دينى وى كرى ، فيجا ئەو د ناڤهرا خۆ دا ب فيان بوون ، ووان ژ نك خۆ رەبەنى يەك
ئينا بوو دەرى مه ئەو ل سەر وان فەر نە كروبو ، بەلكى وان ژ نك خۆ پيگىرى ب وى
چەندى دكر ، مەخسەدا وان پى رازييوونا خودى بوو ، فيجا ئەو ب دورستى پى
رانەبوون ؛ چونكى وان گوهورين تيدا كر و ل دويش دينى خودى نەچوون ، فيجا
ئەوين باوهرى ب خودى و پيغەمبەرى وى ئيناي ژ وان مه - ل دويش باوهرى يا وان -

(۵۰) پەيڤا ئنجيل (gospels) - وهكى زانا ديژن - پەيڤه كا يوونانى يە ب رامانا : مزگىنى دئيت ،
و ل دەليڤهيه كا دى - ئەگەر خودى حەز بکەت - دى ب دريژى ل سەر ئنجيلا عيساى وئنجيلين
فەلان ناخڤين .

خيرا وان دايبى ، وپترى يا وان ژ ئەمرى خودى ددەر كەفتينه و باوهرى يى
ب پيغەمبەرى وى موخەمەدى سلاف لى بن نائين ، وئەڤه جزايى دەريخستنا
بيدعى يە د دينى دا ﴿ [الحديد : ٢٧] .

بناخه يين گازى يا عيساى :

گازى يا عيساى - سلاف لى بن - يا جودا نەبوو ژ وى گازى يا پيغەمبەرىن بەرى
وى پى هاتين ، وقورئانا پيرۆز د پتر ژ ئايەتەكى دا طەبيعەتى گازى يا وى بۆ مه
بەرچاڤ دكەت دا نەو هەيى يا گۆتئا وان كەسان بۆ مه ئاشكەرا بت ئەوين خۆ
ب دويكەفتى بۆ عيساى دزانت و ژ نك خۆ ناخفتين درەو ب دويش وى ڤەدنن :

١ - ل سەرى قورئان بۆ مه ئاشكەرا دكەت كو گازى يا عيساى - سلاف لى بن -
يا تايەت بوو بۆ مللەتى ئسرائيلى ، قورئان ديژت :

﴿ ورسولا إلى بني إسرائيل .. ﴾ [آل عمران : ٤٩] .

ويغەمبەر ژى - سلاف لى بن - د حەديسە كا خۆ دا ئاشكەرا دكەت كو هەر
پيغەمبەرەكى بەرى وى هات بت بۆ مللەتى خۆ ب تنى هاتى يە وئەو بۆ خەلكى
هەمى يى هاتى يە . (۵۱)

مەعنا گازى يا عيساى - سلاف لى بن - يا تايەت بوو ب ئسرائيلىيان ڤه . (۵۲)

٢ - قورئان ل گەلەك جهان ئاشكەرا دكەت كو (تەوحيدا خودى) د خوداينى
و پەرستنى دا بناخه يى سەرەكى يى گازى يا عيساى بوو ، و ژ وان ئايەتەين ڤى چەندى
بەرچاڤ دكەن ، ئەڤ ئايەتەنه :

﴿ ولما جاء عيسى بالبينات قال قد جئتكم بالحكمة ولأبين لكم بعض الذي تختلفون
فيه فاتقوا الله وأطيعوني . إن الله هو ربي وربكم فاعبدوه هذا صراط مستقيم -
ودەمى عيسا ب نيشانين ئاشكەرا بۆ ئسرائيلىيان هاتى ، وى گۆت : ب راستى

(۵۱) وهكى موسلم وترمذى ژى ڤەدگوھيزن .

(۵۲) ئنجيل ب خۆ ژى ل سەر نەزمانى عيساى ڤەدگوھيزت كو ئەو بۆ بزىن ئسرائيلىيان يىن
بەرزه يى هاتى يە هنارتن ، برينه : ئنجيلا مەتئاي ١٠ / ٢٤ .

ئەز ب پيغەمبەرىنى بۆ ھەو ھاتىمە ، ودا ئەو ھندەكى ژ وى يا ھويىن تيدا ژىك جودا دىن ژ كارى دىنى بۆ ھەو ھاشكەرا بكم ، فيجا تەقوا خودى بكنەن وپيگىرى بى ب فەرمانىن وى بكنەن ، وگوهدارى يا من ژى بكنەن د وى تىشتى دا بى فەرمانى بى ل ھەو ھەو دكەم . ھندى ئەللاھە ئەو خودايى من و خودايى ھەو ھەمىيان فيجا ھويىن پەرستنا وى ب تنى بكنەن ، وچو شريكان بۆ چى نەكەن ، ئەقا ھە يا من فەرمان بى ل ھەو ھەو كرى ئەو ريكاراست ، كو دىنى خودى بى حەقە بى كو ژ وى پيشەتر چو دىنين دى ئەو ژ كەسى قەبويل ناكەت ﴿ [الزخرف : ۶۳-۶۴] ، وئەو درەوا مەزن يا فەلان ژ ھەنەم پەريسين بەرى خۆ وەرگرتى و ب ناڤى عيساى بەلاڤكەرى ، و مەخسەدا مە پى شرکا ب خودى يە يا ئەو دىيژنى : (الثالث) ^(۵۳) ، عيسا بى ژى بەريئە كانى چاوا گورگ ژ خويىنا كورى يە عقووبى بى بەرى بوو !

۳ - عيسا - سلاڤ لى بن - ب چو شريعتين سەربخۆ ژ شريعتى تەوراتى نەھات بوو ، ب تنى وى ھندەك گوھورين ل سەر ھندەك ئەھكامين تەوراتى - ب ئەمرى خودى - كرن ، وچەندەكى ئەو بار ل سەر ئسرائيلىيان سڤككر بى كو پىشتا وان گرانكرى ، وەكى د ئايەتەكى دا ل سەر ئەزمانى عيساى ھاتى :

﴿ و صدقا لما بين يدي من التوراة ولأحل لكم بعض الذي حرم عليكم وجئتكم بآية من ربكم فاتقوا الله وأطيعوني - وئەز بۆ ھەو ھەو بى ھاتىم دا وى ئەو د تەوراتى دا ھاتى راست دەريخم ، ودا ب وەحى يا خودى ئەز ھندەكى ژ وى يا خودى ل سەر ھەو ھەرام كرى وەك سڤككرن و دلۆڤانى ژ خودى بۆ ھەو ھەل ل بكم ، وئەز ب نىشانەكا ژ لايى خودايى ھەو ھەو ڤە ل سەر راستى يا گۆتتا ئەز دىيژمە ھەو ھەو بى بۆ ھەو ھاتىم ، فيجا تەقوا خودى بكنەن و بى ئەمرى يا وى نەكەن ، وگوهدارى يا من بكنەن د وى تىشتى دا بى ئەز ژ خودى دگەھىنمە ھەو ﴿ [آل عمران : ۵۰] .

ھەلوپىستى جوھىيان ژ گازیيا عيساى :

ل وى دەمى عيسا بۆ ئسرائيلىيان ھاتى يە ھنارتن ، فەسادەكا عەقائدى يا مەزن كەفتىبوو ناڤ ريزين وان ، وڤى فەسادى گەلەك چەق و تا ژى چووبوون ، و مەسەلە گەھشتىبوو ھندى وان دىنى خودى د ناڤەرا خۆ دا پارچە پارچە كرىبوو ، و خۆ ل سەر ھژمارەكا مەزان يا كۆم و دەستەكان ليكفە كرىبوو و ھەر دەستەكەكى خۆ ددىت دورست و دەستەكەكى دى دخەلەت ، و مەزنترين دەستەكەكى وان ئەڤە بوون :

كۆما ھەدووقىيان : وئەڤە ئەو بوون يىن كاروبارين كاهنى بى د دەستان دا ، و ھەمى ژ دووندىھا ئىك بئەمالى بوون ، بئەمالا كاهنان ، وئەڤە ب حوكمى كارى خۆ د مەسەلەين پەرستى و عىبادەتى دا ددژوار بوون ، و بەرگى يا وان بىدعەيان دكر يىن كو د پەرستى دا پەيدا بووين ، بەلى د گەل ھندى ژى وان د ژىنا خۆ يا شەخسى دا ھەڤسارى خۆشى بى بەرددا وچو د دلى خۆ دا نەدھىلا ، و وان باوھرى ب ھەر پىنج كىيىن مووساى ب تنى ژ (العهد القديم) دئىنا .. ويا غەرىب ئەو بوو ڤى كۆمى باوھرى ب روژا قىامەتى نەدئىنا !

كۆما فەريسيان : وئەڤ كۆمە ژ گەلەك تەخەيىن جفاكى پىك دەھات ، و ھەمى ژ بئەمالەكا ب تنى نەبوون ، سالۆخەتى بەرچاڤى ڤى كۆمى ئەو بوو وان خۆ ژ تىشتى نەبى جوھىيان با ددا پاش ولى دگەريان رى و رەسمين كو د (العهد القديم) دا ھاتىن ل سەر خۆ ب كار بينن ، و وان زوھدەكا بەرچاڤ ژى ھەبوو ، و ھەڤركى يەكا بەردەوام د ناڤەرا وان و ھەدووقىيان دا ھەبوو ، بەلى د گەل ھندى ژى دەمى عيسا ھاتى يە ھنارتن ئەڤ ھەردو كۆمە د نەيارەتى يا وى دا گەھشتە ئىك ؛ چونكى عيسا - سلاڤ لى بن - رەخنە ل وان ھەر دووان گرت ، ل ھەدووقىيان كو دىن بۆ خۆ كرى يە ئىك دا ئارمانجىن خۆ يىن دىيىبى ب جھ بينن .. و ل فەريسيان كو خەمى ژ شەكلىياتان دخۆن و خۆ ب زوھدا خۆ مەزن دكەن . ^(۵۴)

(۵۴) ل دۆر سالۆخەتەين ڤان ھەردو دەستەكان برىنە : التفسير التطبيقى للكتاب المقدس ، بپ . ۱۸۷۲

(۵۳) د بەرپەرىن بين دا راوھستانەك د گەل ڤى درەوا مەزن دى مە ھەبت ، ئەگەر خودى ھەز بكت .

کۆمما سامرییان : وئەقە خەلکی باژیری سامره بوون ، و دەهیشینی خو دا ئەو د تیکەل بوون ژ ئسرائیلی و ژ وان ئاشوریان یین مەلکی ئاشوری ئیناین و ل دەقەرا سامره ئاکنجی کرین ، پشتی کو هژماره کا مەزن یا ئسرائیلیان گرتی و ب ئیخسیری برینه وەلاتی خو ، ژ بەر فی چەندی جوھیان کەرب ژ فی کۆمی قەدبوو ، و ب بەریخۆدانه کا نزم بەری خو ددا وان ، و فی کۆمی ژی ژ لایی خو قە نیارهتی یا جوھی یین دی دکر .. فان ژی وەکی صەدوو فیان باوهری ب هەر پینج کتیبین مووسای ب تتی دئینا ، و هەر چەندە عیسای - سلاف لی بن - بەرگەریان دکر کو فی نیارهتی بی د ناڤهرا سامری و جوھی یین دی دا نەهیلست ژی ، ووی بەریخۆدانا جوھیان یا نزم بو فی کۆمی راکەت ژی ، بەلی د گەل هندی ژی سامریان نیارهتی یا مەسیحی و گازی یا وی کر .^(۵۵)

وژبلی فان گەلەك كۆم و دەستە کین دی ژی د ناف ئسرائیلیان دا هەبوون ، و هەمی ل ژیر حوکمرانی یا ئمبراتوریەتا رۆمانی یا یا صەنەم پەریس بوون ، و بەری وان لی بوو رزگار کەرەك بو وان بیت ژ لایی دینی قە وان بگەهینتە ئیک ، و ژ لایی سیاسی قە وان کۆم بکەت دا هیزا وان بزقربینتە قە ووان ژ بن دەستی رۆمانیان بێنتە دەر .

گافا عیسا - سلاف لی بن - بو وان هاتی و بەری وان دایە رپیکا سەرفەرازی یا وان یا دینی و دنیایی وان باوهری پی نەئینا و ئەو درەوین دەریخست ، و لینگەریان نەخۆشی پی بگەهینتی ؛ چونکی گازی یا وی ل دلی وان نەهات !

و د گەل فی کوفرا وان عیسا - سلاف لی بن بی هیفی نەبوو ، و ژ بەلافکرنا گازی یا خو ژی سست نەبوو ، ئایەتە کا قورئانی دبیژت :

﴿ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِئُونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ . رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ - فێجا دەمی عیسای هەست کری کو ئەو ل سەر کافری یا خو دی

(۵۵) بو زانیان ل دۆر فی کۆمی برینه : التفسیر التطبیقي ، ژێدەری بەری ، بپ ۲۱۰۳ .

دەردەوام بن وی د ناف هەقالین خو یین نیزیك دا گۆت : کی دی د گەل من بت بو پشتهفانی یا دینی خودی ؟ هەقالین عیسای یین بژاره گۆت : ئەمین پشتهفان و گازی کەرین دینی خودی ، مە باوهری ب خودی ئینایە و دویکەفتنا تە کری یە ، و تو ئەی عیسا شاھدەیی پی بو مە بدە کو مە ب تەوحیدی و گوهداری پی خو تەسلیمی خودی کری یە ، خودایی مە مە باوهری ب وی ئینا یا تە ژ ئنجیلی هەنارتی ، و مە دویکەفتنا پیغەمبەری تە عیسای سلاف لی بن کری یە ، فێجا تو مە بکە ژ وان یین شاھدەیی ب تەوحیدی بو تە و ب پیغەمبەری پی بو پیغەمبەری تە داین ، کو ئومەتا موحەمەدی یە سلاف لی بن ئەوین شاھدەیی پی بو پیغەمبەرا ددەن کو وان دین گەهانیدی یە مللەتین خو ﴿ [آل عمران ۵۲-۵۳] .

عیسا .. و جوھی .. و حاکمی رۆمانی :

مە گۆت : پشتی مەملەکەتا ئسرائیلیان نەمای و حوکمرانی ژ دەستی وان دەرکەفتی ، دوژمنین وان یین صەنەم پەریس ل سەر وان زال بوون ، و ل وی دەمی مەسیح - سلاف لی بن - بو وان هاتی یە هەنارتن ئەو دەقەرا ئەو لی دژیان - کو فلسطین بوو - کەفتبوو ژیر حوکمی دەولەتا رۆمانی ، و ل وی دەمی پیغەمبەری پی عیسای - سلاف لی بن - دەست پی کری حاکمی دەقەرا یە هوودا و سامره (بیلاتس) بوو^(۵۶) ، و گافا عیسای - سلاف لی بن - گازی یا خو د ناف ئسرائیلیان دا بەلافکری ، و جوھیان بەرگری یا وی کری و باوهری پی نەئینای ، هەر رپیکە کا جوھیان دیتی و پی قە هاتی بو دوژمناتی یا عیسای وان ب کارئینا .. ل سەری وان بی بەختی و ئەزمان درێژی د دەر حەقا عیسای و دەیکا وی دا کرن ؛ دا ئەو وی د چافین خەلکی دا بشکینن ، و گافا وان دیتی گازی یا عیسای رۆژ بو رۆژی یا د ناف خەلکی دا بەلاف دبت و خەلک پی دگەهنی رابوون حاکمی رۆمانی ل خەطهرا گازی یا عیسای ناگەهدار کر ، و گافا وان دیتی حاکمی رۆمانی چو پویتە ب فی

(۵۶) و بیلاتسی ژ سالا (۲۶ - ۳۶) زایینی حوکم کربوو .

مهسهلې ناکه ن دهست دانه بې بهختی یان وبه لافکرنا درهوان ل سهر نافی مهسیحی - سلاف لی بن - ودژوارترین درهوان یا کو وان ژ کیسی عیسیای بهلاف کری وگه هاندی یه حاکمی رومانی نهو بوو وان گوت : (یهسوع) مرؤفه که لی دگه ریبت خو بکه ته مهلکی نسرانیلی یان ووان دژی دهوله تا رومانی یان راکهت . وگافا مهسهله گه هشتی یه فی هددی حاکمی رومانی نهشیا خو بې دهنگ بکهت ، لهو وی برپار دا عیسا بیته گرتن ، پستی کو وی حوکمی قناره کرنی دانایه سهر !

برپار گرتنا عیسی :

دهمی حاکمی رومانی برپار گرتنا عیسیای دای شورته و نیلچي یین وی که فتنه ناف باژپړی (بهیتولمه قدسی) و ل مهسیحی گه ریان دا وی دهسته سهر بکه ن وبو حاکمی خو ببه ن .. ﴿ وَمَكْرُؤًا وَّمَكْرَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِيْنَ - وئوین کافر بووین ژ نسرانیلی یان فیلبازی وپیلان دژی عیسیای سلاف لی بن گپران ، ووان فیبا وی بکوژن ، و خودی فیبا وی ژ وان رزگار بکهت ، و خودی ژ هه می فیلبازان چپتره ﴾ [آل عمران : ۵۴] .

وعیسا - سلاف لی بن - ب کاری وان ههسیا لهو وی خو ژ وان فهارت و ژ جهه کی خو فه گوهاسته جهه کی دی ، و ژ ههوار یی یین وی (هه فالین وی یین نیریک) پیغه تر کهس ب جهی وی نه دکهفت ، و پستی ده مه کی ژ خو فه شارتن ولینگه رپانی نهو ب سهر وی جهی هلبوون یی عیسیای - د گهل هنده که هه فالین خو - خو لی فهارتی ، و ههر چه نده ترس ل سهر پیغه مبهری خودی عیسیای زیده بوو ژی بهلی خودی ب رپکا وهی یی نهو پست راستکر کو نهو دی وی ژ دهستین وان رزگار کهت وناهیلت نهو چو نه خوشی یی بگه هیننی ، خودی دبیژت :

﴿ اِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيسٰى اِنِّىْ مُتَوَفِّىْكَ وَّرَافِعُكَ اِلٰى وَّمُطَهَّرُكَ مِنْ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَّجَاعِلُ الَّذِيْنَ اَتَّبَعُوْكَ فَوْقَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ اِلٰى مَرْجِعِكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فَيَمَّا كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْتَلِفُوْنَ . فَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَاَعَذْبُهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا فِى الدُّنْيَا وَّالْآخِرَةِ وَّمَا لَهُمْ مِنْ نّٰصِرِيْنَ . وَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ اُجْرَهُمْ وَّاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ

- ودهمی خودی گوتی یه عیسیای : نهز دی ته ژ عهردی راکه م بیی نه خوشی یه که بگه هته ته ، و دی ته [ب لهشی ورحی فه] ب نک خو فه بلند کهم ، و دی ته ژ وان یین کافر ی ب ته کری رزگار کهم ، وئوین دویکه فتنه ته کری نانه کو هاتینه سهر دینی ته و باوهری ب وی نینای یا تو پی هاتی د دهر حه قا مز گینیدانا ب موحه ممه دی سلاف لی بن و باوهری ب موحه ممه دی سلاف لی بن نینای پستی هنارتنا وی و کار ب شریعه تی وی کری ، حه تا رؤژا رابوونی نهز دی وان ب سهر وان نیخیم یین باوهری ب پیغه مبهری یا ته نه نینای ، پاشی زقپینا هه وه هه می یان ل رؤژا حسیبی دی بو نک من بت ، فیجا نهز دی حوکمی د نابقه را هه وه دا کهم د وی تستی دای یی هوین تیندا ژیک جودابووین ل دؤر مهسه لا عیسیای سلاف لی بن . فیجا هندی نهون یین باوهری ب مهسیحی نه نینای ژ جوهری یان ، یان نهو ژ هددی وی بلند تر لی کری ژ فه لان ، نهز دی وان ب عهزابه کا دژوار د دنیا یی دا عهزاب ده م : ب کوشتی وژیستاندنا مالی وبرنا ملکی ، و ل ناخره تی ب ناگری ، و چو پشته فانه که وان نابت عهزابه خودی ژ وان پاشقه لی بدهت ، وئوین باوهری ب خودی و پیغه مبهری وی نینای و کریارین چاک کرین ، خودی جزایی خیرین وان ب تمامی دی ده تی بی کیمکرن . و خودی هه ز ژ زورداران ناکهت ﴾ [آل عمران : ۵۵-۵۷] .

مهعنا : خودی پیغه مبهری خو عیسا پست راستکر کو نهو دی وی پاریزت ، نه بهس هنده .. بهلکی وی مزگینی ژی دا عیسیای کو دویکه فتنی یین وی یین خودان باوهر دی د سهر یین کافر را بن حه تا رؤژا قیامه تی .

چاوا نهو ب جهی عیسیای که فتن ؟

مه گوت : پستی ده مه کی ژ لینگه رپانی نیلچي یین حاکمی رومانی ب وی جهی که فتن یی عیسیای وهنده که هه فالین وی یین نیریک خو لی فهارتی ، و پسیار ل قیری نه فه یه : نهری چاوا نهو ب وی جهی که فتن یی عیسا لی ؟ قورئان و حه دیس فی چه ندی بو مه ناقه گپرن ، بهلی ننجیلین فه لان یین نو که فی سهرهاتی یی ب بهر فره می بو مه فه دگپرن ، و ل قیری نه م دی چه نده کی ژ گوتنن

ئنجیلان فەگپین ؛ دا پاشی بەری خۆ بدەینی کانی چ راستی و نەراستی د فەن گۆتان دا هەنە .

هەر چار ئنجیل رادگەهینن ^(۵۷) کو مەسیح د گەل هەر دوازدە شاگردەیین خۆ بەری بێتە گرتن ب دەمەکی - چوو بوونە (بەیت عەنیا) ل رۆژەلاتا ئۆرشەلیمی ، و ل ویری ژنەک هات بێنە کا خۆش (قۆلانی یەک) یا بەیایی وی زیندە گران ل عیسی پەشانە ، شاگردەیین عیسی ب فێ چەندی نەخۆش بوو و گۆتە ژنکی : بۆچی تو فێ دەستبەردانی دکە ؟ ئەف بێنە ئەگەر هاتبا فرۆتن و بەیایی وی بۆ فەقیران هاتبا دان باشتەر بوو ؟

عیسی خۆ ل سەر گۆتە وان نەرازی کر و گۆتە وان : بۆچی هوین خۆ ژ کاری فێ ژنی بین تەنگ دبین ؟ فەقیر هەمی گافان دی ل نک هەو هەبن ، بەلی ئەز هەمی گافان ل نک هەو نابم ..

فێ هەلویستی مەسیحی بوو ئەگەرە هندی دلی شاگردەیین وی بمینت ، لەو ئیک ژ وان کو (یەهوودایی ئسخریوطی) بوو ، خۆ گەهانە سەرۆکین کاهنان و گۆتە وان : ئەگەر ئەز یەسووعی نیشا هەو بەدەم هوین دی چەندی دهنە من ؟ وان د گافی دا سیە پارچەیین زیتی بۆ دەسنیشان کرن ، و ژ فێ گافی پێدا یەهوودا لی گەریا دەلیفەیا خۆ ببینت دا ئەو وی تەسلیمی جوھیان بکەت . ^(۵۸)

(۵۷) برینە : ئنجیل مەتتای ئیصاحا (۲۶) ئ ، و ئنجیل مەرقسی ئیصاحا (۱۴) ئ ، و ئنجیل لوقای ئیصاحا (۲۲) ئ ، و ئنجیل یووحەنای ئیصاحا (۱۱) ئ .

(۵۸) فەلە د ئنجیلین خۆ دا دبیتن : ئەف یەهوودایە خەزەنداری شاگردەیین یەسووعی بوو ، و مرۆفەکی دزیکەر بوو (برینە ئنجیل لوقای : ۱۲ / ۶) ! و ئنجیل فەلان (برینە : ئنجیل مرقسی : ۱۰ / ۳۵-۳۷) ناشکەرە دکەت کو ئەو شاگردەیین گەشتینە یەسووعی بەری وان لی بوو د مەملەکەتا یەسووعی دا بێنە خودان مەنصبین بلند ، و گافا بۆ وان ناشکەرە بوو کو مەملەکەتا وی یا رووحی یە نەکو یا ماددی یە ئەو تۆرە بوون ، و یەهوودا ئیک ژ وان بوو . مەعنا : ئەزمان دیریزییین وان نە ب تێ د دەر حەقا پیغمبەران دانە بەلکی د دەر حەقا هەقائین وان ژی دانە .

شەفا عیسا هاتیە گرتن !

ئنجیلین فەلان پێدا دچن و دبیتن : ل وی دەمی ^(۵۹) یەسووعی گۆتە شاگردەیین خۆ : هوین هەمی ئەف شەفە دی د من دا کەفە شکێ .. ئینا (بوطرسی) گۆتی : ئەگەر هەمی د تە دا بکەفە شکێ ئەز ناکەفە شکێ ، یەسووعی بەرسفا وی دا و گۆت : ئەز راستی بی دی بێژمە تە : ئەف شەفە بەری دیکل بانگ بدەت تو سی جاران دی حاشاتی یا من کەمی ..

پاشی یەسووع و شاگردەیین خۆ چووونە ناف بیسانەکی ، ووی گۆتە وان : هوین ل فیری روینن ، حەتا ئەز بجمە و پرا هە نفیژی بکەم . ووی بوطرس و هەردو کورپین زەبیدی د گەل خۆ برن ، و بین تەنگی و خەما وی دەست بی کر .. وی گۆتە وان : بۆ مرنی ئەزی خەمگینم ، بمیننە ل فیری و د گەل من بمیننە هشیار . و پێچەکی ئەو ژ وان دویرکەفت و چوو روی بی خۆ دانا عەردی و نفیژ کر ، و گۆت : بابۆ ! ئەگەر چی بیت بلا ئەف پەرداغە د سەر من را ببۆرت ، بەلی وەکی تە دقیت نە وەکی من دقیت . و ئەو زقیری نک شاگردەیان دیت ئەو هەمی دنقستینە ، وی گۆتە بوطرسی : ئەفە هۆسایە ! هوین نەشیان سەعەتەکی د گەل من بمیننە هشیار ؟ رابن نەنقن ؛ دا هوین نە کەفە جەرباندنەکی ، رح یا چەلەنگە بەلی لەش بی لاوازە .

و جارە کا دی ئەو چوو نفیژی بکەت ، و گۆت : بابۆ ! ئەگەر چی نەبت ئەز ژ فێ پەرداغی فەنەخۆم ، بلا ئەو بت یا تە دقیت . و ئەو زقریفە نک شاگردەیان ، و دیت دیسا ئەو دنقستینە ؛ چونکی نقرۆسکان چافین وان گران کربوون ، وی ئەو هیلان و بۆ جارا سی بی زقیری دا نفیژان بکەت ، و ئەو ناخفتن دوبارە کر ، پاشی ئەو زقیری نک شاگردەیین خۆ [یین نفستی !] و گۆتە وان : نوکە بنقن ورحەت ببن ، دەم هات ، و کورپی مرۆفی دی تەسلیمی گونەهکاران ئیتە کرن ، رابن دا بچین ! نی ئەوی دی من تەسلیم کەت ئەفە نێزیک بوو .

(۵۹) یەعنی : ل ئیفارای وی شەفی یا عیسا تیدا هاتیە گرتن .. و ئەف گۆتە مە ب دەسکاری ژ ئنجیل مەتتای ئیصاحا (۲۶) ی وەرگرتینە .

چاوا عيسا هاته گرتن ؟!

وده می وی ئەف ناخفتنه دگۆت یه هووذا - کو نیک ژ دوواژده شاگردیهان بوو - و کۆمه کا بۆش یا چه کداران یین کاهن وریبه رین ئسرائیلی یان هنارتین گهشتنه نك وی ، ویه هووذا ی گۆتوو وان : ئەگەر ههوه دیت من نیک ماچی کر ئەو ئەوه بگرن .. (٦٠) پاشی ئەو ب ژۆر کەفت و د گافی دا ب نك یه سووعی فه چوو و سلاف کری و ماچی کر ، یه سووعی گۆتی : هه قال ! بۆچی تول فییری یی ؟ هنگی ئەو کۆما چه کدار هات و یه سووع گرت ، نیک ژ وان یین کو د گهل یه سووعی [کو بوطرس بوو] شیر ی خۆ ئینادەر و دربهك دانا بهنی یی سهروکی کاهنان گوھی وی بری ، ئینا یه سووعی فه رمان لیکر کو ئەو شیر ی خۆ بزفرینه د کافلانی دا .. و هنگی شاگردیهان هه می یان ئەو هیلا د دهستین وان دا وره فین . (٦١)

وگافا وان یه سووع گرتی وان ئەو بره نك سهروکی کاهنان ئەوی پسار ژی کری : تو مه سیحی ؟ وی گۆت : تو یی وه دبیزی ! و هنگی ژنه کی شاهده یی ل سهر بوطرسی دا کو ئەو ژی د گهل یه سووعی بوو ، وان پسار ا فی چه ندی ژ وی کر ، وی سویند بۆ وان خوار کو ئەز فی زهلامی نانیاسم ..

(٦٠) مهعنا : ئەوین هاتین دا عيسا بگرن عيسا نه دنیاسی ، لهو یه هووذا ی ئەف نیشانه بۆ وان دانا بوو .

(٦١) ئنجیلا یووحه ننا ی ل فییری سه رهاتی یی ب رهنگه کی جودا [ژ هه ر سی ئنجیلین دی] فه دگو هیزت ، و دبیزت (١٨ / ١ - ١١) : گافا یه هووذا و ئەو کۆما د گهل وی ب ژۆر کەفتین یه سووعی گۆته وان : هوین ل کی دگه ریین ؟ [مهعنا : یه هووذا ب نك وی فه نه چوو و ئەو ماچی نه کر وه کی وی گۆتی یه وان دی کهم] وان گۆتی : ل یه سووعی ناصری ، وی گۆته وان : ئەز ئەوم .. ئینا ئەو پاشپاشکی ژفرین و کەفتنه عهردی ، و جاره کا دی یه سووعی گۆته وان : هوین ل کی دگه ریین ؟ وان گۆت : ل یه سووعی ناصری ، وی گۆته وان : ئەزی دبیزمه هه وه ئەزم ئەو ، فیجا ئەگه ر هه وه ئەز د فیم بهیلن دا ئەفه بچن .. [مهعنا : چهواری یین عيسا ی هنگی ده ر کەفتن و چوون ، و نه ره فین وه کی ئنجیلا مه تئای دبیزت] .

راوهستانه کا رهخنه یی :

بهری ئەم بهردهوامی یی ب سه رهاتی یا گرتنا یه سووعی بدهین وه کی ئنجیل فه دگیرت مه راوهستانه کا رهخنه یی د گهل فی پشکا مه فه گوهاستی ژ سه رهاتی یی ههیه ؛ دا راستی یا مه سه لی بۆ مه ئاشکه را بیت .

ل سهری دی بیژین : مه سه لا بوون و گرتنا عيسا ی - سلاف لی بن - دیرۆکی د ناف بهر په رین خۆ دا نه هلگرتی یه ، و ژبلی ئنجیلین فه لان چو کتیین دیرۆکی یین هه تا نوکه هاتینه دیتن به حسی (گرتن) و (کوشتنا) عيسا ی - سلاف لی بن - ناکه ن ، تو دی بیژی دیرۆکی که سه ك ب فی نا فی نه نیاسی یه ! و چونکی ژیده ری ئیکانه یی ئەف سه رهاتی یه فه گیرای ، کو ئنجیله ، ب رهنگه کی علمی یی باوه ر پیکری نه گه هشتی یه مه (٦٢) و قورئان - کیتابا خودایی یا ب ریکین دورست گه هشتی یه مه - ب بهر فره ی ئەف سه رهاتی یه بۆ مه نه فه گیرایه و ب تنی ئەنجام یی دایه مه ، ئەم خۆ نه چار دبیین کو دان و ستاندنی وهه فه ره کرنی د ناف بهرا ریوایه تین ئنجیلان دا بکهین ؛ دا بگه هینه ئەنجامه کی دورست ، ودان و ستاندنا مه ل سهر فان خالان دی یا لیکفه کری بت :

ئیک : قورئان ب رهنگه کی بنبر ئاشکه را دکهت کو جوھی یان پیلان دژی عيسا ی گیران به لی خودی سه رتیرا وان ل بهری دا و ئەوا وان فیای چی نه بوو ؛ چونکی خودی ئەو ژ ناف وان را کر ، و ب نك خۆ فه بلن دکر ، قورئان د ده ر چه قا وان دا دبیزت :

﴿ فبما نقصهم ميثاقهم وكفرهم بآيات الله وقتلهم الأنبياء بغير حق وقولهم قلوبنا غلف بل طبع الله عليها بكفرهم فلا يؤمنون إلا قليلا . وبكفرهم وقولهم على مريم بهتانا عظيما . وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله وما قتلوه وما صلبوه ﴾

(٦٢) زانایی فره نسی یی نافدار دو کتۆر مۆریس بۆکای کتیبنا خۆ (القرآن والتوراة والإنجيل والعلم) ل دۆر فی مه سه لی دانا یه و ئەنجامی ئەو گه هشتی یی ئەفه یه : ب هیزترین ریوایه تا ته وراتی و ئنجیلی ژ لایی باوه ر پیکرنا دیرۆکی ناگه هته لاوازترین ریوایه تا حدیسه کا پیغه مبه ری ئیسلامی ..

ولكن شبه لهم وإن الذين اختلفوا فيه لفي شك منه ما لهم به من علم إلا اتباع الظن وما قتلوه يقينا . بل رفعه الله إليه وكان الله عزيزا حكيما - فيجا ژ بهر شکاندا وان بو پیمانان وکوفرا وان ب نایه تین خودی یین راستگویی یا پیغمبههرین وی ناشکهره دکهت ، وکوشتنا وان بو پیغمبههران ژ زوردارى وتهعدایی ، وگوتنا وان : دلین مه دیپجانینه لهو ئەم د گوتنا ته ناگهین ، وئهو ب خو ژ بهر کوفرا وان خودی دلین وان یین خه تم کرین فیجا ئەو باوهری یی نائین کیمه کا بی مفاتی نهبت ، ژ بهر فی چهندی مه لهعنهت ل وان کر . ههر وهسا مه لهعنهت ل وان کر ژ بهر کوفر وبی بهختی یا وان ب دویف مه ریمه می فهناى ، وئهو ژ وی چهندی یا پاقر بوو . و ژ بهر وی گوتنا وان ب ترانه کرن فه گوتی : کومه عیسایی مه سیح کوری مه ریمه می پیغمبههری خودی یی کوشتی ، ووان عیسا نه کوشتی یه ونه هلاویستی یه ، بهلکی وان زهلامه کی وهکی وی هلاویست بوو یا ژ وان فه ئەفه عیسایه . وئوین دیبژن مه یی کوشتی ژ جوهری یان ، وئوین ئەو ته سلیم کری ژ فهلان ، ئەو ههمی د دهره قاقا وی دا ب گومان وحیبه تینه ، ژبلی دویکه فتنا هندهک هزران چو زانین ل نک وان نینه ، وئهو د کوشتنا وی دا دپشت راست نین ، بهلکی ب گومان ﴿ [النساء : ۱۵۵ - ۱۵۸] .

مهعنا : قورئان خواندهفانی خو پشت راست دکهت کو جوهری یان عیسا نه گرتبوو ونه کوشتبوو ، وهکی ئەو دیبژن ، وجوهی وفهله پیکفه د فی مهسهلی دا ب گومان ودحیبه تینه .

د : ئنجیلین فهلان ب خو ژى د گهل وی دهستیفه دانى ئەوا وان ل دویف دللى خو تیدا کری ، هیشتا هندهک شوینخه رتو کین راستی یی تیدا ماینه ، و ژ وان راستی یان ئەوه کو بهر گهریانا جوهری یان بو گرتنا عیسای ب شهفی بوو ، وقورئان ناشکهره دکهت کو ده می عیسا هاتی یه بلندکرن ئەو یی نفستی بوو ده می دیبژت :

﴿ إذ قال الله ياعيسى إني متوفيك ورافعك إلي ومطهرك من الذين كفروا .. - ده می وی گوتی یه عیسای : ئەز دی ته (ستینم) وته ب نک خو فه بلندکهم ، ودی ته ژ وان یین کافری ب ته کری پاقر ورزگار کهم .. ﴿ [آل عمران : ۵۵] ، وپه یفا

(متوفيك) ئەوا د نایه تی دا هاتی بارا پتر ژ زانایین قورئانی ^(۶۳) دیبژن : مه بهست پی نقاندنه ، وپتر ژ جاره کی ئەف په یفه بو نقاندنی د قورئانی دا هاتی یه ، وهکی : ﴿ وهو الذي يتوفاكم بالليل ويعلم ما جرحتم بالنهار ثم يبعثكم فيه ليقضى أجل مسمى ثم إليه مرجعكم ثم ينبئكم بما كنتم تعملون ﴾ [الأنعام : ۶۰] . و ﴿ الله يتوفى الأنفس حين موتها والتي لم تمت في منامها فيمسك التي قضى عليها الموت ويرسل الأخرى إلى أجل مسمى إن في ذلك لآيات لقوم يتفكرون ﴾ [الزمر : ۴۲] .

وی پیغمبههر ژى - سلاف لی بن - د ده دیسه کا خو دا ^(۶۴) دیبژت : ﴿ النوم أخو الموت ﴾ .

مهعنا : ل ده می نفستی خودی عیسا راکربوو ، وئه گهر هات وئهف بو چوونه یا دورست بت هزر دی بو هندی چت کو دبت گوتنا ئنجیلی یا دورست بت ده می فه دگيرت کو ئەف سه رهاتی یه ل درهنگی شهف چی بوو بوو .

سس : زانایین ئیسلامی ب پشت راستی فه پشتهفانی یا وی گوتنی نه کری یه یا فهله د ئنجیلین خو دا دیبژن کو حهوارى یه کی عیسای ئیخباری لی دایه وئهو دایه گرتن ، بهلکی ئەو هزر دکهت (باوهری) و (عه داله تا) حهوارى یان هه ی ژ هندی مهزنتره کو ئیک ژ وان بو سیه دهره مین زیفی پیغمبههری خودی یی وان ب دللی خو باوهری پی ئینای بده ته گرتن دا بیته کوشتن !

پشتی هنگی مه حقی هه ی بسیار بکهین : ئەگهر یه هوو ذایی حهوارى ئیخباری ل عیسای کربت وجهی وی نیشا دوژمنین وی دابت ، چاوا دی عیسا بیژتی : (یا صاحب - ئەی هه قال) ل وی ده می وی ئەو نیشا کافران دای ؟ وئهو دوازده کورسی یین بو وان ل عه سمایی هاتینه دانان دا ئەو ل نک عیسای ل سه ر بروینن وهکی

(۶۳) وهکی ئبن کهئیر ژ تهفسیرا فی نایه تی دا فه دگوهیزت .

(۶۴) یا کو داره قوطنی ژى فه دگوهیزت .

ئنجیل دبیژت کو مزگینی بو وان بی هاتوو دان ، دی چ لی ئین ؟ دی بنه یازده ،
یان ئیک ژ وان دی مینت قالا ؟!

چار : ئەوین هاتین دا عیسای بگرن وبو حاکمی بهن عیسای نه دنیاسی ، لهو وان
شاگردیه کئی عیسای د گهل خو بر دا ئەو وی نیشا وان بدهت ، وهکی ئنجیل
فهدگپرت ومه بهری نوکه فه گپرای ، وپشتی ئەو چووینه وی جهی یی عیسا
وحه واری یین وی لی (مهتا ومرقس ولوقا) دبیژن : یه هووذا چوو یه سووع ماچی
کسر ؛ دا ئەوین د گهل وی هاتین یه سووعی بنیاسن وبچن بگرن .. ووهسا چیبوو .
و (یووحه ننا) دبیژت : نه خیر ! گافا یه هووذا یه سووع دیتی رهق راوه ستا
وحیبه تی بوو .. هنگی یه سووع ب خو ب نک وان فه چوو وگوت : ئەزم یه سووعی
ناصری ئەوی هوین لی دگه ریپن !

ئەری کیژ ریوایهت یا دورسته ؟ ما ئەفه نه (تناقض) ه د مهز نترین مه سه لی دا ؟
ئەگه ریپن : ریوایهتا (مهتای) وههردو هه فالین وی یا دورست بت تیپینی یا
مه یا سی یی - یا بوری - دی جهی خو گرت ، وئەگه ریوایهتا (یووحه ننا) یا
دورست بت دی ژئی ئیته زانین کو تشته کئی وهسا یی چیبوو کو یه هووذا د فی
مرزقی دا یی کو دبیژت : ئەز یه سووعی ناصریمه ، که فتبه گومانئ ، لهو سی
جاران وی گوت : ئەز یه سووعم ، وان باوه نه کر ، ویه هووذا نه چوو وی ماچی
بکهت دا ئیلچی بین وی بگرن .

وپسیار ل فییری ئەفه یه : ئەری ئەو تشتی عه جیب یی چیبوو چ بوو ؟

ب تنی د دهست مه دا هه یه بیژین : خودی (شوبهه) هافیتته سه ره واری یه کی
وئەو وهکی عیسای لی کر - وهکی قورئان دبیژت - وعیسا ژ ناف وان راکر ،
ویه هووذا ب فی چەندی حەسیا - دویر نینه ژ هژمارا وان یا کیم زانیبت - لهو د جه
دا راوه ستیا نه دا ونه ستاند .

پینچ : ئنجیل ئاشکهرا دکهن کو بهری بته ئەو شهفا عیسا تیدا هاتی یه گرتن وی
گوتوو هه فالین خو : هوین هه می ئەف شهفه دی د من دا که فنه شکئی ، وگافا
هه فالئ وی یی ژ هه می یان نیزیکتر بو طرسی گوتی یی : ئەگه هه می د ته دا بکه فنه

شکئی ئەز ناکه فمه شکئی ، وی گوتی : ههتا دته سپیده سی جاران تو دی د من دا
که فی یه شکئی و دی حاشاتی یا من که ی .. ئەری ما ئەفه نه نیشانا هندئ یه کو
موعجزه یه کا وهسا دی چی بت کو حه واری - د گهل باوه ری یا وان یا مه زن - دی
که فنه شکئی و باوه ژ چاقین خو ناکهن ؟

شهش : ژ گوتنا ئنجیلی ئاشکهرا دبت کو حاکمی رۆمانی ب خو ژئ عیسا
نه دنیاسی ، لهو ده می ئیلچی یان ئەو بری یه نک وی گوتی : تویی مه لکی جو هی یان ؟
یان : تویی زه لامئ جه لیلی ، وی گوت : تو وه دبیژئ ! مه عنا : جو هی ورۆمانی
ههردو د وی دا که فتبوونه شکئی وئەو ب دورستی نه دنیاسی .

ههفت : ل دۆر دویمه یی یه هووذا یی خائین (ل دویف گوتنا ئنجیلی)
کتیبین فه لان یین که فتینه هه فدی (وته ناقوضی) ، ئنجیلا مهتای دبیژت : پشتی
وی یه سووع نیشا جو هی یان دای ئەو په شیمان بوو وهه ره سیه زیفین وان زفراندنه فه ،
به لی وان ئەو زیف ژئ وه ره گرتن ، لهو وی ئەو زیف هافیتته بهر وان وچوو خو
خندقاند .. (٦٥) به لی (أعمال الرسل) (٦٦) ئاشکهرا دکهت کو ئەو ژ فی کارئ خو
په شیمان نه بوو بوو ، وئەو زیفین وی ب خیانه تی وهر گرتن نه هافیتتن به لکی چوو
بیستانه ک بو خو بی کپی ، ورۆزه کئی ده می ئەو د ناف بیستانی دا ئەو کهفت وزکی
وی دریا !!

رپکا نه خوشی یان :

ومه خسه دا مه یی ئەو رپکه یا کافران عیسا - ل دویف هزرا ئنجیلی - لی بری
حه تا ئەو گه هاندی یه وه ریسئ قناره کرنئ .. و ل فییری ژئ ئەم دی گوتنا ئنجیلی
ب کورتی فه گپرن ؛ دا بزاین کانی ئەو چ دبیژت .

خودانین ئنجیلان دبیژن : پشتی وان یه سووع گرتی وان ئەو بره مالا
(قه یافای) سه روکی کاهنان ، و ل ویری مه حکه مه یی هاته کرن ، وحوکم

(٦٥) ئنجیلا مهتای : ٢٧ / ٣-٦ .

(٦٦) أعمال الرسل : ١ / ١٧-١٨ .

ب كوشتنى ل سەر ھاتە دان ، و ل دەمى مەحكەمى سەرۆكى كاھنان گۆتى : تويى مەسىح كورپا خودى ؟ وى گۆت : تو وە دىيىزى !

پشتى حوكم ب مرنى ل سەر وى ھاتى يە دان وان تف كرى و كولم و پىن لى دان ، و ب ترانەفە گۆتى : بىژە مە ئەى مەسىح كانى كى بوو ل تە داى ؟

وگافا بوويە سىپىدە جوھى يان يە سووع گرىدا وبر تەسلىمى بىلاطسى كر .. بىلاطسى گۆتى : تويى مەلكى جوھى يان ؟ وى گۆت : تويى وە دىيىزى ! وھنگى كاھنان بى بەختى يىن خۆ دژى وى ب رىز دكرن ، ووى خۆ بى دەنگ كرسو ، ئىنا بىلاطسى گۆتى : ا تە گوھ لى نابت ئەفە يىن چ شاھدەبى بى ل سەر تە ددەن ؟ بەلى ھەر وى دەى نە كر ، لەو حاكم گەلەك ژ وى عەجىبگرتى بوو ..

پشتى حوكم ب كوشتنى ل سەر وى ھاتى يە دان لەشكەرى ئەو گرت وبرە ئاقاھى بى حوكمەتتى ، و ل وىرى وان جلكىن وى ژ بەر كرن وكراسە كى سۆر كره بەر و دەستكە كى ستىرى يان وەكى تاجى چىكر و دان سەر سەرى ، و دارەك كره ددەستى وى بى راستى دا و خۆ بۇ چەماندن و گۆتن : سلاف ئەى مەلكى جوھى يان ! و تف كرى ، و دار ژى ستاندا و ل سەرى دا ، و پشتى تىر ترانە بۇ خۆ پى كرىن وان ئەو كراس ژ بەر كر و جلكىن وى كرنە بەر و بو ھلاويستنى بر .

پشتى ل سەر خاچى ژى تىر ترانە بى ھاتىنە كرن ، و پشتى نىفرۇيا ئەينى بى ئەو ھاتە قنارە كرن ، پشتى وى ب دەنگە كى بلند كرى يە ھەوار : خودايى من خودايى من بۇچى تە ئەز ھىلام !

پشتى رھا وى ھاتى يە ستاندا لەشى وى ھاتە فەشارتن (٦٧) ، و پشتى فەشارتتا وى ب سى رۇژان ، ل سىپىدەيا ئىك شەنبى ئەو ژ گورا خۆ رابوو وچوو عەسمانى ..

(٦٧) و فەشارتتا وى ل وى جھى بوو بى ئەو لى ھاتى يە كوشتن ، وچونكى جوھى يان ھزر دكر ئەوى ھاتى يە كوشتن عىساىە وان جھى قەبرى وى كره جھى گلىشى باژىرى ! و پشتى سى سەد سالان دەمى باژىر كەفتى يە دەستى فەلان وان كەنيسەك ب نافتى (كنىسە القىامە) ل وىرى ئافاكر ، و وان قىبلا جوھى يان (صەخرە) پىشە كره جھى گلىشى باژىرى .. وگافا باژىر كەفتى يە ژىر

راوستانەكا دى يا رەخنەبى :

ئەفە ب كورتى رىوايەتا ئنجىلى بوو بۇ كوشتن وھلاويستن و رابوونا عىساى ، ئەو باوھرى يا فەلاتى يا ئەفرۆ ھەمى ل سەر رادوھستت ، و پشتى مە ئەو فەگوھاستى دا بەرى خۆ بدەبىنى كانى چ راستى بو ھەبە ..

و ل قىرى ژى ئەم دى گۆتتا خۆ ل سەر چەند خالەكان لىكفە كەين :

ئىك : ئەگەر مرؤف پسىارى ژ فەلەكى بكتە و بىژتى : بۇچى خودايى ھەوھ يە سووع ل سەر رەنگى مرؤفى ھاتە خواری و خۆ ب دەستىن مرؤقان دا كوشتن ؟ ئىكسەر ئەو دى بىژتە تە : دا ئەو گونەھا مە ژ سەر مە راکەت .. (٦٨) و ئەگەر بىژى بى كىژ گوھەنى ؟ ئەو دى بىژت : ئەو گونەھا بابى مە ئادەمى و دەبىكا مە ھەووايى

كرى دەمى ژ وى دارى خواری يا خودى گۆتى بى : ژى نەخون ؟

و ئەگەر تول پەرتووكا وان يا پىرۆز بزقرى دى بىنى ئەو ل جھەكى (٦٩) ب ئاشكەرايى دى بىژن : (ئەو نەفسا خەلەتى بى بكتە ئەو دمەرت ، كور چوبى ژ گونەھا بابى ناھلگرت ، و باب چوبى ژ گونەھا كورپا ناھلگرت ، باشى يا مرؤفى باش بو وى يە ، و خرابى يا مرؤفى خراب ل سەر وى يە ، فىجا ئەگەر مرؤفى خراب ژ ھەمى خەلەتى يىن خۆ يىن وى كرىن زقرى ، و فەرمانىن من پاراستن ، و دادى و كارى راست كر ئەو دى مینتە زىندى و نامرت ..) ، و ل جھەكى دى (٧٠) ھەر ئەف پەرتووكا (پىرۆز !) قى گۆتتا خۆ دەرفىنت دەمى دى بىژت : (ل سەر دەستى مرؤفەكى [كو ئادەمە] گونەھ ب سەر عالەمى دا ھات ، و ب ھاتتا گونەھى مرن

عەدالەتا ئىسلامى موسلمانان نەھىلا كەس ژ ھەردو لاىان جھىن پىرۆز يىن لايى دى ب قان پىسە كاران بەرمىنت ، و دىيژن : عومەرى ب خۆ ب لىكا كراسى خۆ گلىش ژ (صەخرى) فەمالى .

(٦٨) و ئنجىلىن وان ل پىتر ژ جھەكى قى ئەگەرى بۇ كوشتن وھلاويستنا عىساى - سلاف لى بن - ددان .

(٦٩) ژ (سفر حزقيال) : ١٨ / ٢٠ - ٢١ .

(٧٠) الرسالە الى مؤمنى روما : ٥ / ١٢ .

هات ، و مرن ب سهر ههمی مرؤفان فهر بوو ؛ چونکی ئەو ههمی گونەهکار بوون ..))
 قیجال شوینا خودی مه ههمی یان بمیرینت وی (کورپی خو یه سووع) هنارت دا
 ئەو ب دەستین مرؤفان بیتە کوشتن و پیش مەفە بیتە قوربان و گونەهی ژ سهر مه
 راکەت . (٧١) قیجا نزال نك خودی کیژ گونەه مەزنتره : کونادەم ژ دارەکا
 بەحەشتی بخۆت ، یان ژی مرؤف کورپی وی رەزیل کەن و بکوژن و بهلاویسن ؟!
 دg : و من گرتی مه باوهر ژ قیچیفانوکا بوری کر ، چیفانوکا گونەهکاری یا
 نفسی مرؤفی ژ بهر گونەها ئادەمی ، ئەری بۆچی ئەف گونەهە ب کوشتنا هابیلی
 کورپی ئادەمی رانەبوو ، بۆچی دی ب کوشتنا عیسای رابت ئەوی پشستی ئادەمی
 ب هزاران سالان هاتی ؟ ئەفە چ حوکمەکی قازی به ؟! و پشستی هنگی ئەفە چ عەدالەتە
 خودی دکەت گونەهکاری ب خو بهیلت و ئیکی دی یی پشستی وی ب هزاران سالان
 بیت پیش گونەها وی فە جزا بەدت ؟

سە : مه دقیتت پسیار بکهین : ئەری ئادەمی و حەووا یی دەمی گونەه کری ئەو
 ژ گونەها خو پەشیمان بوو و تۆبە کریان نه ؟ ئەگەر بیژن : نه .. دی کتیبیا خو یا
 پیروژ درهوین دەرینخن ، و ئەگەر بیژن : ئە .. چو مەعنا بو کوشتن و هلاویستنا
 عیسای نامینت ؛ چونکی دقیت هنگی بیژین : وی خو گوری گونەهە کا ژی چووی
 کر !

چار : فەلە دبیزن : یه سووع ژ دو طەبەعەتان یی پیکهاتی به : طەبەعەتی خودایی
 (لاهووتی) و طەبەعەتی مرؤفی (ناسووتی) ، و دا ئەو فی گریکی ل بهر مه فە کەن
 کاتوولیکی دبیزن : وەکی تیکەلی یا رحی د گەل لەشی ، و ئەرتووژوکس دبیزن :
 وەکی تیکەلی یا ئافی د گەل ماستی .. و ئەگەر تو بیژی به وان : ئەری ئەوی هاتی به
 کوشتن کیژ طەبەعەتی وی بوو ؟ ئەو دی بیژن : طەبەعەتی وی یی ناسووتی بوو .
 و ئەم دبیزین : ئەگەر راست بت ئەو هاتبە کوشتن دقیت هەردو طەبەعەتین وی
 هاتبە کوشتن و صەلبکرن ؛ چونکی نەخۆشی دەمی دگەهتە لەشی رح ژی یی دئیشت

(٧١) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس ، بپ ٢٣٨٨ .

و ئەو تشتی دگەهتە ئافی دگەهتە ماستی ژی .. و ئەفە یا بەرەقل نینه ؛ چونکی ئەو
 خودایی یا مرؤف بشینی نەخودایی به .

پینج : مه دقیتت پسیاره کی بکهین : ئەری کوشتنا مەسیحی ب دلی وی بوو یان
 نه ؟

د ئنجیلی دا هاتی به کو بهری یه سووع بیتە گرتن وی نفیژ دکر و دگۆت : ((بابۆ
 ئەگەر چی بیت بلا ئەف پەرداغە د سهر من را ببۆرت)) ، وی شەفی ههمی یی ئەو یی
 غەمگین بوو و نەدشیا بنقت ، و دگۆتە شاگردەیین خو : بو مرنی ئەزی خەمگینم !
 مەعنا : ب دلی وی نەبوو ئەو بیتە کوشتن ، و د گەل هندی ژی ئەو هاتە کوشتن ،
 قیجا نزا چاوا ئەو دی خودی بت ؟ و ئەگەر ب دلی وی بت ئەو هاتبە کوشتن
 بۆچی دی جوھی یان (یان یه هوو ذای) تاوانبار کەین ؟

شەش : ژ راستی یین دیرۆکی یین ئاشکەرایه کو فەلە ب خو ل سی سەد سالین
 ئیکی ژ دیرۆکا وان - و پشستی هنگی ژی - د مەسەلا کوشتن و هلاویستنا عیسای دا
 ل سەر ئیک بۆچوونی نەبوون و گەلەک کۆم و دەستەک د ئاف وان دا هەبوون دگۆتن :
 عیسا نەهاتی به کوشتن و هلاویستن .

(الأب فرنسیس) دبیزت : ل سەدسالین ئیکی دەستەکەک د ئاف فەلان دا هەبوو
 دگۆتنی : (دۆسیت) وان دگۆت : عیسایی مەسیح نەهاتی به کوشتن بەلکی ئیکی
 دی ل شوینا وی هاتبوو گرتن و کوشتن و ئەو بوو عەسمانی یی هاتی به بلندکرن ..
 و پشستی فەگیرانا فی بۆچوونی (الأب فرنسیس) رەخنی لی دگرت !

و گەلەک دەستەکین دی ژی د ئاف فەلان دا هەبوون باوهری ب کوشتنا مەسیحی
 نەدئینا ، و کتیبین دیرۆکی ئافین وان فەدگیرن ، و گەلەک جارن زانایین دینی فەلان
 دەمی رەخنی ل (سەرداچوویان) دگرن ئافین وان دەستەکان فەدگوهیزن یین کو
 باوهری ب صەلبکرن مەسیحی نەدئینا .

و ئنجیلا (بەرنا بای) ژی ئەوا فەلین ئەفرۆ باوهری یی پی نائین ب ئاشکەرای
 باوهری یی ب خودایی و کوشتن و صەلبکرن عیسای نائینت ، و ئەو دبیزت : خودی
 هەندەک ملیاکەت د هەوارا مەسیحی هنارتن و وان مەسیح بلندکره عەسمانی سی یی ،

وجوهی یان مرۆڤه کی دی بی وه کی مهسیحی (وئهو دبیژت : ئهو مرۆڤ یه هووذا بوو) گرت وئهو بر کوشت .^(۷۲)

هفت : باوهری یا سهلبکرنا (خودی) باوهری یه کا (وئنی) یه ، بهری فهلان ل نک هندۆک وچینی یان هه بوو ، هندی یان دگۆت : کرشنا کوری نه خوری یی خوداوهند فشنۆی بوو ، کرشنا هات و خو دا کوشتن دا گونه هین خه لکی ژی بیهت ، و (بوژی یان) دگۆت : بوذا خودی ژی بوو و مرۆڤ ژی بوو ، ئهو هات و خو کره قوربان دا خه لکی ژ گونه هان پاقر بکهت .. وئه هندی دگه هینت کو فهلان باوهری یا (خوداینی یا عیسا) و (هلاویستن و خو گۆریکرنا وی) باوهری یه کا (وهئنی) یه ، و ب ریکا کافران یا هاتی یه د ناف فهلان دا .

قورئان ودویماهی یا عیسا :

قورئان د دو جهان دا ب ناشکه رایسی دبیژت کو عیسا - سلاف لی بن - ب دهستین دوژمنین وی نه هاتی یه گرتن و کوشتن وه کی ئسرائیلی هزر دکهن ، به لکی خودی ئهو - ب رهنگه کی په رده در - ژ دهستین نه یارین وی رزگار کر ، به لی قورئانی ب به رفره هی نه گۆتی یه کانی خودی چاوا ئهو ژ دهستین وان رزگار کری یه ، ب تنی ناشکه را دکهت کو ئه وین کوشتنا عیسا خواستی و کار بو کری د وی دا که فتنه شکی و مه سه له ل بهر وان ئالۆز بوو ، و خودی عه بدی خو عیسا بلند کره عه سمانی ، قورئان دبیژت :

﴿ وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله وما قتلوه وما صلبوه ولكن شبه لهم وإن الذين اختلفوا فيه لفي شك منه ما لهم به من علم إلا اتباع الظن وما قتلوه يقينا . بل رفعه الله إليه وكان الله عزيزا حكيما - و ژ بهر وی گۆتتا وان ب ترانه کرن فه گۆتی : کو مه عیسا یی مه سیح کوری مه ریه می پیغه مبه ری خودی یی کوشتی ، و وان عیسا نه کوشتی یه ونه هلاویستی یه ، به لکی مه سه له ل بهر وان بهرزه بوویه ،

(۷۲) ل دۆر بهر نابای وئنجیلا وی برینه : په رتوو کا (المسیحیة) یا د. أحمد شليي ، بپ ۱۸۵- ۱۹۳ .

وئهو هه می د دهرحه قا وی دا ب گومان وحبیه تینه ، ژبلی دویکه فتنه هندهک هزران چو زانین ل نک وان نینه ، وئهو د کوشتنا وی دا دپشت راست نینن ، به لکی ب گومانن . به لکی خودی ئهو ب نک خو قه یی بلند کری ، وئهو ژ کافران یی پاقر کری ، و خودی د ملکی خو دا یی زال بوویه ، و د کار وریقه برنی دا یی کارینه جه بوویه ﴿ [النساء ۱۵۷-۱۵۸] .

و چونکی قورئان ل جهه کی دی په یفا (متوفیک) بهری (ورافعک إلي) بو عیسا ب کار دئینت ده می دبیژت : ﴿ إذ قال الله يا عيسى إني متوفيك ورافعك إلي ومطهرک من الذین کفروا وجاعل الذین اتبعوک فوق الذین کفروا إلى يوم القيامة ثم إلي مرجعکم فأحکم بینکم فيما کنتم فيه تختلفون ﴿ [آل عمران : ۵۵] هندهک زاناین موسلمان بو هندی چون کو عیسا یی مری مرنه کا طه بیعی ، پاشی رحا وی بو عه سمانی یا هاتی یه بلند کرن^(۷۳) ، به لی ئه ف بوچوونا هه یا د جهی خو دا نینه ، ویا دورست ئه وه عیسا - سلاف لی بن - ب ساخی ب رح ولهش فه بو عه سمانی یی هاتی یه بلند کرن ، وئه فه ئیک ژ وان موعجزه یانه یین خودی ب تایبه تی داینه وی .. و مه خسه د ب په یفا (متوفیک) وه کی بهری نوکه ژی مه فه گیرای نقاننده ، یه عنی : ده می ئهو هاتی یه بلند کرن ئهو یی نقشتی بوو .

ویا زانایه کو ئیک ژ نیشانین مه زن یین هاتنا رۆزا قیامه تی ئه وه عیسا - سلاف لی بن - دی ئیته خواری وئهو و (محمد المهدي) پیکفه دی (ده ججالی) کوژن ، و پشتی ئهو ژ یی خو ل عه ردی دبوړینت دی مرت مرنه کا طه بیعی .^(۷۴)

ژیی عیسا و سالۆخه تین وی :

د قورئانی وحه دیسان دا نه هاتی یه کانی عیسا پیغه مبه ر - سلاف لی بن - ل سالا چه ندی هاتبوو سه ر دنیایی وچه ند سالان ل دنیایی مابوو ، و کانی ژ یی وی ل ده می ئهو هاتی یه بلند کرن چه ند بوو ، و د ژیده رین فه لان یین نوی دا هاتی یه کو بوونا

(۷۳) ل دۆر فی هزر و بوچوونی برینه : کتیب (المسیحیة) یا د. أحمد شليي ، بپ ۳۷-۵۲ .

(۷۴) حه دیسین هاتنه خواری عیسا ژ عه سمانی ل دویماهی یا زه مانی بوخاری و موسلم فه دگوهیزن .

عیسای - سلاڤ لی بن - ل سالا پینجی یان شەشی بەری زاینی بو ، و دەسپیکا خزمەتا وی (پیغمبەری یەسای) ل سالا (۲۶ یان ۲۷) ی بو ، و کوشتن و رابوونا وی ل سالا (۳۰) ی بو .^(۷۵)

ئەگەر ئەف دیرۆکە د دورست بن مەعنا : دەمی عیسا هاتی یە بلندکرن ژیی وی ل دۆریت (۳۵) سالی یی بو .

و ژ هەندەك زانایین موسلمان دئیتە ئەگەر گواستن کو ژیی عیسا ل دەمی بلندکرنی (۳۳) بو ، و ئەو دبیژن : پشتی عیسا ب پینج سالان دەیکا وی مەریم ل (۵۳) سالی یی چوو بو بەر دلۆقانی ی خودی .^(۷۶)

و ل دۆر سالۆخەتین عیسا - سلاڤ لی بن - پیغمبەری مە - سلاڤ لی بن - د چەند هەدیسەکان دا ئاشکەرا دکەت کو وی ل شەفا معراجی عیسا دیتوو و ئەو مۆڤەکی نافنجی بو ب بەژنا خو ئە ، نەیی کورت بو نەیی دریز ، و رەنگی وی یی سۆر بو تو دا بیژی وی کافی ژ سەر شوپی دەرکەفتوو ، یی سەر خەلەك بو و ناف ملین وی دپان بوون ..^(۷۷)

تەورات و مزگینیدانا ب موحەممەدی :

ئەوین خو ب دویکەفتی بو عیسا - سلاڤ لی بن - دزانن ل وی باوەرینە کو پەرتوکا وان ئەوا ب ناڤی (پەرتووکا پیرۆز) دئیتە ناسین بەحسی هژمارەکا سەرھاتی یین دیرۆکی کەری یە هیشتا ئەو چی نەبووین ، وەکی : سەرھاتی یا (قوورش) ی و (بختنصەر) ی و هژمارەکا سەرھاتی یین دی .. و ئەف چەندە ل بەر مە موسلمانان نە تشتەکی غەریبە ؛ چونکی مە باوەری هەیه کو ئیک ژ بەرچاقتیرین نیشانین پیغمبەری یی یا پیغمبەران ئەو خودی وان ب هەندەك سەرھاتی یین دیرۆکی ئاگەھدار دکەت بەری چی ببن ، بەلی پسار مە ژ وان ئەفەیه :

(۷۵) برینە : التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس ، بپ ۱۸۶۰-۱۸۶۱ .

(۷۶) برینە : البداية والنهاية ۲ / ۹۴-۹۵ .

(۷۷) بوخاری فان هەدیسان ئەدگوهیزت .

ئەری کیتابا هەو بەحسی پیغمبەری ئیسلامی ژی - چ ب باشی بت چ ب خرابی - کری یە یان نە ؟

ئەگەر ئەو بیژن : نە ! ئەم دی بیژن : ئەری ما ستاندنا ئورشەلیمی چەند سالەکان ژ لایی (قوورش) ی ئەمەزنتەرە ژ ستاندنا وی و (مصر) ی و گەلەك وەلاتین دی ژی ژ لایی تاگیرین پیغمبەری ئیسلامی ئە ؟

ئەفە ئیک ..

یا دووی : قورئانا مە ل گەلەك جهان ئاشکەرا دکەت کو مووسای و عیسا هەر دووان - سلاڤ لی بن - مزگینی ب هاتنا پیغمبەری ئیسلامی یا دایە ئسرائیلی یان و سۆزا ژ وان وەرگرتی کو هەر جارەکا ئەو پیغمبەر بیت ئەو ب دویف بکەفن و باوەری یی بی یین ، و دیرۆک ئاشکەرا دکەت کو ل دەمی هاتنا پیغمبەری ئیسلامی جوھی و فەلان د ناڤەرا خو دا - و د ناڤ وان مللەتین ل دەور و بەرین خو ژی دا - بەلاڤ ذکر کو نیزیکی پیغمبەرەك بیتە هەنارتن .. پاشی پشتی ئەو پیغمبەر هاتی و وان باش زانی کو ئەفە ئەو پیغمبەرە وان خو بی دەنگ کر و کافری پی کر ، و ئیدی نەگۆتن : نیزیکی پیغمبەرەك بیت !!

و مۆڤ ئەگەر ل کیتابا ئسرائیلی یان یا نوکە بزقرت و د گەل وی دەستیقەدان و گۆهۆرینین بەردەوام یین حەتا ئەفرو ژی ئەو ل سەر دکەن دا راستی یی ل بەر خەلکی فەشیرن بەلی هیشتا شوین خەرتوکین فان مزگینیدانان تیدا دئاشکەرانە ، و ل فیری ئەم دی هەندەك دەقین پەرتووکا وان یا پیرۆز ل بەر چاڤ دانینن بو هندی دا بزاین کو قورئان یا حەق بوویە دەمی گۆتی : پیغمبەری ئیسلامی ب ناف و سالۆخەت د تەوراتی و ئنجیلی دا هاتی یە ..

ل سەری دی بیژن : (پەرتووکا پیرۆز) ب خو ئاشکەرا دکەت کو هەردو پیغمبەری ئسرائیلی یان یین مەزن مللەتی خو ئاگەھدار کرینە کو پیغمبەری یی یان مەلەکووتا خودی - وەکی ئەو دبیژن - دی ژ وان ئیتە ستاندن و بو مللەتەکی دی یی بیانی ژ وان دی ئیتە دان ، مللەتەکی وەسا کو ژ دەرەق بیتەدەر و کاری یی بکەت .. و بو نمونە :

۱- د (سفر التثنية) دا ۱۸ / ۱۵ ئەف گۆتتا موسا پېغەمبەرى ھاتى بە : « يقيم لك الرب الهك نبيا من وسطك من اخوتك مثلي^(۷۸) - خودايى تە [وگۆتن بۇ مللەتتى ئسرائىلىيە] د نىشا براين تە دا [وبراين ئسرائىلىيە ئىسماعىلىنە] پېغەمبەرەكى ۋەكى من دى دانت » .

۲- د (سفر التثنية) دا ۱۸ / ۱۷-۲۱ ھاتى بە موسا دېيىت : « قال لي الرب : اقيم لهم نبيا من وسطك من اخوتك مثلي له تسمعون - خودى گۆتتە من : د ناقبەرا براين تە دا پېغەمبەرەكى ۋەكى من [ۋەكى موسا] ئەز دى دائم ھوين دى گوھدارى يا ۋى كەن .. » ۋەگەر ئەو بېيژن - ۋەكى دېيىژن - مەخسەد ب ۋى پېغەمبەرى عيسايە ، دى بېيژن : (سفر التثنية ۳۴ / ۱۰) دېيىت : پشتى موسا چو پېغەمبەرىن ۋەكى ۋى د ناپ ئسرائىلىيە دا رانەبووينە .

۳- د (انجيل متى) دا ۲۱ / ۴۳ ئەف گۆتتا عيساى - سلاف لى بن - ھاتى بە : « لذلك أقول لكم : إن ملكوت الله ينزع منكم و يعطى لأمة تعمل أثماره - لەو ئەز بۇ ھەو ۋە ناخفتن بۇ ئسرائىلىيە [دېيىژم : ھندى مەلە کووتا خودى بە دى ژ ھەو ئەتتە ستاندن ۋەو بۇ مللەتەكى كارى ب بەرى ۋى بکەت دى ئەتتە دان » ۋە ھەقى ھەى پسيارا شروۋفە كەرىن ئنجىلى بکەين : ئەرى ئەو مللەت دى كى بن ؟ پشتى قى دى بېيژن : ل دەمى ھاتتا عيساى - سلاف لى بن - ئسرائىلى ل ھىقى يا سى كەسان بوو : ئىليانى ، ۋە مەسىحى ، ۋە پېغەمبەرى ..^(۷۹) ۋەگەر يەحيا پېغەمبەر [يووحەننا] ئىلياء بت ۋەكى ئنجىلا مەتتاى ۱۱ / ۱۴ و ۱۷ / ۱۰-۱۳ ديار

دكەت ، و عيسا مەسىح بت ۋەكى ئنجىلا مەتتاى ۱ / ۱ دېيىت ، ئەرى ئەو پېغەمبەرى دى يى ئسرائىلىيان چاقەرىيى بۇ دكر دى كى بت ؟

و (سفر التكوين) ۱۷ / ۱۸-۲۰ ئاشكەرا دكەت كو ئىبراھىمى دوغايەك بۇ كورى ئىسماعىلى ژ خودى كر ، ئىنا خودى گۆتى : « وأما إسماعيل فقد سمعت لك فيه ها أنا أباركه أثمره وأكثره كثيراً جداً ، اثني عشر رئيساً يلد وأجعله أمة كبيرة - يا تە قىاي بۇ ئىسماعىلى من گوھ لى بوو ، ئەز دى ۋى پېرۆز كەم ، دى بەرى ژ ۋى دەم ودى ۋى گەلەك بۆش كەم ، دوازده سەرۆك دى ۋى بن ۋەز دى ۋى كەمە ئوممەتە كا مەزن » و د دەقا عبرى يا تەوراتى دا ھاتى بە : « وأكثره بمأد ماد » ۋە ئەدەتد زاركنا عبرى بە بۇ پەيضا (موخەمەد) يا عەرەبى .^(۸۰)

و د (سفر التثنية) دا ۳۳ / ۲ ھاتى بە ، دېيىت : « أقبل الرب من سيناء ، وأشرف عليهم من ساعير ، وتألقت في جبال فاران .. - خودى ژ سينائى ھات ، و ل ساعىرى ھاتە ھنداقى وان ، و ل چىايى فاران برسقى .. » .

د قى پارچەيى دا ئىشارەتە كا ئاشكەرا بۇ پېغەمبەرى ئىسلامى ھاتى بە دان .. دەمى دېيىت : خودى ژ سينائى ھات ، مەبەست پى دانا تەوراتى بە بۇ موساى چونكى سيناء ئەو چىا بوو يى خودى لى د گەل موساى ناخفتى . و دەمى دېيىت : ل ساعىرى ھاتە ھنداقى وان ، مەبەست پى دانا ئنجىلى بە بۇ عيساى ، ژ بەر كو (ساعير) ناپى ۋى چىايە يى دكەفئە نېزىكى بازېرى (الناصره) ئەو جھى عيسا لى بوو ، و دەمى دېيىت : ل چىايى فاران برسقى ، مەبەست پى دانا قورئانى بە بۇ

(۸۰) قورئان زى د (سورة البقرة) دا ئايەتەن (۱۲۷-۱۲۹) ئاشكەرا دكەت كو ئىبراھىمى دوغا ژ خودى كر كو ئەو پېغەمبەرەكى د ناپ دووندا ھائىسماعىلى دا بھنيرت . ژ لايەكى دى قە ھندەك زانايىن جوھىيان پشتى موسلمان بووين - ۋەكى سەيدا رحمت اللہ ھندى دېيىت - وان ب خو ديار كر كو ئەف بەھسى ۋى ھاتى بە كر ژ موخەمدى پېقەتر كەسى دى نىنە ؛ چونكى حسيبا ئەبجەدى يا پەيضا (بماد ماد) ھندى يا ناپى (محمد) يە كو (۹۲) ، ھەر ۋەسا حسيبا پەيضا (لغوى غدول) زى ئەوا د زمانى وان دا بەرامبەر : (لشعب كبير) ھاتى (۹۲) !

(۷۸) ب قى رەنگى د چاپا (۱۹۹۰) دا ھاتى بە ، و دەمى خودانين كىتابى زانى ئەف بەھسى پېغەمبەرى ئىسلامى بە رابوون د چاپا (۱۹۹۲) دا - كتاب الحيا - تەحريفە كا ئاشكەرا ل سەر دەقى ۋى كر دا ب قى رەنگى لى بيت : « سيقم الرب فيكم نبيا مثلي من بني اسرائيل » و تەحريف ژ ھندى ئاشكەراترە مروۋف تەعليقى ل سەر بەدەت .
(۷۹) بەرى نوکە ئەف چەندە مە فەگىرايە بېرئە بپ (۴۶) ئى ژ قى كىبى .

موحه ممدی - سلاف لی بن - چونکی (فاران) نافئ وی چیا به نهوی د کهفته
 ب ره خ باژیری مه که هی فه ، نهو جهی ئیکه مین جار قورئان لی هاتی به خوارئ !
 ول جهه کی دی ژئ به حسئ فارانئ ونهوی دئ ژ فارانئ رابت د ته وراتئ دا
 هاتی به کرن ، د (سفر حقوق) دا ۳ / ۳-۶ هاتی به : « خودئ ژ تیمانی [و د
 هنده ک چاپان دا : ژ نه دوومی] هاتی به ویی پیرۆز [القدوس] ژ چیا بی فارانئ
 هات ، مه زنی یا وی عه سمان فه گرت ، و عه رد ژ ته سیحا وی تژی بوو .. » .
 وکانئ چاوا پهرتو وکا وان یا پیرۆز ب ناشکه رای به رچا ف دکهت کو مه له کو وتا
 خودئ - یان پیغه مبه رینی - دئ ژ ئسرائیلی یان ئیته ستان دن وبؤ ملله ته کی دی دئ ئیته
 دان ، و هسا دیار دکهت کو ده سه لاتداری یا دنیا بی ژئ دی ژ وان ئیته ستان دن
 وه کی د (سفر التکوین) دا ۴۹ / ۱۰ ژ کیس ده فی یه عقوبی - ئسرائیلی -
 ب خو هاتی : « کاشوی فهران داری بی ژ (یهوذا) ی نائیته ستان دن .. حه تا شیلون
 نه ئیت .. » .

و پیسار ل فیری دئ نه فه بت : نه ری شیلون کی به ؟ و سالو خه تین وی چنه ؟
 د چا پا سالا (۱۸۱۱ ز) دا ژ ته وراتئ ل شوینا په یفا شیلون دبیت : « الذی
 هو له وإلیه تجتمع الشعوب » و د چا پا سالا (۱۸۴۴) دا ب فی رهنگی به : « الذی
 له الكل وإیاه تنتظر الأمم » و د چا پا سالا (۱۹۹۲) دا په یفا (شیلوه) هاتی به
 و د شرو فه کرنا وی دا گوتی به : « ومعناه : من له الأمر » .^(۸۱)
 ژ فان پارچه یین هلیژارتی دئیته زانین کو نهو شیلونئ دئ ل پاشه روژی ئیت
 ودویماهی یا فهران داری یا یه هو ذای دئ ل سه ر ده ستئ وی بت ، نه ف که سه
 ژ سالو خه تین وی به : هه می دئ بو وی بت ، و ملله تی ئسرائیلی و گه له ک ملله تین دی
 ژئ دئ چا فه ری بی وی بن و که فه نه ژیر ده ستئ وی ل نک وی کو م بن .. و نه ف
 سالو خه ته هه می ب تنئ ل نک پیغه مبه ری ئیسلامئ - سلاف لی بن - هه بوون ، پشتی

(۸۱) و خودانین (کتیبا) التفسیر التطقسی للکتاب المقدس) د شه رحا په یفا شیلوه دا دبیزن :
 تیگه هشتا فی پارچه بی یا ب زه هته ، دبت شیلوه نافه کی دی بی مسیای بت .. هتد .

هاتنا وی ده سه لاتداری - یا دینی ویا دنیا بی ژئ - ژ ئسرائیلی یان هاته وهر گرتن
 و ب تنئ نهو بوویه بی هنارتی یین گه له ک ملله تان ل نک کو م بووین و باوهری بی
 ئینای و گوه داری یا وی کری .

و د (سفر إشعیا) ی دا ۲۱ / ۱۳-۱۷ ب ره نگه کی وه کی روژا خزیرانی
 ناشکه را به حسئ پیغه مبه ری - سلاف لی بن - دئیته کرن ده می دبیت : « و هحی به ک
 ژ لابی و هلاتئ عه ره بان : نهی کاروانین دادانی یان ب شه ف هوین دئ ل سه حرایین
 و هلاتئ عه ره بان مین ، فیجا هوین نهی خه لکی تهیمانی نافئ بو بی تیهنی بینن ،
 و ب نانی پیشوازی بی ل وان بکه ن یین ره فین ؛ چونکی نهو ژ شیرئ رو یسکری
 و کفانی شدان دی و ژ بهر گه رمی یا شه ری یین ره فین ، چونکی نه فه نهو یا خودئ
 گوتی به من : د ساله کی دا یا وه کی سالا کری گرتی به کی هه می مه زنی یا قیداری دئ
 پویچ بت ، و تیرها فیژین زیره ک ژ دوونده ها قیداری دئ کی م بن .. » .

نه فه به حسئ مشه خت بو نا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - و هه فالین وی به ژ مه که هی بو
 و هلاتئ تهیمانی و ب دورستی بو باژیری (یه تری) ، و خه لکی تهیمانی (نهوس
 و خه زه جینه) نهو یین د هه وارا مشه ختی یان هاتین و نهو د ناف خو دا حه وان دین ، و یا
 زانایه کول شه فا پیغه مبه ر - سلاف لی بن - ژ مال ده رکه فتی و مشه خت بووی
 قوره یشی یان (نه فی یین قیداری کورئ ئیسما عیلی) شیرین خو بو وی رو یس
 کربوون و ل بهر ده رگه هی مالا وی راوه ستابوون ، و پشتی نهو گه هشتی به مه دینی
 ب ساله کی نهو د شه ره کی دا (کو شه ری به دری بوو) ب سه ر قوریشی یان که فت
 و حه فتی زه لام ژ وان کوشتن و ب فی چهن دی مه زنی یا قوره یشی یان د چافین عه ره بان
 دا شکه ست ، و هژ مارا شه رکه رین وان کی م بوو .. نه ری ژ فی ما هه و جه به مرو ف
 ده لیله کی دی بینت ؟

و هه ر د (سفر إشعیا) ی دا ۴۲ / ۱۰-۱۳ هاتی به : « سترانه کا نوی بو خودئ
 بستری ن ، گه لی ری فنگان ل نیفا ده ری یان و گه لی خه لکی گزیرتان ل هه می لایین
 عه رد ته سیحا وی بکه ن ، و سه حرا و باژیری وی ووه لاتی قیداری بی نافا بلا ب نافئ
 وی گازی بکه ن ، خه لکی سالعئ بلا ب که یف سترانان بستری ن و ل سه ر کو یین

چیايان بلا ب نافی وی گازی بکن ، وبلا ټو خودی مهزن بکن وحه مدا وی ل گزیرتان به لاف کهن ، خودی وه کی جه باره کی ناشکرا دبت .. هیزا وی به رانبره دوژمنان ناشکرا دبت .

ووه لاتی قیداری ټو جهه یی قوره شیی لی دژیان ، و خهلکی (سلع) یان (سلع) ی خهلکی مه دینی نه ، ټوس و خه زره جی ؛ چونکی سلع ټو چیا به یی ل ته نشت مه دینی ، و (سترانا نوی) یا ټف مرؤفه ل سهر چیا وجهین بلند بو مه زنی یا خودی دبسترین و ل دنیایی همی یی دهنگ فه ددهت بانگی ئیسلامی به .
و د (سفر دانیال) ی ژی دا ۲ / ۴۰-۴۵ ئیشاره ته کا ناشکرا بو ئومه تا ئیسلامی هاتی به ده می دانیال پیغه مبه ره خه ونا پادشاه (نبو خودناصر) ی بو وی مه عنا دکهت ، دانیال به حسی مهمله که ته کا مهزن دکهت کو دی پهیدا بت و دنیایی ئیخته ژیر دهستی خو و دویمه یی یا مهمله که تا ئسرائیلی یان دی ل سهر دهستی وان بت ، و دانیالی ب رهنگه کی به رفره ه سالو خه تین فی مهمله که تی (مهمله که تا چاری) داینه وهر چهنده وی ب ناشکرا گوتی به : ټف مهمله که ته دی ب دهستین نه فی یین قیداری - کوری ئیسماعیلی واپیری قوره شیی یان - ئیته دامه زرانان (۸۲) د گهل هندی ژی جو هی و فله ژ بی فامی دبیزن : ټف مهمله که ته دی یا ئسرائیلی بت !

(۸۲) زانایین موسلمان یین بهری - وه کی (ابن تیمیه) ی و (ابن القیم) ی - ده می مزگینی یا دانیالی فه دگوهیزن دبیزن : د پرتووکا دانیالی دا هاتی به کو ټف مهمله که ته دی ب دهستین قیداری یان ئیته نفاکرن .. به لی د چاپین نوکه دا ژ پرتووکا دانیالی چو به حسی قیداری یان نه هاتی به . لهو ټم دبیزن : پشتی زانایین موسلمانان ټف راستی به دیار کری باوه ریپکه رین پرتووکا پیروز ټف چهنده یا ژ پرتووکا دانیالی ئینایه دهر وه افیتی دا فی راستی یی ل بهر خهلکی بهرزه کهن چونکی ټف کاره یی ژوان دویر نینه ، بهری خو بده چاپا (۱۹۹۰) ی و چاپا (۱۹۹۲) ی ژ پرتووکا وان یا پیروز دی بینی هنده که تشت د چاپا (۱۹۹۰) دا یین هاتین د چاپا (۱۹۹۲) دا نینن ، ژلایه کی دی فه ټه گهر ټف گوتنه د پرتووکا دانیالی دا نه با ده می

ئنجیل ومزگینیدانا ب موحه مدهدی :

ومه خسه دا مه پی ټو ئنجیلین ته حریفکرینه یین نوکه فله باوه ری یی پی دنینن وهرز دکهن ټو وه حیا خودینه ، چونکی یا زانایه کو مزگینیدانا ب پیغه مبهری ئیسلامی د فان ئنجیلان ژی دا هدهیه ، ههر چهنده خودانین وان گله که بزاف کرینه کو وان جهان ب ئیکجاری بیننده ر یان ژی هنده که گوهورینین وه سال سهر بکن کو مه عنایا وان یا دورست ل بهر خهلکی بهرزه بت ، و گرفتاری یا مهزن ټو ه دانه یین فان ئنجیلان ب زمانی وان یی ټصلی نه ماینه ، و که فتنترین دانه ټو هون یین کو بو زمانی یونانی هاتینه وهرگیران .. و د گهل هندی ژی ټم دبیزن : مزگینیدانا ب (موحه مدهدی) - سلاف لی بن - د فان ئنجیلان دا تشته کی زیده ناشکراهیه . (۸۳)

د پتر ژ جهه کی دا ژ ئنجیلان - و ب تایهت ژ ئنجیلا یووحه نای - هاتی به کو عیسایی مه سیح - سلاف لی بن - یی گوتی به شاگرد یین خو : ټه گهر هوین گو هی خو بده نه من ټه ز دی ژ بابی خو خوازم کو پشتی من ټو ئیکی دی بو هوه به نیرت دا د گهل هوه بت و گوتنا خودی همی یی نیشا هوه بدهت ..

د چاپا سال (۱۸۲۱ ز) وسالا (۱۸۳۱ ز) دا - وه کی خودانی پرتووکا (اظهار الحق) فه دگوهیزت - ژ ئنجیلا یووحه نای ۱۴ / ۱۵-۱۷ هاتی به : ((ان کنتم تحبونني فاحفظوا وصاياي وأنا اطلب من الاب فيعطيكم فارقليط آخر ليمكث معكم إلى الأبد ، روح الحق الذي لا يستطيع العالم أن يقبله - ټه گهر هوه ټه ز دقیم شیره تین من ژ بهر بکن و ټه ز دی ژ بابی خوازم کو فارقلیته کی دی بده ته هوه دا هه تاحه تایی د گهل هوه بت ، جانی راستی یی یی کو خهلک نه شین فه بویل کهن)) .

زانایین موسلمان پرتووکین خو دانانین ، دقیا وان بهر سقا زانایین موسلمان دابا و گوتبان : هوین هنده که تشتان ژ پرتووکا مه دغه گوهیزن ټو تیدا نینن .
(۸۳) و ل فیری دقیت زه همت و بزافا وان زانایین فه لان - یین کو پشتی هنگی موسلمان بوین - نه ئیته ژبیرکون د مه جالی ناشکرا کرنا وان دهقان دا یین به حسی پیغه مبهری تیدا هاتی ، وشاره زایی یا وان د زمان ورامانین ئنجیلی دا وان هیژای فی کاری دکهت .

و د چاپین نوی یین فی ئنجیلی دا پهیقا فارقلیط یا هاتی به فه گوهاستن بو
(المعزی) یان (المعین) نانکو : هاریکار ، و د ئیصحا (۱۵) ژی دا هژمارا
(۲۶) ههر ژ ئنجیلا یووحه نای به حسی فی فارقلیطی یی هاتی به کرن و عیسا
- سلاف لی بن - دبیژت : « وچی گاڤا نهو فارقلیط هات (۸۴) یی کو نهز دی بو
ههوه ژ نک بابی هنیرم نهو دی شاهدهیی بو من دوت »

و د ئیصحا (۱۶) دا هژمارا (۷-۱۰) عیسا دبیژت : « بهلی نهز راستی یی
بو ههوه دبیژم : بو ههوه چیتره نهز بچم ؛ چونکی نه گهر نهز نهچم فارقلیط نائیت ،
بهلی نه گهر نهز چووم نهز دی وی بو ههوه هنیرم ، وچی گاڤا نهو هات نهو دی
خهلکی پاشقه بهت سهرا گونه هی .. » .

و ل قبری مه ماف ههیه پیاری بکهین : نهری نهو (فارقلیط) ی عیسا به حسی
ژی دکهت کی به ؟

و بو بهرسف دی بیژین : هندی پهیقا (فارقلیطه) پهیقه کا یونانی به بهرامبهر وی
پهیقه کا دی یا عبری د ئنجیلی دا هه بوو ؛ چونکی یا زانیه هندی زمانی مه سیحی به
عبری بوو نه کو یونانی ، و نهف پهیقه ژ لایی وهرگیرین ئنجیلی یین یونانی فه یا
هاتی به هلیژارتن ، و دهمی نه م بهری خو ددهینه راما نا فی پهیقی د زمانی یونانی دا دی
ئیک ژ دووان بینین :

یان نهو ژ پهیقا (بیرقلوطوس) یا هاتی به وهرگرتن ، و نهف پهیقه سه دا سه د
دکفته بهرانبهر (أحمد) یا عهره بی !

یان ژی نهو (بارقلی طووس) یا هاتی به وهرگرتن و نهو ب راما نا (المعین) یان
(المعزی) یان (الوکیل) د زمانی عهره بی دا دئیت .

و حه تا باوهر پیکه رین ئنجیلی فی مزگینیدانا گه لهک ناشکه را ب هاتنا
موحه مده دی - سلاف لی بن - ل بهر خهلکی فه شیرن وان ئحتیمالا دووی ب تنی

(۸۴) و د هندهک چاپین کهن یین ئنجیلی دا ل فی جهی هاتی به : فلو قد جاء المنحمن الذي يرسله
الله إليكم .. و پهیقا منحمن د سریان یی دا ب دورستی دکفته بهرانبهر : موحه مده .

هلیژارت و ههر خو د ئحتیمالا ئیکی نه گه هاند ! بوچی ؟ دا کهس هزر نه کهت عیسا
یی گوتی : (أحمد) پشتی من دی ئیت !!

و ژبلی هندی کان ی پهیقا (فارقلیط) ژ چ هاتی به وهرگرتن پیسارهک خو
هل دئخت : نهری نهف کهسه یی مه سیح دبیژت : حه تا نهز نهچم نهو نائیت ،
کی به ؟

زانایین فه لان د بهرسفی دا دبیژن : نهو (معین - هاریکار) نهو رحه یا کو ب سه ر
شاگردهیین مه سیحی دا هاتی پشتی وی ، یان ژی هه ما مه سیح ب خو یه چونکی
پشتی کافران نهو فه شارتی نهو جاره کا دی رابوو فه .

بهلی بو ههر کهسی شاره زا دیار دبت کو نهف بهرسفا وان ب دورستی ره فینه کا
کریته ژ راستی یی ؛ چونکی نه گهر مه بهست ب وی کهسی عیسا با یان (روح
القدس) با ، پیشتی نه بوو مه سیح هنده داخوازی ژ شاگردهیین خو بکهت کو نهو
باوهری یی پی بسینن ؛ چونکی نه یا بهر عه قله هه قالین وی باوهری یی پی نه ئینن ..
ژ لایه کی دی فه دهمی (یه سووع) دبیژت : نهو دی شاهدهیی بو من دوت ، ژ فی
دئیه زانین کو نهو نه یه سووعه چونکی چو مه عنا بو هندی نینه نهو ب خو شاهدهیی
بو خو بدهت !

ههر و هسا دهمی دبیژت : نهو دی خهلکی پاشقه بهت و گه فی ل وان کهت سهرا
گونه ها وان کو باوهری ب من نه ئینای .. نه فه ب دورستی ل سه ر موحه مده دی
و ئوممه تا ئیسلامی ب جه دئیت ؛ چونکی وان ب دورستی (تهو بیخا) خهلکی کر
نه خاسمه جو هی یین بی باوهر ژ بهر نه باوهری ئینانا وان ب عیسا پیغه مبهری .

و د ئنجیلا لوقای دا ۲ / ۱۴ هاتی به : « الحمد لله في الأعالي وعلى الأرض السلام
وبالناس المسرة » و ل دؤر فی پارچه یی ژ ئنجیلی زانیی فه لان یی مه زن دیفید
بنجامین کلدانی ، نهوی پشتی موسلمان بووی نا فی خو کری به عبد الأحد داود (۸۵)

(۸۵) و پشتی نهو موسلمان بووی وی چهند کتیهک ل دؤر وان مزگینی یان نفیسین یین کو
د تهوراتی و ئنجیلی دا هاتین ل دؤر پیغه مبهری ئیسلامی ، ژ وان کتیبان : محمد فی الکتاب المقدس ..

دبیژت : زاناين فەلان ژ قەستا ئەف پارچەیا ئنجیلی خەلەت یا وەرگیرایە عەرەبی یی وەرگیرانا دورست ئەقیە : « الحمد لله في الأعالي ، وعلى الأرض إسلام وللناس أحمد » چونکی د دانەیا سریانای یا کەفن دا ل شوینا پەیفقا (السلام) پەیفقا (ایرینی) هاتی یە ، و ل شوینا پەیفقا (المسره) پەیفقا (آیودکیا) هاتی یە ، و ژ لایسی زمانای قە پەیفقا (اسلام) پتر دکەفتە بەرانبەر پەیفقا (ایرینی) ، و پەیفقا (أحمد) ب دورستی دکەفتە بەرانبەر (آیودکیا) نەکو (المسرة) ؛ چونکی بۆ (المسرة) د سریانای یی دا پەیفقا (ثلمیا) دئیتە گۆتن .

دویکەفتی پین عیساى پشتی وی :

ودا کو دیرۆکا دویکەفتی پین عیساى - ئەوین خوۆ ب وی ناف دکەن - بۆ مه روھن وناشکەرا بیت ئەم دی دیرۆکا وان ل سەر سی قویناغان لیکفە کەین .. (٨٦)

قویناغا نیکس : ژ دەمی عیساى - سلاف لی بن - حەتا سالا (٣٢٥ ز) دەمی مەسیحییەت بوویە دینی رەسعی یی دەولەتا رۆمانی .

دەمی عیسا پێغەمبەری - سلاف لی بن - بۆ جارا ئیککی ل فلسطینی گازی یا خوۆ بەلافکری هژمارەکا مەزن ژ مللەتی وی یی ئسرائیلی - ئەوین دگۆتن : ئەم دویکەفتی پین مووساینە - بەرگری یا وی کر ، و ل دەمی وان هەفرکی د گەل پێغەمبەری خودی دکر گەلەک جار ان وان هاریکاری ژ رۆمانی پین صەنەم پەریس دژی وی دخواست .. و ئەو بوو دویمای یی وان حاکمی دەفەری یی رۆمانی پالدا کو ئەو عیساى بگرت و بکوژت ، وەکی بۆری د گەل مه .

و ل دەمی عیسا هاتی ل دەفەرا شامی ئەوا دکەفتە ژیر دەسەهەلاتداری یا دەولەتا رۆمی دو دین هەبوون : صەنەم پەریسی ، و ئەفە دینی دەولەتی بوو ، و جوھی یاتی

(٨٦) بۆ بەرچاڤکەرنا دیرۆکا فەلان مه مفا ژ گەلەک پەرتووکی کەفن ونوی دیتی یە ژ وان : (الجواب الصحيح لمن بدل دين المسيح) یا (شيخ الإسلام ابن تيمية) ، و (البداية والنهاية) یا (ابن كثير) ، و (محاضرات في النصرانية) یا (محمد أبو زهره) ، و (المسيحية) یا (د. أحمد شلي) و گەلە کین دی .

و ئەفە دینی ئسرائیلی بان بوو ، و پشتی عیسا هاتی و جووی دینەکی دی ژ پەیدا بوو و ب ناقی وی ب خوۆ هاتە ناسین ، و چونکی (مەسیحییەت) ئەو دینی نوی هاتی ل دلی جوھی پین سەرداچووی نەدەهات ، و پنی نەڤیت ل دلی رۆمانی پین صەنەم پەریس ژ نەدەهات ، ئەو هەردو (جوھی و صەنەم پەریس) دژی گازی یا عیساى بوونە ئیک قولپ .. (٨٧)

ل سەر دەمی قەیسەری رۆمی (أغسطسی) عیسا پێغەمبەر - سلاف لی بن - هاتبوو سەر دنیایی ، و ل سەر دەمی کوری وی (طیباریووسی) وی دەست ب بەلافکەرنا گازی یا خوۆ کربوو .. و دیرۆک نڤیسی قبطی سەعیدی کوری بەطریق دیژت : والی یی رۆمی بان ل وەلاتی یەهوودای [کو پشکەک ژ فلسطینی بوو] کاغەزەک بۆ طیباریووسی قەیسەر هنارت وتیدا بەحسی مەسیحی و گازی یا وی کر ، قەیسەری دل تی هەبوو باوهری یی پی بینت بەلی هەڤالین وی نەهیلا .. و پاشی بەحسی گرتن و کوشتنا عیساى دکەت وەکی ئەو هزر دکەت .

و پشتی طیباریووسی دو قەیسەرین دی هاتن : فلوریووس و کوری وی نیرۆن و وان هەردوووان گەلەک ب توندی نەیارەتی یا دویکەفتی پین مەسیحی کر ، حەتا دیژن : نیرۆنی فەلە دگرتن و دکر نە د پستی حیوانان دا و دەڤیتنە بەر صەیین هار حەتا وان ئەو ب کیلبین خوۆ ددراندن ، و هەندەک دئینان قیر دجلکین ددا و ناگر بەرددایی و قەیسەر ب شەڤی ل بەر رۆناهی یا وان دچوو ، و ل فی زەمانی [ل دۆرین سالا ٥٥-٦٥] مەتتای ئنجیلا خوۆ ل ئۆرشەلیمی ب زمانی عبری دا و پاشی یووحنەنای ئەو وەرگیرا سەر زمانی یۆنانی ، و بوطرسی ئنجیلا مرقسی دانا ، و لۆڤای ژى ئنجیلا خوۆ نڤیسی ، و بوطرس و لۆڤا هەردو ل سەر دەمی نیرۆنی هاتنە کوشتن .

(٨٧) ئەفە عەدەتی جوھی بان یی هەر و هەرە ، گاڤا پێغەمبەری ئیسلامی ژى هاتی وان دژی وی دەستین خوۆ کر نە د ناف دەستین عەرەب پین صەنەم پەریس دا و گۆتی : دینی هەوە ژ یی موخەمەدی چیتەرە !

ول دؤرین ساللا (۷۰ ز) دەمی جوھی یین ئۆرشه لیمی ب شۆره شه کی دژی حاکمی یۆنانی رابوون قه یصهری [وهنگی طیطس بوو] هیر شهک ئینا سهر قودسی بازیر سۆتن و ویران کر وهه یکه ل ژ بناخه یان راکر وهژماره کا مهزن ژ جوھی یان [وفه لان ژی] کوشتن ، ههتا دبیژن : ژنین ب حمله دگرتن زکین وان شهق دکرن و بچویک ژی دئینانه دهر ل که قران ددان ! (۸۸)

و پستی کافلبوونا قودسی ل ساللا (۷۰ ز) دەمی تاربانوس بوویه قه یصهر وی فه رمان دا فه له هه می بینه عه بد ب هیجه تا هندی کو دینی وان یی بی شریعه ته ! ول سهر دەمی قی قه یصهری هندهک زه لامین فه لان خو گه هانده یووحه نای و گۆتی : هندهک فه له یین هه یین باوه ری یی ب خودایینی یا یه سووعی نائین ، لهو مه دقیت تو ئنجیله کی بو مه بنقیسی و خودایینی یا یه سووعی تیدا دیار بکه ی ، ول سهر داخووا وان وی ئنجیلا خو ب یۆنانی [ل دویف گۆتا ئین به طریقی] نقیسی !

و ب قی رهنگی ول دریزی یا سی سهد سالان دا دویکه فتی یین مه سیحی نه خو شیی مهزن ژ دهست جوھی یین سهر داچووی و رۆمانی یین کافر و صه نه م په ریس دیتن ، لهو نهو نه دویریان دینی خو ناشکه را بکه ن ، و گه لهک جاران قه یصهران دیرین وان خراب دکرن ، و کتیبین وان دسۆتن وزانایین وان دگرتن و دکوشتن ، و ژ بهر فان کاودانین سهخت و نه خو ش یین کو فه له تیپا بۆرین سه روه ری دینی وان ل قی ده می ب دورستی نه هاتی به زانین ، و چو کتیبین وان یین قی ده می [ئنجیل بن یان هندهک کتیبین دی بن] نه هاتینه دیتن ، و نهو کتیبین نهو نوکه پیروژ دینن ، و هکی په رتوو کین (العهد الجدید) هه می بی سه نه د و نه ب زمانی وان یی نه صلی گه هشتینه مه .

(۸۸) شروقه کهرین ئنجیلی دبیژن : عیسای ئیشارهت دابوو قی سه رهاتی یی ده می وی گۆتی به شاگردیه یین خو : به رهک ل سهر به ره کی ل فیری [یه عنی : ل هه یکه لی] نامینت ، برینه : انجیل متی ۲۴ / ۱-۲ ، و قورنای ژی دبیژن : خودی د کتیبی دا گۆتوو ئسرائیلی یان دو جاران هوین خرابکاری یی ل عه ردی دی کهن و هتد .. برینه بپ ۲۱ ژ قی کتیبی .

و ژ سه روه ری (کۆمبوونا نیقیه) - نهوا پاشی دی به حس ژی کهن - بو مه دیار دبت کول قی ده می جو داهی یه کا مهزن د ناقه را فه لان دا د گه لهک مه سه لین مه زن و سه ره کی دا هه بوون ، و نهو د گه لهک مه سه لان دا د دودل و ب گومان بوون .

قویناغا dogon : ژ وی ده می مه سیحیهت بوویه دینی دهوله تا رۆمانی یی ره می وحه تا پستی هنگی ب چارسهد سالان ده می ئیسلام هاتی .

ل ده سیپکا سه دساللا چاری زایینی قسطس حاکمی بیزه نطه بوو ، و دبیژن : عه قلی قی حاکمی گه لهک ژ صه نه م په ریسی یی نه دپری ، جاره کی نهو چوو ده قه را روهایی ول گوندی (کفر جاٹ) ی وی کچه کا جوان دیت ناقی وی هیلانه بوو ، ژ بهر جوانی یا وی دلوی کهنی و بو خو خواست ، و نهف کچه ل سهر دهستی ئوسقوفی روهایی بوو بو فه له ، پستی وی شوی ب حاکمی کری هاته بیزه نطه ول ویری وی کوره ک بوو ناقی وی کره (قه سطنین) .

ده می قه سطنین هیشتا یی بچویک ده یکا وی نهو هه رته روهایی دا فییری زانینی بیت .. ووی ل ویری ناگه می یین وی ب دینی فه لان په یدا بوون ، و پستی بابی وی مری نهو ل ساللا (۳۱۰ ز) بوو حاکمی بیزه نطه و پستی ساله کی دووان وی هندهک شه رین مهزن د گه ل قه یصهری رۆمی مه قسطیووسی و عیلا نووسی کرن ووی د فان شه ران دا سهر که فتن ب دهست خو فه ئینا و پایته ختا قه یصهری رۆمیه ستاند و بوو قه یصهر .

ل ساللا (۳۱۲ ز) دلوی قه سطنین چووی بیته فه له و فه لاتی یی بکه ته دینی دهوله تی یی ره می ، به لی وی به ری خو دایی نهو که سین دبیژنه خو فه له ل هه ر جهه کی هندهک بیس و باوه رین جودا ژ فه لین دی هه نه ، لهو وی داخووا ژ زانایین مه سیحیه تی کر کو نهو ل جهه کی کۆم بن ول سهر ئیک بیس و باوه ر بگه هه ئیک و نهو بوو ل ساللا (۳۲۵ ز) ل سهر داخووا وی کۆمبوونا (نیقیه) هاته به ستن .

و د نه گه را قی داخووا وی دا دبیژن : ل مصری زانایه کی فه لان یی ناقدار هه بوو دگۆتسی : نه ریووسی ، وی وهه قالیین وی باوه ری ب لاهووتی یا عیسای نه دئینا ، وکه نیسا (نه سیووط) ی ب هه می زانایین خو فه پشته قانی یا بوچوونا نه ریووسی

دکر ، بهلی کهنیسا (نهسکهندهری یی) وبه تریکی وی دژی نهریوسی راپوه ستابوو وفه تواب کوفرا وی دابوو ، وپشتی قهسطه نطین بوویه قه یصهر وبریار دای فهله ل دهوله تا وی ب سهر بهستی بژین ، نهریوسی قهستا قه یصهری کر وگاز ندین خو بو کرن ، گافا قه یصهری دیتی جوداهی یین مهزن د ناقبه را زانایین فهلان دا ههنه بریار دا (مجمع نیقیه) بیته بهستن ..

ل نیقیه نیزیکی (۲۰۴۸) سهرۆك قهشان کۆم بوون ؛ دا ل سهر ئیک بیر وباوهر بگههنه ئیک ، هنده کان دگۆت : خودی ئیکه ومه سیح کهسه کی هلبژارتی به یی هاتی دا خه لکی ژ گونه هان رزگار بکهت ، وهنده کان دگۆت : خودی ئیک جوه وهره بهلی یی خودان سی ناقه ، وفان باوهری ب (روح القدس) نه دئینا ، وهنده کان دگۆت : خودی سینه (باب وکوپر وروح ئهلوقدوس) ، وفان دگۆت : مه سیح کورپی خودی به یی هاتی وخو دایه کوشتن دا نفشی مرۆفی ژ گونه ها ناده می رزگار بکهت ، ونه فه د نهصل دا گۆت نا بۆلسی هیقین جوهی بوو و (۳۱۸) سهرۆك قهشه ل سهر قی باوهری بوون .

پشتی قه یصهری - نهوی هیشتا نه بوویه فهله - گوهداری یا گۆتین سهرۆك قهشان کری دلی وی پتر چوو گۆت نا دویماهی یی لهو وی فهرمان دا ئەف گۆتته بته گۆت نا دهوله تی ! (۸۹)

وپشتی هنگی قهسطه نطینی فهرمان دا جوهی یین دهوله تا وی ههمی بیته سهر قی فهلاتی یی یا وی هلبژارتی ، بریار دا ههچی یی نه ئیته سهر قی دینی بیته کوشتن ، وهنگی گهلهک جوهی ب کوته کی بۆونه فهله .. وههر وهسا قه یصهری فهرمان دا ئنجیل وکتیبین فهلان ههمی بیته سۆتن نهو تی نه بن یین د گهل بیر وباوهرین وی ری بکهفن ، وخو نهو ژی ب نه زمانی وان یی نهصلی نه هیلان بهلکی وهر گپانه سهر

(۸۹) ویا غه ریب نه بوو نهو پشته فانی یا قی بۆچوونی بکهت ؛ چونکی نهو مرۆفه کی موشرک بوو وبۆ وی یا ب سانا هیتر بوو نهو باوهری یی ب خودایه کی سی (!!) بینت ژ باوهری ئینانا ب خودایه کی ب تی .

زمانی یۆنانی .. ونهو فهلین باوهری ب خودایینی یا عیسی نه دئینا ، وهکی نهریوسی وهه فالین وی ، تویشی گرفتاری به کا مهزن بوون کتیبین وان هاتنه سۆتن وکه نیسه یین وان ژی هاتنه ستاندن ، لهو نهو دهر به دهر بوونه چۆل وچایان دا دینی خو پبارین .

پشتی کۆمبوونا نیقیه ب سی سالان (ل سالو ۳۲۸ ز) دهیکا قه یصهری خاچه ریسی د ناف فهلان دا دهر یخست ووی بریار دا دیره کا مهزن ل وی جهی بیته ئافا کرن یی عیسا - ل دویف هزرا وان - لی هاتی به کوشتن ، وحه تا هنگی خاچ و خاچه ریسی د ناف فهلان دا نه بوو ، وبۆ جارا ئیکی وی بریار دا خاچ وته صویر ل که نیسه یان بیته چیکرن ، و ب بریاره کی قهسطه نطینی پیرۆزی یا شه نی یی نه هیلا وئیک شهنب پیرۆز کر ، ب هیجه تا هندی کو مه سیح ل ئیک شه نی ژ قه بری راپو بوو !

وژبلی کۆمبوونا نیقیه ل سالو (۳۲۵ ز) زانایین فهلان سی کۆمبوونین دی یین مهزن گریدان : کۆمبوونا قهسطه نطینی یی یا ئیکی ل سالو (۳۸۱ ز) ، وکۆمبوونا ئفسس ل سالو (۴۳۱ ز) ، وکۆمبوونا خه لیکدوونیه ل سالو (۴۵۱ ز) ، وژبلی فان کۆمبوونا چار کۆمبوونین دی ژی هاتی بوونه بهستن بهلی نهو نه جهی ئتفاقینه ل نک ههمی فهلان .

ویا زانایه کو د کۆمبوونا ئیکی دا بریار ب لاهووتی یا مه سیحی هاته دان ، و د کۆمبوونا دووی دا بریار ب لاهووتی یا (روح القدس) ی ژی هاته دان ، وکۆمبوونا سی یی بریار دا کو مه سیح خودی ژی بوو ومرۆف ژی بوو ، وکۆمبوونا چاری بریار دا کو لاهووتی یا مه سیحی تشته کی جودا بوو ژ ناسووتی یا وی ؛ دا نهو بشین ب رحه تی بیژن : ناسووتی یا وی ب تنی هاتی بوو کوشتن وهلاویستن !

قویناغا سیرین : ژ پشتی هاتنا ئیسلامی ل نیشا ئیکی ژ سه دسالو حه فتی وحه تا نه فرۆ .

و د قی قویناغا دویر ودریژ دا دو خالین زیده گرنگ ههنه مه دقیت ب کورتی بهس ژی بکهین : ژیکه فه بوونا که نیسی ، وهاتنا ئیسلامی ..

خالا ئېڭى: ژېڭفېه بونا كەنيسى - ئەوا ب نافي مەسېھىيەتى دناخت - ل سەر دو لايىن سەرەكى : كەنيسا رۇژئاقايى يا لاتىنى ، وكەنيسا رۇمايى سەر كىشى يا وى دكر ، وكەنيسا رۇژھەلاتى يا يۇنانى وكەنيسا قەسطەنطىنىيى سەر كىشى يا وى دكر .. ژبلى كەنيسا قبطى يا مصرى ئەوا خۇ سەربخۇ ددیت .

ئەفى ژېڭفېه بونا مەزن پىشتى بەستنا كۇمبوننا هەشتى ل قەسطەنطىنىيى ل ساللا (۸۶۹ ز) روى دابوو ، وئەگەرا بەستنا قى كۇمبوننى ئەو بوو بەتريكى قەسطەنطىنىيى فۇسيووس - ئەوى يىيى كەنيسا رۇمايى بوويه بەتريك - هزر دكر (روح القدس) ژ بابى ب تىيى پەيدا بووى ، و دەمى زانايىن فەلان كۇمبونىن بەتريكى رۇمايى بريار دا (روح القدس) ژ بابى وكورى يىيى پەيدا بووى ، ووى گۆت : ژبلى كەنيسەيا رۇمايى نابت كەسەك ب نافي فەلان باخت ، وھەر هنگى وى فۇسيووس ژ بەتريكاتىيى ئىخست ولەنەت لى كرن !

و پىشتى هنگى ب دەھ سالان فۇسيووس شيا بزقريتە مەنصبى خۇ ووى كۇمبوننە كا سەربخۇ گریدا وتیدا بريارين كۇمبوننا بۇرى رەدكرن .. وئەف كارى وى بوو ئەگەرا ھندى كەنيسە بىنە دو ، وھەر كۇمبوننە كا پىشتى هنگى ھاتبەتە بەستن ئيك ژ ھەردو كەنيسەيان پىشتەفانى بۇ دكر ، ودويكەفتىيىن كەنيسەيا دى پيگىرى ب بريارين وى كۇمبوننى نە كر . (۹۰)

خالا دووى : ھاتنا ئىسلامىيە ل نىقا ئىكى ژ سەدساللا ھەفتى زايىنى .. ئەفى رويدانى ژى كارەكى مەزن ل سەر مەسېھىيەتى كر ؛ چونكى ھۇمارە كا گەلە كا مەزن ژ دويكەفتىيىن فەلاتىيى ، ژ زانا وعامىيان ، باوھرى ب ئىسلامى ئىنا ، وگەلەك ژ وان وەلاتان يىن فەلاتى يا لى دەسھەلاتدار كەفتە ژير حوكمى ئىسلامى وبائىرى (بەيستولمەقدس) ب خۇ كو رووگەھا فەلانە كەفتە ژير حوكمى ئىسلامى ..

(۹۰) ل سالين نۇتان دا ژ سەدساللا بىستى زايىنى كەنيسا رۇژئاقايى بريار دا كو گونەھا گرتن وكوشتنا مەسېھى نە د ستوبى جوھىيان دايە ، وكەنيسا رۇژھەلاتى نەرازىبوننا خۇ ل سەر فى بريارى ئاشكەرا كر .

پاشى موسلمان شيان ل ساللا (۱۴۵۳ ز) پايتەختا كەنيسەيا رۇژھەلاتى كو قەسطەنطىنىيى بوو بىخەنە بن دەستى خۇ و نافي وى بكنە (ئىسلامبۇل - ئستانبۇل) و ژ لايى رۇژئاقايى ژى قە موسلمان گەلەك نيزىكى رۇمايى بوون وچو نەمابوو ئەو پايتەختا كەنيسا رۇژئاقايى ژى بگرن .. ئەفى چەندى كارەكى مەزن ل سەر مەسېھىيەتى ھەبوو ، وو نەبت بىتە ھزر كرن مەسېھىيەت وكەنيسەيا وى دەست بەرداى بەرانبەر فى چەندى راوہستا يان ب گەرمى پيشوازی ل دىنى نوى كر ، نەخير ! كا چاوا جوھىيان وەربادان ئىخستە تەوراتى دا سالۇخەتىن عيساى تيدا قەشىرن ، فەلان ژى وەسا وەربادان ئىخستە ئنجىلى دا دويكەفتىيىن خۇ ژ باوھرى ئىنانا ب موھەممەدى بدەنە پاش ، وديرۇك شادە كو گەلەك جاران دوژمنين دوھى (جوھى وفەلە) د مەيدانا نەيارەتى يا ئىسلامى دا بووينە دەستەبرا وھارىكارى بۇ صەنەم پەريس وىيى دىنان پيشكىش كرىنە پىخەمەت كو نەخۇشىيى بگەھىننە موسلمانان .

و د فى قوينغا درىژ دا ژىيى مەسېھىيەتى و ب كارتىكرنا ئىسلامى گوھۆرىنن مەزن ب سەر فەلاتىيى دا ھاتىنە ، وبۇ نمونە : ل ساللا (۷۵۴ ز) بەرانبەر (۱۳۶ ك) زانايىن فەلان د كۇمبوننە كا خۇ دا بريار دا كو چى نابت تەصوير وصەنەم د كەنيسەيىن وان قە بىنە دانان .. وپاقتۇرنا جھىن عبادەتى ژ فان تىشتان كاكلكا گازى يا ئىسلامىيە و بەرى فى كۇمبوننى ب (۳۴) سالان خەلىفى ئەمەوى (يەزىدى كورى عەبدلەلكى) كاغەزەك بۇ والىيى مصرى ھنارت وتيدا فەرمان لى كرىبوو كو ئەو ھەمى صەنەمان بشكىنت .. وخۇ ھىشارى يا ئورويىيان يا كول فان دوسەد سالين دوياھىيى چىبووى ئەو ژى - وەكى زانايىن وان يىن ب وژدان ب خۇ دبىژن - ژ ئەجماعى وى پيشكەفتنا علمى وشارستانى بوو ئەوا د نافي موسلمانان دا پەيدا بووى وگەھشتىيە وان .

مهزن بينه كۆلان وئاگر تيدا بيتته هلكرن وههچى يى بۆ صهنه مى نهچته سوجوودى
د وى خهنده كى دا بيتته سۆتن .

وجارا دووس : ل وهلاتى نهجرانى ل يهمنى بوو ، ل سهر ده مى مهلكى جوھى (ذو
نهوواسى) نهوى ژ فهلىن وهلاتى خو خواستى نهو ژ دىنى خو ليغه بسن
و ل جوھى ياتى يى بزقرن ، وده مى وان گوهدارى يا وى نه كرى وى نهو هافينه
د خهنده كه كا كویر دا يا تڑى ئاگر .

وجارا سىس : ل سهر زهمانى قهيصه رى رۆمى قهسطه نطینى بوو ، نهوى دىنى
دهوله تى كرى يه مهسيحيهت ، نهو مهسيحيهتا باوهرى يى ب سى خودايان دىنت !
نهفى قهيصه رى بريار دا ههر فهله كى ل سهر بير وباوهرين وى نهبت بيتته كوشتن ،
ودبيژن : جاره كى ل باژيرى قهسطه نطینى يى وى هندهك فهله گرتن نهوين دىژن :
خودى ئيكه وعيسا عهبدى وى يه ، ئينا وى بريار دا خهنده كه كا مهزن بيتته كۆلان
وئاگر تيدا بيتته هلكرن و نهو كهس تيدا بينه سۆتن نه گهر ل باوهرى يا خو ليغه نهبن .

د ناقبهرا ساحرى وراهبى دا :

قورئان ده مى سهرهاتى يا خودانين خهنده كان بۆ مه فه دگيرت ب تنى دويمه يى يا
بهرچاڤ ونه بهرچاڤ يا سهرهاتى يى بۆ مه فه دگيرت ، وبه حس ژ دهسپيكا سهرهاتى يى
ناكته ، بهلى پيغه مبهر - سلاڤ لى بن - د حه ديسه كا خو دا (۹۲) فى چهندا هه بۆ مه
ئاشكهره دكته .. پيغه مبهر - سلاڤ لى بن - دىژن :

﴿ د ناف ملله تين بهرى ههوه دا مهلكهك هه بوو ، وسيره بهنده كى وى هه بوو ، ده مى
سيره بهند مهزن بووى گۆته مهلكى : نهز يى ب ناف سال فه چوويم ، فيجا تو
جحيله كى بهنيره نك من دا نهز سيره بهندى يى نيشا بدهم ، ئينا مهلكى جحيلهك بۆ فى
چهندى هنارته نك وى .

و د ريكا وى دا ده مى نهو دچوو نك سيره بهندى راهبهك [عبياده تكه رهك]
هه بوو ، نهو ل نك وى روينشت وگوھى خو دا ئاخفتنا وى ، ئينا كه يفا وى پى

(۹۲) نهوا موسلم وترمذى ژ صوهه يى فه دگوھيزن .

سهرهاتى يا خودانين خهنده كان

قورئانى جاره كا ب تنى و د سووره تا (البروج) دا سهرهاتى يا خودانين خهنده كان
ب رهنگه كى كورت بۆ مه فه گيرايه ، ويغه مبهرى ژى - سلاڤ لى بن - د حه ديسه كا
خو يا دورست دا ب رهنگه كى بهر فتره تر هندهك ژ فى سهرهاتى يى بۆ مه فه گيرايه ،
و ژ بهر وان دهرسين مهزن يين كو د فى سهرهاتى يى دا ههين مه دڤيت فى
سهرهاتى يى ژى ب بهر فتره هى فه گيرين ..

دهم وجه :

ئيكه مين پسار ل دهسپيكا فى سهرهاتى يى دئيته هليخستن دى نه فه بت : نهرى
نهف سهرهاتى يه ل چ ده مى و ل كيژ ده فترى چيوويه ؟
وبۆ بهرسف دى بيژن : نه د قورئانى دا ونه د حه ديسان دا ئيشارهت بۆ ده م
وجهى فى سهرهاتى يى نههاتى يه دان ، وزانايين موسلمانان (۹۱) دىژن : رويدانا
هافيتنا خودان باوهران د خهنده كين ئاگرى دا جاره كا ب تنى د دىروكى دا چى
نه بوويه ، بهلكى سى جاران يا چيووى :

جارا نيكس : ل سهر ده مى مهلكى بابلى (نه بوخذنه صرى) بوو د ناقبهرا سالين
(۵۳۸-۵۸۶ بهرى زايينى) ده مى وى ئسرائيلى ب ئيخسىرى گرتين وبرينه
بابلى ، دىژن : وى صهنه مه كى مهزن چيكر و ژ خودان باوهرين ئسرائيلى خواست
نهو بۆ بچنه سوجوودى وده مى وان گوهدارى يا وى نه كرى وى بريار دا خهنده كه كا

(۹۱) وهكى ئين كه نير د (البدايه والنهاية) دا (۲ / ۱۲۹-۱۳۲) فه دگيرت .

هات ، لهو هەر جاره كا ئەو دهاته نك سیره بهندی د نك راهی را دبۆری و دچوو نك دروینشت ، فیجا دەمی ئەو دهاته نك سیره بهندی وی ئەو دقوتا ، رۆژەکی وی گازندهیین خۆ بۆ راهی کون .. راهی گۆتی : ئەگەر تو ژ سیره بهندی ترسای بیژی : مرۆفین من ئەز گیرۆ کرم ، و ئەگەر تو ژ مرۆفین خۆ ترسای بیژی : سیره بهندی ئەز گیرۆ کرم .

و ئەو ب فی رهنگی ما ، ههتا دەمی رۆژەکی ئەو دچوو وی دیت دهه به کی مهزن یی كهفتی به د ریکا خه لکی دا ، وی گۆت : ئەفرۆ ئەز دی زام کانێ کی چیتره سیره بهندیان راهب ؟

ووی بهرەك راکر و گۆت : خودی ! ئەگەر کاری راهی ل بهر ته خوشتیتتر بت ژ کاری سیره بهندی تو فی دهه به کی بکوژه ؛ دا خه لک ل ریکا خۆ بجن ، ووی ئەو بهر د دهه به کی وهر کر ، دهه به هاته كوشتن و خه لک ل ریکا خۆ چوون .. و جحیل هاته نك راهی و سوحبه تا خۆ بۆ وی فه گیرا ، ئینا راهی گۆتی : کوری من ! ئەفرۆ تو ژ من چیتری ، تو گه هشتی به فی دهره جی یا ئەز دبیم ، و به لا دی ئینه سه ری ته ، فیجا ئەگەر تو هاتی به جهربانندن تو من نیشا كهسی نه ده .

و جحیل وه لی هات وی کۆری زکماک و مرۆفی گوری چی دکرن ، ووی مرۆف ژ دهر دین دی ژی رادکرن ، هه فاله کی مه لکی هه بوو کۆره بوو بوو ، ئەو ب سوحبه تا جحیلی هه سییا ، رابوو گه له ک تیر و دیاری بۆ وی ئینان و گۆتی : ئەفه هه می بۆ ته نه ئەگەر تو من ساخ که ی .

جحیلی گۆتی : ئەز کهسی ساخ ناکهم ، خودی به شیفایی ددهت ، فیجا ئەگەر تو باوهری بی ب خودی بیینی ئەز دی دوعایه کی بۆ ته ژ خودی کهم ئەو دی ته ساخ کهت ، وی باوهری ب خودی ئینا ، خودی چاقین وی چیکرن .

ئەو هاته نك مه لکی ، و ل نك روینشت وه کی کو بهری دروینشت ، ئینا مه لکی گۆتی : کی چاقین ته چیکرن ؟

وی گۆتی : خودایی من .

مه لکی گۆتی : ما ته ژبلی من خودایه کی دی هه یه ؟

وی گۆت : خودایی من و خودایی ته (ئەللاهه) .. (۹۳)

ئینا مه لکی ئەو گرت و هند عه زاب دا هه تا وی جحیل نیشا وان دای ، وان جحیل گرت و ئینا نك مه لکی ، مه لکی گۆتی : ئەی کوری من ! ما سیره بهندی یا ته گه هشته هندی تو کۆری زکماک و مرۆفی گوری ساخ بکه ی ؟ وی گۆت : ئەز کهسی ساخ ناکهم ، خودی به شیفایی ددهت .

مه لکی ئەو گرت و هند عه زاب دا هه تا وی راهب نیشا وان دای ، وان راهب ئینا و گۆتی : ژ دینی خۆ بزفره ، وی گو ه نه دا وان ، وان مشار ئینا دانا سه ر کلۆ فانکا سه ری وی و کره دو پرت ، پاشی وان هه فالی مه لکی ژی ئینا و گۆتی : ژ دینی خۆ بزفره ، وی گو ه نه دا وان ، ئینا وان ئەو ژی ب مشاری کره دو پرت .

مه لک و دویمایه یا جحیلی :

پاشی وان جحیل ئینا ، و گۆتی : ژ دینی خۆ بزفره ، وی گو ه نه دا وان ، ئینا مه لکی ئەو دا ف هنده ک هه فالین خۆ ، و گۆتی : وی بیهن ب سه ر فلان چیا ی بیخن و ده می هوین دگه هنه کۆیی وی بیژی : بلا ژ دینی خۆ بزفرت ئەگەر نه زفری هوین وی د چیا دا بهاقین ..

وان ئەو بر ، ب سه ر چیا ی ئینخست ، جحیلی گۆت : یا ره بی ب ره نگه کی ته بقیت تو به لا وان ژ من دویر بکه .. چیا هژیا ئەو تیدا كه فتن ، و جحیل هاته نك مه لکی .

مه لکی گۆتی : هه فالین ته چ کر ؟

جحیلی گۆت : خودی به لا وان ژ من فه کر .

مه لکی ئەو دا ف هنده ک هه فالین خۆ و گۆت : بیهن وی بکه نه د که له که کی دا و بینه نیقا دهریایی ، و ئەگەر ئەو ژ دینی خۆ نه زفری وی بهاقینه د ئافی دا .

(۹۳) ژ فی دئینه زانین کو وی مه لکی دگۆته خه لکی : ئەز خودیمه .. مه عنا : ئەو نه قه سه نه ـ طین بوو وه نه ذو نه وواسی مه لکی نه جرانی بوو ؛ چونکی کهس ژ وان هه ر دووان نه دگۆت : ئەز خودیمه .

وان ئەو بر .. جحیلی گۆت : یا ره‌بی ب ره‌نگه‌کی ته بقیته تو به‌لا وان ژ من
فەکه ، ئینا کەله‌کا وان دەر‌نیشف بوو و ئەو خندقین ، و جحیل هاته نك مه‌لکی .

مه‌لکی گۆتی : هه‌قالین ته چ کر ؟

وی گۆت : خودی به‌لا وان ژ من فە کر .. ووی گۆته مه‌لکی : تو نه‌شیی من
بکوژی هه‌تا تو وی نه‌که‌ی یا ئەز دبیژمه ته .

مه‌لکی گۆتی : یا تو دبیژی چیه ؟

وی گۆت : مروشان هه‌می‌یان ل جهه‌کی کۆم بکه و من ب قورمی داره‌کی فە
به‌لاویسه ، پاشی تیره‌کی ژ ناف تیرین من بینه دهری و بی‌خه کفانی و بیژه :
ب نافیی خودی خودایی جحیلی ، پاشی وی تیری د من وهرکه ، نه‌گهر تو فی بکه‌ی
تو دی شیی من کوژی .

کوشتنا جحیلی و گرفتاری یا مه‌لکی :

مه‌لک رابوو خه‌لک هه‌می ل جهه‌کی کۆمکر ، و جحیل ب قورمی داره‌کی فە
هلاویست ، پاشی تیره‌کی ژ ناف تیرین وی ئینا دهر کره د کفانی دا ، پاش گۆت :
ب نافیی خودی خودایی جحیلی ، و ئەو تیر د وی وهرکر ، تیر ب جینیکا وی
که‌فت ، وی ده‌ستی خۆ دانا سهر جینیکا خۆ جهی تیر فی که‌فتی و مر ، ئینا خه‌لکی
گۆت : مه‌باوه‌ری ب خودایی جحیلی ئینا ، مه‌باوه‌ری ب خودایی جحیلی ئینا ،
مه‌باوه‌ری ب خودایی جحیلی ئینا .

هنده‌ک هاته نك مه‌لکی و گۆتی : تو دبینی ، ئەوا تو ژئ دترسای ب خودی
چی‌بوو ، خه‌لکی باوه‌ری [ب دینی جحیلی] ئینا ، مه‌لکی فه‌رمان دا خه‌نده‌ک
ل سه‌رین ریشکان [ل پیش چافین خه‌لکی] بینه کۆلان ، و ناگر تیدا بیته هه‌لکر ،
و گۆت : هه‌چی‌یی ژ دینی خۆ لیقه‌نه‌بت وی به‌افینه تیدا .. و وان وه کر یا مه‌لکی
گۆتی ، هه‌تا ژ نه‌ک ئینای و بچویکه‌کی وی د گهل دا بوو ، بیچه‌کی وی خۆ پاشفه
لیدا ، ئینا بچویکی گۆتی : دادی ! سه‌بری بکیشه تو یا ل سهر حه‌قی‌یی .

و د دویمایی یا ریوایه‌تا (ترمذی) دا هاتی‌یه کو دبیژن : ل سهر زه‌مانی عومه‌ری
کوړی خه‌ططایی که‌له‌خی فی جحیلی هاتبوو دیتن و تبلا وی هیشتا ل سهر جینیکا
وی بوو .

قورئان و خودانی خه‌نده‌گان :

وه‌کی مه‌گۆتی : د جهه‌کی ب تنی دا قورئانی به‌حسی خودانی خه‌نده‌کی کری‌یه
ئهو ژی د چهند ئایه‌ته‌کین سووره‌تا (البروج) دا ، ووه‌کی یا زانا ئەف سووره‌ته ئیک
ژ وان سووره‌تانه یین کو به‌ری مشه‌ختیوونی ل مه‌که‌هی هاتینه خواری ، مه‌عنا :
ل مه‌که‌هی ده‌می موسلمان د بن ده‌ست و کافران نه‌خۆشی دگه‌هاندنی ؛ دا ئەو ل دینی
خۆ لیقه‌بین خودی ئەف سه‌رهاتی‌یه بو وان فەگیرا دا دلین وان موکم بن ،
ویغه‌مه‌ری ژی - سلاف لی بن - هه‌ر ژ بو فی ئارمانجی ئەف سه‌رهاتی‌یه ب به‌رفره‌هی
بو سه‌حابی‌یین خۆ فەگیرا .

قورئان چاوا فی سه‌رهاتی‌یی بو مه‌فەدگیرت ؟

ل سه‌ری سووره‌تا (البروج) ووه‌ک ری خۆشکر ب بو فەگیرا فی سه‌رهاتی‌یی
خودایی مه‌زن سویندی ب سی تشتین مه‌زن دخۆت :
﴿ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ . وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ . وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ - سویند ب وی
عه‌سمانی یی ئەو جه‌لی هه‌ین یین رۆژ وه‌هیف لی دچن ، و ب رۆژا قیامه‌تی یا
خودی ژفان پی دایه خه‌لکی کو وان تیدا کۆم بکه‌ت ، و ب شاهدی شاهدی‌یی
دده‌ت ، و ب وی یی شاهده‌یی ل سهر دئیته دان ﴾ .

وتشتی سویند ل سهر هاتی‌یه خوارن چیه ؟

خودی دبیژت : ﴿ قِيلَ أَصْحَابُ الْأَعْدُدِ . النَّارِ ذَاتِ الْوُكُودِ - تیچوون وهاتنه
عه‌زابدان و دویرکر ژ ره‌حما خودی ئەوین خه‌نده‌کین مه‌زن بو عه‌زابدانا خودان
باوه‌ران ل عه‌ردی چیکرین ، و ناگره‌کی دژوار تیدا هه‌لکی ﴾ .

به‌ری خودی سه‌رهاتی‌یی بو مه‌فەدگیرت حوکمی خۆیی خودانی خه‌نده‌گان
ژ هه‌ژی ل سهر وان دده‌ت : کوشتن و تیچوون ، د گهل عه‌زابدانا مه‌زن ل رۆژا

قيامه تي وديور کرنا ژ ره حما خودی بۆ وان بت یین خه ندهك بۆ خودان باوهران کولاین وتزی ناگر کرین و خودان باوهر هافیتینه تیدا .. پاشی ؟

قورتان دبیژت : ﴿ اذْهُمْ عَلَيْهَا فُعُودٌ . وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ - دهمی نهو ل سهر لیقین خه ندهك کان روینشتین و ماینه ل ویری ، و نهو دنامادهیی وی عهزایی بوون یا وان ئینایه سهری خودان باوهران ﴾ .

وده می وان خه ندهك بۆ سوئتا خودان باوهران ناماده کرین ، وان هندهك جهل سهر لیقین خه ندهك کان بۆ روینشتتا خو دورستکون ؛ دا لی رویننه خواری و بهری خو بدنه خودان باوهران ژ ژن و میر وزاروکان ، دهمی ناگر لهشین وان دخوت و نال نال ژ وان بلند دین ، ودا نهو پتر تامی ژ سهر کهفتنا خو ببین یا وان ب دهست خو فه ئینای ، قیجا هزر بکهن نهو چهند دهوڤ بوون و وان چهند دله کی رهق هه بوو !؟

و چ نه گهر د پشت هندئ رابوویه وان نهف هه ژاره د ناگری کینا خو دا سوئین ؟ قورتان دبیژت : ﴿ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ . الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ - و وان نهف عهزابه نه ژ بهر تشته کی ئینا سهری وان ب تنی ژ بهر هندئ نهبت کو وان باوهری ب خودایی زال ئینا بووی کس وی بیژر نه کت ، یی د گوتن و کریار و سالوخته تیین خو دا هیژای مه دحان ، نهوی ملکی عهسمانان و عهردی یی وی ، و نهو ل سهر ههر تشته کی شاهده ، چو تشت ل وی بهرزه نابن ﴾ .

نهفه بوو تاوانا وان یا مهزن .. وان دینه کی دی ژیلی دینی (طاغیه) ی بۆ خو هلیژارت بوو ، و سهری خو بۆ خودایه کی دی دچه ماند ، و ل نك زرته کان باوهری ئینانا ب خودایه کی ب تنی و ب کارئینانا شریعه تی وی مهزنتسین تاوانه خودانی هیژای گرتن و کوشتن و سوئتی دکت .

ونه نجام د دنیا یی دا نه گهر جاره کی ل سهر هندئ راوه ستت کو کافر خودان باوهران ب کوژن و بسوژن زی ، و خودان باوهران - ل بهر چاف کهسهك نهبت وان ب سهر بیخت ، ل ناخره تی نه نجامه کی دی هیهه :

﴿ اِنَّ الَّذِيْنَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلْحَرِيْق . اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَهُمْ جَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيْرُ - هندی نهون یین میړین خودان باوهر و ژنین خودان باوهر ب ناگری سوئین ؛ دا نهو وان ژ دینی خودی لیقه کهن ، و پاشی توبه نه کری ، ل ناخره تی عهزابه جهه نه می بۆ وانه ، و عهزابه دژوار و سوژهك بۆ وانه . هندی نهون یین باوهری ب خودی و پیغه مبهری وی ئینای و کریارین چاک کرین ، نهو به حهشتین روپار د بن قهسرین وان دا دچن بۆ وان هه نه ، نهو سهر کهفتنا مهزن ﴾ .

چهند دهرسه کین مهزن :

نهف خودان باوهرین د خه ندهك کان دا هاتینه سوئن ، دهسته کهك بوون وان باوهری ب خودایی خو ئینا بوو .. باوهری یه کا و هسا کو نهو پی بلند بن ، بلندی یه کا و هسا کو ئیدی ژینا دنیا یی ب هه می گرانی یا خو فه دلین وان دهسته سهر نه کت ، و ههر جاره کا دل ژ پی بهستا قینا دنیا یی هاته رزگار کون تاما خو گوری کرنا د ریکا حهقی یی دال نك وی گه لهك دی ژ تاما مانا د دنیا یی دا شرینتسرت ، و باوهری یا دورست دهمی خو ل دلی ددهت خو گه لهك ناگرت حهتا فی بهر هه می ژ خو بدت ، بهلکی ئیکسهر خودانی دگوهورت ، لهو یا غه رب نینه خودانین فان رهنگه دلان خو هافیتینا د ناگری دا خو شتر ببینت ژ زفرینا ل کوفری .

بهرانبهر خودانین فان دلین نازک خودی و هسا حهزکری یه کو هندهك مرؤقین دی هه بن تبیعه تی وان و هسا یی شیلی بت و هکی وی هه ری یی یا نهو ژئ هاتینه چی کون ، چهند جوداهی یه کا مهزنه د ناقهرا دهه بان و فی رهنگی مرؤقان هیهه ! دههه گاڤا برسی دبت خو د تشته کی و هر دکت ؛ دا بگرت و بخوت ، گاڤا تیروبوو دی هیلت وچت .. نهو مرؤقین دل کافر پشتی خو د فه ریسه یا خو و هر دکن زی و خو ژئ تییر دکن چاقین وان تییر نابن حهتا نه بین مرن بهوست بهوست ل سهر له شی فه ریسه یا وان بچت ، لهو خو شی یه کا مهزن نهو ب کوشتن و عهزابدانا خه لکی دبین ! و هکی خودانین خه ندهك کان حهفله و ناههنگین کوشتن و سوئن و هیرانا له شی مرؤقان دگپرن ،

پښکين سهرکهفتني د کولوخين بي گونهان دا فر دکهن ، فيجا بوچی وهش ودههبه
ژ فان مروژان دجاميرتر نهين ؟

فی مهلکي کافر نهو جحیل کوشت ، وبهري وی پیره ميړی راهب وزهلامی کوره
ژی کوشتبوون ، وپشتی وی زی ژن ومير وپير وشيرين خودان باور د خنده کين
ناگری دا سوتن ، وهنگی راوهستا هتا چو خودان باور د مهمله کهتا خو دا
نه هیلاين .. و ب فی چهندی قورئان وسونهت فی سهرهاتی بی دویماهی دینن ،
و ل فیړی دئینه مهیدانی :

د وان همی سهرهاتی یان دا یین قورئان بو مه ژ ملله تین بهری شه دگوهیزت ،
دهمی هه فرکی د ناقبهرا خودان باور وکافران دا گهرم دبت ودره وپیکرنا کافران
دژوار دبت خودی وان دبه ته هیلاکي وخودان باور ان رزگار دکهت ، ب تنی د فی
سهرهاتی بی دا نهبت کافر خودان باور ان دکوژن و دسوژن ، و ل بهر چاف د دنیایی
دا نهف چهنده بو وان دینت و ب سهر دفنا وان شه دچت ..

ب تهرازی یا خه لکي عهردی دویماهی یا فی سهرهاتی بی یا کافران بوویه ، وخودان
باور ب خو زی هنده ک جار ان دهمی دکه فنه ژیر بی بهستا حیساباتین عهردی ب فی
رهنگی بهری خو ددهنه مهسه لی وهزر دکهن ماده م کافر شیان خودان باور ان ونه
کوشتن وسوتن .. مهعنا : یین سهرکهفتی نهون ، به لی قورئانی دقیا ب شه گیرانا فی
سهرهاتی بی بو موسلمانان هیشتا ل مه که هی تهرازی به کا دی بو کیشانا سهرکهفتی
وشکه ستنی بدانت ، قورئانی قیا چافین خودان باور ان ل راستی یا هه فرکی بی
شه کهت ؛ دا نهو دکیشانین خو دا بو سهرکهفتی ددورست بن .

نه گهر مهسه له نهف ژینا دنیایی ب تنی بت وچو ژینین دی نهين - وه کی کافرین
کورتته بین هزر دکهن - هنگی ب تنی سهرکهفتا د دنیایی دا سهرکهفتنه ، به لی مهسه له
دنیا ب تنی نینه ، ومهیدانا شه ری وهه فرکی بی نه نهف عهرده ب تنی به ! مهیدان
گه له که بهر فره هتره ، وژینا دنیایی ده ليقه به کا کورتته د زی بی مهسه لی دا .

ژینا دنیایی ب همی سهرهاتی خو فه ، ب همی خو شی ونه خو شی یین خو فه ،
ب سهرکهفتن وشکه ستنین خو فه ، بهایه کی مهزن وتهرازی یا دورست دا نینه ،

وسهرکهفتنا د دنیایی دا رهنگه که ژ رهنگین سهرکهفتی یین گه له که .. به لی سهرکهفتنا
دورست - ل نک خودان باور ی - نهوه رح ب سهر له شی بکهفت ، بیر وباور
ب سهر نه خو شی بی بکهفت ، وباور ی ب سهر فتنی بکهفت .

ل نک خودان باور ی یا گرنگ نهو نینه نهو دوزمنی بکوژت یان دوزمن وی
بکوژت ، ههر چهنده مروّف ب خورستی یا خو چهز ژ سهرکهفتنا د دنیایی دا دکهت ؛
چونکی وی باور ی هه یه کو - ب چ ریکا ههبت - مروّف همی دمرن ، به لی همی
کهس نه شین خو ژ (جاذبیهتا) عهردی رزگار بکهن ، همی کهس نه شین لایی
رووحی ل نک خو ب سهر لایی جسمی بیخن .

سهرکهفتنا ب دورستی یا کو خودانی سهرهراز بکهت ، ل نک خودی و ل نک
بهنی یان ژی ، نهوه عه قیده وپیر وباورین مروّفی پاراستی بمین ، نه گهر خو ژینا
مروّفی یا دنیایی تی بچت ژی ، سهرکهفتنا ب دورستی نهوه باور ی یا مروّفی ب سهر
کوفرا کافران بکهفت نه گهر خو بهایی وی سهرکهفتی ژینا مروّفی بت .

د سهرهاتی یا خودانین خنده کان دا جحیلی ریکا کوشتن خو نیشا مه لکی دا ؛ دا
نهو وی بی بکوژت دهمی وی زانی کوشتن وی دی بته نه گهر موسلمانوونا هژماره کا
مهزن ژ خه لکی باژیری .. وی دشیا فی ریکی نیشا وی نهدهت وبمینته ساخ نه گهر
پیچه کی وی سیاستا وهر بادانی و (موجهه لی) د گهل مه لکی کرنا ، به لی هنگی
نهو دا بیر وباورین خو ژ دهست دهت ، وژده ستدانا بیر وباور ان ب دیتنا خودان
باور ی مهزنتین شکه ستنه ، نهو خودان باورین هاتینه هافیتن د خنده کین ناگری
ژی دا دشیان خو ژ فی دویماهی بی رزگار بکهن ونه نینه سوژن ، ب نیک په یف کو نهو
بیژنه مه لکی : نه م دخه لهت بووین ودینی ته بی دورسته .. به لی بهر انبهر چ ؟

- بهر انبهر هندی کو نهو بی عه قیده وباور ی بژین ، و ب تنی نهو دزانت ژینا بی
عه قیده چه ند یا بی تامه نهوی تام کرته شرینی یا باور ی بی .. نه گهر ژین خوارن
وقه خوارن بت ، وخو شی بی برنا ب دنیایی بت ، بیژنه من : جوداهی د ناقبهرا مروّفی
وحه یوانی دا چیه ؟

ب فه گيرپينا قی سهرهاتی یی ل وی ده می موسلمان ل مه که هی دبی دسه هلات قورئانی دقیا وان ل سهر نه خو شترین (نحتمال) په ورو ده بکه ت ، (نحتمالا) گرتی ، یا کوشتنی ، یا سو تنی .. وهتد ؛ دا نهو بزانت رینکا ل بهر وان نه سهرانه که بو میرگه کا خه ملین ، بهلکی رینکه کا تزی ناسته نگه د ناف خوهی و خوینی را دهرباس دبت .

د سهر قی چه ندی را قورئانی دقیا خودان باوه ران ل راستی به کا مه زن هشیار بکه ت ، دقیا وان تی بگه هنت کو مه جالی هه فر کی یی نه ف دنیا به ب تنی نینه ، ومهیدانا شه ری ژی نه نه ف عه رده ب تنی به ، گو هی خو بدی پشتی قورئانی سهرهاتی یا خودانین خه ندو کان بو مه فه گيرای چ (ته عقیب) دا مه سه لی ، قورئانی گو ت :

﴿ إن الذين فتنوا المؤمنين والمؤمنات ثم لم يتوبوا فلهم عذاب جهنم ولهم عذاب الحريق . إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم جنات تجري من تحتها الأنهار ذلك الفوز الكبير - هندی نهون بین میرین خودان باوه ر وژنین خودان باوه ر ب ناگری سو تن ؛ دا نهو وان ژ دینی خودی لیقه کهن ، وپاشی تو به نه کری ، ل ناخره تی عه زابا جه هنه می بو وانه ، وعه زابا دژوار وسوژه ک بو وانه . هندی نهون بین باوه ری ب خودی و پیغه مبه ری وی نینای و کربارین چاک کرین ، نهو به حه شتین رومیبار د بن قه سرین وان دا دچن بو وان هه نه ، نهو ه سهر که فتنا مه زن ﴾ .

مه عنا : دویماهی یا شهر وهه فر کی یی نه نهو ه یا نه م ل فی دنیا یی ب چاف دبینین ، کو خودان باوه ر بینه کوشتن وسو تن ، یان حه تا مرنی بهر لی بینه باراندن و کافر وژردار بمینن و د خو شی بین دنیا یی دا هیر و به طران بن ، وپه رده ب سهر دیمه نی دا بیته خواری ووه سا بیته هزر کرن کو مه سه له ب دویماهی هات ، نه فه نابت !

دیمه نی مه زنتر دمینت ، روژه ک دی نیست په رده جاره کا دی دی نیته فه دان هه ردو لایین هه فر کی یی جاره کا دی ل سهر ده پی شانوی دی ناماده بن ، به لی قی جاری حو کم ب دورستی دی نیته دان :

﴿ یوم هم بارزون لا یخفی علی الله منهم شیء لمن الملك الیوم لله الواحد القهار . الیوم تجزی کل نفس بما کسبت لا ظلم الیوم إن الله سریع الحساب . وأنذرهم یوم الآزفة إذ القلوب لدى الحناجر کاظمین ما للظالمین من حمیم ولا شفیع یطاع . یعلم خائنة الأعین وما تخفی الصدور . والله یقضي بالحق والذین یدعون من دونه لا یقضون بشیء إن الله هو السميع البصیر - روژا قیامه تی چیکری هه می بهر ان بهر خودایی خو ناشکه را دین ، تشته ک ژ وان و ژ کاری وان د دنیا یی دا کری ل بهر خودی بهرزه نابت ، خودی دبیژت : ملک وریفه برنا کاری نه فر و یا کی به ؟ نهو ب خو دی به رسقا خو ده ت : یا وی خودایی به یی کو د ناف و سالو خه ت و کربارین خو دا یی نیکانه ، یی ب سهر فه هاتی نهوی هه می چیکری نیخستینه بن ده ستی خو . نه فر و خیرا هه ر نه فه کی ل دو یف کربارا وی د دنیا یی دا کری ژ باشی و خرابی یی دی نیته دان ، نه فر و چو زورداری ل که سی نائیته کرن کو خیرین وی بینه کیمکرن یان گونه هین وی بینه زیده کرن . هندی خودی به یی حسیب سقکه ، قیجا هوین نه بیژن نهو روژ گيرو بوو ؛ چونکی نهو یا نیزیکه . وتو - نهی موحه مه د - مرو فان ژ وی روژا نیزیک بترسینه یا کول بهر وان گه له کا دویره کو روژا قیامه تی به ، ده می ژ تر سا عه زابا خودی دا دل ژ سنگان بلند دبن و ب گه روی بین وان فه دنیته گریدان ، نهو دتزی خه م و کو فان . زورداران چو دو ست وهه فالین نیزیک نابن ، ووان چو مه هدهرچی ژی نابن مه هدهر بو وان ل نک خودی بکه ن ، دا مه هدهرا وان بیته وهر گرتن . خودی دزانت کانی چاف چ دیتنان فه دره فینن ، وکانی مرو ف چ تشتی د سنگی خو دا فه دشیرت ژ باشی و خرابی یان . و خودی ب دادی یی حو کمی د ناقبه را مرو فان دا دکه ت ، نهو خودا وه ندین ژلی خودی په رستن بو دنیته کرن حو کمی ب تشته کی ناکه ن ؛ چونکی نهو نه شین وی چه ندی بکه ن . هندی خودی به گوه دیری وی تشتی به یی نه زمانین هه وه پی د گه رپین ، یی بینه ره ب کار و کربارین هه وه ﴾ [غافر : ۱۶-۲۰] .

وی روژای خودی به حو کمی دکه ت ، و حو کمی خودی وه کی حو کمی مه مرو فان نینه ، وی روژای هه فر کی ب دویماهی دنیست ، وسهر که فتی نهو ه یی وی روژای

سهر كهفت .. ودهرسا دى يا مهزن نهوا قورئانئى دقيت ژ في سهرهاتئى يئى بدهته مه نهفهيه : هندی نهو ههفر كي به يا كو د ناههرا خودان باوهر وكافران دا هه ل هه مى جه و ل هه مى دهمان ههفر كي يا بير وباوهرانه .. گه لهك نهزان وخاپاندى هه نه دقيتن مه وهسا تي بگههينن كو ههفر كي يا مه خودان باوهران وكافران سهر مسته كا ئاخئى ، يان نه نه كه كا گازئى به ، وهسا مه تي دگههيننن كو شهري ئيسلامئى د گهل دوژمنان شهريه كي (سياسئى) و (ئابوري) و (شارستاني) به ، به لي قورئان دييژت : وه نينه .. ﴿ وَمَا تَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ . الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ - ووان نهف عهزابه نه ژ بهر تشته كي ئينا سهرئى وان ب تنئى ژ بهر هندی نهبت كو وان باوهرئى ب خودايئى زال ئينا بوو يئى كهس وى بيزار نه كهت ، يئى د گوتن وكريار وسالوخه تيئن خو دا هيژئى مه دحان ، نهوئى ملكئى عهسمانان وعهردئى يئى وى ، ونه و ل سهر ههر تشته كي شاهده ، چو تشت ل وى بهرزه نابن ﴿ .

نه گهر چو گرفتارى يين سياسي وئابوري مه د گهل كافران نه مينن ژئى نهو ههردئى مينن دوژمنئى يا مه كهن هندی مه باوهرئى ب ئيسلامئى ههبت : ﴿ وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنْ هَدَى اللَّهُ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ - وجوهى وفهله قهت ژ ته - نهى موحه مه د - رازئى نابن حهتا تو دينئى خو نه هيلئى ودويچوونا دينئى وان نه كهئى ، تو بيژه وان : هندی دينئى ئيسلامئى به نهوه دينئى دورست . وپشتئى في وهحئى يا بو ته هاتئى نه گهر تو ل دويق دلچوونئى وان بچئى چو سهر كارهك ل نك خودئى بو ته نابت مفاى بگههينته ته ، يان پشته فانهك ته ب سهر بيخت ﴿ [البقرة : ١٢٠] .

سهرهاتئى يا خودانئى شكهفتئى

سهرهاتئى يا خودانئى شكهفتئى ژئى ئيك ژ وان سهرهاتئى يانه يين قورئانئى بو مه ژ ملله تيئن بهري فه گيرين ژ بهر وان دهرس وعيبره تيئن مهزن يين كو تييدا ههين ، لهو مه خواست نهى ل فيري في سهرهاتئى يئى فه گيرين ..

نه گهرا هاتنه خوارا سهرهاتئى يئى :

(ئبن كهئير) د تفسيرو خو دا فه دگوهيژت كو قورهيشئى يان (النضر بن الحارث) و (عقبه بن ابي معيط) هنارتنه بازيريئى (به ثريئى - مه دينئى) ل نك زانايين جوهئى يان دا بيژئى : هوين خودان كتين وهوين تهوراتئى دخوينن ، ومروقهك د ناف مه دا يئى دهر كهفتئى دييژت نهز پيغه مبهرم وهحئى بو من دئيت ، فيجا هوين هندهك پسياران بو مه بيژن دا نهى بو جهرباندى بچين وان پسياران ژئى بكهين ويزانين كانئى راسته نهو پيغه مبهره يان نه .. ئينا زانايين جوهئى يان گوته وان : سئى پسياران نهى دئى بو ههوه بيژين هوين ژ وى بكهين ، نه گهر وى بهرسفا ههوه دا مهعنا نهو پيغه مبهره ، ونه گهر نهو نهشيا بهرسفا ههوه بدهت نهو مروقه كي دره وينه ، بيژئى : مهسه لا وان جحيلان چبوو نهوين ژ مالين خو دهر كهفتين وبه رزه بووين ، وخودانئى دو شاخان (ذو القرنين) كئى بو ، ورح چيه .

نهو زفرينه مه كههئى وگوتن : حال ومهسه لين مه وزانايين جوهئى يان نهفه نه ، ئينا نهو چوونه نك پيغه مبهري - سلاف لي بن - وگوتئى : نه گهر تو بهرسفا فان پسيارين مه بدهئى نهى باوهرئى يئى ب ته ئينين .. وهه سئى پسيارين خو گوتئى ، پيغه مبهري - سلاف لي بن - گوته وان : سوباهئى نهى دئى بهرسفا ههوه دم ، وپازده رۆژ پيشه

چوون چو وهحي بؤ نه هات ، لهو تهنگافي ل وي زيده بوو ، وكافران گوت : موحه مدهي گوت سوباهي دي بهرسفا هه وه دهم وئهفه پازده روت چوون .. وپشتي پازده روتان ژ نوي ئهف ئايه تين سووره تا (الكهف) بو وي هاتن يين بهرسفا فان هه رسي بسياران تيدا هاتي ، وهه د في سوورتهي دا خودي گوته پيغه مبهري خو . سلافي لي بن - :

﴿ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا . إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا - ﴾ وبو وي تشتي ته كروي سه دلي خو كو بكه ي تو نه بيژه : سوباهي نه ز دي وي تشتي كه ، وه سا تي نه بت كو تو وي كاري ب هه ز كرنا خودي فه گريده ي ، ويژي : نه گه خودي هه ز بكه ت . و ل ده مي خو ژ بيرفه كوني تو خودايي خو ل بير كر خو بينه ويژه : نه گه خودي هه ز بكه ت ، وهه جاره كا ته ژ بير كر تو خودي ل بير خو بينه فه ، چونكي بيرئينا نا خودي ژ بير كوني ناهيلت ، ويژه : بهلكي خودايي من بهري من بده ته هيدا يه تي وريكا نيژيكتريا مروفي دگه هينته سه راس تي يي ﴿ [الكهف : ٢٣-٢٤] . وهنگي د في نه گهري دا خودي ئهف ئايه ته بو پيغه مبهري خو هنارتن يين به حسي سه رهاتي يا خوداني شكه فتي دكه ن .

دهم وجه :

ب تني د سووره تا (الكهف) دا ههوا ل مه كه هي هاتي سه خواري خودايي مه زن سه رهاتي يا خوداني خه نده كي بو مه فه دگيرت ، وهه كي عده تي قورئاني د فه گيرانا پترين سه رهاتي يين ملله تي بوري دا خودايي مه زن جه وده مي سه رهاتي يي ده سنيشان ناكه ت ؛ چونكي قورئاني نه فيت فان سه رهاتي يان بكه ته بهر په ره كي ديروكي يي هشك .. نه ، قورئاني د فيت هه سه رهاتي بهك ژ فان سه رهاتي يان د جهي خو دا بته ده رسهك بو خوانده فاني ، دا ههوا بهري به كا مه زن د دلي وي دا بچينت ، وژبلي كو فه گيرانا في سه رهاتي يي به رسفهك بوو ل سه ر وي بسيارا كافران ژ پيغه مبهري - سلافي لي بن - كروي ، قورئاني د فيت باوهري يا موسلمان ي ژي پي

ب غه يي موكمتر لي بكه ت ودا ههوا بزانت كو ههوا نه گه رين (علمي) و (طه يبي) يين گهردوون ل سه ر ب ريفه دچت ب ده ستي خودينه وچي گا فا وي قيا هه دي فان نه گه ران راهه ستي ، وئهفه كاره كي ب زه حمت نينه ل بهر وي .

وچونكي قورئاني دهم وجهي في سه رهاتي يي بو مه ناشكه را نه كرينه (٩٤) زانا وديروكفان د في مه سه لي دا ب خيلاف چووينه ، وبارا پتر ژ زانايان ل وي باوهرينه كو ئهف سه رهاتي به ل باژيري (نه فه سوسي) رويدا بوو ، ويا زانايه كو ئهف باژيره نيك ژ مه زترين ينج باژيري ئمراطوريه تا روماني بوو ، ومه لبه نده كي بازرگاني وسياسي يي مه زن بوو ، وهه يكه لي نيك ژ مه زترين خودا وهندين روماني يين سه نه م په ريس لي بوو . (٩٥)

وهندهك زانايين دي دبيژن : سه رهاتي يا خوداني شكه فتي ل ده فه را شامي (ل ئوردي) چيوو بوو ، وهندهك دبيژن : ل عه دي نينه وايي بوو .

و ل دور ده مي سه رهاتي يي گه لهك زانا دبيژن : ئهف جحيه ل ژ دويكه فتي يين عيسا پيغه مبهري بوون - سلافي لي بن - وههوا ل سه ر ده مي قه يصه ري روماني (دقيانوسي) ژبا بوون ، كو نيك ژ وان قه يصه ران بوو يين زورداري به كا مه زن ل دويكه فتي يين مه سيحي كروي ل سي سه د سالي نيكي يين زاييني .

(٩٤) هه ر جه نده كتبيين سي ره تي وته فسيري ناشكه را دكه ن كو بسيارا في سه رهاتي يي زانايين جو هي يان نيشا كافرين قوره يشي يان دا بوو زي ، به لي د گه ل هندي زي ئهف سه رهاتي به ويا (ذو القرنين) ي زي د كيتيبيين ئسرائيلي يان يين نو كه دا نينه ، ودياره زانينا فان سه رهاتي يان تشتهك بوو د ناقبه را زانايان ب تني دا هه بوو ، لهو وان ژ هه مي سه رهاتي يان بسيارا فان سه رهاتي يان كروو .

(٩٥) هه يكه لي خودا وهند (ديانا) يي كو دئيه هژمارتن نيك ژ حه فته عه جبي يين دنيا يي ، و ل دويق نه خشه يا سياسي يا نه فرو ئهف باژيره دكه فته نه نادولي (ل روتافايا ده وله تا توركي) ل نيژيكي نه زميري .

وهندهك زانا ديژن : ئەف سەرھاتىيە بۆ دەمى بەرى زايىنى دزفرت و ئەف جھيلە ژ دويكەفتىيىن عيساي نەبووينا .. وپويته پيكرنا زانايىن جوھىيان ب قى سەرھاتىيى قى بۆچوونى مسۆگەرت لى دكەت ؛ چونكى ئەگەر ئەف جھيلە ژ دويكەفتىيىن عيساي بانە جوھىيان خەم ژ سەرھاتىيا وان نەدخوار بەلكى ھەر باوھرى پى نەدئينا !

خودانين شكەفتى كى بوون ؟

ل ژير سيبهرا دەولەتەكا بى باوھر و صەنەم پەرىس ، يا كو حەتا حەفكى د گونەھى وبى ئەخلاقىيى دا نقو بووى كۆمەكا جھيلان ھەبوو باوھرىيا ب خودى جھى خو د دلين وان دا كرىبوو .. لەو قى باوھرىيى چافين وان ل نەحەقىيا مللەتى وان قەكر ، وئىكا ھند ژ وان چيكر ئەو كارى خو يى سەرەكى بکەنە راستكرنا قى خوارييا مللەتى وان تويش بوويى ، و ل قيرى ھەفركىيى دەست پى كر .

ودئيتە قەگواستن كو ئەف جھيلە ھەمى ژ مال مەزن و ماقوليلين باژيرى بوون ، تىتى ھەفركى پتر (حەسساس) كرى ؛ چونكى يا زانايە كو ھەمى دەمان و د نائف ھەمى جفاكان دا مال مەزنىيى وئويجاخكانى سەنگى خو ھەبوويە ، وگرفتارى ھنگى ل سەر كافران دژوارتر لى دئيت دەمى ھندەك ژ مال مەزنىن وان دگەھنە چەپەرى ھەفركىيى و دەست ب بەلافكرنا حەقىيى دكەن ، وديارە مللەتى فان جھيلان يى كافر پىشتى ھەمى رپيكنين (ناشتيانە) ب كار ئينانين دا فان جھيلان جارەكا دى ل صەنەم پەرىسىيى بزقپنن و بەرى وان ژ رپيكا پيغەمبەران قەگپن وان دەست دا پى ليدانا ھەمى عورف و عەدەتان و مروقيين فان جھيلان ئاگەھداركرن كو ھندە ئيدى وان تەحەممول نەما ، وھەفركى دى رويىيەكى دى وەرگرت ، وديارە مروقيين وان ژى ب گوتنا وان قايبيل بوون لەو فان جھيلان ھزرا رەفينا ژ باژيرى بۆ خو كر .

قورئان دەمى فان جھيلان بۆ پيغەمبەرى ددەتە زانين ديژت : ئەى موھەمد ئەم بەحسى وان جھيلان ب راستى و دورستى بۆ تە دكەين ، ھندى خەلكى شكەفتيە ھندەك گەنج بوون باوھرى ب خودايى خو ئيناو و د گازىيا وى ھاتبوون ، و مە

ھيدايەت و موكمىيال سەر حەقىيى ل وان زیدە كرىبوو . و مە دلين وان ب باوھرىيى ب ھيز ئيخست بوون ، و مە موكمى و دژوارى ل سەر باوھرىيى دابوو وان ، دەمى ئەو ل بەر سنگى مەلكى كافر رابووين ووى لۆمەى وان كرى سەرا ھيلانا وان بۆ صەنەم پەرىسىيى فيجا وان گوتى : خودايى مە يى ئەم پەرىستى بۆ وى دكەين خودايى عەسمانان و عەردىيە ، ژ وى پيغەتر ئەم پەرىستنا چو خودايىن دى ناكەين ، ئەگەر ئەم تىشتەكى دى ژبلى قى گوتنى بيژين ئەو مە گوتنەكا دوير ژ حەقىيى گوت . ھندەك ژ وان گوتە ھندەكان : ئەفە مللەتى مە ژبلى خودى ھندەك خوداوەندين دى بۆ خو دانايىنە ، كانى بلا ئەو دەليلەكى ئاشكەرال سەر قى عبادەتى خو بينن ، فيجا كەس ژ وى زوردارتر نينە يى ژ نك خو دروھەكى ژ كيسى خودى بکەت و شريكان بۆ وى د پەرىستى دا بدانت .

ھەفركى .. و رەفین :

وقورئان بۆ مە نايژت كانى ئەف باوھرىيا ب خودى ژ كى گەھشتبوو وان جھيلان ، و دوير نينە وان ئەف باوھرىيە بۆ خو ژ پيغەمبەرىكى ژ پيغەمبەرىن خودى وەرگرت بت ، و ھەر چاوا بت دەمى باوھرىيى جھى خو د دلين وان دا كرى قى باوھرىيى ئەو ژ خەلكى وان قەدەر كر ، و دەمى سوھبەتا وان د باژيرى دا بەلاف بووى و گەھشتىيە مەلكى ، و چونكى ئەو ژ تەخەيا فەقيران نەبوون يىن خوينا وان ھەروھ ، مەلكى ھنارتە ب دويىف وان راب و ب گوتنا (رحەت) ژ وان خواست ئەو ل قى دىنى ليقە بن ، و ل صەنەم پەرىسىيى بزقپن ، و دەمى وان گوھدارىيا وى نەكرى ھەفركى د ناقبەرا وان دا پەيدا بوو ..

وھەفركى يا ب چ رەنگ بوو ؟ وچەند قەكيشا بوو ؟

ئەفە قورئانى بۆ مە نەگوتىيە ، ب تنى قورئان ئەنجامى بۆ مە قەدگۆھيزت ، ديژت : تو - ئەى موھەمد - بەحس بکە دەمى وان گەنجين خودان باوھر ژ ترسين ھندى دا كو مللەتى وان وان دسەردا بىەن و ل صەنەم پەرىسىيى قەگەرىنن خو ب شكەفتى رابا گەھاندى ، وگوتى : خودايى مە تو دلوقانىيەكى

ژ نك خو بده مه ، كو مه پي رابگري ، و ژ خرابي پي پاريزي ، وتو ريكا دورست يا كو مه دگه هينته وي كارى تو حمز ژى دكهى ل بهر مه ب ساناهى بيخه ؛ دا ئەم بيهنه ژ وان سهرراستين ري ل بهر خو بهرزه نه كرى .

معنا : هه فركى گه هشتبوو وي دهره جي دقيا ئەو جحيل يان ل صه نه م پهريسى پي بزقرن يان ژى ژ باژيري دهر كهفن ويو خو برهفن .. ووان يا دووي هلبزارت ، و ژ سياقي سهرهاتى پي دئيه زانين كو ئەو ب دزى فه ژ باژيري دهر كهفتبون ؛ دا كهس ب دهر كهفتنا وان نه حه سييت ، وپشتى ئەو ب سلامه تي ژ باژيري دهر كهفتين وان خو ب شكه فته كي را گه هاند ، ودياره نيزيكترين باژير بو وي شكه فتي باژيري وان بوويه ، لهو پشتى ژ خهوا گران رابووين وان نيك ژ خو هنارته باژيري خو وه كي دى بو مه ديار بت ..

ل شكه فتي :

وده مي وان جحيلين خودان باوهر رهفين بو خو هلبزارتي وان هيدي گوته نيك و دو : مادهم هه وه ژ بهر ديني خو ژ ملله تي خو فه دهر كر ، وهه وه ئەو خوداوهندين ئەو پهرستى بو دكه ن ژبلى خودى هيلان ، هوين بو عيباده تكرنا خودايى خو يى ب تنى هه رنه د شكه فتي فه ل چيائى ، خودايى هه وه ژ دلوفاني يا خو هندى دى دته هه وه يا هوين ل دنيايى وئاخره تي پي ستاره ببن ، ووه سا كارى هه وه دى ل بهر هه وه ب ساناهى ئيخت كو هوين د ژينا خو دا مفاى ژى ببين .

ووان ئەف گوتنا خو هه زوى كره كريبار وخو ب وي شكه فتي را گه هاند يا وان بو خو ده سنيشان كرى .. و بهرى ئەم بهر ده وامي پي ب سهرهاتى يا وان بدهين مه دقيت بهر سقا وي پسيار بدهين يا كو ل قيرو خو هل دئخت : ئەرى هژمارا وان جحيلان چه ند بوو ؟

قورئان ب خو ژى ده مي قى سهرهاتى پي فه دگيرت ئيشاره تي دده ته قى مه سه لى وديوت : هنده ك ژ وان كيتايى يان يين دان وستاندنى د دهر حه قا وان دا دكه ن دى بيژن : خه لكى شكه فتي سى كهس بوون ، صه يى وان يى چارى بوو ، وهنده كين دى

ديوتن : ئەو پينج بوون ، و صه يى وان يى شه شى بوو ، وگوتنا فان هه ردو ده سته كان خه بهر دانه كا بي ده ليله ، وهنده كين دى ديوتن : ئەو حه فت بوون ، و صه يى وان يى هه شتى بوو ، تو - ئەى موحه ممد - بيژه : خودايى من ب هژمارا وان زاناره ، كي م كهس ژ خه لكى هژمارا وان دزانن . قيجا ژ هه فركى به كا ب سهرقه سهرقه پيقه تر تو چو جرهى د گهل كيتايى يان نه كه ل دؤر مه سه لا هژمارا وان ، ب تنى تو وه حى يى بو وان بخوينه ، وپسيارا حالى وان وهژمارا وان تو ژ وان نه كه ؛ چونكى ئەو وي چه ندى نزانن .

و چونكى ده مي قورئانى گوتنا ئيكى دووي د دهر حه قا هژمارا وان دا فه گيراي كو ئەو سى بوون ، يان پينج بوون ، ته عليقه ك لى دا وگوت : ئەف گوتنه خه بهر دانه كا بي ده ليله ، وده مي گوتنا سى يى فه گيراي كو ئەو حه فت كهس بوون ، چو ته عليق لى نه دان ، گه له ك ته فسيرزانان گوتنا سى يى (كو ئەو حه فت كهس بوون) دورستتر زانى .

به لى د گهل هندى قورئان بهرى مه دده ته نه دبه كى پاك ؛ دا ئەم د فان مه سه لان دا پيگيرى يى پي بكهين ده مي گوتى : تو - ئەى موحه ممد - بيژه : خودايى من ب هژمارا وان زاناره .. معنا : زقراندنا زانينا دورست هه ر بو خودى يه .

و پشتى ئەو ب دزى فه ژ باژيري دهر كهفتين وخو ب شكه فتي را گه هاندى ئەو چيبوو يا وان هزر كرى ده مي وان گوتى يه نيك و دو : « هوين بو عيباده تكرنا خودايى خو يى ب تنى هه رنه د شكه فتي فه ل چيائى ، خودايى هه وه ژ دلوفاني يا خو هندى دى دته هه وه يا هوين ل دنيايى وئاخره تي پي ستاره ببن ، ووه سا كارى هه وه دى ل بهر هه وه ب ساناهى ئيخت كو هوين د ژينا خو دا مفاى ژى ببين » .

خودى دهر گه هه كى بو كه سى بهرى وان فه نه كرى بو وان فه كر ، بهرى ئەو مه حتل بين وسه رين ري يان ل بهر بهرزه بين ونه زانن چاوا ل قى شكه فتي ئەو دى ژينا خو داين كه ن بى ملله تي وان يى كافر ب وان بحه سيين ، خودى دهر گه هى ره حما خو ل بهر وان فه كر ..

خهوا گران :

بؤ ستاره کرنا وان .. ودا سهرهاتی یا وان ببتنه نیشانهك ل سهر شیاننا خودی بؤ پاراستنا وهلی یین وی ژ دوژمین وان ب هندهك رپکین نهئینه سهر هزارا مرؤقان - خودی دبیزت - مه خهوه کا گران ب سهر وان دا بهردا ، ئینا ئهوه گهلهك سالان نفسی مانه د شکهفتی فه .

وپشتی هنگی قورئان ب خوؤ ناشکهره دکهت کو دهمی ئهوه تیدا نفسی ماین سی سهد سال بوون ب هژمارا وان سالیان کو ب رپوژی دئینه حسیبکرن ، وسی سهد ونهه سالان ب هژمارا وان سالیان کو ب ههبقی دئینه حسیبکرن .

ول فی دهمی ئهوه د شکهفتی فه دنفستی قورئان وهصفا حالی وان بؤ مه دکهت ودبیزت : تو - ئهه بینههه وان - دی بینه دهمی رپوژ ژ رپوژهلای دهر دکهفت ل لایه وان یی راستی ددهت ، وئه گهر ئهوه ئافابوول لایه وان یی چهپی ئافا دبست ، وئهوه یین ل جههکی بهرفرهه ژ شکهفتی ، فیجا گهرما رپوژی کاری د وان ناکهت ویا ژی ژ وان نایبته برین ، ئهفا هه یا مه د گهل فان گهنجان کری ژ نیشانیان شیاننا خودی بوو ، ههچی یی خودی تهوفیقا وی بدهت و بهری وی بدهته هیادهتی ئهوه ئهوه یی بهری وی بؤ حهقی یی هاتی به دان ، وههچی یی ئهوه تهوفیقا وی بؤ وی چهندی نهدهت تو چو هاریکاران بؤ وی نابینی بهری وی بدهته حهقی یی ؛ چونکی رپنیشادان و بهرزه کرن ب دهستی خودی یه .

و ژ فی تهعقیبا قورئانی بؤ سهرهاتی یی ناشکهره دبست کو خودی ئهفه کر وبؤ مه فه گپرا دا ئهه بزانیان کو ب تنی خوؤشی ونه خوؤشی یا دنیایی دا ، وهیادهت وسهر داچوون ب دهستی خودی یه ودقییت خودی هیادهتی وخوؤشی یی ب رزقی خودانی بکهت نه گهر نه کهسهك نابت فی چهندی بؤ وی بکهت ..

پاشی قورئان دبیزت : وتو - ئهه بینههه - دی هزر کهه خهلهکی شکهفتی دهشیان ، وئهوه ب خوؤ دنفستیینه ، وئهم چاقدییری یی ل وان دکهین ، دهمی ئهوه دنفستی جار ئهه وان ب لایه راستی فه وهر دگپرین و جار ژی ب لایه چهپی فه ؛ دا

لهشین وان ل سهر عهردی نه رزن .. وئهوه صهی د گهل وان ههر دو دهستین خوؤ ل بهر دهری شکهفتی درپژ کر بوون ، ئه گهر ته ئهوه دیتبان تو دا ژ وان رهقی ، ودلی ته ژ بهر وان دا تژی ترس بت .

گوهورینا مهزن وسهرهاتی یا عنتیکه :

خودی دبیزت : پاشی مه ئهوه ژ خهوی هشیار کرن ؛ دا ئهه بزانیان کانئ کی ژ ههر دو دهسته کین د دهمی مانا وان دا ب ههفر کی چووین بؤ هژمارا بینه جهتیره ، وکانئ ئهوه رپوژه کی یان دانه کی رپوژی مابوون ، یان ژی دهمه کی درپژ مابوون ؟ وکانئ چاوا مه ل فی دهمی درپژ ئهوه نغاندن وهسا مه ئهوه هشیار کرن بیی ئهوه بینهه گوهارتن ؛ دا ئهوه پسپاری ژ ئیک ودو بکهن :

- ئهفه چهنده ئهه ل فییری دنفستی ؟

هندهك ژ وان گوت : رپوژه کی یان دانه کی رپوژی ئهه یین نفستین ..

وهنده کین دی یین مهسهله ل بهر ئالوز بووی گوت : هوین وی چهندی بهیلنه ب هیقی یا خودی فه ، وخودایی ههوه ب وی دهمی هوین ماین زاناره ..

مهعنا : پستی ئهوه ژ خهوا گران هشیار بووین ئیکه مین تشتی وان ئاخفتن ل سهر کری ودان وستاندن ل دؤر کری ئهفه بوو : ئههه ئهفه ژ کهنگی وهره ئهه دنفستی ؟

وچونکی ل دهمی ئهوه نفستین سپیده بوو ، ودهمی هشیار بووین ئیقار بوو - وهکی دبیزن - وان هزر کر ئهفه دانه کی رپوژی یه ئهوه دنفستی .. بهلی کو وان زانی چو مفا د هندی دا نینه ئهوه بزانیان کانئ ئهفه چهنده ئهوه دنفستی ، وان گوته ئیک ودو : فی مهسهلی بهیلنه ب هیقی یا خودی فه ئهوه چیتسر دزانت کانئ ژ کهنگی وهره هوین دنفستیینه .

پاشی مهسهلا دووی یا وان دان وستاندن ل سهر کری چ بوو ؟

قورئان دبیزت : وان گوته ئیک ودو : هوین ئیکی ژ خوؤ ب فان پارین خوؤ یین زیقی فه بهنیرنه باژیری مه ، وبلا ئهوه بهری خوؤ بدهتی کانئ خوارنا کی پاقتر وحه لالتره ، بلا ئهوه خوارنه کی بؤ مه ژی بکرت وینت ، وبلا ئهوه د کرینا خوؤ دا یی

نهرم بت دا ئەو ب مە نەحەسیین ، وئەم ئاشکەرا نەبەن ، وچو مرۆف ب مە نەحەسیین ؛ چونکی ئەگەر مللەتی مە ب سەر مە هلبەن ئەو دى بەران ل مە بارینن ، هەتا مە دکوژن ، یان ژى مە ل دینى خو بزقپینن وئەم ژى کافر بېن ، وئەگەر مە وه کر ئەم قەت ناگەهینە مرادا خو کو چوونا بەحەشتی یە .

و ژ فئى گوتنا وان دیار دبت کو بهرى ئەو بچنە شکەفتى مللەتی وان دو ری دانابوونە بەر وان : بەر لى باراندن هەتا مرنى ، یان ژى زقپینا ل کوفرى .. وئەو بوو وان رەفین بو خو هلبیژارت .

ئیک ژ وان خو (تەبەرروع) کر کو ب دزی فە بچتە باژیرى وخورنە کى بو وان بېنت - و ژ فئى دیار دبت کو ئەو شکەفتا ئەو چووینی گەلەك یا ژ باژیرى دویر نەبوو - وگافا ئەو جحیل هاتی یە باژیرى عەجیبى یى سەرى وى گرت .. ئەفە چى یە ؟ چ ل باژیرى مە هاتی یە ؟ تو بیژى د رۆژە کى دووان دا ئەف گوهۆرینە ب سەر باژیرى دا هاتبت ؟ ئاقاهى ، سەر وبەرى مرۆفان ، رەنگ وروى یى بازارى .. مەسەلە کا عەدەتی نینە !

بەلى وى ئەفیا پساراً فئى چەندى ژ کەسى بکەت ؛ دا ئەو مەخسەدا خو ب جە بېنت بىی کەسەك ب وى بحەسییت ، لەو وى زوى خو ب دکانە کى را گەهاندا وپارینن خو یین زىقى کر نە دەستین دکاندارى دا ..

ومسوگەر ئەو خەلکى ئەو دینى ژى ژ سەر وبەرى وى یین عەجیبگرتى ماين بەلى دویر نینە وان هزر کر بت ئەفە مرۆفە کى بیانى یە هاتی یە باژیرى لەو وان ماى خو تى نە کر .. بەلى خودى دقیا وان ئاشکەرا بکەت و خەلکى باژیرى ب سەر هاتی یا وان ناگەهدار بکەت ؛ دا ئارمانج ژ سەر هاتی یى پینک بىت .

خودى دبىژت : کانى چاوا مە گەلەك سالان ئەو نشاندا ، پاشى مە ئەو هشیار کرن ، مە خەلکى وى زەمانى ب وان ناگەهدار کرن ، پشتى کو خودانى فرۆشگەهى ب رپکا جوینی دەرەمبەن وان ب وان حەسیای ؛ دا مرۆف بزنان هندی سوژا خودى یە کو دى مریان راکەتەفە یا راستە ، وکو هندی قیامەتە هەر دى ئیبت وچو گومان تیدا نینە ..

تشتى مەزن یى کو ب سەر باژیرى دا هاتی ژبلى گوهۆرینا ئاقاهى ومرۆفان ئەو بوو خەلکى باژیرى کراسى کوفرى ژ بەر خو کربوو وهەمى بووبوونە خودان باوهر ، مەلکى کافر نەمابوو ، وئەو دەستى مرۆفان یى کو گەفین بەر لى باراندنى ل فنان جحیلان کرى چووبوو و دەستە کى دى یى مرۆفان خودى ل جەهى وان دانابوو ، ودویر نینە سو حەتا رەفینا جحیلین خودان باوهر ژ مەلکى کافر وبەر زەبوون وى سەر وشوینی یا وان د نافع خەلکى خودان باوهر دا یا بە لاف بت ..

گافا خودانى دکانى پارین جحیلی دیتین ، وچونکی ئەو مرۆفە کى بازارگان بوو وى ژ رەنگى پاران زانى کو ئەف مرۆفە ژ زەمانە کى کەفنه بەلى چاوا ؟! وى ژى نەزانی ، ودویر نینە ئەو وجحیل د فئى پارەى دا ب هەفركى چووبن ..

– ئەف پارین کەفن تە ژ کیشە ئیناینە ، خزینەك تە بو خو دیتی یە ؟
– تو چ دبىژى ؟ پارین کەفین چ ؟ دوھى ب فان پاران من تشت یین کرین ، کەفین چ خزینەیا چ ؟

– دوھى ؟ ما تو ژ کیشە دئیی ؟

وچونکی جحیلی نەفیت جەهى خو نیشا وى بدەت ، ونەفیت هەفركى یى ژى درىژ بکەت دا خەلك ب وى وهەفالىن وى نەحەسیین ، دویر نینە وى هزرا رەفینى کربت بەلى کیشە برەفت ؟ خەلکى سوکی یین لى کومبووین ، وئەگەر ئەو برەفت خەلك دى دەنە ب دويف فە ومسوگەر ئەو دى وى گرن .. وئەفە هەفالىن وى ژى کەشف بوون ، کانى پیچە کا دى بلا خو بگرت کانى سو حەت دى ل سەر چ راوہستت !

پاشى وى هزرین خو کرن .. ئەرى تو بیژى ئەفە هەمى دخەلەت بن وئەز ب تنى یى دورست بم ؟ پشتى هنگى نیشان وسەر وبەرى فان مرۆفان هندی دگەهینت کو ئەو دخەقن ، دوھى خەلکى باژیرى ب فئى رەنگى نەبوون ، وان خودى نەدناسى ، وئەف رەنگى پاران یى ئەز ل نک وان دبېنم نەبوو .. دیارە تشتە کى هەى !

ودبىژن : هنگى وان ئەو جحیل گرت وبرە نک مەزنى خو ، و دەمى وى جحیلی دیتی ئەو کەسە کى خودان باوهره وى سو حەتا خو وهەفالىن خو بو وى فە گپرا ، وجەهى خو وهەفالىن خو نیشا وى دا ، وچونکی وان سو حەتا جحیلان ورەفینا وان

ژ خه لکي بهري گوډه لي بوو بوو ، لهو وان باوهر ژ وی کر ، وئف سهرهاتي په بو وان يين باوهری ب رږژا قيامه تي هه ی بوو باشتيرين دهليل ل سهر وان يين باوهری پي نه دئينا ژ خه لکي باژيري ..

دويمه ييا خوداني شکهفتي :

وپشتي مه سلا وان ناشکرا بووی ، وخه لکي باژيري ب سهر وان هلبووين ، ديبژن : نهو جحيل زفري نک هفاليڼ خو ل شکهفتي وسوحه تا خو د گهل خه لکي باژيري بو وان فه گيرا ..

وقورئان به حسي فان جحيلان پستي خه لک ب سهر وان هلبووی بو مه نافه گيرت ، لهو نه نزانين کاني پستي هنگي وان چ کر ، ب تني قورئان ديمه نه کی ژ وی هه فرکي ودان وستاندني بو مه فه دگوهيزت يا کو د نافه را خه لکي باژيري دا چيبووی پستي مرنا وان جحيلان ل شکهفتي ..

قورئان ديبژت : دهسته که کي ژ خه لکي گوت : هوين ل بهر دهري شکهفتي نافه ي په کی نافا کهن کو وان فه شيرت ، ووان بهيلنه ل جهي وان ، خودايي وان ب حالي وان زاناره ، وئووين خودان گوتن ودهسهلات د ناف وان دا گوت : نه مزگفته کي بو عياده تي دي ل جهي وان نافا کهين .

و ب قي چه ندي سهرهاتي ب دويمه ي هات سهرهاتي يا هه فرکي يا بهر دهوام د نافه را باوهری يي وکوفري دا ، نهو باوهری يا وه ل خوداني دکهت کو نهو خو بهيلته ب هيفي يا خودي فه ، وئو کوفرا ئيکا هند ژ خوداني خو چي دکهت کو باوهری يي ب نه گهرين ماددي ب تني بينت .

سهرهاتي يا خوداني دوشاخان (ذو القرنين)

وه کی د سهرهاتي يا خوداني شکهفتي دا مه گوتي سوحه تا (ذو القرنين) ی ژي نيك ژ وان پسياران بوو يين زانايين جوهي يان بو کافرین قورهيشي يان گوتي دا نهو ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن - بکن ، وراستي يا پيغه مبهري يان وي پي بجهر بينن ، لهو سهرهاتي يا وی ژي د گهل يا خوداني شکهفتي د نيك سوور هتي دا هات ، وسهرهاتي يا (ذو القرنين) ی جاره کا ب تني د قورئاني دا هاتي په .. ودهمي خودايي مه زن سهرهاتي يا في مه لکي بو مه فه دگوهيزت نه ژ بهر هندي فه دگوهيزت چونکي نهو مه لکهک بوو دنيا ئيخستبوو بن دهستي خو ، نه ! به لکي ژ بهر هندي چونکي نهو مرو فته کي چاک بوو ، مالي دنيايي و مه زني يي وسلته نه تي خودي ژ بيرو وی نه بر بوو ويئیکا هند ژ وی چي نه کر بوو کو نهو خو ژ خودايي خو مه زتر بينت ، يان زورداري يي ل خه لکي بکهت .. قيجا دا کو نه نزانين (ذو القرنين) کی بوو وسهرهاتي يا وی چ بوو دي خو دهينه بهر سيبه را چند نايه ته کان ژ سوور هتا (الکهف) .

ذو القرنين کی بوو ؟ وکهنگی ژيا بوو ؟

وبهري نهو دهست ب فه گوهاستنا سهرهاتي يا (ذو القرنين) ی بکهين يا د جهي خو دايه نهو چه نده کي ل سهر که سيني يا وی باخفين کاني نهو کی بوو ، وکهنگي ژيا بوو ، وبو چي دگوتني (ذو القرنين) ؟ بو هندي دا سهرهاتي پتر ل بهر مه يا ناشکرا بت .

ئايەتتە قورئاننى چو ئىشارەتەن ئادەنە قىچەندى ، نە ئاقىۋى يى دورست بۇ مە دىيىژن ، ونە بەھسىۋى دەمى دكەن يى ئەو تىدا ژباي ، ؛ چونكى قورئاننى - وەكى پتر ژ جارەكى مە گۆتى - ب قەگىرانا قان سەرھاتىيان نەقەت دىرۆكىۋەك دىرۆك ھند بۇ مە تۆمار بكەت ھندى كو دقەت عىبەرەتەن بۇ مە ژ قان سەرھاتىيان بەرچاڭ بكەت .

ول دۆر دەسنىشانكرنا كەسىنىيا (ذو القرنين) ى سى گۆتن ل بەر دەستى مە ھەنە :

يا نىكىن : كو بۇچوونا (بىروونى) يە ئەو دىيىژت : (ذو القرنين) نىك ژ مەلكىن (حمىيەرىيان) بوو ؛ چونكى مەلكىۋان ب قان رەنگە ناسناقان دەھتە ناسىن وەكى : (ذو نواس) ى و (ذو يزن) ى ، و ئاقىۋى (ئەبوو بەكرى كورى ئەفرىقىشى) بوو ، ئەقە ب لەشكەرى خۇ قە چو بوو ھەتا گەھشتى يە بەر لىقا دەريابا سى ، و دىيىژن : كىشورە ئەفرىقىيى ب وى يا ھاتى يە ئاقىن .

يا دوون : و ئەقە بۇچوونا زانايىن ھندى يە ئەو دىيىژن : پتر يا بەرعاقلە كو (ذو القرنين) ى قورئاننى بەھسىۋى وى كرى (كەيخسەرە) بت ئەو يۇنانى دىيىژنى (سەپروس) يان (خورس - كورس) وەكى جوھى دىيىژنى .. ئەقى حاكىمى عادل ھەر ژ سالا (۵۵۹) ھەتا سالا (۵۳۰) بەرى زايىنىۋى حوكم كرىبوو ، ول سەر دەمى خۇ ئەو شىابوو مەملەكەتە فورسىۋىا مىدىيان بكەتە نىك ، ووى رۇژھەلات و رۇژئاڧا ئىخستىبوونە بن دەستى خۇ ، و ئەو بوو يى ئەو ئسرائىلى ژ ئىخسىرىيى بەرداين يىن (نەبووخذنەصرى) گرتىن وئىناينە بابلى ، پشتى كو وى بابل ستاندى (۹۶) ، ول سالا (۱۸۳۸ ز) پەيكەرەكى ژ قافكى يى قى مەلكى ھاتە دىتن دو شاخ ل سەر سەرى وى بوون ، وەك ئىشارەت بۇ مەملەكەتە فارس و مىدىيان يىن كو وى گەھاندىنە نىك ، لەو دگۆتنى : خودانى دو شاخان ، و دىرۆك بەھسىۋى دادى و عەدالەتە قى مەلكى دكەت .

يا سىرىن : و گەلەكىن دى دىيىژن : ئەف مەلكە ئەسكەندەرە مەقدونى بوو ، ئەو ل دۆرىن سەدسالاسى يى بەرى زايىنىۋى حوكم كرى ، بەلى چو راستى بۇ قى بۇچوونى نىن ؛ چونكى ئەف ئەسكەندەرە مەلكەكى خودان باوەر نەبوو ، و ب دادى و عەدالەتە قى نەھاتى يە ناسىن . (۹۷)

ول دۆر ئەگەرە ناسىنا وى ب ناسناقى (ذو القرنين - خودانى دو شاخان) چەند بۇچوونەك ھەنە : ھندەك دىيىژن : چونكى وى رۇژھەلات و رۇژئاڧا دىيىۋى ئىخستىبوونە بن دەستى خۇ ، و ھندەك دىيىژن : چونكى پويرتى سەرى وى يى دىرۆك بوو ووى دو شاخ بۇ خۇ چى دكرن ، و دوير نىنە وى كولاڧەكى ناسنى يى دو شاخ پىقە كرىتە سەرى خۇ ل دەمى شەرى لەو ئەو ب قى ئاقى ھاتى يە ناسىن .

ذو القرنين ل رۇژئاڧا دىيىۋى :

خودايى مەزن دەمى سەرھاتىيا (ذو القرنين) ى بۇ مە قەدگۆھىزت و بەرى بىژت كانى وى چ كرىبوو ، ب قى رەنگى رىكى بۇ سەرھاتىيى خۇش دكەت : ﴿ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الَّذِينَ قَالُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا . إِنَّا مَكِّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا . وَنَهَىٰ بُوْتِپەرىسىن مللەتە تە [ئەى موھمەد] پسىارا مەلكى چاك خودانى دو شاخان (ذو القرنين) ژ تە دكەن ، تو بىژە وان : ئەز دى بەھسەكى وى بۇ ھەو ھەم ، دا ھوین وى ل بىرا خۇ بىن ، و عىبەرەتى بۇ خۇ ژى وەرىگرن ، ھندى ئەمىن مە عەرد ئىخستە بن دەستى وى ، و ژ ھەر تىشتەكى مە رى و ئەگەر دانە وى كو ئەو پى بگەھتە تىشتى وى بقىت ژ گرتنا وەلاتان و شكاندنا دوژمنان و ھەر تىشتەكى دى ﴿ [الكهف : ۸۳-۸۴] .

ژ قان ئايەتەن دىيىژن زانين كو خودى ھند ھىز و شىيان دابوونە (ذو القرنين) ى كو ئەو جىھانا سەردەمى خۇ ھەمى يى بىختە بن دەستى خۇ و ب دادى يى حوكمى بكەت ، مەعنا : ئەو ب خودايى خۇ قە پى گرىداى بوو ، وى ب دورستى پەرىستنا

(۹۷) ل دۆر قان بۇچوونان برىنە : (قصص الرحمن في ظلال القرآن) يا (أحمد فاضل الحمصى) ، ۴ / ۱۲۵-۱۲۸ ، چاپ ئىكى سالا ۱۴۱۵ ك ۱۹۹۵ ز .

(۹۶) و بەھسىۋى وى ب باشى د (سفر عزرا) ى دا ژ تەوراتى ھاتى يە .

خودایی خو دکړ لهو خودایی وی ژى ههمی نه گهرین (ماددی) بو وی ناماده
کربون دا نهو بشیت خه لکی بیخته بن حوکمی خو ..

وپشتی فی دهسپیکى خودایی مهزن به حسی غزایا (ذو القرنین) ی بو روژنآفایا
عهردی دکهت و دبیزت :

﴿فأتبع سببا . حتى إذا بلغ مغرب الشمس وجدها تغرب في عين حمئة ووجد
عندها قوما قلنا إذا القرنين إما أن تعذب وإما أن تتخذ فيهم حسنا . قال أما من ظلم
فسوف نعذبه ثم يرد إلى ربه فيعذبه عذابا نكرا . وأما من آمن وعمل صالحا فله جزاء
الحسنى وسنقول له من أمرنا يسرا - ئینا وی ب مجدی وزیره کی نهو ری ونه گهر یین
مه داینی ب کار ئینان .. حهتا دهمی خودانی دو شاخان گه هشتی یه جهی روژ لی ئافا
دبت وی دیت ل بهر چاف ههر وه کی نهو د کانی یه کا گهر ما خودان ههری یه کا رهش
دا یا ئافا دبت ، ووی ل ویری ملله تهك دبت ، مه گوت : نهی خودانی دو شاخان
یان تو ب کوشتنی وان عهزاب بده ، نه گهر وان باوهری ب تهو حیدا خودی نه ئینا ،
یان تو باشی بی د گهل وان بکه ، وهیدایه تی نیشا بده وبهری وان بده ری . خودانی
دو شاخان گوت : ههچی بی ژ وان زوردراری ل خو کر وکوفر ب خودایی خو کر ،
نهم د دنیایی دا دی وی عهزاب دهین ، پاشی نهو دی زفرته نک خودایی خو ، فیجا
نهو ب عهزابه کا مهزن دی وی د ئاگری جهه نه می دا عهزاب دهت . وههچی بی ژ وان
باوهری ب خودایی خو وتهو حیدا وی ئینا ، وکار ب گوتنا وی کر جزایی وی ژ نک
خودی به حه شته ، ونهم دی باشی بی د گهل وی کهن ، و ب گوتنه کا نهرم دی وی
ئاخیقین ، وسهره ده ری یه کا باش دی د گهل کهن ﴾ [الکھف : ۸۵-۸۸] .

وجهی روژ لی ئافا دبت نهو جهه یی ل بهر چافین مرؤفی روژ لی ئافا دبت ،
ووهسا ژ فان ئایهتان ئاشکهره دبت کو (ذو القرنین) ی هند ب لایسی روژنآفایی فه
یی چوری حهتا گه هشتی یه بهر لیقین نه قیانوسی نه تلننتی (الخط الأطلسی) نهو
جهی خه لکی ل وی دهمی هزر دکر کو دنیا (هشکاتی) ل نک خلاص دبت ،
ول وی جهی (ذو القرنین) ی ملله تهك دیت لی دژیان ئینا وی حوکمی خو یی
عادل ل سهر وان ب جه ئینا : ﴿ههچی بی ژ وان زوردراری ل خو کر وکوفر

ب خودایی خو کر ، نهم د دنیایی دا دی وی عهزاب دهین ، پاشی نهو دی زفرته نک
خودایی خو ، فیجا نهو ب عهزابه کا مهزن دی وی د ئاگری جهه نه می دا عهزاب
دهت . وههچی بی ژ وان باوهری ب خودایی خو وتهو حیدا وی ئینا ، وکار ب گوتنا
وی کر جزایی وی ژ نک خودی به حه شته ، ونهم دی باشی بی د گهل وی کهن ،
و ب گوتنه کا نهرم دی وی ئاخیقین ، وسهره ده ری یه کا باش دی د گهل کهن . .

ونهم نهو حوکم بو یی خودی نیشا وی دای وبهری وی دایی ..

ذو القرنین ل روژههلاتا دنیایی :

وپشتی (ذو القرنین) ی وهلاتین روژنآفایی ئیخستینه بن دهستی خو نهوی ریکا
خو فه گوهاسته روژههلاتی ، قورنان دبیزت :

﴿ثم أتبع سببا . حتى إذا بلغ مطلع الشمس وجدها تطلع على قوم لم نجعل لهم
من دونها ستمرا . كذلك وقد أحطنا بما لديه خبرا - پاشی خودانی دو شاخان دویچوونا
وان نه گهران کر یین خودی داینی وزفری روژههلاتی . حهتا دهمی نهو گه هشتی یه
جهی ههلاتنا روژی ، وی دبت نهو یال سهر ملله ته کی دهه لیت وان چو ئافاهی نینن
وان ستاره بکن ، وچو داروبار ژى نینن سیبه ری ل وان بکن . وهسا و ب راستی
زانینا مه دؤر ل وی تشتی گرتبوو یی ل نک وی هه ی ژ خیری ونه گهرین مهزن ،
ل ههر جهه کی نهو بچتی ﴾ [الکھف : ۸۹-۹۱] .

وجهی روژ لی دهه لیت وه کی جهی نهو لی ئافا دبت نهو یی ل بهر چافی مرؤفی
وهسا دیار دبت ، ونه ل جهه کی بو جهه کی یا جودایه ، ونه هاتی یه زانین کانی نهف
ملله ته یی ئایهت به حسی ژى دکهن کی بوون ، ول کیفه دژیان : ل روژههلاتا
کیشوهرا ئاسیایی دژیان ، یان ژى ل بهر کناری روژههلاتا کیشوهرا نه فریقایی
بوون ، ههر چهوا بت وهسا یا دیاره کو نهو ملله تهك بوون وهلاتی وان ل بهر چافی
روژی یی ئاشکهره بوو ، ونه چو ئافاهی وان هه بوون سیبه ری ل وان بکن نه چو
داروبار ، ودویر نیننه جلکه کی وهسا ژى د بهر وان نه بوویه وان ژ روژی ستاره
بکته ، وپشتی وی حوکمی خو ل سهر وان ژى ب جه ئینا ، نهوی بهر دهوامی

ب چوونا خو کر هتا گههشتی به وی جهی بی ئەو مللەتی (هه مه ج) لی دژیا ئەوی قورئانی ب ناڤی (یاجووج وماجووج) دایه ناسینی ..

ذو القرنین ویا جوج وماجووج :

وسههاتی یا (ذو القرنین) ی د گهل یاجووج وماجووجی قورئان ب فی رهنگی بو مه فه دگیرت :

﴿ ثم أتبع سبباً . حتى إذا بلغ بين السدين وجد من دونهما قوما لا يكادون يفقهون قولاً . قالوا ياذا القرنين إن يأجوج ومأجوج مفسدون في الأرض فهل نجعل لك خرجاً على أن تجعل بيننا وبينهم سداً . قال ما مكني فيه ربي خير فأعينوني بقوة أجعل بينكم وبينهم ردماً . أتوني زبر الحديد حتى إذا ساوى بين الصدفين قال انفخوا حتى إذا جعله نارا قال أتوني أفرغ عليه قطراً . فما استطاعوا أن يظهروه وما استطاعوا له نقباً . قال هذا رحمة من ربي فإذا جاء وعد ربي جعله دكاء وكان وعد ربي حقاً - پاشی خودانی دو شاخان ئەو ری وئەگەر ب کار ئینان یین مه داینی ودا ری . هتا دەمی ئەو گههشتی به ناڤهرا وان ههردو چیایان دا یین تشتی ل پشت خو فه دشیرن ، وی ل پشت وان مللەتەك دیت ، نیزیک بوو ئەو ژبلی ئەزمانی خو د چو ئەزمانین دی نه گهن . وان گۆت : ئەی خودانی دو شاخان هندی یاجووج وماجووجن - کو دو مللەتین مهزنن ژ دووندهها ئادهمی - ب کوشتنا مرۆڤان وپویچکرنا شینکاتی خرابکاری بی د عهردی دا دکهن ، ئەری فیجا ئەم کری و خهراجە کی نه دهینه ته ، وماله کی بو ته کۆم نه کهین ، بهرانبهر هندی کو تو پهژانه کی بیخی به د ناڤهرا مه وو ان دا ؟ خودانی دو شاخان گۆت : تشتی خودایی من ژ ملکی ودهسهلاتی دایه من بو من ژ مالی ههوه چیتره ، فیجا هوین ب هیزا خو هاریکاری یا من بکهن ئەز دی ناڤهرا کی ئیخمه ناڤهرا ههوه وو ان دا . هوین پارچهیین ئاسنی بو من بینن ، ودهمی وان ئەو ئیناین و ل ناڤهرا ههردو چیایان دانای هتا راستکری ، وی گۆته پالان : ناگری خووش کهن ، هتا ئاسن ههمی بوویه ناگر ، وی گۆت : هوین سفری بو من بینن دا ئەز ب سهرا دا بکهم . فیجا یاجووج وماجووج نهشیان ب سهرا ناڤهرا

بکهفن ؛ هندی یا بلند وحلی بوو ، وئەو نهشیان وی ژ بن ژ ی فه کون بکهن ژ بهر فرهی وموکی یا وی . خودانی دو شاخان گۆت : ئەف ناڤهرا من دانای دا خرابی یا یاجووج وماجووجان فه گرت دلۆڤانی به که ژ خودایی من ب مرۆڤان ، فیجا ئەگەر ژفانی خودایی من هات ل روژا قیامهتی ئەو دی وی ناڤهرا ب عهردی فه راست کهت وههرفینت ، وژفانی خودایی من حهق بوویه . ومه یاجووج وماجووج هیلان - هتا روژا ژفانی مه دئیت - دا هندهك ژ وان تیکهلی هنده کان بین ؛ ژ بهر هژمارا وان یا بوش ، وبو رابوونی د « بۆری بی » دا هاته پفکرن ، فیجا مه ههمی چیکری بو حسیبی و جزای کۆمکرن ﴿ [الکهف : ۹۲-۹۸] .

و ژ فی سههاتی بی بو مه دیار دبت کو مه خسهدا (ذو القرنین) ی ب فان شهرا و فه کرنین خو دا بو وهلاتان ئەو نهبوو ماله کی زیدهتر بو خو کۆم بکهت ، یان دهرهجه ومه نصیبین خو بلندتر لی بکهت ، بهلکی مه خسهدا ئەو بوو دینی خودی یی دورست وته وحیدی د ناف خه لکی دا به لاف بکهت و دادی یی ب جه بینت ، و فی مللەتی ئەوی د ناڤهرا دو چیایان دا دژیا ونه خووشی ژ دهستی یاجووج وماجووجان ل سهری ددیت هزر کر (ذو القرنین) ژ ی وهکی ههرا مه لکه کی دی ژ مه لکین دنیایی ههز ژ مال ومه زنی یی دکهن ، لهو وان ژ وی خواست ئەو بهلا یاجووج وماجووجان ژ وان فه کهت بهرانبهر هندی ئەو ماله کی زیده بدهنه وی ، بهلسی وی بو وان ناشکهرا کر کو ئەوا خودی دایه وی ژ مالی دنیایی تیرا وی ههیه ، ووی چو مال ژ وان نه فیت بهرانبهر فی قهنجی یی ، ب تنی بلا ئەو ب زهلام وشیانین خو هاری وی بکهن .. وئەو بوو وی سه ددهکا مهزن د ناڤهرا وان دا ئافاکر ب وی رهنگی ئابهتان بو مه فه گیرای ، وئایهت بو مه ناشکهرا دکهن کو ئەگەر دهمی روژا قیامهتی نیزیک بوو خودی وی سه ددی دی ل بهر یاجووج وماجووجان فه کهت وئەو دی ب سهرا عهردی دا گرن و خرابی به کا مهزن دی به لاف کهن .

سهرهاتی یا وان ههر سی زهلامین دهری شکهفتی لی هاتی یه گرتن

وئەفە ئیک ژ وان سهرهاتی یانه یین پیغه مبهری - سلاف لی بن - ژ ملله تین بهری مه بو مه فه گپراین بو هندی دا بهری مه بدهته رینکا رزگار بوونی ل دهمی کو تهنگافی ب سهر مه دا دتین .. پیغه مبهری - سلاف لی بن - ب فه گپرینا فی سهرهاتی یی دقیا مه ل هندی ناگه هدار بکته کو (تهو سسولا) ب کریارین باش خودانی خو ژ تهنگافی یین دنیایی رزگار دکته ، و کو کریارین باش (وئیخلاص وترسا ژ خودی سهری ههمی باشی یانه) ل دنیایی بهری ناخره تی مفای دگه هینته خودانی خو .

و ژ ریوایه تین جودا جودا یین فی حه دیسی بو مه ناشکهرا دبت کو رهنگه پتر ژ جاره کی پیغه مبهری - سلاف لی بن - ئەف سهرهاتی یه بو صه حابی یین خو فه گپرا بت ، تشتی گرنگی یا فی سهرهاتی یی و کار تی کرنا وی یا باش ل سهر رهفتاری مروقی دگه هینت . (۹۸)

(۹۸) پتر ژ زانایه کی ئەف حه دیسه ریوایه ت کری یه وهژماره کا جوداهی یین (شه کلی) د ناچهرا ریوایه تین وان دا هه نه ، تشتی هندی دگه هینت کو پیغه مبهری - سلاف لی بن - پتر ژ جاره کی ئەف سهرهاتی یه گۆتی یه ، ژ وان یین ئەف حه دیسه ریوایه ت کری : بوخاری ، موسلم ، نهحمه د ، بهزار ، طه برانی ، نه بوویه علا ، وئین حبان .

وبهری ئەم فی سهرهاتی یی فه گپرین هیژای گۆتی یه بیژین : ئیمامی بوخاری پشتی سهرهاتی یا (خودانین شکهفتی) سهرهاتی یا فان ههر سی مروقان فه دگپرت ، وزانایی نافدار (ئبن حه جهر) دبیژت : ههر وه کی ئەفه ئیشاره ته که ژ بوخاری بو وی ریوایه تی ئەوا دبیژت مه خسه د ب په یفا (الرقیم) ئەوا د فی نایه تی دا هاتی : ﴿ أم حسبت أن أصحاب الكهف والرقيم .. ﴾ ئەف ههر سی مروقه بوون یین شکهفت لی هاتی یه گرتن .

ئەف ههر سی زهلامه کی بوون ؟

د ههمی ریوایه تین فی حه دیسی دا نا فین فان ههر سی زهلامان نه هاتینه ، بو مه ناشکهرا نه بوویه کانی ئەو خه لکی کیز وهلاتینه ، وکهنگی ژیاینه ، ب تنی ریوایه ته ک تی نه بت یا (طه برانی) فه گوهاسستی (۹۹) تیدا هاتی یه کو ئەف ههر سی زهلامه ئسرائیلی بوون ، وئه گهر هات وئو ئسرائیلی بن هزر پتر دی بو هندی چت کو ئەو ل وهلاتی شامی ژیاینه .

ههر سی زهلام ل چۆلی :

پیغه مبهر - سلاف لی بن بو مه ناشکهرا دکته کو فان ههر سی زهلامان رۆزه کی ژ فان دا ئیک ودو کو پیکفه دهر که فنه چۆلی ، چ بو گهریان بت ، چ بو کومکرنا قویته کی یان داران بت ، د ریوایه تا بوخاری دا هاتی یه : ﴿ انطلق ثلاثة نفر ممن كان قبلكم حتى آواهم المبيت الى غار فدخلوه فانحدرت صخرة من الجبل فسدت عليهم الغار .. ﴾ سئ کس ژ ملله ته کی بهری هه وه دهر که فته بوون بوو نقستنی ئەو چوونه د شکهفته کی فه ، که فره ک ژ چپای فه رهست وکه فته بهر دهری شکهفتی ودهر ل وان هاته گرتن ﴿ .

(۹۹) وزانایی نافدار (ئبن حه جهر) د کتیبای خو (فتح الباری) دا ناشکهرا دکته کو ئەف ریوایه ته یا ضه عیغه ، وئیمامی بوخاری فی حه دیسی ل بن فی بابی دئینت (باب ما ذکر عن بني إسرائيل) تشتی هندی دگه هینت کو ئەو ژ ل وی باوهری بوویه کو ئەف ههر سی زهلامه ژ ملله تی ئسرائیلی بوینه .

ژ فې رېوايه تې ناشكهر دېت كو ټو ههر سې زهلام مابوونه ل چولې حه تا لې
 بوويه شهف ، لهو وان قهستا شكهفته كې كر دا بو وان بېته نهاني حه تا سپېدې ،
 و د هندهك رېوايه تېن دى دا هاتېه : ﴿ بينما ثلاثة نفر يمشون أخذهم المطر فأروا إلى
 غار في جبل ، فانحطت على فم غارهم صخرة من الجبل فانطبقت عليهم .. ل دهمه كى
 سې كهس ب رېقه دچوون باران ل وان بارى ، فېجا وان خو ب شكهفته كې را
 گه هاند ل چىاى ، وان هند دېت كه فرك ژ چىاى قه رسته وهات ما ب دهرى
 شكه فتا وان فه ودهر ل وان هاته گرتن ﴾ .

مهعنا : بارانې بهرې وان دابوو فې شكهفتې ، وهسا يا دياره كو بارانه كا هندا بو ش
 بوو كو بهرېن مهزن وكه قران د گهل بېته ، ولهې ولېمشتا ل دو ل ونهالان راکهت
 لهو وان مرو فان د خو را نه دېت بزقرنه مالېن خو يان بمېننه ل جهېن خو حه تا باران
 فه كهت ، ووان دېت يا ژ هه مې يې باشتر بو وان ټووه ټووه بچن قهستا شكهفته كا
 نېزېك ل چىاى بكن .

وپشتې وان خو ب شكهفتې را گه هاندې وهزر كرى ټو ژ مه ترسې يې خلاس بوون
 خافله تېه كا مه زنترب وان كهفت ده مې وان دېتې كه فركه كې مه زن ژ چىاى
 قه رسته و هاتې مایه ب دهرى وې شكهفتې فه يا ټو لې ،
 ټه فه چ بوو ؟

ټو ژ چ ره فېن .. و ب سهر چ هلبوون ؟

تارى يا شكهفتې تارى يا شهفې پتر ل وان رهش كر ، چ بكنه ؟ كه فر ژ هندى
 گرانتړه ټو وى پالقه دهن ، وچىايه كهس لې نېنه ټو هوار بكنې .. مانه تشته كې
 مه زنه مرو ف د قه بره كې مه زن دا ب ساخې بېته فه شارتن ؟
 ل فې ده مې ته نگافې يې هه مې رې ل وان هاتنه گرتن ب تې رېكه كه نه بت ، رېكا
 خودى ..

و ژ سىاقې حه دېسې بو مه ناشكهر دېت كو ټه ههر سې مرو فه ژ خودان
 باوه ران بوو ، لهو وان دان وستاندن د گهل ټېك كرن ټم چ بكنې ؟

(تهوه سسولا) ب كرىارېن چاك :

گاڤا وان دېتې كه فرى دهر ل وان گرت ، وكه سهك ژ مرو فېن وان نابت ب جهې
 وان بكهفت ، وان گوت ته ټېك ودو : ژ خودى پېقه تر كهس ب جهې مه ناكهفت
 وكه سهك نېنه بشېت د هوارا مه بېت ، فېجا وهرن دا ټم بو خو دوعا ژ خودى
 بكنېن ، وهه ر ټېك ژ مه باشترېن كارى كو وى كرى بېژت بهلكى سهر خاترا وان
 كرىارېن مه ل بهر فره هې يې كرىن خودى فې ته نگافې يې ژ سهر مه راکهت ..

و ژ فې چهندي بو مه ناشكهر دېت كو دورسته بو مرو فې (تهوه سسولې)
 ب باشترېن كارى خو بكهت ؛ دا خودى قهنجې يې ل وى بكهت ، يهعنى : سهكه تې
 كانې چ كارى باش هېه وى بهرى هنگى كرى وى كارى بېژت وهه وارېن خو پې
 بگه هېننه خودى دا بو خاترا وى كارى خودى د هوارا وى بېت .. (تهوه سسولا)
 شهرعى ټه فه يه ، نه وه كى هندهك نه زانان ده مې دكه فنه ته نگافې يه كې هه وارېن خو
 دگه هېننه خودى كو بو خاترا مرو فه كى يان داره كى يان بهر هه كى د هوارا وان بېت ،
 ټه فه كاره كې نه يې دورسته .

وباشترېن كار كو مرو ف (تهوه سسولې) يې بكهت ټېخلاصه ، يهعنى : ټو كاره
 يې مرو فې بو خودى ب تې كرىت نه كو بو فايد هه كى ژ فايدېن دنيا يې ، و ژ زانېنا
 فان ههر سې زهلامان هه ر ټېك ژ وان كاره كې خو يې ټېخلاص تېدا گوت ..

زهلامى ټېكى و قه درى دهىبابان :

پېغه مبهرى - سلاف لى بن - گوت : ﴿ قَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ : اللَّهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ
 شَيْخَانِ كَبِيرَانِ وَكُنْتُ لَا أَعْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا وَلَا مَالًا فَنَأَى بِي طَلَبُ الشَّجَرِ يَوْمًا فَلَمْ أَرُحْ
 عَلَيْهِمَا حَتَّى نَأَمَا فَحَلَبْتُ لَهُمَا غُبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ فَكْرَهْتُ أَنْ أَوْقِظَهُمَا وَأَنْ
 أَعْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا أَوْ مَالًا فَلَبِثْتُ - وَالْقَدْحُ عَلَى يَدِي - أَنْتَظِرُ اسْتِيقَاطَهُمَا حَتَّى بَرِقَ
 الْفَجْرُ وَالصَّبِيَّةُ يَتَضَاغُونَ عِنْدَ قَدَمِي فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا غُبُوقَهُمَا . اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ فَعَلْتَ
 ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ - زهلامه كى ژ وان گوت :
 يا ره بې داىبابېن من د پېر ومه زن بوون ، ومن چو ژ مال وعه يالى خو ب بهر وان

نه دئېخستن ، ورژه کي خواستنا داران نهز گيرؤ کرم لهو نهز نه شيام وه کي ههر رؤژ ل رؤژ نأفايي شيرى بدؤشم وبؤ وان بينم ، وحه تا نهز هاتيم من شير بو وان دؤتي وئيناي من ديت نهو يين نفستين ، فيجا من نهفيا وان ژ خهو راکهم ودلي من نه گرت بهري وان نهز شيرى بدهمه عه يالي خو ، نهز مام ونامان د دهستي من دا وزار زارا بجويکان ل بهر دهست وي يين من هتا بوويه سپيده و نهو هشير بووين وشيرى خو فه خواري ، يا ره بي نه گهر من نهوا هه بو کناري ته کربت تو مه ژ في تهنگافي يا في که فري نه م ئيخستيني رزگار بکه .

کاره کي ب سانهي نينه ، هزر بکه ن مروغه کي رؤژا خو هه مي يي ل چولي ببهت ب دويغ پهزي و کرنا داران فه ، وحه تا پشتي رؤژ نأفا ديت ژي ل چولي بمينت گاغا دز فرته فه چهنه دي يي وهستي اي بت ؟ وپشتي زفري به مال وشير دؤتي وهاتي دا شيفا ده يايين خو يين پير و ب ناف سال فه چويي بده تي وي ديت نهو يين نفستين دلي وي نه گرت ده يايين خو هشير بکه ت ژ ترسين هندي کو نه کو وان ب في چهندي نه خوش بت ، وعده تي وي نينه نهو بهري ده يايين خو شيفي بخوت ، چ بکه ت ؟

ناماني وي ما ددهستي دا نه وي شيف خوار ونه شيف دا عه يالي خو نه وين ژ برسان دا ل نک وي دکرنه گري ، و نهو ب في رهنكي ما هتا لي بوويه سپيده وده يايين وي هشير بووين ووان شير فه خواري ژ نوي وي خواري خوار ودا عه يالي خو !

کاره کي ب زه حمه ته ، و ب تني نهو مروغ دشين پي رابن يين باوهري يا ب خودي دلي وان تزي کري .. وبوچي وي نهف کاره کر ، گوت : يا ره بي نه گهر من نهوا هه بو کناري ته کربت تو مه ژ في تهنگافي يا في که فري نه م ئيخستيني رزگار بکه .

معنا : بو هندي دا خودي ژ وي رازي ببت وي نهف کاره کربوو ونه بو چو تشين دي ، وچونکي نهفي کاري وي ئيخلاص تيدا هه بوو خودي دهه وارا وي هات وچه نده کي که فر ژ دهري شکه فتي دوير ئيخست .

زهلامی دووی وترسا ژ خودی :

﴿ قال الآخر : اللهم كانت لي ابنة عم كانت أحب الناس إلي ﴾ وفي رواية : ﴿ كنت أحبها كأشد ما يحب الرجال النساء فأر دتما على نفسها فامتعت مني حتى أملت بها سنة من السنين فجعنتني فأعطيها عشرين ومائة دينار على أن تخلي بيني وبين نفسها ففعلت حتى إذا قدرت عليها قالت : اتق الله ولا تفض الخاتم إلا بحقه فانصرفت عنها وهي أحب الناس إلي وتركت الذهب الذي أعطيتها اللهم إن كنت فعلت ذلك ابتغاء وجهك فافرج عنا ما نحن فيه - يي دي گوت : يا ره بي من دؤتمامه ک هه بوو خو شتفتيرين مروغ بوو ل نک من ، و د ريوايه ته کا دي دا هاتي به : من وه سا حه ز ژي ذکر وه کي دژوار ترين هه ژي کرنا زه لامان ژن پي دفين ، جاره کي من داخو ازا خرابي يي ژي کر نهو ل بهر نه هات ، حه تا ده مي تهنگافي به ک ب سهر وي دا هاتي نهو هاته نک من ، من سهد وبيست دينار داني ب وي شهرتي نهو خو ب دهست من فه بهر دهت ، وي قه بويلکر ، وگاغا وي خو ب دهست من فه بهر داي و نهز شيايمي ، وي گوت : تهقوا خودي بکه ونه ب حه لالي بت کچيني يا من خراب نه که ، ئينا من پشت دايي و نهو خو شتفتيرين مروغ بوو ل بهر دلي من ومن نهو زير ژي بو وي هيلايي من دايي ، يا ره بي نه گهر من نهفا هه بو کناري ته کربت تو في تهنگافي يي ژ سهر مه راکه .

(شه هووهت) دژوار ترين ريکه شهيطان پي دئيته مروغي ، و ب تني نهو مروغ دشيت خو بپاريزت يي باوهري يا ب خودي دلي وي تزي کري ، في کچا هه ب ترسا وي يا مه زن ژ خودي نه ب تني خو پاراست بهلکي نهف زه لامه ژي ژ غه فله تا وي هشير کر ، د ريوايه ته کا دي يا حه ديسي دا هاتي به : گاغا زه لامه فياي خرابي يي بکه ت دؤتماما وي ره جفي وي پسيار ژي کر : ته خيره ؟ وي گوت : « أخاف الله رب العالمين - نهز ژ خودي خودايي هه مي چيکري يان دترسم » وگاغا زه لامه گوه ل في گوتنا وي بووي ، باوهري يا ب خودي دلي وي ژي دا هشير بوو ، لهو گوتي : د تهنگافي يي دا تو ژ وي دترسي و نهز د بهر فره يي دا ژي

نەترسم؟ پاشى ۋى پىشت داىى و د دىباىى كەسەك ل بەر كەسەكى ھىند يا شىرىن نەبوو ھىندى ئەو ل بەر ۋى يا شىرىن ، بەلى ب جھ ئىنانا ئەمرى خودى ل بەر ۋى يا شىرىنتر بوو .

زەلامى سىيى و دەسپاكى :

﴿ وقال الثالث : اللهم إني استأجرت أجراً وأعطيتهم أجرهم غير رجل واحد ترك الذي له وذهب فثمرت أجره حتى كثرت منه الأموال فجعاني بعد حين فقال : يا عبد الله أد إلي أجرى فقلت : كل ما ترى من أجرك : من الأبل والبقر والغنم والرقيق . فقال : يا عبد الله لا تستهزئ بي ! فقلت : لا أستهزئ بك فأخذته كله فاستاقه فلم يترك منه شيئاً : اللهم إن كنت فعلت ذلك ابتغاء وجهك فافرج عنا ما نحن فيه ! فانفرجت الصخرة فخرجوا يمشون - ۋى سىيى گۆت : يا رەبىى من ھىندەك پالە بۆ خۆ ب كرى گرتن ، پاشى من كرىيا ھەر ئىكى ژ وان داىى ئىك ژ وان تى نەبت ئەو چوو و كرىيا خۆ نەبر ، من پارى ۋى بۆ ۋى دا شۆلى ھەتا ئەو بوو ۋى مالاكى مشە ، پىشتى دەمەكى ئەو ھات گۆت : ئەى عەبدى خودى كرىيا من بدە من ، من گۆتى : ئەف مالى تو دىبىنى ژ ھىشتەر وچىل وپەز و بەنىيان ھەمى ۋى تەيە ! ۋى گۆت : ئەى بەنىيى خودى يارىيان بۆ خۆ ب من نەكە ، من گۆتى : ئەز يارىيان ب تە ناكەم ، ئىنا ۋى ئەو مال ھەمى بر وتشتەك ژى نەھىلا ، يارەبىى ئەگەر من ئەفا ھە بۆ كىنارى تە كرىت تو فى تەنگاڤىيا ئەم تىدا ژ سەر مە راکە ، ئىنا كەڤر ژ جھ چوو و ئەو دەر كەفتن ﴾ .

ئەف كارى زەلامى سىيى ژى كرى ئەنجامى دلەكى ب بارەرىيى ئافايە ، خودانى كارى كرىيا پالەيى خۆ داىى ۋى وەر نەگرت وچوو ، و د فى حالى دا فەتوا دىبىژت : ۋى ھەقى ھەى پىشتى ھنگى كرىيا ۋى نەدەتى ، نەخاسم ئەگەر چەند سال د سەر را بپۆرن ، بەلى ترسا ژ خودى رى نەدا ۋى ئەو فى كارى بکەت ئەگەر خۆ بۆ ۋى يى ھەلال ژى بت ، لەو ۋى كرىيا ۋى بۆ ۋى زڤراندا ، نە ھەقى كارى ۋى يى رۆژەكى بەلكى ھزار قات پىتر ، چەند دەرھەمەك ۋى بۆ پالەيى خۆ ب خودان كرىن

ھەتا بوو ۋى مالىيەتەكى مەزن ، ۋى ھەق ھەبوو ھىندەكى ژ ۋى مالى بۆ خۆ راکەت ؛ بەرانبەر كارى خۆ ، بەلى ۋى ئەو ژى نەكر ، بۆچى ؟ ژ ترسىن خودى دا ! ل فىرى .. گاڤا وان ھەر سى كارىن خۆ يىن باش گۆتىن وداخواز ژ خودى كرى كو بۆ خاترا ڤان كاران ئەو د ھەوارا وان بىت خودى داخواز وان ب جھ ئىنا و عەمرەكى نوى داىى و ئەو ژ فى تەنگاڤىيا مەزن خلاس كرىن .

سى دەرد .. و دەرمانەك :

ھەژىكرنا عەيالى وژنى و مالى ژ وان غەرىزانە يىن خودى د گەل مرۆڤى داىن ؛ دا د گەل مرۆڤى بژىن و ئەگەر ھات و مرۆڤى - ب تەو فىقا خودى - شيا ڤان ھەر سى شەھو ھەتان ب شرىعەتى توخو ۋىب بدەت دى شىت خۆ ژ دەردى وان يى مەزن رزگار كەت ، و ئەگەر ۋى ھەڤسارى ڤان شەھو ھەتان بەردا و گوھل شرىعەتى نەما ئەف ھەر سى دەردە بەرى ۋى دى دەنە ھىلاكى .. و تەقوا خودى و ئىخلاص دەرمانى ئىكانەيە يى مرۆڤى ژ ڤان ھەر سى دەردان دپارىزت .. ئەڤەيە ئەو دەرسا فى ھەدىسى دڤىت مە لى ھىشار بکەت .

سەرھاتىيا لوقمانى

سەرھاتىيا لوقمانى وشيرەتەن وى يىن گىرنگ بۇ كورى وى جارەكا ب تنى
د قورئانى دا ھاتىيە د وى سوورەتى دا يا كو ناڧى لوقمانى ب خۆ ل سەر ، ومروڧ
دەمى سوحبەتا لوقمانى د قورئانى دا دخوينت مروڧ تى دئىننە دەر كو قورئانى ئەڧ
سەرھاتىيە بۇ ھندى ڧە گىرايە دا بىتە دەرسە كا مەزن د بابەتى پەرستنا خودى دا
وپاشڧە ليدانا ژ شركى كو مەسەلا سەرەكىيە د گازى يىن ھەمى پىغەمبەران دا ..

لوقمان كى بوو ؟

وھ كى ھەر جار و د گەل ھەمى سەرھاتىيان پىسارەكى ل دۆر خودانى سەرھاتىيى
دى ھلىخىن و بىژىن : ئەرى لوقمان كى بوو ؟
د قورئانى دا چو ئىشارەت بۇ دەم و جھى لوقمانى نەھاتىيە دان ، ھەر وەسا
قورئانى ب ئاشكەرايى بۇ مە گۆتىيە كانى لوقمان چ كەس بوو ، ب تنى قورئان
د بىژت :

﴿ ولقد آتينا لقمان الحكمة أن اشكر لله ومن يشكر فإنما يشكر لنفسه ومن كفر
فإن الله غني حميد - و ب راستى مە كاربنە جھى وتىگەھشتن وعەقلاڧارى دا بوو
لوقمانى ، ومە گۆتبوويى : تو شو كرا قەنجى يا خودى ل سەر خۆ ب كە ، وھەچىيى
شو كرا خودايى خۆ ب كەت ھەما مفايى وى بۇ وى دزڧرت ، وھەچىيى كوفرى پى
ب كەت ھندى خودىيە ژ شو كرا وى يى بى منەتە ، چو ھەوجھىيى ب وى نىنە ، ھەمد
- د ھەر حالەكى دا - بۇ وىيە ﴾ [لقمان : ۱۲] .

مەعنا : خودى (حكمت - كاربنە جھى وتىگەھشتن) دا بوو بەنىيى خۆ يى چاك
لوقمانى ، وھەچىيى خودى (حكمتى) بدەتى ئەو وى خىرە كا مەزن دا يى ، وھكى
د نايەتەكى دا ھاتى :

﴿ يؤتي الحكمة من يشاء ومن يؤت الحكمة فقد أوتي خيرا كثيرا وما يذكر إلا أولوا
الألباب - خودى راستى يا د گۆتن و كرىاران دا ددەتە وى يى وى بڧىت ژ بەنىيىن
خۆ ، وھەچىيى خودى ئەڧ قەنجىيە د گەل كر ئەو وى خىرە كا گەلەك دا يى .
وكەس بىرا خۆ ل ڧى چەندى نائىتتەڧە ومفاى ژى نائىت ئەو تى نەبن يىن خودان
عەقلىن گەشبووى ب روئاهى يا خودى وھىدايەتا وى ﴾ [البقرة : ۲۶۹] .

وھەر چەندە ژ ھندەك زانايان دئىتە ڧە گۇھاستن كو لوقمان پىغەمبەرەك
ژ پىغەمبەرىن خودى بوو بەلى چو ئىشارەت نە د قورئانى دا ونە د سوننەتى دا بۇ ڧى
چەندى نەھاتىنە دان ، لەو پىشكا مەزن ژ زانايان د بىژن : لوقمان بەنىيەكى چاك بوو
و پىغەمبەر نە بوو .

و د ھەدىسەكى دا يا كو ژ (ئەنەسى) دئىتە ڧە گۇھاستن ھاتىيە لوقمان ل سەر
دەمى داوود پىغەمبەرى بوو - سلاڧ لى بن - (۱۰۰) ، ئەنەس د بىژت : دەمى داوودى
كومزرى چى دكر لوقمان ل نك بوو ، گاڧا لوقمانى ئەو دىتى وى خەلەكىن كومزرى
دئىخستەن ئىك لوقمان ژى عەجىبگرتى دبوو ودڧيا پىسارا وى ب كەت كانى ئەڧە چىيە
ئەو چى دكەت ، بەلى شەرمى رى نەددايى كو ئەو خودانى حكمتى بىت وڧى
پىسارى ب كەت ، پىشتى داوود ژ چىكرنا كومزرى خلاس بووى ، وى ئەو كرە بەر خۆ
و گۆت : چ خۆش كومزرىيى شەرانە ! ئىنا لوقمانى گۆتى : نەئاخفتن
ژ حكمتىيە و كىم كەس دىشەن ڧى چەندى ب كەن ، من دڧيا پىسارا وى ژ تە ب كەم
بەلى تە ئەو خەم ژ من ڧە كر !

و د ھەدىسەكا دى دا يا (وائل بن الأَسقع) ڧەدگۇھىزت ، د بىژت : پىغەمبەرى
- سلاڧ لى بن - گۆت : ﴿ خير السودان ثلاثة : لقمان ، وبلال ، ومهجع مولى

(۱۰۰) ڧى ھەدىسى (حاكم) ڧەدگۇھىزت .

رسول الله صلى الله عليه وسلم - باشتريني مروقيين رهش سينه : لوقمان ، وبلال ،
ومهجه عي مهولايي بيغه مبهري - سلاف لي بن . (۱۰۱)

ژ فان هردو حهديسان ناشكهره دبت كو لوقمان ل سهر دهمي داوود بيغه مبهري
بوو ، وكو نهو مروقه كي رهش بوو ، ژ بهر في چهندي عهبدللاهي كورپي عهباسي
دگوت : لوقمان عهبده كي حهبهشي بوو ونه جار بوو . (۱۰۲)

د ناقبهرا لوقماني وكورپي وي دا :

تشتي نيكانه يي قورناني بو مه ژ زينا لوقماني فه گوهاسي نهو شيره تن يين وي
ل كورپي خو كرين ، ودهمي قورنان فان شيره تن لوقماني بو مه فه دگوهيزت دقيت
مه ل گرنگي يا فان بابتهان د مهسه لا پهروهرده كرنا زاروكان دا هشار بكهت ، قورنان
ديبزت :

﴿ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ .
وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي
وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ . وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا
وَصَاحِبَيْهِمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ . يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُنْ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ
فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ . يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ . وَلَا تُصْعَقْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا
تَمَسْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ . وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْظُمْ
مِنْ صَوْتِكَ إِنْ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتَ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ . وَتَو [نهی موحه مدهد] بهحسي شيره تا
لوقماني بكه دهمي وي گوتي به كورپي خو : نهی كورپي من تو شركي ب خودي
نه كه نه گهر دي زورداري يي ل خو كه ي ؛ چونكي هندي شرکه كريتتيرين
ومهنترين گونه هه . ومه فهرمان ب قهنجي يا د گهل دايبابان ل مروقي كروي به ،

(۱۰۱) حاكم في حهديسي فه دگوهيزت .

(۱۰۲) بن كهير ديبزت : سوفياني نهوري في گوتني ژ بن عهباسي فه دگوهيزت .

دايكا وي نهو ب زهحمه ته كال سهر زهحمه تي هلگرتي به ، وهلگرتن وشيرفه كرنا
وي د دو سالان دايه ، ومه گوت ته وي : شوكر خودي بكه ، پاشي شوكر دايبابين
خو بكه ، زقيرين بو نك منه ، قييجا ههر يه كي نهز دي جزايي وي دهمي .
ونه گهر دايبابين ته - نهی كورپي خودان باهر - خو ب تهفه وهستاند كو تو شريكه كي
ته چو زانين يي نههه يي بو من د په رستني دا بداني ، يان ژي فهرمانني ب بي نه مري يا
خودي ل ته بكهت تو گوهداري يا وان نه كه ؛ چونكي د بي نه مري يا خودي دا چي
نابت گوهداري يا كه سي بيته كرن ، و د دنيايي دا تو ب قهنجي هه قاليني يا وان د وي
تشتي دا بكه يي گونه ه تيدا نه بت ، وتو - نهی كورپي خودان باهر - ريكه وي بگهر
يي ژ گونه ها خو توبه كرى ، وزقري يه نك من وباوهر ي بيغه مبهري من
موحه مدهدي سلاف لي بن نيناي ، پاشي زقيرينا ههوه بو نك منه ، ونهز دي بهحسي وي
كاري بو ههوه كه م يي ههوه د دنيايي دا كرى ، وههر يه كي ل دويف كاري وي نهز
دي جزايي وي دهمي . نهی كورپي من تو بزانه هندي باشي وخرابي يه نه گهر نهو
چهنند دندكه كا هوير ژي بت ، و د نيقا چيايه كي دا بت ، يان ل چي جهي بت
ژ عهرد وعهسمانان ، خودي ل رورزا قيامه تي دي وي نيست ، وحسيبي سهره وي
كهت . هندي خودي يه هويربيني شاره زا به ب كاري بهني يين خو . نهی كورپي من
تو نقيزي ب دورستي بكه ، وفهرمانا ب باشي يي بكه ، وپاشقه ليدانا ژ خرابي يي بكه ،
ب رهنگه كي نهرم وتازه و ل دويف شيانا خو ، وتو خو ل بهر وي نه خوشي يي بگهر
يا سهره في چهندي دنيته سهره ته ، وتو بزانه كو نهف شيره ته نهون يين خودي
فهرمان يي كرى ويين دقيت مروفي يي لي مجد بت . ودهمي تو د گهل خهلكي
ناخفتي يان نهو د گهل ته ناخفتن تو روي يي خو ژ وان وهرنه گيره وهك كي مكرن بو
وان وخو مهز نكرن ل سهر سهره وان ، وتو ب كهيف وخومهز نكرن فه د ناف مروقان
دا نه گهريي ، هندي خودي يه حهز ژ وي ناكهت يي د گوتن وكريارين خو دا خو
مهزن دكهت . وتو د ريشه چوونا خو دا خو مهزن نه كه ، ودهنگي خو نرم بكه ، هندي
دهنگي كهر يه كريتتيرين دهنگه ﴿ [لقمان : ۱۳-۱۸] .

مهسهلین سهرهکی د شیرهتا لوقمانی دا :

نهفه شیرهتا لوقمانی بوو و نه گهر مرؤف هزرین خو تیدا بکعت دی بینت چهند مهسهله کین سهره کی تیدا هه نه پیتقی به ل سهر دهیبابان ووان سهیدایین ب کارئ پهروره دهیی یا زارؤکان رادبن ، ل قیرئ ئهم دی وان مهسهلان ب کورتی بهرچاف کهین :

۱ - تهو حیدا خودئ :

ئیکه مین تشتئ لوقمانئ چه کیم فیای کورئ لی هشیار بکعت تهو حیدا خودئ بوو و خو دویر کرنا ژ ههمی رهنگین شرکئ ؛ چونکی هندی شرکه زورداری به کا مهز نه ، وما چ زورداری ژ وی مهز نتره تو ژ رزقی خودئ بخوی و ل سهر عهردی وی بزی و پهرستنا ئیکئ دی بکهی !؟

ب تهو حیدئ و خو دویر کرنا ژ شرکئ ب تنئ مرؤف دشیت نازادی یا خو بپاریزت و خو ژ رهشه داقین کولاتی بی بدهته پاش .. یا فهره زارؤک هیشتا زوی ل سهر فی راستی بی بیته پهروره کرده کرنئ .

ودقیقئ ئهم ژ بیر نه کهین کو پیغمبهری ئیسلامئ - سلاف لی بن - ل سیزده سالیین بهری مشه ختبوونئ ل مه کههئ صهحابی یین خو ل سهر فی راستی بی پهروره ده دکرن ، لهو نهو شیان پشتی هنگی د ده مه کی کیم دا ئالایی تهو حیدئ ل هنداقی دنیایی بلند کهن .

۲ - گوهداری یا دهیبابان :

وکانئ چاوا خودئ نهوی مرؤف دای حقی پهرستنئ ل سهر مرؤفی ههیه ، وهسا دایبابان ژئ نهوین بووینه نه گهرا هه بوونا مرؤفی مافی گوهداری بی ل سهر مرؤفی ههیه ، و نهوی گوهداری یا دهیبابین خو نه کهن ، وشو کرا قهنجی یا وان نه کهت ، پتر یا بهر هزره کو نهو شو کرا قهنجی یا خودئ ژئ نه کهت و مافی وی ژئ سهر خو رانه کهت ، لوقمان ب فی چه ندئ یئ زانا بوو لهو وی بهری کورئ خو دا فی مهسهلی ژئ ، ودهمی قورنان ل فی جهی دهوری دهیکئ پتر بهرچاف دکعت بو

هندی به دا مافی وی پتر ل بهرچاف بیته وهرگرتن ؛ چونکی زهجهتا نهو ب بچویکی قه دبهت سی جاران ژ یا بابی مهز نتره ، نه گهر دهوری بابی خودانکرن بت ، دهوری دهیکئ راکرن ودانان و شیردانا وی به ، لهو د حه دیسه کی پیغمبهری - سلاف لی بن - سی جاران دهیک ب پیش بابی ئیخست دهمی مرؤفه کی پسپار ژئ کری : کیژ مرؤف ب هه فالینی یا من حه قتره ؟ (۱۰۳)

وتشتئ دی یئ لوقمانی ل قیرئ ئیشارهت دایی نهفهیه : نه گهر حقی خودئ و حقی دهیبابان کهفتنه بهرانبهری ئیک دقیقئ حقی خودئ بیته پیشخستن ، و ل سهر حسیبا بی نه مری یا خودئ چی نابت گوهداری یا که سی بیته کرن نه گهر خو نهو ئیک دهیکا مرؤفی ژئ بت یان بابی مرؤفی .

۳ - باوهری یا ب رؤژا دویماهی بی :

نهو رؤژا خودئ ژقان پی دایه مرؤقان کو نهو وان تیدا راکه تهفه ، وحسیبا کریارین وان د گهل بکعت ؛ دا ئیک ژ دووان بو بیته ده سنیشانکرن : خو شی یا بی دویماهی د به حه شتی دا ، یان نه خو شی یا بهر دهوام د جهه نه می دا ..

ژ تشتین گرنکه باوهری یا ب فی رؤژئ د دلی زارؤکان دا بیته چاندن ؛ دا نهو بزنانن کو زینا وان د فی دنیایی دا تشته کی بی نارمانج نینه ، و مهسهله دنیا ب تنئ نینه ، و ههر وهسا دقیقئ د دلی زارؤکی دا بیته چاندن کو چو تشت د فی دنیایی دا - بلا چهند یئ بچویک و بی بها ژئ بت - ل بهر خودئ بهرزه نابت ، و رؤژهک دی ئیت حسیبا وی دی د گهل ئیته کرن .. و ناشکه رایه کو چاندنا فی باوهری بی د دلی زارؤکی دا کاره کی بهرچاف د شه خصیه تا وی دا ل پاشه رؤژئ دی ههبت ، و دی ئیکا هند ژ وی چی کهت کو نهو خو ژ کرنا جهریمی دهته پاش .

۴ - کریاین چاک :

پشتی باوهری یا ب خودئ و رؤژا قیامه تی کرنا چاک یئ دئیت ، نهو چاک ی یا دبتنه نیشانا راستگویی یا باوهری یا خودانی ، و دبتنه نهو چهک یئ وی ژ تنه گافی یا ئاخهره تی

(۱۰۳) وه کی بوخاری و موسلم ژ نه بوو هورهیره ی فه دگوهیزن .

يا مەزن دپاريزت ، وچاكىيا ژ ھەمىيان مەزنتىر يا كو لوقمانى شيرەت يى
ل كورپى خو كرى نقيزه ، ئەو نقيزا مرؤفى ب خودايى وى قە گرى ددەت .. وئەوى
ب خودايى خو قە يى گرىدايى بت دى مرؤفە كى خيىرخواز بت بو مرؤقان ژى ، لەو
پشتى كرنا نقيزان لوقمانى بەرى كورپى خو دا (فەرمانا ب باشى يى وپاشقەلىدانا
ژ خرابى يى) ھىقنىي مانا خيىرى د نائف خەلكى دا .

۵ - صەبرال سەر نەخوشى يى :

وچونكى فەرمانا ب باشى يى وپاشقەلىدانا ژ خرابى يى ل ھەمى جھ ھەمى دەمان
دوژمنان بو خودانى پەيدا دكەت ، لوقمانى كورپى خو ل صەبرال سەر نەخوشىيان
ھشيار كر ، وگوتى : ھندى صەبرە ئىك ژ وان كارانە يىن (عەزم) تىدا ھەى ،
وئىرادا مرؤفى يى ب ھىز دكەفت ، ومرؤفى خودان گازى ودەعوە ئەگەر نە ئەو بت
يى صەبرى ل سەر خوشى وئاستەنگىن رىكى بكيشت ، نەشيت چو بەرھەمىن
ژ ھەژى ب دەست خو قە بينت .

۶ - سالوخەتەن خودان باوهرى :

ولوقمان پىدا دچت ووان سالوخەتان بو كورپى خو ناشكەرا دكەت يىن كو
دقيت ل نك خودان باوهرى ھەبت ، بو ھندى دا كورپى وى قان سالوخەتان ل نك
خو پەيدا بكەت ، و ژ وان سالوخەتان : (تەواضع) وخو دويركرنا ژ دفن بلندى
وخو مەزىكرنى ، و (ئابورى) يا د ريشەچوون وئاخفتنى دا ، لوقمانى گوتە كورپى
خو : دەمى تو د گەل خەلكى دئاخفى يان ئەو د گەل تە دئاخفن تو روى يى خو ژ وان
وہرنەگىرە ھەك كىمكرن بو وان وخو مەزىكرن ل سەر سەرى وان ، وتوب كەيف
وخو مەزىكرن قە د نائف مرؤقان دا نەگەرىي ، ھندى خودى يە ھەز ژ وى ناكەت يى
د گوتن وكرىارين خو دا خو مەزن دكەت . وتو د ريشەچوونا خو دا خو مەزن
نەكە ، ودەنگى خو نزم بكە ، ھندى دەنگى كەرى يە كرىتتىرىن دەنگە ، قىجا ئىكا
ھند نەكە دەنگى تە ھەكى يى وى لى بيت !

خودان باوهر نە ب ئەزمانى خو ونە ب لقىن وريشەچوونا خو چى نابت خو
ژ خەلكى مەزنتىر وبلندتر بىست ، ودەمى ئەو ب ريش دچت يان دان وستاندنى

د گەل خەلكى دكەت دقيت ھندەك ھەرەكىن ھەسا نەكەت بىنا خو مەزىكرنى يان
كىمكرنا كەسى بەرانبەر ژى بچت ، ودەمى ئەو دئاخفت ژى چى نابت مرؤفەكى
ححرى بت ودەنگى خو زىدەى ھەوجەيى يى كەسى بەرانبەر بلند بكەت ؛ دا دەنگى
وى ھەكى دەنگى وى ھەيوانى لى نەئىت يى كو دەنگى وى كرىتتىرىن دەنگانە .
ئەقە ئەو شيرەت بووين بىن لوقمانى ل كورى خو كرىن ھەكى قورئانى بو مە
قە گواھاستى .

وشيرەتەكا دى :

د رىوايەتەكى دا يا (دارەمى) ژ (شەر بن حوشب) ى قە گواھاستى ھاتى يە : كو
لوقمانى دگوتە كورى خو :

« ئەى كورى من ! خو فىرى زانىنى نەكە بو ھندى دا خو پى ل نك زانايان مەزن
بكەى يان ھەقركى يى د گەل نەزانان بكەى يان ل ديوانخانەيان رىمەتتى يى پى
بكەى ، وتو پشت نەدە زانىنى ژ بەر ھەژىكرنا تە بو نەزانىنى .. ئەى كورى من ! تو
چاڧى خو ل ديوانان بگىرە وئەگەر تە دىت ھندەك مرؤف ل جھەكى يىن روينشتىن
وزكرى خودى يى دكەن ، تول نك وان روينە ئەگەر تو يى زانايى زانىنا تە دى مفاى
گەھىنتە تە ، وئەگەر تو يى نەزان بى ئەو دى مفاى گەھىنتە تە ، وتو چ دزانى بەلكى
خودى رەحما خو دارىژتە سەر وان وتو د نائف دا ، وئەگەر تە دىت ھندەك مرؤف
ل جھەكى يىن روينشتىن وزكرى خودى ناكەن ، تول نك وان نەروينە ؛ چونكى
ئەگەر تو يى زانايى زانىنا تە چو مفاى ناگەھىنتە تە ، وئەگەر تو يى نەزان بى ئەو دى
نەزانىنى ل تە زىدە كەن ، وبەلكى خودى عەزابا خو ب سەر وان دا بينت وتو د نائف
دا » .

سهرهاتی یا پشته‌قانی هەر سی پیغه‌مبه‌ران

د ئایه‌تین (۱۳-۲۹) یدا ژ سووره‌تا (یس) خودایی مه‌زن فه‌رمانی ل پیغه‌مبه‌ری خو دکه‌ت کو ئه‌و سهرهاتی یا خه‌لکی وی باژی‌ری بو ملله‌تی خو فه‌گیرت یی کو خودی سی پیغه‌مبه‌ر پیکفه بو هنارتین فیجا وان نه‌و هەر سی دره‌وین ده‌ریخستین ونه‌یاره‌تی یا وان کری تشتی بوویه نه‌گه‌را هندی کو خودی خه‌لکی وی باژی‌ری هه‌می‌یان پیکفه بته‌هیلاکی .. فیجا ئه‌و کی بوون وسهرهاتی یا وان د گه‌ل هەر سی پیغه‌مبه‌ران چ بوو ؟ د فان ریزین بین دا - نه‌گه‌ر خودی چه‌ز بکه‌ت - دی به‌رسقا فی پسیاری ده‌ین .

کیژ باژی‌ر ؟

قورئان ده‌می فه‌رمانی ل پیغه‌مبه‌ری - سلافا لی بن - دکه‌ت کو ئه‌و قی سهرهاتی‌یی بو مه‌ فه‌گیرت نا‌فی باژی‌ری نابیژت ، ب تنی دبیژت :

﴿ واضرب لهم مثلا أصحاب القرية إذ جاءها المرسلون - وتو [نه‌ی موحه‌مه‌د] مه‌ته‌له‌کی بو وان بوتی‌په‌ریسین ملله‌تی خو بینه‌ یین گازی‌یا ته‌ قه‌بویل نه‌که‌ن ؛ دا ئه‌و مفای بو خو ژی وه‌ریگرن ، وئو سهرهاتی یا خودانین گوندی‌یه ^(۱۰۴) ﴾ [یس : ۱۳] .

(۱۰۴) قه‌ریه (گوند) د قورئانی دا مه‌به‌ست یی نه‌و جهه‌ یی کۆمه‌کا مه‌زن ژ مرؤفان لی ئاکنجی دبن (باژی‌ر) .

به‌لی بارا پتر ژ زانایان - وه‌کی ئبن که‌ئیر دبیژت - ل وی باوه‌رینه‌ کو نه‌ف باژی‌ره (نه‌نطاکیایه) ، دبیژن : خه‌لکی وی په‌رستنا سه‌نه‌مان دکر ، ئینا خودی سی پیغه‌مبه‌ر بو وان هنارتین دا به‌ری وان بده‌نه ته‌وحیدا خودی ..
وچونکی د نا‌قه‌را عیسی‌ی و موحه‌مه‌دی دا - سلافا لی بن - چو پیغه‌مبه‌ر نه‌هاتینه‌ هنارتین دقیت نه‌ف پیغه‌مبه‌ره‌ یین کو قورئانی نا‌فین وان بو مه‌ نه‌گۆتین به‌ری ده‌می عیسی‌ی بن . (۱۰۵)

سی پیغه‌مبه‌ر :

ده‌می خودی قیای چو هیجه‌تان بو خه‌لکی فی باژی‌ری یین کافر نه‌هیلت ئیرادا ل سهر هندی ب جه‌هات کو ئه‌و دو پیغه‌مبه‌ران پیکفه بو وان به‌نیرت ، قورئان دبیژت :

﴿ واضرب لهم مثلا أصحاب القرية إذ جاءها المرسلون . إذ أرسلنا إليهم اثین فکذبوهما فعزنا بثالث فقالوا إنا إليکم مرسلون - وتو [نه‌ی موحه‌مه‌د] مه‌ته‌له‌کی بو وان بوتی‌په‌ریسین ملله‌تی خو بینه‌ یین گازی‌یا ته‌ قه‌بویل نه‌که‌ن ؛ دا ئه‌و مفای بو خو ژی وه‌ریگرن ، وئو سهرهاتی یا خودانین گوندی‌یه ده‌می پیغه‌مبه‌ر بو وان هاتین ، ده‌می مه‌ دو پیغه‌مبه‌ر بو وان هنارتین دا به‌ری وان بده‌نه باوه‌ری یا ب خودی و په‌رستنا وی ب تنی ، ئینا خه‌لکی وی گوندی ئه‌و هه‌ردو دره‌وین ده‌ریخستن ، فیجا مه‌ ئه‌و هه‌ردو ب پیغه‌مبه‌ره‌کی دی ب هیز ئیخستن ، ووان هه‌ر سی‌یان گۆته‌ خه‌لکی گوندی : هندی ئه‌مین ئه‌م بو هه‌وه ده‌نارتینه‌ ﴾ [یس : ۱۳-۱۴] .

دو پیغه‌مبه‌ر خودی بو وان هنارتین ودبت نه‌فه نیشانه‌ک بت ل سهر مه‌ژی هه‌شکی‌یا وان ورژدی‌یان وان ل سهر کوفری ، وگافا وان هه‌فرکی‌یه‌کا دویر ودریژ د گه‌ل هه‌ردو پیغه‌مبه‌رین خو کری و باوه‌ری یی نه‌ئینای خودی پیغه‌مبه‌ره‌کی دی ژی بو وان هنارت ، و هه‌ر سی پیغه‌مبه‌ران پیکفه به‌ری وان دا دینی خودی یی دورست ..

(۱۰۵) هنده‌ک دبیژن : نه‌ف هه‌ر سی پیغه‌مبه‌ره‌ سی قاصد بوون عیسی‌ی بو خه‌لکی نه‌نطاکیایی هنارتین ، به‌لی چو راستی بو فی گۆتنی نینه .

ههفرکییه کا بی مهعنا :

دهمی ههر سی پیغه مبهیرین وان هاتین و بهری وان دایه دینی دورست وان ههفرکییه کا دویر ودریژ د گهل وان کر ، ووان ژی وهکی کافرین ههمی ملله تان هندهک هیجه تین بی مهعنا ل سهر کافر ییا خو گرتن ، قورئان دبیژت :

﴿ قالوا ما أنتم إلا بشر مثلنا وما أنزل الرحمن من شيء إن أنتم إلا تكذبون - گوندی یان گوته پیغه مبهیران : ههما هوین ژی وهکی مه مروفن ، و خودایی پردلوفان چو وه حی نه هنارتی یه ، وهما هوین - گهلی پیغه مبهیران - ددره وینن ﴾ [یس : ۱۵] .

ئهفه هیجه تا وان یا ئیکی بوو .. وان ب دورستی نه دزانی کانی کاری پیغه مبهیری چیه ، لهو وان هزر ذکر نه گهر خودی پیغه مبهیره کی بو مروفان بهنیرت دفت نه ژ مروفان بت ، ئینا پیغه مبهیرین وان نهو ل راستی یا کاری پیغه مبهیرینی یی هشیار کرن وگوئن :

﴿ قالوا ربنا يعلم إنا إليكم لمرسلون . وما علينا إلا البلاغ المبين - پیغه مبهیران گوئ : خودایی مه یی ئهم هنارتین دزانت کو ئهم پیغه مبهیرین ، ویا مه ئه وه ئهم په یاما خو ئاشکهره بگه هینین ، وهیادیه تا هه وه دهستی مه دا نینه ، بهلکی ئه ویا دهستی خودی ب تنی دا ﴾ [یس : ۱۶-۱۷] .

یه عنی : کاری پیغه مبهیران ئه وه گازی یا خودی بگه هیننه مروفان ، ژ ویری ویشه هیدایهت ب دهستی خودی یه .. ووان یا ل سهر خو کر .

﴿ قالوا إنا تطيرنا بكم لنن لهم لنتهوا لئرجمنكم ولیمسنکم منا عذاب أليم . قالوا طائرکم معکم أنن ذکرتم بل أنتم قوم مسرفون - وان گوئ : هندی ئهمین مه چو خیر وئیفله حی ژ هه وه نه دیتی یه ، نه گهر هوین فی گازی یا خو بهس نه کهن ئهم دی بهران ل هه وه بارینین وهه وه کوژین ، وعه زابه کا ب ئیش ونه خوئش دی گه هینینه هه وه . پیغه مبهیران گوئ : بی ئیفله حی وکاری هه وه یی خراب یی د گهل هه وه بو هه وه دزقورت ، ئه ری نه گهر ب خیری شیره تهک ل هه وه هاته کرن هوین بی

ئیفله حی یی دینن وگه فین کوشتنی وعه زابدانی ل مه دکهن ؟ بهلکی هوین ملله ته کن زیده کا فی ودره وکرن عده تی هه وه یه ﴾ [یس : ۱۸-۱۹] .

و ژ فی زیده تر قورئان چویی ژ سهرهاتی یا فان پیغه مبهیران بو مه دیار ناکهت ، و بو مه دیار ناکهت کانی فان کافران گه فا خو د گهل پیغه مبهیران ب جه ئینا و بهر ل وان باراندن یان نه .. ههر چه نده سیاقی سهرهاتی یی پتر ب سهر هندی فه دچت کو وان گه فا خو ب جه ئینا بو !

بهلی ل قیری که سه کی دی دئیته د سهرهاتی یی دا و بهری روئاهی یی ب ئیکجاری دده ته خو ، حه تا دهره جه کی ئه ف سهرهاتی یه گه لهک جاران ب نا فی وی دئیته ناسین ..

پشته فانی ههر سی پیغه مبهیران :

دهمی ههفرکی د ناههرا وان ههر سی پیغه مبهیران و ملله تی وان دا دژوار بووی ، وسهرین کوفری گه ف ب کوشتنی و بهر لی باراندنی ل پیغه مبهیران کری زه لامهک ژ لایی ژوری یی باژی ری فه هات .. ئه و ب خو پیغه مبهیر نه بوو ، بهلی هات دا پشته فانی یا پیغه مبهیران بکته ، نا فی وی چ بوو ؟ ئه فه نه یا گرنگه ؛ چونکی ئه گهر یا گرنگ با قورئان دا بو مه فه گیرت ، یا گرنگ ئه وه فی زهلامی چ دفا و چ کر ؟ ئه فی قورئان بو مه فه دگیرت :

﴿ وجاء من أقصى المدينة رجل يسعى قال يا قوم اتبعوا المرسلين . اتبعوا من لا يسألکم اجرا وهم مهتدون . وما لي لا أعبد الذي فطرني وإليه ترجعون . أتأخذ من دونه آلهة إن يردني الرحمن بضر لا تغن عني شفاعتهم شيئا ولا ينقذوني . إني إذا لفي ضلال مبين . إني آمنتم بربکم فاسمعوني - و ژ جهه کی دویر ژ باژی ری زه لامهک ب لهز هات (دهمی وی زانی کو گوندی یان دلی خو یی بری یه کوشتنی پیغه مبهیران یان عه زابدانا وان) ، وی گوئ : ئه ی ملله تی من دویکه فتنا وان پیغه مبهیران بکهن یین بو هه وه ژ نک خودی هاتین ، دویکه فتنا وان بکهن یین سهره گه هاندنا په یامی پسیرا چو مالی ژ هه وه نه کهن ، وئهو د وی گازی یی دا یا بهری هه وه دده نی دسه رراستن .

وما چ تشت ههیه نه هیلت ئەز پەرستنا وی خودایی بکەم یی ئەز ئافرانندیم ، وهوین هه می دی زقرنه نك وی ؟ ئەری ئەز ژبلی خودی پەرستنا هه دهك خوداوه ندین دی بکەم یین تشتهك د دەستی دا نه ، ئەگەر خودایی پر دلۆقان نه خووشی یهك بو من فیا بت ئەف خوداوه نده نهشین وی نه خووشی یی ژ من دویر بکەن ، و ئەو نهشین من ژ فیا حالی رزگار بکەن یی ئەز تیدا ؟ هندی ئەزم ئەگەر من ئەو کر هنگی ئەز یی د خه له تی یه کا ئاشکەرا دا . هندی ئەزم من باوهری ب خودایی هه وه ئینایه فیجا هوین گوهداری یا وی بکەن یا من گۆتی یه هه وه ، و باوهری یی بینن ﴿] یس :

[۲۵-۲۰ .

زهلامی بی هیز و سه لته نهت بوو ، ب (فطره تا) خو یا ساخه لم زانی کو ئەف گازی یا ئەف پیغه مبه ره پی هاتین گازی یه کا راست و دورسته ؛ چونکی خودانین وی چو کری و مفا یین دنیا یی یین بی خیر ناخوازن ، و ئەگەر وان بو خودی نه با ما ئەو چ مه جوور بوون فی سه رگیژی یی هه می یی بو خو چی کەن ؟ باوهری یی جهی خو د دلی وی دا کر ، و ده می وی زانی (مه وقف) یی ئالۆز بوو ، و پیغه مبه ره ده وه جهی پشته فنانن ئەو ژ مالا خو دەر کفت و قه ستا مهیدانا هه فرکی یی کر ، هه ر چه نده وی دزانی ئەف ره نگه کی (موخاطه ری) یه ئەو ب رحا خو دکهت .. به لی ما کهنگی ل نك خودان باوهران رحین وان ژ پشته فانی یا حه قی یی دشینترن ؟

گافا ئەو هاتی یه مهیدانا هه فرکی یی و ب هه می دهنگی گازی یا پیغه مبه ره ان بلن د کری ، و بی ترس و دودلی ژ وان خواستی ئەو ژ ی بین قه ستا حه قی یی بکەن ، عه قل د سه ری کافرین ملله تی وی دا نه ما ، چاوا مه سه له بگه هته هندی مرۆفك د ناف مه دا رابست پشت بده ته ریبازا مه یا پیروژ و به ری مه بده ته ریکه کا دی یا نوی دهر که فنی ؟ ئەفه تاوانه که خودانی خو هیژای جزادانی دکهت !

دویماهی یا بهرچاف :

پشتی پشته فانی پیغه مبه ره ان گۆتا خو د ناف کافرین ملله تی خو دا گۆتی ئایهت ب ئاشکهرایی نابیزت کانی چ چیبوو ، به لی ژ سیاقی سه رهاتی یی بو مه دیار دبت

کو ملله تی وی هند خو نه گرت حه تا هزرین خو د ئاخفتین وی دا بکەن ، یان دان و ستاندنی د گهل بکەن ، به لکی ئیکسه ر پی و ره هاتن و ئەو ب به ران کوشت ! (۱۰۶)

و پشتی رحا وی هاتی یه ستاندن - قورئان دبیزت - ئیکسه ر بو وی هاته گۆتن : هه ره د به حه شتی دا : ﴿ قیل ادخل الجنة قال یالیت قومی یعلمون . بما غفر لی ربی وجعلنی من المکرمین - پشتی ئەو هاتی یه کوشتن بو قه درگرتن بو وی هاته گۆتن : هه ره د به حه شتی دا . وی د خووشی یا به حه شتی دا گۆت : خوزی ملله تی من زانیبا کانی خودایی من چه ند قه دری من گرتی یه ؛ ژ به ر باوهری ئینانا من و سه بر کیشانا من ل سه ر گوهداری یا وی ، و دو یکه فتننا پیغه مبه رین وی حه تا ئەز هاتی مه کوشتن ، فیجا ئەوان ژ ی باوهری ب خودی ئینابا دا ئەو ژ ی وه کی من هاتبانه به حه شتی ﴿] یس :

[۲۷-۲۶ .

تشته کی غه ریبه به لی نه ل سه ر خودان باوهرین خیرخواز کو مرۆف حه ز بکهت ئەوی ژ نه زانین مرۆف کوشتی ب سه ر حه قی یی هل بست و خودی زانی یی ب رزقی بکهت و به ری وی بده ته هیدایه تی دا ئەو ژ ی بگه هته وی خیرا مه زن یا مرۆف گه هشتی یی !

و ژ فی چه ندی بو مه ئاشکه را دبت کو شه رت نه ئەنجامی دنیا یی یی بهرچافه ، فان کافران ئەف خودان باوهره کوشت ، و د گهل وی هه ر سی پیغه مبه ره ژ ی ، و که سه ک نه بوو پشته فانی یا وان بکهت ، و دویماهی - د دنیا یی دا - یا کافران بوو ، خودان باوهر هاتنه کوشتن و ئەو مان ، به لی ل فییری سه رهاتی ب دویماهی نائیت ، دویماهی یا دورست نه ئەفه یه ، دویماهی ل ناخه تی یه ، ده می خودی ب خو مه حکه می د ناقه را هه ردو لایان دا دکهت ، ئەنجامی دورست ئەوه یی وی رۆژی دئیته ستاندن ، فیجا خودان باوهر بلا بینا خو ته نگ نه کەن !!

(۱۰۶) و ئەف چه نده ژ ئبن عه بباسی ژ ی دئیته فه گوهاستن ، و ئبن مه سه وود دبیزت : ئەو ب پی یان فه چوونه سه ر که له خی وی حه تا ئەو د بن پی یین وان فه مر ی !

عەزابەکا تەقایی :

پشتی پشتهفانی پیغمبهران هاتی به کوشتن و دهلیفه بو دهمه کی بو ملله تی کافر هاتی به دان ، ئەو ژێ گههشته دویماهی یا خو د دنیا بی دا ، ویا ژ ههژی وان بوو ژ بهر کوفرا وان دویماهی به کا ب ئیش بو وان ژێ بیته دان ، قورئان دیژت :

﴿ وما أنزلنا علی قومہ من بعدہ من جند من السماء وما کنا منزلین . إن کانت إلا صیحة واحدة فإذا هم خامدون - وپشتی وان ئەو زهلامی شیره تکهر کوشتی و پیغمبهر درهوین دهریخستین پیتقی ب هندی نه بوو ئەم چو لهشکه ران بو عەزابدانان وان ژ عەسمانی بینینه خواری ؛ چونکی ئەو ژ هندی دکیمتر و بی بهاترن ، و مه چو فریشته ب سهر وان ملله تان دا نه هتارتبوون یین مه تیرین ، بهلکی هه ما مه عەزابەک ب سهر وان دا بهرددا ئەو پی تی دچوون . هه ما تیرنا وان ب قیری به کا ب تنی بوو ، هنگی ئەو هه می مرن و کتهک ژێ نه ما ﴾ [یس : ۲۸-۲۹] .

ناههروکا بابەتین کتیبی

بابەت	بەرپەر
پشکا نیکی	
پیشگوئن	۵
بوچی فه گیرینا سهرهاتی یان	۷
گرنگی یا سهرهاتی یین قورئانی و حه دیسی	۱۰
چیرۆکا دهسیکی وسهرهاتی یا ئادهمی	۴۶-۱۳
بهرسقا خودی ل سهر پسپارا مرؤفی	۱۳
سهرهاتی یا ئافرانندی	۱۵
هیقینی ئادهمی	۱۷
مرؤف و دانا زانینی	۱۸
ژی بی ئادهمی وژی بی عه یالی وی	۲۰
ئا ههنگا قه درگرتنا مهزن	۲۱
پهیدا بوونا شهیطانی بی	۲۲
دوژمنی یا بهردهوا وههفرکی یا کریت	۲۴
ئافراندا هه ووی	۲۷
ئاکنجیوونا ل بهحه شتی	۳۰
دهوری ئبلیسی د سهر دابرا ئادهمی دا	۳۲
تۆ به کرنا ئادهمی و هه ووی	۳۶
دهر کهفتنا ژ بهحه شتی	۳۷
ل عهردی	۳۸

صه نه م پهریسی یا ملله تی هوودی	۷۱
هنارتنا هوودی	۷۳
گهف وقه بخوازی یا دویماهی بی	۷۵
تیرنا ملله تی کافر	۷۶
سهرهاتی یا صالحی	۸۲-۹۸
جیگرین ملله تی عادی	۸۲
ئهموودی کی بوون و ل کیفه دژیان ؟	۸۳
د ناقبه را عادی وئهموودی بیان دا	۸۴
صالح پیغه مبه ر	۸۵
گازی یا صالحی	۸۶
دفن بلندی به کا بی مهعنا	۸۸
ده لیله کی ئاشکه را .. وشه رته کی مهزن	۸۹
ئهموودی و جهربانندن	۹۱
تاوانا ئیکی	۹۲
تاوانا دووی	۹۴
تیچوون بو ئهموودی بیان بت	۹۵
پیغه مبه ری ئیسلامی ل شوینوارین ئهموودی بیان	۹۸
دویماهی یا صالح پیغه مبه ری	۹۸
سهرهاتی یا ئیبراهیمی	۹۹-۱۳۰
ئبراهیم کی بوو ؟	۹۹
بابی ئیبراهیمی ودهیکا وی	۱۰۰
ئبراهیم .. دهم وجه	۱۰۱
رامانا په یثقا (ئه برام ، ئه برام ، ئیبراهیم)	۱۰۳
ئبراهیم به ری پیغه مبه رینی بی	۱۰۴

سهرهاتی یا ههردو کورین ئاده می	۴۱
مرنا ئاده می	۴۴
به ری دویماهی بی	۴۵
سهرهاتی یا نووحی	۴۷-۶۷
د ناقبه را ئاده می و نووحی دا	۴۷
نووح کی بوو ؟	۵۰
نووح وئدریس	۵۱
نووح خه لکی کیژ ده قه ری بوو ؟	۵۲
نووح و پیغه مبه رینی	۵۲
نووح و راستکرنا ریکی	۵۳
به رسف و به رسف	۵۶
رکداری یا دویماهی بی	۵۷
نووح و پیشکیشکرنا ئه نجامی	۵۸
نفرینا مهزن	۵۹
چیکرنا گه می بی	۶۱
ده سپیکرنا تووفانی	۶۱
د گه می بی دا	۶۴
سهرهاتی یا تووفانا مهزن	۶۵
پشتی تووفانی	۶۶
مرنا نووحی وژی بی وی	۶۷
سهرهاتی یا هوودی	۶۸-۸۱
د ناقبه را نووحی و هوودی دا	۶۸
هوود و ملله تی وی	۶۹
ملله تی عادی کی بوون و ل کیفه دژیان ؟	۷۰

دویمایہ یا لووطی	۱۴۶
سہرہاتی یا شوعہیی	۱۴۷-۱۵۹
شوعہیب کی بوو وکھنگی ژیا بوو؟	۱۴۷
مللہتی شوعہیی	۱۴۹
بناخہیین گازی یا شوعہیی	۱۵۰
بہرسقا مللہتی شوعہیی	۱۵۶
ٹہنجامی ہہفرکی بی	۱۵۸
شوعہیب پشتی نہ مانا مللہتی خو	۱۵۹
سہرہاتی یا ئیسماعیلی	۱۶۰-۱۷۵
دہیکا ئیسماعیلی	۱۶۰
بوونا ئیسماعیلی	۱۶۱
ئیسماعیل ودہیکا خو ل مہکھی	۱۶۲
د گہل ئوبجاخا جورھومی یان	۱۶۴
ئیسماعیل د ناف جورھومی یان دا	۱۶۵
ئیسراہیم وسہرژیکرنا ئیسماعیلی	۱۶۶
ئیسماعیل وخزماینی یا عہرہ بان	۱۶۹
ٹافا کرنا کہعبی	۱۷۱
پیغہمبہرینی یا ئیسماعیلی	۱۷۲
مرنا ئیسماعیلی	۱۷۳
سہرہاتی یا ئیسحاقی	۱۷۶-۱۸۱
بوونا ئیسحاقی	۱۷۶
ژینا ئیسحاقی	۱۷۸
پیغہمبہرینی یا ئیسحاقی وبہایی وی	۱۸۰

پیغہمبہرینی یا ئیسراہیمی	۱۰۵
ئیسراہیم وبہلافکرنا گازی یا ئیسلامی	۱۰۶
ئیسراہیم د گہل بابی خو	۱۰۷
ئیسراہیم وصہنہم پھریسین مللہتی وی	۱۱۰
ئیسراہیم ل کوچکا مہلکی کافر	۱۱۲
ئیسراہیم وسہرہاتی یا ساخکرنا تہیران	۱۱۵
ئیسراہیم وشکاندنا صہنہمان	۱۱۶
ئیسراہیم د ناف ناگری دا	۱۱۹
ئیسراہیم وسارا ولووط	۱۲۲
ئیسراہیم ل حہررانی	۱۲۳
ئیسراہیم وبہمالا وی ل شامی	۱۲۶
ئیسراہیم ل مصری	۱۲۶
جارہ کا دی ل شامی	۱۲۸
صوحوفین ئیسراہیمی	۱۳۹
مرنا ئیسراہیمی	۱۳۰
سہرہاتی یا لووطی	۱۳۱-۱۴۶
لووط کی بوو؟	۱۳۱
لووط بہری پیغہمبہرینی بی	۱۳۱
لووط وپیغہمبہرینی	۱۳۳
مللہتی لووطی	۱۳۴
د ناقبہرا لووطی ومللہتی وی دا	۱۳۸
قاصدین عہزایی	۱۳۹
قاصدین خودی ل مالا لووطی	۱۴۲
تیسرنا مہزن	۱۴۴

هلبژارتنا گرتنی	۲۷
یووسف د گرتیخانیهی دا	۲۸
ههردو ههڅالین گرتیخانیهی	۲۹
مه لکی مصری یان فیرعونهون ؟	۳۲
خه ونا مه لکی	۳۴
ئاشکه رابوونا بی گونه هی یا یووسفی	۳۶
یووسف ل دیوانا مه لکی	۳۸
یووسف .. عه زیزی مصری	۳۹
برایین یووسفی ل مصری	۳۹
د ناقبه را یووسفی و برایین وی دا	۴۱
یه عقووب و کورین وی	۴۲
جاره کا دی برایین یووسفی ل مصری	۴۴
یه عقووب و کولا که څنه نوی	۴۸
داخوازا یه عقووبی	۴۹
موفاجه نا مه زن	۵۰
بینا یووسفی	۵۱
یه عقووب و دوونده ها خو ل مصری	۵۲
مرنا یه عقووبی	۵۴
پیغه مبه رینی یا یووسفی	۵۴
مرنا یووسفی	۵۵
مووسا پیغه مبه ر .. وجه نازی یووسفی	۵۶
سهرهاتی یا نه یووبی	۷۷-۵۷
نه ییوب کی بوو و کهنگی ژیا بوو ؟	۵۹
سهرهاتی یا نه یووبی چبوو ؟	۶۱

سهرهاتی یا یه عقووبی	۱۸۹-۱۸۲
یه عقووب و مزگینی	۱۸۲
ئیسحاق و یه عقووب	۱۸۴
یه عقووب یان ئسرائیل	۱۸۵
ئاڤا کرنا مزگه فتا نه قصابی	۱۸۶
دوونده ها یه عقووبی یان (بهنی ئسرائیل)	۱۸۸
پشکا دووهی	
سهرهاتی یا یووسفی کوری یه عقووبی	۵۶-۲
مالا یووسفی	۴
خه ونا یووسفی و ده سپیکا سهرهاتی پی	۴
یه عقووب و خه ونا یووسفی	۵
یه عقووب و فیانا یووسفی یا زیده	۶
پیلانا مه زن	۷
ب جه ئینانا پیلانی	۸
فرؤتنا یووسفی	۱۱
بی بهختی یا ل گورگی !	۱۲
به ر ب مصری څه	۱۳
یووسف ل مالا عه زیزی مصری	۱۴
یووسف د گهل ژنا عه زیزی مصری	۱۶
جه رباندنا مه زن .. وسه رکه فتنا مه زنتس	۲۰
فیلبازی یا ژنی	۲۲
کراسی دریای و به ره څانی یا ئاشکه را	۲۴
خاتوینین باژیری ل مالا عه زیزی	۲۵

زقرااندنا مووساى بۇ نك دهپكا وى	۱۰۵
گونهها مووساى	۱۰۶
مووسا ل باژيرى مهديهن	۱۰۹
ل مالا پيره ميري	۱۱۰
مووسا وخزماينى يا پيره ميري	۱۱۱
هليژارتنا مووساى بۇ پيغه مبه رينى يى	۱۱۲
مووسا ل كۆچكا فيرعه ونى	۱۱۶
د ناقبه را مووساى وسيره به ندين فيرعه ونى دا	۱۲۰
باوه رى ئينانا سيره به ندان	۱۲۲
پشتى هه فركى يى	۱۲۴
ئسرائيلى وتهنگا قى يه كا دى	۱۲۶
خهلكى مصرى وغه زه با خودى	۱۲۷
خودان باوه رى بنه مالا فيرعه ونى	۱۲۸
دينى مووساى د مالا فيرعه ونى قه	۱۳۲
به رى دهر كه فتنى	۱۳۵
دهر كه فتننا ئسرائيلى بان ژ مصرى	۱۳۷
دويمه يى يا فيرعه ونى	۱۴۰
صه برا مووساى ل سه ر ملله تى وى يى نه زان	۱۴۱
ل به ر دهر ازينكا جه يى پيرۆز	۱۴۳
چل سالىن به رزه بوونى	۱۴۵
هاتنه خوارا ته وراتى بۇ مووساى	۱۴۶
ئسرائيلى وپه رستنا گۆلكا زيرى	۱۴۸
تۆبه كرن ژ گونه ها شركى ونه گوهدارى يى	۱۵۱
مووسا د گه ل خدرى	۱۵۳
سه رهاتى يا قاروونى	۱۵۷

قوينغا دروى د ژيانا ئه ييووبى دا	۶۶
ئه ييووب و نساخى	۷۲
دويمه يى يا صه برى	۷۶
سه رهاتى يا يوونسى	۹۴-۷۸
دهر گه ههك بۇ بابته تى	۷۸
يوونس كى بوو ؟	۸۱
ملله تى يوونسى	۸۲
يوونس د ناف ملله تى خو دا	۸۳
حالى ملله تى يوونسى پشتى چوونا وى	۸۷
يوونس د پاپۆرى دا	۸۷
يوونس د زكى نه هنگى دا	۸۹
يوونس ژ دهر قه ي زكى نه هنگى	۹۱
جاره كا دى ملله تى يوونسى	۹۳
يوونس باشتره	۹۴
سه رهاتى يا مووسا يى كورى عمرانى	۱۶۴-۹۵
مه سه له كا فهر ل ده سپيكى	۹۵
ملله تى مووساى ل مصرى	۹۶
مصر به رى بوونا مووساى	۹۷
فيرعه ون و سياه سه تا وى	۹۸
بنه مالا مووساى	۱۰۱
بوونا مووساى	۱۰۲
مووسا د نيلى دا	۱۰۳
ل مالا فيرعه ونى	۱۰۴
رامانا نا قى مووساى	۱۰۵

چيلا بهني ئسرائيلىيان	۱۶۰
مرنا هاروونى	۱۶۲
جاره كا دى بهر ب جهى پيرۆز فه	۱۶۲
مرنا مووساى	۱۶۳
د گهل مووساى ل شهفا معراجى	۱۶۴
سهرهاتى يا يووشه عى كورى نوونى	۱۶۵-۱۷۱
يووشه ع كى بوو ؟	۱۶۵
ل سهر دهى مووساى	۱۶۶
جيگرى يا مووساى	۱۶۷
يووشه عى پيغهمبه رى وريبه رى يا ئسرائيلىيان	۱۶۸
يووشه ع و فه كرنا وه لاتى كه نعانىيان	۱۷۰
مرنا يووشه عى	۱۷۱
ئسرائيلى پشتهى يووشه عى	۱۷۱
سهرهاتى يا طالوتى	۱۷۲-۱۷۸
د ناقبه را يووشه عى و طالوتى دا	۱۷۲
هلبزارتنا طالوتى	۱۷۳
طالوت و جيهادا د ريكا خودى دا	۱۷۶
سهرهاتى يا داوودى	۱۷۹-۱۹۱
داوود كى بوو ؟	۱۷۹
داوود پيغهمبه رى مهلك	۱۸۰
مهلكى ئاسنگهر	۱۸۱
رۆزى و نقيژين داوودى	۱۸۲
جهر باندنهك و تۆبه كرنهك	۱۸۵
حوكمى داوودى و حوكمى سوله يمانى	۱۸۷

مرنا داوودى و ژىيى وى	۱۸۸
پشكا سىيى	
سهرهاتى يا سوله يمانى كورى داوودى	۲۰-۳
سوله يمان ل سهر دهى بابى خو داوودى	۳
جيگرى يا داوودى	۵
سوله يمان ل سهر تهختى حوكمدارىيى	۶
سوله يمان و ئافا كرنا مزگهفتا نه قصابى	۹
سهرهاتى يا سوله يمانى د گهل بهلقيسى	۱۱
سوله يمان و دو سهرهاتى يين كورت	۱۶
مرنا سوله يمانى	۱۸
(وما كفر سليمان ..)	۱۹
نقيژ و رۆزى يين سوله يمانى	۲۰
ئسرائيلى پشتهى سوله يمانى	۲۱-۲۶
تهورات و پاشه رۆژا ئسرائيلىيان	۲۱
سوله يمان و مهمله كه تا ئسرائيلىيان يا ئيكگر تى	۲۳
ژيكفه بوونا مهمله كه تا ئسرائيلىيان	۲۳
دويمه يى يا مهمله كه تا ئسرائيلى	۲۴
دويمه يى يا مهمله كه تا يه هوو ذى	۲۴
ئسرائيلى پشتهى نه مانا حوكمدارى يا وان	۲۵
سهرهاتى يا زه كهرىيى و كورى وى يه حىيى	۲۷-۳۴
زه كهرىيى كى بوو ؟	۲۷
زه كهرىيى و خزمه تكارى يا ههيكه لى	۲۸
زه كهرىيى و بوونا يه حىيى	۲۹
ژينا يه حىيى و كوشتنا وى	۳۱

ژویی عیسای و سالو خه تین وی	۷۰
تهورات و مزگینیدانا ب موحه ممددی	۷۱
ئنجیل و مزگینیدانا ب موحه ممددی	۷۸
دویکه فتی بین عیسای پشتی وی	۸۱
سهرهاتی یا خودانین خنده کان	۸۹-۱۰۱
دهم وجه	۸۹
د ناقبه را ساحری و راهبی دا	۹۰
مهلك و دویماهی یا جحیلی	۹۲
کوشتنا جحیلی و گرفتاری یا مهلكی	۹۳
قورئان و خودانین خنده کان	۹۴
دهر سه کا مهزن	۹۶
سهرهاتی یا خودانین شکه فتی	۱۰۲-۱۱۳
ئه گه را هاتنه خوارا سهرهاتی بی	۱۰۲
دهم وجه	۱۰۳
خودانین شکه فتی کی بوون ؟	۱۰۵
هه فکری و ره فین	۱۰۶
ل شکه فتی	۱۰۷
خهوا گران	۱۰۹
گوهورینا مهزن و سهرهاتی یا عنتیکه	۱۱۰
دویماهی یا خودانین شکه فتی	۱۱۳
سهرهاتی یا خودانی دو شاخان	۱۱۴-۱۲۰
ذو القرنین کی بوو و کهنگی ژیا بوو ؟	۱۱۴
ذو القرنین ل رۆژنا قایا دنیایی	۱۱۶
ذو القرنین ل رۆژه هلاتا دنیایی	۱۱۷

دویماهی یا زه که ریایی	۳۳
سهرهاتی یا عیسایی کوری مه ریهمی	۳۵-۸۸
بنه مالا عمرانی	۳۵
بوونا مه ریهمی	۳۶
مه ریهم ل هه یکه لی	۳۷
مه ریهم ما خودان که رامهت	۳۸
بوونا عه بدی خودی عیسایی مه سیح	۳۹
چهند راوه ستیان د گهل فی سهرهاتی بی	۴۰
پشتی بوونا عیسای	۴۳
عیسا بهری پیغه مبه رینی بی	۴۴
ئسرائیلی بهری پیغه مبه رینی یا عیسای	۴۵
پیغه مبه رینی یا عیسای	۴۷
عیسا وهاتنه خوارا ئنجیلی	۴۸
بناخه بین گازی یا عیسای	۵۰
هه لویستی جوھی یان ژ گازی یا عیسای	۵۲
عیسای و جوھی و حاکمی رۆمانی	۵۴
بریارا گرتنا عیسای	۵۵
چاو نهو ب جهی عیسای که فتن ؟	۵۶
شه فا عیسای هاتی یه گرتن !	۵۸
چاوا عیسای هاته گرتن ؟	۵۹
راوه ستانه کا ره خنه بی	۶۰
ریکا نه خۆشی یان	۶۴
راوه ستانه کا دی یا ره خنه بی	۶۶
قورئان و دویماهی یا عیسای	۶۹

بەرھەمى ئىسەرى

- ۱- الحافظ العراقي وأثره في علم الحديث ، الرياض ۱۹۹۲ .
- ۲- المدخل لدراسة الأدب الكردي ، (جزاءن) ، اسطنبول ۱۹۹۳ .
- ۳- اعتقاد أهل السنة والجماعة للشيخ عدي بن مسافر (تحقيق ، بالاشتراك مع حمدي عبد المجيد السلفي) المدينة المنورة ۱۹۹۸ .
- ۴- مختارات من أغنية الثلج والنار (بالاشتراك مع محمد أمين الدوسكي) دهوك ۱۹۹۹ .
- ۵- تاريخ ماردين للشيخ عبد السلام المارديني (تحقيق ، بالاشتراك مع حمدي عبد المجيد السلفي) دهوك ۲۰۰۲ .
- ۶- مذكرات الجاسوس الإنكليزي همفر في الميزان ، (مع مالك بن حسين) دهوك ۲۰۰۲ .
- ۷- مهلايى باتهيبى وبەرھەمى وى (د گەل محسن دۆسكى) دهۆك ۱۹۹۶ .
- ۸- ئىخوان د تەرازىيى دا ، دهۆك ۱۹۹۶ ، هەقلير ۱۹۹۹ .
- ۹- ئەلندا مە (ديوانا شعرييه) دهۆك ۱۹۹۸ .
- ۱۰- مەلا عەلىيى بەرۆشكى وبەرھەمى وى ، دهۆك ۱۹۹۹ .
- ۱۱- سەيفىيى شۆشى وبەرھەمى وى (د گەل محسن دۆسكى) دهۆك ۱۹۹۹ .
- ۱۲- ديوانا سەردائىيى وانى ، دهۆك ۱۹۹۹ .
- ۱۳- واقعى ئىسلامى چاوا چارەسەر بکەين ؟ دهۆك ۲۰۰۰ .
- ۱۴- ديوانا مهلايى جزيرى (بەرھەفکرن وقەوژارتن) دهۆك ۲۰۰۰ .
- ۱۵- فقهي ئىيىزى د شريعتى ئىسلامى دا ، دهۆك ۲۰۰۱ .

ذو القرنين وياجوج وماجوج	۱۱۹
سەرھاتى يا وان ھەر سى زەلامىن ..	۱۲۱-۱۲۸
ئەف ھەر سى زەلامە كى بوون ؟	۱۲۲
ھەر سى زەلام ل چۆلى	۱۲۲
تەوہسسولا ب كرىارين چاك	۱۲۴
زەلامى ئىكى وقەدرى دەيبابان	۱۲۴
زەلامى دووى وترسا ژ خودى	۱۲۶
زەلامى سىيى ودەسپاكي	۱۲۷
سى دەرد ودەرمانەك	۱۲۸
سەرھاتى يا لوقمانى	۱۲۹-۱۳۶
لوقمان كى بوو ؟	۱۲۹
د ناڧەرا لوقمانى وكورپى وى دا	۱۳۱
مەسەلەين سەرەكى د شيرەتا لوقمانى دا	۱۳۳
وشيرەتە كا دى	۱۳۶
سەرھاتى يا پشتەقانى ھەر سى پيغەمبەران	۱۳۷-۱۴۳
كىژ باژير ؟	۱۳۷
سى پيغەمبەر	۱۳۸
ھەفركى يە كا بى مەعنا	۱۳۹
پشتەقانى ھەر سى پيغەمبەران	۱۴۰
دويمايى يا بەر چاڧ	۱۴۱
عەزابە كا تەڧايى	۱۴۳

- ۱۶- پەرۋەردەيا ئىسلامى ، بۇ رېزىن ئىككى دۈۋىۋى وسىيى وچارى سەرەتابى ، (ۋەرگېرانە) ، ھەقلىر ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ .
- ۱۷- ژيانامەيا پىغەمبەرى خودى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۱۸- د گەل مرۇقىن خودى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۱۹- چل حەدىسېن ئىمامى نەۋەۋى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۰- ئىمام موخەممەدى كورى عەبدولوھھابى وچەند نقىسىنە كىن وى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۱- سەرھاتىيىن پىغەمبەران ومللەتېن بۇرى ، (سى بەرگە) دھۆك ۲۰۰۲ .
يېن ئامادە بۇ چاپى :
- ۲۲- تەفسىرا قورئانا پىرۆز (ۋەرگېرانە) .
- ۲۳- د گەل صەحابىيىن پىغەمبەرى - سلاف لى بن - .
- ۲۴- ل بەر سىبەرا خودى .
- ۲۵- چارىنەيىن بابا طاھرى عورىان .